

Kommentteja Uuden testamentin kirjoihin

Tämä kirjoitelma liittyy Lars Lewi Leptonin Uuden testamentin vuoden 2025 käännökseen. Siihen on koottu Raamatun teksteistä kumpuavia ajatuksia tavallisella kansan kielellä. Erityisesti on pyritty huomioimaan se, että Raamattu selittää itse itsensä. Samoin tuodaan esille Uuden ja Vanhan testamentin kirjoitusten välinen yhteys. Koko Vanha testamenttihan ennustaa ja todistaa jo edeltä käsin Messiaasta, Jeesuksesta Kristuksesta, jossa toteutuvat Jumalan antamat lupaukset.

Kun napautat hiirellä sisällysluettelossa kirjan nimeä, pääset tekstissä ko. kirjan kohdalle.

Sisällysluettelo

Kommentteja Uuden testamentin kirjoihin.....	1
Evankeliumit.....	3
Evankeliumi Matteuksen mukaan.....	4
Evankeliumi Markuksen mukaan.....	104
Evankeliumi Luukkaan mukaan.....	175
Evankeliumi Johanneksen mukaan.....	267
Apostolien teot.....	322
Paavalin kirje roomalaisille.....	416
Paavalin ensimmäinen kirje korinttilaisille.....	446
Paavalin toinen kirje korinttilaisille.....	469
Paavalin kirje galatalaisille.....	491
Paavalin kirje efesolaisille.....	510
Paavalin kirje filippiiläisille.....	528
Paavalin kirje kolossalaisille.....	542
Paavalin ensimmäinen kirje tessalonikalaisille.....	554
Paavalin toinen kirje tessalonikalaisille.....	565
Paavalin ensimmäinen kirje Timoteukselle.....	570
Paavalin toinen kirje Timoteukselle.....	583
Paavalin kirje Titukselle.....	592
Paavalin kirje Filemonille.....	596
Kirje heprealaisille.....	600
Jaakobin kirje.....	631
Pietarin ensimmäinen kirje.....	644
Pietarin toinen kirje.....	659
Johanneksen ensimmäinen kirje.....	666
Johanneksen toinen kirje.....	677
Johanneksen kolmas kirje.....	680
Juudaksen kirje.....	683
Ilmestyskirja.....	687

Evankeliumit

Uuden testamentin aluksi on evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta. Sen on kirjoittanut neljä eri kirjoittajaa neljästä eri näkökulmasta. Näin on Jumala nähnyt hyväksi käyttää neljää eri kirjoittajaa, heidän erilaista persoonallisuuttaan ja ilmaisutapaansa tuodakseen ihmiskunnalle todistuksen Pojastaan Jeesuksesta, jonka hän lähetti Pelastajaksi (eli Vapahtajaksi) koko maailmalle. Samalla on todistus tuotu myös neljälle erilaiselle lukijakunnalle, Messias on esitetty neljästä eri näkökulmasta ja evankeliumin eli ilosanoman sisältö tulee ilmi paljon vivahteikkaammin kuin yhden kirjoittajan kautta. Näiden kirjoittajien tekstit eivät ole keskenään ristiriitaisia, niin kuin jotkut, jotka eivät kunnioita Jumalan sanaa, haluavat luulotellussa viisaudessaan (Rm 1:22) väittää, vaan ne täydentävät toisiaan, niin kuin neljän silminnäkijän todistus samasta asiasta aina tekee. Riippuu lukijan sydämen asenteesta ja ymmärryksestä, mitä hän kykenee ymmärtämään.

Nöyrästi tunnustamme, että kirjoittaessamme tätä tutkielmaa evankeliumeista, on ymmärryksemme hyvin rajallinen, mutta tahdomme tehdä parhaamme Jumalan armon avulla ja hänen kunniakseen. Sen me kuitenkin ymmärrämme, että Herra Jeesus on kantanut meidän syntimme omassa ruumiissaan ristin puulle (1Pt 2:24) ja saanut aikaan iankaikkisen lunastuksen (Hpr 9:12). Hän on Herramme ja me hänen palvelijoitaan.

Evankeliumi Matteuksen mukaan

Uuden testamentin ensimmäinen kirja on Matteuksen evankeliumi, ja se luokin loogisen (= hengellisen ja järjellisen) sillan Vanhan ja Uuden testamentin välille. Se on luultavasti kirjoitettu vuosina 60–70 jKr.

Matteuksen ajatellaan kirjoittaneen ensisijaisesti juutalaisille, ja hänen evankeliuminsa on messiaaninen ja sen sävy on profeetallinen. Se viittaa menneisyyteen ja osoittaa, että Jeesus Nasaretilainen on Vanhan testamentin ennustama ja lupaama Messias ja profetioiden täyttymys.

Matteus viittaa VT:iin ainakin 65 kertaa, joista suoria lainauksia on ainakin 53. Lainaukset ovat pääosin LXX:n mukaan, mutta joukossa on myös suoria käännöksiä heprealaisesta tekstistä.

Matteus esittää Jeesuksen kansansa kuninkaana, jota toisaalta odotettiin mutta jonka hänen oma kansansa hylkäsi. Sen lisäksi Matteus esittää Jeesuksen uuden valtakunnan, taivasten valtakunnan eli Jumalan valtakunnan kuninkaana.

Matteus käyttää ainoan Uuden testamentin kirjoittajan ilmausta taivasten valtakunta ilmeisesti siksi, että hän välttää juutalaiseen tapaan Jumalan nimen mainitsemista.

Matteuksesta, joka oli toiselta nimeltään Leevi, tiedetään varsin vähän. Hän oli Alfeuksen poika ja ammatiltaan tullivirkailija tahi veronkantaja eli publikaani. Hän oli Herodes Antipaksen palveluksessa Kapernaumissa.

Matteuksen persoonallisuuteen kuului järjestelmällisyys ja

kiinnostus lukuihin. Nykyään hän varmaankin olisi ekonomi tai insinööri.

Virkamiehenä Matteus todennäköisesti osasi aramean lisäksi Rooman itäisillä alueilla käytettyä hallintokieltä, kreikkaa.

Hän esittää evankeliumissaan Jeesuksen suuria puheita, joiden ympärille koko teksti rakentuukin.

Nämä seitsemän puhetta ovat:

1. vuorisaarna (luvut 5–7),
2. puhe opetuslapsille (luku 10),
3. vertaukset taivasten valtakunnasta (luku 13),
4. puhe seurakunnasta (luku 18),
5. puhe kirjanoppineita ja fariseuksia vastaan (luku 23),
6. puhe lopun ajasta (luvut 24–25) ja
7. lähetyskäsky (luvussa 28).

Matteuksen evankeliumi voidaan jakaa viiteen jaksoon:

1. Jeesuksen lapsuus ja valmistusaika, Mt 1:1 – 4:11,
2. toiminta Galileassa, Mt 4:12 – 18:35,
3. vaikutus Pereassa, Mt 19 – 20,
4. vaikutus Jerusalemissa, Mt 21 – 25,
5. kärsimys, kuolema ja ylösnousemus, Mt 26 – 28.

MtV-n: tarkoittaa Matteuksen evankeliumissa käytettyä vertausta järjestysluvulla n ($1 \leq n \leq x$).

- 1:1 Kristus = kreik. <khristos> = hepr. <mašiiach> = Messias tarkoittaa suomeksi: Voideltu. Kyseessä on kuninkaallinen arvonimi, joka viittaa itämaiseen tapaan, kun kuningas asetettiin virkaansa öljyllä voidellen.
VT:ssa puhutaan:
kuninkaiden (1Sm 9:16, 10:1),
profeettojen (1Kn 19:16) ja
pappien (2Ms 29:29, 40:15, 3Ms 16:32)
voitelemisesta öljyllä heidän virkaanastumisensa yhteydessä.
Siten nimi Kristus, eli Messias, kuvaa hyvin Jeesusta, joka on sekä kuningas, profeetta että pappi, ja hänet Jumala voiteli Pyhällä Hengellä. Ks. Jh 4:26.
Daavid oli Israelin kolmas ihmisten vaatima kuningas Saulin ja hänen poikansa Iisbosen jälkeen. Daavid hallitsi kuninkaana 40 vuotta vuoden 1 000 eKr tienoilla.
Abraham on Israelin kansan kantaisä ja hän eli noin vuonna 1 900 eKr. Hänet mainitaan UT:ssa Mooseksen jälkeen useimmin VT:n henkilöistä.
VT:ssa Jumala antoi sekä Abrahamille että Daavidille lupauksen, että Messias on heidän jälkeläisensä (sm: siemenensä). Matteus ja Luukas osoittavat sukuluetteloilla, että tuo lupaus toteutui.
- 1:2 Tässä mainitaan neljä sukupolvea Israelin kantaisiä. Ensimmäinen Mooseksen kirja kertoo heidän elämästään seikkaperäisesti.
- 1:3 Matteus mainitsee Jeesuksen sukuluettelossa vain neljä naista, tässä ensimmäisen. Taamar ei ollut Juudan vaimo vaan miniä. Asiasta kertoo tarkemmin 1Ms 38. Tuo luku osoittaa kaksinaismoraalin olevan hyvin vanhaa perua. Se saikin alkunsa syntiinlankeemuksessa, 1Ms 3:7–10, kun

ihminen alkoi keinotekoisesti peitellä häpeäänsä. Ihmisten edessä se voi onnistua, mutta ei Jumalan edessä.

1:4 Nämä olivat Egyptissä syntyneitä sukupolvina, paitsi ehkä Salmon. Hän oli joko alle 20-vuotias Egyptistä lähdettäessä (4Ms 14:29) tai sitten syntynyt autiomaavaelluksen aikana.

1:5 Raahab on toinen nainen, joka mainitaan tässä sukuluettelossa. Hänestä kerrotaan Joosuan kirjan kuudennessa luvussa. Hän oli alun perin portto, mutta pelastui uskon kuuliaisuuden kautta Jerikon tuhosta. Hän ei ollut israelilainen vaan kanaanilainen.

Kolmas nainen on Ruut, joka oli mooabilainen. Hänestä VT:ssa on kokonainen kirja, Ruutin kirja. Hän seurasi nuorena leskenä uskollisesti anoppiaan Israeliin, jossa avioitui Booaksen kanssa ja heille syntyi Oobed, Daavidin isoisä. Ruut oli sydämeltään kaunis ja viisas nainen.

1:6 Neljäs nainen, joka mainitaan ja ei oikeastaan mainitakaan, on Daavidin syrjähyppy. Batsebaa ei mainita nimeltä, ei Daavidin myöhempänä vaimona eikä edes naisena vaan Uurian vaimona, ja hyvin minimalistisesti. Kreikan kielen ilmaus <ek tee tou Uuriou> on jokseenkin mahdoton kääntää tarkasti suomeksi, mutta se tarkoittaa, että Daavid sai Salomon ”hänestä, joka oli Uurian”. Näin Pyhä Henki osoittaa, että Jumala kunnioittaa heitteläistä Uuriaa, joka pakananakin palveli sydäimestään Herraa ja joutui sen vuoksi tapetuksi. Tappajana oli Daavid ja pettäjänä oma vaimo, joka mainitaan vain kreikan kielen feminiinisenä artikkelina. He saivat tekonsa anteeksi, Uuria taasen siirtyi tästä ajasta ikuisuuteen. Uuria onkin ainoa henkilö koko sukuluettelossa, joka ei kuulu siihen millään tavalla perimysjärjestyksen

puolesta. Ks. 2Sm 23:39.

Vrt. väliinputoja ylipappi Joosadak, 1Ak 5:41, myös hän oli kunnioitettava mies.

1:7 Juudan kuninkaiden sukuluettelo osoittaa, että jumalanpelko ei ole perinnöllistä:

a) huono isä sai huonon pojan (Rehabeam – Abia),

b) huono isä sai hyvän pojan (Abia – Aasa),

c) hyvä isä sai hyvän pojan (Aasa – Joosafat) ja

d) hyvä isä sai huonon pojan (Joosafat – Jooram).

1:11 Jekonjaan eli Joojakiniin päättyy Israelin/Juudan kuningassuku. Nimittäin profeetta Jeremia ennusti, ettei kukaan Joojakinin jälkeläinen enää nouse Daavidin valtaistuimelle, Jer 22:24–30.

Jeesuksen kasvatusisä Joosef oli Joojakinin jälkeläinen, joten Jeesuksella oli juridinen oikeus Daavidin valtaistuimeen.

Jeesus polveutui äitinsä puolelta kyllä Daavidista, mutta ei Joojakinista eikä Salomosta, Lk 3:23–31.

1:16 Joosef, Jeesuksen kasvatusisä, oli Juudan kuningas Jekonjan eli Joojakinin jälkeläinen, mutta Jeesus ei ollut. Näin Jeesuksella oli juridinen oikeus Daavidin valtaistuimeen kasvatusisänsä Joosefin kautta, mutta samalla toteutui profeetta Jeremian ennustus, ettei kukaan Joojakinin jälkeläinen enää istu Daavidin valtaistuimella hallitsemassa Juudaa, Jer 22:30. Vrt. 1Kn 8:25.

Jeesuksen äiti Maria polveutui myös Aabrahamista ja Daavidista, mutta ei Joojakinista, kuten Luukkaan tallettama sukuluettelo osoittaa, Lk 3:23–38. Paavali nimittäin osoitti, että Jeesus oli lihan (eli inhimillisen polveutumisen) puolesta Daavidin jälkeläinen, Rm 1:3.

Ks. Luukkaan evankeliumin esipuhe.

Kreikankielinen sana <khristos> merkitsee: voideltu. Samaa tarkoittaa hepreankielinen sana <maašiiach>, joka on sanan Messias alkumuoto.

- 1:17 Babylonian eli Baabelin pakkosiirtolaisuus kesti 70 vuotta, Jer 25:8–12, 29:10–11, Dan 9:1–2. Siihen lähdettiin ainakin kolmessa vaiheessa (v. 597, 586 ja 582 eKr) ja samoin palattiin useammassa vaiheessa 70 vuoden päästä.
- 1:18 Kihlaus oli sitova ja se voitiin purkaa vain eroamalla. Joosef luuli aluksi Marian olleen hänelle uskoton. Mooseksen laissa sellaisesta rikoksesta oli säädetty kuolemanrangaistus, 5Ms 22:23–24, mutta rangaistusta ei Jeesuksen aikana pantu toimeen. Vrt. Jh 8:1s.
Matteus samoin kuin Luukaskin todistaa, että Jeesus syntyi neitseestä Pyhän Hengen vaikutuksesta. Luukkaan todistus on samalla lääkärintodistus tapahtuneesta, Luukas kun oli lääkäri, Kol 4:14.
- 1:19 Joosef oli todella nöyrä mies, joka toimi Raamatun ohjeen mukaisesti, Ps 15:2–3. Hän ei halunnut saattaa Mariaa julkisen häpeän alaiseksi, vaikka luulikin hänen olleen uskoton. Hän antoi hyvän esimerkin kaikille aviomiehille. Ja vaimoillekin.
- 1:20 Enkeli sanoi Joosefin kihlattua Mariaa jo Joosefin vaimoksi. Samoin Ilmestyskirjassa Karitsan morsianta sanotaan jo vaimoksi, Ilm 19:7.
- 1:21 Nimi Jeesus on kreikkalainen muoto (arameankielisestä nimestä Jeesua, joka on johdettu) hepreankielisestä nimestä <jehoošuu‘a> tai <ješuu‘a>, jotka merkitsevät: Herra (jhwh) on pelastus, tai: Herra (jhwh) pelastaa.

Jumala ilmoitti vanhassa liitossa nimekseen <jhwh>, jonka lausumistapaa ei tunneta ja joka käännetään LXX:ssa <kyyrios> eli Herra.

Uudessa testamentissa (kreik. <hee kaineē diatheekeē>, latinaksi Novum Testamentum Graece) nimi <jhwh> ei esiinny, vaan se sisältyy Jeesuksen nimeen.

Jeesus tuli Isänsä nimessä, Jh 5:43, ja ilmoitti ihmisille hänen nimensä, Jh 17:6,11,12,26.

Niinpä Raamattu ilmoittaa, ettei pelastusta ole yhdessäkään toisessa nimessä kuin Jeesuksen nimessä, Apt 4:12.

Jumala antoi Pojalleen tämän nimen, joka on kaikkia muita nimiä korkeampi, Fil 2:9–11.

- 1:22 Tämä on ensimmäinen kerta, kun Matteus kirjoittaa:
Tämä on tapahtunut, että kävisi toteen (10x): Mt 2:15,17,23, 4:14, 8:17, 12:17, 13:14,35, 21:4, 26:54,56, 27:9.
Jeesuksessa toteutuivat VT:n profeettojen ennustukset.
- 1:23 Tämä on suora lainaus VT:sta profeetta Jesajan ennustuksesta, Jes 7:14, 8:8,10.
Immanuel = Jumala meidän (on) kanssamme.
Jo kuningas Salomo oli rukoillut ja pyytänyt, että Herra on meidän kanssamme, 1Kn 8:57. Ja se toteutuu Jeesuksessa Kristuksessa, Mt 28:20. Vrt. 1Ts 4:17, 5:10, Rm 14:8.
- 2:1 Tämä kuningas oli Herodes Suuri, joka oli idumealaisen Antipaterin ja Kypros-nimisen arabialaisnaisen poika.
Julius Caesar nimitti Antipaterin Juudean käskynhaltijaksi v. 47 eKr. Tämän poika Herodes määrättiin 15-vuotiaana Galilean johtoon, ja hän oli Juudean, Idumean ja Samarian kuninkaana 37–4 eKr. Ks. Lk 1:5.
Herodes oli kyvykäs ja lujaluontoinen, mutta myös julma.

Hän lisäsi suuresti Jerusalemin loistoa laajentaen sen temppeliä, jonka rakennustyö jatkui vielä useita vuosikymmeniä hänen kuolemansa jälkeen, ks. Mk 13:1ss, Jh 2:20.

Jeesus syntyi Herodeksen vielä eläessä, joten ajanlaskussamme on vähintään neljän, mutta luultavasti kuuden tai seitsemän vuoden virhe.

Idän maiden tietäjät: kr. sana <magoi> merkitsi alun perin persialaista ja meedialaista pappisryhmää, joka tutki luonnon, astrologian ja lääketieteen salaisuuksia, Dan 2:2,10. Myöhemmin sana merkitsi yleensä itämaalaista tai egyptiläistä, joka puuhaili astronomian ja astrologian parissa. Nämä tietäjät tulivat luultavasti Babyloniasta, jossa Messias-toivo on voinut säilyä juutalaisten pakkosiitolaisuuden ajan perintönä. He odottivat ns. Messias-tähteä, Jupiterin ja Saturnuksen yhtymistä taivaalla. Perusteena odotukselle oli tulkinta jakeesta 4Ms 24:17.

Vrt. Apt 13:6,8.

- 2:2 Idän maiden tietäjät etsivät tähtitieteensä ja vallitsevan maailmanpoliittisen tilanteen perusteella juutalaisten kuningasta. He eivät tunteneet Raamatun kirjoituksia eivätkä niin ollen tiedäneet, että Jeesus on Israelin kuningas, ei ainoastaan Juudan tai Juudean kuningas.

Näiden tietäjien uskomus perustui astrologiaan, mutta Jumala johdatti heitä heidän uskomuksensa avulla.

Vrt. merimiehet, jotka heittivät Joonan mereen, Jna 1:7.

- 2:4 Ylipappi eli ylimmäinen pappi oli papiston johtaja. Alunperin virka oli elinikäinen ja periytyvä, joten kerrallaan oli elossa vain yksi ylipappi. Myöhemmin poliittiset vallanpitäjät erottivat ja nimittivät ylipappeja mielensä

mukaan, minkä vuoksi UT puhuu ylipapeista monikossa. Virka voitiin antaa säädettyihin sukuihin kuulumattomillekin, ja mentiinpä niinkin pitkälle, että tästä arvosta hierottiin kauppaa.

Herodeksen hallituskauden alusta Jerusalemin hävitykseen asti (eli 37 eKr. – 70 jKr. siis noin 106 tai 107 vuoden aikana) ylipappuus annettiin peräti 28 henkilölle, joista vain kolme oli ylipapillista sukua.

Kirjanoppineet olivat rabbiiniksi oikeuttavan koulutuksen saaneita juutalaisten opettajia (ks. Jh 7:15), jotka tutkivat ja selittivät VT:n kirjoituksia ja niiden ympärille muodostuneita perinnäissääntöjä. Kansa piti kirjanoppineita suuressa arvossa.

- 2:5 UT:n nimi Juudea vastaa Juudaa Israelin maan eteläisen osan nimityksenä. Tämä eteläinen osa rajoittui idässä Jordaniin ja Kuolleeseenmereen, pohjoisessa Samariaan, etelässä Idumeaan ja lännessä Välimereen. Juudea oli ennen kaikkea Jerusalemia ympäröivä alue. Eräissä UT:n kohdissa Juudealla tarkoitetaan koko juutalaisten asuttamaa Israelin maan osaa eli Rooman valtakuntaan kuulunutta Palestiinan maakuntaa (ks. Lk 1:5, 7:17, 23:5, Apt 10:37, 26:20; koko Juudean maa).

Nimi Syyrian Palestiina esiintyy jo kreikkalaisen Herodotoksen (n. 484–425 eKr.) Historiakirjoissa.

- 2:6 Juuda tarkoittaa Jaakobin pojan Juudan jälkeläisten sukukuntaa/heimoa ja sen asuinalueita. Tämä on suora lainaus VT:sta, Mka 5:1,3, ja myös 2Sm 5:2, 1Ak 11:2. Messias hallitsee ja kaitsee Jumalan kansaa, Israelia. Eivät kaikki, jotka ovat Israelista, ole kuitenkaan Israel, Rm 9:6.

Eli on siis olemassa luonnollinen Israel ja Jumalan Israel,
1Kr 10:18, Gal 6:16.

- 2:8 Tämän Herodes viekkaana kettuna valehteli. Hänellä ei ollut aikomustakaan kumartaa Messias-kuningasta vaan surmata hänet jo heti pienokaisena. Herodeksella oli käärmeen viisautta eli kavaluutta.
- 2:10 Nykyäänkin tähtitieteilijät ilahtuvat nähdessään jonkin uuden ja oudon tähden. Toivottavasti he kaikki ilahtuisivat Jeesuksesta, kun tutkivat Jumalan luoman Universumin ihmeellisyyksiä. Samoin kaikki fyysikot, kemistit, biokemistit, solubiologit, mikrobiologit, kasvibiologit...ym. Nimittäin niin ihmeellistä on Jumalan luomakunta aivan pienimmästä suurimpaan.
- 2:11 Kulta, suitsuke ja mirha ovat vertauskuvia Arabian rikkauksista, joihin viitataan esim. Jer 6:20 ja Hes 27:22.
- 2:12 Tietäjät joutuivat päättämään, pitävätkö he Herodekselle antamansa lupauksen palata takaisin ilmoittamaan hänelle Kristuksen löytymisestä vai totella Jumalan antamaa varoitusta. He tottelivat ennemmin Jumalaa. Mutta Herodeksen mielestä he olivat pettureita.
Verbi <anakhooreoo> (14x) = lähteä t. mennä pois, poistua, vetäytyä, väistyä: Matteuksella 10x (Mt 2:12,13,14,22, 4:12, 9:24; 12:15; 14:13; 15:21; 27:5) ja muualla 4x (Mk 3:7; Jh 6:15; Apt 23:19; 26:31).
LXX:ssa verbi esiintyy 14x, mm. 2Ms 2:15; 4Ms 16:24; Jos 8:15; 1Sm 19:10; 25:10; 2Sm 4:4; Ps 113:5; Snl 25:9; Hos 12:13; Jer 4:29.
- 2:15 Tämä on suora lainaus VT:sta, Hos 11:1.

2:16 Herodeksella oli todella kieroutunut mieli. Hän muka aikoi kumartaa juutalaisten kuningasta, vaikka suunnittelikin tappavansa hänet, ja yritti käyttää tietäjiä suunnitelmansa toteuttamiseen. Kun Jumala esti tietäjiä osallistumasta tuon murhahankkeen toteuttamiseen, Herodes tuli vakuuttuneeksi sielussaan, että muut pitävät häntä pilkkanaan ja sen seurauksena raivostui.

Verbi <empaizoo> (13x) = pilkata, pitää pilkkanaan, tehdä naurunalaiseksi: Mt 2:16, Lk 14:29, ja muualla UT:ssa Jeesuksen kärsimyshistoriassa, kun häntä pilkattiin, syljettiin ja ruoskittiin.

LXX:ssa se esiintyy 29x, mm. kuvaamassa:

- a) Potifarín vaimon sielun elämää ja kieroutunutta mielen laatua, kujn ei saanut tahtoaan läpi, 1Ms 39:14,17,
- b) Bileamin suhtautumista omaan aasiinsa, 4Ms 22:29,
- c) Saulin sielun elämää hädän hetkellä, 1Sm 31:4, 1Ak 10:4,
- d) epäjumalien olemusta, Jer 10:15,
- e) Jumalasta luopuneen kaupungin kohtaloa, Hes 22:4,5.

2:18 Tämä on suora lainaus VT:sta, Jer 31:15.

2:22 Kyseessä oli Herodes Suuren ja hänen neljännen vaimonsa, samarialaisen Malthaken poika Julius Herodes Arkelaos, joka syntyi n. 23 eKr. ja kuoli n. 18 jKr. Hänen hallintoalueenaan olivat Juudea, Samaria ja Idumea. Hän oli heti alunpitäen julma ja väkivaltainen niin juutalaisia kuin samarialaisiakin kohtaan. Lopulta nämä kaksi toisiaan katkerasti vihaavaa kansaa yhdistyivät vihassaan Arkelaosta kohtaan ja lähettivät yhteisen lähetystön keisarin puheille. Sen seurauksena Arkelaos erotettiin v. 6 jKr. ja karkotettiin Viennaan Etelä-Ranskaan, missä hän kuoli. Arkelaoksen karkotuksen jälkeen Rooman keisari Augustus

teki v. 6 jKr. hänen hallintoalueestaan roomalaisen provinssin, jonka ylimpänä virkamiehenä oli prefekti, myöhemmin prokuraattori, eli maaherra. Galilea oli Arkelaoksen veljen Herodes Antipaان aluetta. Antipas hallitsi Galileaa ja Pereaا vuosina 4 eKr. – 39 jKr. Hänet mainitaan 19x, esim. Johannes Kastajan kuoleman ja Jeesuksen kärsimyshistorian yhteydessä. Keisari karkotti lopulta Antipaانkin Galliaan.

- 2:23 Nasaretilainen tarkoittaa Nasaretin kaupungin asukasta, mutta Matteus näyttää tarkoittavan, että sanalla on myös syvempi profeettallinen merkitys. Hän viittaa ilmeisesti VT:n jakeisiin Jes 11:1, Tm 13:5,7.

Nimen Nasaret hepr. muoto <natseret> muistuttaa hepr. sanaa <netser> = verso, joka on eräs Messiaan nimityksistä, Jes 11:1. Jakeet Tm 13:5,7 puhuvat nasiirista, mikä kuvaa Jeesuksen täydellistä antautumista Jumalan johdattukseen. Sitten nimi nasaretilainen tuli merkitsemään seemiläisessä maailmassa samaa kuin kristitty kreikkalais-roomalaisessa maailmassa. Ks. Apt 11:26, 24:5.

- 3:1 Johannes Kastaja oli viimeinen vanhan liiton profeettojen sarjassa, joka oli Samuelista alkaen jatkunut vuosisatoja. Johannes oli tulevan Messias-kuninkaan airut. Erämaa tarkoittaa kiinteän kylä- ja kaupunkiasutuksen ulkopuolelle jäänyttä viljelemätöntä maata. Se oli tavallisesti paimenten ja heidän laumojensa liikkuma-alueita.

- 3:2 Verbi <metanoöo> (34x) = 1. muuttaa mielensä, ajatella toisin, kääntyä sydämessään, tehdä parannus (UT 1938), 2. katuä, kääntyä teoistaan.

Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen katuu syntejään ja kääntyy

sydämessään Jeesuksen puoleen ja lähtee seuraamaan häntä:
Mt 3:2; 4:17; 11:20,21; 12:41; Mk 1:15; 6:12; Lk 10:13;
11:32; 13:3,5; 15:7,10; 16:30; 17:3,4; Apt 2:38; 3:19; 8:22;
17:30; 26:20; 2Kr 12:21; Ilm 2:5,16,21,22; 3:3,19; 9:20,21;
16:9,11.

Matteuksen evankeliumi käyttää nimitystä taivasten
valtakunta (= <hee basileia toon ouranoon> 32x), kun taas
muu Uusi testamentti käyttää yleensä nimitystä Jumalan
valtakunta (= <hee basileia toon ouranoon> 65x).

Juutalaiset pyrkivät välttämään Jumalan nimen
mainitsemista ja käyttivät erilaisia peitenimiä: taivas,
Ylistetty, ks. Mt 26:64, Mk 14:61, Ilm 1:4. Taivasten
valtakunta merkitsee siis samaa kuin Jumalan valtakunta.

3:3 Sanan <euthys> peruserkitys on: suora, mutta myös taso
on tiettyssä mielessä suora (kolmannen ulottuvuuden
suhteen) eli siis tasainen.

Tasoon voidaan piirtää suoria, mitä ei esim. pallon pinnalle
voi tehdä (euklidisessa geometriassa, pallogeometriassa
kylläkin). Monissa käännöksissä on tietenkin ajateltu, että
tähän tasaisuus sopii paremmin.

Todellisuudessa molemmat ajatukset mahdollisia, siksi
voidaan kääntää: suoriksi ja tasaisiksi.

Tätä tukee myös se, että tämä jae on suora lainaus kohdasta
Jes 40:3.

Monissa käännöksissä on: suora, jonkin verran
harvemmissa: tasainen.

Agricolan UT 1548: oijendacat henen polcunsa, ja
B 1642: oijendacat hänen polcuns.

Nämä tietenkin tarkoittavat suoristamista.

Folkbibeln: raka = suoriksi.

3:5 Sm: luokseen tuli Jerusalem ja koko Juudea ja koko Jordanin ympäristö.

3:7 Fariseukset ja saddukeukset olivat juutalaisten uskonnollis-poliittisia puolueita Jeesuksen aikana. Edellisten toiminta oli painottunut uskonnollisuuteen, jälkimmäisten taas poliittisuuteen.

Fariseukset kuuluivat maallikkoliikkeeseen, jolle olivat tärkeitä puhtaus- ja pyhyysäädökset. He olivat kiivaita lain noudattajia ja juutalaisuuden ankarin lahko, Apt 26:5.

VT:n lain lisäksi he olivat kehittäneet laajan suullisen järjestelmän, vanhinten perinnäissäännöt, joiden tarkoituksena oli auttaa ihmisiä lain käskyjen pitämisessä, mutta joista pikemminkin kehittyi raskas taakka.

Saddukeukset eli saddukealaiset, joiden nimen on arveltu johtuvan Daavidin aikaisen ylipapin Saadokin (ks. 2Sm 8:17) nimestä, kuuluivat pääasiassa johtavaan papistoon ja yläluokkaan. He vaikuttivat makkabilaisajasta aina Jerusalemin hävitykseen asti (n. 150 eKr. – 70 jKr.). He olivat Rooman kulttuurin ja politiikan ystäviä.

Uskonnollisesti he olivat välinpitämättömiä, järkeisuskoisia, ja he vastustivat rabbinismin ankaraa lain noudattamista. He hylkäsivät vanhinten perinnäissäännöt sekä opit kuolleitten ylösnousemuksesta, enkeleistä ja hengistä, Apt 23:8.

Fariseukset olivat heidän kiivaita vastustajiaan.

Tuleva viha tarkoittaa Jumalan tuomion päivää, josta jo Vanhan testamentin profeetat puhuivat. Jumala on pitkämielinen ja suuri armossa, Ps 103:8, mutta ihmisten paaduttaessa sydämensä ja hylätessä Herran on tuomio välttämätön ja väistämätön. Ks. Rm 5:9, 1Ts 1:10.

- 3:9 Uudessa liitossa Abrahamin jälkeläisiksi ei lueta lihan mukaan syntyneitä, vaan Hengen mukaan syntyneet, jotka perustautuvat uskoon, Gal 3:7ss.
- 3:11 Tuli on vertauskuvana Pyhän Hengen voimasta ja sen synnyttämästä innostuksesta ja halusta totella Jumalaa. Apostoli Paavali kehottikin meitä olemaan Hengessä palavia, Rm 12:11.
- 3:14 Johannes saaransi kääntymyksen kastetta syntien anteeksi saamiseksi, Mk 1:4, joten se oli tarkoitettu katuville syntisille. Johannes ymmärsi hengessään, ettei Jeesuksessa ollut syntiä, minkä vuoksi hän yritti estellä Jeesusta tulemasta kasteelle. Edelleen hän ymmärsi ennemminkin itse tarvitsevansa kasteen Jeesukselta.
Jeesuksen synnitömyys: ks. Jh 8:46, 2Kr 5:21, Hpr 4:15.
- 3:16 Tässä ja seuraavassa jakeessa ilmenee Jumalan kolminaisuus: Poika nousee vedestä, Pyhä Henki laskeutuu taivaista hänen päälleen ja Isän ääni kuuluu taivaista. Inhimillisellä järjellä joidenkin on vaikea ymmärtää tätä kolminaisuutta, mutta ehkä pari luonnon ilmiötä auttavat rajallista inhimillistä ymmärrystä asiassa:
- Valo on energiaa, aaltoliikettä ja sillä on myös hiukkasmaisia ominaisuuksia.
- Vesi esiintyy kiinteänä (jää ja lumi), nesteinä ja kaasuna, vieläpä kaikissa näissä kolmessa olomuodossa yhtä aikaa ns. kolmoispiteessä, jolloin olosuhteet ovat:
 $T = 273,16 \text{ K}$ eli $t = +0,01 \text{ }^{\circ}\text{C}$ ja $p = 611,73 \text{ Pa}$.
- Lisäksi ihminenkin on luotu kolminaiseksi: meissä on henki, sielu ja ruumis, 1Ts 5:23.

- 4:1 Kiusaukset eivät olleet mikään erehdys Jeesuksen elämässä, vaan Pyhä Henki johdatti hänet erämaahan koeteltavaksi, suorastaan Paholaisen kiusattavaksi.
Jeesus koki samanlaisen koettelemuksen kuin Israelin kansa, 5Ms 8:2–3. Siinä, missä kansa epäonnistui, Jeesus kesti koetuksen ja voitti.
Jeesus oli kaikessa kusattu samalla tavoin kuin mekin, kuitenkin ilman syntiä, ja siksi hän voi sääliä meitä, jotka olemme heikkoja, Hpr 4:15.
Paholainen = <diabolos> (37x) merkitsee panettelijaa, syyttäjää, hajottajaa. Se vastaa hepr. sanaa <saataan> = Saatana: esim. Job 1:6ss, Sak 3:1,2, Lk 10:18.
- 4:3 Tässä on eräs Paholaisen nimitys ja ominaisuus: kiusaaja. Vrt. 1Ts 3:5.
- 4:4 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 8:3.
- 4:5 Pyhä kaupunki = Jerusalem. Vain Matteus käyttää evankelistoista tätä nimeä Jerusalemita.
Raamatussa pyhä tarkoittaa Jumalalle erotettua.
Myöhemmin tätä luonnollista, ajallista Jerusalemiä kutsutaan hengellisesti Sodomaksi ja Egyptiksi, Ilm 11:8, ja pyhäksi kaupungiksi sanotaan uutta Jerusalemiä, Ilm 21:2,10, 22:19.
- 4:6 Paholainen ottaa suoran lainauksen VT:sta, Ps 91:11–12, mutta jättää lainaamatta seuravaa jaetta, koska se olisi hänelle epäedullinen.
- 4:7 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 6:16.
- 4:8 Sana <kosmos> (186x) tarkoittaa asuttua maailmaa, järjestettyä ihmiskuntaa, ks. Jh 1:10. Järjestymättömästä

ihmismassasta käytettiin usein sanaa <thalassa> (91x) = (kansojen, ihmisten) meri, esim. Ilm 12:18, 13:1.

4:10 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 6:13, 10:20.
Tässä jakeessa verbi palvella = <latreuoo> (21x) = palvella Jumalaa, suorittaa jumalanpalvelusta, ja se esiintyy LXX:ssa yli 100x.

Sitä käytetään UT:ssa tarkoittamaan:

- a) vanhan liiton jumalanpalvelusta pyhäkössä (Hpr 8:5, 9:9, 10:2, 13:10),
- b) uuden liiton jumalanpalvelua (Rm 1:9, Fil 3:3),
- c) henkilökohtaista Jumalan palvelemista (Lk 2:37, 4:8, Apt 24:14, 27:23, 2Tm 1:3, Hpr 9:14),
- d) koko kansan jumalanpalvelua (Lk 1:74, Apt 7:7, 26:7, Hpr 12:28),
- e) lopullista jumalanpalvelua uudessa Jerusalemissa (Ilm 7:15, 22:3), mutta myös
- f) epäjumalien palvelemista (Apt 7:42, Rm 1:25)

4:11 Tässä jakeessa verbi palvella = <diakoneoo> (37x) = palvella, auttaa, avustaa, huolehtia.
Se ei esiinny ollenkaan LXX:ssa.

4:13 Tässä sana <thalassa> (91x) = 1. meri, 2. Välimeri, 3. järvi, 4. kansojen meri, tarkoittaa Galilean järveä, josta UT käyttää myös nimiä Gennesaretin järvi ja Tiberiaan järvi, Jh 6:1.
VT:ssa sitä sanottiin Kinneretin järveksi.

Heprean sana <jam> merkitsi sekä merta että järveä, joskus myös leveää virtaa. Se, että Galilean järveä sanotaan mereksi, johtuu heprealaisesta taustasta.

4:15 Tämä on suora lainaus VT:sta, Jes 8:23 – 9:1.

4:17 Taivasten valtakunta = <hee basileia toon ouranoon> (32x):
Mt 3:2; 4:17; 5:3,10,19,20; 7:21; 8:11; 10:7; 11:11,12;
13:11,24,31,33,44,45,47,52; 16:19; 18:1,3,4,23; 19:12,14,23;
20:1; 22:2; 23:13; 25:1.

Ainoastaan Matteus käyttää tätä ilmaisua. Muualla UT:ssa käytetään ilmaisua <basileia tou theou> (65x) = Jumalan valtakunta, joka on Matteuksellakin 5x.

4:23 Synagoga = <synagoogee> (56x) tarkoittaa juutalaisen srk:n rukoushuonetta. Siellä pidettyyn jumalanpalvelukseen kuului rukouksia, siunauksia, VT:n tekstien lukua sekä joskus myös saarnan tapaisia puheita. Vrt. Lk 4:16–22, Apt 13:15.

Tässä ilmenevät Jeesuksen kolme tehtävää, jotka hän antoi myös opetuslapsilleen:

a) opettaa (Mt 28:20),

b) saarnata (Mt 10:7),

c) parantaa (Mt 10:1).

Evankeliumi = <euaggelion> (76x) merkitsee hyvää ja iloista sanomaa, sanomaa saavutetusta voitosta.

UT:ssa evankeliumi tarkoittaa aina Kristuksen tuomaa pelastussanomaa: VT:n ennustukset ovat käyneet toteen.

Messias on tullut ja hänen mukanaan Jumalan valtakunta.

Ihmeet ja tunnusteet ovat merkinä Messiaan tulosta.

4:24 Kuunvaihetauti oli luultavasti kaatumatauti eli epilepsia, jonka kausittainen esiintyminen yhdistettiin kuun vaiheisiin. Riivatut olivat pahojen henkien vallassa olevia ihmisiä tai joskus myös eläimiä, Mk 5:12–13.

Jeesus teki eron riivaajien vallassa olevien ja tavallisten sairaiden välillä. Sairaita hän paransi esim. panemalla

kätensä heidän päälleen tai voitelemalla heitä öljyllä, Mt 8:3,

Mk 6:13, mutta riivaajien hän käski poistua riivatusta ihmisestä, Mk 1:25,33.

- 4:25 Dekapolis (= kreik. kymmenen kaupunkia) oli kymmenen kaupungin liitto. Nämä kaupungit sijaitsivat yhtä lukuunottamatta Jordanin ja Gennesaretin järven itäpuolella, ja niiden asukkaat olivat pääasiassa kreikkalaisia. Sanat Jordanin tuolla puolen viittaavat Dekapoliin eteläpuolelle, Jordanin eteläpään ja Kuolleen meren itäpuolelle jäävään alueeseen.
- 5:1 Vuorelle nouseminen tarkoitti juutalaisessa kielenkäytössä yksinäisyyteen menemistä, vetäytymistä pois kylien ja kaupunkien hälinästä. Vrt. esim. Mt 14:23.
- 5:2 Tätä Matteuksen tallettamaa ensimmäistä Jeesuksen suurta puhetta (luvut 5–7) kutsutaan Vuorisaarnaksi. Tämä on pisin yhtenäinen Jeesuksen opetussarja evankeliumeissa, ja se koski yksinomaan Jeesuksen opetuslapsipiiriä. Sitä voidaan hyvin pitää Jumalan valtakunnan perustuslakina. Luukas esittää Vuorisaarnan lyhyemmässä muodossa, Lk 6:20–29. Miksikö? Koska Jeesus on puhunut näitä samoja opetuksia eri paikoissa eri aikoinan eri kuulijoille sen mukaan kuin kuulijat ovat kyenneet vastaanottamaan, Mk 4:33, Jh 16:12.
- 5:3 Sana <makarios> (50x) = 1. onnekas, onnellinen, Apt 26:2, 2. autuas, Mt 5:3–11, 3. autuaallinen, Tt 2:13, 4. (Jumalasta) ylistettävä, 1Tm 1:11. Vastaa hepr. sanaa <’ašreei> (45x): esim. Ps 1:1, 32:1.
- 5:8 Sydän tarkoittaa Raamatussa yleensä sisäistä ihmistä erotuksena ulkonaisesta ihmisestä, 2Kr 4:16.

- 5:9 Rauhantekijöille on hyviä lupauksia, tämän lisäksi esim. Snl 12:20. Tutki!
- 5:13 Uskovat ovat maan, eivät suinkaan lihan suola.
 Ilman tarpeellisia suoloja maan kasvu heikkenee, ja kasveista tulee huonoja.
 Uskovat ovat suola, mutta eivät ole yrttisuola, jossa on suolan lisäksi katkeria mausteita.
 Maan suola on tarkoitettu siroteltavaksi maaperään, eikä säilytettäväksi säikeissä. Niinpä uskovienkin tehtävä on elää muiden ihmisten seassa todistukseksi heille, eikä eristäytyä luostareihin, paitsi ehkä lyhyeksi aikaa hiljentymään.
 Jeesus esittää aikamoisen ajatusleikin: suola menettää makunsa, ja sitten jo suolakin pitäisi suolata jollakin konstilla! Mutta millä ihmeellä?
 Itse asiassa tuo ajatusleikki on vielä karmeampi, sillä verbin <moorainoo> perusmerkitys on (pass.): tyhmistyä, tulla hulluksi/tyhmäksi, ja siitä johdettuna: mennä pilalle, käydä mauttomaksi.
 Verbi esiintyy LXX:ssa 4x: 2Sm 24:10; Jes 19:11; Jer 10:14; 28:17, ja UT:ssa 4x: Mt 5:13; Lk 14:34; Rm 1:22; 1Kr 1:20.
 Jääköön tämä sana pelkäksi ajatusleikiksi, olkoon meillä suola itsessämme, Mk 9:50.
- 5:15 Vakka = <modios> on viljamitta, n. 8–9 litraa.
- 5:17 Verbi <katalyoo> = hävittää, hajottaa, kumota, on voimakkaampi kuin verbi <lyoo> = avata, irrottaa, päästää irti; hajottaa, purkaa, tehdä tyhjäksi, joka esiintyy mm. kohdissa Mt 5:19, Jh 5:18.
 Verbi <pleero'oo> = täyttää, toteuttaa, suorittaa loppuun, tehdä täydelliseksi, esiintyy:

Matteuksella 16x: Mt 1:22; 2:15, 17, 23; 3:15; 4:14; 5:17; 8:17; 12:17; 13:35, 48; 21:4; 23:32; 26:54, 56; 27:9,

Markuksella 2x: Mk 1:15; 14:49,

Luukkaalla 9x: Lk 1:20; 2:40; 3:5; 4:21; 7:1; 9:31; 21:24; 22:16; 24:44,

Johanneksella 15x: Jh 3:29; 7:8; 12:3, 38; 13:18; 15:11, 25; 16:6, 24; 17:12f; 18:9, 32; 19:24, 36.

Matteus osoittaa nimenomaan, kuinka vanhan liiton kirjoitukset toteutuvat Jeesuksessa Kristuksessa.

Toisaalta Herramme Jeesus ei tullut ainoastaan toteuttamaan Jumalan vanhassa liitossa antamaa lakia (Mt 7:12, 22:37–40, Jh 1:17), vaan myös tekemään sen täydelliseksi oman ruumiinsa uhrilla.

Niinpä uuden liiton laki on täydellinen, se onkin:

rakkauden laki (Rm 13:10),

vapauden laki (Jk 2:12, 1:25),

elämän hengen laki (Rm 8:2),

kuninkaallinen laki (Jk 2:8).

Mitä Herra vaatii ihmiseltä? Se selviää Jumalan sanan ilmoituksen pohjalta:

Jumalan ilmoittaman Tooran vaatimukset (käskyjen ja kieltojen määrä):

A) Vanha testamentti:

1) 2Ms – 5Ms	Mooseksen laki	613
2) Ps 15	kuningas Daavid	11
3) Jes 33:13–16	profeetta Jesaja	6
4) 5Ms 10:12–13	profeetta Mooses	5
5) Mka 6:8	profeetta Miika	3
6) Jes 56:1	profeetta Jesaja	2
7) Hab 2:4	profeetta Habakuk	1

B) Uusi testamentti:

8) Mt 23:23	mikä laissa on tärkeämpää	3
9) Mt 22:36–40	lain suurin käsky	2
10) Rm 1:17,	uusi liitto	1
Gal 3:11,	uusi liitto	1
Hpr 10:38–39	uusi liitto	1
11) Mt 5:17–20	Herramme Jeesus: Kaikki on täytetty!	
Jh 4:34, 19:28–30		

5:18 Sana <aameen> (128x) = 1. totisesti, aamen, 2. Aamen (Kristuksen nimenä), tulee hepr. sanasta <'aameen> (30x). Tällä sanalla annettiin takuu vakuutuksille. Jeesus käytti sitä usein osoittaakseen, että hänen sanansa ovat jumalallista totuutta.

Hepreassa pienin kirjain on <jood> ja kreikassa <ioota>.

Jumalan Sanaan ei ole kirjoitettu pienimpiäkään kirjaimia turhaan.

Vrt. tietokoneohjelmassakaan ei saa puuttua yksikään pilkku tai piste, muuten ohjelma ei toimi!

5:21 Tämä on suora lainaus VT:sta kymmenen käskyn laista, 2Ms 20:13, 5Ms 5:17.

5:22 Monissa kreik. käsikirjoituksissa ei ole sanaa: syyttä.

Tässä ilmenevät oikeuden asteet:

a) oikeuden tuomio (paikallinen),

b) suuren neuvoston eli sanhedrinin (eli synedrionin, ks.

Mt 10:17) tuomio (valtakunnallinen) ja

c) helvetin tuli (iankaikkinen).

Näihin kohtiin liittyvät sanat:

a) vihastua = <orgidzomai> on tässä preesensissä kuten myös kohdassa Ef 4:26. Muualla UT:ssa se on aoristissa.

b) vain tässä esiintyvä tuntematon haukkumasana <raka>

tulee arameasta ja hepreasta verbistä <riiq> = olla tyhjä.
Niin ollen se tarkoittaa jotakin sellaista kuin
tyhjänpäiväinen, tyhjäpäinen, tyhjänveroinen.
Jokin engl. käännös käyttää ilmaisua: good for nothing, joka
onkin varsin osuva ilmaus. Vrt Job 6:21.

c) <mooros> voi tarkoittaa sekä tyhmää että hullua, siis
ylipäättään mieletöntä sanan syvimmissä merkityksessä.
Matteuksella se esiintyy tämän lisäksi kohdissa Mt 7:26,
23:17, 25:3,3,8, joissa kaikissa se on käännetty tyhmäksi.

5:23 Opetuslapsi = <matheetes> (261x) esiintyy vain
evankeliumeissa ja Apostolien teoissa.
Klassisessa kreikassa sana tarkoitti jonkun opettajan tai
oppineen oppilasta, mutta Evankeliumissa merkitys on
syvempi, kutsuihan Jeesus näitä oppilaitaan myös lapsiksi,
Jh 21:5. Me olemme itse kukin olleet koulussa ja
työelämässä jonkun oppilaita, mutta emme opetuslapsia.
Kristityt ovat vain ja ainoastaan Jeesuksen Kristuksen
opetuslapsia.

5:26 Ropo (UT 1938), kolikko = <kodrantees> = kvadrantti eli
neljännesassi eli kaksi leptonia.
Työmiehen päiväpalkka eli yksi denaari oli 64
neljännesassia. Sama sana esiintyy Mk 12:42.

5:27 Tämä on suora lainaus VT:sta kymmenen käskyn laista,
2Ms 20:14, 5Ms 5:18.
Vanhempi ilmaus: tehdä huorin, tarkoittaa aviorikoksen
tekemistä. Sitä myöskin verbi <moikheuo> tarkoittaa
kaikissa esiintymissään (UT 15x, LXX 12x) joko
luonnollisessa (Lk 16:18, Jh 8:4) tai hengellisessä (Jer 3:9,
Ilm 2:22) mielessä.

- 5:28 Jotkut saivarteleivat sen kanssa, mitä käsky: älä tee aviorikosta oikein tarkoittaa käytännössä. Eli miten se pitäisi tulkita. Ei sitä tarvitse ihmisten ruveta tulkitsemaan, Jeesus tulkitsi sen tiukimmalla mahdollisella tavalla.
Tämäkin alue osoittaa sen, minkä apostoli Paavali kirjoitti kirjeissään roomalaisille ja galatalaisille: Rm 11:32, Gal 3:22. Jumala on sulkenut kaikki synnin ja tottelemattomuuden alle, että hän kaikkia armahtaisi.
Jokainen joka katsoo = <pas ho blepoon> : verbimuoto akt part prees, mikä tarkoittaa jatkuvampaa katsomista kuin vain hetkellistä vilkaisua tai silmäystä.
Niin, että alkaa himoita häntä = sm: halutakseen/
himoitakseen häntä. Kyse on siis sydämen asenteesta ja sen vaikutuksesta käyttäytymiseen.
- 5:29 Sana <ge'enna> (12x) = Gehenna, Hinnomin laakso, helvetti: Mt 5:22,29,30; 10:28; 18:9; 23:15,33; Mk 9:43,45,47; Lk 12:5; Jk 3:6.
Sana Gehenna tulee hepr. nimestä <gee-hinnom> = Hinnomin laakso, jota Jerusalemissa käytettiin yleisenä kaatopaikkana ja jossa paloi jatkuva tuli.
Vrt. Jer 7:31.
- 5:31 Tämä on lainaus VT:sta Mooseksen laista, 5Ms 24:1s.
- 5:33 Tässä viitataan VT:n jakeisiin 3Ms 19:12, 4Ms 30:3.
- 5:34 Kielto: ei tule vanhoa, tarkoittaa valan ja vahvistavien sanontojen käyttöä tavallisessa puheessa, mikä oli hyvin yleistä juutalaisilla. Todistajanvalaa ei juutalaisissa tuomioistuimissa käytetty.
Ilmaus <ek tou poneerou> voidaan kääntää: pahasta, tai: Paholaisesta.

- 5:37 Käännös on tulkitseva, koska sanallinen käännös suomeksi on vaikeaselkoinen.
- 5:38 Tämä on suora lainaus VT:sta, 2Ms 21:24, 3Ms 24:20, 5Ms 19:21.
- 5:41 Virsta = <milion> on kreik. muoto roomalaisesta pituusmitasta <mille passuum> eli tuhat askelparia, á 1,478 m, eli yhteensä 1.478 m.
Tästä sanasta on johdettu myös engl. pituusmitta maili, joka on 1 609 m.
- 5:43 Sanonta: rakasta lähimmäistäsi, on suora lainaus VT:sta, 3Ms 19:18, mutta sanontaa: vihaa vihollistasi, ei löydy VT:sta. Se oli ihmisten keksintö.
Jälkimmäinen sanonta on nähtävästi peräisin essealaisilta. Vihaaminen merkitsee alkukielessä erossa pysymistä, vähemmän rakastamista. Vrt. Lk 14:26, 16:13, Jh 12:15.
- 5:45 Jumala kuormittaa pilvet kosteudella niin, että ihmiset saavat siunauksen sateita, Job 37:11, Srn 11:3, vieläpä sekä vanhurskaat että väärämieliset.
Ks. myös 5Ms 1:12 ja Srn 12:2, joka puhuu ihmisen vanhuudesta.
- 5:46 Publikaanit olivat tullien ja verojen kerääjiä, jotka olivat vuokranneet roomalaisilta tullin- ja veronkanto-oikeuden määrättyyn alueeseen tai piiriin. Heillä saattoi olla vielä alaisia palveluksessaan. Juutalaiset vihasivat heitä, koska he palvelivat vallanpitäjiä omaksi edukseen ja usein mielivaltaisesti riistivät kansaa ja ottivat enemmän kuin mihin heillä oli oikeus. Toisaalta myös siksi, että he olivat pakanoiden palveluksessa ja olivat siten uskonnollisessa mielessä epäpuhtaita.

- 6:1 Almujen antaminen liittyi vanhurskauden harjoittamiseen. Sen vaikuttimena ei saanut olla se, että ihmiset näkevät ja kiittävät. Almujen anto kuului juutalaisten uskonnon vaatimuksiin, ja Jeesus edellyttää tässä, että myös hänen opetuslapsensa antavat almuja.
- 6:4 Sanoilla: itse, ja: julkisesti, ei ole vastinetta NA:ssa.
- 6:9 Näin Jeesus opetti meitä rukoilemaan taivaallista Isää.
- 6:10 Sana <basileia> (162x) = 1. kuninkuus, Mt 16:28,
2. kuningaskunta, valtakunta, Mt 24:7.
Jumalan valtakunnasta käytetään ilmauksia:
a) Jumalan v. (68x), Jh 3:3, Apt 14:22,
b) taivasten v. (32x), Mt 18:1,
c) Isän v. (3x), Mt 6:10, 13:43, 26:29,
d) Pojan v. (3x), Mt 13:41, Kol 1:13, Lk 1:33,
e) Jeesuksen Kristuksen v. (1x), 2Pt 1:11,
f) Kristuksen v. (1x), Ef 5:5, sekä Lk 24:26 (papyrus 75?)
g) Herran v. (1x), 2Tm 4:18.
Tutki tarkemmin!
- 6:11 Sana <epiousios> ei esiinny missään muualla kreik. teksteissä kuin tässä Herramme opettamassa rukouksessa ja rinnakkaiskohdassa Lk 11:3.
Origenes väitti, että sanan olivat keksineet evankeliumin kirjoittajat. Sanan tarkasta merkityksestä ollaan epävarmoja, mutta sen merkitys voi olla:
1. tähän päivään kuuluva, jokapäiväinen,
2. seuraavaan päivään kuuluva, huominen,
3. olemassa oloon tarpeellinen,
4. yliluonnollinen.
Tai mahdollisesti se tarkoittaa kaikkia näitä eri vivahteita.

Jännittäväksi asian tekee se, että Pyhä Hieronymos, mies, joka käänsi Raamatun hepreasta ja kreikasta latinan kielelle 300-luvun lopulla, käänsi sanan <epiousios> kahdella eri tavalla. Matteuksen evankeliumissa hän käänsi sen uudissanalla supersubstantial eli yliluonnollinen, transsendentaalinen tai olennainen, ja Luukkaan evankeliumissa sanalla jokapäiväinen. Alkuperäisen sanan etymologia antaa mahdollisuuden kumpaankin merkitykseen, joten yksimielisyyttä sanan olemuksesta ei ole vielä. (Radio-ohjelma Aristoteleen kantapää 2.11.2016) Aapeli Saarisalo (= AS) arvelee, että sanan taustalla lieenee juutalaisaramean sana <mechar> = seuraava päivä, tuleva päivä. Tällöin kyseessä olisi eskatologinen rukous, jossa huomisen eli tulevan päivän (= lopullisen pelastuksen ajan) leipää pyydetään jo tänään: 2Ms 16:23, 32:5, Mt 6:30–34, Jh 6:32–34, 48–51, Hpr 2:5, 6:5, 10:25, Rm 13:11–12. Tämä pyyntö sisältää hetkellisyuden: <dos heemiin seameron> = anna (aor.) meille tänä päivänä. Vrt. Lk 11:3.

6:12 Jeesuksen äidinkielen aramean sana velka merkitsee myös vertauskuvallisesti syntiä. Vrt. Lk 11:4.

6:13 Sana <peirasmos> (21x) =

1. koetus, 1Pt 4:12,
2. kiusaaminen, yritys saada jk lankeamaan, Lk 4:13,
3. kiusaus, kisattuna oleminen, Mt 6:13,
4. koettelemus, Apt 20:19,
5. kiusaaminen, ärsyttäminen, Hpr 3:8.

Alkukielen sana tarkoittaa siis sekä koetusta että kiusausta. Jumala koettelee uskovan ihmisen kuuliaisuutta, Paholainen puolestaan kiusaa ja houkuttelee ihmistä syntiin.

Jeesus opettaa, että uskovan tulee rukoilla Jumalan apua, ettei joutuisi kiusaukseen. Vrt. 1Kr 10:13, Jk 1:2–4.

Pahasta voidaan kääntää myös: Paholaisesta.

- 6:16 Paasto, ruuasta ja juomasta pidättyminen, liittyi Mooseksen lain mukaan vain suureen sovintopäivään, 3Ms 16:29, 23:29. Vapaaehtoinen paasto oli Uuden testamentin aikana tärkeä osa hartaudenharjoitusta. Jakeen Lk 18:12 mukaan voidaan päätellä, että fariseukset paastosivat kahdesti viikossa. Jeesus edellyttää tässä, että myös hänen opetuslapsensa paastoavat.
- 6:21 Luther lausui: Ihmisen jumala on se, mihin hän sydämensä kiinnittää. Niinpä jokaisella ihmisellä on jokin jumala eli aarre, joka on hänen sydämensä vallannut. Nykyään puhutaankin idoleista.
- 6:22 Terve = <haplous> (2x) merkitsee: ilman ryppyä, avoin, kirkas, puhdas, yksinkertainen: Mt 6:22, Lk 11:34.
- 6:23 Viallinen = <poneeros> merkitsee: paha, sairas, väärin tai totuuden vastaisena näkevä. Tälle totuudelle on esimerkki Vanhassa testamentissa, 1Sm 23:19–23.
- 6:24 Palvella = <douleuoo> merkitsee: olla orjana, kuulua kokonaan jollekin, olla toisen vallan alaisena.
Olla uskollinen = <antekhoo> (4x) =
1. liittyä jhnk, pitää kiinni jstk, olla jnk puolella: Lk 16:13, Tt 1:9,
2. auttaa, tukea, holhota: 1Ts 5:14.
Sana <mamoonas> (4x) = mammona, rikkaus, omaisuus, on lainasana aramean kielestä: Mt 6:24, Lk 9–13.
Mammona tarkoittaa sellaista rikkautta ja omaisuutta, joka tulee ihmiselle tärkeämmäksi ja rakkaammaksi kuin Jumala.

- 6:26 Verbin <diaferoo> (13x) eräs merkitys on: erota jstk, olla parempi kuin jk, olla arvokkaampi.
Se ilmaisee vertailua (8x): Mt 6:26; 10:31; 12:12;
Lk 12:7,24; 1Kr 15:41; Gal 4:1; Fil 1:10.
- 6:27 Kyynära oli noin puoli metriä.
Ihminen ei pysty jatkamaan elämänsä päiviä mutta kylläkin lyhentämään jumalattomalla elämällä.
Vrt. Lk 12:25, Ps 55:24, 102:25, Jer 17:11, Jes 65:20.
- 7:6 Pyhä tarkoittaa tässä yhteydessä pyhää uhrilihaa, jota ei saanut ottaa alttarilta ja heittää koirille. Vertauskuvallisesti sen merkitys on paljon laajempi.
- 7:12 Laki ja profeetat on juutalaisten yleisesti käyttämä nimitys Vanhan testamentin kirjoituksista. Toinen, täydellinen nimitys oli Laki, profeetat ja kirjoitukset, Lk 24:44.
- 7:15 Väärät profeetat ovat valeopettajia, jotka mielistelevät ihmisiä teeskentelemällä olevansa hurskaita, mutta samalla ajavat omia, itsekkäitä etujaan, 1Tm 6:3–5.
- 7:16 Hedelmistään tunnetaan niin puut kuin ihmisetkin.
Orjantappurat ja ohdakkeet tulivat syntiinlankeemuksen ja maan kiroamisen seurauksena, 1Ms 3:18. Ne ovat hyödyttömiä ja viljapellossa suorastaan haitallisia kasveja.
- 7:17 Mädännyt puu: ns. tyvilaho alkaa puun juuristosta ja leviää puun sydänosaan. Eli puu mätänee tai lahoaa sisältä päin.
- 7:18 Kr. sana <sapros> (8x: Mt 7:17,18; 12:33; 13:48; Lk 6:43; Ef 4:29), joka on käännetty tässä ja edellisessä jakeessa sanalla: huono (samoin Mt 12:33 ja Lk 6:43, UT 1938), sanalla: kelvoton, Mt 13:48, ja sanalla: rietas, Ef 4:29, on oikeastaan jotakin vielä pahempaa: mätä, laho, mädännyt,

pilaantunut, härskiintynyt.

LXX:ssa esiintyvät lisäksi:

sana <sapria> (7x) = mädännäisyys, esim. Job 7:5, Jl 2:20,
verbi <saprizoo> (1x) = tehdä mädänneeksi/ löyhkääväksi,
Srn 10:1.

- 7:21 Hedelmä ei ole pelkästään sanoissa tai teoissa, vaan koko elämässä, sanoissa ja teoissa. Muotojumalisuus ei pelasta ihmistä.
- 7:22 Nimessäsi = <en too onomati sou> on hyvin yleinen ilmaus UT:ssa, mutta tässä on ilmaus <too onomati sou> joka merkitsee: nimelläsi, nimeäsi käyttäen, nimesi avulla. Nämä ihmiset eivät elä Kristuksessa, vaan he käyttävät Herran Jeesuksen nimeä välineenä toiminnalleen, 1Tm 6:5. Uskovia kehoitetaan toimimaan kaikessa nimenomaan Herran Jeesuksen nimessä, Kol 3:17.
Sana <daimonion> (6x) = 1. paha henki, riivaaja, demoni, 2. epäjumala, vieras jumala, Apt 17:18.
Riivaajat ovat henkivaltoja, jotka sotivat Jumalan tahtoa ja kansaa vastaan, Ef 6:12. Olemme kuitenkin voittajan puolella, sillä meidän Herramme Jeesus on voittanut Saatanan ja polkenut rikki käärmeen pään Golgatalla, 1Ms 3:15, Kol 2:13–15.
Esikuvana tälle on VT:ssa Daavidin voitto Goljatista, 1Sm 17:23–52.
- 7:23 Lausua julki = <homologeoo> (26x) = puhua samoin, olla yhtä mieltä, tunnustaa, sanoa avoimesti/ julkisesti. Jeesus tunnustaa tuolloin julkisesti olevansa yhtä mieltä noiden ihmisten kanssa, ettei hän tuntenut heitä. Heillä ei ollut todellista yhteyttä Kristukseen. Kauhea tilanne.

Jumalan lapsilla on parempi osa sekä ajassa että ikuisuudessa: Mt 10:32, Rm 10:9, Ilm 3:5.

Laittomuuden tekijät: synty on laittomuus, 1Jh 3:4, mutta uuden liiton lupaus on, että Herra antaa katuvalle anteeksi kaikki synnit ja laittomuudet eikä niitä enää muisteta, Hpr 10:16–17. Herra Jeesus on kuollut edestämme lunastaakseen meidät kaikesta laittomuudesta, Tt 2:11–14. Tässä on suora lainaus VT:sta, Ps 6:9.

7:27 Se sortui kokonaan = sm: sen sortuminen oli suuri.
Talo sortui perustuksiaan myöten, koska maapohja petti alta.
Vrt. Ps 1:6, jossa sanotaan, että jumalattomien tie tuhoutuu.

7:29 Kirjanoppineet puhuessaan ja selittäessään VT:n kirjoituksia hyvin mielellään vetosivat perimätietoon ja aiempiin jo edesmenneisiin auktoriteetteihin: Rabbi X sanoi niin ja niin, ja rabbi Y lisäsi siihen, rabbi Z:n mukaisesti. Näin he halusivat antaa arvovaltaa omille puheilleen ja saada lisää ihmiskunniaa.

Jeesus sen sijaan hylkäsi vanhinten perinnäissäännöt ja viittasi omaan jumalalliseen arvovaltaansa. Hän toisti usein sanoja: Minä sanon teille (126x ?).

Raamatun ilmoitus onkin erilainen kuin inhimillinen puhe:

a) Vanha testamentti: Näin sanoo Herra,

b) Evankeliumi: Jeesus sanoi puhuessaan kansalle: Mutta minä sanon teille,

c) Jeesuksen taivaaseen nousemisen jälkeen: Pyhä Henki sanoo, Apt 20:23, 21:11 ym.

8:2 Spitaaliksi sanottiin Raamatussa useitakin ihotauteja.
Mooseksen lain mukaan spitaalinen oli suljettu kaiken yhteiskunnallisen elämän ulkopuolelle eikä hän saanut

seurustella muiden ihmisten kanssa. Jos hän parani, hänen piti näyttäytyä papille, joka ratkaisi, oliko hän puhdistunut taudistaan, 3Ms 14.

VT:ssa spitaali on esikuva synnistä.

Jeesus kohtasi monia spitaalisia: Mt 8:2,3; 10:8; 11:5; 26:6; Mk 1:40,42; 14:3; Lk 4:27; 5:12–13; 7:22; 17:12.

8:4 Koska elettiin vielä vanhan liiton aikaa, Jeesus käski miehen uhrata Mooseksen säätämän uhrilahjan.

Miksi? Ei ainoastaan lain noudattamiseksi vaan todistukseksi heille, eli heikäläisille – papeille ja kaikelle joukolle, joka oli liittyneenä heihin, jotta he uskoisivat Jeesuksen olevan luvattu Messias.

8:5 Sadanpäällikkö = <hekatonarkhees> (20x) oli roomalainen upseerin arvo, latinaksi centurio: Mt 8:5,8,13; 27:54; Lk 7:2,6; 23:47; Apt 10:1,22; 21:32; 22:25,26; 23:17,23; 24:23; 27:1,6,11,31,43.

Kornelius oli yksi tällainen upseeri, Apt 10:1.

8:8 Tuolla sadanpäälliköllä oli oikea sotilasjohtajan asenne: hän ymmärsi oman asemansa komentoketjussa, mutta ennen kaikkea hän ymmärsi kunnioittaa kaikkein korkeinta auktoriteettia, Jumalaa ja hänen lähettämäänsä Messiaasta, Jeesusta Kristusta.

Ihminen, joka ei osaa kunnioittaa auktoriteetteja ja ennen kaikkea Herraa Jeesusta, ei ole sopiva johtajaksi.

8:10 Uskolla tarkoitetaan tuon upseerin luottamusta Jeesuksen persoonaan ja voimaan. Pakanaupseeri uskoi, että sairaudet tottelevat Jeesusta niin kuin sotilaat päälliköitään.

8:12 Valtakunnan lapset tarkoittavat juutalaisia, Vanhan testamentin lupauksen saajia. Noita lupauksia ei kuitenkaan

voi saada osakseen ilman Messiasta vaan ainoastaan
Jeesuksessa Kristuksessa, uskon kautta häneen.
Pimeys = <skotos> (31x), tutki!

8:14 Pietarin anoppi lienee maailman historian toiseksi kuuluisin
anoppi, hänet mainitaan 3x kolmessa evankeliumissa:
Mt 8:14, Mk 1:30, Lk 4:38.

Kuuluisin on Ruutin anoppi Noomi, joka mainitaan tällä
tittelillä 11x, Rt 1:14ss. Kuka muu anoppi on yhtä tunnettu
yli 3000 vuoden jälkeen?

8:15 Palveli Jeesusta = sm: palveli häntä, on osassa kreik.
tekstejä: palveli heitä.

8:17 Tämä on suora lainaus jakeesta Jes 53:4.
Tuo Jesajan profetia luvussa 53 on Vanhan testamentin
kirkkain ennustus Messiaasta, eikä se sovellu kehenkään
muuhun kuin Jeesukseen.

8:18 Toiselle rannalle = Gennesaretin järven itäpuolelle.

8:20 Ihmisen Poika on nimitys, jota Jeesus käytti itsestään, ja
jonka pohjana on profeetta Danielin ennustus Messiaasta
Dan 7:13–14.

Nimitys esiintyy 69x synoptisissa evankeliumeissa (Mt 31x,
Mk 13x ja Lk 25x), 12x Johanneksen evankeliumissa, mutta
vain 3x muualla UT:ssa (Apt 7:56, Ilm 1:13 ja 14:14) eli
yhteensä 84x koko UT:ssa.

Nimitys viittaa osoittain Jeesuksen ihmisyyteen ja
alhaisuuteen, mutta ennen kaikkea siihen, että Jumala on
lähettänyt hänet taivaasta lunastamaan ihmissukua. Se viittaa
myös tulevaisuuteen, päivään jolloin Herra Jeesus tulee

kirkkaudessaan tuomitsemaan ja hallitsemaan, Jh 5:26–27, 2Kr 5:10.

Jeesus sanoi, ettei hänellä ole paikkaa mihin hän päänsä kallistaisi. Vasta ristillä hän saattoi kallistaa päänsä, Jh 19:30.

- 8:21 Toinen = <heteros> = toinen, toisenlainen, on eri sana kuin <allos> = toinen (samanlainen).

Opetuslapsissakin on erilaisia persoonallisuuksia.

Turha puhua, että he olisivat samaan muottiin valettuja.

- 8:23 Opetuslapset saivat kokea todeksi sen, mitä oli kirjoitettu Psalmeissa, Ps 107:23–32.

- 8:27 Herra on myös tuulen valtias, Ps 78:26, kuten Joonan tapauskin todistaa, Jna 1:4.

- 8:28 Gadaralaisten aluetta sanotaan myös eri kreik. teksteissä gerasalaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mk 5:1 ja Lk 8:26. Kyseinen alue oli Gennesaretin järven eteläpään itäpuolella. Jeesuksen aikana se kuului Gerasan kaupungin alueisiin, mutta muutamia vuosikymmeniä myöhemmin, evankeliumien kirjoittamisen aikana, Gadaran kaupungille. Näin molemmat nimet puhuvat samasta alueesta.

- 8:29 Ilmaus <ti heemin kai soi> (6x+6x) = sm: mitä meillä ja sinulla on yhteistä/ tekemistä: Tm 11:12; 2Sm 16:10; 19:23; 1Kn 17:18; 2Kn 3:13; 2Ak 35:21; Mt 8:29; Mk 1:24; 5:7; Lk 4:34; 8:28; Jh 2:4.

Kyseessä on sanonta, joka on käännetty: mitä sinä meistä tahdot.

Ks. myös Mk 5:7, jossa sanonta esiintyy muodossa <ti emoi kai soi> ja 2Sm 16:10, 19:23 joissa sanonta esiintyy muodossa <ti emoi kai hyymen>.

Ennen aikaa = <pro kairou>, sama ilmaus esiintyy 1Kr 4:5.
Herra on määrännyt tuomion ajan, nyt on armon aika.
Tuomion päivään asti riivaajilla on tietty vapaus toimia maailmassa. Jeesus oli niitä voimakkaampi, ja niiden karkottaminen ihmisestä merkitsi Saatanan valtakunnan tappiota ja Messiaan ajan alkua. Sen riivaajatkin tiesivät ja tunnustivat, niin kuin näkyy tästä ja muutamasta muustakin kohdasta: Mk 1:24, Apt 19:15, Jk 2:19.

- 8:31 Läheta meidät sikalaumaan, on joissakin kreik. teksteissä muodossa: salli meidän mennä sikalaumaan.
- 8:34 Miksi ihmeessä he pyysivät Jeesusta lähtemään pois heidän alueeltaan?
- 9:1 Jeesuksen kotikaupunki (sm: oma kaupunki) = Kapernaum. Jeesus syntyi Beethlehemissä, asui nuoruutensa Nasaretissa ja muutti myöhemmin Kapernaumiin, Mt 4:13. Ks. Mk 6:1.
- 9:2 Bys: Sinun syntisi on annettu sinulle anteeksi, samoin jakeessa 5. Molemmissa kreik. tekstimuodoissa sana synti on monikossa. Ks. Mk 2:5,9 ja Lk 5:20,23.
- 9:4 Sana <hinati> (6x) = miksi, mitä (tarkoitusta) varten: Mt 9:4, 27:46, Lk 13:7, Apt 4:25, 7:26, 1Kr 10:29. Vrt 2Ms 2:13, Job 3:11. Vrt Jer 8:5, jossa on kysymyssana miksi = mistä syystä. Molemmat hankalia kysymyksiä ihmiselle. Ks myös Tm 21:3. Mitä varten te ajattelette pahaa? on helppo kysymys, johon on äärimmäisen vaikea vastata. Seuraavan kerran, kun ajattelet pahaa jostakin ihmisestä, kysypä itseltäsi tämä kysymys! Niin, mihin oikein pyrit sillä, että ajattelet tai puhut pahaa

lähimmäisestäsi?

Minä en tiedä, joudun häveten tunnustamaan.

- 9:8 Kukaan ei osannut vastata Jeesuksen hankalaan kysymykseen, mutta kansanjoukko ylisti Jumalaa, kun näki halvaantuneen parantumisen.
- 9:9 Matteus (5x): Mt 9:9; 10:3; Mk 3:18; Lk 6:15; Apt 1:13. Markus ja Luukas käyttävät Matteuksesta myös nimeä Leevi (3x): Mk 2:14, Lk 5:27,29.
- 9:11 Fariseukset eivät menneet kysymään suoraan Jeesukselta itseltään, vaan toimivat hänen selkänsä takana ja yrittivät kylvää epäilystä opetuslasten keskuuteen. Tämä on sangen tyypillistä uskonnollisessa maailmassa.
- 9:12 Mutta Jeesus vastasi fariseuksille suoraan niin kuin asia oli.
- 9:13 Tämä on suora lainaus profeetta Hoosean kirjasta, Hos 6:6. Fariseuksia kismitti yhä enemmän, kun he eivät pystyneet vastaamaan Jeesuksen kysymykseen, Mt 9:4, mutta Jeesus vastasi heidän kysymykseensä ja rupesi vielä opettamaan heitä vanhan liiton kirjoituksista.
- 9:14 Kr. teksti on sm: Minkä vuoksi me ja fariseukset paastoamme usein, mutta sinun opetuslapsesi eivät paastoa? Johanneksen opetuslapset olivatkin aika veijareita. He eivät kysyneet suoraan, miksi sinun opetuslapsesi eivät paastoa, vaan hurskaan epäsuorasti, että mikä kumma siinä on kun me ja jopa fariseukset paastoamme paljon ja sinun seuraajasi selviävät selvästi helpommalla.
- Tämä on sangen tyypillistä uskonnollisessa maailmassa – kait te nyt vähemmälläkin älyätte, että me olemme valiojoukkoa, mutta nuo muut ovat vain harrastelijoita...

Johannes ei varmasti ollut lähettänyt opetuslapsiaan kysymään tällaista, koska hän tunnusti Jeesuksen herruuden, Mt 3:11–14. Myöhemmin vankilassa ollessaan epäuskon hetkellä hän lähetti heidät Jeesuksen luo tekemään tärkeän kysymyksen, Mt 11:2–6.

- 9:15 Mutta Jeesus vastasi Johanneksen opetuslapsille suoraan niin kuin asia oli. Samalla hän viittasi edeltä käsin omaan ristinkuolemaansa.
- 9:18 Päämies oli synagogan esimies. Markus ja Luukas mainitsevat myös hänen nimensä: Jairos.
- 9:22 Kreik. verbi <soodzo> = tehdä eheäksi, voidaan kääntää:
a) pelastaa, tai
b) parantaa, tehdä terveeksi.
Pelastukseen Jeesuksessa Kristuksessa kuuluu se, että ihminen tulee terveeksi ja ehjäksi hengen, sielun ja ruumiin puolesta. Lopullisesti tämä toteutuu ylösnousemuksessa.
- 9:23 Huilunsoittajat ja itkijänaiset kuuluivat itämaisiin surumenoihin.
- 9:26 Sana <feemee> (3x) = sanoma, viesti, uutinen, tieto, huhu, maine: Snl 15:30, Mt 9:26, Lk 4:14.
Evankeliumi on hyvä sanoma Jeesuksesta.
- 9:27 Daavidin poika on eräs Messiaan nimityksistä. Sitä käytetään Jeesuksesta 13x: Mt 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30,31; 21:9,15; Mk 10:47,48; 12:35; Lk 18:38,39, ja kerran Jeesuksen kasvatusisästä Joosefista: Mt 1:20.
- 9:36 Niin kuin lampaat, joilla ei ole paimenta: tämä on suora lainaus ja viittaus Vanhan testamentin jakeisiin 4Ms 27:17, 1Kn 22:17, 2Ak 18:16.

Sanapari paimen ja lampaat esiintyy Raamatussa usein vertauskuvallisesti:

VT:ssa paimen on Jumala ja lampaat Israelin kansa,
4Ms 27:17, 1Kn 22:17, Hes 34:5, Sak 10:2,

UT:ssa paimen on Jeesus ja lampaat Jeesukseen uskovat,
Mt 26:31, Jh 10:1–18, Hpr 13:20, 1Pt 2:25.

- 10:2 Sana <apostolos> (80x) = 1. lähetti, lähettiläs, Jh 13:16,
2. apostoli, Lk 11:49, Gal 1:17, 2Kr 11:5.

Juutalaiset tarkoittivat tällä nimityksellä henkilöä, joka oli
saanut valtuudet edustaa jtk toista ja puhua ja toimia hänen
nimissään. Ks. Mk 3:14.

UT:ssa apostoleiksi kutsutaan näitä kahtatoista ja muutamia
muita: Mattias, Paavali, Barnabas.

- 10:3 Bartolomeus oli toiselta nimeltään Natanael, Jh 1:45, 21:2.
Lebbeus eli Taddeus oli sama kuin Juudas Jaakobin poika,
Lk 6:16, Apt 1:13.

- 10:4 Sana Kananeus ei johdu sanasta Kanaan tai kanaanilainen,
eikä se ole varsinaisesti nimi, vaan tarkoittaa kiivailijaa,
seloottia. Ks. Lk 6:15, Apt 1:13, Simon kiivailija.
Se tulee aram. sanasta <qan'aan> = kiivailija.
Nimet viittaavat juutalaiseen kiivailijoiden puolueeseen, joka
tahtoi väkivalloin irrottaa juutalaiset Rooman vallan alta.
Simon oli aiemmin ollut selootti, nyt hän oli Jeesuksen
opetuslapsi.
Juudas Iskarioitin lisänimi viitanee hänen kotikaupunkiinsa
Keriotiin (Iskariot = Keriotin mies), joka sijaitsi Juudeassa.
Hän lienee ollut ainoa Juudeasta kotoisin ollut apostoli.
Muut olivat Galileasta.

- 10:6 Israelin huone oli Israelin kansan nimitys.

- 10:8 Tässä on eräs evankeliumin vaikutus ja hengellinen syy-seuraussuhde: lahjaksi olette saaneet → lahjaksi antakaa.
Ks. Snl 11:24.
- 10:12 Rauha (= hepr. <šaaloom>) oli yleinen tervehdyssana Israelissa.
- 10:17 Sana <synedrion> (22x) = 1. Suuri neuvosto, synedrium, sanhedrin (myöh. hepr.), Mt 5:22,
2. paikallinen tuomioistuin, paikallinen oikeus, Mt 10:17.
Suuri neuvosto oli Jeesuksen aikana juutalaisten korkein hallinto- ja oikeusistuin. Roomalaiset olivat antaneet sille melko laajan vallan juutalaisten sisäisissä asioissa.
Neuvostoon kuului 71 jäsentä, ja sen puheenjohtajana oli ylipappi. Neuvostoon kuuluivat ylipapit, vanhimmat (huomattavimpien ei-papillisten sukujen edustajina) ja kirjanoppineet.
Suuren neuvoston alapuolella olivat paikalliset tuomioistuimet, joita oli jokaisessa Palestiinan kaupungissa ja joihin kuului vähintään seitsemän jäsentä.
- 10:20 Pyhä Henki on Isän Henki ja Pojan Henki, Apt 16:6–7.
- 10:25 Beelsebul tarkoittaa: lantakasan jumala, tai: sontaherra.
Beelsebub = karpästen herra, tarkoittaa pahojen henkien päämiehestä eli Saatanaa.
Molemmat nimet johtuvat nimestä Baal-Sebub, joka oli alunperin filistealaisen Ekronin kaupungin jumala.
Ks. 2Kn 1:2,3,6,16, Lk 11:15.
- 10:28 Helvetti, ks. Mt 5:22,29.
- 10:29 Ropo = <assarion> (2x) = assarion t. assi, oli roomalainen kuparikolikko.

Työmiehen päiväpalkka eli yksi denaari oli 16 assia.
Siten työmies saattoi ostaa päiväpalkallaan 32 varpusta.
Sama sana esiintyy Lk 12:6.

- 10:34 Jeesus ei tullut tuomaan rauhaa maailmalle, vaan opetuslapsille, Jh 14:27. Hän ei tullut perustamaan maailmallista rauhanliikettä, vaan tuomaan pelastuksen synnistä, sillä Jumalan rauha ja synty eivät sovi yhteen. Evankeliumin seurauksena tämä maailma jakaantuu ja riitaantuu. Ks. Apt 14:4.
- 10:35 Evankeliumi tuo rauhan ihmisen sisimpään ja sen seurauksena myös ihmisten välille. Mutta evankeliumin hylkääminen tuo rauhattomuuden, vihanpidon ja sotaisuuden.
Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Mka 7:6.
- 10:36 Vihanpito ja sotaisuus alkavat pienimmästä perusyksiköstä, perheestä, ja sitten laajenevat sukujen, heimojen ja kansojen sisäisiksi ja välisiksi.
Eikä tästä vihan- ja kostonkierteestä päästä eroon tässä maailmassa, sen ennusti jo profeetta Daniel, Dan 9:26.
Vasta Messiaan valtakunta on rauhan valtakunta.
- 11:2 Vankeus ja yksinäisyys vaikutti Johannekseenkin. Tämä oli epäuskon hetki hänen elämässään.
- 11:3 Johannes oli tunnustanut julkisesti Jeesuksen messiaanisuuden, mutta nyt hän epäili, onko asia niin, koska inhimillisesti ajateltuna asiat eivät menneet hyvään suuntaan.
- 11:4 Jeesus lähetti Johannekselle lohduttavan ja rohkaisevan viestin tämän opetuslasten mukana. He saivat kertoa sen, minkä itse näkivät ja kuulivat.

- 11:6 Verbi <skandalizoo> (29x) =
1. vietellä, saada lankeamaan syntiin, Mt 5:29,
 2. loukata, suututtaa, Mt 17:27,
 3. (pass:) langeta pois, luopua, Mt 13:21,
 4. loukkaantua jhnk, torjua, Mt 11:6, 13:57.
- Loukkaantuminen tarkoittaa tässä sen totuuden, että Jeesus on Messias, torjumista. Eli siis uskon menettämistä.
- 11:10 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 2Ms 23:20, Mal 3:1.
- 11:11 Johannes Kastaja oli vanhan liiton viimeinen profeetta ja ihmisistä suurin. Kun lopulta pääsemme tämän elämän jälkeen taivasten valtakuntaan, vähäisinkin on suurempi kuin Johannes. Lisäksi erona on se, että Johannekselta lyötiin pää poikki tässä elämässä ja maailmassa, mutta taivasten valtakunta on rauhan valtakunta, siellä ei vainota ketään.
- 11:17 Jeesus vertasi tuota sukupolvea ihmisiin, joille mikään ei ole hyvä. Heidänlaisiaan on nykyäänkin paljon, koska he eivät tunne Hyvää Paimenta, Jeesusta.
- 11:19 Jakeen loppuosan voisi kuulua myös:
Niinpä viisaus on osoittautunut oikeaksi lapsissaan, tai:
Niinpä viisaus on osoittautunut oikeaksi teoissaan.
Osassa kreik. teksteissä tässä on: lapset, ja osassa: teot.
Niinpä jakeen loppuosa on käännetty yhdistelmänä:
Niinpä viisauden ovat osoittaneet oikeaksi sen lapset ja teot, tai: Niinpä viisaus on osoittautunut oikeaksi lapsissaan ja teoissaan. Ks. myös Lk 7:35.
- 11:20 Tässä ja seuraavassa jakeessa on sama verbi <metanoeeo>, joka on aiemmin käännetty: tehdä parannus, (UT 1938), mutta tässä on käytetty käännöksenä kahta eri verbiä kääntyä ja katua, jotta sanan merkitys tulisi täydellisemmin esille.

- 11:21 Vanhan testamentin kaupunkivaltio oli Tyyro, joka hävitettiin profeetta Hesekielin ennustuksen mukaisesti olemattomiin, Hes 26–28.
Uuden testamentin aikana samoilla tienoilla oli pieni kalastajakylä, jonka nimi on Tyros, Mt 15:21s.
Säkissä ja tuhkassa oli juutalainen sanonta, joka kuvaa syvää surua. Karheaa säkkikangasta käytettiin surupukuna, ja lisäksi voitiin surun merkiksi sirottaa tuhkaa pään päälle, Est 4:3, Dan 9:3.
- 11:23 Sodoma ja Gomorra hävitettiin niiden turmeltuneisuuden takia, 1Ms 19.
- 11:24 Sodoma kaikkine riettauksineen selviää tuomiopäivänä helpommalla kuin Kapernaum ym. muut Israelin kaupungit, jotka torjuivat heille lähetetyn Messiaan, Jeesuksen.
- 11:25 Jeesus ei yhdistänyt tyhmyyttä ja uskoa, vaan nöyryyden ja uskon. Ja jos ylpeä ihminen ajattelee, että nöyryys on tyhmyyttä, niin se ei kuitenkaan ole totta, vaan ylpeän sydän on vääramielinen ja niin ollen itse asiassa tyhmä!
Inhimillisesti viisaiden ja älykkäiden ihmistenkin on tultava lasten kaltaisiksi, jotta he voivat päästä sisälle Jumalan valtakuntaan, Mt 18:1–5.
- 11:28 Jeesus perusti todellisen, oikean työväenliikkeen!
Myöhemmin muuan parta-Kalle seuraajineen yritti apinoida sitä, mutta sai aikaan vain irvikuvan, jolla oli karneat hedelmät – miljoonien ihmisten orjuutus ja kuolema.
- 11:29 Nöyrä sydän: Yli kaiken varottavan varjele sydämesi, sillä sieltä elämä lähtee, Snl 4:23.
Tässä on suora lainaus VT:sta, Jer 6:16.

- 11:30 Lain ies oli raskas, mutta Jeesuksen ikeen voivat ottaa päällensä työätekeväiset ja raskautetutkin!
- 12:1 Sapatti (= hepr. <šabbaat> = lepo(päivä)) oli juutalaisten seitsemäs viikonpäivä, joka tuli pyhittää Herralle, 2Ms 20:8s, 5Ms 5:12s. Työnteko oli sapattina ankarasti kielletty. Jeesuksen aikana oli paljon monimutkaisia perinnäissääntöjä sapatinvietosta, ja niiden noudattaminen oli keskeisiä asioita juutalaisten uskonnossa. Tähkien poimiminen ja niiden syöminen oli sallittua, 5Ms 23:25, mutta fariseukset tulkitsivat, ettei sitä saanut tehdä sapattina.
- 12:5 Verbi <bebeelo'oo> (2x) = tehdä epäpyhäksi, saastuttaa; loukata jnk pyhyyttä: Mt 12:5, Apt 24:6.
- 12:7 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Hos 6:6.
- 12:11 Monet kääntävät kirjaimellisesti: yksi lammas. Mutta Pentti Mäkinen perustelee: Kirjoittaisin: jolla on lammas (LLL). Sana <hen> on tässä ilmeisesti epämääräisen artikkelin tapainen. Ei varmaankaan tarkoiteta, että vain sellainen, jolla on yksi ainoa lammas, nostaa sen kuopasta.
- 12:12 Ihminen on paljon arvokkaampi kuin lammas. Jeesus alentui uhrilampaan asemaan meidän syntiemme takia, Jes 53:7, Jh 1:29, Apt 7:32–33.
- 12:14 Fariseusten ajatus on suoranainen mielettömyys: sellainen lääkäri, joka saa potilaan paranemaan täytyy surmata, koska lääketeollisuus rupeaa tuottamaan tappiota. Fariseukset = <farisaioi> (98x) = hepr. <happeruušiim> = aram. <peruušajjaa'>. Tutki!
- 12:18 Jakeissa 18–21 on suora lainaus jakeista Jes 42:1–4.

- 12:20 Ruoko = <kalamos> voi tarkoittaa ruokokynää, mittaruokoa, ruokohuilua tai mitä tahansa, joka on tehty ruo'osta.
Messias ei muserra kaikkein heikointakaan, murtuneintakaan tai masentuneintakaan ihmistä, vaan hän armossaan auttaa jokaista, joka kääntyy hänen puoleensa ja turvaa häneen.
Messias vie lopulta oikeuden voittoon. Se ei tapahdu kokonaisuudessaan vielä tässä ajassa vaan vasta Messiaan valtakunnassa.
- 12:28 Verbi <fthanoo> (7x) = ehtiä, ennättää, tulla, saapua, saavuttaa, tavoittaa: Mt 12:28, Lk 11:20, Rm 9:31, 2Kr 10:14, Fil 3:16, 1Ts 2:16, 4:15.
Jumalan valtakunta saapui ihmisten luo Jeesuksessa, minkä jälkeen se on joko sisäisesti uskovissa tai muiden keskuudessa, Lk 17:20–21.
Lopullisesti Jumalan valtakunta tulee, kun Herra Jeesus tulee takaisin pyhiensä kanssa, Jda 1:14.
- 12:30 Vrt: joka ei ole teitä vastaan, se on teidän puolellanne, Lk 9:50, Mk 9:40. Vrt. myös Fil 1:10.
Näin Raamattu osoittaa, että Jumalan seurakunta ei ole todellinen ja ehdoton vedenjakaja ihmiskunnan keskuudessa, mutta Herramme Jeesus Kristus on.
- 12:31 Pyhän Hengen pilkka: Jeesus varoittaa kirjanoppineita tämän synnin vaarasta. Ihminen, joka tietoisesti sanoo Jumalan Hengen työtä Saatanan työksi, pilkkaa Pyhää Henkeä.
Kysymys ei ole vain hetkellisestä lausumasta vaan koko elämän suunnasta.
Tätä syntiä tarkoitetaan myös jakeessa 1Jh 5:16.
- 12:33 Adjektiivi <sapros> (8x) = pilaantunut, mätä, laho, kelvoton, huono, paha: Mt 7:17–18; 12:33; 13:48; Lk 6:43; Ef 4:29.

- 12:34 Nämä tuomitsevat sanat – te kyykkäärmeiden sikiöt – Jeesus puhui fariseuksille, jotka vastustivat häntä kiivaasti ja syyttivät Jeesuksen toimivan riivaajien päämiehen voimalla, Mt 12:24. Tällaisia sanoja Jeesus ei puhunut tavallisille ihmisille. Vrt. 1Jh 3:7–10.
- 12:38 Nämä ihmiset vaativat Jeesukselta merkkiä, eli sellaista ihmettä, joka osoittaisi, että Jeesuksella on valtuudet Jumalalta, ja millainen valta hänellä on. Jeesuksen tekemät ihmeteot eivät riittäneet fariseuksille ja kirjanoppineille, mutta Jeesus kieltäytyi antamasta muuta merkkiä kuin peitetyn viittauksen kuolemaansa ja ylösnousemukseensa kuolleista, jae 40.
- 12:39 Avionriikkoja: Kirjaimellisen merkityksen lisäksi tämä sama merkitsee Raamatussa usein epäuskoista Jumalasta luopunutta ihmistä tai kansaa.
Joona tuskin arvasi meripedon vatsassa ollessaan, että hän onkin merkittävä mies ja profeetta Jumalan suunnitelmissa.
- 12:40 Tässä on suora lainaus jakeesta Jna 2:1.
Kolme päivää ja kolme yötä: Sanat päivä ja yö tarkoittivat yhtä vuorokautta. Juutalaiset laskivat myös vajaan vuorokauden yhdeksi päiväksi ja yöksi. Siten kolme päivää ja kolme yötä ei tarkoita mekaanisesti laskettua 72 tuntia, vaan samaa kuin sanonta kolmantena päivänä (9x):
Mt 16:21; 17:23; 20:19; Lk 9:22; 13:32; 24:7,46; Apt 10:40; 1Kr 15:4.
Ylösnousemus: ks. 1Sm 2:6, Mt 12:39–40, 1Kr 15:3–4, Ps 16:10, Apt 2:23–27, 13:32–37.
- 12:44 Verbi <skholadzoo> (2x) =
1. olla vapaana/ vapaa-ajalla, 1Kr 7:5,

2. olla tyhjä/ asumaton, Mt 12:44.

Verbi esiintyy VT:ssa jakeissa 2Ms 5:8,17, joissa Egyptin farao väittää israelilaisten olevan laiskoja.

Tästä verbistä tulee sana <skholee> (1x) = koulu, Apt 19:9.

Koulu tarkoittaa siis vapaa-aikaa, ei tarvitse huhkia pellolla.

Verbi <kosmeoo> (10x) = 1. laittaa kuntoon/ järjestykseen,
2. kaunistella, koristella.

12:45 Pahuus on lisääntyvää laatua aivan niin kuin rikkaruohot kasvimaassa tai pellossa.

12:50 Inhimillisesti katsoen Jeesus arvosti uskovaiset naiset korkeammalle kuin uskovaiset miehet. Nimittäin uskovat miehet voivat olla Jeesuksen veljiä, mutta uskovat naiset paitsi Jeesuksen sisaria niin myös äitejä.
Vanhassa liitossa asia oli päinvastoin, 3Ms 27:1–7.

13:3 Tässä luvussa on seitsemän Jeesuksen vertausta:

1. kylväjä, Mk 4:1–9, Lk 8:4–8,
2. rikkavilja,
3. sinapinsiemen, Mk 4:30–32, Lk 13:18–21,
4. hapate, Mk 4:30–32, Lk 13:18–21,
5. peltoon kätetty aarre,
6. kallisarvoinen helmi,
7. nuotta.

Huomattava osa Jeesuksen opetuksesta tapahtui vertauksin.

Jo VT ennusti, että näin tulee käymään, Ps 49:4, 78:2, vrt.

Mt 13:34–35.

Vertausten tarkoituksena on havainnollistaa opetuksen keskeistä sisältöä, tehdä se helpommin ymmärrettäväksi ja auttaa opetuksen mieleenpainumisessa.

Vertauksista tulee ymmärtää ydinkohta, eli se ajatus, jonka

vuoksi kukin vertaus on esitetty. Niistä ei saa ruveta kehittelemään villejä teorioita niille alueille, joihin vertausta ei ole tarkoitettu. Vrt. matemaattisten funktioiden määrittelyalueet ja käytännön rajoitteet.

Jeesuksen vertaukset voidaan jakaa kolmeen ryhmään, jotka käsittelevät:

- a) taivasten valtakunnan olemusta,
- b) taivaan valtakuntaa yksityisen ihmisen elämässä,
- c) rangaistustuomiota ja valtakunnan täyttymystä.

- 13:11 Sana <mysteerion> (28x) = 1. salaisuus,
2. salainen merkitys: Mt 13:11; Mk 4:11; Lk 8:10;
Rm 11:25; 16:25; 1Kr 2:1,7; 4:1; 13:2; 14:2; 15:51; Ef 1:9;
3:3,4, 9; 5:32; 6:19; Kol 1:26,27; 2:2; 4:3; 2Ts 2:7;
1Tm 3:9,16; Ilm 1:20; 10:7; 17:5,7. Tutki!
- 13:14 Jakeissa 14–15 on suora lainaus jakeista Jes 6:9–10.
Hepr. tekstissä on kaksi peräkkäistä imperatiivia: kuulemalla kuulkaa, näkemällä nähkää.
Kreik. tekstissä on vastaavasti kaksi indikatiivin futuuria, joita käytetään LXX:n vaikutuksesta selkeiden käskyjen ja kieltojen esittämiseen UT:ssa. Vrt. Lk 8:10.
- 13:18 Tässä vertauksessa pelto kuvaa ihmisen sydäntä.
- 13:21 Ks. Mk 4:17.
- 13:24 AS kääntää: Taivasten valtakunnan käy kuin miehen...
- 13:31 Sinapinsiemenestä voi lihavalla maaperällä kohota luonnottoman rehevä kasvi, jossa pienet kolibrimaisets linnut pesivät. Linnut ovat Raamatussa usein Jumalan kansan vihollisten tms. vertauskuvia, 1Ms 40:17, Hes 31:3–14, Dan 4:7–18, Mt 13:4,19.

AS kertoo, että juutalaisilla sanonta: suuri puu, jonka oksilla linnut pesivät, merkitsi samaa kuin meillä: ylpeys käy lankeemuksen edellä.

- 13:33 Kolme vakallista (kr. <treis saton>), on n. 36 litraa. Hapatus (tai hapate) on Raamatussa hienon hienosti vaikuttavan ja leviävän turmeluksen vertauskuva, ja sitä on käytetty poikkeuksetta huonossa merkityksessä, Mt 16:6. Aapeli Saarisalo esittää, että vertaus kuvaa kirkossa vähitellen tapahtuvaa muuntumista: Jumalan lasten ravitsemiseksi annettuun oikeaan oppiin (evangeliumiin) voi ajan myötä sekoittua turmeltunutta ja turmelevaa vääriä oppia, vieläpä virallisesti ja luopiokirkon kautta.
- 13:35 Tämä on suora lainaus Psalmien kirjasta, Ps 78:2. Verbi <ereugomai> (1x) = tuoda julki, kuuluttaa. LXX:ssa jakeessa Ps 19:3 se on vastine hepr. verbille <naaba'> = julistaa, ilmoittaa, ja jakeissa Hos 11:10, Am 3:4,8 hepr. verbille <šaa'ag > = ärjyä (leijona).
- 13:38 Tässä vertauksessa pelto ei ole seurakunta vaan maailma.
- 13:42 Tässä on suora lainaus Danielin kirjasta, Dan 3:6. Itku ja hammasten kiristys (7x) on juutalainen sanonta: Mt 8:12; 13:42,50; 22:13; 24:51; 25:30; Lk 13:28.
- 13:43 Kuinka ihminen voi olla vanhurskas? Ainoastaan siten, että hän katuu syntejään ja kääntyy Jeesuksen puoleen, saa syntinsä anteeksi, ja Jumala vanhurskauttaa hänet, Rm 3:21–26.
- 13:48 Kelvoton = <sapros>, ks Mt 7:17–18. Raamatun lehdillä esiintyy suuri määrä erilaisia ihmisiä. Muutamia kelvottomia naisia, Iisebel, Atalja, Herodias ym,

mutta oikein emä liuta kelvottomia miehiä. Sekä ennen että jälkeen kuningas Herodesta, joka pani toimeen pienten lasten joukkomurhan Beetlehemissä.

Jotkut väittävät, että Raamatussa on naisvihamielisiä kertomuksia, ilmeisesti noiden muutamien kelvottomien naisten takia. Mutta en ole kuullut kenenkään sanovan, että Raamatussa on paljon miesvihamielisiä tekstejä, vaikka aiheita olisikin.

Onneksi Raamatussa pääpaino on kuitenkin niissä ihmisissä, niin miehissä kuin naisissakin, jotka tahtoivat palvella Herraa sekä vanhan että uuden liiton aikana.

13:50 Tässä on suora lainaus Danielin kirjasta, Dan 3:6.

13:51 Opetuslapset olivat varmoja itsestään, heille ei tarvinnut selittää asiaa kahteen kertaan! Mutta asia taisi olla juuri päinvastoin, he eivät ymmärtäneet, mitä kuolleista nouseminen tarkoittaa, Mk 9:32, Lk 18:34, ja monta muutakin asiaa olivat heille käsittämättömiä.

Ihmisen ymmärrys on rajallinen, mutta onneksi Raamatussa on lupaus: Sinun sanasi avautuminen antaa yksinkertaiselle ymmärrystä, Ps 119:130, Dan 12:4.

Joissakin kreik. teksteissä opetuslapset vastasivat: Olemme, Herra. Ks. Mt 16: 15–17, minkä mukaan tämä tunnustus tapahtui vasta myöhemmin.

Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista.

Tässä tapauksessa miesten itsevarmuus omista kyvyistään joutuu hupaisaan valoon. Vrt. Mk 10:39.

Raamatullista huumoria: 2Kn 6:23, Job 12:2, Mk 4:38, Lk 1:1,62, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12, 1Tm 1:4.

- 13:52 Uutta ja vanhaa: vanha viittaa Vanhan testamenttiin ja uusi Jeesuksen tuomaan uuteen ilmoitukseen, evankeliumiin. Juutalaisella kirjanoppineella, josta oli tullut Jeesuksen opetuslapsi, oli käytettävissään koko Vanhan testamentin rikkaus sekä sen täyttymys, evankeliumi Jeesuksesta.
- 13:53 Verbi <metairoo> (2x) = viedä pois; lähteä: Mt 13:53, 19:1. LXX:ssa se esiintyy 4x, esim. Ps 80:9 ja Snl 22:28.
- 13:54 Kotikaupunkiinsa = Nasaretiin.
- 13:57 Miksi ihmiset loukkaantuivat Jeesukseen? Oliko kenties kateus perustavaa laatua olevana syynä. Vai oliko syynä se, että Jeesus oli kasvanut heidän keskellään ja he tunsivat hänet, joka nyt esiintyi Jumalan lähettämänä.
Vrt. Jes 53:1s.
Sana <atimos> (4x) = kunniaa vailla oleva, väheksytty, halveksittu: Mt 13:57, Mk 6:4, 1Kr 4:10, 12:23.
- 13:58 Epäusko oli rajoittava tekijä tuolloin ja niin on nykyäänkin.
- 14:1 Arvonimi neljännesruhtinas tarkoitti alun perin, nimensä mukaisesti, maan neljäsosan hallitsijaa, joka oli kuninkaan tai keisarin alainen. Uuden testamentin aikana nimitys viittasi yleisemmin keisarin alaisena toimivaan, suhteellisen itsenäiseen ruhtinaaseen, jolla oli osa maasta hallinnassaan. Kansa sanoi häntä usein kuninkaaksi.
Tämä neljännesruhtinas oli Herodes Antipas, Herodes Suuren ja Malthaken poika, Arkelauksen veli.
Hän hallitsi v. 4 eKr. – 39 jKr. Hän meni naimisiin Nabatean kuninkaan Aretas IV:n tyttären kanssa, mutta hylkäsi tämän voidakseen mennä naimisiin velipuolensa Filippuksen (= Herodes Filippus I, Herodes Suuren ja hänen kolmannen vaimonsa Mariamnen poika) vaimon Herodiaan kanssa.

Myöhemmin keisari Caligula erotti hänet ja karkotti maanpakoon Gallian Lugdunumiin (nyk. Lyon Etelä-Ranskassa). Herodias seurasi häntä maanpakoon.

- 14:3 Verbi <apotitheemi> (9x) = 1. panna pois, luopua jstk, 2. panna syrjään, panna vankilaan: Mt 14:3; Apt 7:58; Rm 13:12; Ef 4:22, 25; Kol 3:8; Hpr 12:1; Jk 1:21; 1Pt 2:1. Johannes Kastaja pantiin syrjään, vankilaan, pois häiritsemästä Herodeksen elämää. Näin oli tehty aiemmin: Joosefille, 1Ms 39:20, Miikalle, 1Kn 22:26–27, Jeremialle, Jer 37:14–16, ja myöhemmin niin tehtiin apostoleille, Apt 5:17–18 . Saman ovat joutuneet kokemaan monet Herran todistajat myöhemmin. Herodias oli Herodes Suuren pojan Aristobuluksen tytär. Hän oli ensin naimisissa setänsä Herodes Filippus I:n kanssa, mutta hylkäsi tämän elääkseen yhdessä Herodes Antipaan kanssa. Herodias oli älykäs, häikälemätön luikero, jonka esikuva VT:ssa on Iisebel, 1Kn 21:8s.
- 14:4 Johannes tunsii Jumalan antaman lain, 3Ms 20:21.
- 14:6 Juutalainen historioitsija Josefus mainitsee, että Herodiaan tytär oli nimeltään Salome. On kuitenkin epävarmaa, oliko hän Herodiaan ja Herodes Filippus I:n tytär. Salome joutui myöhemmin naimisiin isosetänsä Herodes Filippus II:n kanssa (joka oli Herodes Suuren ja hänen viidennen vaimonsa, jerusalemilaisen Kleopatran poika) ja myöhemmin serkkunsa Aristobuloksen kanssa.

- 14:7 Markuksen mukaan Herodes lupasi vaikka puoli valtakuntaansa, Mk 6:23.
Jos Herodeksella olisi ollut sydäntä ja selkärankaa, hän olisi sanonut, että jokainen ihminen on kallisarvoisempi kuin puoli valtakuntaa, eikä niin ollen ketään tapeta jonkun tytön tai hänen äitinsä oikkujen takia.
Mutta eipä ollut miehellä sydäntä eikä selkärankaa, joten naiset pystyivät vedättämään häntä.
- 14:8 Ilmaus <dos moi hooode> voitaisiin kääntää vapaasti ja modernisti: anna minulle tässä ja nyt!
Nykyinen länsimainen kulttuuri on nostanut tämän ajattelutavan suureenkin arvoon, vaikka sen taustalla on kovasydäminen tyhmyys, suoranainen jumalattomuus.
- 14:9 Ei ollut Herodeksessa miestä estämään mielettömyyttä.
- 14:10 Mk 6:27 kertoo, että Herodes lähetti asialle henkivartijansa. Mitäköhän hän ajatteli tuosta virkatoimestaan? Varmaan samaa kuin lääkäri, joka joutuu tekemään abortin.
- 14:11 Varsinaiset ilojuhlat nämä synttärit: jälkiruuaksi Johannes Kastajan pää vadilla.
Mitähän pöytävieraat ajattelivat mielessään?
Ja mitähän kummaa tyttö ja hänen äitinsä tekivät tuolla päällä? Kenties heittelivät pitkin seiniä? Raamattu ei kerro...
Näille ilojuhlille on esikuva VT:ssa, Tm 9:27.
- 14:19 Juutalaiset siunasivat ruokansa sanoen: <baaruukh 'attaah 'adoonai 'elooheenuu melekh le'oolaaam hammootsii lechem min haa'aareets> = Ylistys sinulle, Herra Jumalamme, maailmankaikkeuden kuningas, joka tuotat leivän maasta. Näin nykyäänkin.

- 14:20 Tämä ihmeellinen tapahtuma kerrotaan kaikissa neljässä evankeliumissa.
- 14:24 Vakomitta = <stadion> on 600 kreikk. jalkaa eli 192 metriä.
- 14:25 Roomalaisen käytännön mukaan yö (n. klo 18–6) jaettiin neljään kolmituntiseen vartioon.
Neljäs yövartio oli n. klo 3–6 aamulla.
- 14:26 Rohkeat miehetkin huutavat pelosta, kun tapahtuu jotakin aivan käsittämätöntä. Väitetään, että merihädässä ja kranaattimyrskyssä on vaikea olla ateisti, silloin rohkeimmatkin huutavat Jumalan puoleen. Ja on syytäkin.
- 14:27 Minä se olen: voidaan kääntää myös: Minä Olen, joka on Jumalan nimi VT:ssa, 2Ms 3:14.
- 14:29 Monet muistavat, että Pietari rupesi vajoamaan epäuskonsa takia, mutta harvemmat muistavat, että hän aluksi todellakin käveli veden päällä. Ilmeisesti vain muutaman askeleen, mutta kuitenkin.
- 14:30 Pietari oli hyvä uimari, Jh 21:7, mutta se ei nyt auttanut. Uskonelämässä tulee eteen tilanteita, joissa parhaatkaan inhimilliset kyvyt eivät auta, vaan on huudettava apua Herralta.
Hebrew New Testament kääntää Pietarin avunhuudon: Herra, auta minua! = <adoonai hooshianna>.
Tässä ilmenee tervehdyksen hooshianna todellinen merkitys. Samaa ilmausta käytti myöhemmin Bartimeus huutaessaan Jeesuksen puoleen, Mt 20:30–31.
Hoosianna = kreik. <hoosanna> (6x): Mt 21:9,15; Mk 11:9,10; Jh 12:13.

14:31 Jeesus antoi Pietarille hengellisen arvonimen <oligopistos> = vähäuskoinen.

Sana esiintyy UT:ssa 5x: Mt 6:30, 8:26, 14:31, 16:8 ja Lk 12:28. Ei esiinny LXX:ssa.

Kerran se osoitetaan erikoisesti apostoli Pietarille, kahdesti koko opetuslapsijoukolle ja kahdesti kaikille.

Miksi epäilit?

Ilmaus = <eis ti> = miksi, mitä varten, mitä tarkoitusta/ päämäärä varten, mihin oikein pyrit tällä. Vrt. Mt 26:8.

Verbi epäillä = <distazoo> (2x) = epäillä, epäröidä, horjua kahtaalle: Mt 14:31, 28:17, kun ylösnoussut Kristus ilmestyi opetuslapsille.

Ihmisperän sydän horjuu ja hoippuu kahtaalle, vaikka hän näkisikin tosiasiat aivan edessään.

Siinä mielessä monien käyttämä sanonta: Minä en usko muuta kuin sen minkä näen, ei pidä pohjiaan myöten paikkaansa. He eivät välttämättä usko vaikka näkisivätkin. Jeesus ei kieltänyt apuaan siltä, joka sitä tarvitsi ja pyysi, mutta kylläkin nuhteli vähäuskoisen epäuskoa.

Tämän kokemuksen jälkeen Pietarin luottamus Jeesukseen varmasti lujittui. Hän ymmärsi olevansa tämän ajan lakien alainen, mutta näki samalla, että Jeesus on niiden yläpuolella.

14:33 Nähtyään kaiken tämän koko opetuslapsijoukko tunnusti uskonsa: Jeesus on Jumalan Poika.

14:34 Gennesaretin eli Kinneretin järven luoteisrannalla sijaitsi VT:n aikaan Kinneretin kaupunki, samannimisellä rantatasangolla, Jos 19:35.

Nimi Kinneret tulee heprean sanasta <kinnoor> = kannel, lyyra, koska kaupungissa valmistettiin näitä soittimia.

14:36 Viitan tupsut (9x): 4Ms 15:38–39; 5Ms 22:12; Mt 9:20; 14:36; 23:5; Mk 6:56; Lk 8:44.

Jeesus noudatti tässäkin asiassa Mooseksen lakia.

Niin tekivät fariseuksetkin tässä suhteessa, mutta heidän sydämensä oli kaukana Jumalan sanasta.

15:1 Fariseukset ja kirjanoppineet pitivät kirjoitetun lain eli Tooran rinnalla myös kirjoittamattoman lain eli perinnäissäännöt, jotka rabbi Jehuda ha-Nasi kirjoitti muistiin n. 200 jKr. Kokoelmaa kutsutaan Mišnaksi. Heillä oli kaikkiaan 365 kieltoa ja 248 käskyä eli yhteensä 613. Heidän elämänsä on täytynyt olla raskasta ja vaikeaa! Vrt. Mt 22:23 saddukeukset.

15:2 Vanhinten perinnäissääntö, ks. Mk 7:3.
Fariseukset halusivat, että opetuslapsetkin olisivat olleet perinnäissääntöjen alla. Ja näinhän on nykyäänkin.
Käsien peseminen ennen syömistä on toki hyvä asia, mutta fariseukset eivät ymmärtäneet, että opetuslapset eivät olleet vielä päässeet uskossaan niin pitkälle, sillä he olivat vasta äsken tutustuneet Jeesukseen. Niin pitkälle fariseukset taasen eivät päässeet koskaan!
Tosin nyttemmin on huomattu, että liiallinen puhtaus heikentää vastustuskykyä.
Perinnäissäännöt, ks: Jer 35:6,11, Mt 15:2–6; Mk 7:3–13; Gal 1:14; Kol 2:8.
Vrt. evankeliumin mukainen opetus: 1Kr 11:2, 2Ts 2:15, 3:6, 1Jh 2:18–27. Paavali ja muut apostolit eivät opettaneet omia perinnäissääntöjään vaan Jeesuksen Kristuksen evankeliumia.

- 15:3 Perinnäisääntöjen huono puoli on se, että ne tulevat esteeksi Jumalan sanan noudattamiselle. Sen vuoksi elävä usko ei koskaan tyydy perinnäisääntöihin, jotka ovat parhaimmillaankin vain ajallisia ja katoavaisia käskyjä, vaan elävä usko Jeesukseen perustuu iankaikkiseen ja pysyvään Jumalan sanaan.
- 15:4 Tässä ovat suorat lainaukset Mooseksen kirjoista:
a) 2Ms 20:12, 5Ms 5:16,
b) 2Ms 21:17, 3Ms 20:9.
- 15:5 Sanomalla: Tämä on uhrilahja, saattoi juutalainen erottaa omaisuuttaan uskonnolliseen käyttöön. Tämän omaisuuden katsottiin saavan pyhän luonteen, niin etteivät esim. lapset olleet velvollisia käyttämään sitä vanhempiensa avuksi, vaan saattoivat paeta velvollisuuttaan huolehtia vanhemmistaan. Omaisuudesta ei silti aina tarvinnut luopua, joten tästä käytännöstä oli tullut viheliäinen tapa kiertää neljänneen käskyn velvoituksia.
- 15:6 Vrt Jer 35:14. Uskonnollinen ihminen kuuntelee kyllä ihmisten opetuksia mutta ei Jumalan sanaa, Mt 23:23–24, 15:1–9. Hengellinen ihminen taas on kuuliainen Kristuksen evankeliumille, mutta ei piittaa ihmiskäskyistä, jotka ovat Jumalan sanan vastaisia, Apt 4:18–20.
- 15:7 Ulkokullattu = <hypokritees> (17x) = näyttelijä, teeskentelijä, tekopyhä: Mt 6:2,5,16; 7:5; 15:7; 22:18; 23:13–29; 24:51; Mk 7:6; Lk 6:42; 12:56; 13:15. Tekopyhät olivat niin merkittävä ja suuri joukko uskonnollisessa maailmassa, että Jesaja ennusti heistä, Jes 29:13, ja Jeesus omisti heille melkoisen saarnan, Mt 23.
- 15:8 Jakeissa 8–9 on suora lainaus Jesajan kirjasta, Jes 29:13.

- 15:14 Antakaa heidän olla = <afete autous>, samantyylinen ilmaus on jakeissa Mt 13:30, 19:14, Mk 14:6 ja Apt 5:38 sekä LXX:ssa 2Sm 16:11, 2Kn 23:18 ja Esr 6:7.
- 15:15 Selittää = <fradzo> (1x), mutta LXX:ssa 3x: Job 6:24, 12:8, Dan 2:4.
- 15:21 Tyyro (= <tsoor> 42x) ja Siidon (= <tsiidoon> 20x) olivat foinikialaisten huomattavimmat kauppakaupungit Välimeren rannalla Palestiinan pohjoispuolella Libanonin alueella. Ne mainitaan usein VT:ssa, ja profeetat moittivat niitä niiden ylpeyden takia. Profeetta Hesekiel ennustikin Tyyron perinpohjaisen hävityksen, Hes 26 – 28, jonka toteuttivat Nebukadnessar ja myöhemmin Aleksanteri Suuri. Niinpä UT:n aikana sen paikalla oli vain pieni kalastajakylä Tyros (= <tyyros> 11x).
Paavalin aikana sekä Tyroksessa että Siidonissa oli paikallinen Herran seurakunta, Apt 21:3–6, 27:3.
- 15:22 Nainen oli niiden kanaanilaisten jälkeläinen, jotka olivat asuneet Palestiinassa jo ennen israelilaisten maahanmuuttoa ja joita vielä asui foinikialaisten rantakaistaleella Tyroksen ja Siidonin alueella.
- 15:26 Jeesus ei ollut rasisti eikä sovinisti vaan hän koetteli naisen nöyryyttä ja uskoa.
- 15:27 Naisella oli niin suuri hätä lapsensa tähden, että hän oli valmis nöyrytymään Jeesuksen edessä saadakseen apua.
- 15:28 Jeesus antoi tunnustuksen tälle naiselle hänen uskostaan, johon liittyi nöyryys, ja paransi hänen tyttärensä.
- 15:39 Osassa kreik. teksteissä alueen nimenä on Magdala ja osassa Magadan. Markus käyttää alueesta nimeä Dalmanuta,

Mk 8:10. Joka tapauksessa kyseessä on Magdalan kaupungin alue on Gennesaretin järven länsirannalla.

Magdala oli Maria Magdaleenan eli Magdalan Marian kotikaupunki.

16:1 Merkki taivaasta: ks. Mt 12:38–40.

16:3 On synkkä = <stygnadzoo> (2x) = synkistyä.

Taivas synkkenee rajuilman edellä. Samoin kävi rikkaalle nuorukaiselle, kun hän olisi joutunut luopumaan

rikkauksistaan Jeesuksen seuraamisen tähden, Mk 10:22.

LXX:ssa sana esiintyy vain Hesekielin kirjassa puhuttaessa kansojen tyrmistymisestä, kun onnettomuus kohtaa Tyyron ja Egyptin kuningasta, Hes 27:35, 28:19, 32:10.

Jeesus tunnusti uskonnollisten johtajien meteorologiset taidot, mutta hengellistä viisautta ja ymmärrystä heillä ei ollut.

16:4 Profeetta Joonas kaikessa vajavaisuudessaan oli esikuva Jeesuksen Kristuksen ylösnousemuksesta. Vrt. Ps 16:10.

16:6 Sana <zyymee> (13x) =

1. hapate, aine joka saa leipätaikinan happanemaan,

Mt 13:33; Lk 13:21; 1Kr 5:6; Gal 5:9,

2. hapatus, oppi, mielenlaatu, Mt 16:6,11,12; Mk 8:15;

Lk 12:1; 1Kr 5:7–8; Gal 5:9.

16:13 Filippoksen Kesarea oli Hermonvuoren etelärinteellä, lähellä erästä Jordanin lähdeä. Tämä Kesarea sijaitsi Jordanin latvahaarojen itäpuolella. 40 km Gennesaretin järvestä pohjoiseen, ja se on erotettava Palestiinan Kesareasta, joka sijaitsi Välimeren rannalla.

Filippoksen Kesarea sai nimensä Herodes Suuren pojan

neljännesruhtinas Filippoksen mukaan, joka rakennutti sen itselleen hallituskaupungiksi.

- 16:14 Ihmisen Poika on Jeesuksen messiaaninen arvonimi, Dan 7:13.
- 16:16 Pietari tunnusti, että Jeesus on Kristus eli juutalaisten odottama Jumalan lupaama Messias. Se oli vaarallinen tunnustus juutalaisten keskuudessa jo tuohon aikaan.
- 16:17 Tätä totuutta Pietari ei keksinyt omassa viisaudessaan vaan taivaallinen Isä oli ilmoittanut sen Pietarille, ja seuraavissa jakeissa Jeesus ilmoittaa hänelle lisää.
- 16:18 Pietari = <petros> = kallionlohkare, kivi (Liddell-Scott), on sanan <petra> = kallio, diminutiivi- eli pienennysmuoto. Siten Pietari ei ole se kallio, jolle Kristuksen seurakunta perustuu, vaan Kristus on kallio, kuten myös 1Kr 10:4 osoittaa toisessa yhteydessä. Jeesuksen sanat voitaisiin kääntää myös: Sinä olet kivi, ja tälle kalliolle minä rakennan seurakuntani...
- Kristus on kallio, jolle Jumalan seurakunta perustuu ja rakennetaan. Jumalan seurakunta on hengellinen huone, johon kaikki Jumalan lapset rakentuvat elävinä kivinä, 1Pt 2:4–10. Vrt. Jes 51:1–2, Mt 7:24–25.
- Sana <ekkleesia> (114x) = sm: uloskutsuttujen joukko, seurakunta. Sana vastaa heprean sanaa <qaahaal> (122x), jota VT:ssa käytetään Israelista Jumalan kansana. Jeesus tarkoittaa seurakunnalla uuden liiton Jumalan kansaa, Jumalan Israelia, jonka muodostavat Jeesukseen uskovat, Gal 3:6–29, 6:16.
- Tuonelan portit: sanonta, jossa verrataan pahan voimia linnoitettuun kaupunkiin. Portit olivat ikään kuin keskitetysti

kaupungin voiman merkki, vrt. 1Ms 22:17. Pahan voimat eivät voi voittaa Jeesuksen seurakuntaa.

- 16:19 Taivasten valtakunnan avaimet: Raamatussa avaimet = <kleis> (6x) tarkoittavat valtuutusta: Mt 16:19; Lk 11:52; Ilm 1:18; 3:7; 9:1; 20:1.

Pietari oli Jeesuksen valtuutettu lähettiläs, apostoli. Myöhemmin annettiin samanlainen valtuus kaikille apostoleille, Mt 18:18. Heillä oli valta sitoa ja päästää. Sitominen merkitsi jonkin asian selittämistä kielletyksi, päästäminen taas sallituksi. Apostolit saivat näin vallan johtaa ja ohjata seurakuntaa sillä sanalla, jota he julistivat. Näitä valtuuksia Pietari käyttikin myöhemmin, samoin Paavali ja muut apostolit. He eivät kuitenkaan toimineet oman päänsä mukaan vaan Jumalan Pyhän Hengen ohjauksessa: Apt 10:9 – 11:18, 15:1–35. Ja pitää muistaa, että todellinen avainten omistaja on ylösnoussut Herramme Jeesus, Ilm 1:18, 3:7.

- 16:21 Tässä on merkittävä käännekohta Jeesuksen elämässä ja opetuksessa. Hän alkoi opettaa, että hänen kärsimyksensä ja ylösnousemuksensa on ilmoitettu VT:n profeetoissa, ja että nuo profetiat toteutuvat hänessä, 1Kr 15:1–5.

Vanhimmat, ylipapit ja kirjanoppineet: Nämä nimitykset viittaavat Sanhedriniin, suureen neuvostoon, jossa juuri nämä ryhmät olivat edustettuina. Ks. Mt 5:22.

- 16:22 Pietari oli nyt niin voimassa tunnossa, että alkoi nuhdella Jeesusta. Sen hän teki puhtaasti ymmärtämättömyydessään. Sen sijaan jotkut jumalattomuudessaan luulevat olevansa Jumalan yläpuolella. Hyvä esimerkki sellaisesta oli

aikoinaan Assurin kuningas, Jes 10:5–19, 37:10–13. Samoin myöhemmin kuningas Herodes, Apt 12:20–23.

- 16:23 Jakeen loppuosa on sm: sinä et ajattele sitä, mikä on Jumalan, vaan sitä, mikä on ihmisten.
Jeesus ei päästänyt Saatanaa väärine ajatuksineen itsensä ja opetuslasten väliin. Pietari ei ollut sielunvihollinen, mutta hänen 'hyvin inhimilliset' puheensa olivat Saatanan ajatusmaailmasta.
Vrt. 2Sm 19:22–24, missä ihmismieli vaati kuolemanrangaistusta. Nyt Pietari ei hyväksynyt sitä.
- 16:27 Tässä on suora lainaus VT:sta, Ps 62:13, Snl 24:12.
- 17:1 Tämä ns. Kirkastusvuori oli todennäköisesti jokin Hermonin harjanteista.
- 17:6 Pelästyivät suunnattomasti = <efobeetheesan sfodra>.
Sama ilmaus esiintyy myös Mt 27:54, mutta ei muualla.
Vanhassa testamentissa LXX:n mukaan tällaista suunnatonta pelästymistä esiintyi huomattavasti useammin, mm. 1Ms 20:8; 32:8; 2Ms 14:10; 4Ms 22:3; 5Ms 2:4; Jos 9:24; 10:2; 1Sm 12:18; 17:11; 21:13; 28:5,20; 31:4; 2Kn 10:4; 1Ak 10:4; Neh 2:2. Sitä esiintyi niin Jumalan kansan kuin sen vastustajienkin keskuudessa.
Nehemian kohdalla tuo ilmaus on vielä vahvennettu:
Silloin minä peljästyin kovin = hepr. <waa'iiraa harbee me'od> = kreik. <efobeetheen poly sfodra>, ja se voitaisiin kääntää: pelästyin suunnattoman paljon, ks Neh 2:2.
1Kn 18:3 on mielenkiintoinen maininta: Obadja oli hyvin Herraa pelkääväinen mies. Siinä on verbin <fobeeo> mediumin partisiipin preesens -muoto, kun taas edellisissä on kyseessä saman verbin passiivin indikatiivin aoristi.

- 17:8 Kaikkien hengellisten kokemuksien tarkoitus ja päämäärä on, että näemme yksin Jeesuksen, sillä Pyhä Henki kirkastaa meille Jeesuksen Kristuksen, Jh 16:14.
- 17:10 Tässä on viittaus jakeisiin Mal 3:1, 4:4–5.
- 17:13 Opetuslasten ymmärrys kasvoi pikkuhiljaa. He eivät ymmärtäneet vielä, mitä kuolleista nouseminen tarkoitti, mutta ymmärsivät nyt jälkikäteen, että Johannes Kastaja oli luvattu Elia. Tosin Johannes Kastajakaan ei itse tiennyt sitä eläessään, Jh 1:21.
- 17:14 Ks. Mt 4:24.
- 17:16 Jeesus oli aiemmin antanut opetuslapsille vallan parantaa sairaita ja ajaa ulos riivaajia, Mt 10:1,8, Mk 3:15, mutta nyt se ei opetuslapsilta onnistunut. Miksi?
- 17:19 Kysymys: miksi? askarrutti opetuslapsiakin.
- 17:20 Vastaus oli selvä vaikkakin epämieluisa: epäuskon takia. Sitä meillä on itse kullakin yllin kyllin, mutta uskoa ei omasta takaa edes sinapin siemenen vertaa. Onneksi Jumala kutsuu ja vetää jokaista ihmistä uskon tielle ja antaa lahjaksi uskon Jeesukseen Pyhän Hengen kautta. Vrt. Apt 3:16.
- 17:21 Joissakin käsikirjoituksissa on: [21. Mutta tämä laji ei lähde ulos muuten kuin rukouksella ja paastolla.] (käännös TK). Sama jae esiintyy Mk 9:29.
- 17:23 Tässä vaiheessa evankeliumin ydinsanoma teki opetuslapset murheellisiksi.
- 17:24 Temppelin ja jumalanpalveluksen kulujen peittämiseksi jokaisen aikuisen israelilaisen oli maksettava vuosittain

veroa, 2Ms 30:13–16. Jeesuksen aikana veron määrä oli kaksi drakhmaa. Temppeilveroa kutsuttiinkin nimellä <didrachma> = kaksoisdrakhma, eli siis 2 drakhmaa. Drakhma vastasi roomalaista denaaria, joka oli tavallisen työmiehen päiväpalkka. Kysymys on esitetty hieman ivallisessa ja töykeässä sävyssä.

17:25 Pietari, vaikka oli sanavalmis mies, ei osannut vastata tuohon kysymykseen kuin lyhyesti ja asiallisesti. Oli ilmeisesti sen verran hämmentynyt moisesta kysymyksestä. Yleensä Pietari kerkesi joka paikassa ensimmäisenä ääneen, mutta nyt Jeesus ehti ennen häntä ja varmaankin yllätti hänet puolestaan omalla kysymyksellään.

17:27 Jeesus ei halunnut loukata veronkantajia. Uskovien on nykyäänkin hyvä maksaa veronsa kiltisti ja täysimääräisinä, ettei verottaja loukkaantuisi. Hopearaha = <stateer> on 4 drakhmaa eli juuri tarvittava rahamäärä. Jeesus osoitti Pietarille hallitsevansa myös arkielämän pikkuasiat prikulleen.

18:6 Verbi <katapontidzoo> (2x) = upottaa, hukuttaa, heittää mereen, ja med/pass: upota, vajota, hukkuu: Mt 14:30, 18:6. LXX:ssa se esiintyy muutaman kerran Psalmeissa ja mm. 2Ms 15:4 Srn 10:12.

Myllynkivi = <mylos onikos> tarkoittaa isoa, aasin väännettävää myllynkiveä erotuksena pienemmistä käsikivistä, joilla naiset jauhoivat viljaa päivittäisiin tarpeisiin.

Sana <pelagos> (2x), joka tarkoittaa aavaa merta tai meren syvyyttä, esiintyy vain tässä ja Apt 27:5.

Tämä kohta voitaisiin kääntää myös: että aasin väännettävä

myllynkivi ripustettaisiin hänen kaulaansa ja hänet heitettäisiin meren ulapalle.

18:8 Elämä tarkoittaa tässä iankaikkista elämää. Jh 11:25, 14:6.

18:10 Enkeli = <aggelos> (176x) merkitsee lähettilästä.
Tässä on kysymys suojelusenkeleistä, jotka ovat Jumalan valtaistuimen edessä. He näkevät aina Isän kasvot, ts. ovat Jumalan luona, aina valmina täyttämään Jumalan käskyt.
Vrt. Hpr 1:4.

18:11 Joissakin käsikirjoituksissa on: [11. Sillä Ihmisen Poika on tullut pelastamaan sitä, mikä on kadonnut.] (käännös TK).
Sama jae esiintyy Lk 19:10.

18:16 Tässä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 19:15.

18:17 Verbi <parakuuoo> (3x) = 1. kuulla ohimennen/ sivusta,
2. olla kuuntelematta, olla tottelematta, esiintyy ainoastaan tässä jakeessa (kahdesti) ja Mk 5:36, jossa Jeesus ei välittänyt ihmisten puheista, jotka hän kuuli sivusta.
Kuin pakana ja publikaani, tarkoittaa: kuin seurakunnan ulkopuolinen henkilö.

18:18 Vrt. Mt 16:19.

18:22 Juutalaisten kirjanoppineiden mukaan ei tullut antaa anteeksi kuin kolmesti. Käytäntö tosin vaihteli, mutta Pietari on varmaan mielestään ollut kovin jalomielinen laajentaessaan anteeksiantoa kolmesta seitsemään kertaan.
Ilmaus 70x7 voidaan kääntää myös: 77x, nimittäin LXX käyttää jakeessa 1Ms 4:24 juuri samaa kreik. ilmausta.
Olkoon kummin hyvänsä, niin siinä on kyllä veljessuhteisiin ihan tarpeeksi anteeksi antamista! Ainakin anteeksi antajasta

tuntuu siltä. Ja varmaan anteeksi saajastakin, mikäli hän osaa yhtään hävetä. Kaikki eivät kuulemma osaa, vrt Lk 18:4.

18:24 Leiviskä t. talentti = <talanton> (14x) oli tuon ajan suurin rahayksikkö.

Talentti vastasi 6.000 denaaria tai drakmaa.

Yksi denaari oli työmiehen tavallinen päiväpalkka, joten 10.000 talenttia vastasi 60 miljoonaa denaaria eli työmiehen palkkana 200 000 vuoden työtä!

Velka oli aivan mahdoton maksettavaksi.

18:26 Tämä palvelija oli nöyristelijä. Hän heittäytyi maahan ja oikein kumartaen rukoili kuningasta, lupasipa vielä maksaa kaiken, vaikkei hänellä ollut siihen mitään mahdollisuuksia.

18:28 Denaari oli tavallinen työmiehen päiväpalkka, Mt 20:2, joten sata denaaria vastasi n. 4 kk:n palkkaa.

18:29 Tämä palvelija ei ollut nöyristelijä, mutta kylläkin osasi nöyrytyä toverinsa edessä ja pyytää lisäaikaa velan maksuun. Hän olisi sen todella pystynyt maksamaan, mutta nöyristelijäpä ei tuntenut armoa, vaikka oli sen itse saanut osakseen. Varoittava esimerkki kaikille kristityille.

18:34 Vanginvartija = <basanistees> (1x) esiintyy vain tässä. Sana merkitsee enemmän kuin pelkkä vanginvartija, kyseessä on henkilö, jonka tehtävänä on kiduttaa vankeja, ehkä tunnustuksen saamiseksi. Sanan voisi kääntää: kiduttaja, räakkääjä, vaivaaja. TK kääntääkin sen sanalla: pyövelinrenki. Tällaisia virkamiehiähän on ollut läpi maailman historian.

19:4 Tässä on suora lainaus VT:sta, 1Ms 1:27, 5:2. Sana <theelys, theeleia, theely> = (adj.) naispuolinen,

feminiininen. Sana esiintyy yleensä fem. tai neutrimuodossa (kuten tässä), mutta LXX:ssa kerran myös maskuliinissa, 2Makk 7:21: <ton theelyn logismon arseni thymoo> = naisen ajattelutapaan yhtyi hänessä miehen pelottomuus (käännös RKK 1992).

Samoin <arseen, arsen> esiintyy yleensä mask. tai neutrimuodossa (kuten tässä), mutta kerran myös feminiinissä, Tuom 21:12 joissakin LXX:n versioissa.

- 19:5 Tässä on suora lainaus VT:sta, 1Ms 2:24.
Jumala loi ihmisen mieheksi ja naiseksi, yhdeksi kokonaisuudeksi. Mies luotiin maan tomusta, mutta nainen miehen kylkiluusta. Tämä alkuperäinen yhteys miehen ja naisen välillä toteutuu avioliitossa, ja siitä käytetään nimitystä yksi liha.
Ihmisen luomisessa mies on versio numero 1, nainen numero kaksi. Kakkosversio on yleensä parempi...
- 19:6 Yhdistää = <sydzeugnyymi> (2x) = iestää yhteen, laittaa yhteiseen ikeeseen, valjastaa parivaljakoksi; yhdistää aviositein: Mt 19:6, Mk 10:9.
- 19:7 Näillä kysyjillä oli erikoinen käsitys Mooseksen laista, ikään kuin Mooses olisi antanut käskyn hylätä aviovaimo. He eivät halunneet ymmärtää vanhan liiton syvällistä sanomaa myös avioliiton suhteen. Heiltä oli unohtunut profeetta Malakian kirjoitus, Mal 2:13–16.
- 19:8 Jeesus vastasikin heille, että Mooses salli, ei käskenyt, kovasydämisyyden takia jopa avioeron.
- 19:17 Joissakin kreik. teksteissä Jeesuksen vastaus alkaa: Miksi kysyt minulta, mikä on hyvää? On vain yksi, joka on hyvä. Jeesus ei halunnut ottaa vastaan ihmiskunniaa, jotakin

arvonimeä tai mainelauseita: hyvä opettaja, suuri filosofi
tms. Näin toteutui profeetta Jesajan sana, Jes 53:2.

19:18 Tässä on suora lainaus VT:sta, 2Ms 20:13–16, 5Ms 5:17–20.

19:19 Tässä ovat suorat lainaukset VT:sta:

a) 2Ms 20:12, 5Ms 5:16,

b) 3Ms 19:18.

19:20 Tämä nuorukainen oli nuhteeton mallikansalainen, mutta silti hän itse ymmärsi, että jotakin puuttuu hänen elämästään, hän ei ole saavuttanut kelpoisuutta iankaikkiseen elämään.

19:21 Jeesus tarjosi hänelle mahdollisuuden olla täydellinen ihminen.

19:22 Mutta nuorukaisen sydän oli kiintynyt omaisuuteen, hän ei voinut luopua siitä edes Jeesuksen seuraamisen tähden. Luther onkin sanonut osuvasti, että ihmiselle jumala on se, mihin hän kiinnittää sydämensä. Joko omaisuus tai jokin muu asia. Ks. Ps 86:11, Apt 4:12.

19:26 Ihmisen on mahdotonta pelastua oman täydellisyytensä kautta. Hän voi pelastua vain Jumalan armon avulla. Sen vuoksi kaikille julistetaan armon evankeliumia.

19:28 Uudestisyntyminen tarkoittaa tässä uutta luomista, uutta taivasta ja uutta maata, jotka Jumala luo täytettyään työnsä maan päällä, Jes 65:17, 2Pt 3:13, Ilm 21:1. Vrt. Lk 18:30. Tuomitseminen tarkoittaa tässä hallitsemista, kyseessä on vanhatestamentillinen sanonta, 1Kn 3:9, 2Ak 26:21.

20:1 Talonisäntä aloitti työpäivänsä aikaisin aamulla. Yleensäkin päivä aloitettiin varhain aamusta, varsinkaan Herran omat eivät olleet yökukkujia vaan yönukkujia.

- 20:3 Päivä ja yö jaettiin molemmat 12 hetkeen tai tuntiin alkaen klo 6:sta aamulla. Kolmas hetki tarkoittaa aikaa n. klo 8–9 aamulla ja yhdestoista hetki n. klo 16–17 iltapäivällä.
- 20:20 Sebedeuksen poikien äidin nimi oli Salome, Mt 27:56, Mk 15:40.
- 20:22 Maljan juominen on raamatullinen sanonta, joka kuvaa Jumalan ihmiselle määräämää kohtaloa, Ps 16:5.
Tässä se kuvaa Kristuksen kärsimyksiä.
Oi sitä ihmisen itsevarmuutta, jota nämäkin veljekset osoittivat, tietämättä mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Heille oli päivän selvää, että he voivat kärsiä ja kestää kaiken sen, minkä Jeesuskin. Mutta eivät ollenkaan ymmärtäneet, mitä se käytännössä tarkoittaa.
Noh, myöhemmin se kyllä heille selvisi, ja silloin luuloteltu itsevarmuuskin karisi. Ks. Apt 12:1–2.
- 20:24 Verbi <aganakteoo> (7x) = olla kiihtynyt, närkästyä, suuttua: Mt 20:24; 21:15; 26:8; Mk 10:14,41; 14:4; Lk 13:14.
Muita opetuslapsia alkoi kismittää, kun nämä kaksi pyrkivät muiden edelle arvojärjestyksessä. Tyypillistä miehistä ajattelua, johon koko hierarkia-ajattelu perustuu.
Hierarkia lienee saanut alkunsa katolisen kirkon pappisvallan arvojärjestyksestä.
- 20:25 Tässä maailmassa eri järjestelmissä vallitsee hierarkia eri muodoissaan.
- 20:26 Jeesus antoi selvän ohjeen Jumalan lapsille: näin ei saa olla teidän keskuudessanne.

- 20:28 Lunnaat = <lytron> (2x): Mt 20:28, Mk 10:45.
Sana tarkoittaa rahasummaa, jolla orja tai sotavanki ostettiin vapaaksi. Ihmiskunta elää synnin ja Saatanan orjuudessa, josta Kristus tuli sitä kuolemallaan lunastamaan.
Vrt. Jes 53:10–12, 1Tm 2:6.
- 20:30 Avunhuuto armahda meitä: ks. Mt 14:30.
- 21:1 Öljymäki sijaitsi Jerusalemin itäpuolella. Sen ja Jerusalemin välissä oli Kidronin laakso. Öljymäeltä oli hyvä näköala Jerusalemiin, varsinkin temppelialueelle.
Beetfagen kylä (Beetfage = hepr: viikunahuone) sijaitsi Öljymäen itäpuolella, n. kilometrin päässä Jerusalemistä.
- 21:3 Herra = <kyrios> (718x), LXX:ssa yli 8 000x.
Sanaa käytetään Raamatussa usein Jumalasta, Uudessa testamentissa erityisesti Jeesuksesta, Jumalan lähettämästä Pelastajasta, Rm 10:9–13.
Suomen kielen sana kirkko tulee tästä sanasta johdetusta sanasta <kyriakos, -ee, -on> (2x) = Herralle kuuluva.
Herra tarvitsi niin varsaa kuin tammaakin. Näin on myös ihmisten laita, Herra tarvitsee niin nuoria kuin vanhojakin, jokaista erilaisiin tehtäviin sen mukaan kuin Herra on antanut itse kullekin meistä kykyjä ja armoitusta.
Vrt. Iisak ja Joosef, 1Ms 35:28. (Ks. myös IRT)
- 21:5 Tässä ovat suorat lainaukset VT:sta, Jes 62:11, Sak 9:9.
Tytär Siion = Jerusalem.
Juutalaiset nimitivät maata usein äidiksi ja kaupunkeja sen tyttäriksi.
Nöyrä = <prays> (4x) = lempeä, sävyisä, nöyrä: Mt 5:5, 11:29, 21:5, 1Pt 3:4.

LXX:ssa sana esiintyy 16x, mm. 4Ms 12:3, Ps 25:9, 34:3, 37:11, 76:10, 147:6, 149:4, Sak 9:9, josta tämä on lainaus.

- 21:9 Tässä on suora lainaus VT:sta, Ps 118:26.
Heprean sana <hoošii‘annaa> = kr. <hoosanna> (6x)
merkitsee varsinaisesti: oi, auta, tai: oi, pelasta.
Sitä käytettiin siunauksen toivotuksena ja tervehdyksenä
kuningasta vastaan otettaessa, vähän samaan tapaan kuin
nykyään huudetaan: eläköön! Ks. Mt 14:30.
- 21:11 Jotkut ihmiset tunnustivat Jeesuksen profeetaksi.
- 21:12 Temppelein esipihoissa oli myymälöitä, joista myytiin
uhrieläimiä ja vaihdettiin rahaa. Vuotuiset pyhäkkömaksut
piti suorittaa juutalaisin rahoin, ja sen vuoksi ulkomailta
tulneiden juutalaisten piti vaihtaa itselleen tätä rahaa.
Sana <kollybistees> (3x) = rahanvaihtaja (temppelessä).
Rahanvaihtajat harjoittivat tällöin vääryyttä ja ryöstivät siten
itselleen voittoa uhraajien kustannuksella, Mk 11:15–17,
Jh 2:14–15.
Tälle on esikuvana Nehemian toiminta, Neh 13:8.
Tässä on kyseessä eri ammatti kuin jakeessa Mt 25:27.
- 21:13 Tässä ovat suorat lainaukset VT:sta, Jes 56:7 ja Jer 7:11.
Aiemmin Jeesus oli sanonut, että Jumalan temppeleistä oli
tehty markkinahuone, Jh 2:16, mutta nyt lopulta jo rosvojen
luola. Kaikki kehittyi, joko hyvään tai huonoon suuntaan.
- 21:15 Omituista sakkia nämä ylipapit ja kirjanoppineet. Kun he
näkivät ihmeet, joita Jeesus teki, he suuttuivat. Olisi luullut
vaikutuksen olleen päinvastainen. Ongelmana oli vissiin se,
että he eivät pystyneet alistamaan Jeesusta oman
uskonnollisen valtansa alle, vaan heidän olisi pitänyt nöyrytyä
Jumalan lähettämän Messiaan edessä.

- 21:16 Ylipappien ja kirjanoppineiden olisi pitänyt tuntea vanhan liiton kirjoitukset, mutta Jeesus joutui usein muistuttamaan heitä siitä, mitä on kirjoitettu. Tutki!
Tämä on suora lainaus jakeesta Ps 8:3 (LXX:n mukaan).
- 21:17 Betania (= hepr: köyhien kylä, 12x) oli Öljymäen itäpuolella Jerusalemissa Jerikoon johtavan tien varrella, noin kilometrin päässä Jerusalemissa.
- 21:19 Koska viikunapuussa oli lehtiä, siinä olisi pitänyt olla tuolloin keväällä myös pieniä varhaisviikunoita, joita saattoi syödä, vaikka ne eivät olleetkaan kypsiä, Ll 2:13, Jes 28:4; Jer 24:2; Hos 9:10; Mka 7:1.
Varhaisviikunoiden puuttuminen kertoi, ettei ainakaan sinä vuonna puu kantaisi hedelmää varsinaisena viikunoiden aikanaan. Sen lehvistö siis petti nälkäisen, ja puu sai tuomion. Tämä on vertauskuvana Israelin kansasta.
- 21:23 Arvovaltainen juutalaisten johtomiesten delegaatio tuli kyselemään Jeesukselta hänen valtuuksistaan. Heitä kiinnosti myös, kuka valtuudet oikein on antanut. Emme ainakaan me, he yrittivät vihjata.
- 21:24 Jeesus teki heille helpon vastakysymyksen, johon olisi ollut helppo vastata, kaikki kun tiesivät vastauksen, mutta...
- 21:25 Mistä Johanneksen kaste oli? Taivaastako vai ihmisistä?
Tämä on nykyäänkin hengellisen elämän ja toiminnan keskeinen kysymys: tapahtuuko jokin asia taivaasta lähetetyn Pyhän Hengen vaikutuksesta vai onko kyse ihmisten sielullisen elämän uskonnollisesta vaikutuksesta. Sana <dialogidzomai> (16x) = ajatella, harkita, miettiä, pohtia, tuumailla, keskustella, neuvotella.
Tässä tapauksessa jopa käännös: juonitella, olisi sopiva.

Alkoi varsinainen veljeskokous, uskonnollisen politiikan mallioppitunti, joka samalla ennakoi Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeisen ajan kirkkopoliitiikkaa. Sehän noudattelee samankaltaisia ajatuksenjuoksua kaikkine koukeroineen kuin nytkin tässä juonittelussa: Neuvonpidon ajatuksenjuoksu oli aika selkeä: koska me emme uskoneet Johannes Kastajaa, emme voi tunnustaa hänen toimintaansa taivaasta lähtöisin olevaksi, eikä hän niin ollen voinutkaan olla Jumalan lähettämä. Niin...koska me olemme oikeassa, myös meidän tekemämme johtopäätökset ovat oikeita. – Tämä ei kuitenkaan ollut mikään uusi aate, se esiintyi jo paljon aiemmin Jobin ystävien mietelauseena, Job 5:27. – Toisaalta jos jälkikäteen tunnustamme Johanneksen Jumalan mieheksi, joudumme perkaamaan oman ajattelumme ja toimintamme vaikuttimia ja myöntämään ties vaikka mitä! Mutta eihän sellainen sovi... Tällaista ajatuksenjuoksua esiintyy nykyään jopa tiedemaailmassa, kun naturalismia/ ateismia (tosiasiassa jumalattomuutta) yritetään kaupitella mukamas tieteellisenä maailmankuvana. Kyse lienee silloin marxilaisen ideologian jälkeensä jättämästä henkisestä krapulasta, jota yritetään parannella darwinismin ja evoluution avulla. Siinä myllyssä kristityt tieteen tekijät joutuvat helposti leimatuiksi harhaoppisiksi. Ei mitään uutta auringon alla...

- 21:26 Näiden johtajien oli pakko ottaa huomioon yleinen mielipide, koska kaikki pitivät Johannesta profeettana – hedelmistähän puu tunnetaan. Iskulauseen: Kyllä kansa tietää, juuret ovat kaukana historiassa, sen saivat nämäkin johtajat huomata. Vaarana oli nyt menettää oma arvovaltansa

kansan silmissä tai pahimmassa tapauksessa saada osakseen kivisade, Lk 20:6.

- 21:27 Omasta mielestään viisaat ihmiset eivät mielellään anna vastaukseksi lausetta: Emme tiedä, mutta nyt se oli kolmesta pahasta se pienin.

Todellisilla Jumalan miehillä oli aivan toisenlainen mielenlaatu, esim: Pietari (Jh 21:15–19),

Johannes (Ilm 7:13–14),

Paavali (Apt 9:5),

Job (Job 39:34–38, 42:1–6).

Jeesus osoitti, ettei hengellinen yhteys ollut mahdollista hänen ja juutalaisten johtomiesten kanssa. Syynä ei ollut evankeliumi vaan uskonnolliset perinnäissäännöt, joista ei tahdottu luopua.

- 21:29 Tämä poika halusi elää ja toimia oman tahtonsa mukaan, mutta hän ymmärsi myös katua ja toimia isänsä tahdon mukaan. Uskovien on parempi toimia Taivaallisen Isän tahdon mukaan.

- 21:30 Tämä poika puhutteli isäänsä kunnioittavasti, mutta ei täyttänytkään lupaustaan isälle.

- 21:31 Jakeet 31–32: Publikaanit ja portot olivat juutalaisten uskonnollisten johtajien halveksimia ihmisiä, joten tämä Jeesuksen vastaus varmaan kirveli noiden kuulijoiden mieltä.

- 21:32 Vanhurskauden tie (tai: polku): Tämä vanhatestamentillinen sanonta tarkoittaa elämäntapaa, joka on sopusoinnussa Jumalan tahdon kanssa, Snl 8:20, 12:28, 16:31. Jeesus tarkoitti siis, että Johannes julisti, kuinka Jumala tahtoi ihmisten elävän.

- 21:34 Vuokraviljelijät luovuttivat sovitun osan sadosta vuokrana isännälle.
- 21:35 Vaan nämä viljelijät halusivat ahneudessaan pitää itsellään niin tuoton kuin vuokrankin.
- 21:38 Ahneus, joka on epäjumalanpalvelusta, Kol 3:5, johti lopulta murhatyöhön.
- 21:39 Poika tuli omaan viinitarhaansa – sehän oli hänen isänsä perintö hänelle – mutta hänen omansa eivät tahtoneet ottaa häntä vastaan...Jh 1:11.
- 21:42 Tässä on suora lainaus jakeista Ps 118:22–23.
Ilmaus <kefalee goonias> (6x) = sm: kulman pää, kulmakivi: Ps 117:22; Mt 21:42; Mk 12:10; Lk 20:17; Apt 4:11; 1Pt 2:7. Joissakin käännöksissä: huippukivi tai päätöskivi (AS, TK), tarkoittaa holvikaaren ylintä kiveä, joka asetetaan paikoilleen viimeisenä ja se yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa. Se oli mitoitettava tarkasti oikean kokoiseksi. Ks. Sak 4:7.
- 21:45 Ylipapit ja kirjanoppineet kyllä ymmärsivät mutta eivät tahtoneet nöyryä.
- 22:3 Sm: kutsumaan kutsuttuja. Itämailla lähetettiin ensin kutsut, ja sitten kun pidot oli valmistettu, lähetettiin sanansaattaja ilmoittamaan kutsutuille, että kaikki oli nyt valmista. Vrt. Est 5:8, 6:14.
- 22:11 Jakeet 11–12: Häävaatteita ei annettu häätalon puolesta, vaikka niin jotkut selittelevät. Mutta ilman häävaatteita ei sopinut mennä häihin.
Tämä on esikuvallista Karitsan häistä, jonne pääsevät vain ne, jotka on vanhurskautettu uskon kautta tässä ajassa.

- 22:15 Verbi <pagideuoo> (2x + 1x)= virittää ansa, saada ansaan, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa jakeissa 1Sm 28:9 ja Srn 9:12. Vrt. Mk 12:13 ja Lk 20:20.
- 22:16 Herodilaiset (3x: Mt 22:16, Mk 3:6, 12:13, vrt Mk 8:15) olivat Herodes Suuren vaikutuksesta syntynyt uskonnollispoliittinen puolue, joka kannatti Herodeksen sukua. Muodollisesti he olivat juutalaisia, mutta elämäkatsomukseltaan pakanallisia. He olivat läheisessä yhteydessä roomalaisiin, joten heidän oli helppo ilmoittaa roomalaisille viranomaisille, mikäli Jeesus olisi puhunut keisaria vastaan. Fariseukset liittoutuivat tässä vihollistensa kanssa Jeesusta vastaan – yhteinen vihollinen yhdisti. Vrt. Lk 13:32. Nämä herodilaiset kaverit osasivat puhua makeita puheita, vaikka sydämessään ajattelivat juuri päinvastaista, Snl 26:23. Vrt. Mt 15:1 (fariseukset) ja 22:23 (saddukeukset).
- 22:17 Tähänkin kysymykseen oli viritetty ansa: Jos Jeesus olisi vastannut myöntävästi, hän olisi loukannut juutalaisten uskonnollista kansallistuntoa. Jos hän olisi vastannut kieltävästi, olisi roomalaisille viranomaisille voitu valittaa, että hän on kapinallinen.
- 22:19 Tämä keskustelu käytiin temppelissä, jonne juutalaisen käytännön mukaan ei saanut viedä mitään epäjumaliin viittaavaa, esim. roomalaisia rahoja, koska niissä oli keisarin kuva. Niinpä Jeesuksen vastustajat eivät voineet kaivaa taskuistaan tai laukuistaan denaaria, vaan se piti tuoda temppelin ulkopuolelta.
- 22:20 Kirjoitus = <epigrafee> (5x) = sm: päällekirjoitus: Mt 22:20; Mk 12:16; 15:26; Lk 20:24; 23:38.

- 22:21 Ihminen on luotu alun perin Jumalan kuvaksi ja lain teot on kirjoitettu hänen sydämeensä.
- 22:23 Saddukeukset olivat järkeisuskon edustajia ja epäilijöitä. He pitivät pyhinä kirjoituksina vain viittä Mooseksen kirjaa eli Tooraa, ns. Pentateukkia. He hylkäsivät vanhinten perinnäissäännöt sekä olivat varmoja siitä, että oppia kuolleiden ylösnousemuksesta ei voitu löytää Toorasta. Tällä tavoin he erosivat fariseuksista.
- Flavius Josefus mainitsee heistä: Saddukeusten oppi on tämä, että sielut kuolevat yhdessä ruumiiden kanssa, eivätkä he halua noudattaa mitään muuta kuin, mitä laki määrää heidän noudatettavakseen.
- Vrt. Mt 15:1 (fariseukset) ja 22:16 (herodilaiset).
- 22:24 Mennä naimisiin = <epigambreuo> tarkoittaa juuri: ottaa veljensä vaimo aviokseen. Sana esiintyy vain tässä ja LXX:ssa 9x hebr. verbin <chaatan> = lankoutua, vastineena, esim. 1Sm 18:22–27.
- Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm: herättäköön siemenen veljelleen.
- 22:28 Nämä saddukeukset olivat varmaankin ivaamisen maailman mestareita, niin taidokkaasti oli heidän kysymyksensä rakenneltu. Ilmeisesti tämä heidän juttunsa oli tuohon aikaan jonkinlainen hittikompa, jolla tehtiin ’tuonpuoleiset asiat’ naurunalaisiksi. Samaahan on myöhemmin yrittänyt marxilaisuus politiikan ja naturalismi tieteen saralla.
- 22:29 Jeesus ei välittänyt saddukeusten viisaastelusta ja ivailusta, vaan sanoi heille suoraan kasvotusten, että he ovat, eivät ainoastaan väärässä, vaan suorastaan eksyksissä.

Uskossa säilymiseksi ovat tärkeitä Jumalan sana ja voima, ilman niitä ihminen eksyy.

22:32 Tässä on suora lainaus jakeesta 2Ms 3:6.

22:35 Sana lainoppinut = <nomikos> (9x): Mt 22:35; Lk 7:30; 10:25; 11:45,46,52; 14:3; Tt 3:9,13.

Nimitys tarkoittaa kirjanoppinutta, joka tunsı Mooseksen lain. Osa heistä vastusti Jeesusta, mutta osa kääntyi: Zeenas, joka mainitaan vain kerran, oli lainoppinut, josta oli tullut kristitty, Tt 3:13. Apollos (10x) puolestaan oli puhetaiteinen ja hyvin perehtynyt VT:n kirjoituksiin: Apt 18:24; 19:1; 1Kr 1:12; 3:4–6,22; 4:6; 16:12; Tt 3:13.

22:36 Ks Mka 6:8.

22:37 Tässä on suora lainaus jakeista 5Ms 6:5, Jos 22:5.

22:39 Tässä on suora lainaus jakeista 3Ms 18:19,34.

22:40 Jeesus kiteytti koko vanhan liiton kirjoitukset näihin kahteen käskyyn. Koko vanha liitto ja Vanhan testamentin kirjoitukset ovat näiden kahden käskyn varassa. Uusi liitto ja evankeliumi ovat Jeesuksen Kristuksen uhrikuoleman ja ylösnousemuksen varassa, 1Kr 15:1–28. Laki ja profeetat on Vanhan testamentin nimitys. Vrt. Mt 7:12, Lk 12:44.

22:44 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 110:1.

Kaikki varmaankin ymmärsivät, että Jeesus sovelsi tämän sanan itseensä.

22:45 Jeesus teki kiperän kysymyksen, johon kukaan ei kyennyt vastaamaan, koska ihmisymmärryksen mukaan ei ollut mahdollista, että Kristus on sekä Daavidin Herra että

Daavidin poika. Tämä osoittaa sen, että ihmisymmärrys on rajallinen.

Messias polveutuu kylläkin ihmisestä, Daavidin suvusta, 2Sm 7:12s, Jes 11:10, mutta hänellä on myös jumalallinen alkuperä, Ps 2:7, Hpr 1:5, minkä vuoksi hän on Daavidia ylempi. Niinpä Daavid kutsuu häntä Herrakseen.

Samoin käsite kaikkivaltius on liian suuri ihmisymmärrykselle ja -logiikalle: Voiko kaikkivaltias Jumala luoda niin suuren kiven, ettei itse jaksakaan kantaa? Kysymys johtaa näennäisesti ristiriitaan (inhimillisen logiikan mukaan), mutta tosiasiaassa se osoittaa inhimillisen logiikan rajallisuuden ja ristiriitaisuuden, kun tutkitaan käsitettä kaikkivaltius.

23:1 Tämä on Jeesuksen viimeinen julkinen puhe kansanjoukolla. Puheessaan hän moittii ankarasti kansan johtajia ja tuomitsee heidän tekopyhyytensä.

23:2 Mooseksen istuin tarkoittaa synagogan saarnatuolia ja myös kirjanoppineiden arvovaltaa.

23:5 Nämä uskonnolliset johtajat etsivät itselleen ihmiskunniaa. Samanlainen mies oli noita Simon, vaikkakin eri jumalan palvelija, Apt 8:9s.

Raamatunlausekotelot: Juutalaiset käyttivät kahta hihnoin kiinnitettävää pientä koteloa, joista toinen pantiin otsalle ja toinen vasempaan käsivarteeseen. Näissä koteloidissa oli pergamenttikaistaleita, joihin oli kirjoitettu lainkohtia. Nämä ulkonaisten merkit kuten viittojen tupsutkin he kuvasivat heidän ulkonaista hurskauttaan: 5Ms 6:6–8, 22:12, 4Ms 15:38–39. He unohtivat, että tärkeintä oli sydämen oikea asenne Herran edessä.

- 23:7 Rabbi = <rabbi> on hepreaa ja merkitsee oikeastaan: herrani, tai: mestarini. Se oli kunnioittava puhuttelunimitys, jota käytettiin erityisesti kirjanoppineista, mutta myös muista jotka esiintyivät uskonnollisina opettajina ja keräsivät oppilaita ympärilleen.
Niinpä Jeesustakin sanottiin rabbiksi (Mk 9:5 ja 10:51) ja samoin Johannes Kastajaa (Jh 3:26).
- 23:9 Isä oli kunnioittava nimitys, jota käytettiin kirjanoppineista.
- 23:14 Joissakin käsikirjoituksissa on lisäys: [14. Voi teitä, kirjanoppineet ja fariseukset, tekopyhät, sillä syötte leskien talot ja rukoulette näön vuoksi pitkään. Sen vuoksi saatte sitä kovemman tuomion.] (käännös TK, LLL).
- 23:15 Käännynnäinen eli proselyytti oli ei-juutalainen, joka oli kääntynyt juutalaisuuteen. Juutalaiset levittivät innokkaasti oppiaan pakanoille Rooman valtakunnan alueella.
Hengellisessä elämässä opetuslapsi ei voi olla opettajaansa, Jeesusta, suurempi, Jh 13:16, 15:20. Uskonnollisissa vinoutumissa ja harhoissa asia on päinvastoin, seuraajista voi tulla kaksinverroin pahempia heidän opettajistaan.
- 23:16 Jakeet 16–22: jotta juutalaiset olisivat voineet kiertää hätäisesti annettuja lupauksia, kirjanoppineet laativat tällaisia mutkikkaita selityksiä. Jeesus osoittaa niiden vilpillisyyden.
- 23:17 Uskonnollisiin harhoihin kuuluu se, että syy-seuraus-suhteet menevät väärinpäin.
- 23:23 Lain mukaan sekä pellon viljasta että puiden hedelmistä tuli maksaa kymmenykset, 3Ms 27:30. Fariseukset katsoivat

kuitenkin, että kymmenykset piti maksaa kaikkein
vahäpätöisimmistäkin kasveista.

23:24 Hyönteiset olivat saastaisia eläimiä. Sen tähden juutalaiset
siivilöivät viininsä, jotteivät nielisi niitä. Myös kameli
saastainen, 3Ms 11:4,20,23,41,42.

23:27 Jeesus viittaa samalla jakeisiin 5Ms 27:2,4.
Samoin teki myöhemmin Paavali, Apt 23:3.

23:33 Tällaisia sanoja Jeesus ei puhunut kurjimmallekaan
syntiselle, joka tuli hänen luokseen, vaan ainoastaan niille,
jotka paaduttivat itsensä ja uppiniskaisesti kääntyivät
vastustamaan Jumalan lähettämää Messiasta, Mt 26:3–4,
27:1, Mk 3:6, 11:18, Lk 6:11, 19:47, 22:2.

23:34 Profeetat, viisaat ja kirjanoppineet, jotka oivat alun perin
juutalaisia minityksiä, tarkoittavat tässä yhteydessä
kristittyjä lähetyssaarnaajia.

23:35 Jeesus sanoi Sakarjan olevan Berekjan pojan, Aikakirjat taas
Joojadan pojan, joten luultavasti Joojada oli isoisa tai
isoisoisa. Joojadhan eli 130-vuotiaaksi, 2Ak 24:15–22.
Heprealaisessa Raamatussa (BHS), eli Vanhassa
testamentissa, Aikakirjat ovat viimeinen kirja, joten Sakarjan
murha on viimeinen BHS:ssa kerrottu murha samalla kun
Abelin murha on ensimmäinen.
Ajallisesti ainakin Gedaljan ja hänen seuralaistensa murha
oli myöhempi, Jer 41:1–9.
Varsinainen pyhäkkö käsitti pyhän ja kaikkeinpyhimmän.
Polttouhrialttari oli tämän pyhäkön ulkopuolella.
Jeesuksen sanat kuvaavat kaikkea sitä vainoa ja ahdistusta,
mitä vanhurskaat ovat saaneet kokea. Ja saavat kokea läpi
historian.

23:38 Jeesus viittaa profeetta Aamoksen ennustukseen, Am 6:8.

23:39 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 118:26.

24:1 Luvuissa 24 – 25 Matteus esittää Jeesuksen viimeiset opetukset opetuslapsijoukolleen. Jeesus puhuu toisen tulemuksensa merkeistä ja sitä edeltävistä tapahtumista. Myöhemmin Jeesus puhuu vielä apostoleilleen, Jh 13 –16.

24:3 Ilmaus <kat' idian> (18x) = erikseen, erillään, yksikseen, yksinäisyydessä: Mt 14:13,23, 17:1,19, 20:17, 24:3, Mk 4:34, 6:31,32, 7:33, 9:2,28, 13:3, Lk 9:10, 10:23, Apt 23:19, Gal 2:2, 2Tm 1:9.

LXX:ssa se esiintyy vain 2. Makkabilaiskirjassa jakeissa 2Makk 4:5, 6:21, 9:26, 14:21.

Ilmaus <synteileia tuu aioonos> (6x) = maailmanajan/ aikakauden loppu/ täyttymys, esiintyy viidesti Matteuksella: Mt 13:39,40,49, 24:3, 28:20 ja kerran Heprealaiskirjeessä monikollisena <synteileia toon aioonoon> = maailmanaikojen loppu/ täyttymys.

Tulemus: kr. sana <parousia> (24x) merkitsi UT:n aikana keisarin tai jonkun korkean virkamiehen virallista saapumista kaupunkiin. Heidän mukanaan olivat heidän virkamiehensä ja kaikki heidän valtansa ulkonaiset merkit, ja kansa osoitti heille alamaista kunnioitusta.

UT:ssa tätä sanaa käytetään Kristuksen tulemuksesta aikojen lopulla. Hän tulee suuressa voimassaan ja kirkkaudessaan, Mt 24:30 pelastamaan kansansa ja tuomitsemaan maailman. Alun perin sana <parousia> on tarkoittanut läsnäoloa, ja se johtuu verbistä <pareimi> = olla läsnä, lähellä.

Ks. 1Ts 4:15.

- 24:4 Tästä eteen päin Jeesus puhuu samalla kertaa tapahtumista, jotka liittyvät Jerusalemin hävitykseen v. 70 jKr. sekä tapahtumista, jotka edeltävät hänen toista tulemistaan aikojen lopulla. Jerusalemin piiritys ja hävitys on esikuva myöhemmistä tapahtumista.
- 24:5 Minun nimessäni = <epi too onomati muu> voitaisiin tässä kääntää: minun nimelläni esiintyen/ minun nimeäni käyttäen. Ilmaus esiintyy UT:ssa 14x: Mt 18:5; 24:5; Mk 9:37,39; 13:6; Lk 1:59; 9:48; 21:8; 24:47; Apt 2:38; 4:17,18; 5:28,40. Sen merkitysvivahde on hieman erilainen kuin ilmausten <eis to onoma> = nimeen (9x) ja <en too onomati> = nimessä (29x).
- 24:6 Pelästyä = <throeoo>, jonka perusmerkitys on: huutaa, meluta, esiintyy UT:ssa vain med/pass. muodossa <throeomai> = pelästyä, järkyttyä, säikähtää (3x): Mt 24:6, Mk 13:7, 2Ts 2:2. LXX:ssa se esiintyy vain kerran: Ll 5:4 hepr. verbin <haamaah> vastineena, jolloin ne molemmat tuossa tekstissä voidaan kääntää: huokailla, äännellä, huutaa jnk puoleen.
- 24:7 Tämän ennustuksen mukaan (jakeet 7–8) sodat, nälänhädät ja maanjäristykset lisääntyvät loppua kohti niin kuin poltot ennen synnytystä. Ja tähän asti nähty kehityssuunta on juuri tällainen.
- 24:8 Synnytystuskat: juutalainen sanonta, jolla kuvattiin Messiaan valtakunnan tuloon liittyvää murrosta, Jes 66:7. Sana <oodin> (28x+4x) = 1. synnytskipu, poltot, 1Ts 5:3, 2. (kuv.) kipu, kuoleman kivut, Apt 2:24, 3. (uuden aikakauden alkuun liittyvät) synnytystuskat, Mt 24:8, Mk 13:8.

- 24:14 Sana <oikoumenee> (15x) =
1. asuttu alu, asuttu maailma, Mt 24:14,
2. maailman asukkaat, ihmiskunta, Ilm 12:9.
- 24:15 Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 9:27.
Hävityksen iljetys: Alkukielen sanat viittaavat epäjumalien kuviin, joilla juutalaisten pyhät paikat (temppeli) häväistään.
Ilmaus on otettu Danielin kirjasta, Dan 9:27, 11:31, 12:11.
Jeesuksen sanat viittaavat temppelin hävitykseen ja siihen, että roomalaiset sotilaat tallaat temppelin pyhää aluetta ja pystyttävät sinne voitonmerkkinsä.
- 24:26 Kammio = <tameion> (4x) tarkoittaa yleensäkin sisähuonetta tai varastohuonetta.
Sana esiintyy Mt 6:6, 24:26, Lk 12:3,24.
LXX:ssa se esiintyy muodossa <tamieion> (48x): esim.
1Ms 43:30, 2Ms 7:28, 2Kn 6:12, 11:2, Ps 105:30, 144:13, Snl 7:27, 20:27,30, 26:22.
- 24:28 Raato ja kotkat: vrt. Harmagedonin taistelun jälkinäytös, Ilm 19:17–21.
- 24:29 Tässä on suora lainaus jakeista Jes 13:10, 34:4.
Taivaiden voimat tarkoittavat taivaankappaleita ja tähtimaailmaa yleensä luonnonlakeineen.
- 24:30 Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 7:13.
- 24:33 Sana <ginooskete> voidaan kääntää indikatiivina: te tiedätte, tai imperatiivina: tietäkää. Samoin Mk 13:29 ja Lk 21:31.
Se on lähellä, voidaan kääntää myös: hän on lähellä, kuten AS ja TK tekevätkin, samoin monet muiden kielten käännökset.
Oven edessä, tai: ovella, vrt. Ilm 3:20.

- 24:34 Sana <genea> (43x) = 1. syntyperä, suku, rotu, laji,
2. sukupolvi, aikalaiset,
3. jälkeläiset.
B 1642, B 1776, AS ja TK kääntävät: tämä sukukunta ei katoa, mikä tarkoittaa, että Israelin kansa säilyy Jeesuksen tuloon asti kaikista ahdistuksista huolimatta.
- 24:51 Käännökset: hakkaa hänet kappaleiksi, tai: pieksee hänet perinjuurin, ovat tulkitsevia, koska tässä on käytetty verbiä <dikhotomeoo>, joka merkitsee kirjaimellisesti: leikata/ halkaista kahtia. Onko tässä eräs syy ihmisen persoonallisuuden jakautumiselle jo tässä ajassa?
- 25:1 Tämän vertauksen taustana on juutalainen tapa, sulhanen nouti morsiamensa tämän vanhempien luota ja vei hänet omaan kotiinsa.
Kannattaa muistaa, että Jumalan seurakunta on Kristuksen morsian, 2Kr 11:2, Ilm 19:7, ei morsiusneito.
- 25:13 Tämän vertauksen opetus on: valvokaa!
- 25:14 Jakeet 14–30: Vertauksen ymmärtämiseksi on muistettava, että siinä on kysymys tuon herran palvelijoista, ei suinkaan kapinallisista. Kelvoton palvelija heitettiin ulos, koska hän oli jättänyt toteuttamatta saamansa tehtävän, ei epäuskonsa tai kapinointinsa takia.
- 25:15 Leiviskä (UT 1938) = <talanton> = talentti (RKK 1992, LLL) oli tuon ajan suurin rahayksikkö, ja se vastasi 6 000 denaaria.
Denaari oli puolestaan tavallisen työmiehen päiväpalkka, ja se vastasi arvoltaan 3,9 g hopeata.
Siten yksi talentti oli 20 vuoden palkka, kaksi talenttia 40 ja

viisi talenttia 100 vuoden palkka.
Eivät siis mitään pikkurahoja.

- 25:18 Palvelijan käyttäytyminen oli hyvin omituista. Oliko hänellä kenties alemmuuskompleksi sen vuoksi, että muilla oli enemmän kuin hänellä? Jos oli, niin se oli aivan turhaa nöyristelyä. Piilottaisitko sinä 20 vuoden palkan maakuoppaan? Vrt. selitystä 18:24.
- 25:24 Palvelija kutsui herraansa sanalla <skleeros> = kova, ankara, karski, mutta herra palvelijaansa sanalla <okneeros> = laiska, veltto.
- 25:26 Laiska = <okneeros> (3x): Mt 25:26, Rm 12:11, Fil 3:1. Sananlaskujen kirjassa se esiintyy 12x: Snl 6:6,9; 11:16; 18:8; 20:4; 21:25; 22:13; 26:13–16.
- 25:27 Sana <trapezitees> (1x) = rahanvaihtaja, pankkiiri. Maininta rahanvaihtajista viittaa eräänlaiseen pankkiiritoimintaan. Se ei ollut samaa kuin temppelin rahanvaihtajien toiminta. Tässä on kyseessä eri ammatti kuin jakeessa Mt 21:12.
- 25:34 Nyt toteutuu se lupaus, jonka Jeesus antoi aiemmin, Mt 5:5, 19:29.
- 25:41 Esikuvana tälle on se, mitä tapahtui Egyptille, kun Jumala langetti tuomion sille sen jumalista, jolloin egyptiläisten esikoiset kuolivat, 2Ms 12:12ss, Ps 136:10.
- 25:46 Keitä ovat nämä vanhurskaat?
Niitä, jotka on vanhurskautettu uskosta Jeesukseen Kristukseen ja joiden uskoa ovat seuranneet teot, jotka Jumala on edeltä valmistanut: Rm 3:21–31, Ef 2:4–10, Jk 2:14–26.

- 26:2 Juutalaiset viettivät pääsiäistä Egyptistä lähdön muistoksi Mooseksen lain mukaisesti, 2Ms 12:11, 5Ms 16:1, ja mikäli mahdollista, Jerusalemissa. Sen vuoksi kaupunkiin saapui paljon juhlavieraita. Rooman mmahera itse tuli valvomaan järjestystä.
- 26:4 Tämä neuvottelukokous pidettiin väärässä hengessä!
- 26:5 Nämä neuvottelijat osasivat laskelmoida ja pyrkivät optimoimaan juonittelunsa tulokset. Piti saada maksimaalinen hyöty minimaalisin vahingoin. Pieleen menivät heidän laskelmansa.
- 26:6 Ilmeisesti oli niin, että tämä Simon oli sairastanut spitaalia, Jeesus oli parantanut hänet, ja nyt hän saattoi elää normaalia elämää muiden ihmisten keskuudessa eikä yhteisön ulkopuolelle suljettuna, 3Ms 13:46, 4Ms 5:2. Ihmisiltä hän oli kuitenkin saanut liikanimen Spitaalinen muistona entisestä elämästä.
Näinhän on nykyäänkin, kun moni uskoon tullut Jumalan lapsi muistetaan entisen elämän mukaisesti nimen etuliitteellä Räyhä-, Juoppo-, Varas- tai jotakin vielä pahempaa.
- 26:9 Korkeaan/ hyvään hintaan = <pollou> = sm: paljolla, paljosta, esiintyy tässä merkityksessä myös Apt 22:28.
- 26:11 Vanhassa liitossa Jumala oli antanut kansalleen monia lupauksia siunauksesta, 5Ms 7:12–15, joiden mukaan kansassa ei olisi hedelmättömiä, sairaita eikä puutteenalaisia. Käytäntö osoitti, ettei näin ollut, ja Jeesus todisti saman. Miksi? Koska kansa ei noudattanut Jumalan antamia säädöksiä.
Mutta on hyvä huomata, ettei yksityistä ihmistä pidä

syyllistää sairaudesta, hedelmättömyydestä ym, koska kyse on koko kansan tottelemattomuudesta.

- 26:13 Naisen nimeä emme tiedä, mutta hänen tekonsa ja vaikuttimensa tiedetään kaikkialla maailmassa, missä vain evankeliumia on julistettu kaikkina aikoina.
Aikamoinen saavutus, jonka rinnalla kalpenevat faaraotkin ja muut mahtimiehet.
Muita nimeltä mainitsemattomia ovat Noomin sukulunastaja, Rt 4:1, ja perheen isäntä, joka oli varannut huoneen pääsiäisateriaa varten Jeesukselle ja opetuslapsille, Mt 26:18, Mk 14:14.
Naisen nimeä ei mainita, mutta hän suoritti tärkeän tehtävän. Hän on yksi Raamatun tuntemattomista sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan.
Ks myös Mk 14:3–9, 12:42–44, Lk 21:2–4, 1Ms 24:2–66, 1Sm 20:35–39, 2Kn 5:2–4.
- 26:15 Kolmekymmentä hopearahaa (hopeasekeliä) oli lain määräämä orjan ja orjattaren hinta, 2Ms 21:32, ja toisaalta myös naisen hinta, 3Ms 27:4.
Miehen hinta olisi ollut 50 hopearahaa, 3Ms 27:3.
Meidän Mestariamme ei myyty vapaan, vaan orjan hinnasta, eikä miehen, vaan naisen hinnasta.
Edelleen Herra (jhwh) oli puhunut profeetta Sakarjan kautta, Sak 11:12–13, että juutalaiset arvioivat hänet, Jumalansa, tuon hinnan arvoiseksi.
Syvällisiä ovat lain ja profeettojen ennustukset, kun Pyhä Henki niitä avaa!
Punnitsivat hänelle = <estesän autoo> = sm: asettivat hänelle, on LXX:n mukainen käännös profeetta Sakarjan

ennustuksesta, Sak 11:12. Hopea asetettiin vaakaan eli punnittiin ja toisaalta tuo hinta asetettiin Juudaksen valittavaksi, ota tai jätä.

- 26:17 Happamattoman leivän juhla liittyi pääsiäiseen, ja ne yhdessä muodostivat kaksoisjuhlan. Happamattoman leivän juhlaa vietettiin 15.–21. niisankuuta, joka vastaa suunnilleen meidän huhtikuutamme.
Juhlasta puhutaan mm. 2Ms 23:15, 34:18.
- 26:20 Juutalaisilla oli kaksi eri kalenteria pääsiäisen vieton suhteen, ilmeisesti Jos 10:12–14 johdosta. Jeesus vietti pääsiäisaterian opetuslastensa kanssa farisealaisen kalenterin mukaan. Tempelissä vietettiin pääsiäistä seuraavana päivänä saddukealaisen kalenterin mukaan. Silloin annettiin kaksi uhria samaan aikaan: vanhan liiton pääsiäisuhri ja uuden liiton uhri Golgatan ristillä.
- 26:28 Uusi liitto on ikuinen liitto, ja se on vahvistettu Jeesuksen Kristuksen verellä, Jer 31:31; Mt 26:28; Lk 22:20; 1Kr 11:25; 2Kr 3:6; Hpr 8:8, 13; 9:15; 12:24.
- 26:30 Pääsiäisaterian jälkeen oli tapana laulaa kiitospsalmeja Ps 113–118 ja sen jälkeen psalmi 136.
- 26:31 Tämä on suora lainaus profeetta Sakarjan kirjasta, Sak 13:7.
- 26:33 Pietarilla oli meille ihmisille tyypillinen vaiva, halu osoittaa olevansa parempi kuin muut.
- 26:35 Pietarilla oli intoa – huomattavasti enemmän kuin ymmärrystä. Ja olivatpas opetuslapset kerrankin hämmästyttävän yksimielisiä intoilussaan. Mutta valitettavasti olivat samalla väärässä koko konkkaronkka – eivätpähän päässeet kukaan jälkikäteen syyttelemään

toisiaan tai julistamaan: Minähän sanoin että...

Jeesus ei kuitenkaan sammuttanut heidän intoiluaan, tulevien päivien tapahtumat opettivat heille paljon.

Näemmekö opetuslapsissa itsemme?

26:36 Getsemane (= hepr. öljykuurna) oli Öljymäen rinteellä noin kilometrin päässä Jerusalemissa sijainnut puutarha.

26:38 Minun sieluni on syvästi murheellinen, on suora lainaus jakeista Ps 42:6,12, 43:5.

26:41 Liha tarkoittaa tässä heikkoa, syntistä ihmisluontoa, Rm 8:3.

26:53 Legioona oli suurin roomalainen joukko-osasto, vahvuudeltaan n. 6 000 miestä. Siten 12 legioonan vahvuus oli n. 72 000 miestä.

Kun otetaan huomioon, että yksi Herran enkeli löi yhdessä yössä 185 000 miestä (Jes 37:36), tuo enkelijoukko olisi voinut lyödä sen laskutavan mukaan yli 13 miljardia sotilasta! Maailman väkiluku on tällä hetkellä vähän yli 8 miljardia.

Jh 18:3 mukaan sotilasjoukko oli kohortti eli kymmenesosa legioonaa. Eivätpä nuo pidättäjät tienneet, millaiset voimat olisivat voineet tulla heitä vastaan!

Lähetää = <paristeemi> = 1. antaa jnk käyttöön, varustaa,

2. olla jnk vierellä/ lähellä,

3. olla jnk tukena, auttaa.

Jeesus olisi voinut pyytää aikamoisen armeijan avukseen, ja se oli heti tullut hänen käyttöönsä. Mutta Jeesus halusi toteuttaa Jumalan tahdon: jotta Kirjoitukset (= Vanhan testamentin ennustukset pelastuksesta) toteutuisivat.

26:56 Rohkeat miehet, jotka vähän aiemmin olivat vakuuttaneet vaikka kuolevansa Jeesuksen kanssa, totesivat nyt, että

ylivoima on liian suuri, ja he lähtivät kaikki karkuun
periaatteella: Pelastautukoon ken voi!
He eivät vielä ymmärtäneet, että Jeesus on Pelastaja.

26:58 Ks 2Ms 3:5.

26:59 Neuvosto ei etsinyt Jeesusta vastaan todisteita vaan väärää todistusta. Miksi? Koska tuomio oli langetettu ensin ja todisteet tarvittiin vasta sitten. Kiinalaiset sanovatkin: Jos syyttää halutaan, niin kyllä todisteita keksitään.

26:61 Väärät todistajat puhuivat muunneltua totuutta, Jh 2:19–21.
Joko tahattomasti tai tarkoituksellisesti.

26:64 Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 7:13.
Voima samoin kuin Taivas ja Ylistetty tarkoittivat Jumalaa,
Mt 3:2, Mk 14:61. Juutalaiset välttivät Jumalan nimen
mainitsemista ja käyttivät tällaisia epäsuoria ilmauksia.

26:65 Vaatteiden repäiseminen oli yleensä surun, mutta myös
kauhistuksen ja pelon ilmaus. Vaatteiden kaula-aukko
repäistiin jonkin verran suuremmaksi.
Ylipappi toimi vastoin lakia, sillä hän ei saanut repäistä
vaatteitaan, 3Ms 21:10, 10:6.

Ylipapin kasukka oli jo alunperin tehty niin, ettei se repeäisi,
2Ms 28:32.

Meidän oikean, todellisen ylimmäisen pappimme Jeesuksen
paitaa ei revitty, vaan siitä heitettiin arpaa Kirjoitusten
mukaan, Jh 19:23–24, Ps 22:19.

Sama toimintaperiaate toistui ylipapin toiminnassa
myöhemmin Paavalin tapauksessa, Apt 23:1–3.

26:66 Jumalan lähettämä Messias, Jeesus, sai kuolemantuomion
jumalanpilkasta, koska hän:

- a) myönsi olevansa Messias, Mk 14:62, Lk 22:70,
- b) vertasi itseään Jumalaan sanoessaan istuvansa Jumalan oikealla puolella,
- c) ja ilmaisi tulevansa taivaan pilvissä tuomitsemaan maailmaa.

Tämä oli yksimielinen mutta väärä päätös. Vrt. Ilm 17:17.

26:67 Tässä toteutui profeetta Jesajan ennustus, Jes 50:6.

26:70 Jakeet 70–75 osoittavat, kuinka Pietarin kieltämisen aste kävi yhä syvemmäksi:

- a) en ymmärrä (70),
- b) valalla vanhoen (72) ja
- c) kiroilu ja vannominen (74).

Myöhemmin Jeesus kysyi Pietarilta kolmeen kertaan rakastatko sinä minua, Jh 21:15–19.

26:73 Pietari oli Galileasta ja puhui Galilean murretta.

26:75 Inhimillisesti ajateltuna Pietari koki karvaan tappion. Onneksi hän ymmärsi nöyryä Herran edessä ja purskahti katkeraan itkuun, hän ei kovettanut sydäntään ja yrittänyt sivuuttaa koko asiaa.

27:1 Uskonnollinen johtoporukka liittoutui Jeesusta vastaan. Nyt piti neuvotella laillisista muutoseikoista, miten Jeesus saadaan surmatuksi lain ja järjestyksen mukaisesti.

27:2 Suuri neuvosto oli tosin tuominnut Jeesuksen kuolemaan, mutta sillä ei ollut oikeutta tuomion toimeenpanoon. Sen tähden tuomio täytyi alistaa roomalaisen maaherran vahvistettavaksi, Jh 18:31.

Rooman valtakunta pidätti itselleen oikeuden kuolemantuomioon muillakin hallintoalueillaan.

- 27:4 Uskonnollisista johtajista ei ollut apua katuvalle Juudakselle. He yrittivät vierittää koko vastuun Juudaksen niskoille itse puuttumatta vastuun taakkaan pikkusormellaankaan, Mt 23:4. Vähän myöhemmin he saivat itse saman vastauksen Pilatukselta, Mt 27:24, ja käskynhaltija Galliolta, Apt 18:15.
- 27:6 Sana <korbanas> (1x) = temppelirahasto, joka esiintyy vain tässä, on johdettu sanasta <korban> (1x) = uhrilahja t. temppelilahja: Mk 7:11.
- 27:8 Veripelto (= aram. <chakeel demaa> Apt 1:19) sijaitsi 400-luvulta olevan perimätiedon mukaan Jerusalemin eteläpuolella, Hinnomin laakson rinteellä.
- 27:9 Tässä on suora lainaus jakeesta Sak 11:13.
Tämä sana on kirjoitettu Sakarjan kirjaan, mutta sen oli jo aiemmin puhunut Jeremia, Jer 18:1–4, 19:1–3.
Kreik. tekstin mukaan israelilaiset eivät arvioineet hintaa vaan tuon miehen. Sen vuoksi relatiivipronomini joka viittaa mieheen.
Näinhän myös profeetta Sakarja oli sanonut ja kirjoittanut: Viskaa se saventalajalle, tuo kallis hinta, jonka arvoiseksi he ovat minut (Herra = jhwh) arvioineet, Sak 11:12–13.
Tämä hinta ei ollut lain mukaan miehen hinta – se olisi ollut 50 hoperahaa – vaan naisen sekä orjan ja orjattaren hinta, 2Ms 21:32, 3Ms 27:3–4, Sak 11:12–13, Mt 26:15.
Kun juutalaiset (miehet ja varsinkin oppineet) pitivät naista alempiarvoisena, he itse asiassa pitivät Messiasta alempiarvoisena.
Miehen ja naisen, samoin orjien ja orjattarien sekä kaikkien ihmisten samanarvoisuuden – pikemminkin

kallisarvoisuuden – tunnustaminen tapahtuu vain ja ainoastaan evankeliumin kautta Kristuksessa, 1Pt 1:17–21.

- 27:11 Tämä jae osoittaa Jeesuksen nöyrytymistä: Hän seisoi Pilatuksen edessä kuin pahantekijä kuulusteltavana ja tuomittavana. Tällaisessa tilanteessa halvempiarvoinen seisoo ja suurempiarvoinen, jolla on tuomiovalta, istuu. Ilm 20:11–15 kertoo, että kaikki kuolleet, suuret ja pienet, myös Pilatus, seisovat Jumalan valtaistuimen edessä tuomittavina. Osat ovat silloin vaihtuneet. Pilatuksen kysymyksen sävy on ylimielinen, vähän tyyliin: Sitäkö ollaan juutalaisten kuninkaita? Jeesuksen vastaus osoittaa, että maaherra Pilatus oli ainakin jossain mielessä oikeassa.
- 27:15 Ei tiedetä, oliko tapa alunperin juutalainen vai roomalainen, mutta luultavasti roomalaiset olivat keksineet sen päästäkseen juutalaisten suosioon. Se oli poliittinen toimenpide kansan levottomuuden hillitsemiseksi. Se ei koskenut kaikkia juhlia, vaan ainoastaan pääsiäistä.
- 27:24 Ilmeisesti Pontius Pilatus halusi toimia Mooseksen lain säädöksen mukaan juutalaisten edessä tuomitessaan Jeesuksen kuolemaan, 5Ms 21:6–8. Hän omalta puoleltaan vieritti vastuun juutalaisille, jotka sen sanoivatkin ottavansa kantaakseen. Pilatus tunnusti Jeesuksen vanhurskaaksi mieheksi. Tästä sai alkunsa ns. Pilatuksen politiikka: minä teen näin, koska se on pienimmän riesan tie, mutta vastuu on muiden. Tätä politiikkaa on sen jälkeen harrastettu ihmiskunnan historiassa paljon. Voiko ihminen heittää vastuun tekemisistään muiden harteille? Vaikka nuo muut olisivat

kuinka yllyttämässä vääriin tekoihin.

Ehkä se onnistuu ihmisten edessä, mutta ei onnistu Jumalan edessä, sillä häntä emme pysty pettämään.

27:26 Roomalaisen käytännön mukaan ruoskiminen kuului ristiinnaulitsemisen valmisteluihin.

27:27 Roomalaisilla maaherroilla oli palatsi, jossa he asuivat ja jakoivat oikeutta.

Palatsia kutsuttiin nimellä <praitoorion> (8x): Mt 27:27; Mk 15:16; Jh 18:28,33; 19:9; At 23:35; Fil 1:13.

Palestiinan maaherra asui Kesareassa Välimeren rannalla, Apt 23:23s, mutta suurten juhlien aikana hänellä oli tapana oleskella Jerusalemissa valvomassa järjestystä. Silloin hän luultavasti asui Herodeksen palatsissa. Matteus tarkoittanee tätä palatsia.

27:28 Viitta lieene ollut roomalainen sotilasvaate, jonka punainen väri muistutti kallisarvoista kuninkaallista väriä, purppuraa. Sotilaat ilmeisesti kutsuivatkin sitä omassa slangissaan purppuraviitaksi, Mk 15:17.

27:29 Orjantappurakruunu muistutti kuninkaan kruunua ja samoin ruoko kuninkaan valtikkaa.

27:33 Golgatan (= aram. <gulgultaa'>, hepr. <gulgolet> = pääkallo, pääkallon paikka, 3x) sijaintia ei tunneta varmasti. Tiedetään vain, että se oli kaupungin ulkopuolella ja että sen lähellä oli puutarha, jossa oli valmiiksi hakattu hauta.

27:34 Kuolemantuomiota toimeenpantaessa annettiin tuomitulle huumaaavaa juomaa lievittämään tuskia. Tapa perustui ehkä Snl 31:6 tulkintaan.

Sotilaiden lisäämä sappi lienee tehnyt juoman
mahdottomaksi juoda.

- 27:35 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 22:19. Näin tunnustetaan myös Daavid profeetaksi.
Tämän ennusti tavallaan myös kuningas Salomo, Snl 20:16, 27:13, sillä Jeesus on uuden liiton takaaaja, Hpr 7:22.
- 27:37 Ristin yläpäähän kiinnitettiin tavallisesti taulu, jossa oli mainittu kuolemanrangaistuksen syy. Evankelista Johannes mainitsee, että tämä taulu oli kolmikielinen: heprea, kreikka ja latina.
- 27:38 Kaksi ryöväriä on käännetty nykyhepreaksi rohkeasti <šenee anšee chaamaas> eli kaksi väkivallan/ hamasin miestä.
Toinen näistä hamasin miehistä nöyrytyi Jeesuksen edessä, toinen ei. Tällä tavoin Jeesuksen kuolema Golgatan ristillä jakaa lopulta koko ihmiskunnan kahtia: niihin, jotka ottavat vastaan pelastuksen Kristuksessa, ja niihin, jotka hylkäävät pelastuksen.
- 27:42 Tässä tulee ilmi monien ihmisten asenne Jeesukseen Kristukseen: jos Jumala tekee niin kuin me sanomme, niin sitten me uskomme häneen. Mutta Jumalalle ei aseteta ehtoja vaan hän on ilmoittanut evankeliumin ihmiskunnalle, ja jokaisen tulee kääntyä synnistä Jeesuksen puoleen.
- 27:43 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 22:9.
- 27:44 Aluksi molemmat ristiinnaulitut rosvotkin pilkkasivat Jeesusta, myöhemmin toinen heistä nöyrytyi Jeesuksen edessä, Lk 23:39–43, ja pääsi Jeesuksen kanssa paratiisiin.
- 27:45 Pimeys kesti klo 12–15 meidän tuntijakomme mukaan.

- 27:46 Jeesuksen huutamat sanat ovat suora lainaus jakeesta Ps 22:2, jonka teksti on hepreaa.
Jeesuksen sanat ovat arameaa, joka oli silloin kansan käyttämä kieli.
- 27:47 Tässäkin ihmisten havainto petti, he luulivat kuulleen huudettavan Eliaa avuksi.
- 27:50 Antoi henkensä = <afeeken to pneuma> = sm: lähetti pois henkensä. Vrt. Jh 10:14–18, Mk 15:37; Lk 23:46; Jh 19:30; 1Jh 3:16. Sanat erottavat Jeesuksen kuoleman kaikkien muiden kuolemasta. Jeesus kuoli omasta tahdostaan meidän edestämme toteuttaakseen Jumalan tahdon, ja hän saattoi sanoa lunastustyöstään: Se on täytetty, Jh 19:30.
- 27:51 Temppelein esirippu oli pyhän ja kaikkeinpyhimmän välissä.
- 27:54 Tilanteen on täytynyt olla todella karmea, kun paljon nähnyt upseeri ja karskit sotamiehet pelästyivät suunnattomasti. Vielä muutama tunti aiemmin nuo sotilaat olivat tehneet karkeata pilaa juutalaisten kuninkaasta ja pilkanneet Jeesusta aivan estottomasti ja raa’asti. Varmasti paha omatunto kolkutti.
Pelästyivät suunnattomasti = <efobeetheesan sfodra>. Sama ilmaus esiintyy myös Mt 17:6.
- 27:57 Arimatia on todennäköisesti samakuin VT:n Raamataim-Soofiim, 1Sm 1:1, Samuelin kotipaikka, joka oli Efraimin alueella.
Joosef arimatialainen oli suuren neuvoston jäsen, Mk 15:43, Jh 19:38.
- 27:61 Toinen Maria oli sama kuin jakeessa 56 mainittu Jaakobin ja Joosefin äiti.

- 27:62 Valmistuspäivä = <paraskeuee> oli nyt sekä pääsiäisen että sapatin valmistuspäivä (perjantai), jolloin kaikki piti valmistaa sapatiksi, koska sapattina ei saanut tehdä työtä. Juutalainen johtoporukka halusi vielä pitää Pilatuksen kanssa jälkipuintia tapahtuneesta teloituksesta. Tämä kokous ei siis ollut heidän mielestään työtä.
- 27:63 Kohteliaasti he herroittelivat Pilatusta ja laitailivat, että muistui tässä vielä mieleemme, että...
Pilatuksella alkoi olla mitta täynnä koko tämän juutalaisten ilveilyn suhteen, jossa hän oli joutunut langettamaan vastentahtoisesti ja vaimonsa varoituksista huolimatta kuolemantuomion täysin syyttömälle miehelle.
Koko tilanne oli varmaan Pilatukselle hyvin skitsofreeninen.
- 27:64 Nämä juopelit tulivat esittämään Pilatukselle pyynnön muotoon puetun käskyn!
Ensimmäinen villitys oli: Jeesus on Messias, Jh 9:22.
Juutalaisten johtomiehet ennustivat siinä oikein, että villitys: Kristus on ylösnoussut, 1Kr 15:3–4, on levinnyt yli maan, mutta ei se sentään viimeinen ollut. Nimittäin viimeinen villitys on: Jeesus tulee pian!, Ilm 22:20.
- 27:65 Pilatus ei innostunut rupeamaan näiden käskyttäjien käskyläiseksi, vaan antoi heille takaisin, että menkää ja vartioikaa itse niin hyvin osaatte, omapa on asianne.
- 27:66 Tämä lienee maailmanhistorian ainut tapaus, jossa hauta sinetöidään varmuuden vuoksi, ettei kuollut pääse sieltä pois. Kenties ylipapit joukkoineen muistivat Lasaruksen tapauksen. Vrt. profeetta Elisan tapaus, 2Kn 13:20–21.
- 28:1 Verbi <epifooskoo> (2x) = valjeta, koittaa, alkaa: Mt 28:1, Lk 23:54.

Toinen Maria, Mt 27:56,61, Mk 16:1, Lk 24:10.

Viikon ensimmäinen päivä vastaa meidän sunnuntaitamme.

Kristityt alkoivat viettää sunnuntaita Kristuksen ylösnousemuksen muistoksi.

- 28:4 Taas kerran rohkeat miehet alkoivat pelätä ja vapista ja katsoivat parhaaksi tekeytyä kuolleiksi.
- 28:5 Enkelin sanat naisille olivat hyvin lohdulliset: Älkää te pelätkö. Sotilaat joutivatkin pelätä.
- 28:6 Ihmisistä sanotaan kuoleman jälkeen, että hän oli eläessään siellä ja täällä, mutta nyt hän on haudassa. Herrastamme Jeesuksesta sanotaan, että hän oli haudassa, mutta nyt hän on voittajana valtaistuimella, Ilm 7:17.
- 28:8 Tässä totetui Ps 2:11 kehoitus palvella Herra ilolla ja vavistuksella. Evankeliumi on samalla kertaa kuoleman vakava sanoma ja suunnattoman suuri ilosanoma. Ks myös Job 37:1, Jer 33:9, Mk 5:33, Lk 7:16, 8:47, ja Hpr 12:21.
- 28:9 Jakeissa Mt 28:9,17 ilmaus: kumartuivat palvomaan, voidaan kääntää myös: kumartuivat hänen eteensä, tai: kumartaen rukoilivat häntä.
- 28:12 Lahjomalla saadaan valhekin näyttämään todelta.
- 28:13 Perin ontuva hätävalhe: he tulivat meidän nukkuessamme. Näkivätkö sotilaat unen läpi?
- 28:15 Tämä on ns. maksettu huhu. Nykyäänkin kaiken maailman teologeille maksetaan siitä, että he tekevät ns. tieteellisiä tutkimuksia osoittaakseen evankeliumin olevan väärässä. Sellaisesta työstä voi saada hyvänkin palkan ja eläkkeen, mutta ei kylläkään minkäänlaista palkkaa iankaikkisuudessa.

- 28:17 Epäillä = <distadzoo> (2x): Mt 28:17, 14:31, jolloin Pietari vähäuskoisuudessaan epäili veden päällä kävellessään ja rupesi vajoamaan. Tällä kertaa hän tuskin oli enää epäilijöiden joukossa.
- 28:18 Tässä Jeesus antaa opetuslapsilleen ns. lähetyskäsken:
Mt 28:18–20, tehkää kaikista kansoista minun opetuslapsiani ja kastakaa ja opettakaa,
Mk 16:15–18, julistakaa evankeliumia kaikille luoduille,
Lk 24:44–49, kääntymystä syntien anteeksiantamiseksi on saarnattava Jeesuksen nimessä kaikille kansoille,
Jh 20:21–23, niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin minäkin lähetän teidät,
Jh 20:30–31, evankeliumi on kirjoitettu, jotta te uskoisitte,
Apt 1:7–8, te olette evankeliumin todistajat.
Lähetyskäsky esiintyy jo Vanhassa testamentissa esikuvallisesti:
1Ms 1:27–28, olkaa hedelmällisiä ja lisääntykää,
2Ms 3:10, Herra lähetti Mooseksen pelastamaan kansan,
1Kn 8:41–43, muukalaiset kaukaisesta maasta,
2Ak 6:32–33, muukalaiset kaukaisesta maasta,
Ps 96:2, julistakaa ilosanomaa,
Jna 1:2, Herra lähetti Joonan Niiniveen.
Vrt. Jer 10:11–12, sanokaa kansoille näin.
- 28:19 Aapeli Saarisalo kääntää: Menkää siis ja tehkää kaikista kansoista opetuslapsia ja kastakaa heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä pitämään kaikki, mitä olen teille käsenyt.
Toivo Koilo kääntää: Menkää siis ja tehkää kaikkia kansoja opetuslapsiksi. Kastakaa heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä pitämään kaikki, mitä

minä olen teille säätänyt.

Lähetyskäskyyn kuuluu siten neljä asiaa:

- a) menkää,
- b) tehkää opetuslapsiksi (evankeliumin sanalla),
- c) kastakaa,
- d) opettakaa.

Lapsikasteen tueksi Jeesuksen antama lähetyskäsky ei sovi.

Herra Jeesus käski kastaa opetuslapsia eikä kansoja. Oikea evankeliumin mukainen kaste onkin jumalanlapsikaste.

Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään tavalla tai toisella. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa viedä kaikille kansoille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan ihmissydänten tyhjyyttä.

Vrt. 2Ms 23:29.

28:20 Näin toteutuu Jeesuksen nimen Immanuel = Jumala meidän kanssamme, Mt 1:23, merkitys käytännössä.

Jeesuksen persoonassa yhdistyvät viisauden syvällisyys ja käytännön elämä.

Evankeliumi Markuksen mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut Markus (toiselta nimeltään Johannes), joka mainitaan Apt 12:12,25, 15:37,39, Kol 4:10, 2Tm 4:11, Flm 1:24 ja 1Pt 5:13 sekä Apt 13:5,13 nimellä Johannes.

Häntä tarkoitettaneen myös nuorukaisella jakeissa Mk 14:51,52.

Markuksen ajatellaan kirjoittaneen ensisijaisesti roomalaisille.

Markuksen evankeliumi on hyvin ihmisläheinen ja sen sävy on käytännöllinen. Se viittaa nykyisyyteen ja esittää Jeesuksen palvelijana – sekä ihmisten palvelijana arkipäivässä että Vanhan testamentin ennustamana Herran palvelijana. Markus viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on ainakin 27.

Markus oli nuori mies, joka toimi sekä Paavalin että Pietarin apulaisena. Hänen persoonallisuuteensa kuului vauhdikkuus (Mk 14:51,52) ja ailahtelevaisuus, joten hän oli Pietarin sukulaissielu. Nykyään hän varmaankin olisi pikajuoksija tai bisnesmies, pahimmassa tapauksessa nyrkkeilijä!

Hän esittää evankeliumissaan Jeesuksen suuria ihmetekoja, joiden ympärille koko teksti rakentuukin. Parantamisia Markus esittää 18 tapausta.

Markus on kirjoittanut evankeliuminsa ilmeisesti Pietarin silminnäkijätodistuksen pohjalta. Ainakin Pietarin kohellukset tulevat tässä evankeliumissa hyvin esille.

Markuksen evankeliumi on tavallaan perusevankeliumi, sen tekstistä n. 92% esiintyy muillakin evankelistoilla, ja vain n. 8% on Markuksen omaa tekstiä – siis sellaista kerrontaa, jota ei esiinny muissa kolmessa evankeliumissa.

Markus kuvasi tapahtumia hyvin nopeassa tempossa – hänelle tunnusomainen sana on <euthys> (+ sen rinnakkaismuoto <eutheoos>) = heti, kohta, siinä samassa, joka esiintyy hänellä 41(+1)x, Matteuksella 5(+13)x, Johanneksella 3(+13)x ja Luukkaalla vain kerran (+6x).

MkV-n: tarkoittaa Markuksen evankeliumissa käytettyä vertausta järjestysluvulla n ($1 \leq n \leq 25$).

- 1:1 Markus käytännön miehenä käy suoraan asiaan. Tämä jae on samalla otsikko alkuosalle.
Evankeliumi on ilosanoma tai hyvä uutinen. Tällä saralla tarvitaankin paljon uutisten lukijoita.
- 1:2 Tämä on suora lainaus Malakian kirjan jakeesta Mal 3:1 mutta myös jakeesta 2Ms 23:20 ja seuraava jae Jesajan kirjan jakeesta Jes 40:3.
Jotkin kreik. tekstit sanovat suppeammin: profeetta Jesajan kirjassa.
Herra käyttää ihmisiä Messiaan ilosanoman julistamisessa maailmalle. Niin silloin kuin nytkin.
- 1:3 Tämä on suora lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 40:3.
Herran tie on tasainen ja suora, sillä ei ontuvankaan jalka nyrjähdä. Sitä tietä on hyvä kulkea.
Jakeen lopun voisi kääntää: suoriksi ja tasaisiksi (LLL), ks. Mt 3:3.
- 1:4 Johannes Kastaja tuli omalta osaltaan täyttämään profeettojen ennustukset Messiaasta.
Vanhemmat suomalaiset käännökset puhuvat parannuksen kasteesta. Ilmaukset tehdä parannus ja pannuksenteko voivat kuitenkin johtaa ajatuksen väärille urille, ikään kuin ihmisen pitäisi yrittää parantaa itse itseään tai elämäänsä.
Kyse ei ole siitä, että ihminen parantaisi itse itseään, vaan kreik. verbi <metanoëo> (34x) =
1. muuttaa mielensä, ajatella toisin, kääntyä sydämessään,
2. katua.
Verbistä johdettu sana <metanoia> (22x) = mielenmuutos, kääntymys.
Johannes Kastajan julistuksen pääsisältö oli se, että ihmisen

tulee katua syntejään ja kääntyä koko sydämeästään
Jeesuksen puoleen.

- 1:5 Johannes kastoi ihmiset sen jälkeen, kun he tunnustivat syntinsä. Evankeliumin vastaan ottamisen ensi askele onkin kääntyminen pois synnistä Messiaan, Jeesuksen Kristuksen puoleen.

Ei-juutalaisia lukijoitaan ajatellen Markus nimenomaan huomauttaa, että Jordan oli virta. Vrt. Mk 13:3.

- 1:6 Johanneksen esiintyminen muistutti profeetta Eliaa, 2Kn 1:8, vaikka hän ei itse tiennytkään olevansa se Elia, joka tulisi ilmestymään viimeisinä aikoina, Mal 4:5, Mt 17:10s.

Johannes oli varsin askeettinen mies, eikä ollenkaan muodin mukainen. Hänellä ei olisi ollut pääsyä ns. piireihin.

Kuninkaan linnaankin hän pääsi ainoastaan vankityrmään katkaisuttamaan kaulansa.

Ruokapolitiikan suhteen Johannes oli edellä kävijä. Nykyään on ymmärretty, että lihan syöntiä on vähennettävä ja hankittava proteiineja heinäsiirkoista, pähkinöistä ym. terveellisestä ruuasta.

Auringossa kuivatut tai paahdetut heinäsiirkat olivat usein köyhien paimentolaisten ruokana. Kysymys voi olla myös ns. heinäsiirkkapuun (*Ceratonia siliqua*, Johanneksen leipäpuu) palkohedelmistä, joita köyhä väki käytti ravintonaan, Lk 15:16.

Ihminen on luontaisesti perso makealle. Johannes epäilemättä noudatti hunajan syönnissä Raamatun neuvoja: Snl 25:16, Ps 19:10–12, 119:103.

- 1:7 Kun vieras tuli taloon, orjan tai palvelijan tehtävänä oli avata hänen sandaaliensa hihnat tai kengän nauhat. Johannes

katsoo, ettei hän ole arvollinen edes tähän kaikkein vähäisimpään palvelukseen Messiaan edessä.

Johanneksella oli terve itsetunto. Hän ymmärsi oman asemansa Herran palvelijana. Vrt. Ef 3:8.

- 1:10 Jakeissa 10–11 Jumala ilmaisee itsensä kolminaisella tavalla: Poika on ihmisenä ihmisten keskellä, Pyhä Henki ilmestyy kyyhkysen kaltaisena ja taivaasta Isä todistaa rakkaasta Pojastaan.

Jotkut eivät saata tätä ymmärtää, mutta vertauskuvana tälle on se, että luonnossa puhtailla aineilla on ns. kolmoispiste, jossa aine esiintyy yhtä aikaa kiinteänä, nesteinä ja kaasuna. Veden kolmoispisteessä lämpötila on 273,16 K (= +0,01 °C) ja paine 611,73 Pa ($\approx$ 0,006 bar). Tuolloin vesi voi yhtä aikaa esiintyä jäänä, vetenä ja vesihöyrynä.

Samoin valolla on kolmenlaiset ominaisuudet: energia, aaltomaisuus ja hiukkasmaisuus.

Lisäksi ihminenkin on luotu kolminaiseksi: meissä on henki, sielu ja ruumis, 1Ts 5:23.

Vrt. Mt 3:16, Lk 3:22.

- 1:12 Heti tuon siunatun tapahtuman jälkeen Pyhä Henki johdatti, suorastaan ajoi, Jeesuksen autiomaahan koettelemuksiin ja Saatanan kiusattavaksi.

- 1:13 Hengen voima ilmeni Jeesuksen kohdalla, ja samoin meidän elämässämme siten, että Saatana ei pääse meistä voitolle.

- 1:15 On tullut lähelle = <eengiken> on kreik. perfekti, joka merkitsee, että jotakin on tapahtunut ja seuraukset ovat nyt voimassa, eli ajatus on, että Jumalan valtakunta on tullut lähelle, ja se on tässä ja nyt. Jumalan valtakunta ilmestyi Kristuksessa, se oli ihmisten käden ulottuvilla.

Jumalan valtakunnalla tarkoitetaan olosuhteiden tilaa, jossa Jumala hallitsee ja jossa kaikki tapahtuu Jumalan tahdon mukaisesti.

Hurskaat israelilaiset odottivat hartaastivaltakunnan tuloa. Odotuksen taustana olivat Vanhan testamentin laupaukset. Jumalan valtakunta on Jumalan lahja ihmisille. Toisissa yhteyksissä sitä kutsutaan pelastukseksi tai ikuiseksi elämäksi, Lk 19:9, Jh 3:15s.

Jumalan valtakunta on siis jo nyt uskovan sydämessä, mutta sen täyttymys on vasta sitten, kun Jeesus saapuu kuninkaana.

1:16 Galilean järvi = Gennesaretin järvi, Mt 4:13.

Kyseessä oli heittoverkko, joka heitettiin kalaparven ympärille ja nykäistiin kiinni, jolloin kalat jäivät verkon sisäpuolelle. Niin myös evankeliumi ympäröi ihmisen ja sulkee hänet Jumalan armoon sisälle.

1:17 Tätä voi sanoa ensimmäiseksi vertaukseksi Markuksen evankeliumissa, lyhyesti MkV-1: evankeliumin julistajia verrataan kalastajiin.

Evankeliumintyössä ihmisiä kalastetaan niin kuin verkoilla, ei niin kuin atraimella.

1:18 Tämä ei ollut lopullinen ero kalastajan työstä, Lk 5:1–11, Jh 21:3s. Myös Paavali teki välillä työtä omin käsin, Apt 18:1–3, 20:34–35.

Apostolit eivät kaihtaneet ruumiillista työtä. Hyvää se tekee nykyäänkin kaikille evankeliumin julistajille ja varsinkin teologeille, filosofeille, poliitikoille ym.

1:20 Jotkut sanovat riippuen omasta näkökannastaan, että tämä Sebedeus oli työnantajana hyväntekijä, ja jotkut taas, että hän oli kapitalisti, joka käytti muiden työtä hyväkseen.

Niin tai näin, mutta nyt tuli hyväntekijän/kapitalistin pojille parempaa tekemistä.

- 1:21 Jeesus oli myös opettaja, hän opetti kansaa vertauksin, niin että kansa ymmärsi kuulemansa.
- 1:22 Jeesus tunsikin kyllä Kirjoitukset paremmin kuin kaikki kirjanoppineet yhteensä, mutta hänellä oli opetuksessaan jumalallinen arvovalta, hänellä oli sanoma Jumalalta. Kirjanoppineethan puolestaan olivat kehineet aikojen saatossa sellaisen perinnäissääntöjen verkon, että se oli kuin hämähäkin seitti, joka ympäröi kaiken. Niinpä he opetuksessaan vain viittailivat toinen toistensa lausuntoihin ikään kuin niistä olisi tullut ilo ja voima elämään.
- 1:23 Tässä tapahtuu 1. parantuminen, jonka Markus kertoo. Saastaisen hengen vallassa ollut mies vapautuu.
- 1:24 Mitä sinä meistä tahdot, ks. Mt 8:29 ja Mk 5:7.
Jumalan Pyhä = Jumalan Poika, Lk 1:35, Rm 1:4.
- 1:25 Saastainen henki kyllä tiesi kuka Jeesus on, mutta Jeesus ei halunnut tunnustuksia riivaajilta.
- 1:30 Tässä tapahtuu 2. parantuminen, jonka Markus kertoo. Pietarin anoppi paranee kuumeesta. Pietarin anoppi onkin historian toiseksi kuuluisin anoppi. Kuuluisin on Ruutin anoppi Noomi.
- 1:32 Juutalaiset laskivat vuorokauden auringonlaskusta auringonlaskuun. Sapatti alkoi perjantai-iltana, kun aurinko laski ja päättyi lauantaina auringon laskiessa.
- 1:34 Tässä tapahtuu 3. parantuminen, jonka Markus kertoo. Paljon sairaita paranee monenlaisista sairauksista.

Jeesus ei antanut riivaajien puhua, hän ei halunnut riivaajien todistavan hänen asemaansa, tehtävänsä ja valtaansa.

- 1:35 Jeesus nousi varhain aamulla rukoilemaan.
Monet Raamatun henkilöt nousivat varhain aamulla, he eivät valvoneet läpi yön ja olleet aamulla kuin nukkuneen rukous tai puolipökerryksissä.
Abraham, Mooses, Joosua, Gideon, Ruut, Elkana, Samuel, Daavid, Elisa, Hiskia, Job, Jeesuksen opetuslapset ja häntä seuranneet naiset, sekä monet muut antavat meille esikuvan terveestä nukkumisrytmistä.
- 1:40 Tässä tapahtuu 4. parantuminen, jonka Markus kertoo.
Spitaalinen mies puhdistuu. Tuo sairas mies nöyrytyi Jeesuksen edessä ja rukoili häntä.
Jotkut opettavat vielä nykyäänkin, ettei Jeesusta pidä rukoilla. Väärässä ovat, sen ymmärsi tuo spitaalinen mies jo kauan sitten.
- 1:42 Jotkin kreik. tekstit lisäävät: Heti hänen sanottuaan tämän spitaali lähti miehestä...
- 1:44 Markus kertoo, että Jeesus useissa tilanteissa kielsi kertomasta itsestään muille, Mk 1:25,34,44, 3:12, 5:43, 7:36, 8:26. Jeesus ei halunnut, että hänet käsitettäisiin poliittiseksi Messias-kuninkaaksi, joka oli tullut pelastamaan Israelin vain ulkonaisesta ahdingosta, Rooman vallan alta.
Evankeliumin julistuksen aika tuli myöhemmin opetuslasten tehtäväksi.
- 2:3 Tässä tapahtuu 5. parantuminen, jonka Markus kertoo.
Halvaantunut mies paranee. Yhtä halvaantunutta kohti piti olla neljä kantajaa. Onneksi nuo neljä miestä tarttuivat toimeen, eivätkä jääneet päivittelemään tilanteen vaikeutta.

- 2:4 Verbi <apostegadzoo> (1x) = purkaa katto, esiintyy ainoan kerran tässä. On vissii ollut sen verran harvinainen tapaus evankeliumin ja ihmiskunnan historiassa. Onhan kattoja tietysti purettu iät ajat, mutta harvemmin halvaantuneen takia. Usko, toivo ja rakkaus ovat todella kekseliäitä. Verbi <eksoryssoo> (3x+2x) = kaivaa t. tehdä aukko, tarkoittaa muualla esiintyessään silmän päästä kaivamista, Tm 16:21, 1Sm 11:2 ja Gal 4:15, tai vielä pahempaa, riidan, kiukun ja lopulta synnin kaivamista, Snl 29:22. Verbi <khalao> (4x+7x) = laskea alas. Samaa verbiä käytetään, kun Jeremia laskettiin kaivoon, Jer 45:6, ja Paavali muurinaukosta alas, Apt 9:25, 2Kr 11:33. Vuoteena oli ilmeisesti viitta tai matto, jota kannettiin neljästä kulmasta. Palestiinan talojen katolle johti ulkopuolella portaat. Talon sisäpihan päälle oli tavallisesti rakennettu kevytrakenteinen aurinkokatos, jonka purkaminen oli yksinkertaista.
- 2:5 Sinun syntisi on monikossa. Jeesus antoi halvaantuneelle anteeksi kaikki synnit ja pahat teot. Anteeksi antaminen on joissakin teksteissä preesens- ja joissakin teksteissä perfektimuodossa. Se tarkoittaa, ettei anteeksi antaminen ole vain hetkellistä vaan kestävää, jatkuvaa toimintaa. Tästä lähtien halvaantunut sai elää anteeksiantamuksessa. Bys: Sinun syntisi on annettu sinulle anteeksi, samoin jakeessa 9. Molemmissa kreikan tekstimuodoissa sana synti on monikossa. Ks. Mt 9:2,5 ja Lk 5:20,23.
- 2:7 Kirjanoppineet olivat puolittain oikeassa: vain Jumala voi antaa syntejä anteeksi. Mutta he eivät ymmärtäneet, että Jeesus toimi Jumalan antamalla valtuutuksella. Ja sittemmin uskovaiset toimivat Herran Jeesuksen

antamalla valtuutuksella, kun julistavat armon evankeliumia ja voivat julistaa katuville syntisille kaikki synnit anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä.

2:14 Leevi oli Matteuksen toinen nimi, Mt 9:9, 10:3.

2:15 Sana <matheetees> (261x) = opetuslapsi, oppilas. Jotkut kääntäjät haluaisivat puhua Jeesuksen oppilaista, mutta ilmaus opetuslapsi sopii Raamatun kieleen paremmin, koska kyse ei ole pelkästään tiedon ja taidon opiskelijoista, vaan syvemmästä, hengellisestä käsitteestä. Jeesus ei ollut pelkkä opettaja tai luennoitsija, vaan myös Herra ja Mestari suhteessa opetuslapsiin. Ja hän itse asetti nuo aikuiset miehet lapsen asemaan: Totisesti minä sanon teille: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan. Sen tähden, joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi, se on suurin taivasten valtakunnassa, Mt 18:3. Samoin hän puhutteli heitä ylösnousemisensa jälkeen: Lapsen, onko teillä mitään syötävää? Jh 21:5.

2:16 Näitä fariseusten kirjanoppineita vaivasi uskonnollinen ylpeys. He olivat mielestään parempia kuin publikaanit ja syntiset, joita he halveksivat. Jeesus ei halveksinut ketään vaan kutsui kaikkia kääntymykseen ja seuraamaan häntä.

2:17 MkV-2: Jeesus vertaa itseään parantajaan. Tässä tarkoitetaan vanhurskailla sellaisia, jotka itse luulivat olevansa vanhurskaita, ts. olivat ns. omavanhurskaita, kun pitivät lain ja vanhinten perinnäissäännöt. Omavanhurskaus: Lk 16:15, 18:9, Jes 64:6. Tutki!

- 2:18 Kysymys on epäsuora vihjaus siihen suuntaan, että sinun opetuslapsesi ovat veltoa porukkaa, kun eivät edes paastoa.
- 2:19 MkV-3: Raamatussa avioliitto on usein vertauskuvana Jumalan ja Israelin tai Kristuksen ja seurakunnan välisestä suhteesta.
Paasto oli surun merkki, eikä se sopinut siihen iloon, joka kuuluu häihin.
- 2:21 MkV-4: vanhan viitan paikkaus.
- 2:22 MkV-5: uusi viini ja vanhat leilit.
Tähän liittyvät nuoren Elihun sanat, Job 32:19.
- 2:23 Laissa annettiin lupa katkoa käsin tähkäpäitä toisten pellolla, mutta ei heiluttaa sirppiä, 5Ms 23:25.
Nälkäänsä sai syödä irtojyviä, sen ajan myslä.
- 2:24 Uskonnollisuus perinnäissääntöineen rajoittaa ihmisten elämää. Niin olisi ollut tässäkin tapauksessa, mutta Jeesus ei rajoittanut opetuslastensa elämää vaan antoi hengellisen vapauden.
- 2:26 Jakeet 1Sm 21:1–10 kertovat, että ylipappina oli tuolloin Ahimelek. Ebjatar oli hänen poikansa, 1Sm 22:20. Ilmeisesti kuitenkin sekä isällä että pojalla oli kaksi nimeä: Ebjatar (kreik: Abjatar) ja Ahimelek, 2Sm 8:17, 1Ak 18:16, 24:3,6.
- 3:1 Tässä tapahtuu 6. parantumisen, jonka Markus kertoo.
Miehen surkastunut käsi paranee.
- 3:2 Jotkut ihmiset vahtivat toisten tekemisiä, että pääsisivät syyttämään heitä jostakin. Se ei ole Hengen vaan lihan mielen toimintaa ja sen tarkoituksena on hajaannuksen ja eripuraisuuden aikaansaaminen.

Uskonnollisessa maailmassa mielipiteet muuttuvat olosuhteiden ja erilaisten virtausten mukaan.

Profeetta Hesekielin aikana papit sulkivat silmänsä sapattien rikkomiselta, mutta nyt Jeesuksen aikana uskonnolliset johtajat oikein vahtivat, rikkooko Jeesus sapattisäännöksiä, Hes 22:26.

3:3 Jeesus käski miehen tulla keskelle synagogaa, huomion keskipisteeksi.

3:4 Tämä on eräs evankeliumin peruskysymyksistä kaikessa elämässä: onko oikein tehdä hyvää vai pahaa, onko oikein pelastaa henki vai tappaa?

Fariseuksetkin osasivat pitää suunsa kiinni – silloin kun heidän olisi pitänyt vastata totuuden mukaan. Siihen he eivät halunneet ryhtyä. Myöhemmin he kyllä vastasivat Pilatukselle tähän kysymykseen totuuden vastaisesti, Jh 18:31. Vaikkei Pilatus kysynytäkään tätä kysymystä.

3:5 Tämä on evankeliumien ainoa kohta, jossa kerrotaan Jeesuksen katsoneen ihmisiin vihaisesti. Syy oli selvä: Jeesus oli murheellinen fariseusten sydänten kovuudesta/ paatumuksesta. Vrt Ps 83:17.

Tälle on esikuvana se, mitä Jumala koki sydämessään ihmisten pahuuden takia, 1Ms 6:7.

Ilmestyskirjassa puhutaan Karitsan vihasta, Ilm 6:16–17.

3:6 Herodilaiset (3x: Mt 22:16, Mk 12:13, vrt Mk 8:15) olivat Herodeksen suvun ja politiikan kannattajia.

Fariseukset ja herodilaiset olivat toistensa vihamiehiä, mutta nyt näillä uskonnollisen maailman ääripäillä oli yhteinen tavoite: Jeesuksen surmaaminen. Tällaisia epäpyhiä liittoja on solmittu läpi historian.

Tässä olikin kyseessä ns. win–win liittouma: molemmat osapuolet ajattelivat hyötyvänsä toisesta osapuolesta.

- 3:7 Markus mainitsee 11x, että Jeesus vetäytyi yksinäisyyteen rukoilemaan, lepoon tai keskustelemaan yksityisesti opetuslastensa kanssa: Mk 1:12, 3:7, 6:31,46, 7:24,31, 9:2, 10:1, 14:34.

Tämä tekstiosuus (jakeet 7–12) esiintyy tässä muodossa vain Markuksella.

Tosin Mt 12:15–16 ja Lk 6:19 on sama ajatus, mutta eri tilanteissa.

- 3:10 Tässä kerrotaan 7. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Kaikki vaivojen rasittamat halusivat koskettaa Jeesusta ja sen vuoksi suorastaan tunkivat hänen päälleen. Eipä mennyt oikein sairaanhoidon ja hyvien tapojen mukaisesti, mutta hätää kärsivät eivät siitä piitanneet. Jeesus ei ollut kansankiihottaja, joka yllytti kansaa tuollaiseen käytökseen, vaan hän oli jo edellä varautunut tuollaiseen häiriötilanteeseen. Hän ymmärsi kärsiviä ihmisiä ja heidän omituista käytöstään.

Nykyään monenlaiset rokkarit, popparit, näyttelijät ym. ovat ns. julkkiksia, joita ympäröivät ja suorastaan ahdistavat ihailijoiden eli fanien laumat. Mitähän apua nuo fanit saavat julkkiksilta?

- 3:12 Parissa käsikirjoituksessa on jakeen lopussa lisäys: sillä ne tiesivät hänen olevan Kristus. Jeesus ei jaellut riivaajille puheenvuoroja, vaan käski niiden olla hiljaa.

- 3:14 Apostolien ensimmäinen tehtävä oli olla Jeesuksen kanssa, ja vasta sen jälkeen Jeesus lähetti heidät saarnaamaan. Apostoli Paavalilla oli sama mielenlaatu, 2Kr 4:13.

- 3:17 Nimitys <boanerges> tulee hepr. ilmauksesta <beneei regeš> = ukkosen jylinän pojat. Nimitys johtui näiden miesten (kahden tai kolmen edellä mainitun) kiivaasta luonteesta: Mk 9:38, Lk 9:54, Jh 18:10.
- 3:18 Bartolomeus ja Simon Kananeus, ks. Mt 10:3–4.
- 3:21 Eräs evankeliumin merkillisimmistä vaikutuksista on vastavaikutus. Jeesus oli tehnyt paljon hyvää kärsiville ihmisille, ja sen seurauksena levisi huhu, että hän on järjiltään! Monesti käy niin, että kun joku kääntyy synnin tieltä seuraamaan Herraa Jeesusta, jotkut väittävät hänen tulleen hulluksi.
- Onpa näistä jopa dokumentoituja tapauksia esim. Maon suuren harppauksen ajalta (1958–1962, jonka seurauksena hirvittävä nälänhätä koetteli koko Kiinaa), Guangdongin, Zhejiangin ja Sichuanin maakunnista. Kommunistit kertoivat suurten ihmisjoukkojen kärsivän mielisairaudesta, itkevän ja nauravan ilman syytä ja solkottavan siansaksaa (Frank Dikötter, Mao, s. 330).
- Todellisuudessa asia on päinvastoin, kun ihminen tulee uskoon, hän tulee terveeseen ymmärrykseen ja alkaa kasvaa siinä, vrt. Mk 5:15.
- 3:22 Noiden huhujen alkuun panijoina näyttävät olleen sikäläiset uskonnolliset johtajat.
- Beelsebul on eräs Saatanan nimistä. Vrt 2Kn 1:6.
- 3:23 Saatana ei taistele itseään vastaan, mutta ajaa kyllä erilaisia seuraajajoukkojaan toisiaan vastaan tuhoamaan ihmisiä.
- 3:24 MkV-6: sisällissodat ja niiden seuraukset.
- Riitautua = <meridzoo> (14x) = jakaa, jakautua, riitautua. Valtakunta tai perhe, joka jakautuu sisäisesti ja riitautuu

itsensä kanssa ei kestä ehjänä vaan hajoaa. Kannattaa vaalia yhteyttä ja yhtenäisyyttä.

3:25 MkV-7: avioerot.

Tässä on eräs syy yleistyiin avioeroihin kovasydämissyyden lisäksi.

3:26 Saatana on niin viisas, että se ei joukkoineen jakaudu ja riitaudu keskenään, koska se tietää, että silloin tulee loppu. Ihminen ei ole niin viisas. Ei kuitenkaan kannata etsiä riivaajien viisautta, vaan jumalallista viisautta.

3:27 MkV-8: väkevän voittaa vielä väkevämpi. Saatana, meidän vihollisemme, on väkevä, Val 1:16, mutta Jeesus Kristus on voittanut hänet, koska on väkevämpi, Jes 9:6, Jer 50:34.

3:28 Ihmisille annetaan anteeksi kaikki synnit edellyttäen, että he kääntyvät Jeesuksen puoleen. Ilman katumusta ja kääntymystä ei ole anteeksiantoa, Mt 4:17, Apt 2:38, 3:19.

3:29 Jotkin kreik. tekstit sanovat: syypää ikuiseen tuomioon. Pyhän Hengen pilkka: jotkut kirjanoppineet väittivät Jeesuksen toimivan riivaajien päämiehen voimalla ja hänessä olevan Beelsebul, Mk 3:22, ks. Mt 12:31.

3:35 Jeesus ei korottanut äitiään Mariaa korkeaan arvoon, vaan puhutteli häntä aina naiseksi, Jh 2:4, viimeiseksi Golgatan ristillä, Jh 19:26–27.

Sen sijaan hän antoi äidin arvonimen niille uskoville (ilmeisesti iäkkäämmille) sisarille, jotka tekevät Jumalan tahdon elämässään.

4:3 MkV-9: kylväjävertaus.

- 4:11 Jumalan valtakunta, ks. Mt 6:10.
Sana <mysteerion> (28x) = 1. salainen merkitys,
2. salaisuus, asia josta muut eivät tiedä.
Raamatun salaisuudet ovat asioita, joista ihmiset voivat
päästä selville vain, kun Jumala ilmoittaa ne heille.
Sama sana esiintyy LXX:ssa 8x jakeissa Dan 2:18–47.
- 4:12 Tämä on suora lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 6:9.
Ellei ihmisen sydän nöyryy Jeesuksen edessä eli ihminen ei
suostu tulemaan sisälle Jumalan valtakuntaan, käy juuri näin.
- 4:17 He kestävät ainoastaan jonkun aikaa/ vain hetken (UT 1938,
LLL) = <proskairoi eisin> = sm: he ovat hetkellisiä (AS,
TK).
Sana <proskairos> (4x) = ajallinen, hetkellinen: Mt 13:21,
Mk 4:17, sekä 2Kr 4:18, joka osoittaa, että näkyväiset ovat
ajallisia, ja Hpr 11:25, joka osoittaa, että synty antaa vain
hetkellisen nautinnon.
- 4:21 MkV-10: valaiseva lamppu.
Vakka oli viljan ja jauhojen mittaamiseen käytetty puu- tai
nahka-astia, vetoisuudeltaan n. 12 litraa.
- 4:24 MkV-11: mitalla mittaaminen.
- 4:26 Tämä tekstiosuus (jakeet 26–29) esiintyy vain Markuksella.
MkV-12: siemenestä kasvaa vilja.
- 4:27 Jumala on asettanut sekä luomakuntaan että omaan
seurakuntaansa kasvun lain, Mk 4:26–29, 2Pt 3:18.
- 4:28 Tässä on maailman historian ensimmäinen automaatti:
maa tuottaa viljaa aivan itsestään eli automaattisesti (kreik.
<automatee>), koska Jumala on tehnyt luomakunnan
sellaiseksi. Siemenessä on elämä ja maa tuottaa sadon, mutta

Jumala antaa kasvun.

Tähän automaattiin viitataan jo 3Ms 25:5,11 ja 2Kn 19:29 sekä Job 24:24 LXX:n mukaan.

Kaksi muutakin automaattia mainitaan, nimittäin:

Jerikon muurin sortuminen, Jos 6:5,
maailman historian ensimmäiset automaattiovet eli
Jerusalemin vankilan rautaportit, Apt 12:10.

Nykyisenä automaation aikana voidaankin sanoa: Ei mitään uutta auringon alla...

4:31 MkV-13: sinapinsiemen.

4:33 Jeesus ei puhunut kansalle korkealentoista teoriaa vaan sen mukaan kuin kuulijat kykenivät ymmärtämään. Vertauksilla Jeesus teki opetuksensa ymmärrettäväksi, ei suinkaan esittänyt mitään oraakkelimaisia arvoituksia.

4:36 Jeesus oli ilmeisesti jo väsynyt päivän työstä, koska opetuslapset lähettivät kansan luotaan, ja Jeesus oli jo veneessä, missä hän sitten nukkuikin matkan aikana.

4:38 Aika huvittava kysymys, kun Jeesus oli samassa veneessä. Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista meidän pienten ihmisten rajallisuudesta.

Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Mt 13:51, Lk 1:1,62, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12, 1Tm 1:4.

Tämä taitaa olla ainut kohta, jossa kerrotaan Jeesuksen nukkuneen. Lopuksi hän kallisti päänsä Golgatan ristillä, kun nukkui kuolonuneen, Jh 19:30.

4:39 Tuuli asettui: verbi <kopadzoo> (3x: Mt 14:32, Mk 6:51) = asettua, väsyä, nääntyä.

Siinäpä onkin kaikille voimamiehille haastetta. Se on tosi voimamies, joka väsyttää tuulen.

- 4:40 Rohkeatkin miehet ovat arkoja ja pelokkaita, kun joutuvat oikein tiukan paikan eteen. Silloin voi olla henki katkolla.
Bys: Kuinka teillä ei ole uskoa?
- 4:41 Jos on naisten sielunelämä ihmeellistä niin on miestenkin: Myrskyssä nuo rohkeat miehet pelkäsivät kuollakseen, mutta nyt, kun tuli aivan tyyni, nuo rohkeat arkalaiset pelästyivät vielä enemmän! Syynä oli tietysti se, että he näkivät Jeesuksen valtasuuruuden.
Jumalanpelko onkin laajempi ja syvempi kuin pahinkaan ihmispelko, Jer 1:17s.
- 5:1 Gerasalaisten aluetta sanotaan myös eri kreik. teksteissä gadaralaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mt 8:28 ja Lk 8:26.
- 5:2 Tässä tapahtuu 8. parantumisen, jonka Markus kertoo. Pähkähullu mies paranee. Vrt. Mt 4:24.
- 5:6 Tässä luvussa kerrotaan, kuinka kolme eri ihmistä kolmesta eri syystä tuli ja heittäytyi Jeesuksen eteen: Mk 5:6,22,33.
- 5:7 Ilmaus <ti emoi kai soi> olisi sm: mitä minulla ja sinulla yhteistä/ tekemistä.
Kyseessä on sanonta, joka on käännetty: mitä sinä minusta tahdot.
Se esiintyy myös Lk 8:28 ja Jh 2:4 sekä LXX:ssa Tm 11:12, 1Kn 17:18, 2Kn 3:13, 2Ak 35:21.
- 5:9 Legio eli legioona oli 6.000 miehen sotilasosasto.
Ks. selitystä Mt 26:53.
- 5:13 Saastaisten henkien tarkoitus on tappaa ja tuhota. Niin ne olisivat tuhonneet tuonkin riivatun miehen, ellei Jumala olisi sitä estänyt, jotta mies sai kohdata Jeesuksen ja pelastua vihollisen vallasta.

- 5:15 Kohdattuun Jeesuksen mies tuli täyteen ymmärrykseen – eikä suinkaan päinvastoin, niin kuin vihollinen yrittää uskotella ihmisille, etteivät he kääntyisi pois synnistä Jeesuksen puoleen.
- 5:16 Työpäivän saldo: sekopäinen mies parani ja pari tuhatta sikaa meni kuin Kankkulan kaivoon. Kapitalistisen laskutavan mukaan sikatalouden pörssikurssit romahtivat.
- 5:17 Mitähän noiden ihmisten mielessä oikein liikkui?
- 5:18 Mies pyysi saada olla Jeesuksen seurassa. Hyvin ymmärrettävää, koska Jeesus oli ainoa, joka oli tehnyt hänelle jotain hyvää.
Mutta toisaalta, ehkä tuo mies samalla tajusi, että tällä seudulla on niin kova ilmapiiri, kun Jeesuksenkin toivotaan poistuvan maisemista, että hän ei enää uskalla jäädä tänne. Hän ei enää pärjää näiden ihmisten kanssa, kun ei ole enää riivattu. Aiemmin muut eivät pärjänneet hänen kanssaan. Surkea tilanne.
- 5:20 Tuosta miehestä tuli Jeesuksen todistaja. Hän kertoi kaikille, kuinka Herra oli armahtanut häntä ja Jeesus oli tehnyt suuria tekoja hänelle. Siinä oli ihmisillä ihmettelemistä.
Dekapolis (3x): Mt 4:25; Mk 5:20; 7:31.
Myöhemmin Jeesus kulki tämän alueen keskitse.
- 5:24 Ihmisillä oli niin hyvä olla Jeesuksen lähellä, että he tuppautuivat niin liki Jeesusta kuin mahdollista.
Verbin <synthliboo> = puristaa yhteen, tunkeutua, tungeksia, tunkeilla, ahdistaa, pohjana on verbi <thliboo> = puristaa, ahdistaa.
LXX käyttää sen johdannaisia:
<apothliboo> (esiintyy myös rinnakkaiskohdassa Lk 8:45),

<prosthlivoo> kerrottaessa, kuinka Bileamin aasi puristi Bileamin jalkaa kiviaitaa vasten.

Bileam ei siitä tykännyt vaan löi aasiaan, 4Ms 22:25.

Mutta Jeesus ei lyönyt ketään, vaikka olikin ahtaalla.

5:25 Tässä tapahtuu 9. parantuminen, jonka Markus kertoo. 12 vuotta verenvuotoa sairastanut nainen paranee.

5:27 Jakeet 27–29: Mooseksen lain säädösten mukaan nainen oli vuotonsa takia saastainen, eikä hän olisi saanut koskea Jeesukseen, 3Ms 15:25–27. Uskossa hän kuitenkin ymmärsi, että koskettaessaan edes Jeesuksen viittaa, Jeesuksesta ei tule saastainen, vaan hänestä tulee terve ja puhdas.

5:30 Jeesuksella oli tarkka tunto omasta voimastaan.

5:31 Opetuslapset neuvoivat jälleen Mestariaan: vielä kysyt tuollaista! Sula mahdottomuushan tuota on tietää.
Vrt 4Ms 11:21s.
Tungeskelu, ks. jae Mk 5:24.

5:32 Kr. teksti ilmaisee, että Jeesus tiesi koskettajan olleen naispuolinen. Jeesuksen ihmistuntemus oli ja on paljon suurempi kuin meidän.

5:33 Tässä toteutui Psalmin sanat: Palvelkaa Herraa peläten, iloitkaa vavisten, Ps 2:11.
Tuo nainen iloitsi paranemisestaan ja samalla tunsii jumalanpelon sydämessään. Vrt. Mt 28:8, Lk 8:47.
Rohkea nainen! Sillä hän teki aivan oikein, kun pelätessäänkin kertoi koko totuuden. Herra Jeesus ei nimittäin halua kuulla osatotuutta tai kaunisteltua totuutta, vaan koko totuuden, koska hän itse on Totuus, Jh 14:6.

- 5:34 Tuo nainen oli tuolla hetkellä varmasti autuas eli ylionnellinen, kun hän sai parantua ruumiillisesta vaivastaan, kohdata Jeesuksen ja kuulla häneltä lohdulliset sanat.
- 5:35 Tässä tapahtuu 10. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sairauteen kuollut tyttö herää henkiin ja paranee. Tätä ei selitä minkäänlainen ihmisviisaus, vaan ainoastaan Jumalan voima.
- 5:36 Verbi <parakuuoo> (3x) = 1. kuulla sivusta t. vierestä, kuulla syrjäkorvalla, kuulla muiden keskustelu, 2. olla välittämättä kuulemastaan, jättää huomiotta kuulemansa.
Verbi esiintyy ainoastaan tässä ja Mt 18:17 kahdesti. Tätä asiaa tyttären kuolemasta ei tultu kertomaan Jeesukselle vaan Jairokselle, tytön isälle. Jeesus kuuli sen vierestä, mutta ei välittänyt tästä sanomasta, koska hänellä oli parempi sanoma. Kuolinsanoma on järkyttävä, mutta kuitenkin ajallinen, evankeliumin sanoma: Älä pelkää, vaan usko, on koko elämän kestävä ja toivoa antava.
- 5:37 Nämä kolme olivat Jeesuksen läheisimmät opetuslapset. He pääsivät mukaan kirkastusvuorelle sekä Getsemanen puutarhaan Jeesuksen rukoillessa kiiristorstai-iltana.
- 5:40 Äkkiä muuttui näiden valittajien itku nauruksi, ei tosin ilovaan ivanauruksi.
- 5:41 Talita kuumi (= tyttönen, nouse!) on arameaa, Jeesuksen äidinkieltä, joka oli yleinen puhekieli siihen aikaan Palestiinan alueella. Ns. valtakunnan aramea on läheistä sukua VT:n heprealle.

- 5:42 Sana <korasion> (8x) = tyttö, tyttönen:
neljästi on kyse tästä tytöstä (Mt 9:24,25) ja
neljästi Herodiaan tyttärestä (Mt 14:11, Mk 6:22,28), joka
oli maailmanluokan tanssija ja katkaisutti Johannes Kastajan
kaulan. Niin erilaisia ovat jo nuoret tytöt.
Samaa sanaa LXX käyttää Ruutin kirjassa (Rt 2:2,22,23,
3:2) Booaksen palvelijattarista ja Samuelin kirjassa
(1Sm 25:42) Abigailin palvelijattarista, joiden täytyi siis olla
melkoisen nuoria.
- 5:43 Jeesus kielsi ankarasti kertomasta tästä ihmeestä, ettei tieto
leviäisi ihmisten keskuudessa. Silloin hän olisi tullut
tunnetuksi suurena ihmeiden tekijänä, eikä syntisten
pelastajana. Kuolleiden herättäjä olisi toki tervetullut
jokaiseen kylään ja kaupunkiin, mutta entä syntisten
pelastaja? Kuitenkin tuokin tyttö kuoli myöhemmin
ruumiillisesti ja siirtyi tästä ajasta iankaikkisuuteen niin kuin
me kaikki ajallamme. Tärkeää onkin syntien sovitus, koska
se takaa iankaikkisen elämän, jossa ei enää ole kuolemaa.
- 6:1 Sana <patris> (8x) = 1. isänmaa, Hpr 11:14,
2. kotikaupunki: Mt 13:54, 57; Mk 6:1, 4; Lk 4:23,24;
Jh 4:44.
Jeesuksen kotikaupunki oli alun perin Nasaret, mutta hän
muutti myöhemmin asumaan Kapernaumiin, Mt 4:13, 9:1.
Syntyisin Jeesus oli Beetlehemistä, Mt 2:1–23.
- 6:3 Jeesuksella oli neljä veljeä ja ainakin kaksi sisarta, joten
puheet Marian ikuisesta neitsyydestä ovat humpuukia.
Jotkut uskonnolliset tahot ovat yrittäneet selitellä, että nuo
veljet ja sisaret olivat leskeksi jääneen Joosefin
ensimmäisestä avioliitosta. Noh, sitten he ovat vaikeuksissa

Joosefin ja Marian avioliiton suhteen, Mt 1:25.

Uskonnollisessa maailmassa on paljon humpuukia.

Jotkut ihmiset loukkaantuivat Jeesukseen, joka oli elänyt ja kasvanut heidän keskuudessaan ja jonka he tunsivat, mutta joka nyt esiintyi Jumalan lähettämänä. Ks. Jes 53:1s.

6:4 Halveksittu = <atimos> = kunniaa vailla oleva, kunniaton, halveksittu, ylenkatsottu.
Sama sana esiintyy LXX:ssa VT:n kirkkaimmassa Messias-ennustuksessa kohdassa Jes 53:3.

6:5 Tässä on 11. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Nasaretilaisten epäuskon takia vain muutamia sairaita paranee. Onkohan nykyään kyseessä sama syy?

6:6 Ihmiset saivat monta kertaa ihmetellä Jeesuksen ihmetekoja ja viisautta.
Jeesus joutui ihmettelemään ihmisten epäuskoa. Toisen kerran hän ihmetteli sadanpäällikön uskoa, kun kenelläkään Israelissakaan ei ollut niin suurta uskoa, Mt 8:10.
Kuulummeko ihmeteltävään joukkoon, ja jos, niin kumpaan? Jeesus ei jämähtänyt paikoilleen voivottelemaan ihmisten epäuskoa vaan kierteli ympäristön kylissä.
Kreik. sana <periagoo> (6x) = kierrellä, kulkea ympäriinsä: Mt 4:23, 9:35, 23:15, Mk 6:6, Apt 13:11, 1Kr 9:5.

6:8 Kyseessä oli kupariraha (<khalkon> = kupari, pronssi, vaski), siis arvoltaan halvin raha. Kulta- ja hopearahoja opetulapsilla ei kenties ollutkaan. Vrt. Mk 12:41.

6:9 Sana <khitoon> (11x) = aluspaita, ihokas, paita: Mt 5:40; 10:10; Mk 6:9; 14:63; Lk 3:11; 6:29; 9:3; Jh 19:23; Apt 9:39; Jda 1:23.

Kyseessä oli paita, jota käytettiin viitan alla. Tavallisesti se

ulottui käsivarren puoliväliin ja polvien yläpuolelle, mutta oli myös pitkäliepeisiä ja -hihkaisia ihokkaita, 1Ms 37:3.

6:11 Tomu = <khoun> esiintyy LXX:ssa 1Ms 2:7, jossa kerrotaan, kuinka Jumala teki ihmisen maan tomusta. Tämän jakeen rinnakkaiskohdissa Mt 10:14, Lk 9:5, 10:11 ja Apt 13:51 on sana <koniortos>, joka on käännetty sanalla pöly ja Apt 22:23 hiekka.

6:14 Herodes Antipas, joka oli Herodes Suuren poika, oli tosiasiallisesti Rooman asettama neljännesruhtinas, Mt 14:1, mutta halusi ilmeisesti astella isänsä jalanjalkia ja esiintyä kansan edessä kuninkaana. Antoihan se hänelle suurempaa ja pelottavampaa arvovaltaa. Mutta Johannes Kastaja, joka oli Jumalan lähettämä mies, ei kuvia kumarrellut. Kansan keskuudessa ihmisillä on monenlaisia uskomuksia. Tyypillistä niille on, että alkuun tueksi yritetään etsiä hivenen totuutta, jonka ympärille voidaan sitten kutoa suuri määrä mielikuvituksen tuotetta ja suoranaista humpuukia. Jos tuo kudelma edistyy riittävän suureksi ja saa tarpeeksi kannattajia, siitä syntyykin lopulta uskonto. Laadultaan se voi olla teologinen, poliittinen, taloudellinen tai tieteellinen oppi.

6:15 Ne jotka tunsivat enemmän vanhan liiton kirjoituksia, osasivat odottaa Eliaa tai sitten jotakuta muuta profeettaa. Silti hekään eivät osuneet oikeaan arvioidessaan Jeesusta.

6:16 Herodeskin jumalattomuudessaan uskoi ylösnousemukseen. Hänen pahat tekonsa olivat aiheuttaneet syyllisyyden ja pahan omantunnon, jotka puolestaan vaikuttivat hänen sisimmässään pelon. Ja nyt hän pelkäsi pahinta – että Johannes Kastaja ilmestyy kostamaan hänelle.

6:17 Sanotaan, että mitäpä nainen ei tekisi kauneutensa takia. Sitä voitaisiin ilmeisesti jatkaa: mitäpä mies ei tekisi kauniin naisen takia. Onneksi kaikki naiset ja miehet eivät elä tuon säännön mukaan.

Filippos oli Herodes Antipaan velipuoli, Herodes Suuren ja Mariamnen poika. Filippos eli yksityishenkilönä ilman omaa hallintoaluetta. Juutalainen historioitsija Josefus käyttää hänestä nimeä Herodes Filippos. Häntä ei pidä sekoittaa Herodes Suuren ja hänen viidennen vaimonsa Kleopatran poikaan Filippokseen, joka oli Iturean ja Trakoniitinmaan neljännesruhtinaana, Lk 3:1, ja oli naimisissa Herodiaan tyttären Salomen kanssa. Tämä Filippos rakennutti hallintokaupungikseen Filippoksen Kesarean, lähelle Jordanin lähteitä, ks. Mt 16:13.

6:19 Salaviha kätkeytyy kavalasti, Snl 26:26, ja sen seurauksena ovat valheelliset huulet, Snl 10:18, jotka saattavat maireasti hymyillä ns. kumihymyä.

Onneksi Herra on valmistanut suojan omilleen ihmisten juonia vastaan, Ps 31:21.

Herran omien tulee hylätä kaikki häpeälliset salatiet ja vaeltaa totuudessa, 2Kr 4:2.

Verbi tahtoa = <theloo> on kreik. imperfektissä, mikä kuvaa pitkäaikaista (duratiivista), ei hetkellistä halua.

6:20 Herodeksen sisimmässä kävi taistelu kahteen suuntaan: hän ymmärsi toisaalta, että Johannes Kastaja oli Jumalan lähettämä mies saarnaamaan kääntymystä, mutta toisaalta hän halusi säilyttää synnillisen suhteensa Herodiakseen. Molemmat eivät olleet pitkän päälle mahdollisia, joten hän joutui lopulta ratkaisemaan kummalle kannalle kallistuu.

- 6:23 Jos tuo tyttö olisi osannut ajatella nenäänsä pidemmälle, hän olisi voinut saada itselleen loistavat lähtökohdat elämälleen, mutta hän tuhlassi tuon tilaisuuden hulluuteen.
- 6:25 Tämä tyttö lienee käytännössä ensimmäisenä keksinyt iskulauseen: Kaikki minulle heti tässä ja nyt!
Nuoren tytön lieneekin vaikea keksiä mitään mielettömämpää. Mutta hänellä olikin hyvin jumalaton neuvonantaja, oma äiti, joka oli jättänyt miehensä, eli luvattomassa suhteessa ja vihasi Jumalan lähettämää profeettaa, niin että tahtoi tappaa tämän.
- 6:26 Jos Herodeksella olisi ollut rohkeutta ja selkärankaa, hän olisi sanonut, että yksikin ihminen on tärkeämpi kuin puoli valtakuntaa, joten pyyntöä ei voi toteuttaa. Mutta hän ajatteli niin kuin tämän maailmanajan valtiat ajattelevat, että he omistavat valtakunnan: maan ja sen mukana ihmiset.
- 6:27 Sanaa henkivartija = <spekoulatoor> (1x) ei voi korvata sanalla vartija. Se on sama kuin korvaisi jalopeuran sanalla peura. Myöskään käännös pyöveli ei ole sopiva. Nehän vasta ihmeelliset synttärarit olisivat, joissa olisi pyövelikin paikalla – valmiina katkaisemaan jonkun kaulan.
Henkivartija joutui ratkaisun paikalle: joko hän toimii tehtävänsä mukaan ja suojelee ihmisten henkeä tai sitten noudattaa jumalatonta käskyä ja tappaa Johannes Kastajan. Saman ongelman edessä ovat lääkärit, jotka joutuvat miettimään suhtautumistaan työhönsä aborttien ja eutanasian suhteen.
Aikoinaan Saulin henkivartijat eivät suostuneet tappamaan Herran pappeja, vaikka kuingas Saul niin käski, 1Sm 22:17. Noilla henkivartijoilla oli oikea asenne Jumalan edessä.

- 6:28 Tytön ja äidin toive oli toteutunut, mutta mitä he tekivät Johannes Kastajan päällä?
- 6:34 MkV-14: kansa oli kuin lammaslauma ilman paimenta. Tässä on suora lainaus jakeesta 4Ms 27:17. Tuolloin Jumala asetti kansansa paimeneksi Mooseksen tilalle Joosuan, joka on nimeään ja tehtäväänsä myöten esikuva Jeesuksesta. Vrt. 1Kn 22:17, 2Ak 18:16, kun profeetta Miika Jimlan poika näki Israelin samassa tilassa.
- 6:37 Denaari, ks. Mt 18:28.
- 6:41 Ruokarukous, ks. Mt 14:19.
- 6:45 Vaatia = <anagkadzoo> (9x) = pakottaa tekemään jtk: Mt 14:22; Mk 6:45; Lk 14:23; Apt 26:11; 28:19; 2Kr 12:11; Gal 2:3,14; 6:12. Opetuslapset eivät pystyneet käsittämään, miten tämä ruokkimisihme saattoi tapahtua, joten he olisivat mielellään jääneet pällistelemään paikalle ja tekemään asiasta suurta juttua väkijoukon kanssa, mutta Jeesus ei halunnut sitä, vaan suorastaan pakotti opetuslapset veneeseen ja matkalle. Pietarillakin oli jauhot suussa, kun ymmärrys ei suostunut tuommoista ihmettä oivaltamaan, samoin muilla, Mk 6:52. Beetsaida nimisiä paikkakuntia lienee ollut kaksi: Beetsaida Julius sijaitsi Gennesaretin järven koillisrannalla, Jordanin suun itäpuolella, Lk 9:10. Galilean Beetsaida, Mk 6:45, Jh 1:44, 12:21, lienee sijainnut pari km Kapernaumista länteen, järven pohjoisrannalla. Nimi Beetsaida on arameaa ja merkitsee kalastuspaikkaa.
- 6:48 Jeesus näki opetuslasten ahdingon, vaikka opetuslapset eivät nähneet vielä Jeesusta.

Neljännän yövartion vaiheilla tarkoittaa klo 3–6 eli juuri siihen aikaan yöstä, kun ihminen on väsyneimmillään ja meinaa nukahtaa väkisin. Opetuslasten voimat olivat lopussa, mutta apukin tuli oikeaan aikaan.

- 6:49 Aikuiset miehet pelkäsivät aaveita ja rupesivat huutamaan...kuvittelepa itsesi tuohon tilanteeseen.
- 6:50 Minä se olen = <egoo eimi> = sm: minä olen, on kreik. ilmaus Jumalan nimelle <ehjeeh>, 2Ms 3:14.
Jeesus käytti itsestään jumalallista nimeä. Se rauhoitti opetuslapset vaikkeivät he vielä ymmärtäneetkään Jeesuksen todellista olemusta.
- 6:51 Opetuslapset näkivät liian paljon ja liian ihmeellisiä asioita liian nopeaan tahtiin, niinpä he olivat hämmästyksestä suunniltaan. Heidän olisi pitänyt ymmärtää tästä kaikesta, että Jeeuksen valta on rajaton, mutta ei ymmärrä ihmisjärki kaikkea tässä elämässä. Varsinkaan sen ihmeellisyydestä.
- 6:52 Ensin ruokkimisihme ja nyt veden päällä kävely!
Opetuslapset eivät suinkaan paatuneet niin kuin farao muinoin, vaan heidän ymmärryksensä oli turta (= tunnoton), he eivät pystyneet käsittämään, miten tämä kaikki on mahdollista!
He olivat ns. äimän käkenä. Ajattelepa nyt itseäsi tuohon tilanteeseen...
Samoin taisi käydä Saban kuningattarelle aikoinaan, vaikka siinä oli kyse vain pikkujutusta tähän verrattuna, 1Kn 10:5.
Hän oli ns. onnesta mykkänä.
Sama verbi on käytössä LXX:ssa myös Job 17:7, kun Job valitti, että hänen silmänsä on hämärtynyt, ja Mk 8:17, kun Jeesus kysyi opetuslapsilta, onko heidän sydämensä

kovettunut.

Mutta pahinta on paatumus, 2Kr 3:14, Rm 11:7, Jh 12:40.

- 6:53 Kinneretin maa eli Gennesaretin tasanko sijaitsi Gennesaretin järven luoteisrannalla Kapernaumin ja Magdalan välillä. Tasanko oli viitisen km pitkä ja kaksi km leveä. Jeesuksen aikana siellä oli paljon puutarhoja. K. Mt 4:13, 14:34.
- 6:55 Tässä on 12. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Näitä ihmisiä ei epäusko vaivannut, vaan kiersivät juosten koko seudun ja toivat sairaita Jeesuksen luo.
- 6:56 Jeesuksesta lähti sellainen voima, että kaikki, jotka koskivat häneen, paranivat. Me epäuskon sankarit saamme nöyrästi rukoilla ja pyytää Herralta, että edes yksi sairas paranisi. Meistä itsestämme kun ei lähde tällaista voimaa, vaikka kuinka uskottelisimme sitä itsellemme ja muille.
- 7:1 Fariseukset ja kirjanoppineet, ks. Mt 3:7. Kirjanoppineet olivat Mooseksen lain tuntijoita.
- 7:2 Epäpyhä eli epäpuhdas viittaa tässä uskonnolliseen (rituaaliseen, seremonialliseen) puhtauteen, josta VT:ssa on paljon määräyksiä, esim. 3Ms 11 – 15. Mooseksen laissa ei kuitenkaan ollut määräystä käsien pesemisestä ennen ateriala. Tämä käytäntö syntyi vasta VT:n ajan jälkeen ja kuului vanhinten perinnäissääntöihin, Mt 3:7, 15:2, Lk 11:38. Käsien pesua pidettiin jumalanpalveluksen osana, ja ennen pesua juutalaiset kiittivät Jumalaa hänen käskyistään. Fariseukset osasivat moittia ihmisiä, mutta osasivatko he antaa tunnustusta tai kannustaa tavallisia ihmisiä? Epäilemättä he osasivat kehua toisiaan sopivissa tilanteissa,

toisinaan taas korostaa omaa asemaansa omiensakin
joukossa, Jh 11:49–50.

- 7:3 Pestä tarkoin = <nptomai pygmee> = sm: pestä nyrkillä.
Varsinaisia nyrkkipyykin pesijöitä nämä veijarit!
Sana <pygmee> esiintyy muualla vain 2x LXX:ssa:
2Ms 21:18 ja Jes 58:4, joista jälkimmäinen kohta sopii hyvin
fariseuksiin.
Sana <paradosis> (13x) = opin, tapojen, käytäntöjen yms.
luovuttaminen seuraaville sukupolville:
1. perinnäissääntö, traditio: Mt 15:2–6; Mk 7:3–13;
Gal 1:14; Kol 2:8;
2. evankeliumin mukainen opetus Jumalan srk:ssa: 1Kr 11:2;
2Ts 2:15; 3:6.
Vanhinten perinnäissääntö: Mooseksen lain ympärille
kehittynyt juutalaisten suullinen opetus, jonka tarkoituksena
oli suojella lakia rikkomuksilta, mutta josta tuli ihmisille
raskas taakka ja elämää rajoittava asia. Jeesuksen ajan
jälkeen suullinen opetus kiteytettiin kirjalliseen muotoon,
joka nykyään tunnetaan nimellä Talmud.
- 7:4 Peseytyä = <baptizomai> (tavallisen verbin <baptizoo> =
kastaa, upottaa, pestä, mediumimuoto) verbin tilalla on
joissakin käsikirjoituksissa verbi <rantizomai> = vihmoa t.
pirskottaa vettä päälleen.
Ilmeisesti fariseusten peseytyminenkin oli rituaalinomaista
niin kuin koko heidän uskonnollisuutensa. He elivät
tukevasti synnissä, mutta halusivat vihmoa pois päältään
torilta saadut synnilliset vaikutelmat!
Sana <ksestees> = luultavasti: kaksikorvainen saviruukku.
Se tulee latinan sanasta sextarius, joka oli pieni nestemitta,

kuudesosa congius-mitasta, joka oli n. 4 litraa. Niinpä sextarius oli n. 0,6–0,7 litraa.

- 7:6 Tämä on suora lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 29:13. Jeesus saattoi sanoa fariseuksille suorasukaisesti: Te tekopyhät, koska hän tuns i heidän sydämensä. Meidän tavallisten ihmisten on parempi olla varovaisia, kun arvioimme toisia. Uskonnollisuus keskittyy ulkonaisiin asioihin kuten huulten puheisiin. Hengellisyys on sydämen asia.
- 7:8 Jotkin kreik. tekstit lisäävät jakeen loppuun: Saviruukkujen ja maljojen pesemistä ja paljon muuta samanlaista te teette.
- 7:10 Tässä on suorat lainaukset jakeista 2Ms 20:12, 21:17 sekä jakeista 3Ms 20:9 ja 5Ms 5:16. Vanhempien kunnioittamisessa on siunaus seurauksenaan, mutta kiroamisessa tuomio ja rangaistus.
- 7:11 Sana <korban> (1x) = uhrilahja t. temppelilahja, on hepr. sana, joka tarkoittaa uskonnolliseen käyttöön Jumalalle vihittyä lahjaa, Mt 15:5. Vain Markus mainitsee tämän alkukielisen sanan. Sellaisen lupaamisesta ks. 4Ms 30:3 ja 5Ms 23:21. Tästä sanasta on johdettu sana <korbanas> (1x) = temppelirahasto: Mt 27:6.
- 7:13 Jeesuksen sanojen ajatus on, että fariseukset olivat jo sukupolvesta toiseen tehneet Jumalan sanan voimattomaksi heidän elämässään omilla perinnäissäänöillään, jotka he luovuttivat aina seuraavan sukupolven kannettaviksi. Jatkuvuus oli taattu, mutta suunta oli väärä.

- 7:15 MkV-15: ihmisen saastuminen.
Jakeissa 17–23 Jeesus selitti tämän vertauksen.
- 7:19 Jeesus julisti kaikki ruuat puhtaiksi. Hän ei ainoastaan hylännyt vanhinten perinnäissääntöä, vaan lakkautti myös VT:n määräykset ruokien puhtaudesta ja epäpuhtaudesta, esim. 3Ms 11.
Opetuslapset eivät tätä vielä ymmärtäneet, joten Jumala antoi tästä apostoli Pietarille väkevän opetuksen ilmestyksen kautta, joka samalla koski evankeliumin julistamista pakanoille, Apt 10 – 11.
Lisäksi on huomattava, että veren ja veren saastuttaman lihan syönti kiellettiin uudessa liitossa, Apt 15:28–29. Tämä osoittaa sen, ettei verta ole tarkoitettu ihmiselle ruuaksi.
- 7:21 Nämä ovat ihmisen lihallisen mielen tuotosta.
Vrt. Gal 5:19–21. Tutki!
- 7:24 Osassa kreik. teksteistä on: Tyroksen alueelle.
Tyros ja Siidon, ks. Mt 15:21.
- 7:25 Tässä tapahtuu 13. parantuminen, jonka Markus kertoo.
Pakananaisen tytär paranee.
- 7:27 Oliko Jeesus rasisti, kun vastasi tällä tavoin pakananaiselle?
Ei toki, vaan hän koetteli naisen uskoa, oliko tämä valmis nöyrytykseen Jeesuksen edessä vai suuttuuko nainen ylpeydessään. Tälle naiselle tyttären paraneminen oli niin tärkeä asia, ettei hän empinyt nöyryyä Jeesuksen edessä. Se koituikin siunaukseksi sekä hänelle itselleen että tyttärelle.
- 7:31 Tämä tekstiosuus (jakeet 31–37) esiintyy vain Markuksella.
Matteus kertoo samalta ajalta Mt 15:29–31 eri tilanteen ja eri tapahtumia.

Vähän aiemmin Jeesus oli vapauttanut miehen riivaajien vallasta, ja tuo mies oli ryhtynyt julistamaan Dekapoliin alueella, mitä Jeesus oli tehnyt hänelle, Mk 5:20. Nyt varmaankin kaikki tiesivät Jeesuksesta.

7:32 Tässä tapahtuu 14. parantuminen, jonka Markus kertoo. Kuuro mies paranee.

7:33 Raamattu kertoo Jeesuksen sylkeneen kolme kertaa: kahdesti parantaessaan sokean, Mk 8:22–26 ja Jh 9:1–7, ja tässä parantaessaan kuuromykän. Ilmeisesti hän, joka on Jumalan viisaus ja voima sekä täydellinen, halusi osoittaa, ettei hän ole hienostelija eikä keikaroija.

Verbi <ptyoo> (3x) esiintyy 2x LXX:ssa: 4Ms 12:14 ja apokryfisessä Siirakin kirjassa, Sir 28:12.

Voimakkaampi verbimuoto <emptyoo> (2x+6x) = sylkeä päälle/ kohti: 4Ms 12:14, 5Ms 25:9, Mt 26:67; 27:30; Mk 10:34; 14:65; 15:19; Lk 18:32.

Jeesusta itseään syljettiin pilkkaamis- ja häpäisemistarkoituksessa kuten VT:ssa oli ennustettukin, Jes 50:6 ja Mk 14:65.

7:34 Effata on aramean kieltä ja tarkoittaa: aukene.

7:36 Ihmisillä on merkillinen taipumus tehdä päinvastoin kuin heitä kielletään tai käsketään. Onkohan se viisaudesta lähtöisin?

7:37 Ylen määrin = <hyperperissoos> (1x) = äärimmäisen, yli kaiken määrän, esiintyy vain tässä kohden.

Ihmisten todistus Jeesuksesta oli: Hyvin hän on kaiken tehnyt. Se pätee kaikkiin Herran tekoihin.

- 8:4 Opetuslasten kysymys oli tyypillinen inhimillisen mielen suorasukainen ja samalla epäuskoinen vihjaus: pitäisi tuo nyt jokaisen normaaliälyisen tajuta, että ei onnistu!
- 8:6 Ruokarukous, ks. Mt 14:19.
- 8:10 Markus käyttää tästä alueesta nimeä Dalmanuta, mutta Matteuksella osassa kreik. teksteissä alueen nimenä on Magdala ja osassa Magadan. Joka tapauksessa alue on Gennesaretin järven länsirannalla. Vrt. Mt 15:39.
- 8:11 Fariseukset osasivat kiusata ja vaatia. Mutta Jeesus ei vastannut heidän vaatimukseensa.
Merkki taivaasta: tarkoittaa selvästi näkyvää tai kuultavaa, taivaaasta tulevaa ilmiötä, joka todistaa, että Jeesuksella on jumalallinen valta. Ks. Mt 12:38.
- 8:15 MkV-16: fariseusten ja Herodeksen hapatus.
Joissakin teksteissä on Herodeksen tilalla herodilaiset, joka oli Herodesta kannattavien juutalaisten uskonnollispoliittinen puolue. Muodollisesti he olivat juutalaisia, mutta elämäntavoltaan pakanallisia.
Hapatus on joka tapauksessa sama eli maailmanmielisyys.
Herodilaiset (3x): Mt 22:16, Mk 3:6, 12:13. Vrt. 2Tm 4:10.
- 8:16 Opetuslapset ymmärsivät heti tämän vertauksen, mutta väärin.
Inhimillisen ajattelun yksi ongelma on rajallisuus yleisesti, ja erikseen vielä itse kunkin rajoittuneisuus. Siksi tarvitsemme ylhäältä tulevaa viisautta, Jk 3:17, Ps 119:130.
- 8:17 Ensin opetuslasten sydän oli turruksissa ihmeiden takia, Mk 6:52, nyt heidän sydämensä alkavat jo kovettua!
Ihminen voi ihmeiden ja merkkienkin keskellä sydämeltään

turtua ja kovettua. Mutta pahinta on paatumus, 2Kr 3:14, Rm 11:7, Jh 12:40.

8:18 Tämä on suora lainaus Jeremian kirjan jakeesta Jer 5:21. Jeremia puhui tämän sanan tyhmälle ja ymmärtämättömälle kansalle. Emme kai halua olla sellaisia?

8:21 Bys: Kuinka ette ymmärrä?
Jeesus kehottaa opetuslapsiaan unohtamaan aineelliset tarpeet ja pitämään hengellisiä paljon tärkeämpinä, sillä hänen tehtävänsä oli hengellinen, ja siihen ihmeetkin viittasivat.

8:22 Tämä on todennäköisesti Beetsaida Julias, Mk 6:45. Tämä tekstiosuus (jakeet 22–26) esiintyy vain Markuksella. Tässä tapahtuu 15. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sokea mies paranee.

8:23 Jeesus sylkäisi miehen silmiin! Miksi?
Raamattu esittää joitakin syitä silmille sylkemiseen: 5Ms 25:9, 4Ms 12:14, 3Ms 15:8.
Tässä käytetty aikamuoto on aoristi, eli tarkoittaa vain kerrallista sylkemistä, mutta kun sotilaat sylkivät Jeesuksen päälle (Mk 15:19), aikamuoto on imperfekti, jolloin kyseessä on jatkuvampi ja toistuva sylkeminen.
Joka tapauksessa Jeesus ei häpäissyt tuota miestä vaan paransi hänet. Vrt Job 30:10, Jes 50:6.

8:24 Mies ei parantunut kerralla, vaan aluksi osittain. Ehkäpä Jeesus jätti esikuvan siitä, että kaikkien parantuminen ei tapahdu hetkessä, vaan voi vaatia pitempää aikaa. Ja osa meistä paranee vasta ylösnousemuksessa.

8:25 Bys: silmilleen ja sai hänet näkemään.

- 8:27 Filippoksen Kesarea, ks. Mt 16:13, Mk 6:17.
- 8:28 Ihmiset katsoivat ajassa taakse päin: Jeesus on joku jo kuollut menneen ajan profeetoista.
- 8:29 Pietari näki eteen päin, hän ymmärsi, että Jeesus on Jumalan lupaama Messias. Mutta sitä Pietari ei sanonut omasta viisaudestaan vaan koska Jumala oli sen hänelle ilmoittanut, Mt 16:17.
- 8:31 Jeesus ilmoitti, että Kirjoitusten mukaan hänen on välttämätöntä
- a) kärsiä paljon,
 - b) joutua hylätyksi,
 - c) tulla tapetuksi, mutta myös
 - d) nousta ylös kuolleista kolmantena päivänä.
- Hylkäämisestä puhuu Jeremia: Viisaat saavat häpeän, kauhistuvat ja joutuvat kiinni. Katso, he ovat hylänneet Herran sanan – mitä heillä on viisautta?, Jer 8:9.
- Tämä toteutuu nyt juutalaisissa johtomiehistä.
- Valitettavasti heissä toteutui myös Jeremian sana: Hylkyhopeaksi heitä sanotaan, sillä Herra on heidät hylännyt, Jer 6:30.
- 8:32 Pietari oli vähän aiemmin tunnustanut Jeesuksen Kristukseksi, ja saanut siitä Jeesukselta tunnustuksen, Mt 16:16–20. Nyt Pietari oli onnensa kukkuloilla ja voimansa tunnossa, näinpä hän päätti panna koko arvovaltansa peliin ja nuhdella Jeesusta!
- Aika poika – ja niin perin inhimillinen.
- 8:33 Jakeen loppuosa on sm: sinä et ajattele sitä, mikä on Jumalan, vaan sitä, mikä on ihmisten. Jeesus ei päästänyt Saatanaa väärine ajatuksineen itsensä ja opetuslasten väliin.

Pietari ei ollut sielunvihollinen, mutta hänen hyvin inhimilliset puheensa olivat Saatanan ajatusmaailmasta.

Vrt. 2Sm 19:22–24, missä ihmismieli vaati kuolemanrangaistusta, mutta Daavid esti sen.

Nyt Pietari ei hyväksynyt kuolemanrangaistusta Jeesukselle.

- 8:34 Jeesus opetti kansalle monia asioita vertauksin sen mukaan kuin he pystyivät ymmärtämään. Jakeissa 34–38 Jeesuksen puhe ei ole vertaus vaan selkeäsanaista opetusta.
- 8:38 Ihmisen Pojan tuleminen tarkoittaa Jeesuksen toista tulemistä ja lopputapahtumiin liittyvää tuomiota.
- 9:1 Jumalan valtakunnan tulo voimassaan: voi viitata seuraaviin asioihin:
- a) Jeesuksen kirkastuminen heti tämän jälkeen,
 - b) Jeesuksen ylösnousemus kuolleista, Jh 12:16,
 - c) Pyhän Hengen vuodatus, Apt 2:1s,
 - d) Pyhän Hengen jatkuva työ Jumalan seurakunnassa ja evankeliumin julistamisessa.
- 9:4 Mooses ja Elia edustavat lakia ja profeettoja, siis koko vanhaa liittoa. Kun he tässä ovat Jeesuksen seurassa, se on merkinä siitä, että hän on lain ja profeettojen ennustama Messias, Apt 10:43.
- 9:6 Pietari puhui, vaikkei tiennyt, mitä sanoa. Mutta oli peloissaan, vaikka oli rohkea mies.
- 9:10 Siinä riittikin pohtimista. Inhimilliselle mielelle kuolleista nouseminen on käsittämätöntä, niin silloin kuin nykyäänkin, vaikka nyt elämme uuden liiton aikaa. Ylösnousemus on uskon asia, se on liian suuri inhimillisen tieteen käsitettäväksi tai tutkittavaksi.

- 9:11 Tässä on viittaus Malakian kirjan jakeeseen Mal 3:23 (4:5).
Jakeet 11–13: Profeetta Malakian ennustusten perusteella juutalaiset kirjanoppineet odottivat Elian ilmestymistä ennen Messiaan tuloa, Mal 3:1,23.
Malakiaan ennustukset tarkoittavat sanansaattajaa, joka tulee Elian hengessä ja voimassa, ei sitä että Elia itse palaisi maan päälle. Nyt Jeesus sanoo, että Johannes Kastaja oli tämä sanansaattaja, joka tuli hänen edellään.
- 9:16 Bys: kysyi kirjanoppineilta.
Verbi <syzeeteo> (10x) = 1. etsiä yhdessä vastausta, kysellä toisiltaan, 2. pohtia yhdessä, 3. väitellä, kiistellä: Mk 1:27; 8:11; 9:10,14,16; 12:28; Lk 22:23; 24:15; Apt 6:9; 9:29.
Väittelemine ja kiistelemine on inhimillisen luonnon perustaipumuksia. Perustana sille on oikeassa olemisen tarve.
- 9:17 Tässä tapahtuu 16. parantuminen, jonka Markus kertoo. Riivattu, mykkä poika paranee.
- 9:18 Jeesus oli aiemmin antanut apostoleille vallan saastaisia henkiä vastaan, Mt 10:1, Mk 6:7, mutta nyt he eivät kenneet ajamaan ulos mykkää henkeä.
- 9:23 Ilmaus <ho pisteuoon> (1x+22x) = se joka uskoo, uskova, uskovainen: Jes 28:16; Mk 9:23; Jh 3:15,16,18,36; 6:35,47; 7:38; 11:25; 12:44,46; 14:12; Apt 10:43; 13:39; Rm 1:16; 9:33; 10:4,11; 1Pt 2:6; 1Jh 5:1,5,10.
Jeesukseen uskovalle on paljon lupauksia. Vrt. Mk 9:42.
- 9:24 Epätoivoissaan mies huusi: Auta minun epäuskoani!
Se ei ollut kovinkaan järjellinen pyyntö, eihän epäuskossa ole mitään auttamista, ikään kuin sitä pitäisi vahvistaa. Mutta

ihminen, joka on todellisessa hädässä, ei ajattele kovinkaan loogisesti eikä tarvitse opastusta tieteelliseen tai teologiseen ajatteluun, vaan hän tarvitsee apua hätäänsä. Jeesus ei ruvennut ohjastamaan häntä ajattelussa, vaan antoi hänelle todellisen avun tuohon tilanteeseen.

- 9:33 Jeesus esitti opetuslapsilleen hankalan kysymyksen.
- 9:34 Niin hankalan, että kaikki, jopa aina sanavalmis Pietari, vaikenivat ja myös pysyivät vaii. Jeesus saa puheliaankin ihmisen hiljaiseksi. Ja hiljaisen, jopa mykänkin, puhumaan, Mk 7:32–37.
- 9:35 Hengellisessä elämässä ja Jumalan seurakunnassa johtaminen on aivan eri asia kuin politiikassa, taloudessa, uskonnollisuudessa tai erilaisissa armeijoissa. Hengellinen johtaminen on paimentehtävä, joka on alisteinen Ylipaimenelle, Jeesukselle Kristukselle. Sen sijaan organisoiminen, talousajattelu ja käskyttäminen voivat parhaimmillaan olla hengellisen johtamisen avustamista. Yritäpä organisoida lammaslauma, tai mene lammaslauman eteen ja karjaise: riviin järjesty, niin koet yllätyksen.
- 9:37 Minun nimessäni: tarkoittaa tässä yhteydessä: minun tähteni, rakkaudesta minuun. Maailmassa arvioidaan nykyään olevan 100–150 miljoonaa katulasta. Kristittyjen ja seurakuntien velvollisuus on auttaa heitä sekä aineellisesti että hengellisesti.
- 9:38 Johannes nokkelana nuorena miehenä oivalsi, että nyt on syytä vaihtaa puheenaihetta.

- 9:40 Joissakin kreik. teksteissä: Joka ei ole meitä vastaan, on meidän puolellamme.
Tämä ja Lk 9:50 osoittavat, että opetuslasten joukko (Jumalan srk) ei ole vedenjakaja ihmisten pelastuksen suhteen. Ihmiset voivat olla passiivisia evankeliumin suhteen, mutta kun he eivät ole seurakuntaa vastaan, niin he ovat sen puolella. Ja näinhän monet ihmiset ovatkin. Sen sijaan jakeet Mt 12:30 ja Lk 11:23 osoittavat, että ihmisen suhtautuminen Herraan Jeesukseen ratkaisee ihmisen pelastuksen: Joka ei ole minun kanssani, on minua vastaan, ja joka ei minun kanssani kokoa, se hajottaa. Passiivinen suhtautuminen Jeesukseen ei auta ihmistä.
- 9:42 Ilmaus <hoi pisteuontes> (19x) = ne jotka uskovat, uskovat, uskovaiset: Mt 18:6; Mk 9:42; Jh 1:12; 17:20; Apt 2:44; 22:19; Rm 3:22; 4:11,24; 1Kr 1:21; 14:22; Gal 3:22; Ef 1:19; 1Ts 1:7; 2:10,13; 1Pt 2:7; 1Jh 5:13.
Jeesukseen uskoville on paljon lupauksia. Vrt. Mk 9:23. MkV-17: jakeissa 42–47 Jeesus puhui mitä ilmeisemmin vertauksellisesti synnin vaarallisuudesta ja siitä, että sitä vastaan on taisteltava ankarasti. Parempi mennä vajaana elämään sisälle kuin kokonaisena kadotukseen.
Ruumiinosien repiminenkin on pienempi paha kuin synnin harjoittaminen ja siitä tuleva tuomio. Viettelys syntiin lähtee ihmisen sydäimestä, Mt 15:18–20, ja sen vuoksi yli kaiken varottavan ihmisen on varjeltava sydämensä puhtaana, Snl 4:23–27, silloin ruumiinosatkin ovat oikeassa käytössä.
- 9:43 Helvetti: ks. Mt 5:29.
- 9:48 Joissakin käsikirjoituksissa on lisäksi jakeina 44 ja 46 sama jae kuin 48: [44./46. jossa heidän matonsa ei kuole, eikä tuli

sammu.] Tämä on suora lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 66:24.

- 9:49 Edellä Jeesus on puhunut opetuslasten itsekurista ja kieltäytyksistä. Sanat: Jokainen ihminen suolataan tulella, tarkoittanevatkin sitä, että Jeesuksen seuraajia odottaa kieltäytyksen puhdistava tuli. Onkin parempi kokea tässä ajassa Pyhän Hengen puhdistava tuli kuin ikuisuudessa helvetin tuli.
- 10:1 Juutalaiset kulkivat usein Galileasta Juudeaan kiertotietä Jordanin itäpuolitse, ettei heidän tarvinnut kulkea samarialaisten alueen läpi. Jeesus ei vieroksunut samarialaisia, vaan hän ilmeisesti tahtoi matkan varrella tavata juutalaisia ja keskustella heidän kanssaan.
- 10:2 Fariseukset ja kirjanoppineet olivat yhtä mieltä, ettei avioero ollut mikään ongelma, ja he vetosivat Mooseksen lakiin, 5Ms 24:1–4. Erimielisyydet eri koulukuntien välillä syntyivät siitä, mikä kelpasi avioeron syyksi. Jotkut olivat tiukemmalla ja jotkut väljemmällä linjalla.
- 10:3 Jakeissa 3 ja 6 Jeesus vertaa Mooseksen lakia ja Jumalan alkuperäistä tarkoitusta. Jumala oli luonut ihmisen yksiavioiseksi ja tarkoittanut avioliiton kestäväksi eliniän, Mt 19:5, mutta Mooseksen laki salli avioeron ihmisten kovasydämisyyden takia.
- 10:5 Kovasydämisyyks = <skleerokardia> ($2x+1x+3x=6x$): 5Ms 10:16; Jer 4:4; Sir 16:10; Mt 19:8; Mk 10:5; 16:14. Vrt. Jes 46:12, Jer 4:4.
- Kovasydämisyyden eräs vaikutus on perheiden särkyminen. Jumalan sana kehottaakin meitä helläsydämisyyteen, Rm 12:10, 1Pt 3:8.

Toinen vaikutus on uppiniskaisuus eli niskurimaisuus,
Apt 7:51. Vrt. niskurikansa.

10:6 Tämä on suora lainaus jakeista 1Ms 1:27 ja 5:2.

10:7 Tämä on suora lainaus jakeesta 1Ms 2:24.

10:9 Avioliitto kannattaa solmia Herran edessä ja pyytää hänen siunaustaan liitolle.

10:12 Jotkut selittävät, ettei Mooseksen lain mukaan vaimo voi hylätä miestään, vaan ainoastaan mies vaimonsa. Niin olikin vanhassa liitossa.

Evangeliumissa uuden liiton aikana Jeesuksen sanojen mukaan voi vaimo hylätä miehensä, mutta niin ei pitäisi tehdä. Avioliittojen rikkominen ei ole Jumalan tahto.

10:13 Jakeissa 13–16 on kreik. sana <paidion> (52x), joka on sanan <pais> = lapsi, palvelija, diminutiivimuoto, eli se tarkoittaa pikkulasta, pienokaista (TK) tai lapsukaista (AS). On merkille pantavaa, että Jeesus ylösnoustuaan kuolleista puhutteli opetuslapsiaan tällä sanalla, Jh 21:5.

10:14 MkV-18: lapsen kaltaisuus.

10:15 Jumalan valtakuntaan sisälle pääseminen ei edellytä suurta älyllistä ponnistusta vaan sydämen nöyrytymistä. Se onkin aikuisille monesti hyvin vaikeaa.

10:16 Heprealaisen tavan mukaan lasten siunaaminen oli isän tehtävä, 1Ms 27:38.

Siunata = <eulogeo> (42x) = sm: puhua hyvää, 1. siunata, 2. kiittää, 3. ylistää.

Muutamien käsikirjoitusten mukaan tässä esiintyy ainoan kerran UT:ssa verbi <kateulogeo>, joka tarkoittaa

siunaamista vahvennetussa muodossa eli Jeesus siunasi lapsia lämpimästi ja sydämellisesti. Jeesuksella oli myös aikaa ja halua pitää lapsia sylissään. Se onkin hyvä esimerkki kaikille uskoville, mutta varsinkin miehille.

10:17 Polvistua = <gonypeteoo> (4x): Mt 17:14; 27:29; Mk 1:40, 10:17.

Verbi <kleeroneomeoo> (18x) = 1. periä, olla perillinen, 2. periä, saada haltuunsa, ottaa haltuunsa:

Mt 5:5; 19:29; 25:34; Mk 10:17; Lk 10:25; 18:18;

1Kr 6:9,10; 15:50; Gal 4:30; 5:21; Hpr 1:4,14; 6:12; 12:17;

1Pt 3:9; Ilm 21:7.

10:19 Tässä on suora lainaus jakeista 2Ms 20:12–16, 5Ms 5:16–20. Tappaa = <foneuoo> (45x+12x) merkitsee sekä murhata että tappaa.

Sana <moikheuuoo> (27x) = tehdä aviorikos.

Vanha käännös: tehdä huorin, on suomen kielessä vanha ilmaisu ja sama kuin tehdä aviorikos, ja se on sanan merkitys myös Raamatussa: 2Ms 20:13; 3Ms 20:10; 5Ms 5:17; Hos 4:13,14, 7:4; Jer 3:9; Hes 23:43; Mt 5:27,28,32, 19:18; Mk 10:19; Lk 16:18, 18:20; Jh 8:4; Rm 2:22, 13:9; Jk 2:11; Ilm 2:22 sekä apokryf. Sir 23:23.

Sana <pseudomartyreoo> (8x) = antaa t. lausua väärä todistus, todistaa väärin, valehdella jtk vastaan: 2Ms 20:16; 5Ms 5:20; (Sut 1:61); Mt 19:18; Mk 10:19, 14:56,57; Lk 18:20.

Tämä sana on aina muulloin kiellettyinä tekona, mutta Mk 14:56–57 uskonnollisena aseena ja toimenpiteenä Herraamme Jeesusta vastaan. Silloin se oli uskonnollisen maailman ja ajattelun mukaan sallittua.

Riistää = <apostereoo> (8x): Mal 3:5; Mk 10:19; 1Kr 6:7,8;

1Tm 6:5; Jk 5:4.

Verbin toinen merkitys on: vähentää t. estää aviollisia oikeuksia, mikä ei ole evankeliumin mukaista paitsi puolisoiden keskinäisestä sopimuksesta, että he olisivat vapaat rukoukseen, 2Ms 21:10, 1Kr 7:5.

- 10:21 Jeesuksen asenne tätä miestä kohtaan oli sydämellinen rakkaus. Niin tulee meilläkin olla kaikkia ihmisiä kohtaan. Joissakin teksteissä jakeen loppu on muodossa: Tule sitten ja ottaen ristin seuraa minua.
- 10:22 Synkistyy = <stygnadzoo>, joka kuvaa myös taivaan synkkenemistä rajuilman edellä, Mt 16:3.
LXX:ssa sana esiintyy vain Hesekielillä puhuttaessa kansojen tyrmistymisestä, kun onnettomuus kohtaa Tyyron ja Egyptin kuningasta, Hes 27:35, 28:19, 32:10.
- 10:23 Jeesus ei näköjään ollut amerikkalainen menestysteologi. Sen hän edellä osoitti jo rikkaalle nuorukaiselle. Jeesus on Jumalan Karitsa, joka tuli kulkemaan ristin tien. Sen esikuvan Hän antoi meillekin, Mt 16:24–27.
- 10:24 Opetuslapset hämmästyivät Jeesuksen sanoista, koska rabbiinit olivat aina opettaneet, että rikkaus oli merkki Jumalan suosiosta ja se antoi mahdollisuuden hyvien tekojen tekemiseen. Se oli kovin yksipuolista opetusta, jota esiintyy nykyäänkin.
- 10:25 MkV-19: rikkaan vaikeus päästä Jumalan valtakuntaan. Rikkaimmatkin ihmiset ovat kuoleman hetkellä yhtä köyhiä kuin köyhimmätkin, he eivät vie mitään mukanaan iankaikkisuuteen. On turha turvata rikkauksiin. Meillä on itse kullakin omaisuuteemme vain käyttö- ja hallintaoikeus.

- 10:27 Ihmisille pelastuminen omin avuin on mahdotonta. Mutta Jumalalle on kaikki mahdollista, hän voi pelastaa heikoimman ja kurjimman ihmisen, samoin rikkaan. Vrt. Sakkeus, joka oli rikas, Lk 19:1–10.
- 10:29 Kaikilla meillä on, tai ainakin on ollut, äiti ja isä. Sen sijaan kaikilla ei ole taloa, veljiä, sisaria, vaimoa, lapsia tai peltoja, mutta hekin voivat luopua niistä evankeliumin tähden, jos eivät edes pyri hankkimaan niitä. Normaalisti ne toki yritetään hankkia.
- 10:33 Jeesus tiesi ja ennusti, että juutalaisen kansan johtomiehet halusivat saada hänet käsiinsä tuomitakseen hänet kuolemaan, mutta uskonnollisesti korkeatasoisina ihmisinä he eivät halunneet liata käsiään, vaan luovuttaisivat hänet pakanoiden käsiin, jotta ne saavat tehdä likaisen työn. Tätä kaavaa on menestyksellisesti noudatettu monissa ihmiskunnan historian vaiheissa ja tapahtumissa myöhemminkin. Noiden korkean tason päättäjien olisi syytä vakavasti ottaa huomioon, mitkä ovat lopulta seuraukset heille itselleen. Nimittäin aika kuluu, ja tuomio tulee...Saalis rientää, ryöstö joutuu, ennusti jo profeetta Jesaja aikoinaan.
- 10:34 Jumalan laista tietämättömät ja piittaamattomat pakanat mieluusti hoitavat likaisen työn. Mutta tappaminenkaan ei auta, koska Jeesus nousee kolmantena päivänä kuolleista. Se onkin maailman historian suurin ja ihmeellisin tapahtuma, ja sen seurauksena Pyhän Hengen vuodatus helluntaipäivänä. Ja edesspäin ovat vielä seurakunnan ylösotto, kuolleiden ylösnousemus, tuomiot, Messiaan valtakunta ja iankaikkisuus. Tajusivatkohan juutalaiset ja pakanat, minkä

tapahtumaketjun he panivat käyntiin?

Eivätpä varmaankaan, mutta toivottavasti jälkikäteen ymmärsivät ja tulivat kääntymykseen.

- 10:37 Veljeksillä oli halu olla ykkösmiehiä opetuslasten joukossa. Se totetuikin eräässä mielessä. Jaakob surmattiin apostoleista ensimmäisenä, Apt 12:2. Opetuslasten nuorimmainen Johannes eli tietävästi pisimpään ja ehti nähdä käytännössä, mitä tarkoittaa olla ensimmäinen. Kirkkaudessaasi (kunniassasi, AS, B 1776) tarkoittaa aikaa, kun Jeesus tulee Kuninkaana ja perustaa valtakuntansa.
- 10:38 MkV-20: kärsimyksen malja ja kaste. Raamatussa malja (kalkki B 1776) viittaa ihmisen Jumalalta saamaansa osaan ja kohtaloon. Jeesuksesta puhuttaessa malja samoin kuin kaste tarkoittavat hänen kärsimyksiään.
- 10:39 Veljeksillä oli nuoruuden itsevarmuutta, joka perustuu vahvasti tietämättömyyteen ja elämäkokemuksen puutteeseen. Herran tahdon tiellä molemmat puutteet ajan myötä korjaantuvat. Vrt. Mt 13:51. Jaakobin kohdalla elämänura jäi melko lyhyeksi, kun kuningas Herodes mestautti hänet, Apt 12:2. Johannes tietävästi ei apostoleista pisimpään ja ehti nähdä ajallista elämää aivan tarpeekseen.
- 10:41 Nämä puheet varmaankin korvensivat erityisesti Pietarin mutta myös muiden opetuslasten mieltä. Yleensäkin etuilu, itsensä korottaminen ja muiden syrjiminen aiheuttavat kaikissa yhteisöissä, myös Jumalan seurakunnassa närkästystä. Vrt. Apt 6:1s.
- 10:42 Kansojen poliittisessa historiassa ja nykyäänkin on paljon ns. suurmiehiä, joiden luullaan olleen tai olevan kansojen

hallitsijoita. Iankaikkisuus näyttää, miten asiat ovat todellisuudessa olleet.

Verbi <dokeoo> (63x) = luulla. Tutki tarkemmin!

- 10:44 Jos kaikki uskovat ymmärtäisivät tämän, niin harvempi haluaisi olla ensimmäinen uskovien joukossa Jumalan seurakunnassa.
- 10:45 Lunnaat, ks. Mt 20:28, 1Tm 2:6.
- 10:46 Tässä tapahtuu 17. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sokea Bartimaios paranee.
- 10:51 Rabbuuni = <rabbuuni> (2x) on arameaa ja merkitsee: herrani, mestarini, opettajani, vrt. Mt 23:7.
Se oli vielä kunnioittavampi puhuttelusana kuin rabbi.
Esiintyy vain tässä ja Jh 20:16.
- 10:52 Jeesus sanoi Bartimaiokselle: Mene (= <hypage> 28x UT:ssa), ja antoi siten hänelle luvan mennä kotiin omaistensa luo tai minne hän halusikin mennä näkevänsä. Bartimaios halusi kuitenkin lähteä seuraamaan Jeesusta tiellä eteen päin. Se joka rakastaa Herraa Jeesusta, haluaa seurata häntä koko elämänsä ajan.
- 11:1 Beetfage, Betania, Öljymäki, ks. Mt 21:1,17.
- 11:2 Varsa oli tuohon hetkeen asti kyttyissä, se ei saanut juosta vapaana.
- 11:3 Herra tarvitsi aasin varsaa. Vielä enemmän hän tänä päivänä tarvitsee omiaan sekä elämässä että työssä. Kukaan ei ole Herran seurakunnassa tarpeeton.
- 11:5 Omistaja oli valmis antamaan aasinsa Jeesuksen käyttöön.

- 11:9 Tämä on suora lainaus Psalmien kirjasta, Ps 118:25–26.
Hoosianna: ks. Mt 14:30.
- 11:10 Ilmaus: korkeuksissa = kreik. <en hypsistois> (hepr. <bammeroomiim>) esiintyy VT:n puolella kahdesti (LXX:ssa), Ps 148:1 ja Job 16:19.
Hepr. ilmaus esiintyy kolmannenkin kerran, mutta negatiivisessa mielessä, Srn 10:6.
- 11:11 Jeesus katseli ympärilleen kaikkea sitä, mitä temppelissä oli ja tapahtui. Siellä oli paljon sellaista, mikä ei sinne kuulunut. Mutta Jeesus odotti seuraavaan päivään ja saapui sitten uudelleen paikalle.
- 11:12 Jeesus ei ilmeisesti ollut syönyt mitään aamupalaksi, joten hän oli nälissään. Parinkolmen kilometrin kävely vain lisäsi näläntunnetta. Nälkää hän kyllä kesti, koska oli paastonnutkin 40 päivää.
- 11:13 Laulujen laulussa on ennustus: Viikunapuu tekee kevähedelmää, Ll 2:13, mutta se ei nyt toteutunut.
Myös varhaisviikunoista on mainintoja, kuinka ne ovat hyviä ja haluttuja, Jes 28:4, Jer 24:2.
Jumala vertaa Israelin kantaisiä varhaisviikunoihin, ja Jumalan profeetta Miika halusi niitä oikein sydäimestään, Hos 9:10, Mka 7:1.
- 11:14 Viikunapuulla on symbolinen merkitys, ks. Mt 21:19.
Opetuslapset kuulsivat, mitä Jeesus sanoi ja varmasti ihmettelivät mielessään...
- 11:15 Psalmissa 18 on lupaus: Puhdasta kohtaan sinä olet puhdas, mutta kiero kohtaan nurja, Ps 18:26, 2Sm 22:27.
Kierot kauppamiehet saivat nähdä tämän toteutuvan

käytännössä, kun Jeesus kippasi heidän pöytänsä ja katederinsa (← kreik. <kathedra> = istuin) nurin.

Hengelliseksi tarkoitetun toiminnan kylkiäisenä oli kasvanut loinen, uskonnollinen bisnes, joka lopulta pyrki halvaannuttamaan hengellisyyden, niin että jäljelle jäi vain uskonnollinen ulkokuori, perinnäissäännöt ja muutomenot. Tuo kaikki sai Jeesukselta ansaitsemansa tuomion, Mt 21:12.

11:16 Kenelläkään muulla ei ollut hengellistä auktoriteettia tehdä tällaista, mutta Herrallamme Jeesuksella oli – ja on edelleenkin, koska hän on seurakunnan pää.

11:17 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 56:7. Jeesus viittaa tuohon profeetta Jesajan ennustukseen. Sen toteutumista emme ole vielä nähneet.

Sen sijaan toinen viittaus on suora lainaus Jeremian kirjan jakeesta Jer 7:11, ja sen ylipapit ja kirjanoppineet olivat jo toteuttaneet.

MkV-21: temppeliä verrataan rosvojen luolaan.

Eipä ollut Jeesuksen arvio Jumalan temppelin tilasta kovin mairitteleva. Aiemmin hän oli sanonut, että siitä on tehty markkinapaikka, Jh 2:16, nyt jo rosvojen luola.

Uskonnollisten johtajien olisi viimeistään nyt pitänyt mennä itseensä ja tunnustaa, että jotakin on pahasti vialla.

11:18 Jeesuksen opetukset ja teot saivat uskonnollisissa johtajissa aikaan päinvastaisen vaikutuksen kuin mikä oli tarkoitus ja mikä olisi ollut hyväksi heille itselleen ja kaikelle kansalle. Voi ihmisen sydämen kovuutta.

11:22 Tämä on yksi Jeesuksen antamista käskyistä omilleen uudessa liitossa. Ks. 1Jh 5:2.

Ilmaus <ekhete pistin theou> käännetään yleensä:

Pitäkää usko Jumalaan,
mutta sen merkitys on syvällisempi:
Pitäkää Jumalan antama/ vaikuttama usko.
Jumala itse vaikuttaa Pyhän Henkensä kautta uskon
ihmissydämessä, mikäli ihminen suostuu Jumalan tahtoon eli
avaa sydämensä hänelle.
Jumala on rakkaus, hän ei avaa sydämiä väkivalloin.

- 11:24 Uskokaa saaneeenne = <pisteuete hoti elabete kai estai
hyymiin>, Novum:
ilmauksessa esiintyy verbistä saada = <lambanoo> kreik. eri
teksteissä 3 eri aikamuotoa (kaikki indikatiivissa):
akt. aor. <elabete> = jo saitte,
akt. prees. <lambanete> = saatte (nyt/ jatkuvasti),
med. fut. <leempsesthe> = tulette saamaan.
Näin tämä lupaus on ajasta riippumaton, yleispätevä.
Sen kääntäminen suomen kielelle vaan on hankalaa.
- 11:25 Seisoo = <steekoo> (9x): Mk 3:31, 11:25; Rm 14:4;
1Kr 16:13; Gal 5:1; Fil 1:27, 4:1; 1Ts 3:8; 2Ts 2:15, ja
kerran LXX:ssa: Tm 16:26.
Se käännetään yleensä pysyä t. seisoo lujana, eli se kuvaa
lujuutta ja vakautta. Sen kanssa käsi kädessä käy
anteeksiantamus, ei suinkaan kovasydämissyys.
Jakeissa 25–26 ilmenee anteeksiantamukseen sisältyvä syy-
seuraussuhde.
- 11:26 Joissakin käsikirjoituksissa on: [26. Mutta ellette te anna
anteeksi, ei Isännekään, joka on taivaissa, anna anteeksi
teidän rikkomuksianne.] (käännös TK).
Asiallisesti sama sisältö on jakeessa Mt 6:15.

- 11:31 Nämä uskonnolliset johtajat eivät voineet antaa selvään kysymykseen vastausta, vaan heidän täytyi pitää ensin poliittinen neuvottelu ja todeta, ettei heillä ole heidän kannaltaan hyvää ja oikeaa vastausta, joten täytyy heittäytyä tietämättömiksi. Luikurimiehiä, jotka eivät saaneet Jeesukselta vastausta omaan kysymykseensä, jonka vastauksen he kyllä tiesivät mutta eivät halunneet tunnustaa.
- 11:33 Nämä uskonnolliset johtajat eivät olleet matemaatikkoja, vaikka hurskastellen sanoivatkin: Emme tiedä. Tosiasiassa he olivat uskonnollis-poliittisia luikeroita.
- 12:1 MkV-22: viintarhan vuokraus.
Viinitarhaan kuului aita, kuurna ja vartiotorni.
Aitaamattomat pellot jäivät ohikulkijoiden tallattaviksi, ja rajut talvisateet veivät pelloilta ruokamullan, ellei niitä pengerretty. Aita suojasi myös varkailta ja eläimiltä.
Kuurnan muodostivat kaksi kallioon hakattua allasta, joista ylemmässä ja isommassa rypäleet polettiin rikki.
Rypälemehu valui alempaan, pienempään altaaseen, josta se kerättiin astioihin talteen.
Vartiotornia käytettiin vartioivan perheen asuntona sadonkorjuun aikana.
Viinitarha ja viiniköynnös ovat VT:ssa usein Israelin kansan vertauskuvana. UT:ssa Jeesus sanoo itseään todelliseksi viiniköynnökseksi ja opetuslapsia sen oksiksi sekä Isäänsä viinitarhuriksi, Jh 15:1s.
- 12:2 Jakeet 2–5: palvelijat tarkoittavat tässä Vanhan testamentin profeettoja ja Johannes Kastajaa.
- 12:4 Bys: Tätä he kivittivät, löivät päähän ja lähettivät häväistynä pois.

- 12:6 Kavahtaa = <entrepoo> (9x) on vaikea kääntää yhdellä sanalla, mutta ajatus on se, että nuo pahantekijät nähdessään viinitarhan omistajan pojan säikähtävät perinpohjin, ymmärtävät hävetä tekojaan, tekevät täyskäännöksen ajattelussaan ja toiminnassaan ja kunnioittavat tuota poikaa ja hänen isäänsä.
- 12:7 Uskomattoman röyhkeä ajatus!
Sana <kleeronomos> (15x) = perillinen: Mt 21:38; Mk 12:7; Lk 20:14; Rm 4:13,14; 8:17; Gal 3:29; 4:1,7; Tt 3:7; Hpr 1:2; 6:17; 11:7; Jk 2:5.
Sana <kleeronomia> (14x) = 1. perintö, 2. perintöosa, -maa: Mt 21:38; Mk 12:7; Lk 12:13; 20:14; Apt 7:5; 20:32; Gal 3:18; Ef 1:14,18; 5:5; Kol 3:24; Hpr 9:15; 11:8; 1Pt 1:4.
- 12:10 Tämä on suora lainaus jakeista Ps 118:22–23.
Tuon psalmin piti kyllä olla ylipapeille ym. tuttu, koska psalmeja 113–118 sanottiin kiitos- eli hallelpsalmeiksi, ja niitä laulettiin säännöllisesti lehtimajajuhlissa, temppelin vihkimisen muistojuhlissa (eli hanukkajuhlissa), pääsiäisenä ja helluntaina.
Tuon psalmin edellisessä jakeessa 118:21 Daavid kiitti Herraa (<jhwh>) siitä, että Herra vastasi hänelle ja tuli hänelle pelastukseksi, josta hepr. käyttää sanaa <ješuu‘aah>. Herramme Jeesuksen nimi on hepreaksi <ješuu‘a>.
Ennustus oli liian selvä juutalaisten johtomiehille.
Kulmakivi, ks. Mt 21:42.
Huippukivi tai päätöskivi (AS, TK) on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa, Sak 4:7.

- 12:11 Huippukivi eli kulmakivi on tullut Herralta, ja se on ihmeellinen ihmisten silmissä. Kirjanoppineille liian ihmeellinen. Ks. Mt 21:42.
- 12:12 Merkillisiä uskonnollisia johtajia: Johanneksen kasteen alkuperää he eivät muka tienneet ja messiaanisen psalmin ennustus oli heille tuntematon. Jeesuksen he olisivat olleet valmiit raivaamaan pois tieltä, jos vain olisivat uskaltaneet. He saivatkin tilaisuuden siihen myöhemmin. Kiero on ihmisen lihallinen mieli. Kristityillä tuleekin olla Hengen mieli.
- 12:13 Fariseukset, nuo lainkiivailijat, ja herodilaiset (3x), maailmallismieliset Herodes-suvun kannattajat, olivat uskonnollisessa mielessä toistensa vastakohtia ja ääripäitä. Yhteinen vihollinen, meidän Herramme Jeesus, kuitenkin yhdisti heidät taistelemaan Jeesusta vastaan.
Ks Mk 3:6, Mt 22:16.
Verbi <agreuoo> (1x) = saada saaliikseen metsästämällä t. kalastamalla, saada saaliiksi/ ansaan/ kiinni, esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 5x: Snl 5:22, 6:25,26; Job 10:16; Hos 5:2; Mk 12:13.
Vrt. Mt 22:15 ja Lk 20:20.
- 12:14 Vastustajatkin ymmärsivät ja tunnustivat, ettei Jeesus välitä ihmisten arvoasteista – pärstäkertoimista – vaan hänelle kaikki ihmiset ovat yhtä tärkeitä.
Puheensa alkuosassa nuo kyselijät olivat aivan oikeassa, mutta heidän kieroutensa oli siinä, että he yrittivät kääntää Jeesuksen totuudellisuuden häntä itseään vastaan!
Ajatus laittaa totuudellisuus totuutta vastaan on kerrassaan mieletön.

- 12:16 Rahoissa on aina vallanpitäjien määräämiä kuvia ja kirjoituksia. Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja laittoi hänen sisimpäänsä lain kirjoitukset, Rm 2:15.
- 12:17 Keisari saa pitää kolikkonsa, mutta Jumala haluaa koko ihmisen itselleen. Miksikö? Koska hän on rakkaus. Eihän rakastunut sulhasmieskään tyydy morsiamensa kolikkopussiin vaan haluaa omakseen koko neidon, ennen kaikkea hänen sydämensä rakkauden.
- 12:18 Saddukeuksia voisi pitää elämänkatsomukseltaan sekä marxistien että darwinistien ym. naturalistien kantaisina.
- 12:19 Tässä on lainaus jakeista 5Ms 25:5–6 sekä myös viittaus jakeeseen 1Ms 38:8.
Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm: herättäköön siemenen veljelleen.
- 12:22 Tuolle naiselle kertyi paljon elämäkokemusta ja tietoa miesten sielunelämästä. Mahtoikohan hän olla onnellinen?
- 12:23 Saddukeukset eivät uskoneet koko ylösnousemukseen, mutta heitä askarruttivat kovasti tällaiset rakkausjutut.
Kysymyksen äänensävyssä tosin saattoi olla aimo annos ivaa, Mt 22:28.
- 12:24 Teologit – niin ennen kuin nytkin – näpertelevät mielellään toisarvoisten tai suorastaan joutavanpäiväisten asioiden parissa, mutta karttavat kuin ruttoa kaikkein tärkeimpiä asioita. Niinpä he sitten helposti eksyvätkin turhanaikaisiin jaarituksiin, joista Paavalikin entisenä teologina varoitti, 1Tm 1:3–7.
- 12:25 MkV-23: ylösnousseet ovat kuin enkelit taivaissa.

- 12:26 Tässä on suora lainaus jakeista 2Ms 3:6,15.
- 12:27 Saddukeukset olivat todella pahasti eksyksissä, kun luulivat olevansa oikeassa.
- 12:29 Tässä on suora lainaus jakeista 5Ms 6:4–5 ja Jos 22:5.
Jokaisen juutalaisen tuli toistaa tämä lause aamuisin ja iltasin eräiden muiden Mooseksen lain kohtien ohella.
Ne muodostivat juutalaisten uskontunnustuksen.
- 12:30 Ymmärrys = <dianoia> (81x): mm. 1Jh 5:20 ja päinvastaisessa mielessä Ef 4:18.
- 12:31 Tässä on suora lainaus jakeesta 3Ms 19:18.
Bys: Toinen samanlainen.
- 12:33 Ymmärrys = <synesis> (135x): mm. Lk 2:47 ja 5Ms 4:6 sekä päinvastaisessa mielessä 1Kr 1:19 ja Jes 29:14.
Bys: kaikella ymmärryksellään ja kaikesta sielustaan...
Vrt. 1Sm 15:22.
- 12:34 Ymmärtävästi = <nounekhoos> (1x) (= omistaen ymmärrystä) esiintyy ainoastaan tässä.
- 12:36 Tässä on lainaus jakeesta Ps 110:1.
- 12:37 Inhimillisesti ajateltuna tässä on ristiriita: Kristus on yhtä aikaa Daavidin Herra ja Daavidin poika. Mutta hengellisesti siinä ei ole mitään ristiriitaa, Jeesus todellakin on molempia. Ristiriita on inhimillisessä ajattelussa. Jumalan ajatukset ja suunnitelmat ovat paljon korkeammat ja syvemmät kuin meidän ihmisten ajattelu ja käsityskyky, Jes 55:8–9.
Vrt Mt 27:39–43. Tutki tarkemmin!
- 12:41 Pyhäkön ns. naisten esipihassa oli 13 uhriarkkua pyhäkön ylläpitoa varten.

Kun laittaa uhriarkkuun paljon kuparikolikoita, ne kilisevät mukavasti. Se lieenee ollut tarkoituskina. Pari hopea- tai kultakolikkoa antaa yhtä vaimean äänen kuin lesken kaksi ropoa, eikä siten erotu köyhän annista.

Tuohon aikaan monet rikkaat panivat paljon uhriarkkuun, mutta eivät kuitenkaan kaikki. Mutta miten on nykyään?

- 12:42 Ropo = <lepton> = leptoni (t. lepta nykyään Kreikassa ennen euron aikaa) oli pienin käytössä ollut raha (kuparikolikko).

Sana esiintyy 3x UT:ssa, tämän lisäksi Lk 12:59, 21:2.

Työmiehen päiväpalkka eli yksi denaari oli 128 leptonia, joten tuo leski oli todella köyhä.

Kvadrantti, joka oli 2 ropoa/ leptonia, oli neljäsosa assia, ja denaari taas oli 16 assia eli 64 kvadranttia.

- 12:43 Ihmiset näkivät vain rahamäärän, joka laitettiin uhriarkkuun, ja kuulivat kilahtelun, mutta Jeesus näki myös antamisen vaikuttimet ja todellisen taloudellisen tilanteen.

Lesken nimeä ei mainita, mutta hän suoritti tärkeän tehtävän.

Hän on yksi Raamatun tuntemattomista sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan.

Ks myös Mt 26:6–13, Mk 14:3–9, Lk 21:2–4, 1Ms 24:2–66, 1Sm 20:35–39, 2Kn 5:2–4.

- 12:44 Tuo köyhä leski ei jättänyt edes toista leptonia itselleen, vaan antoi molemmat uhriksi.

Liiasta antaminen on lahjoitus hyväntekeväisyyteen, mikä sekin on hyvä, mutta elämisestä ja puutteesta antaminen on jo uhraus. Oletko sinä halukas uhraamaan Herralle varoistasi?

- 13:1 Tämän temppelin oli rakentanut Herodes Suuri. Hän ryhtyi laajentamaan huomattavassa määrin Baabelin vankeuden jälkeen rakennettua, vaatimatonta pyhäkköä. Laajennustyöt alkoivat noin vuonna 20 eKr. Jeesuksen aikana niitä oli tehty jo 46 vuotta, Jh 2:20, ja ne valmistuivat vasta vuonna 64 jKr. Siis vain kuusi vuotta ennen temppelin hävitystä, jonka toteuttivat Rooman sotajoukot vuonna 70 jKr. Vuonna 691 jKr. viimeisetkin temppelin jäännökset raivattiin pois ja paikalle rakennettiin Kalliomoskeija. Herodeksen temppeli oli vanhan ajan huomattavimpia rakennustöitä.
- 13:3 Ei-juutalaisia lukijoitaan ajatellen Markus mainitsee, että Öljymäki sijaitsi vastapäätä temppeliä.
- 13:5 Tässä luvussa on ainoa Jeesuksen pitkä puhe, jonka Markus on tallettanut evankeliumiinsa.
- 13:6 Minun nimessäni = <epi too onomati muu> (14x) voitaisiin tässä kääntää: minun nimelläni esiintyen: Mt 18:5; 24:5; Mk 9:37,39; 13:6; Lk 1:59; 9:48; 21:8; 24:47; Apt 2:38; 4:17,18; 5:28,40.
Sen merkitysvivahde on hieman erilainen kuin ilmausten <eis to onoma> = nimeen (9x) ja <en too onomati> = nimessä (29x).
- 13:8 Synnytystuskat, ks. Mt 24:8.
- 13:14 Hävityksen iljetys on suora lainaus jakeista Dan 11:31, 12:11. Ks. Mt 24:15.
Verbin <histeemi> partisiipin <hesteekota> (= seisova) muoto on akt. perf. part. mask. akk. yks., mikä viittaa miespuoliseen henkilöön. Ennustus viittaa siten kauemmas kuin pelkästään Jerusalemin hävitykseen v. 70 jKr., ja sillä

tarkoitetaan Antikristusta, aikojen lopulla ilmestyvää Kristuksen vastustajaa. Vrt. 2Ts 2:3–10.

- 13:15 Silloin on niin kova kiire, ettei katolta saa laskeutua asuntoonsa hakemaan tavaroitaan, vaan on viisainta hypätä suoraan karkuun.
- 13:17 Naiset ovat tuolloinkin huonoimmassa asemassa.
- 13:24 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 13:10.
- 13:25 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 34:4.
- 13:26 Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 7:13.
- 13:28 MkV-24: viikunapuun oksa ja lehti kesä → on lähellä.
- 13:29 Sana <ginooskete> voidaan kääntää toteamuksena (indikatiivi): te tiedätte, tai kehotuksena (imperatiivi): tietäkää. Samaten Mt 24:33 ja Lk 21:31.
Samoin: se on lähellä, voidaan kääntää myös: hän on lähellä (AS).
- 13:30 Sukupolvi/ sukukunta, ks. Mt 24:34.
- 13:32 Jeesuksen tulemuksen hetkeä on turha arvailla. Vrt. Apt 1:7.
- 13:34 MkV-25: ulkomaille matkustava mies antaa palvelijoilleen omaisuuden hallintavallan. Opetus: valvokaa!
- 14:1 Happamattoman leivän juhla, ks. Mt 26:17.
Sana <dolos> (11x) = 1. petollisuus, kavalluus, petos, vilppi, 2. juoni: Mt 26:4, Mk 7:22, 14:1, Jh 1:47, Apt 13:10, Rm 1:29, 2Kr 12:16, 1Ts 2:3, 1Pt 2:1,22, 3:10.
Juonien punominen kuuluu uskonnollisuuteen, politiikkaan, ja vääränlaiseen bisnekseen, mutta ei ollenkaan hengelliseen elämään, Jh 1:47, Ps 32:2, 34:14.

- 14:2 Nämä juonien punojat ymmärsivät, että oikea ajoitus on tärkeä heidän toimintansa onnistumiselle. Heillä oli oma ajoitus, mutta Jumalan suunnitelmaan kuului oikea ajoitus.
- 14:3 Ilmeisesti oli niin, että tämä Simon oli sairastanut spitaalia, Jeesus oli parantanut hänet. Niinpä hän nyt saattoi elää normaalia elämää muiden ihmisten keskuudessa eikä yhteisön ulkopuolelle suljettuna, 3Ms 13:46, 4Ms 5:2. Ihmisiltä hän oli kuitenkin saanut liikanimen Spitaalinen muistona entisestä elämästä. Näinhän on nykyäänkin, kun moni uskoon tullut Jumalan lapsi muistetaan entisen elämän mukaisesti nimen etuliitteellä Räyhä-, Juoppo-, Varas- tai jotakin vielä pahempaa. Tämä nainen on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista. Alabasteri oli pehmeähköä, helposti veistettävää marmoria, josta valmistettiin kallisarvoisten voiteiden säilytysastioita. Sana <alabastron> (4x) saattoi merkitä sekä kivilajia että siitä tehtyä öljypulloa, voiderasiaa: Mt 26:7; Mk 14:3; Lk 7:37. Nardus oli kallista, hyvänhajuista öljyä, jota saatiin Intiasta Nardostachys jätämänsä nimisen kasvin juurista puristamalla. Valuttaessaan öljyn Jeesuksen päähän nainen halusi kunnioittaa häntä Messias-kuninkaana.
- 14:4 Mitä varten...? Jeesus itse vastasi: minun hautaamistani varten.
- 14:5 Nainen teki sydämensä rakkaudesta hyvän työn Jeesukselle, mutta rahanahneet miehet, muka hyväntekijät, ärähtelivät hänelle. Evankeliumi ja markkinatalous eivät mene yksiin.

Opetuslapset olivat valmiit auttamaan köyhiä tuon naisen omaisuudella. 300 denaaria vastasi työmiehen vuosipalkkaa.

- 14:6 Miksi pahoitatte hänen mielensä? Opetuslapset eivät vastanneet tähän kysymykseen. Miksiköhän?
Jeesus otti huomioon myös tuon naisen tunteet, eikä sallinut häntä loukattavan.
Tässä on kyse inhimillisen tason mielipahasta, mutta Jeesus itse joutui kokemaan kohta tämän jälkeen paljon syvempää tuskaa ja kauhua, Mk 14:33s. Hän kyllä ymmärtää meidän ihmisten tunne-elämän vammat ja kivut.
- 14:7 Hyvän tekemiselle ei ole muuta rajoitusta kuin meidän oma halumme. Tarkoitus on tehdä omalla varallisuudella eikä toisten, niin kuin opetuslapset olisivat mielellään tehneet.
Vrt. 2Kr 8:10–15.
- 14:8 Jeesus antoi tunnustuksen tuosta naisesta: hän teki minkä voi. Sen enempiä Herra ei odota meiltä.
- 14:9 Naisen nimeä emme tiedä, mutta hänen tekonsa ja vaikuttimensa tiedetään kaikkialla maailmassa, missä vain evankeliumia on julistettu kaikkina aikoina. Aikamoinen saavutus, jonka rinnalla kalpenevat faaraotkin ja muut mahtimiehet. Muita nimeltä mainitsemattomia, monet tuntemattomia uskon sankareita, ovat esim. Noomin sukunastaja, Rt 4:1, ja perheen isäntä, joka oli varannut huoneen pääsiäisateriaa varten Jeesukselle ja opetuslapsille, Mt 26:18, Mk 14:14. Tutki!
- 14:10 Kun Juudas Iskariot menetti mahdollisuuden saada pitämänsä rahastoon yli 300 denaaria, hän päätti myydä Jeesuksen ylipapeille saadakseen edes jonkinlaisen korvauksen.

- 14:11 Tyhmälle on iloksi ilkityön teko, mutta ymmärtäväiselle miehelle viisaus, Snl 10:23. Näiden juonittelijoiden ilo jäi lyhytaikaiseksi, niin kuin maailmallinen ilo yleensäkin, mutta Jumalan lapsilla asia on päinvastoin, Jh 16:20. Jopa kuritus muuttuu ajan myötä iloksi, Hpr 12:11.
- 14:13 Veden kantaminen oli yleensä naisten työtä, joten vesiruukkuu kantava mies oli erityinen tuntomerkki. Profeetta Samuel oli aikoinaan antanut saman tapaisen tunnusmerkin Saulille, 1Sm 10:2–5.
- 14:15 Kreik. tekstissä sana <autos> = hän (itse) korostaa tuota henkilöä eli talon isäntää, joka ilmeisesti oli opetuslapsi.
- 14:22 Jakeet 22–25: Asettaessaan ehtoollisen Jeesus tuo julki, että hänen kuolemansa on hänen maanpäällisen vaelluksensa keskeisin tapahtuma.
- 14:23 Juutalaiset kiittivät viiniä juodessaan sanoen: Kiitetty, Herra Jumalamme, maailman kuningas, joka olet luonut viiniköynnöksen hedelmän.
- 14:24 Liiton veri, ks. Mt 26:28.
- 14:26 Pääsiäisaterian jälkeen oli tapana laulaa kiitospsalmeja Ps 113–118 ja sen jälkeen psalmi 136. Nämä Jeesus lauloi opetuslastensa kanssa valmistautuessaan ristinkuolemaan Golgatalla.
- 14:27 Verbi <skandalidzoo> (29x) on vaikea käännettävä tarkasti suomen kielelle. Ks. Liljeqvistin sanakirja. Käännös: loukkaannutte, tarkoittaa pahastumista Jeesukseen, uskon menettämistä ja Jeesuksen jättämistä hyökkääjien käsiin. Tässä on suora lainaus jakeesta Sak 13:7.

- 14:30 Kukonlaulua käytettiin ajan määrittämiseen, joskin hyvin epätarkasti. Toinen kukonlaulu viitanee aamuyöhön, keskiyön ja auringonnousun väliseen aikaan.
- 14:31 Pietari oli vielä tässä vaiheessa voimansa tunnossa. Ilmaus <ou mee> (94x) tarkoittaa hyvin voimakasta kieltoa tulevaisuudessa – niin ei ikinä tule tapahtumaan. Näin vakuutti Pietari ja muutkin opetuslapset. Vaan toteutuipa kuitenkin Jeesuksen ennustus. Ei pitäisi ihmisen ruveta väittämään viisaampaansa ja väkevämpäänsä vastaan.
- 14:34 Tässä on suora lainaus jakeista Ps 42:6,12, 43:5.
- 14:36 Sana <abba> (3x: Mk 14:36; Rm 8:15; Gal 4:6) on arameaa ja merkitsee: isä. Lapset puhuttelivat sillä isäänsä, ja se ilmaisi lapsen sisäistä luottamusta isäänsä. Kun Jeesus käyttää tätä sanaa, hän ilmaisee ainutlaatuisen suhteensa Isään: hän on Jumalan Poika.
Jeesus on ollut kaikkein voimastahtoisin henkilö maan päällä ja hän alisti oman tahtonsa Jumalan tahdon alle.
- 14:37 Vaikea kysymys vastattavaksi Pietarille: Simon, nukutko sinä? Toinen käännösmahdollisuus olisi: Simon, sinähän nukut! Molemmat ovat Pietarin kannalta hankalia. Eipä ihme, että toisella kerralla Pietari ja veljet eivät tienneet, mitä vastata!
- 14:40 Puheia Pietarikin oli nyt aivan sanaton.
- 14:44 Suudella = <fileoo> (58x), joista 25x UT:ssa ja Johannes käyttää sitä 15x. Sana tarkoittaa rakastamista, tykkäämistä, ystävällisyyttä, mieltymystä ja myös suutelemista. Tätä sanaa ei käytetä pelkästään inhimillisen tason

rakkaudesta, vaan myös Isän Jumalan ja Herran Jeesuksen rakkaudesta, Jh 5:20, 11:3, Ilm 3:19.

14:45 Tässä suutelemisesta käytetään voimakkaampaa sanaa <katafileoo>, joka tarkoittaa suutelemista hellästi, lempeästi, tunteella tai myös kiihkeästi, mitä tämä kohta varmaan tarkoittaa. Juudaksen suudelma ei ollut tunteeton vaan hyvinkin kiihkeän tunteen vallassa annettu, olihan hän kavaltamassa opettajaansa ja mestariaan.

Tällä tapahtumalla on esikuvansa VT:ssa, kun Jooab kavalan suudelman avulla tappoi Amasan, 2Sm 20:9.

Juudas ei kutsunut Jeesusta Herraksi tai Kristukseksi vaan rabbiksi. Nähtävästi hän piti Jeesusta vain kunnioitettavana opettajana, yhtenä monista, mutta ei Jumalan lähettämän Poikana.

14:47 Miekkamiehenä Pietari (Jh 18:10) ei ollut kovin kaksinen, mutta myöhemmin täytyttyään Pyhällä Hengellä hän käyttikin Hengen miekkaa, Jumalan sanaa, huomattavasti paremmin, Apt 2:14ss.

14:51 Tämä nimetön nuorukainen saattoi olla Markus itse. Vain Markuksen evankeliumi kertoo tämän tapauksen.

14:52 Hätä keinot keksii, arveli tuo nokkela nuorukainen, ja pelastautui vangitsijoiden kynsistä. Ehkäpä hän oli lukenut ja muisti profeetta Aamoksen ennustuksen, Am 2:16.

Myöhemmin venäläinen vankikansa lausui saman asian aforismina: Eihän karkuruus kaunista ole, mutta onpahan terveellistä.

14:54 Ks 2Ms 3:5.

- 14:56 Mooseksen lain mukaan tarvittiin kaksi tai kolme yhdenmukaisesti puhuvaa todistajaa, varsinkin kuoleman tuomion kyseessä ollessa, 5Ms 17:6.
Vrt. Mt 18:16; 1Tm 5:19; Hpr 10:28.
- 14:57 Todistajia on kahta sorttia, oikeita ja vääriä. Huhupuheitten levittelijöitä onkin sitten vähän joka sorttia, mutta heidänhän ei tarvitse vastata puheistaan, kun huhuilevat kulisseyssä.
- 14:58 Ihmiset olivat kuulleet kaksi Jeesuksen ennustusta ja nyt he oman mieltensä mukaisesti käänsivät ne Jeesusta vastaan, Jh 2:19, Mk 13:2.
- 14:59 Edes valheen voimalla ei saatu yhtäpitävyyttä aikaan. Totuus sen sijaan on yhtäpitävä itsensä kanssa.
- 14:60 Ylipappeja oli monia vallinneen poliittis-uskonnollisen käytännön mukaan.
Kreik. tekstissä on määrätty artikkeli, joten kyseessä oli sillä hetkellä ollut virallinen ylipappi Kaifas.
- 14:61 Jeesus oli vaiti, ääneti, sillä hän rakasti jopa vääriä todistajia ja kuulustelijoitaan niin kuin Sef 3:17 osoittaa. Myös profeetta Jesaja oli sen ennustanut saman, Jes 53:7.
Asian mainitsee myös Pietari, 1Pt 2:23, kun hän kirjoittaa Kristuksen antaneen meille esikuvan uskon kuuliaisuudesta. Ylistetty tarkoittaa Jumalaa. Juutalaiset pyrkivät välttämään Jumalan nimen mainitsemista, 2Ms 20:7, 5Ms 5:11, ja käyttivät erilaisia peitenimiä ja kiertoilmauksia: esim. taivas, Ylistetty, ks. Mt 3:2, 26:64.
- 14:62 Minä Olen = <egoo eimi> kääntävät sananmukaisesti esim. TK, N, NIV, vrt. 2Ms 3:14.
Jeesus viittasi Jumalan Moosekselle ilmoittamaansa nimeen

ja tunnusti julkisesti oman jumalallisen asemansa. Sitä pidettiin Jumalan pilkkaamisena.

Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 7:13.

- 14:63 Nyt ylipappi teki virkavirheen tai oikeastaan -rikoksen, nimittäin lain mukaan hän ei saanut repiä vaatteitaan, 3Ms 21:10, 10:6, Mt 26:65.
Asia kääntyi pääläelleen: hän oli vain syntinen ihminen, mutta oikea Jumalan ylimmäinen pappi seiso i hänen edessään syytettynä.
- 14:64 Tuomio oli yksimielinen, mutta silti väärä. Jeesus tuomittiin kuolemaan synnin tähden, ja niin hän kuolikin, mutta ei omien syntiensä vuoksi, koska niitä ei ollut ainoatakaan, vaan kaikkien meidän muiden syntiemme takia.
- 14:65 Nämä palvelijat halusivat ilmeisesti mielistellä isäntiään, jotta pääsisivät heidän suosioonsa.
- 14:72 Pietarin sydän murtui, kun hän tajusi oman uhoamisensa tyhmyyden ja voimattomuuden.
- 15:2 Pilatuksen lausahdus on kysymyksen ja toteamuksen välimaastossa. Hän ilmeisesti sisimmässään tajusi, että Jeesus on Messias, juutalaisten kuningas. Se oli pelottava ajatus Rooman vallan alaisessa maassa.
- 15:3 Ylipapit olivat ruvenneet syyttäjiksi. He eivät toimineet Jumalan antamilla valtuuksilla.
- 15:5 Jeesus oli vaiti, koska hän rakasti niin syyttäjiään kuin tuomitsijoitaankin, Sef 3:17.

- 15:7 Barabbas ei ollut mikään pyhäkoulupoika vaan murhamies. Eikä hän niin ollen ollut mikään poliittinen vanki vaan rikollinen, joka oli vangittu syystä.
- 15:10 Kateus on lihallisen mielen tuotetta, Gal 5:19–21. Uskonnollisessa maailmassa se on taustalla varsinainen käyttövoima moniin ratkaisuihin. Sitä ei voida julkisesti tunnustaa, kukapa haluaa sanoa olevansa jollekulle toiselle kateellinen.
- 15:11 Ylipapeille kelpasi kuka hyvänsä, vaikkapa murhamies, ennemmin kuin Jumalan lähettämä Messias. Suuri oli heidän pimeytensä.
- 15:13 Kansalla oli selkeä mielipide, jonka kansankiihottajat olivat saaneet aikaan. Näin toimii demokratia.
- 15:14 Tässä kristallisoitui juutalaisen kansan viisaus: riittävän voimakas syytös on jo todiste itsessään ja oikeuttaa siten tuomion täytäntöönpanon. Roomalaisen maaherran oli vaikea ymmärtää tätä. Syyllä ei ollut väliä, koska sellaista ei ollut, tärkeää oli vain seurauksen toteutuminen.
- 15:15 Tämä oli varsinaista mielivaltaa, johon roomalainen oikeudenkäyttökin alistui. Mitähän ajatuksia mahtoi liikkua Pilatuksen päässä näinä hetkinä? Kenties: Tappakoot juuttaat oman kuninkaansa, niin onpahan heillä hyvä mieli. Historia osoittaa, ettei kansan hyvä mieli kestänyt kovin kauan.
- 15:16 Sana <aulee> (12x) tarkoittaa toisaalta palatsin sisäpihaa mutta myös itse palatsia, Mt 26:3, 27:27.
- 15:17 Purppuraviitta, ks. Mt 27:28.

- 15:18 Terve, juutalaisten kuningas! oli ivallinen väännös keisarillisesta tervehdyksestä: Ave Caesar Imperator.
- 15:19 Ankeaa on sotilaan elämä, kun aikuisten miesten suurimpana huvina oli pilkata ja sylkeä yhtä ainutta, vieläpä syytöntä, miestä. Synkeää on synnin antama ilo ja riemu.
- 15:21 Kyrene oli Kyrenaika-nimisen maan pääkaupunki nykyisen Libyan rannikolla. Nykyinen nimi on Barka t. Barke. Simon Kreneläinen oli todennäköisesti sen Rufuksen isä, jonka Paavali mainitsee Roomalaiskirjeessään, Rm 16:13.
- 15:22 Golgata, ks. Mt 27:33.
- 15:23 Mirhalla sekoitettu viini oli huumausjuoma, ks. Mt 27:34.
- 15:24 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 22:19.
- 15:25 Noin klo 9 aamulla.
- 15:26 Tässä oli syy, miksi Jeesus ristiinnaulittiin. Koska kansa ei ollut valinnut, kutsunut eikä asettanut Jeesusta kuninkaakseen, se saattoi surutta hyljätä Hänet. Mutta Jumala oli asettanut Hänet Kuninkaaksi, Mt 2:2. Jumalan kansan keskuudessa ei pädekään demokratia eli kansanvalta, vaan Jumalan valinta. Ks. 4Ms 14:4 ja Apt 15:28.
- 15:28 Joissakin käsikirjoituksissa on: [28. Niin toteutui kirjoitus, joka sanoo: Ja hänet luettiin pahantekijöiden joukkoon.] Vrt. Jes 53:12, Lk 22:37. Tälläkin tavoin toteutuivat VT:n profeettojen kirjoitukset.
- 15:29 Jeesus huusi monia voi-huutoja (kr. <ouai>). Nyt ihmiset rupeivät huutelemaan samaa Jeesukselle, mutta Markus on tallettanut kömmähdyksen: ihmiset huusivatkin <oua>, joka esiintyy ainoan kerran tässä.

Ei pitäisi ihmisten ruveta matkimaan Raamatun sanaa, siitä tulee jonkinlaista surkukupaisaa tankeroenglantia: 'voe voe', joka lopulta kolahtaa omaan otsaan.

Sana <ouai> esiintyy UT:ssa 35x, esim. Mt 23:13,15 jne., Ilm 18:10 jne. sekä 1Kr 9:16, jossa Paavali kohdistaa huudon itseensä.

LXX:ssa sana esiintyy 78x, enimmäkseen profeettojen kirjoissa.

Jeesuksen kahden ennustuksen vääristely oli levinnyt kansankin keskuuteen ylipappien kokouksesta, Mk 14:58.

Pahinta tuossa ihmisten ivallisessa voivottelussa oli se, että juuri niin Jeesus teki: hänen ruumiinsa haudattiin, mutta hän nousi kuolleista kolmantena päivänä, Jh 2:19–22.

- 15:30 Jeesus ei tullut pelastamaan itseään vaan heitä, jotka ovat eksyksissä ja kadoksissa.
- 15:32 Aluksi molemmat rosvot herjasivat Jeesusta, mutta myöhemmin toinen katui ja pyysi Jeesusta muistamaan häntä valtakunnassaan, Lk 23:39–43.
- 15:33 Pimeys kesti keskipäivästä kello kolmeen iltapäivällä.
- 15:34 Jeesuksen huutamat sanat ovat suora lainaus jakeesta Ps 22:2 aramean kielellä.
- 15:35 Nämä ihmiset eivät ymmärtäneet Jeesuksen sanoja vaan tulkitsivat ne omalla tavallaan. Kenties tahallaan.
- 15:36 He saivat vahvistusta väärälle mielipiteelleen, kun se ei toteutunut. Varsinaista logiikkaa.
- 15:38 Esirippu repesi ylhäältä alaspäin, sitä ei voinut tehdä ihminen vaan Jumala, Mt 27:51. Tämä esirippu oli pyhän ja kaikkeinpyhimmän välillä, joten esiripun repeäminen on

esikuva siitä, että Jeesuksen uhrin ansiosta raja Jumalan seurakunnan ja valtakunnan välillä on poistettu.

15:39 Sadanpäälliköllä oli kaikesta ympärillä olevasta kuohunnasta huolimatta ymmärrys tallella. Kun hän näki Jeesuksen kuolevan ristillä, hän tunnusti Jeesuksen Kristuksen Jumalan Pojaksi.

15:40 Salome oli Sebedeuksen poikien äiti.

15:43 Neuvosto = suuri neuvosto eli Sanhedrin, ks. Mt 5:22.
Joosef Arimatialainen, ks. Mt 27:57.

15:45 Pilatus lahjoitti kuolleen Jeesuksen Joosef arimatialaiselle ja arveli mielessään, että nyt siitä kansanvillitsijästä ei enää ole harmia. Saa sentään pääsiäisen viettää rauhassa.

15:46 Hauta suljettiin pyöreällä, myllynkiveä muistuttavalla kivellä, joka oli pystyasennossa ja täytyi vierittää sivuun ennen kuin hautakammioon pääsi sisään.

16:1 Jeesuksen hautaus oli tapahtunut kiireisesti ennen sapatin alkua, auringon laskiessa pitkäperjantai-iltana. Sen vuoksi hänen ruumistaan ei ehditty kylliksi voidella hyvänhajuisilla voiteilla, kuten rikkaiden tapana oli tehdä vainajiensa kunniaksi. Naiset aikoivat nyt sapatin päätyttyä jatkaa Jeesuksen ruumiin balsamointia.

Tämä osoitti sen, kuinka suuresti nuo naiset rakastivat Jeesusta. Opetuslapset sen sijaan olivat niin järkyttyneitä ja peloissaan, etteivät osanneet ajatella tällaisia asioita.

16:8 Nyt oli tapahtunut jotakin niin tavatonta, että naisetkin vaikenivat!

Näiden naisten kohdalla toteutui Psalmin kehoitus: Palvelkaa Herraa peläten, iloitkaa vavisten, Ps 2:11.

Luonnollinen reaktio ihmiselle on pelko, jonka hän kokee, kun näkymätön maailma ilmestyy hänelle, Job 6:4, Ps 14:5, Mk 9:6, Ilm 1:17.

- 16:9 Markuksen evankeliumin loppuosa (eli tämän luvun jakeet 9–20) puuttuu käsikirjoituksista Codex Sinaiticus (Codex alef) ja Codex Vaticanus (Codex B), mutta se esiintyy käsikirjoituksissa Codex Alexandrinus (Codex A), Codex Ephraemi (Codex C), Codex Bezae (Codex D), Washington Codex (Codex W), Codex K ja X ym. Niin ollen tämän osan hylkääminen Raamatun tekstistä on kovin heppoisella perustalla, varsinkin kun pääosa tästä tekstistä esiintyy muuallakin UT:ssa.

Tässä Markus mainitsee 18. parantumisen, joka oli tapahtunut Magdalan Marialle.

- 16:15 Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa julistaa kaikille ihmisille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa ja täyttämään tyhjyyttä, jota ihmiset tuntevat elämässään ilman elävää uskoa.

Vrt 2Ms 23:29.

- 16:16 Uskonnollinen maailma kiistelee mielellään monista asioista, ilmeisesti paremman tekemisen puutteessa, mm. kasteesta tämän jakeen pohjalta.

Turhaa työtä, sillä jae voitaisiin kääntää sm: Uskovaksi tullut ja kastettu pelastuu, mutta ei-uskova(ksi tullut) tuomitaan. Pääasia on usko eikä suinkaan kaste. Ja evankeliumia tulee julistaa kaikkialla kaikille, jotta ei-uskovat tulisivat uskoviksi ja pelastuisivat.

16:19 Ihmiset korottivat Jeesuksen ristille, mutta Jumala korotti hänet istumaan oikealle puolelleen.

Kun Stefanos kivitettiin, hän näki Jeesuksen seisovan Jumalan oikealla puolella, Apt 7:55.

16:20 Verbi <synergeoo> (5x) =

1. toimia t. työskennellä yhdessä, auttaa, 1Kr 16:16,

2. vaikuttaa yhdessä, Mk 16:20, Rm 8:28, Jk 2:22,

3. (part. mon.) työtoverit: 2Kr 6:1.

Herra itse vahvistaa evankeliumin sanan sitä seuraavien merkkien kautta.

Evankeliumi Luukkaan mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut evankelista Luukas, joka mainitaan UT:ssa kolmesti: Kol 4:14, 2Tm 4:11 ja Flm 24. Luukas oli Paavalin työtoveri ja matkakumppani, joka kirjoitti myös Apostolien teot. Paavali kutsuu Luukasta rakkaaksi lääkäriksi. Niinpä Luukkaan esittämät evankeliumin ihmeet (neitsestä syntyminen, sairaiden parantumiset, ylösnousemus jne.) ovat samalla lääkärintodistus ko. asioille. Näin Jumala viisautessaan tekee tyhjäksi tämän maailman älyniekkojen vastaväitteet.

Luukkaan ajatellaan kirjoittaneen ensisijaisesti kreikkalaisille. Sivistynyt mies kirjoittaa sen ajan sivistyneistölle mutta myös aivan tavallisille ihmisille sen ajan sivistyskielellä. Luukkaan kirjoittama kreikan kieli on korkeatasoista.

Luukkaan evankeliumi on yleismaailmallinen ja sen sävy on historiallinen ja toisaalta hyvin ihmisläheinen. Se viittaa tulevaisuuteen ja esittää Jeesuksen Ihmisen Poikana, joka ymmärtää pientä ihmistä ja kohtaa jokaisen ihmisen tämän omalla tasolla. Luukas kertoo mm. laupiaasta samarialaisesta, tuhlaajapojasta, Sakkeuksesta ja useista naisista heidän elämässään.

Luukas viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on niitäkin monia (tutki!).

Matteuksen tavoin Luukas tallettaa Jeesuksen sukuluettelon. Näiden sukuluetteloiden tarkoituksena on osoittaa, että Jeesus polveutuu kuningas Daavidista ja on siten hänen valtaistuimensa laillinen perillinen, Mt 1:16.

Matteus aloittaa sukuluettelon Abrahamista ja viittaa siten Abrahamin saamiin lupauksiin (1Ms 12:3 ym.), jotka ovat täyttyneet Jeesuksessa.

Luukas jatkaa sukuluetteloa ihmissuvun kantaisään Aadamiin asti, nähtävästi korostaakseen sitä, että Jeesus on koko ihmissuvun Pelastaja.

Sukuluettelot ovat samanlaisia Abrahamista Daavidiin, mutta Daavidista Joosefiin erilaisia. Matteuksella sukuluettelo jatkuu Daavidista Daavidin pojan Salomon kautta, Mt 1:6, mutta Luukkaalla Daavidin pojan Naatanin kautta, Lk 3:31.

Todennäköisintä on, että Matteus puhuu Joosefin suvusta ja Luukas esittää Marian sukuluettelon, jolloin Eeli oli Marian isä ja Joosefin appi. Enkelin sanoista Marialle, Lk 1:32, on päätelty, että Mariakin kuului Daavidin sukuun. Samoin apostoli Paavali vahvistaa, että Jeesus kuului lihan puolesta eli inhimillisen syntyperänsä ja polveutumisensa mukaan Daavidin sukuun, Rm 1:3.

LkV-n: tarkoittaa Luukkaan evankeliumissa käytettyä vertausta järjestyksellä n ($1 \leq n \leq x$).

1:1 Paljolla kirjojen tekemisellä ei ole loppua, totesi jo aikoinaan Saarnaaja, Srn 12:12. Niinpä monet jo tuolloin alkoivat tehdä historiallisia kertomuksia Jeesuksesta. Mutta koskapa ihminen on kovin subjektiivinen ja esittää mielellään väriteltyjä tarinoita, riippuen siitä mihin suuntaan hänen oma mielensä haluaa kutakin asiaa väritettävän – tähän on tieteen suuri ongelma tänäkin päivänä ja halki vuosituhansien – Pyhä Henki valtuutti lääkäri Luukkaan kirjoittamaan historiallisen evankeliumin, joka talletettiin Uuteen testamenttiin. Tällöin Jumalan Henki käytti Luukasta välikappaleenaan. Luukkaan persoonallinen näkökulma tulee evankeliumissa esille, mutta ei ihmisen subjektiivisuudella vaan hengellisen viisauden mukaisesti: tämä evankeliumi on Jumalan sanaa, josta Jumala itse vastaa, mutta jonka Luukas on saanut kirjoittaa.

Paljo tutkiskelu väsyttää ruumiin, jatkoi Saarnaaja, ja Luukas varmaan koki sen todeksi omassa tutkimustyössään, mutta sai samalla uutta elpynyttä voimaa sieluunsa Pyhän Hengen kautta. Niinpä jos joku arvostelee tätä Luukkaan tutkimustyön tulosta, ei hän arvostele lääkäri Luukasta vaan hänen työnantajansa – Herraamme Jeesusta Kristusta. Jumalallista huumoria on se, että Jumala kirjoitutti nämä ihmeelliset asiat lääkäri Luukkaalla, siten näistä ihmeistä on dokumentoitu lääkärin todistus!

Muuta raamatullista huumoria on esim. 2Kn 6:23, Job 12:2, Mt 13:51, Lk 1:62, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12, 1Tm 1:4.

1:2 Luukas tukeutui luotettaviin alkuperäisiin todistajiin. Siksi hänen työnsäkin on luotettava. Noh, keihin sitten tämän ajan liberaaliteologit, jotka arvostelevat Jumalan sanan

luotettavuutta, oikein tukeutuvat? Toinen toisiinsa! Ja ovatkin sitten epäuskon suossa koko kööri. Parempi on rakentaa elämänsä ja tutkimustyönsä kalliopohjalle, ja se kallio on Kristus, vahvasti myöhemmin Paavalikin, joka sentään oli aikamoisen oppinut mies hänkin, 1Kr 10:4.

- 1:3 Luukas myönsi olevansa tiedonjanoinen ja utelias. Hän oli tutkijatyyppi niin kuin olivat Mooses, 2Ms 3:2–3, Aasaf, Ps 73:16–17, Salomo, Snl 1:1–6, Srn 1:13, Paavali ja monet muut.

Uteliaisuus ei ole pahe, kun se suunnataan oikeisiin asioihin. Mutta lihanmielinen uteliaisuus on sitä, mikä pyrkii johtamaan ihmisen väärin asioiden pariin.

Ei ihmisen edes tarvitse tietää kaikkia toisen ihmisen asioita, sen osoitti Pietarille ja meille kaikille Jeesus, Jh 21:20–23. Eikä kaikkea paljasteta meille vielä tässä ajassa, 2Kr 12:4, Ilm 10:3–4.

Sana <kratistos> (4x) on sanan <agathos> (102x) = hyvä, arvokas, superlatiivi ja merkitsee: paras, mahtavin, arvokkain. Puhuttelusanana se tarkoittaa: kunnioitettu, korkea-arvoisa: Lk 1:4, Apt 23:26, 24:3, 26:25.

Vrt. halpa-arvoinen, Job 30:1.

Vrt. itsetunto, Apt 11:17, Ef 3:8.

- 1:4 Ihminen – olipa korkea- tai halpa-arvoinen – tarvitsee opetusta, ja senkin jälkeen vielä opetusta, jotta hän pystyy syvemmin ymmärtämään, kuinka luotettavia hänelle opetetut asiat ovat. Opeta viisasta, niin hän saa oppia lisää, totesi jo aikoinaan viisas Salomo, Snl 1:5, 9:8–9, 21:11.

Verbi <katheekheoo> (8x) = kertoa, opettaa, ohjata suusanallisesti: Lk 1:4; Apt 18:25; 21:21,24; Rm 2:18;

1Kr 14:19; Gal 6:6.

Ei ole varmaa, oliko Teofilos vielä tässä vaiheessa kristitty, mutta hänelle oli suullisesti kerrottu Jeesuksesta. Nyt Luukas katsoi tarpeelliseksi esittää evankeliumin asiat kirjallisesti, jotta ne tulisivat esille järjestyksessä, ja Teofiloksen olisi helpompi nähdä evankeliumin johdonmukaisuus ja luotettavuus. Huhupuheitahan ei kannata laittaa kirjalliseen asuun, koska silloin niiden epäluotettavuus tulee helposti ilmi, ja ne on helppo kumota.

1:5 Tuhatlukuinen temppelipapisto oli jaettu 24 osastoon (1Ak 24:1–19), joista kukin oli palvelusvuorossa viikon kerrallaan. Abian osasto oli kahdeksas, ks. 1Ak 24:10. Juudea tarkoittaa jakeissa Lk 1:5, 4:44, 6:17, 7:17, 23:5 sekä Apt 10:37 juutalaisten koko asuma-aluetta Palestiinassa eikä pelkästään Juudean maakuntaa. Se oli näet Herodes Suuren valtakuntana, Mt 2:1.

1:6 Sakarias ja Elisabet tahtoivat elää Jumalan tahdossa. Niin tehkäämme mekin.

1:7 Jumala käski ihmisten olla hedelmällisiä ja lisääntyä, 1Ms 1:28. Elisabet oli hedelmätön, joten hän ei saanut lasta. Lisääntyminen on hedelmällisyyden seuraus.

Hedelmättömiä naisia, joita Herra auttoi, oli useita: Saara, Rebekka, Raakel, Maanoahin vaimo, Hanna, Elisabet ja monia muita.

Hedelmätön = <steira> (12x+5x) = hepr. <‘aqaaraah> (11x): 1Ms 11:30; 25:21; 29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14; Tm 13:2,3; 1Sm 2:5; Ps 112:9; Job 24:21; Jes 54:1; 66:9; Lk 1:7,36; 23:29; Gal 4:27; Hpr 11:11.

Molemmat sanat tarkoittavat lapsetonta naista avioliitossa,

koska ovat muodoltaan feminiinejä.

Maskuliini-muoto <steiros> ei esiinny UT:ssa eikä LXX:ssa.

Sen sijaan maskuliini-muoto <‘aaqaar> esiintyy kerran jakeessa 5Ms 7:14 rinnan feminiini-muodon kanssa.

Näin on myös Hengen maailmassa: siellä, missä Pyhä Henki saa tuottaa hedelmää (Gal 5:22), tapahtuu myös lisääntymistä, mutta mistä Hengen hedelmä puuttuu, siellä lisääntyminen on enintään näennäistä.

Hedelmätön = <akarpos> (7x): Mt 13:22; Mk 4:19;

1Kr 14:14; Ef 5:11; Tt 3:14; 2Pt 1:8; Jda 1:12.

1:8 Sakarias toimitti papillisia tehtäviä vanhassa liitossa syntyperänsä perusteella, koska oli Aaronin jälkeläisiä. Uudessa liitossa kaikki uskovaiset saavat toimittaa papillisia tehtäviä myöskin syntyperänsä mukaan, hehän ovat näet syntyneet uudesti, ylhäältä – Pyhästä Hengestä ja Jumalan sanasta, Jh 3:3, Jk 1:18.

1:9 Oliko kyseessä sattuma vai Jumalan johdatus? Kyllä! Nimittäin Jumala on asettanut sattuman luonnonlaiksi, jota hän käyttää johdatuksessaan. Vrt. esim. 1Kn 22:34–38. Älä pelkää, josko sinulle tapahtuisi jotakin sattumalta. Jumala on sattumankin yläpuolella. Vrt. Rm 8:28. Suitsutus: Aamuisin jailtaisin oli hyvänhajuista suitsutusta poltettava alttarilla, joka oli esiripun edessä. Esirippu oli pyhäkössä pyhän ja kaikkeinpyhimmän välissä, 2Ms 30:1–8. Suitsuttaminen oli pyhäkköpalvelun huomattavimpia osia. Se oli rukouksen vertauskuva, Ps 141:2.

1:12 Ihminen, uskovainenkin, on arka ja pelokas. Siksi hän säikkyi helposti.

- 1:13 Ja sen vuoksi enkeli puhutteli Sakariaasta lohdullisesti:
Älä pelkää!
Mieluisa yllätys: Sakariaalle oli tulossa rukousvastaus.
Nimi Johannes merkitsee: Herra antaa armon.
- 1:14 Poika on isälle iloksi, Snl 10:1, 15:20, ja niin se on tyttökin.
- 1:15 Miksi Johannes oli oleva suuri? Koska hänet oli täytetty
Pyhällä Hengellä jo äitinsä kohdusta lähtien. Johannes oli
oleva suuri Herran edessä, mutta ei ihmisten edessä.
Hänen omien sanojensa mukaan Jeesuksen tuli kasvaa, mutta
hänen vähetä, Jh 3:30. Niinpä häneltä lopulta lyötiin pää
poikki Jumalan sanan tähden.
Suuruus on ihmisten mieliä kiehtova asia.
Noita Simon halusi olla suuri ihmisten edessä, Apt 8:9–24.
Opetuslapsiakin kiinnosti, kuka oli suurin heidän omassa
keskuudessaan, Mk 9:34, 10:43.
Eikä ole historiaan jäänyt tämäkään asia, vaan näkyy se
tulevan esille aina silloin tällöin eri yhteisöissä ja vähän itse
kunkin elämässä.
Viiniä ja väkijuomaa hän ei juo on viittaus Mooseksen lain
jakeisiin 3Ms 10:9, 4Ms 6:3. Tällöin on kyse nasiirista eli
henkilöstä, joka oli tehnyt askeettisen lupauksen
erottautuakseen Herralle joko iäkseen tai määrääjäksi.
Heprealaisista nasiireista on säädöksiä jakeissa 4Ms 6:1–21.
- 1:16 Ihminen tarvitsee kääntymyksen.
- 1:17 Johanneksen esiintyminen muistutti profeetta Elian
toimintaa, 1Kn 17 – 2Kn 2. Profeetta Malakia ennusti, että
Elia ilmestyy Messiaan edellä, Mal 3:1,23–24, ja Jeesus
todisti Johanneksesta, että Elia on jo tullut, Mt 17:10–13.
Ihminen tarvitsee sydämen kääntymyksen:

a) hengellisesti Jumalan puoleen,

b) ihmissuhteissa.

Ihmisen tulee valmistautua kohtaamaan Jumalansa,

Am 4:12, mutta Herra hänet lopulta valmistaa siihen, jotta ihminen voi pelastua.

1:18 Sakariaan epäily on inhimillisesti varsin ymmärrettävää: vanhuusiksi ei yleensä tuota jälkeläisiä.

Tosin israelilaisilla oli myös selvä Jumalan antama vastaesimerkki: Abraham ja Saara.

Mutta silti kyseessä oli lähes mahdoton tapaus.

Rajoittaako vanhuus käsityskykyä? Tähän Sakarias vetosi, ja ilmeisesti näin onkin jossain mielessä, Srn 4:13.

Jumalan tahdon tiellä asia voi kyllä olla aivan päinvastoin, sen osoittaa mm. Mooseksen esimerkki, 5Ms 34:7s.

Luukas on evankeliumissaan Sakariaan tavoin hienotunteinen naisia kohtaan.

Sakarias sanoo olevansa <presbytees> = vanhus, vanha mies, mutta vaimonsa hän sanoo olevan <probebeekyia en tais heemerais autees> = pitkälle edistynyt päiviensä määrässä, samoin on Lk 1:7, 2:36.

Molemmat ilmaukset ovat ko. sukupuolelle kunnioittavia ilmauksia.

LXX:ssa ilmaus esiintyy 1Ms 18:11, 24:1, Jos 13:1, 23:1,2 ja 1Kn 1:1.

1:19 Jumalan lähettiläs julistaa ilosanomaa.

1:20 Epäusko aiheutti Sakariaalle puherajoituksen!
Se onkin hyvä lainalaisuus hengellisessä työssä.

1:21 Puhumattomuudesta ymmärtää enemmän kuin epäuskon puheista.

- 1:24 Elisabetin suurin haave tässä ajassa oli varmasti tulla raskaaksi. Miksi hän sitten pysytteli salassa peräti viisi kuukautta? Osaavatkohan naisetkaan selittää tätä?
- 1:25 Lapsettomuutta pidettiin itämailla suurena onnettomuutena ja rangaistuksena. Kun perheessä oli monta lasta, se oli merkinä Jumalan siunauksesta.
- Ylenkatse = <oneidos> (39x+1x) esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa 39x hepr. sanan <cherpaah> = häpeä, häväistys, pilkka, vastineena.
- Elisabet oli saanut osakseen ylenkatsetta eli halveksuntaa ihmisten taholta, mutta miksi?
- Ihminen kun on lihallisen mielensä puolesta sellainen luikero, että pönkittääkseen omaa itsetuntoaan hän haluaa halveksia heikompiaan.
- Niinpä ilmeisesti monet ajattelivat, vaiikkeivät sanoneetkaan ääneen, mutta ilmeillään, eleillään ja käytöksellään viestittivät Elisabetille: Et sinä ole kunnollinen nainen, kun et pysty lasta saamaan, jotakin on varmasti vialla ...
- Mutta Herra poisti ylenkatseen hänen kohdaltaan.
- Ihmisen ei pitäisi tehdä kovin pitkälle meneviä arvioita pelkästään sen perusteella, mitä silmään näkyy.
- Uskonpa, että ikuisuudessa kotona Herran luona tulemme näkemään vielä monta uskossa kauan elänyttä sisarta, jotka eivät tässä ajassa saaneet lasta, mutta joilla paljastuukin olevan hämmästyttävä määrä hengellisiä jälkeläisiä.
- Ja toisaalta monta miestä, jotka olivat siittäneet monta aviotonta lasta, joista eivät tässä ajassa pitäneet huolta vaan halusivat rillutella mukamas vapaina, mutta onneksi Jumalan armosta lopulta kuitenkin tulivat kääntymykseen ja heidän sielunsa pelastui.

Sitten vielä nähdään menestyneitä naisia, jotka olisivat voineet saada lapsia, mutta valitsivat abortin, kenties tuhosivat sisäisen elämänsä ja hirvittävän synnintunnon jälkeen kääntyivät Herran puoleen.

Entä kuinka moni abortin aiheuttanut mies kääntyy Herran puoleen ja katuu syntejään?

Ja on myös miehiä, jotka pitivätkin huolta muiden siittämistä lapsista, koska ymmärsivät sydämessään, että Jumalan tahto on rakastaa pieniä ihmistaimia, pitää heistä huolta ja antaa heille mahdollisimman hyvät lähtökohdat niin ajalliseen kuin ikuiseenkin elämään.

Paljon on, mitä emme tässä ajassa ymmärrä emmekä tiedä.

- 1:26 Nasaret ei ollut mikään ihannealue asumiseen, koskapa niinkin vakaa mies kuin Natanael epäili, että voiko sieltä tulla mitään hyvää, Jh 1:46.
- 1:27 Maria oli kihloissa ollessaankin neitsyt. Se onkin Jumalan tahto, sukupuolielämä alkaa vasta avioliitossa. Sillä tavoin avioliitot kestävätkin paremmin.
- 1:28 Enkelin kaunis tervehdys merkitsi, että Maria oli Jumalan erityisen suosion kohteena ja Jumala oli valinnut hänet erityiseen tehtävään.
- 1:29 Odottamaton mieluisa yllätys aiheutti hämmennyksen. Semmoinen se ihmisen tunne-elämä on.
Maria oli ilmeisesti mietiskelevä henkilö: Lk 2:19,51.
- 1:30 Maria, joka oli nuori nainen, oli pelokas niin kuin ihminen on. Ihminen ei tarvitsekaan pelottelua vaan rohkaisua.
- 1:31 Tässä annetaan ilmoitus neitseestäsyntymisestä. Ja Jumala on humoristinen: se, joka on tämän kirjoittanut, on Luukas,

ammatiltaan lääkäri. Eli niin ollen asiasta on dokumentoitu lääkärintodistus, ks. jakeet Lk 1:34–35, 2:5–7.

Niinpä kaikkien lääkärien tulisi olla sen verran kollegiaalisia, että uskoisivat tämän asian todeksi, eivätkä hangoittelisi vastaan niin kuin jotkut teologit tekevät. Mutta he ovat ilmeisesti unohtaneet lukea jakeen 37.

Jeesuksen nimi, ks. Mt 1:21.

1:32 Daavidin valtaistuin oli ollut tyhjänä monta sataa vuotta kansan ja kuninkaiden syntien vuoksi. Nyt Jumala lähetti maan päälle todellisen Israelin kuninkaan, luvatus Messiaan, Jh 1:49.

1:34 Sakarias epäili lähes mahdottoman toteutumista, jae 18, mutta Maria epäilee täysin mahdottoman toteutumista. Eikä tällaista ole tapahtunutkaan kuin tämän ainoan kerran koko maailmankaikkeuden historiassa. Sen vuoksi hänelle Herra ei asettanut mitään puherajoituksia. Nähtävästi naiset on luotu puhumaan, miehet vaikenemaan...

1:35 Varjo on VT:ssa usein Jumalan läsnäolon ja suojeluksen vertauskuva, Ps 36:8, 91:1, vrt. Lk 9:34s. Enkeli sanoo Jeesusta Pyhäksi, koska Jeesuksessa ei ollut syntiä, Jh 8:46, 2Kr 5:21, Hpr 4:15.

1:37 Kaikkien teologiiden kannattaisi lukea ja uskoa tämä jae! Eivätpä sitten tuottaisi tiedon nimellä kulkevaa valhetietoa eli pseudotiedettä hienosti sanottuna.

1:38 Maria oli nöyrä. Nöyryys tarkoittaa taipumista Jumalan tahtoon. Marian tapauksessa se tarkoitti samalla alistumista häpeään ihmisten silmissä – alkoivat puheet: Kylläpä ovat hurskaita, maha kasvaa jo kihlajaisaikana. Liekö tuo edes Joosefille...

- 1:39 Perimätiedon mukaan tämä kaupunki oli Ain Karim, n. 8 km Jerusalemista länteen.
- 1:41 Hypähtää = <skirtao> ($6x+3x$) = 1. hypätä, loikata, hypähtää, hyppiä ilosta: Lk 1:41,44, 6:23, 2. kuivua, kuihtua, käpristyä, surkastua (Jl 1:17). LXX:ssa verbi esiintyy 6x: 1Ms 25:22, Ps 113:4,6, Jer 27:11, Jl 1:17, Mal 3:20.
- 1:42 Tulleeiko tästä suomen kielen ilmaus: siunattu tila, raskauden synonyymina? Joka tapauksessa Elisabet oli oikeassa, lapsihan oli hänelle itselleen hyvin toivottu siunaus ja Messias-kuningas koko maailmalle vielä enemmän. Ks. Ps 127:3, 128:3,4.
- 1:43 Jotkin uskonnolliset harhat selittävät, ettei äidin kohdussa oleva pieni lapsi ole ihminen, vaan mukamas jokin hyvänlaatuinen kasvain, joka voidaan poistaa turvallisesti. Marian raskaus oli vasta aluillaan, ja jo tuolloin Elisabet puhutteli Mariaa Herrani äidiksi. Toisaalta nykyinen kokeellinen luonnontiede todistaa, että kun gameetit, munasolu ja siittiösolu, yhtyvät, syntyy uusi solu, diploidi tsygootti, joka on biologisesti ihminen. Siinä solussa on täysi geneettinen informaatio, joka säätää, millainen tuosta ihmisestä kehittyy äidin kohdussa n. 9 kk:n aikana ja edelleen syntymän jälkeen. Ja tuosta ensimmäisestä solusta voidaan jopa päätellä ihmisen sukupuoli sen mukaan, ovatko sukupuolikromosomit XX (nainen) vai XY (mies).
- 1:45 Autuas se, joka uskoi, on feminiini-muodossa. Tarkoittaa varmaan ensisijaisesti Mariaa ja myös Elisabetiä itseään. Kaikkein ei miehilläkään ole osaa eikä arpaa...

1:46 Jakeet 46–55: Maria tunsi hyvin VT:n kirjoitukset, sillä hänen ylistysrukouksensa sisältää monia lainauksia niistä, ja erityisesti Hannan ja Marian ylistysrukouksella on paljon yhteistä, 1Sm 2:1s.

Verbi <megalynoo> (8x) = 1. tehdä suureksi,

2. pitää suuressa arvossa,

3. ylistää suuresti/ suuruutta,

4. (pass.) kasvaa suureksi, saada suurta arvostusta:

Mt 23:5, Lk 1:46,58, Apt 5:13, 10:46, 19:17, 2Kr 10:15,

Fil 1:20.

Marian sielu ja henki olivat oikealla tolalla: Minun sieluni ylistää Herraa. Ylistäminen on siis samalla sekä hengellistä että myös sielullista.

1:47 Ihmisen henki riemuitsee Jumalasta, joka on meidän pelastajamme. Tässä on kyse hengellisyyden syvyyksistä.

1:48 Hengellinen ihminen ymmärtää alhaisuutensa ja sen, että Jumala on katsonut meidän puoleemme.

Jakeen jälkiosaa ovat kokonaiset kirkkokunnat ahkerasti toteuttaneet halki vuosisatojen. Mutta merkillistä kyllä, Jeesus ja apostolit eivät antaneet Marialle mitään ylhäistä erityisasemaa.

Verbi <makarizoo> (12x+2x) = ylistää autuaaksi.

Autuaaksi ylistäminen esiintyy seuraavissa tapauksissa:

a) Leea sai orjattarensa Silpan avulla Asserin, 1Ms 30:13,

b) Herra pelastaa ja varjelee sen, joka pitää huolta vähäosaisesta, Ps 41:2–3,

c) rukous kuningas Salomon puolesta, Ps 71:17,

d) kuningas Salomon morsiamen onni, Ll 6:9,

e) Job onnensa päivinä, Job 29:11,

f) Jaakobin lapset kääntymyksen jälkeen, Mal 3:12,

g) Maria ylistää Herran suuruutta, Lk 1:48,

h) kärsivälliset ja kestävinä pysyvät Herran omat, Jk 5:11.

1:50 Jumalan laupeus on tarkoitettu kaikille, mutta se kestää eli pysyy niille, jotka pelkäävät Häntä.

1:51 Sydämen ylpeys aiheuttaa hajaannuksen, joka tulee Herralta, sillä Jumala on ylpeitä vastaan, mutta nöyriille hän antaa armon, 1Pt 5:5.

1:52 Tämän maailman mitta-asteikot eivät päde Jumalan edessä.

1:53 Ks. Ps 107:9. Ne, joilla on vanhurskauden nälkä ja jano, Herra ravitsee hyvyydellään, Mt 5:6, mutta ne, jotka luulevat olevansa rikkaita, Herra jättää sydämetään tyhjiksi, Ilm 3:17. Vaikka me olemmekin köyhiä, meillä on rikas Isä.

1:55 Abrahamille Jumala oli puhunut n. 2000 vuotta aiemmin eikä ollut unohtanut lupauksiaan.
Turha siis epäillä, missä viipyy hänen tulemuksensa. Herra pitää kaikki lupauksensa, eikä Hän ole ajasta riippuvainen niin kuin me olemme, 2Pt 3:8.

1:58 Yhteinen jaettu ilo on parempi kuin vahingonilo.

1:61 Ihmiset olisivat halunneet noudattaa perinteitä lapsen nimeämisessä, mutta Elisabet ja Sakarias halusivat tehdä Herran tahdon mukaan. Vrt. Abner, 1Sm 14:50.

1:62 Tämä on surkuhupaisa jae ja osoittaa, kuinka ihmiset suhtautuvat tyypillisesti vammaisiin: Sakarias oli mykkä, mutta ei kuuro, eikä hänen ymmärryksessään ollut mitään vikaa, mutta silti ihmiset viittoilivat hänelle!
Yritäpä viittoilemalla kysyä, mikä annetaan lapselle nimeksi, niin huomaat, että se vaatii jo lajinsa verran lahjakkuutta.

Mahtoi siinä käydä hirmuinen viuhtominen.

Tämä on samalla yksi esimerkki Raamatun syvällisestä huumorista. Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Mt 13:51, Lk 1:1, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12, 1Tm 1:4.

- 1:64 Jumalan ihmeteot saavat aikaan Jumalan ylistystä.
Sakarias sai puhekykynsä takaisin = sm: avautui/ avattiin hänen suunsa ja kielensä.
- 1:65 Jumalan ihmeteot saavat aikaan jumalanpelkoa.
- 1:66 Jumalan ihmeteot antavat ajatteleminen aiheutta.
Panna jtk mieleensä, ks 1Ms 37:11; 1Sm 21:12; Neh 8:13; Ps 106:7; Snl 16:20; Srn 7:2,21; Jes 44:19; Lk 1:66; 9:46; Hpr 8:10; 10:16.
Varmaan monet odottivat ja toivoivat, että Johanneksesta tulee uusi suuri Israelin kansan johtaja, joka vapauttaa heidät Rooman vallan alta. Niin toivottiin Jeesuksestakin, Jh 6:15.
Herran käsi on Jumalan suojeluksen ja avun vertauskuva, Esr 7:6,28, Ps 80:18, Lk 23:46, Apt 11:21.
- 1:69 Sarvi on VT:ssa voiman ja vallan vertauskuva, Ps 18:3, 132:17. Sanat pelastuksen sarvi viittaavat siis voimalliseen Pelastajaan.
- 1:71 Tässä maailmassa ihmiset vihaavat toisiaan, siksi tarvitsemme pelastusta, jotta pääsemme vapaaksi toistemme käsistä.
- 1:74 Pelastus vapauttaa meidät vihollisista ja pelosta, jotta voimme vapaina palvella Herraa, Gal 5:1.
- 1:77 Kuinka yksityinen ihminen ja kokonainen kansa voi tuntea pelastuksen? Syntien anteeksi saamisessa, Jes 33:24, Mt 9:2s.

- 1:78 Profeetta Malakia ennusti, että tuleva Pelastaja on vanhurskauden aurinko, Mal 3:20. Aamunkoitto korkeudesta viittaa sekä Messiaaseen että Messiaan aikakauteen, joka alkaa hänen tullessaan.
- 1:80 Tämä on Jumalan tahdon mukaista kasvua: kasvu ja vahvistuminen Hengessä. Siihen kuuluvat erämaavaiheetkin, vrt. Lk 4:1.
- 2:1 Augustus oli Rooman valtakunnan ensimmäinen keisari. Hän hallitsi v. 30 eKr. – 14 jKr.
Koko maailma tarkoittaa Rooman valtakuntaa, joka siihen aikaan käsitti melkein koko tunnetun maailman.
Messias ja globaali verotus tulivat samaan aikaan. Messias Jumalan lahjana maailmalle, verotus tämän maailman valtioiden keksintönä. Lokaalia eli paikallista verotusta oli toki ollut jo iät ajat.
Kun ihmiset tuskailevat verojaan, olisi hyvä muistaa kääntyä Messiaan puoleen, se on jumalallinen vaihtoehto. Sen jälkeen maksaa veronsakin mielellään, koska tietää, että ne kuuluvat vain tähän maailmanaikaan.
Kyseessä lienee ollut väestönlaskenta veroluetteloa varten.
- 2:2 Tämä verollepano oli ensimmäinen erotukseksi toisesta, kymmenisen vuotta myöhemmästä, josta kerrotaan jakeessa Apt 5:37 ja joka aiheutti kapinan Palestiinassa.
Kyrenius lienee ollut tuohon aikaan Syyriassa käskynhaltijana, nimittäin maaherrana hän oli myöhemmin, ilmeisesti v. 6–9 jKr. Tosin Kristuksen syntymä lienee tapahtunut 4 eKr, koska nämä vuosilukusysteemit on kehitetty myöhemmin, eivätkä ole varmoja.

- 2:4 Kuningas Daavid oli kotoisin Beetlehemistä, 1Sm 16:1, 20:6,28.
- 2:5 Maria oli raskaana jo kihlattuna ollessaan, ja se sai jutut liikkeelle. Ne jutut kestivät kolmen vuosikymmenen päähän asti, Jh 8:41.
Valhe on ihmisen lihalliselle mielelle paljon mieluisampi uskottava kuin totuus. Vielä nykyäänkin jotkut jumalattomat teologit puhuvat samantyyllisiä puheita, kun eivät usko Jeesuksen syntyneen neitsyestä, ja aikaa on sentään jo kulunut pari vuosituhatta. Voi pyhä yksinkertaisuus...
Osassa kreik. teksteissä on sana vaimo, osassa ei. Joka tapauksessa Jumalan edessä Maria oli Joosefin vaimo jo kihlautuneena ja raskaaksi tullessaan, Mt 1:18–20.
- 2:7 Messiaalle ei ollut tilaa.
Mitenkähän kävisi, jos USA:n presidentti tulisi Suomeen vierailulle, ja iltasella todettaisiin, ettei tässä mitään yösijoja ole tarjottavana, menköön nukkumaan pahnoille!
- 2:8 Paimenet olivat halveksittuja, he olivat yhteiskuntaluokituksessa alimpina. Talmudin mukaan heitä ei voitu käyttää edes todistajina oikeudessa.
Ja sanoohan Herran sana, että kaikki paimenet ovat egyptiläisille kauhistus, 1Ms 46:34.
Joten eipä ihme, jos nykyäänkään Kristuksen seurakuntien paimenet eivät ole maailman silmissä järin suuressa suosiossa. Uskovien keskuudessa heitä tulisi sen sijaan pitää kahdenkertaisessa kunniaassa, 1Tm 5:17, ja erinomaisen rakkaina heidän työnsä tähden, 1Ts 5:12–13.
- 2:9 Paimenet eivät pelänneet pimeää eivätkä petojakaan, heidän työtäänhän oli suojella laumaa pimeässä pedoilta, mutta nyt

he pelästyivät suunnattomasti. Ihminen on pohjimmiltaan arka ja pelokas kuin lammas, Jes 53:6.

2:10 Ilosanomaan kuuluu rohkaisu, ei pelottelu.

2:12 Pieni vauva tarvitsee kapaloita pysyäkseen lämpimänä ja tunteakseen olonsa turvalliseksi. Aikuinen ei enää.

2:14 Tämä on Raamatun kauneimpia totuuksia: Jumalalla on hyvä tahto ihmisiä kohtaan, siis myös sinua kohtaan.

2:18 Jumalan johdatus panee ihmiset ihmettelemään.

2:19 Ihminen on märehävinäinen hengellisessä mielessä niin kuin lammas.

2:21 Jeesus syntyi lainalaiseksi. Me emme ole Kristuksessa lain-
vaan armonalaisia, koska Kristus täytti lain meidän
puolestamme.

2:22 Puhdistuspäivät oli aika, jonka päätyttyä nainen sai
synnytyksen jälkeen tulla pyhäkköön, 3Ms 12.

2:23 Tässä on viittaus jakeisiin 2Ms 13:2,15.
Herran laki: Luukas käyttää tässä luvussa sanaa laki viidesti,
useammin kuin koko muussa evankeliumissaan. Hän haluaa
korostaa, että Jeesus syntyi lain alaiseksi, Gal 4:4, ja että
sekä Johanneksen että Jeesuksen vanhemmat tarkoin
täyttivät kaiken, mitä laki vaati.

2:24 Tästä uhrista nähdään, että Joosef ja Maria olivat köyhiä,
3Ms 12:6,8.

2:25 Simeon ja naisprofeetta Hanna, Lk 2:36, olivat niitä
israelilaisten edustajia, jotka olivat pysyneet Jumalalle
uskollisina. He kuuluivat ns. pyhään jäännökseen, Jes 28:5.

- 2:26 Voideltu = Kristus = Messias, ks. Mt 1:1.
- 2:27 Jumalan Henki johdattaa ja vaikuttaa uskovaisen aivan tavallisessa arkielämässäänkin, Rm 8:14, Fil 2:13.
Olla tapana = <ethidzoo> (1x + 2x LXX:n apokryfikirjoissa) esiintyy vain tässä.
Vrt. <eiiotha> (4x) = olla tapana, pitää tapanaan: Mt 27:15; Mk 10:1; Lk 4:16; Apt 17:2.
- 2:29 Sana <despotees> (10x) = 1. Valtias, Herra, Hallitsija: Lk 2:29, Apt 4:24, 2Pt 2:1, Jda 1:4, Ilm 6:10,
2. (talon) isäntä, omistaja: 1Tm 6:1,2, 2Tm 2:21, Tt 2:9.
- 2:33 Joosef ja Maria eivät vielä tienneet kaikkea, siksi he ihmettelivät.
Hänen isänsä ja äitinsä, on joissakin kreik. teksteissä: Joosef ja hänen äitinsä.
- 2:35 Miekka, joka käy sielun läpi, on ennustus tuskasta, jonka Maria saa kokea, kun Jeesus ristiinnaulitaan.
Maria ei vielä tiennyt, kuinka syvälle sydämeen häntä haavoitettaisiin oman pojan tähden. Ristin juurella hän sen ymmärsi, mutta vasta ylösnousemuksen jälkeen, miksi.
- 2:36 Raamatussa mainitaan muutamia naisprofeettoja: Mirjam, Mooseksen ja Aaronin sisar, 2Ms 15:20, Debora, Lappidotin vaimo, Tm 4:4, Hulda, Sallumin vaimo, 2Kn 22:14, 2Ak 34:22, profeetta Jesajan vaimo, Jes 8:3, Hanna, Fanuelin tytär, leskivaimo, Lk 2:36, sekä väävät profeetat, jotka pelottelivat ja johtivat kansaa harhaan: Nooadja, Nehemian pelottelija, Neh 6:14,

Iisebel, Ahabin vaimo, kansan eksyttäjä, 1Kn 16:31 – 21:25, 2Kn 9:7–37, Ilm 2:20.

- 2:38 Lunastuksen odotus oli Messiaan aikakauden alkamisen odotusta. Kansa odotti, että Messias-kuningas vapauttaa Jerusalemin Rooman vallan alta. Tuossa odotuksessa he joutuivat pettymään, koska Jerusalemin lunastus toteutuu lopullisesti vasta uudessa Jerusalemissa, Ilm 3:12, 21:2,10. Nykyisellä Jerusalemillä on toinen nimi: Ilm 11:8.
- 2:40 Elämänkaaren alkupää: Jumalan antama kasvu, vrt. Lk 1:80, 2:52, Snl 20:11, 22:6.
- 2:41 Pääsiäinen oli heille vuoden kohokohta.
- 2:42 Hyvistä tavoista kannattaa pitää kiinni.
- 2:43 Osassa kreik. teksteissä on: hänen vanhempansa, ja osassa: Joosef ja hänen äitinsä.
- 2:44 12-vuotiaana Jeesus oli jo melko itsenäinen, hänen vanhempansa luottivat häneen.
- 2:46 Jeesuksen vanhemmilla oli kolme hädän ja tuskan päivää. Marialle tämä oli esimakua siitä mitä tapahtuisi myöhemmin Golgatan ja ylösnousemuksen välillä. Viisas opiskelee ja oppii lisää. Jeesus osasi jo poikasena kuunnella. Monet eivät opi sitä taitoa koko elämänsä aikana, he kun ovat omasta mielestään viisaita jo valmiiksi, Snl 26:12.
- 2:48 Poikani = <teknon> (99x) = sm: lapsi. Samaa puhuttelumuotoa käyttävät myös tuhlaajapojan isä tämän vanhemmalle veljelle, Lk 15:31, ja Abraham rikkaalle miehelle, Lk 16:25.

Maria kutsuu tässä Joosefia Jeesuksen isäksi, vaikka he molemmat tiesivät asian oikean laidan. Niin oli kuitenkin ihmisten takia paras.

Verbistä <odynaoo> = tuottaa tuskaa, aiheuttaa ahdistusta.

Verbistä esiintyy UT:ssa ainoastaan med-pass. muoto

<odynaomai> (4x) = kärsiä tuskaa, tuntee ahdistusta.

Se esiintyy Luukkaalla: Lk 2:48, 16:24,25, Apt 20:38.

Kyseessä on paljon syvempi ja voimakkaampi tunnetila kuin huolestuneisuus, niin kuin tekstiyhteydestäkin voi päätellä.

Välissä oli ollut kaksi tuskan ja hädän täyttämää yötä, jolloin Maria ja Joosef tuskin olivat nukkuneet silmän täyttäkään.

- 2:49 Jakeen lopun käännös on sm: ...minun pitää olla niissä, mitkä/jotka ovat minun Isäni.

Tämä lause on ilmeisen monimerkityksinen, ja siksi kääntäjien on vaikea kääntää se, joten he mieluusti kaventavat sen merkityskenttää riippuen omasta ymmärryksestään.

Niinpä myös käännös: minun pitää olla Isäni huoneessa, on tulkitseva, mutta toki tekstiyhteyteen sopiva.

Näm Jeesuksen sanat ovat varhaisimmat, jotka ovat säilyneet meille. Vrt. Mk 5:41, 7:34, 15:34, jotka ovat arameaa.

- 2:50 Älkäämme ihmetelkö, jos raamatunkääntäjät eivät ymmärrä edellistä jaetta, eivät Joosef ja Mariakaan ymmärtäneet, muista paikalla olleista puhumattakaan. Ihmisen ymmärrys on niin perin rajallinen.

- 2:51 Jeesuskin oli lapsena alamainen ja kuuliainen vanhemmilleen, vaikka olikin Jumalan Poika. Näin Hän antoi esikuvan kaikille lapsille suhtautumisessa omiin vanhempiinsa.

Maria jäi jälleen pohtimaan asioita sydämessään.
Hän oli viisas nainen, hän noudatti profeetta Haggain
kehotusta, Hag 2:18.

2:52 Hengellinen kasvu esikuvana meille kaikille.

3:1 Luukas esittää historiallisia tosiasioita:
Tiberius hallitsi Augustuksen jälkeen ja oli Rooman
keisarina v. 14–37 jKr. Hänen 15. hallitusvuotensa oli siten
v. 28–29 jKr.
Pilatus oli Juudean maaherrana v. 26–36 jKr.
Herodes Antipas, Herodes Suuren poika, oli Galilean
neljännesruhtinas v. 4 eKr. – 39 jKr. Ks. Mt 2:1,22, 14:1.
Iturea oli Palestiinan koillispuolella ja Trakoniitinmaan sen
vieressä lähellä Damaskosta. Abilene sijaitsi Antilibanonin
rinteillä ja oli saanut nimensä Abilan kaupungista, joka oli n.
20 km luoteeseen Damaskoksesta.
Filippos, ks. Mk 6:17.

3:2 Tuolloin oli kaksi ylipappia! Se oli uskonnollispoliittinen
ratkaisu siihen aikaan.
Jumalan sana tuli Johannekselle. Se oli hengellinen ratkaisu
samaan aikaan.

Kaifas oli varsinaisessa ylipapin virassa v. 18–36 jKr. Hän
oli Hannaksen vävy, Jh 18:13.

Hannas oli ollut ylipappina v. 6 eKr. – 15 jKr. Hannas oli
voimakas luonteeltaan, ja hänen vaikutuksensa ylipapin
viran haltijaan oli voimakas senkin jälkeen, kun hän itse ei
enää ollut tässä virassa. Vrt. Jh 18:13–24.

3:3 Jordanin ympäristö tarkoittanee lähinnä virran alajuoksua,
Jerikon seutuja.
Kääntymyksen kaste, ks. Mk 1:4.

- 3:4 Jakeissa 4–6 on suora lainaus jakeista Jes 40:3–5.
Ks. Mt 3:3.
- 3:7 Johannes Kastaja puhui ankaria sanoja kovasydämiselle kansalle. Samalla kannattaa muistaa, että hän oli viimeinen vanhan liiton profeetta.
Uudessa liitossa julistetaan evankeliumia, jotta ihmiset kääntyisivät synneistään Jeesuksen puoleen ja saisivat syntinsä anteeksi.
Tuleva viha, ks. Mt 3:7, 1Ts 1:10.
- 3:8 Ihmiselämän uskonnollinen perusta: isien usko. Se onkin kuin jalkapallo: päältä ympäripyöreä ja sisältä täynnä ummehtunutta ilmaa.
Juutalaiset vetosivat siihen, että Abraham oli heidän isänsä lihan puolesta. Uudessa liitossa tilanne on aivan toinen, Gal 3:4–29.
- 3:11 Omaehtoinen tasaus on evankeliumin mukaista.
Pakkotasaus on ahneuden mukaista, joko sosialismin tai kapitalismin, riippuu olosuhteista ja tilanteesta.
- 3:12 Veronkantajat eli publikaanit, ks. Mt 5:46.
- 3:16 Johanneksella oli terve hengellinen itsetunto. Hän oli naisista syntyneistä suurin, Mt 11:11, Lk 7:28, ja tällä tavoin hän vertasi itseään Jeesukseen. Ks. Apt 11:17, Ef 3:8.
Minua voimakkaampi = <ho iskhhyroteros mou>, ilmaus on muodostettu genetiivillä. Samanlainen rakenne on kohdissa Mt 12:45, Jh 1:15,30 ja Kol 1:15.
- 3:17 Jyvässä on elämä, akanoissa ja ruumenissa vain kuoret.

- 3:19 Johannes uskalsi nuhdella inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti vahvempaan.
Niin teki aikoinaan esim. Jeremia.
- 3:20 Herodeksen puolustusreaktio johtuen pahasta omastatunnosta.
- 3:22 Pyhä Henki otti ruumiillisen muodon ilmestyäkseen nähtävällä tavalla, ks. Lk 24:39.
Ks. myös Mt 3:16, Mk 1:10.
- 3:23 Juutalaisen käsityksen mukaan 30 vuotta oli aikuisen miehen ikä, silloin hänen puheilleen ja mielipiteilleen alettiin antaa arvoa. Leeviläiset aloittivat palveluksensa 30 vuoden iässä, 4Ms 4:47.
Jeesuksen luultiin olevan Joosefin poika, Jh 6:42.
Evankeliumi kertoo kuitenkin, ettei Jeesuksella ollut inhimillistä isää, Mt 1:18–23, Lk 1:26–38.
Luulla voi:
a) vakavissaan niin kuin Eeli, 1Sm 1:13,
b) ivaillessaan, Apt 2:13–18, niin kuin jotkut juutalaiset,
c) tai sitten voi luulla itsestään liikoja, Lk 8:18.
Luulojen kirja: Apt 17:29, tutki!
Jeesus oli ihmiskunnan 77. sukupolvea.
- 3:36 Keenan ei esiinny hepr. tekstissä ko. luettelossa (1Ms 11:2), mutta kylläkin LXX:ssa muodossa Kainam, niin kuin tässäkin kohdassa UT:n kreik. tekstissä.
Näin Pyhä Henki osoittaa, ettei paraskaan ihmisten tekemä luettelointi ja kirjanpito ole täydellistä.
Vrt. Paavalin ohjeet nuoremmille evankeliumin julistajille: 1Tm 1:3–4, Tt 3:9.

Jumalallinen kirjanpito sen sijaan on täydellinen, Ilm 3:5, 13:8, 17:8, 20:12,15, 21:27.

4:1 Pyhän Hengen johdatus vei Jeesuksen autiomaahan, vieläpä Paholaisen kiusattavaksi. Näin hänet koeteltiin jo alkutaipaleella.

Jeesus on tie, ja hän osoitti meillekin tien kulkea Hengen johdatuksessa, vaikka se ei aina tuntuisikaan siunatulta ja mieluaisalta vaan jopa tuskien täyttämältä taipaleelta.

Ks. Rm 8:14, Gal 5:18.

4:2 Kiusaus kohdistui
a) ruumiiseen (jae 3),
b) sieluun (jakeet 5–7) ja
c) henkeen (jakeet 9–11).

Näin vihollinen koetteli kaikki alueet. Ja kärsi totaalisen tappion.

4:3 Paholaisen taktiikka: jossittelu totuudella.

4:4 Hengellinen taktiikka: uskon kuuliaisuus Jumalan sanalle. Tässä on suora lainaus jakeesta 5Ms 8:3.

4:5 Paholainen on melkoisen kyvykäs persoona, pystyi esittämään kaikki maailman valtakunnat yhdessä hetkessä. Vihamies on väkevä, sanoo Herran sana, Val 1:16. Mutta meidän Herramme on vielä väkevämpi, Lk 11:21–22.

4:6 Paholainen on tämän maailman ruhtinas, hänelle kuuluu tämän maailman valtaapiiri ja sen loisto, vielä tällä hetkellä.

4:7 Paholaisella on tarve saada palvontaa.

- 4:8 Jeesus osoitti syvän hengellisen totuuden: palvonta kuuluu vain ja ainoastaan Jumalalle.
Tässä on suora lainaus jakeista 5Ms 6:13, 10:20.
- 4:9 Taas Paholainen jossittelee totuudella. Väärä ei voi suoristua, totesi jo aikoinaan kuningas Salomo, Srn 1:15.
- 4:10 Paholaisen neuvo = hulluttelu Jumalan sanalla.
Jakeissa 10–11 on suora lainaus jakeista Ps 91:11–12.
- 4:11 Paholainen luki Raamatusta sen, mikä sopi hänelle (Ps 91:11–12), mutta jätti lukematta seuraavan jakeen (Ps 91:13), koska se kääntyy häntä vastaan.
- 4:12 Herramme Jeesuksen ohje on: hulluttelu Jumalan sanalla on Jumalan kiusaamista, eikä siihen kenenkään pidä ryhtyä.
Tässä on suora lainaus jakeesta 5Ms 6:16.
- 4:13 Jeesus joutui kestäämään maksimaalisen kiusaamisen, nimittäin Paholaiselta loppuivat aseet. Ei ollut enää mitään millä kiusata.
Joksikin aikaa = <akhri kairou> = sm: määrättyyn aikaan asti. Sama ilmaus on Apt 13:11.
- 4:14 Näin Jumala osoitti, että Henki on väkevämpi kuin Paholainen, ja Jeesus palasi autiomaasta Hengen voimassa.
Sana <feemee> (1x+3x) = sanoma, viesti, uutinen, tieto, huhu, maine: Mt 9:26, Lk 4:14 sekä LXX:ssa Snl 15:30.
Evankeliumi on hyvä sanoma Jeesuksesta.
- 4:15 Jeesuksen tehtävä oli opettaa. Kaikki ylistivät häntä.
- 4:16 Evankeliumit kertovat Jeesuksen käyneen kahdesti Nasaretissa julkisen toimintansa aikana, Mt 13:54–58, Mk 6:1–6.

Jeesus piti kiinni hyvistä ja oikeista tavoista.
Synagogan jumalanpalvelukseen kuului rukouksia ja VT:n luentaa. Rukouksetkin rakentuivat yleensä VT:n sanojen varaan. Päivittäin luettiin psalmeja ja useita muita VT:n kohtia. Sapatteina, maanantaisin ja torstaisin luettiin lisäksi Mooseksen kirjoja. Jo Jeesuksen aikana oli Mooseksen kirjat jaettu viikkojaksoihin. Kun sapattina oli luettu kohtia Mooseksen kirjoista, luettiin myös profeettojen kirjoja. Jumalanpalveluksen johtaja saattoi kutsua kenet tahansa täysikasvuisen juutalaisen lukemaan Kirjoituksia.

4:17 Kirjakäärö oli suorakaiteen muotoisista nahka- tai papyruskappaleista yhteenliittämällä tehty pitkä levy, joka käärittiin kokoon rullaksi. Jos teos oli suurehko, kiinnitettiin kaistaleen molempiin päihin puinen sauva, joitten ympärille se käärittiin. Kirjoitus oli tehty kääröön sarakkeisiin ylhäältä alaspäin, ja kun lukemiseen ryhdyttiin, käärittiin kirja sauvalta toiselle sitä mukaa kuin lukeminen edistyi.

4:18 Jakeissa 18–19 on suora lainaus jakeista Jes 61:1–2. Samalla myös viittaus jakeeseen Jes 58:6. Jakeen alussa oleva hepr. teksti <ruuach 'adoonai jhwh> (= Herran, Herran Henki) luettiin perinteisesti <ruuach 'adoonai 'eloohiim>, koska Herran pyhää nimeä ei saanut lausua, eikä nykyään tiedetäkään, kuinka se alun perin lausuttiin. Todennäköisesti Jeesus luki sen samoin, koska Luukas on kirjoittanut evankeliumiinsa Jeesuksen sanat kreikaksi <pneuma kyyriou> = Herran Henki. Vrt. 1Kr 13:9.

4:19 Suosion vuosi viittaa riemuvuoteen, jota Mooseksen lain mukaan tuli viettää joka 50. vuosi, 3Ms 25. Perintömaat ja sukutilat, olivatpa ne myytyjä tai pantattuja, palaavat silloin

alkuperäisille omistajilleen tai näiden perillisille, ja kaikki orjat oli laskettava vapaiksi.

Profeetta Jesaja käyttää kuvaa riemuvuodesta selvittämään tulevaa messiaanista onnen aikaa, jolloin Jumala vapauttaa vangit synnin kahleista, Jes 61:1s. Vrt. 2Kr 6:2.

Vrt. Jeesuksen sanat profeetan suosiosta, Lk 4:24.

4:20 Jeesus oli huomion keskipiste.

4:21 Messias on ennustusten täyttymys.

4:22 Ihmiset valtasi ihastelu ja väärä luulo. Ihastelun syy oli aivan oikea, armon sanat. Sen sijaan se, että Jeesus on Joosefin poika oli perin inhimillinen mutta väärä luulo.

4:24 Suosittu = <dektos> (5x) = 1. suosittu, tervetullut, 2. mieluinen, hyväksyttävä, kelvollinen, otollinen: Lk 4:19,24, Apt 10:35, 2Kr 6:2, Fil 4:18.

Herra osoittaa kansalleen suosiotaan, mutta kansa ei hänen profeetoilleen.

4:28 Nyt ihmiset joutuivat raivon valtaan. Äkkiä se muuttuu ihmisen mieli.

4:29 Kansan suosio vaihtui murha-aikkeeksi. He aikoivat tehdä saman tempun, jonka kuningas Amasjan sotajoukko teki aikoinaan edomilaisille, 2Ak 25:12.

Amasjalle vain kävi lopulta huonosti 2Ak 25:27.

4:30 Jeesus teki aikamoisen voimateon, jota Raamattu ei edes selitä tarkemmin. Ilmeisesti jumalanpelko valtasi ihmiset.

4:31 Jeesus lähti pois Nasaretista ja meni Kapernaumiin. Mahtoivatko Nasaretin asukkaat oppia tästä mitään?

- 4:32 Jeesuksella oli Jumalan antamat valtuudet, hän ei nojautunut ihmisauktoriteetteihin niin kuin juutalaisten kirjanoppineet, jotka saattoivat ladella: Rabbi Joosia on sanonut rabbi Akiban nimessä, että rabbi Samuel on sanonut... – kuin opetetut papukaijat.
- 4:34 Riivaajatkin tietävät, kuka Jeesus on, vaan epäuskoiset ihmiset eivät!
- 4:35 Riivaaja ei pystynyt vahingoittamaan miestä, koska Jeesus antoi sille käskyn lähteä.
- 4:38 Simon piti huolta anopistaan silloin kun tämä sairasti. Oikeanlainen anoppi–vävy suhde.
Anoppi esiintyy UT:ssa vain kahdessa tapauksessa:
1) tämä Pietarin anoppi, Mt 8:14, Mk 1:30, Lk 4:38 ja
2) anopin ja miniän väliset uskonsodat, Mt 10:35, Lk 12:53, niin kuin profeetta Miika oli ennustanutkin, Mka 7:6.
Mutta VT:ssa Ruutin kirjassa anopilla on tärkeä rooli. Oikeastaan Ruutin kirjaa voisi sanoa myös Anopin kirjaksi, niin läheinen suhde Ruutilla oli anoppiinsa, joka on todellisen anopin esikuva kaikille naisille.
Niin kuin Ruutkin on esikuva todellisesta miniästä.
Noh, toki Mooseskin mainitsee anopin kerran, kirousten luettelossa, 5Ms 27:23.
- 4:39 Vihmerä nainen tämä anoppi: heti kun kuume läksi, ei kun vaan palvelemaan!
- 4:40 Työpäivän jälkeen jouti kuljettamaan sairaita.
- 4:41 Jeesus ei antanut riivaajien ruveta julistamaan totuutta. Ne yrittävät nimittäin ympätä totuuden kylkiäiseksi valetta. Vai haluisitko sinä juoda raikasta lähdevettä, jos joutuisit

epäilemään, että tarjoilija on lorauttanut joukkoon jotakin myrkyllistä?

4:42 Perin inhimillistä: ihmiset olisivat halunneet omia Jeesuksen itselleen, koska hänen seurassaan oli niin hyvä olla.

4:43 Jeesus halusi tehdä lähettäjänsä tahdon.

4:44 Joissakin kreik. teksteissä: Juudean synagogissa.
Luukas tarkoittaa Juudealla usein koko Palestiinaa, Lk 1:5, 7:17, 23:5.

5:1 Ihmiset halusivat kuulla Jumalan sanaa. Se onkin ihmisen syvimpiä kaipauksia sen ohella, että hän haluaa olla Jeesuksen lähellä. Vaan mikä estää? Synti. Ja sen vuoksi monet yrittävät tukahduttaa tuon halun ja kaipauksen jollakin muulla, hyvällä tai pahalla korvikkeella. Ne ovat joka tapauksessa vain korvikkeita kaikkein tärkeimmän rinnalla.
Sitten ovat toisaalta ne ihmiset, jotka ovat tulleet uskoon ja saaneet syntinsä anteeksi. Heidänkin syvin halunsa ja onnensa on olla Herraa lähellä ja kuulla Jumalan sanaa. Vaan oma liha ja yhteisön perinnäissäännöt pyrkivät täyttämään heidän syvimmän kaipauksensa jollakin muulla. Sen takia uskonnollinen harrastelu pyrkii tunkemaan hengellisen elämän taka-alalle. Sitten on jonninjoutavia ongelmia yksityisten uskovien, erilaisten seurakuntien ja kokonaisten kirkkojen tai uskonnollisten yhteisöjen elämässä. Ja syy luonnollisesti on muissa vaan ei meissä... Parasta elämässä on olla lähellä Herraa Jeesusta ja kuulla Jumalan sanaa. Ja myös noudattaa sitä. Se ei ole korke-arvoista tämän maailman silmissä, mutta tuo todellisen tyydytyksen ihmissielun kaipaukseen.

- 5:3 Luonnon tarjoama auditorio: rantapenger kuulijakunnan istuimena ja vesi äänenvahvistajana (kokonaisheijastus!). Jumala on tehnyt kaiken jo edeltä käsin viisaasti.
- 5:5 Väsynyt ja työhönsä turhautunut Simon halusi olla kuuliainen Jeesukselle. Mikään muu ei olisi enää saanut häntä liikkeelle.
- 5:6 Jeesuksen tekemä voimateko oli jälleen ihmeellinen ja yllättävä.
- 5:7 Apajalta saatiin uutta voimaa niin, että jopa rannalla olijat lähtivät liikkeelle.
- 5:8 Pietarilla oli terve itsetunto. Hän ymmärsi, ettei ole arvollinen Jeesuksen seuraan ja saamaan osakseen tällaista hyvyttä. Vrt. Apt 11:17, Ef 3:8.
- 5:9 Jumalan voiman ilmeneminen aiheuttaa hämmästyä ja (jumalan)pelkoa.
- 5:10 Simon Pietari oli rohkea mies niin kuin Paavali ja varmaan Johanneskin, mutta kaikki he tarvitsivat rohkaisun sanoja Herralta, Apt 18:9, 27:24, Ilm 1:17.
Jeesus ei pelotellut Simonia vaan rohkaisi: Älä pelkää.
Samalla hän kutsui Simonin evankeliumin työhön.
Saada saaliiksi = <dzoogreoo> (2x) esiintyy UT:ssa vain tässä ja 2Tm 2:26, jossa kerrotaan vastakohdasta, kuinka vihollinen on saanut ihmisen saaliikseen toteuttamaan hänen tahtoaan.
Jeesus teki opetuslapsista ihmisten kalastajia, jotta he evankeliumia julistaen saisivat ihmisiä saaliiksi Jumalan valtakuntaan pois pahan vallasta.

- 5:11 Simon ja hänen kumppaninsa jättivät kaiken ja lähtivät seuraamaan Jeesusta. Herra irrotti heidät tärkeämpään työhön kokonaan. Näin kävi myöhemmin myös Paavalille. Suurin osa uskovista tekee normaalia työtä tässä ajassa ja sen ohella evankeliumin työtä, mutta jotkut Herra kutsuu ja erottaa kokonaan evankeliumin työhön.
- 5:12 Tässä ilmeni ihmisen epätoivoinen usko: mikään muu ei voi häntä auttaa, vain Jeesus.
- 5:13 Spitaalinen oli lain mukaan saastainen ja hänen piti asua yksinään leirin ulkopuolella. Ihmisiä nähdessään hänen piti huutaa: Saastainen, saastainen, jotta muut tiesivät karttaa häntä etteivät saastuisi, 3Ms 13:45–46.
Jeesus sen sijaan kosketti häntä ja paransi hänet. Tällä tavoin Jeesus osoitti evankeliumin ylivoimaisuuden lakiin nähden: Hän itse ei saastunut koskiessaan spitaaliseen vaan spitaalinen puhdistui. Tämä oli varmasti hirmuinen yllätys lainoppineille. Ja pitää muistaa, ettei Jumala ollut antanut lakia rikottavaksi eikä Jeesus tullut kumoamaan lakia vaan täyttämään sen. Osoituksena siitä spitaalilta murtui.
- 5:14 Tällä tavoin Jumalan armo todistettiin lain edustajille. Heidän ratkaistavakseen jäi, ottivatko he vastaan Jumalan armon omalle kohdalleen. Jotkut ottivat, monet eivät.
- 5:16 Jeesus rukoili paljon.
- 5:17 Fariseukset oli pieni, mutta vaikutusvaltainen ihmisryhmä. Heitä arvioidaan olleen vain n. 6 000.
Nykyäänkin pienet mutta äänekkäät ryhmät ovat esillä hiljaisen enemmistön kustannuksella.
Herran voima parantaa sairaita.

- 5:19 Rakkaus ja hätä keinot keksii. Samalla nämä miehet osoittivat voivansa käyttää luovaa ajattelua, he olivat todellisia ongelmanratkaisijoita. Evankeliumi ei tukahduta ajattelua, vaan päinvastoin rohkaisee siihen, nimittäin oikeaan ja puhtaaseen ajatteluun, Fil 4:8–9, Hpr 12:3. Keksintöjä on hyviä, niin kuin edellä mainitut, mutta myös huonoja, ks. 1Kn 12:33, Neh 6:8.
- 5:20 Tärkein ensin.
- 5:21 Vastustajat eivät pystyneet oivaltamaan, että Jeesuksella olikin jumalalliset valtuudet. Kreikan kelioppi antaa tähän tilanteeseen mielenkiintoisen lisävivahteen verbin <afieemi> = antaa anteeksi, aikamuodoilla: fariseukset ajattelivat vain tuota hetkeä (infinitiivin aoristi), mutta Jeesus osoitti vastauksessaan (jakeessa 24: infinitiivin preesens), että hänellä on jatkuva valtuutus antaa syntejä anteeksi.
- 5:22 Jeesus tiesi heidän sydämensä ajatukset, ja niin hän tietää nykyäänkin jokaisen meidän sydämemme syvimmätkin salaisuudet ja ajatukset. Häntä ei pystytä pettämään.
- 5:23 Jälkimmäinen on helpompi, ainakin lääketieteelle.
- 5:24 Jeesus ei todistanut ihmekykyjään vaan valtuutensa antaa syntejä anteeksi.
- 5:25 Parantuminen sai aikaan Jumalan ylistystä parannetussa.
- 5:26 Parantuminen sai aikaan muissa hämmästyttä, pelkoa ja Jumalan ylistystä.
Uskomatonta = <paradoksos> (1x) tarkoittaa paradoksaalista, sellaista mitä on vaikea uskoa, mikä ei

kuulunut normaaliin elämänrytmiin eikä inhimilliseen ajatteluun, mutta osoittautui todeksi.

- 5:27 Leevi oli toiselta nimeltään Matteus, Mt 9:9, Mk 2:14.
- 5:30 Fariseukset halusivat säilyttää sentään tietyn tason kutsuvieraiden suhteen. Niin nykyäänkin monet.
- 5:31 Jeesuksen periaate oli aivan toisenlainen kuin fariseusten. Mutta hehän eivät pystyneetkään auttamaan syntistä ihmistä.
- 5:32 Jeesus sen sijaan tuli kutsumaan luokseen nimenomaan syntisiä, jotta he voisivat pelastua.
Vanhurskas tarkoittaa tässä sellaista, joka itse katsoi olevansa vanhurskas, ja syntinen sellaista, joka tunsu ja myönsi rikkoneensa Jumalan tahtoa.
Mutta ketä ne vanhurskaat olivat?
Ks. Rm 3:10–11 ja Lk 18:19.
- 5:34 Jeesus on tärkeämpi kuin paasto.
- 5:37 Uudistuminen ei ole sama kuin vanhan parsiminen.
- 5:38 Uudistuminen on perinpohjaista, se tapahtuu henkeä ja mieltä myöten, Ef 4:23.
- 5:39 Vanhoista kaavoista kiinni pitävän on vaikea uudistua. Hän kun ei sitä haluakaan.
- 6:1 Joissakin kreik. teksteissä on sapatin määreenä sana <deuteroprootos>, jota ei esiinny muualla kreik. teksteissä. Sen merkitys on epävarma. Se saattaa tarkoittaa: seuraavana sapattina (edellisestä), tai: pääsiäisen jälkeisenä sapattina. Opetuslapsilla oli nälkä ja he tarvitsivat pientä hiukopala. Kukapa ei nälkäänsä söisi.

- 6:2 Johan löysivät fariseukset sanomisen aihetta omien perinnäissääntöjensä pohjalta.
Uskonnolliset perinnäissäännöt rajoittavat elämää: ...ei ole lupa.... Ne eivät ole Jumalan sanaa, joka suojelee ihmiselämää, vaan niiden tarkoitus on orjuuttaa ihmisiä.
Senpä vuoksi Paavali, joka oli elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa tuossa orjuudessa, kohdattuaan Herran Jeesuksen taisteli Jumalan armon evankeliumin puolesta lain ja perinnäissääntöjen orjuutta vastaan, eikä sallinut kenenkään väärällä opetuksella ajaa uskovia orjuuteen, ks. esim. Gal 1:6s.
- 6:3 Jeesus opetti fariseuksille Jumalan sanan pohjalta vähän laajempia näköaloja kuin hiusten halkomista.
- 6:4 Jumalan armo on suurempi kuin laki.
- 6:5 Jeesus osoitti olevansa suurempi kuin laki.
Bys: myös sapatin herra.
- 6:7 Kirjanoppineilla ja fariseuksilla oli väärä ennakoasenne Jeesuksen suhteen. He etsivät ainoastaan aihetta syytökseen. Semmoiset ihmiset ovat hyvin rasittavia lähipiirissä.
Nykyään puhutaankin henkisestä väkivallasta. Jeesus jos kuka joutui jatkuvasti kestäämään sellaista.
- 6:8 Jeesus tiesi kiusaajiensakin ajatukset.
- 6:9 Tässä on ydinkysymys: Onko tärkeintä pelastaa elämä vai tuhota se? Jeesus tuli etsimään ja pelastamaan sitä, mikä on kadoksissa. Ei tuhoamaan.
Moni lääkäri, bisneksen tekijä ym. joutuvat miettimään työssään tätä syvällistä ongelmaa käytännössä.
- 6:10 Tapahtui valtava ihme.

- 6:11 Raivostuivat mielettömästi = sm: tulivat täyteen mielettömyyttä.
Syntyi valtava vastareaktio Jeesuksen toiminnalle. Tälle on esikuva Nehemian kirjassa, Neh 4:1.
- 6:12 Jeesus rukoili koko yön, kun päivällä ihmiset veivät hänen aikansa.
Luukas kertoo useita kertoja Jeesuksen rukoilleen: Lk 3:21, 5:16. 9:18,28,29, 11:1, 22:41,44.
- 6:13 Sanaa opetuslapsi = <matheetes> (261x) käytetään evankliumeissa sekä laajassa että suppeassa merkityksessä. Kaikkia Jeesuksen seuraajia kutsutaan opetuslapsiksi, Lk 6:13,17. Joskus nimeä käytetään niistäkin, jotka uskoivat Jeesukseen, mutta eivät vaeltaneet hänen kanssaan, Mt 8:21,27:57, Lk 19:37, Jh 4:1. Suppeimman opetuslapsipiirin muodostivat apostolit, Mt 10:2.
- 6:15 Kiivailija = <dzeelootes> (8x) = selootti, vapaustaistelija: Lk 6:15; Apt 1:13; 21:20; 22:3; 1Kr 14:12; Gal 1:14; Tt 2:14; 1Pt 3:13.
Ks. sanakirja Novum 5: 2003.
Kiivailijat eli selootit oli juutalainen puolue, joka tahtoi väkivalloin irrottaa juutalaiset Rooman vallan alta. Heillä oli voimakkaat sotilaspoliittiset käsitykset Messiaasta. He olivat hyvin kansallismielisiä ja vastustivat kaikkea kreikkalaistumista ja roomalaistumista.
Josefuksen mukaan puolue syntyi Galileassa, kun kirjanoppinut Juudas Galilealainen ja fariseus Saadok yllyttivät kansaa kapinaan Roomaa vastaan v. 7 t. 6 eKr. pidetyn verollepanon aikana (Apt 5:37).
Ajan mittaan selootit saivat yhä lisää vaikutusvaltaa

juutalaisten keskuudessa. He aloittivat v. 66 jKr. roomalaisia vastaan kapinan, joka johti v. 70 jKr. Jerusalemin ja temppelin hävitykseen ja juutalaisvaltion olemassaolon lakkaamiseen. Selootit menettivät kansan luottamuksen ja katosivat sen jälkeen, kun Bar Kokhban kapina oli kukistettu v. 135 jKr. Ks. Mt 10:4.

- 6:16 Jeesus salli kavaltajan päästä apostolien joukkoon toteuttamaan Kirjoitusten ennustukset.
Mutta voi tuota kavaltajaa, kuinka hänelle lopulta kävi.
- 6:18 Saastaiset henget vaivaavat ihmisiä ja pyrkivät ajamaan ihmisen mitä moninaisimmilla tavoilla tuhoon, mutta Jeesuksen läheisyydestä ne joutuvat pakenemaan. Siten ihminen pääsee tervehtymään pahoistakin henkisistä vammoista.
- 6:19 Jeesuksesta lähtee voima, joka parantaa.
- 6:20 Opetuslapset ovat köyhiä mutta autuaita.
- 6:21 Jotkut ajattelevat, että uskovaiset ovat, tai ainakin heidän pitäisi olla, aina synkkiä ja murhemielisiä, mutta Jeesus lupasi: te saatte nauraa!
- 6:22 Opetuslapsia vainotaan syvimmiltään Jeesuksen nimen tähden, mutta tekosyitä tosin etsitään ahkerasti. Sen joutui kokemaan myös Mestariimme, Jh 10:33, 18:30.
- 6:23 Uskonnollisuus vainoaa hengellisyyttä. Niin VT:n aikoihin kuin Jeesuksen aikoihinkin, ja vielä nykyäänkin, Gal 4:29.
- 6:24 Tämä ja seuraavat jakeet osoittavat, että tämän maailman hyvyys ja Jumalan hyvyys eivät käy käsi kädessä, vaan ovat pikemminkin toistensa vastakohtia.

- 6:27 Jeesus tuli tuomaan rakkauden evankeliumin.
- 6:28 Parjata = <epeereadzoo> (2x): Lk 6:28, 1Pt 3:16.
- 6:31 Tämä on ns. kultainen sääntö.
Juutalaisilla rabbeilla oli saman tapainen ajatus, mutta negatiivisena: Älä tee kenellekään sitä, mitä et halua tehtävän itsellesikään.
Hyvä jo sekin, mutta Jeesuksen opetus ei ole negatiivista vaan positiivista!
- 6:32 Jeesus osoitti, että Jumalan armon evankeliumi on korkeampi kuin paraskaan inhimillinen ajattelu.
- 6:36 Tässä on Isän esikuva lapsilleen. Myös maallisen isän on hyvä antaa oikea, armahtava, esikuva lapsilleen. Se kuulemma vaikuttaa myös pienen ihmisen käsitykseen Jumalasta, taivaallisesta Isästä.
- 6:37 Päästäkää vapaaksi on sanan <apolyoo> keskeinen merkitys. Sanalla voi olla syyllisyydestä vapaaksi julistamisen merkityskin, jolloin jakeen loppu voidaan kääntää myös: Antakaa anteeksi, niin teillekin annetaan anteeksi. Joka tapauksessa anteeksiantamus on suurempi ja parempi kuin tuomitseminen.
- 6:40 Uskovaiset ovat Jeesuksen, eivät kenenkään ihmisauktoriteettien, oppilaita.
- 6:41 On se kumma, että uskovallakin voi olla noin valikoiva näkö!
- 6:43 Kreik. sana <sapros>, joka on käännetty tässä sekä huono että paha, on oikeastaan jotakin vielä pahempaa: mätä, laho, pilaantunut, härskiintynyt.

Kelvoton = <sapros> (8x): Mt 7:17,18; 12:33; 13:48;
Lk 6:43; Ef 4:29.

- 6:45 Tässä ilmenee syyn ja seurauksen suhde, jota ihminen ei pysty kiertämään. Sydämen hyvyys ja armahtavuus tuo ilmi hyvyyttä, mutta pahuus pahuutta. Sydämen pitää muuttua eikä ulkokuoren.
- 6:48 Jumalan sanan noudattamisella on läpi elämän kestävä siunauksensa.
Osassa kreik. tekstejä talosta sanotaan: oli kalliolle perustettu, ja osassa: oli hyvin rakennettu. Tähän käännökseen on otettu huomioon molemmat tekstit.
- 6:49 Jumalan sanan hylkäämisellä on elämän perustukset murtava vaikutus.
- 7:2 Tällä roomalaisella sadanpäälliköllä oli oikea elämänasenne, hän osasi arvostaa palvelijaansa.
- 7:3 Juutalaisten vanhimmat eivät ole tässä suuren neuvoston Sanhedrinin vaan paikallisen kaupunginneuvoston jäseniä.
- 7:4 Juutalaisten vanhimmat ymmärsivät arvostaa ja kunnioittaa sadanpäällikköä.
- 7:5 Tämä sadanpäällikkö rakasti Juudan kansaa, jonka suhteet Rooman valtaan ja roomalaisiin olivat hyvinkin hankalat, ja hän kunnioitti Israelin Jumalaa.
Vrt. kaksi muuta sadan päällikköä: nimeltä mainitsematon, Mt 27:54, Mk 15:39, Lk 23:47, ja Kornelius, Apt 10.
- 7:6 Verbi <skylloo> = 1. akt: vaivata, ahdistaa, raastaa, kiduttaa: Mk 5:35, Lk 8:49,

2. med: vaivata itseään, vaivautua: Lk 7:6,

3. pass: nääntyä, ahdistua: Mt 9:36.

7:7 Sadanpäälliköllä ei ollut heikko itsetunto vaan hän oli nöyrä mies, joka uskoi Jeesuksen mahdollisuuksiin.

Vrt. Apt 11:17, Ef 3:8.

7:8 Sadanpäällikkö ymmärsi oman asemansa ja Jeesuksen suuruuden.

7:9 Jeesus antoi tunnustuksen tuon miehen uskolle.

Uskon salaisuus on kansallisuudesta, etnisestä taustasta ja syntyperästä riippumaton, kaikille tarjolla oleva asia.

Vrt. Abraham, Jk 2:22–23.

7:11 Nain oli pieni kaupunki Galileassa Jisreelin tasangon kaakkoispuolella.

7:19 Joissakin kreik. teksteissä on: Herran luo.

Osassa kreik. teksteissä on lopussa sana <allos> = toinen (samaa laatua oleva), joissakin <heteros> = toinen, muu, toisenlainen, erilainen. Vrt. 1Kr 15:39–41.

Tämä oli epäuskon hetki Johannes Kastajan elämässä, kun hän virui vankilassa.

Vrt 4Ms 11:21s, 1Sm 27:1, Mk 4:38, Hes 12:22.

7:23 Loukkaantua, ks. Mt 11:6.

7:27 Tässä on suora lainaus jakeista 2Ms 23:20, Mal 3:1.

7:28 Joissakin kreik. teksteissä on: suurempaa profeettaa kuin Johannes Kastaja, ja joissakin: suurempaa kuin Johannes, ks. Mt 11:11.

7:29 Tunnustivat Jumalan olevan oikeassa = sm: tunnustivat Jumalan olevan vanhurskas.

- 7:30 Suunnitelma (aivoitus, UT 1938) = <boulee> (12x):
Jumalalla on suunnitelma niin yksityisen ihmisen kuin kansojenkin varalle: Rm 8:28, 9:11, Ef 1:11, 3:11, 2Tm 1:9, tutki tarkemmin!
- 7:34 Sana <oinopoteles> (1x+2x) tarkoittaa viinin juojaa:
Snl 23:20; Mt 11:19; Lk 7:34.
Jotkut ihmiset yrittivät käyttää Jumalan sanaa Jeesusta vastaan, Snl 23:20, vaikka tosiasiaa heidän vaikuttimenaan oli se, että Jeesus oli publikaanien ja syntisten ystävä.
Käännös UTN: Sellainen mässäilijä ja juoppo..., on jo selvästi yliampuva.
- 7:35 Tunnustavat oikeaksi = sm: tunnustavat vanhurskaaksi.
- 7:36 Juutalaisilla oli tapana maata juhla-aterioilla matalilla patjoilla pöydän ympärillä. Vertauskuvallisesti tämä kuvasti heidän vapauttaan, sillä orjien tapana oi syödä seisten.
- 7:37 Tämä nainen on yksi nimettömistä, tuntemattomista uskon sankareista. Hänen tekonsa ja Jeesuksen sanat puhuvat hänen puolestaan. Jotkut ovat väittäneet, että tämä nainen olisi Maria Magdaleena, mutta Raamattu ei kerro sellaista.
- 7:38 Ateriat nautittiin makuulla ollen lattialla, eikä tuolilla istuen niin kuin nykyään.
Verbi suudella = <katafileoo> (14x+6x+6x = 26x):
1Ms 31:28; 32:1; 45:15; 2Ms 4:27; Rt 1:9,14; 1Sm 20:41;
2Sm 14:33; 15:5; 19:40; 20:9; 1Kn 2:19; 19:20; Ps 84:11;
Mt 26:49; Mk 14:45; Lk 7:38,45; 15:20; Apt 20:37; sekä apokryfikirjoissa 6x: 1Esd 4:47; Tob 7:6; Tbs 7:6; 10:13; 3Makk 5:49; Sir 29:5.

- 7:44 Jakeet 44–50 osoittavat Jeesuksen sydämellisen suhtautumisen tuohon naiseen. Ks. 2Kn 4:27, Jh 12:7. Palestiinassa käytettiin jalkineina sandaaleja (paula-anturoita, sannikkaita), ja jalat tulivat kuljettaessa pölyisiksi. Kun vieras tuli talonn, pestiin ensiksi hänen jalkansa. Tavallisesti orja pesi jalat. Jalkojen pesu oli eräänlainen tervetulotoivotus, ja sen laiminlyömistä pidettiin epäkohteliaana. Vrt. Jh 13:5s.
- 8:2 Maria Magdaleena eli Magdalan Maria mainitaan evankeliumeissa 12x: Mt 27:56, 61; 28:1; Mk 15:40, 47; 16:1,9; Lk 8:2; 24:10; Jh 19:25; 20:1,18. Hän seurasi uskollisesti Jeesusta ja oli ensimmäisenä kertomassa Jeesuksen ylösnousemuksesta, Lk 24:9–12. Kaiken lisäksi hän saattoi opetuslapset hämmennyksiin, Lk 24:22–24. Magdala sijaitsi Gennesaretin järven luoteisrannalla, Tiberiaan pohjoispuolella. Ks. Mt 15:39, Mk 8:10. Ei ole syytä samaistaa Magdalan Mariaa ja naista, josta puhutaan jakeissa Lk 7:37–50 ja jonka nimeä ei kerrota.
- 8:5 Siementä = <ton sporon autou> = sm: siementään, mutta tuo ilmaus on suomen kielessä monikäsitteinen.
- 8:6 Kalliolla oli paikka paikoin hieman maata, ja se riitti, jotta siemen pääsi itämään ja oras alkoi kasvaa, mutta kun vesi puuttui, oras kuihtui ja kuoli.
- 8:10 Salaisuus, ks. Mk 4:11. Jakeen loppu = sm: näkevinä eivät näkisi ja kuulevina eivät ymmärtäisi. Ks. Jes 6:9–10, Mt 13:14, Mk 4:12.
- 8:13 Uskovien tulee juurtua Kristukseen, Ef 3:17–18, Kol 2:6–7.

- 8:18 Luulla, ks Lk 3:23, 1Sm 1:13, Apt 2:13–18.
Monilla on suuret luulot itsestään ja omista mahdollisuuksistaan, mutta viimeistään kuoleman lähetessä ihmiseltä otetaan luulot pois. Siksi on paras turvata Kristukseen jo lapsuudessa ja nuoruudessa.
- 8:19 Päästä luokse = <syntygkhanoo> (1x) = tavata, kohdata, liittyä yhteen, esiintyy vain tässä, mutta siitä johdettu sana <syntykhia> = sattuma, tapahtuma, esiintyy papyruksessa P75c sanan <sygkuria> tilalla kohdassa Lk 10:31.
- 8:21 Vrt. Lk 11:27.
- 8:26 Gerasalaisten aluetta sanotaan eri kreik. teksteissä myös gadaralaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mt 8:28 ja Mk 5:1.
- 8:28 Mitä sinä minusta tahdot, ks. Mk 5:7.
- 8:29 Oli käskemäisillään: kreik. tekstissä on verbistä akt.ind.impf. Samanlainen muoto on jakeessa Lk 8:42, kun Jairoksen tytär oli kuolemaisillaan.
Riivajien voimalla mies pystyi katkomaan ulkonaiset siteet, mutta oli hengellisesti ja sielullisesti täysin sidottu.
- 8:30 Legioona, ks. Mk 5:9.
- 8:31 Syvyys (= <abyssos>) on Saatanan ja saastaisten henkien säilytyspaikka tuomion odotusta varten: Lk 8:31; Rm 10:7; 2Pt 2:4,17, Jda 1:6,13, Ilm 9:1,2,11; 11:7; 17:8; 20:1,3.
Saastaiset henget anelivat Jeesukselta, ettei hän käskisi niiden mennä syvyyteen. Niin ollen ne tunnustivat Jeesuksen tuomariksi, jolla on valta tehdä niin. Vrt. Jk 2:19.
- 8:35 Uskoontulo ei vie ihmiseltä järkeä, vaikka jotkut niin luulevatkin, vaan päinvastoin antaa hänelle täyden

ymmärryksen, ks. Hpr 11:3 ja Ps 119:130. Sen seurauksena mies oli siististi puettu!

- 8:37 Tuolle kansalle sikalauma oli tärkeämpi kuin Jeesus. He saivat syödä kauan läskisoosia, mutta he menettivät iankaikkisen elämän toivon. He olivat siten Eesaun hengenheimolaisia, mistä Jumalan sana meitä nimenomaisesti varoittaa, Hpr 12:16–17.
- 8:38 Verbi <deomai> (22x) = pyytää, rukoilla, anoa, on tässä muodossa indikatiivin imperfekti. Se esiintyy samassa muodossa kohdissa 1Ms 25:21, Job 19:16 ja Dan 6:11. Teksti tarkoittaa, että mies pyysi hartaasti tai useampaan kertaan Jeesukselta, että saisi seurata Jeesuksen mukana, kun Jeesus nyt heti lähtee alueelta pois yleisön pyynnöstä.
- 8:39 Tuo mies ymmärsi heti Jeesuksen jumaluuden, vaikkei ollut saanut pätkeäkään teologista koulutusta! Mutta hän oli kohdannut Jeesuksen pelastajanaan, ja se oli suurinta tuon miehen elämässä.
- 8:41 Synagogan esimiehen tehtävänä oli valita palvelusmenojen suorittajat ja valvoa järjestystä. Hän huolehti myös synagogan kunnosta ja omaisuudesta. Synagogassa oli lisäksi yksi tai useampia palvelijoita ja joskus myös muita virkailijoita, jotka olivat esimiehen alaisia.
- 8:42 Sm: hänellä oli ainutsyntyinen tytär, noin 12-vuotias. Sana <monogenees> (9x) = ainutsyntyinen, ainoa lapsi, ainokainen: Lk 7:12; 8:42; 9:38; Jh 1:14,18; 3:16,18; Hpr 11:17; 1Jh 4:9. Samoin on LXX:ssa Jeftan tytär, Tm 11:34. Jairoksen tytär oli kuolemaisillaan (ks. Lk 8:29), ja myöhemmin jakeessa 49 kerrotaan, että hän kuoli.

- 8:43 Luukas itse oli lääkäri, Kol 4:14, ja hän ymmärsi, että lääketieteen apu on rajallinen.
Toisaalta kaikki tässä evankeliumissa kerrotut Jeesuksen tekemät ihmeet ovat näin saaneet lääkärin todistuksen Luukkaalta. Samoin Jeesuksen syntyminen neitseestä ja ylösnousemus kuolleista.
- 8:44 Jeesus noudatti Herran antamaa käskyä vanhassa liitossa tältäkin osin, 4Ms 15:38.
- 8:49 Vaivata = <skylloo> (4x): Mt 9:36, Mk 5:35, Lk 7:6, 8:49.
- 9:1 Ne kaksitoista = apostolit.
Voiman ja vallan karkottaa kaikki riivaajat = sm: voiman ja vallan kaikkien riivaajien yli.
- 9:3 Joissakin kreik. teksteissä sauva on monikossa. Sauvakävely taitaakin olla varsin vanhaa perua...
Mutta nyt oli kyse paljon tärkeämmästä asiasta kuin kuntoilusta, joka sekin on tärkeä yksityiselle ihmiselle.
- 9:7 Kyseessä oli Herodes Antipas, Herodes Suuren poika eli Arkelauksen veli, Galilean neljännesruhtinas, Mt 2:22, 14:1.
Joissakin kreik. teksteissä: mitä tapahtui hänen toimestaan.
- 9:9 Etsi tilaisuutta nähdä Jeesuksen, mutta ylpeys esti häntä menemästä Jeesuksen luo. Myöhemmin hän sitten sai sen tilaisuuden, Lk 23:6–12. Sitä ennen hän oli jo uhannut tappaa Jeesuksen, Lk 13:31–32.
- 9:10 Tämä kaupunki oli Beetsaida Julias Galilean järven koillisrannalla, Mk 6:45.
- 9:12 Sana <episitismos> (11x+1x) = ruoka(tarpeet), muona, eväät, esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä.

LXX:ssa sana vastaa hepr sanaa <tseedaah> (9x) = eväät:
esim. 1Ms 42:25, 45:21.

Liddell-Scottin sanakirjan mukaan se juontuu verbistä
<episitizomai> = hankkia itselleen ruokatarpeita.

Tuon verbin kakkosmerkityksessä mainitaan synonyymiksi
verbi <parasiteoo>, joka lopulta johtuu sanasta <parasitos> =
henkilö joka syö toisten pöydästä.

- 9:14 Ruokakunta = <klisia> (1x) esiintyy ainoastaan tässä.
- 9:19 Ihmisillä on uskonasioista monenlaisia luuloja, arvailuja ja
mielipiteitä.
- 9:20 Opetuslapsilla oli selvä käsitys totuudesta, ja Pietari
luonteensa mukaisesti ennätti sanomaan sen ensimmäisenä.
- 9:23 Jeesuksen seuraaminen on päivittäistä uskonvaellusta.
- 9:26 Jeesus viittaa toiseen tulemuksensa, kun hän tulee
kunniassaan Kuninkaana ja Tuomarina, Mt 25:31s.
- 9:28 Tämä ns. Kirkastusvuori oli todennäköisesti jokin Hermonin
harjanteista.
- 9:30 Mooses ja Elia, ks. Mk 9:5.
- 9:31 Poismeno = kuolema.
- 9:32 Naiset voivat olla raskaana, kun odottavat lasta, mutta
miehet näköjään vain unen raskauttamina.
Näinhän oli käynyt jo aikoinaan niin Aadamille kuin
Abrahamillekin, 1Ms 2:21, 15:12.
Ja uni yllätti Pietarin ja Sebedeuksen pojat Getsemanessakin,
Mt 26:40–46.
Kaikki nämä tilanteet olivat hyvin tärkeitä, ja miehet
nukkuivat.

- 9:33 Verbi <diakhooridzomai> (1x) = erota, erkaantua, poistua, lähteä pois, esiintyy UT:ssa vain tässä.
Verbi ilmaisee, että Mooses ja Elia eivät lähteneet Jeesuksen luota jonnekin muualle maan päällä, vaan ajan rajan tuolle puolen, mistä ei usein vierailla tällä puolen.
Teemme = <poieesoomen> on aktiivin konjunktiivin aoristi.
Se voidaan kääntää kehottavana: tehkäämme,
innostavana: tehdäänpäs,
tahtomista ilmaisevana: me voimme tehdä,
tai: me haluaisimme tehdä.
Pietari oli niitä miehiä, joka osasi puhua, vaikka ei tiennyt mitä puhui. Olisi pärjännyt hyvin politiikassa, mutta onneksi Herralla oli hänelle tärkeämpiä tehtäviä.
- 9:35 Se valittu: on Bys: Se rakastettu.
Kyseessä on yksi Messiaan nimityksistä.
Jeesus Kristus on Jumalan valittu, ja ne, jotka ovat Kristuksessa, ovat valittuja, Rm 9:33, Kol 3:12.
- 9:36 Joskus puheliaatkin miehet vaikenevat, ja viisaasti tekevätkin, Snl 17:28.
- 9:39 Vähän väliä = sm: ja katso
- 9:49 Nyt sai Johanneskin puheenvuoron, hän esitti ikään kuin pikavastauksen Jeesuksen sanoihin. Ehkäpä hän ajatteli joukon nuorimpana olevansa suurin, joka saattoi nyt puhua koko opetuslapsijoukon puolesta. Niinpä hän kertoi heidän kieltäneet miestä, joka ei oikein tuntunut tuntevan opetuslapsijoukon marssijärjestystä.
Mutta pieleen meni tämäkin intoilu...vaikka Pietari oli tällä kertaa viisaasti, ja syystäkin, vaiti.

- 9:50 Passiivinenkin henkilö voi olla opetuslasten (srk:n) puolella, kun ei vastusta heitä, mutta Jeesuksen (pelastuksen) puolella oleminen on aktiivinen ratkaisu, Lk 11:23.
Näin ollen srk ei ole yleispätevä vedenjakaja ihmiskunnassa – ja vielä vähemmän Israelin valtio, vaikka jotkin uskonnolliset piirit niin väittävätkin – mutta Jeesus Kristus on todellinen vedenjakaja koko ihmiskunnalle.
Vrt. Jos 5:13–14.
Joissakin kreik. teksteissä: meitä vastaan...meidän puolellemme.
- 9:51 Jeesuksen ylösottamisen aika viittaa Jeesuksen taivaaseen nousemiseen, Apt 1:9.
Ilmaus <steeridzoo to prosoopon> (1x) = sm: vahvistaa kasvonsa (jtk kohti), esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa profeetoissa Jeremialla 2x ja Hesekielillä 10x.
Profeetoilla se tarkoitti kasvojen kääntämistä jtk kohti tuomion ennustamiseksi.
Jeesus ei kääntänyt kasvojaan Jerusalemiä kohti ennustaakseen sille tuomiota, vaan mennäkseen sinne ristiinnaulittavaksi meidän syntiemme tähden, eli kärsiäkseen tuomion meidän kaikkien edestä.
- 9:52 Samarialaisten nimi tulee Samarian kaupungista, joka oli jaetun kuningaskunnan aikana Israelin (eli pohjoisen) valtakunnan pääkaupunki, 1Kn 16:24.
Kun pohjoisvaltakunta tuhoutui v. 722 eKr., tälle alueelle asettui ei-israelilaisia siirtolaisia, jolloin syntyi sekakansa. UT:ssa mainitut samarialaiset olivat näiden jälkeläisiä.
Juutalaisten ja samarialaisten välillä oli katkera viha. Samarialainen oli haukkumasana, jota juutalaiset käyttivät mm. Jeesuksesta, Jh 8:48, eivätkä juutalaiset seurustelleet

samarialaisten kanssa, Jh 4:9.

Samarialaiset kohtelivat erityisen vihamielisesti Jerusalemiin matkalla olleita pyhiinvaeltajia, minkä vuoksi juutalaiset usein kiersivät Jordanin itäpuolitse matkallaan Galileasta Jerusalemiin, Mk 10:1.

Luukas ja Johannes kertovat Jeesuksen käyneen tässä juutalaisten vihaamassa maakunnassa, Lk 9:51s, 17:11–19, Jh 4:1–42.

Lähettyessään ensimmäisen kerran opetuslapsensa julistamaan evankeliumia Jeesus tosin kielsi heitä menemästä samarialaisten luo, Mt 10:5, mutta sillä kertaa tarkoituksena oli kulkea vain juutalaisten kaupungeissa ja kylissä. Myöhemmin alkuseurakunta julisti evankeliumia samarialaisillekin, Apt 8:5–25, ja seurasi siten Jeesuksen antamaa esimerkkiä, Jh 4.

9:53 Hän = sm: hänen kasvonsa, ks jae 9:51.

9:54 Joissakin käsikirjoituksissa nämä jakeet ovat laajemmin:
54. Kun hänen opetuslapsensa Jaakob ja Johannes sen näkivät, sanoivat he: Herra, tahdotko, niin sanomme, että tuli taivaasta tulkoon alas ja hävittääkään heidät [niinkuin Eliakin teki]? 55. Mutta hän kääntyi ja nuhteli heitä [ja sanoi: Ette tiedä, minkä hengen omat te olette.] 56. [Sillä Ihmisen Poika ei ole tullut ihmisten sieluja hukuttamaan, vaan pelastamaan.] Ja he vaelisivat toiseen kylään.
Tässä on suora lainaus jakeista 2Kn 1:10,12.
Jaakob ja Johannes olivat ukkosenjylinän poikia, Mk 3:17, ja heillä oli intoa, mutta ei vielä taitoa.
Tuli iskee alas taivaasta, ks. Ilm 13:13, 20:9.

- 9:55 Jumalan Pyhä Henki on armon Henki, ja hänen omiaan me olemme.
- 9:58 Golgatan ristillä oli lopulta paikka, jossa Jeesus kallisti päänsä, Jh 19:30.
- 9:60 Tässä sanaa kuollut on käytetty sekä ruumiillisessa että hengellisessä mielessä. Ihminen, jolla ei ole elävää yhteyttä Jumalaan, on hengellisesti kuollut, Ef 2:1, Kol 2:13.
- 9:62 Jeesus tarkoittaa sanoillaan, että hänen seuraamisensa tulee tapahtua ilman viivyttelyjä ja ehjin, ei puolinaisin sydämin. Tähän viittaa myös apostoli Paavali, Fil 3:12–14.
- 10:1 Joissakin kreik. teksteissä on 70 ja joissakin 72, samoin jakeessa 10:17.
- 10:6 Rauhan lapsi on heprealainen sanonta. Se tarkoittaa ihmistä, jolla on rauha tai joka voi saada rauhan, Jes 54:13.
Hepreassa rauha = <šaaloom> (237x) merkitsee eheyttä, terveyttä ja onnea, sekä hengellistä että maallista siunausta.
- 10:11 Pölyn karistaminen/ pyyhkiminen oli vertauskuvallinen teko, joka tarkoitti, etteivät apostolit olleet vastuussa siitä, että kaupunki oli kieltäytynyt vastaanottamasta heidän julistamaansa evankeliumia.
- 10:12 Sinä päivänä eli päivänä, jolloin Jeesus tulee tuomitsemaan maailmaa. Vrt. Mt 7:22, 1Kr 3:13, 2Tm 1:12,18.
- 10:13 Korasin sijaitsi Kapernaumin pohjoispuolella n. kolmen kilometrin päässä. Siellä oli synagoga.
Kaupunki tuhoutui jo varhain, koska 4. vuosisadalla kirkkoisä Hieronymos sanoi sitä autioksi.
Beetsaida, ks. Mk 6:45.

Tyyro ja Siidon olivat foinikialaisten keskuksia, mahtavia kauppakaupunkeja, jotka sijaitsivat Välimeren rannikolla Palestiinan pohjoispuolella. Ks. Mt 15:21.

- 10:15 Kapernaum sijaitsi Gennesaretin järven pohjoisrannalla, Jordanin suun länsipuolella. Siellä oli suuri synagoga, tulli- ja sotilasasema. Kapernaum oli Jeesuksen kotikaupunkina hänen julkisen toimintansa aikana.

Bys: Ja sinä Kapernaum, joka olet taivaaseen korotettu!
Joissakin kreik. teksteissä on <katabibadzoo> = syöstä alas, ja joissakin <katabainoo> = astua alas.

- 10:17 Riivaajat olivat alamaisia myös näille 70 työmiehelle (= evankeliumin julistajalle eli evankelistalle), vaikka Jeesus ei ollut antanut tällaista nimenomaista lupautta. Apostoleille Jeesus antoi sellaisen lupauksen, Mt 10:1.

- 10:18 Nimi Saatana = <satanaas> = <saataan>, ks. Mt 4:1.
Saatana on tämän maailman ja riivajahenkien ruhtinas, Jh 8:44, 12:31, 14:30, 16:11.
Saatana on myös syyttäjä, joka syyttää Jumalaa pelkääviä Jumalan edessä, Job 1:9–11, 2:4,5, Sak 3:1, Ilm 12:10.
Jeesuksen sanat: Saatana lankesi taivaasta alas kuin salama, tarkoittavat, että Saatanan lähtö oli äkillinen ja peruuttamaton.

- 10:19 Jeesus voitti Paholaisen autiomaassa torjumalla kaikki tuon vihollisen kiusaukset. Tähän Jeesuksen voittoon perustui opetuslasten valta tallata kaikkea vihollisen voimaa.
Lopullinen voitto tapahtui Golgatan ristillä, kun Jeesus sovituskuolemallaan murskasi rikki käärmeen pään ja sai iankaikkisen voiton synnistä ja Saatanasta.
Skorpionit ovat laaja hämähäkkien ryhmä, johon

kuuluu yli 1 200 lajia. Niiden pistot aiheuttavat tuskallisia paikallistulehduksia. Suurimpien lajien pisto voi olla hengenvaarallinen.

- 10:20 Jumalan lasten suurin ilonaihe on se, että meidän nimemme on kirjoitettu Karitsan elämänskirjaan hänen sovitustyönsä ansiosta, Fil 4:3, Ilm 3:5, 21:27.
- 10:21 Inhimillinen viisaus ja äly ei riitä löytämään ja tuntemaan Jumalan pyhiä salaisuuksia vaan ainoastaan Pyhä Henki voi avata niitä Jeesuksen Kristuksen evankeliumin kautta, Kol 2:1–3, 9–12, 1:19–20.
- 10:24 Monet vanhan liiton profeetat ja kuninkaat olisivat halunneet nähdä ja kuulla Jumalan valtakunnan tulevan, mutta he eivät saaneet, koska aika ei vielä ollut täyttynyt. Me olemme autuaammassa asemassa tässä elämässä.
- 10:25 Lainoppinut =<nomikos> (8x) oli kirjanoppinut, joka oli Mooseksen lakiin ja yleensä VT:n opetuksiin: Mt 22:35; Lk 7:30; 10:25; 11:45,46,52; 14:3; Tt 3:13.
- 10:27 Tässä on suora lainaus jakeista 5Ms 6:5, 3Ms 19:18.
- 10:29 Ihmisen perustaipumus on osoittaa olevansa hyvä ainakin jossakin asiassa – vähintään yhtä hyvä kuin muut, mieluummin vähän parempi. Niinpä tämä lainoppinut halusi osoittaa Jeesukselle olevansa vanhurskas! Hän ei ymmärtänyt asian oikeaa laitaa...
Omavanhurskaudella on monia ilmenemismuotoja:
- näyttämisen halu, Lk 10:29,
- muiden halveksiminen, Lk 18:9.
- 10:30 Mies kulki elämässään alaspäin (<katabainoo> = kulkea alempana olevan paikan suuntaan, 82x), Jerusalemissa

Jerikoon. Suunta oli väärä, pitäisi kulkea maailmasta kohti Jumalan valtakuntaa.

- 10:31 Sattumalta = <kata sygkyrian> (1x) esiintyy vain tässä.
Hepr. vastine <miqreeh> (10x): Rt 2:3, 1Sm 6:9, 20:26,
Srn 2:14,15, 3:19 (3x), 9:2,3.

Kysymys: sattuma vai Jumala? on väärä, sillä Jumala on asettanut sattuman luonnonlaiksi, jota hän käyttää tahtonsa mukaan johdatuksensa välikappaleena. Näin oli myös tuon paikalle sattuneen papin ja leeviläisen kohdalla.

Vrt 1Kn 22:34.

Ks: Lk 8:19. Päästä luokse = <syntygkhanoo> (1x) = tavata, kohdata, liittyä yhteen. Verbi esiintyy vain tässä, mutta siitä johdettu sana <syntykhia> = sattuma, tapahtuma, esiintyy papyruksessa P75c sanan <sygkuria> tilalla tässä kohdassa eli Lk 10:31.

Hepr. verbi <qaaraah> (22x) = kohdata, sattua, tapahtua (odottamatta). Sen nif'al-muoto esiintyy 5x: 2Ms 5:3, 5Ms 22:6, 2Sm 1:6, 18:9, 20:1.

Myös papin kulkusuunta oli alaspäin, sen ilmaisee verbi <katabainoo>.

- 10:32 Papit olivat juutalaisten hengellisiä johtajia ja opettajia, 3Ms 10:8–11, 5Ms 31:9–13, 33:10.

Leeviläiset olivat papiston apulaisia, 4Ms 8:18–22.

Pappi ja leeviläinen olivat menossa samaa tietä samaan suuntaan. Sen osoittaa verbi <katabainoo> = mennä t. kulkea (alaspäin). Mutta laupeutta epäonnistuneelle ei heiltä kummaltakaan herunut. Molemmat kulkivat sivistyneesti lavean tien toista laitaa kuin tuo kurja puolikuollut. Mutta tie ja suunta olivat silti sama.

10:33 Samarialaiset, ks. Lk 9:52–53.

Tällainen yllättävä tapahtuma paljasti kolmen miehen sydämen tilan. Samarialaisen sydän heltyi sääliväisyyteen ja hän armahti ja auttoi kurjassa kunnossa olevaa miestä.

Armahtaa = <slagkhizomai> (12x):

verbiä käytetään 9x Herrastamme Jeesuksesta, kuinka hän sääli ja armahti kansaa.

Kolme kertaa verbi esiintyy Jeesuksen vertauksissa:

Mt 18:27, Lk 10:33, 15:20.

Kaikissa noissa kohdissa on kyse syvästä sääliväisyydestä ja todellisesta armahtavaisuudesta. Kunpa Pyhä Henki saisi vaikuttaa kaikissa meissä uskovissa tällaista mielenlaatua.

10:34 Öljyn ja viinin sekoitusta käytettiin haavavoiteena.

Haava = <trauma> (1x).

Kaikilla meillä on sielussamme traumoja, jotka ovat tulleet elämän matkan varrella. Herra Jeesus parantaa ja sitoo pahimmatkin haavamme.

Vrt Job 6:21, Jes 61:1, Lk 4:18.

10:36 Lainoppinut kysyi alun perin: Kuka sitten on minun lähimmäiseni? Ja nyt Jeesus esittikin hänelle vastakysymyksen: Kuka näistä kolmesta sinun mielestäsi osoitti olevansa sen lähimmäinen, joka oli joutunut ryövärien käsiin?

10:37 Mies päätteli aivan oikein: Se, joka osoitti hänelle laupeutta. Näin helppoa tai vaikeaa on olla lähimmäinen.

10:39 Sisarukset mainitaan myös kertomuksessa Lasaruksen herättämisestä, Jh 11:1–44, jossa heidän luonnettaan kuvataan samalla tavoin.

- 10:40 Tyypillinen vaativa rukous toisen ihmisen puolesta: Herra pistä se tyyppi tekemään jotakin tämän asian eteen...
- 10:41 Jeesuksen huomautus lähtee aineelliselta tasolta ja päättyy hengelliseen, hyvään osaan eli Jumalan sanan kuulemiseen.
- 10:42 Joissakin kreik. teksteissä on: Mutta vähän on tarpeen tai yksi ainoa.
- 11:1 Opetuslapset pyysivät Jeesusta opettamaan heitä rukoilemaan, ja niin Jeesus opetti heille ns. Isä meidän – rukouksen.
- 11:2 Rukouksella on tässä lyhyempi muoto kuin Matteuksen evankeliumissa, Mt 6:9–13. Myös sen sanat ovat hieman erilaiset, ja se on eri yhteydessä kuin Matteuksella. Jeesus on varmaan opettanut tätä rukousta useita kertoja eri tilanteissa, eikä hän ole toistanut sitä sanatarkasti, niin kuin eivät evankeliumitkaan ole sanatarkkoja kopioita toisistaan. Evankeliumi onkin elävä sana, laki oli kiveen hakattu. Vrt. 2Kr 3:3. Tutki tarkemmin!
- 11:3 Sana <epiousios> (2x): Sanan tarkasta merkityksestä ollaan epävarmoja, mutta sen merkitys voi olla:
1. tähän päivään kuuluva, jokapäiväinen,
 2. seuraavaan päivään kuuluva, huomina,
 3. olemassa oloon tarpeellinen,
 4. yliluonnollinen.
- Tai mahdollisesti se tarkoittaa kaikkia näitä eri vivahteita. Ks. Mt 6:11.
- Tämä pyyntö sisältää jatkuvuuden: <didou heemiin kath heemeran> = anna (prees.) meille päivittäin. Vrt. Mt 6:11.

- 11:7 Asunnot olivat yleensä pieniä. Niissä oli vain yksi huone, jossa koko perhe nukkui.
- 11:15 Beelsebul, ks. Mt 10:25.
- 11:19 Lapsenne = sm: poikanne. Samoin Mt 12:27.
- 11:20 Jumalan sormi on vertauskuva Jumalan välittömästä ja näkyvästä tартumisesta ihmisen elämään.
Ennen vanhan liiton asettamista Jumalan sormi toi egyptiläisille rangaistuksen, 2Ms 8:14–15, sitten vanhan liiton käskyt kivitaluihin kirjoitettuina, 2Ms 31:18–19, 5Ms 9:10, mutta uuden liiton evankeliumin aikana siunauksen ja vapautuksen synnin ja vihollisen vallan alta, Lk 11:20, Jh 8:6s.
Vrt. Jumalan luomistyöt, Ps 8:4.
- 11:23 Suhteessa Jeesukseen kukaan ei voi olla passiivinen tai välinpitämätön. Jokaisen on ratkaistava oman sydämensä suhde Jeesukseen, koska ainoastaan hänessä on pelastus ja syntien anteeksi saaminen.
Vrt Mt 12:30, Mk 9:40, Lk 9:50.
- 11:26 Jos ihminen ei sydämessään käänny Jeesuksen Kristuksen puoleen niin, että Jumalan Pyhä Henki saa vallata hänen sydämensä, niin tuon ihmisen hengellinen tila menee ajan myötä pahempaan suuntaan.
- 11:27 Tämä nainen korotti Jeesuksen äidin Marian erityisasemaan, mutta Jeesus ei antanut Marialle, eikä kenellekään muulle mitään erityisasemaa. Vrt. Lk 8:21.
- 11:28 Sanat <menounge> (Bys: 3x) = 1. niinpä mutta,
2. niinpä todella,

3. kyllä, varmasti: Rm 9:20, 10:18, Fil 3:8,
<menoun> (NA: 1x) = niin, niinpä, Lk 11:28.

- 11:29 Juutalaiset tavoittelivat merkkiä eli vaativat Jeesukselta erityisiä ihmeitä, jotka todistaisivat, että Jumala on hänet lähettänyt. Jumala ei kuitenkaan antanut heille muuta merkkiä kuin profeetta Joonan merkin. Jeesus oli tehnyt paljon tunnustekoja ja ihmeitä, mutta ne eivät mukamas riittäneet juutalaisille.
- 11:38 Peseytymisen perinnäissäännöt, ks. Mk 7:2.
- 11:42 Minttu oli hyväntuoksuinen kasvi, jota käytettiin mausteena ja jonkin verran lääkkeenä. Ruudanlehtiä käytettiin samoin, ja niiden tuoksu oli vielä voimakkaampi kuin mintun.
- 11:44 Haudan koskettamisesta ihminen tuli saastaiseksi, 4Ms 19:16–17.
- 11:45 Mitäpä sillä väliä, että Jeesuksen puheet häpäisevät fariseuksia, se sopii hyvin, mutta hänen puheensahan häpäisevät myös meitä, tuntui lainoppinut ajattelevan.
- 11:46 Jeesuksella ei ollut sen korkeammat käsitykset lainoppineista kuin fariseuksistakaan. Kovasydämistä porukkaa olivat molemmat.
- 11:47 Kivestä oli heidän sydämensä, kivestä he väsäsivät monumentteja. Mutta kivikovia olivat teotkin olleet, murhatöitä.
- 11:48 Jeesuksen sanojen mukaan nämä muistomerkit eivät tosiasiaassa tulleet profeettojen muistoksi ja kunniaksi, vaan heidän tappamisensa muistoksi ja kunniaksi!
Koskeekohan tämä sana katolista kirkkoa, joka on

historiansa aikana tappanut laumoittain uskovaisia ja jopa julistanut osan heistä pyhimyksiksi...

Tai islamia, jolla on samanlaisia tekoja.

Entä muuta uskonnollisuutta?

Tahi kommunismia, jonka historia on kovin verinen, hehän tappoivat omat (väärät) profeettansa. Tosin kaikki heidän profeettansa olivat vääriä, niin kuin natsienkin.

Entä kapitalismia, joka turvatakseen lännen vapauden ja rasvaisen hyvinvoinnin on valmis tappamaan köyhiä kuin karpäsiä? Hekin ottavat Jumalan ikään kuin apulaisekseen tekoihinsa: In God we trust...

11:49 Kristus on Jumalan voima ja Jumalan viisaus, 1Kr 1:24.

11:51 Aabelin ja Sakarjan murha, ks. Mt 23:35.

Polttohrialttari oli varsinaisen pyhäkön (pyhä ja kaikkeinpyhin) ulkopuolella.

11:53 Kirjanoppineet ja fariseukset eivät nähneet mitään syytä parannuksen tekoon, vaan halusivat ainoastaan kampaattaa Jeesuksen. Varokaamme sen kaltaista sydämen kovuutta.

12:5 Helvetti, ks. Mt 5:22.

12:6 Mt 10:29 mukaan kaksi varpusta maksoi yhden rovon, joten kahdella rovilla piti saada neljä varpusta, mutta nämä ovatkin ale-varpusia, jollain tavoin vaurioituneita, eikä niitä voinut siten laskea täysihintaisiksi. Mutta noita reppanoitakaan Jumala ei ollut unohtanut! Ja sama pätee vielä suuremmalla syyllä meihin ihmisiin!

12:10 Pyhän Hengen pilkka, ks. Mt 12:31.

12:11 Synagoga oli usein paikallisen oikeusistuimen (paikallisen neuvoston) kokouspaikka, Mt 10:17, 23:34, Mk 13:9.

- 12:12 Osassa kreik. teksteissä on <bitos> = vilja, vehnä, ja osassa <genneemata> = tuotokset, tuotto, sato.
Ilmaus <ta agatha mou> = sm: hyvät asiani, tarkoittaa miehen omaisuutta, kaikkea minkä hän on saanut pitää hyvänä.
- 12:15 Ahneus on epäjumalanpalvelusta, Kol 3:5.
Sana <pleoneksia> (10x) = ahneus, voitonhimo, oman edun tavoittelu: Mk 7:22; Lk 12:15; Rm 1:29; 2Kr 9:5; Ef 4:19; 5:3; Kol 3:5; 1Ts 2:5; 2Pt 2:3,14.
Tätä sanaa käytetään LXX:ssa hepr sanan <betsa'> (23x) = vääryydellä saatu voitto t. hyöty, vastineena: Ps 119:36; Jer 22:17; Hes 22:27; Hab 2:9.
- 12:16 Luomistyön pohjalta maa on Jumalan, 3Ms 25:23, ja niin ollen myös kaikki sen tuotto. Ihminen ei lopulta omista mitään kaikesta maan tuottamasta hyvyydestä, vaan hänellä on hallintaoikeus siihen, mitä hän on hankkinut tai saanut. Se kaikki on Jumalan lahjaa hänelle tätä elämää varten. Kuoleman hetkellä se kaikki jää tänne, kukaan ei ole voinut viedä mitään omaisuuttaan mukanaan.
- 12:17 Jakeet 17–18: rikas mies omi kaiken itselleen: satoni, aittani, viljani, omaisuuteni. Hänellä oli kuitenkin niihin vain hallintaoikeus niin kauan kuin hän eli.
- 12:20 Mielettömyys on sitä, että ihminen on välinpitämätön oman sielunsa iankaikkisuuskohtalosta. Mielettömyys on myös ulkokultaisuutta ja -kohtaisuutta, Lk 11:37–44. Myös lähimmäisensä halveksiminen on mielettömyyttä, Snl 11:12. Jumalalla on oikeus vaatia ihmiseltä tämän sielu pois, koska hän on luonut ihmisen ja antanut tälle hengen, sielun ja ruumiin, siis kaiken. Ihmisellä ei ole oikeutta vaatia mitään

Jumalalta tai muiltakaan, mutta Jumala antaa kaiken armossaan. Kauheata olisikin, jos Jumala jakaisi syntisille oikeutta, nimittäin se olisi kadotustuomio, joka kohtaakin niitä, jotka eivät tunne Jumalaa ja ole kuuliaisia meidän Herramme Jeesuksen evankeliumille, 2Ts 1:8–9.

12:24 Katsella = <katanoeeo> (14x) = tehdä havaintoja, tarkkailla, katsella, havaita, huomata, kiinnittää huomionsa jhnk.

12:25 Sana <heelikia> (8x) voi tarkoittaa:
elämän pituutta, Jh 9:21,23,
fyysistä pituutta, Lk 19:3.
Ihminen ei pysty jatkamaan elämänsä päiviä mutta kylläkin lyhentämään jumalattomalla elämällä.
Vrt. Mt 6:27, Ps 55:24, 102:25, Jer 17:11, Jes 65:20.

12:29 Verbi <meteoridzomai> (1x) = nousta t. kurkotella korkealle; olla huolissaan, esiintyy UT:ssa vain tässä.

12:35 Tässä on suora lainaus jakeesta 2Ms 12:11.
Juutalaisilla oli väljähihainen pitkä viitta, jonka liepeet nostettiin vyön alle, kun tehtiin työtä tai käveltiin nopeasti, etteivät ne olisi estäneet liikkumista. Vyöttäminen merkitsee siis työhön ryhtymistä. Jeesuksen sanat ovat kehoitus työhön.

12:38 Toinen yövrtio oli klo 21–24, ja kolmas klo 24–3.

12:42 Sana <sitometrion> (1x) = vilja-annos, päivittäinen ruoka-annos viljaa.

12:46 Piestä perinjuurin, tai: hakata kappaleiksi (UT38) = <dikhotomeeo> (1x+2x) = sm: halkaista kahtia: Mt 24:51, Lk 12:46, 2Ms 29:17.

- 12:49 Tulen sytyttäminen voi viitata Pyhän Hengen vuodatukseen, joka oli Jeesuksen työn tulos, tai voi tarkoittaa sitä kahtiajakoa, joka hänen vuokseen syntyy ihmisten kesken.
- 12:50 Kaste tarkoittaa tässä Jeesuksen kärsimyksiä. Vrt. Ps 42:8, 69:2, Jes 43:2, jotka lienevät Jeesuksen sanojen taustana. Olen ahdistettu = <synekhomai> on täsmälleen samassa muodossa Fil 1:23, jossa Paavali sanoo olevansa ahtaalla kahden vaihtoehdon, elämän ja kuoleman välissä.
- 12:53 Tässä on suora lainaus Jakeesta Mka 7:6.
- 12:59 Ropo (UT 1938), kolikko = <lepton> (3x) = sm: leptoni, pienin käytössä ollut kolikko: Mk 12:42, Lk 12:59, 21:2.
- 13:1 Jakeet 1–5: Juutalaiset uskoivat, että onnettomuudet, kärsimykset ja sairaudet olivat niihin joutuneen ihmisen omien syntien rangaistuksia. Ne, jotka kertoivat näistä Jeesukselle, että surmansa saaneet olivat erityisen suuria syntisiä ja olivat sen tähden saaneet rangaistuksen. Jeesus torjuu tuon ajatuksen ja sanoo, että onnettomuudet ovat Jumalan sallimia kehoituksia kääntymykseen, ja ihmisten pitäisi ottaa niistä opikseen. Vrt. Jh 9:3.
- 13:16 Abrahamin tytär, vrt. Jh 8:33,39.
Juutalaiset ylpeilivät sillä, että ovat Abrahamin jälkeläisiä (= lapsia). Sitä he ovatkin lihansa puolesta niin kuin monet muutkin kansat, 1Ms 16:15, 25:1s.
Uuden testamentin opetuksen mukaan Abrahamin lapsia ovat syvemmissä, hengellisessä mielessä ne, jotka uskovat Jeesukseen, Rm 4:11s, Gal 3:7s, Jh 8:39s.
Vrt. Jumalan lupaus Abrahamille: Iisakista saat nimellesi siemenen, joka on Kristus: 1Ms 21:12; Rm 9:7; Hpr 11:18. Ks. Gal 3:16.

- 13:21 Kolme vakallista (kr. <saton>) on n. 36 litraa.
- 13:24 Osassa kreik. tekstejä on: <pylee> = portti, niin kuin on myös jakeissa Mt 7:13,14.
Jakeissa 24–30 Jeesus opettaa, että Jumalan armolla on omat, Jumalan säättämät, rajansa, ja etteivät kaikki tule siitä osallisiksi. Tätä opetusta korostaa luvun lopussa oleva valitus Jerusalemin vuoksi, Lk 13:34–35.
- 13:27 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 6:9.
- 13:31 Osassa kreik. tekstejä on: samana päivänä.
- 13:32 Sanokaa sille ketulle: Jeesus ymmärsi, että Herodes Antipas lähetti fariseukset pelottelemaan häntä, jotta Jeesus lähtisi pois Herodeksen hallintoalueelta. Tämä on sinänsä hupaisaa, että jotkut fariseukset suostuivat Herodeksen juoksupojiksi.
Vrt. Mt 22:16, Mk 3:6, 12:13, 8:15.
Jeesus ei arvostanut Herodes Antipasta, joka oli mestauttanut Johannes Kastajan, ja osoitti sen fariseuksille.
Kettu = <aloopeeks> (6x+3x): Tm 15:4; Neh 3:35; Ps 63:11; Ll 2:15; Val 5:18; Hes 13:4; Mt 8:20; Lk 9:58; 13:32.
Jeesuksen puhe kolmesta päivästä saattaa olla vertauskuvallista, ei kirjaimellista, ja tarkoittaa yleensä lyhyttä ajanjaksoa. Aikahan on hyvin suhteellinen käsite Jumalan edessä, Ps 90:4, 2Pt 3:8. Nykyään (reilut 100 v) ajan suhteellisuuden tunnustavat tiedemiehetkin.
Pääsen määränpäähäni = <teleioumai> = sm: saan työni päätökseen. Tähän sanaan sisältyy Jeesuksen ristinkuolema, jossa juuri toteutui hänen elämäntehtävänsä täyttymys, maailman lunastus. Vrt. Hpr 2:10, 5:9, Jh 19:30.
- 13:33 Sanat merkinnevät, että Jeesuksen työ on pian päätöksessä, mutta ei vielä. Hänen päämääränään on Jerusalemin ja

Golgata. Hänen vihollisilla ei ole vielä nyt valtaa häneen, ei Herodeksellakaan, koska hänen hetkensä ei ole vielä tullut.
Vrt. Jh 7:30, 8:20.

13:34 Kuinka usein olen tahtonut koota yhteen lapsesi...

Vrt. Mt 23:37.

Sanat osoittavat, että Jeesus kävi julkisen toimintansa aikana usein Jerusalemissa opettamassa. Vain Johannes kertoo aikaisemmista Jerusalemissa käynneistä, Jh 2–3, 5, 7–9.

13:35 Tässä on suora lainaus Jakeesta Ps 118:26.

14:1 Kytääjien joukko seurasi Jeesusta, mutta väärässä mielessä.

14:3 Uskonnollisiin perinnäissääntöihin kuuluu monenlaisia rajoituksia. Juutalaisille sapatti oli tällainen tärkeä rajoitusten kohde: Mt 12:2,10,12; Mk 2:24; 3:4; Lk 6:2,9; 14:3; Jh 5:10.

Kysymyksen loppu: vai ei, puuttuu monista käsikirjoituksista.

14:5 Muutamissa käsikirjoituksissa on pojan tilalla aasi.

14:8 Kunniapaikka = <prootoklisia> (5x) = sm: ensimmäinen/arvostetuin paikka: Mt 23:6, Mk 12:39, Lk 14:7,8, 20:46.

14:14 Kun teemme hyvää, se tulisi tehdä salassa, Mt 6:3–4.
Jos taas teemme sellaista, mikä on julkisempaa, niin kuin tässä vertauksessa, meidän ei silloinkaan pidä kuuluttaa tekojamme muille. Taivaallinen Isämme joka tapauksessa maksaa meille armonsa mukaisesti.

14:23 Verbi <anagkadzoo> (9x) = pakottaa, vaatia.

Tässä ja kohdissa Mt 14:22 ja Mk 6:45 käännökseksi sopii

paremmin vaatia, mutta muissa kohdissa pakottaa (tekemään jtk), Apt 26:11, 28:19, 2Kr 12:11, Gal 2:3,14, 6:12.

- 14:26 Vihaaminen on seemiläinen sanonta, joka merkitsee: rakastaa vähemmän. Opetuslapsen on oltava valmis luopumaan kaikista maallisista siteistä.
Vrt. Mt 5:43, Lk 16:13, Jh 12:25.
- 14:35 Ks Jer 8:2. Tutki a) suola ja b) lanta!
- 15:1 Syntisiksi sanottiin ihmisiä, jotka eivät noudattaneet Mooseksen lakia ja vanhinten perinnäissääntöjä.
- 15:2 Jeesuksen käytös närkästytti fariseuksia ja kirjanoppineita, ja tämän luvun kolme vertausta, jotka puhuvat Jumalan armahtavaisuudesta, on osoitettu juuri fariseuksille.
- 15:8 Hopearaha = <drakhmee> (3x) vastasi denaaria, ja se esiintyy vain tässä yhteydessä. Ks Mt 17:24.
- 15:12 Varallisuus = <ousia> (1x) = sm: se mitä on, tarkoittaa omaisuutta, varallisuutta, varoja.
Sana <bios> (10x) ja se tarkoittaa:
1. elämä, eläminen: Lk 8:14, 1 Tm 2:2; 1Jh 2:16,
2. elämiseen tarvittava, elatus, elanto, omaisuus: Mk 12:44; Lk 8:43; 15:12,30; 21:4; 2Tm 2:4; 1Jh 2:16; 3:17.
Perinnönjaossa esikoinen sai kaksi osaa ja muut pojat yhden osan omaisuudesta. Vanhempi veli sai siis kaksi kolmasosaa ja nuorempi yhden kolmasosan, 5Ms 21:17.
Isä saattoi halutessaan jakaa jo eläessään omaisuutensa poikiensa kesken. Niin tässä tapauksessa, kun nuoremmalla pojalla oli kiire saada osuutensa vielä isän eläessä.
- 15:13 Sana <asootos> (1x) = irstaasti, holtittomasti, hillittömästi, esiintyy vain tässä.

Sana tulee adjektiivista <asootos> = ei-pelastettavissa oleva, irstas, rietas. Tämä sana ei esiinny Raamatussa.

Sen sijaan substantiivi <asootia> (1x+1x+3x) =

1. irstaus, riettaus,

2. hillittömyys,

esiintyy sekä LXX:ssa että UT:ssa: 2Makk 6:4; Snl 28:7;

Ef 5:18; Tt 1:6; 1Pt 4:4.

Irstaasti elänyt poika saattoi pelastua pahasta elämästä, kun nöyrytyi palaamaan isänsä luo.

- 15:16 Ilmeisesti kyse oli Johanneksen leipäpuun palkohedelmistä, joita köyhä väki käytti ravintonaan, Mk 1:6.

Osassa kreik. tekstejä on: Hän olisi halunnut täyttää vatsansa palkohedelmillä, ja osassa: Hän olisi halunnut ravita itsensä palkohedelmillä. Tässä on otettu huomioon molemmat vaihtoehdot yhdistettynä.

Molemmat verbit haluta ja antaa ovat muodoltaan ind.

imperf. joten puutteessa olo oli jatkuvaa, ei vain hetkellistä.

- 15:17 Jeesus sanoi, että tuhlaajapoika meni itseensä.

Sanotaankin, että se on pisin matka ihmiselle.

Kuulijat varmaan ymmärsivät mistä oli kyse, koska he tunsivat vanhan liiton kirjoituksista sekä Mooseksen puheet että Salomon rukouksen: 5Ms 30:1, 1Kn 8:47, 2Ak 6:37.

BHS:ssa on verbi <qaašaš> (8x) = koota, kerätä.

Muulloin se esiintyy olkien, 2Ms 5:7,12, tai puiden

yhteydessä, 4Ms 15:32,33 ja 1Kn 17:10,12, mutta profeetta Sefanja kehoittaa kokoamaan ajatukset, Sef 2:1!

Ilmeisesti tuhlaajapoika lopulta ymmärsi noudattaa tuota profeetta Sefanjan neuvoa.

- 15:20 Verbi <splangkhnizomai> (12x) =
1. käydä sääliksi, joutua säälin valtaan,
2. sääliä, armahtaa:
Mt 9:36; 14:14; 15:32; 18:27; 20:34; Mk 1:41; 6:34; 8:2;
9:22; Lk 7:13; 10:33; 15:20.
Verbi <katafileoo> (6x) = 1. suudella, Lk 7:38,45;
2. tervehtiä suutelemalla, Mt 26:49; Mk 14:45; Lk 15:20,
3. hyvästellä suutelemalla: Apt 20:37.
- 15:22 Sormuksia pidettiin suuressa arvossa, ja niitä käytettiin sekä koruina että sinettisormuksina. Sormuksen antaminen kuvaa pojan oikeuksien palauttamista. Hän oli nyt täysivaltainen perheenjäsen ja saattoi sinetillään vahvistaa sopimuksia.
- 15:23 Vrt. Job 17:14, Jes 22:13 ja 1Kr 15:32.
Ne ovat ilmaus toisenlaisesta ilosta, toivottomasta elämästä ja sen seurauksista.
- 15:25 Karkelo = <khoros> (14x+10x+1x) = <mechoolaah> (8x):
voitaisiin kääntää piiri- tai ylistystanssiksi. Tutki!
- 15:28 Vanhempi veli oli kovasydäminen, mutta isä oli helläsydäminen. Fariseukset ja kirjanoppineet varmaankin ymmärsivät, että Jeesus viittasi heihin vanhemman veljen kovasydämisyydellä.
- 15:30 Vanhempi veli joko ei ymmärtänyt, tai ei tuossa tilanteessa halunnut ymmärtää, että isän omaisuus oli hänelle kuuluva osa perinnöstä, tai sitten häntä yksinkertaisesti harmitti syvästi se, että syöttövasikka otettiin hänen osuudestaan.
- 15:31 Isän ajattelu ei perustunut sosialismiin eikä kapitalismiin vaan hengellisyYTEEN.

- 16:6 Astia = <batos> (1x) oli n. 36 litraa.
Taloudenhoitaja puolitti velan ja haki sillä tavoin itselleen tulevaisuuden turvaa.
- 16:7 Tynnyri <koros> (1x) oli n. 360 litraa.
Molemmat velat olivat siten huomattavan suuria.
- 16:8 Rikas isäntä todennäköisesti nauroi ja totesi, että onpa ovela veikko, kun tällä tavoin minun kustannuksellani turvaa oman tulevaisuutensa saadakseen uuden työn jonkun muun palveluksessa.
Tämän maailman lapset ovat ovelampia kuin valon lapset, mutta miksi? Koska he voivat käyttää käärmeen oveluutta ja tarvittaessa kavaluutta, mutta valon lapset eivät voi.
- 16:9 Kun se loppuu, on osassa kr. tekstejä: kun te kuolate (TK).
Käännös Elävä Uutinen tulkitsee jakeen retorisenä kysymyksenä ja merkitykseltään päinvastaisena.
Mitä on väärä mammona?
- 16:10 Uskollisuus on Hengen hedelmä, Gal 5:22, se ei ole riippuvainen ajallisista tai aineellisista olosuhteista.
- 16:13 Viha >< rakkaus: ks. Lk 14:26.
- 16:14 Ahneus on epäjumalanpalvelusta, minkä seurauksena fariseukset olivat ylimielisiä ja ivailivat Jeesusta.
- 16:15 Omavanhurskaat, ks. Mk 2:17.
- 16:16 Jakeen loppu: jokaista vaaditaan tulemaan sinne, voidaan kääntää myös: jokainen tunkeutuu sinne väkisin, riippuen siitä, tulkitaanko verbimuoto <biadzetai> passiiviksi vai mediumiksi.
Vrt. Mt 11:12.

- 16:17 Mooseksen kautta annettu laki on voimassa kaikille, jotka eivät nöyryy vastaanottamaan Jumalan lahjoittamaa vanhurskautta Kristuksessa.
- 16:18 Tämä ei ollut fariseuksille ollenkaan mieluista kuultavaa, koska osa heistä vaihtoi varsin mielellään vaimonsa parempaan. Ja tekaistut uskonnolliset perusteet näihin vaimonvaihtoviikkoihin olivat hyvin heppoisia: vaimo oli muka pilannut aterian, tai hänessä oli jotain häpeällistä – kenessäpä ihmisessä ei olisi, kun oikein tikulla kaivetaan – tai yksinkertaisesti mies löysi nuoremman ja nätimmän. Käytännössä tämä lienee ollut yksi merkittävä perussy, miksi fariseukset asettuivat vastustamaan Jeesusta, joka opillisesti piti olla lähimpänä nimenomaan fariseuksia, hänhän täytti koko vanhan liiton lain viimeistä piirtoa myöten. Fariseukset eivät siihen pystyneet.
- 16:20 Tämä rikas mies ei ollut armoton, koska hän ei itämaisen tavan mukaan ajanut Lasarusta pois.
- 16:21 Isännättömiä koiria kulkee itämaitten kaduilla, ja Lasarus oli niin voimaton, ettei kyennyt suojautumaan niiltä.
- 16:22 Abrahamin helma on juutalainen sanonta, joka tarkoittaa olemista Abrahamin kanssa paratiisissa.
Rikas mies sai varmaan komeat hautajaiset, mutta Lasaruksen hautajaisista ei ole mainintaa.
- 16:23 Tuonela = <haades> (10x) on paikka, jossa kuolleet ovat ennen ylösnousemusta: Mt 11:23; 16:18; Lk 10:15; 16:23; Apt 2:27,31; Ilm 1:18; 6:8; 20:13,14.

- 16:24 Rikas mies puhutteli nyt Abrahamia kunnioittavasti isäkseen, osoittaen siten olevansa Abrahamin jälkeläinen. Niin tekivät fariseuksetkin, Jh 8:33.
- 16:26 Suuri kuilu/ juopa on vertauskuvana näiden kahden ryhmän eron lopullisuudesta.
- 16:29 Fariseukset vetosivat mielellään Mooseksen lakiin ja profeettojen kirjoituksiin, Jh 5:39–47.
- 16:30 Raamattu kieltää jyrkästi henkien manaamisen eli spiritismin, 2Ms 22:18, 3Ms 19:31, 20:6,27, 5Ms 18:10–14.
- 16:31 Näin kävi fariseusten kohdalla, Mt 27:62–66, 28:11–15.
- 17:1 Viettelys = syntiin houkutteleva.
Miksi se on mahdotonta, kun Jumalalle on kaikki mahdollista? kysyvät jotkut viisastelijat.
Job antoi vastauksen jo paljon ennen noiden viisastelijoiden syntymää, Job 42:2. Job sanoi tämän sen jälkeen, kun hän oli tuntemaan Jumalan armon syvemmin kuin menestyksensä päivinä. Jumala toteuttaa suunnitelmansa, eikä kukaan voi sitä estää.
- 17:2 Myllynkivi on joissakin kreik. teksteissä <mylos onikos> = aasin väännettävä myllynkivi, eli todella iso ja raskas myllynkivi. Käsien väännettävä jauhinkivi on selvästi pienempi, mutta riittää kyllä kaulaan sidottuna hukuttamaan isonkin miehen.
- 17:3 Jotkut väittävät, ettei Raamatusta puhuta anteeksi pyytämisestä vaan ainoastaan anteeksi antamisesta. Se ei ole tarkalleen totta, sillä esim. veljet pyysivät Joosefilta anteeksi, mutta eivät suoraan, kun eivät uskaltaneet vaan ikään kuin mutkan kautta, 1Ms 50:16–17. Hyvä jo sekin.

Tässä Jeesus opettaa katuvalle veljelle tulee antaa anteeksi, vaikka seitsemän kertaa päivässä.

Herran edessä ihmisen on syytäkin pyytää syntejään anteeksi, Hos 14:3, Am 7:2.

Kaiken lisäksi väärin tekojensa tai loukkaavien sanojensa katuminen ja anteeksi pyytäminen ihmissuhteissa tekee katujalle hyvää. Hän osoittaa itselleen ja muille, ettei lihallinen mieli saa hallita häntä.

- 17:4 Seitsemän kertaa päivässä taitaa olla inhimilliselle mielelle jo aikamoinen taakka, mutta Matteuksen evankeliumissa luku oli vielä suurempi, Mt 18:21–22.

Anteeksi pyytäminen: Ps 19:12, 25:11,18, 79:9, Hos 14:2. Tutki tarkemmin!

- 17:5 Opetuslapset näkivät parhaaksi pyytää lisää uskoa itselleen, niin syvästi heitä koskettti tämä Jeesuksen opetus anteeksi antamisesta. Taitaa olla totta nykyäänkin meidän kohdallamme.

- 17:6 Sinapinsiemen on pieni, mutta siinä on elämä, se kasvaa suureksi puuksi, Mt 13:31.

Vaan ei ole ihmisellä omasta takaa uskoa edes sinapinsiemenen vertaa. Ei ollut opetuslapsillakaan, jotka olivat saaneet olla Jeesuksen seurassa jo aika kauan.

- 17:9 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa: Enpä luule.

- 17:10 Sana <akhreios> (1x+1x+2x) = kelvoton, hyödytön, arvoton, ansioton, esiintyy 2Sm 6:22, jossa Daavid pitää itseään halpa-arvoisena, ja Mt 25:30, jossa on kyse kelvottomasta palvelijasta. Sanalle on hyvä engl. kielinen vastine: good for nothing. Kristuksen palvelijoiden arvo perustuu Kristuksen ansioon, ei heidän omiin tekoihinsa.

Apokryfikirjoissa Jeremian kirje 1:15 (= Baaruk 6:15) sanoo, että niin kuin särkynyt astia on hyödytön samoin epäjumalat tempeleissään ovat hyödyttömiä.

- 17:11 Ilmaus <dia mesou/meson Samareias kai Galilaias> = sm: Samarian ja Galilean keskitse/läpi.
- 17:17 Yksi kymmenestä tuli ylistämään Jumalaa saamastaan avusta. Onkohan tämä yleispätevä sääntö hengellisessä elämässä, että vain 10% Jumalan teoista tuodaan julki kiitoksen kanssa?
- 17:20 Sekä kysymyksessä että vastauksessa verbi tulla on preesensissä, mutta jakeessa 22 futuurissa. Tämä tarkoittaa sitä, että Jumalan valtakunta siinä hetkessä ei ollut vielä nähtävissä vallitsevana, vaan oli Jeesuksessa Kristuksessa.
- 17:21 Tämä jae on esimerkki (vähintään) kaksimerkityksisestä lauseesta (vrt. Jer 7:28, Jh 3:3, 1Kr 16:22, 1Ts 4:4):
Jumalan valtakunta on sisällisesti teissä (UT 1938, N)
voidaan kääntää myös: ... on teidän keskellänne (AS, TK, UT 1992, N). Näin Pyhä Henki osoittaa saman tekstin avulla kaksi mahdollisuutta:
a) uskovissa Jumalan valtakunta on sisällisenä, sydämessä,
b) mutta fariseusten kohdalla ainoastaan ulkokohtaisena, heidän keskuudessaan.
Tämäkin asia oli ennustettu jo VT:ssa, nimittäin Snl 14:33 sanoo: Ymmärtäväisen sydämeen ottaa majansa viisaus, ja tyhmien keskellä se itsensä tiettäväksi tekee.
Kuinka on sinun kohdallasi?
Sana <entos> (6x+2x) = sisällä, keskellä: Ps 38:4, 102:1, 108:22, Ll 3:10, Jes 16:11, Dan 10:16, Mt 23:26, Lk 17:21.
Paras tulkinta lienee se, että tämä tarkoittaa molempia, koska

kieli ei ole yksikäsitteistä niin kuin matematiikka, vaan sama ilmaus voi tarkoittaa useampaakin asiaa.

Vrt. Lk 17:21, Jh 7:8, 21:15, 1Ts 4:4.

- 17:24 Ihmisen Pojan päivä tarkoittaa sitä, kun Jeesus tulee kunniassaan takaisin, Dan 7:13.
- 17:25 Ennen kuin Jumalan valtakunta voi ilmestyä nähtävällä tavalla hallitusvaltana, Jeesuksen pitää kärsiä kuolema Golgatan ristillä syntien sovittamiseksi.
Tätä eivät fariseukset ja kirjanoppineet ymmärtäneet eivätkä hyväksyneet. Eivätkä opetuslapsetkaan vielä tässä vaiheessa.
- 17:36 Joissakin käsikirjoituksissa on: [36. Kaksi miestä on pellolla, toinen otetaan ja toinen jätetään.]
Sama jae esiintyy Mt 24:40.
- 18:5 Väärämielinen tuomari valitsi ns. pienimmän riesan tien.
Hän auttoi leskivaimoa päästäkseen tästä eroon.
Taivaallinen Isä auttaa lapsiaan armossaan ja rakkaudessaan.
- 18:8 Tullessaan viittaa siihen, kun Jeesus tulee kirkkaudessaan ja kunniassaan.
- 18:9 Omavanhurskaus johtaa halveksimaan muita.
Kristuksen antama lahjavanhurskaus johtaa rakastamaan muita, kaikkein heikoimpiakin ihmisiä.
- 18:12 Fariseukset paastosivat maanantaisin ja torstaisin.
Mooseksen laki vaati paastoa vain kerran vuodessa, suurena sovituspäivänä, 3Ms 23:27, 16:29.
Myöhemmin paastojen määrää lisättiin, varsinkin pakkosiirtolaisuuden aikana, ja monet profeetat moittivat kansaa siitä, että se oli tehnyt paastosta uskonnollisen ansion samoin kuin kymmenyksistä, Jes 58:1s.

- 18:14 Vanhurskautettu tarkoittaa ihmistä, jolle Jumala on julistanut kaikki synnit anteeksi. Siitä todistaa jo vanha liitto ja uusi liitto vahvistaa sen: 1Ms 15:6, Jes 50:8, 53:11, Rm 3:20–31.
- 18:20 Tässä on suoria lainauksia jakeista 2Ms 20:13, 16:12, 5Ms 5:17, 20:16.
- 18:25 Jeesus tarkoittaa todellista neulansilmää, siis mahdotonta tapahtumaa. AS: Neulansilmä-nimistä porttia ei ole ollut olemassa Jeesuksen aikana. Myöhemmin keskiajalla on tehty muuriin aukko, jota esitellään tuolla nimellä.
Vrt. Te siivilöitte hyttysen mutta nielette kamelin, Mt 23:24.
- 18:31 Luukas mainitsee usein, että profeetat ovat ennustaneet Messiaan kärsimyksistä: Lk 24:25,27,44, Apt 2:23, 3:18,24, 8:32–35, 13:27, 26:22,23.
- 18:34 Aiemmin, kun Jeesus oli puhunut käyttäen vertauksia, opetuslapset väittivät ymmärtäneensä kaiken, Mt 13:51. Mutta tästä tärkeimmästä asiasta he eivät ymmärtäneet mitään: Lk 2:50; 9:45; Jh 8:27; 10:6; 12:16; 20:9.
Esikuvana tälle olivat israelilaiset Egyptissä, Apt 7:25.
- 18:35 Tällä kertaa Jeesus kiersi Samarian alueen matkallaan Galileasta Jerusalemiin. Vrt Lk 9:52–53, 17:11, Jh 4:1s.
- 18:43 Tämä sokea mies on esikuva todellisesta rohkeudesta. Hän uskalsi huutaa Jeesuksen puoleen, vaikka muut yrittivät vaientaa hänet. Ja saatuaan avun Jeesukselta hän lähti seuraamaan Jeesusta ja ylisti Jumalaa.
- 19:1 Jerikon kaupunki sijaitsi lähellä Jordanin kahlaamaa, Jerusalemista itään vievän tärkeän tien varressa. Sen vuoksi siellä oli myös tulliasema. Jerikon ympäristö oli hedelmällistä tasankoa.

- 19:2 Sakkeus (hepr. Zakkai>) merkitsee: hurskas, puhdas, viaton. Publikaanit eli veronkantajat olivat kansanarvostuksessa pohjasakkaa. Heitä vihattiin ja inhottiin, koska he yleensä kiskoivat kansalta enemmän veroja kuin olisi ollut tarvis, jotta rikastuivat itse.
- 19:7 Olikohan tässä kyseessä joidenkin ihmisten kateus ja ylemmyyden tunne suhteessa Sakkeukseen? Jotkut sanovat pilan päiten: Kateus on kantava voima. Tosiasiassa kateus on yksi lihallisen mielen tekoja, Gal 5:21, eikä se rakenna mitään vaan päinvastoin saa aikaan hajaannusta ja eripuraa. Onneksi Jumalan valtakunnassa ei tarvitse kadehtia, koska Jumalan armoa riittää kaikille.
- 19:8 Sakkeus viittaa tässä lakiin lampaan varastamisesta, 2Ms 21:37, 2Sm 12:6. Ehkäpä kansan keskuudessa häntä tituleerattiin halveksivasti lammasvarkaaksi.
- 19:9 Hänkin on Abrahamin poika: Näin oli Sakkeuksen halveksitusta virasta huolimatta. Yhteiskunnallinen asema ei ole pelastuksen esteenä, Lk 13:16, 3:12–14.
- 19:12 Jakeet 12s: Taustana on mahdollisesti Herodes Arkeluksen matka Roomaan v. 4 eKr. Arkelaus, Herodes Suuren poika, halusi saada vahvistuksen kuninkuudelleen, sillä hänen isänsä oli testamentissaan määrännyt Arkelauksen Palestiinan kuninkaaksi. Juutalaiset eivät halunneet häntä kuninkaakseen. He lähettivät lähetystön keisarin luo ja anoivat, että heidän maastaan tehtäisiin Rooman maakunta, ks. Mt 2:1. Kuningas oli itämailla ehdoton yksinvalti, jota kaikkien alamaisten oli toteltava.

- 19:13 Tässä oleva rahayksikkö leiviskä/ mina/ hopearaha/ hopea = kreik. <mnaa> (9x) (hepr <maaneeh>, lat <mina>), joka oli arvoltaan 100 denaria eli n. 4 kk:n työmiehen palkka. Sana esiintyy vain tässä tekstijaksossa Lk 19:13–25.
- 19:20 Liina = <soudarion> (4x): Jh 11:44, 20:7 merkityksessä käärinliina vainajan kasvojen ympärillä, ja Apt 19:12 merkityksessä hikiliina tai kasvopyyhe. Tämä palvelija oli laiska, hän ei tarvinnut liinaansa hien pyyhkimiseen. Evankeliumi ei ole kuolinsanoma, joka pitää kätkeä käärinliinaan vaan elämän sanoma, joka tuottaa hedelmää.
- 19:31 Herra tarvitsi aasin varsaa. Vielä enemmän hän tarvitsee meitä ihmislapsia.
- 19:38 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 118:26.
- 19:39 Jotkut fariseuksista, eivät kaikki, asettuivat vastustamaan jälleen kerran Jeesusta. Osa heistäkin mietti mielessään ja ihmetteli kaikkea, mitä tapahtui ja mitä he saivat omin silmin nähdä. Varmaan moni heistä sydämessään aprikoi, onko tämä Jumalan lähettämä Messias.
- 19:40 Kenties fariseukset muistivat profeetta Habakukin varoituksen väärintekijöille: Kivi seinästä huutaa ja orsi katosta vastaa, Hab 2:11.
- 19:41 Jeesus ei ollut tunteeton vaan hän oli syvästi murheellinen ja itki Jerusalemin jumalattomuuden takia. Tuo jumalattomuus oli puettu uskonnollisuuden kaapuun, mutta sen sisin olemus oli vastustaa Jumalan lähettämää Messiasta, Jeesusta Kristusta.

- 19:42 Messiaanisen ajan rauha oli luvattu profetioissa, Jes 9:5–6.
Rauha (hepr. <šaaloom>) on pelastuksen toinen nimi.
- 19:44 Verbi <edafidzoo> ($6x+1x$) = iskeä maahan, hajottaa maan tasalle: Ps 136:9, Jes 3:26, Hes 31:12, Hos 10:14, 14:1, Nah 3:10.
Vanhan liiton profeetat kehottivat etsimään Herraa, ja nimenomaan silloin, kun hänet voidaan löytää, Jes 55:6, Am 5:6. Sitä aikaa sanotaan etsikkoajaksi. Vrt 1Pt 2:12.
- 19:46 Aloittaessaan toimintansa Jeesus ajoi temppelistä ulos myyjät ja rahanvaihtajat, jotka olivat tehneet temppelistä markkinahuoneen, Jh 2:13–17.
Tilanne kehittyi kuitenkin vain pahemmaksi, nyt temppelistä oli tullut jo rosvojen luola. Rosvojen luolassa rosivot pitävät valtaa ja säilyttävät siellä ryöstösaalistaan. Tavalliset ihmiset eivät uskalla sinne mennä.
Tässä on suoria lainauksia jakeista Jes 56:7, Jer 7:11.
- 19:47 Seurauksena oli ylipappien ym. vastareaktio. Se ei ollut mitenkään lievä vaan tähtäsi Jeesuksen surmaamiseen.
Uskonnolliset johtajat eivät olleet vain rosvoja vaan he olivat valmiita ryhtymään murhamiehiksi.
- 19:48 Kansa pysytteli hänen ympärillään ja kuunteli häntä = sm: kansa riippui hänessä kuunnellen.
Verbi <ekkremannyymi> ($1x+1x$) = (med.) riippua jssk, pysytellä jnk seurassa, olla syvästi kiintynyt jhnk: Lk 19:48, 1Ms 44:30, jossa kerrotaan kuinka Jaakob oli kiintynyt koko sielustaan nuorimpaan poikaansa Benjamiiniin, koska hän oli menettänyt Joosefin.
- 20:1 Joissakin kreik. teksteissä on: eräänä noista päivistä, ja ylipappien tilalla: papit.

- 20:2 Nämä valtuudet = sm: tämän vallan, samoin Mt 21:23 ja Mk 11:28.
- 20:6 Näyttää siltä, että ylipapit, kirjanoppineet ja juutalaisten vanhimmat keksivät ensimmäisinä poliittisen iskulauseen: Kyllä kansa tietää! Ihmeellistä onkin, että kansa tiesi Johannes Kastajan olevan profeetta, mutta uskonnollinen johtoporukka ei voinut tunnustaa sitä tosiasiaa.
- 20:7 Uskonnolliset johtajat tekeytyivät nyt Jeesuksen edessä nöyriksi ja tunnustivat, etteivät tienneet. Tosiasiaa valehtelivat. Tarkoituksenmukaisuussyistä.
- 20:9 Viinitarhan perustaminen, ks. Mk 12:1.
- 20:12 Haavoittaa = <traumatidzoo> (2x): Lk 20:12, Apt 19:16. LXX:ssa se esiintyy 10x, esim. Jes 53:5, Ll 5:7 ja Jer 8:23.
- 20:14 Tämä ajatus ilmeni jo aiemmin kuningas Ahabin ja Naabotin tapauksessa, 1Kn 21:19. Ymmärsivätköhän ylipapit ja kirjanoppineet, että Jeesus rinnasti heidät kuningas Ahabiin?
- 20:16 Ilmaus <mee genoito> (15x) = sm: älköön niin tapahtuko. Muualla UT:ssa sitä käyttää Paavali (14x), ja se käännetään yleensä voimakkaammin:
 Pois se! (B 1776, UT 1938),
 Ei tietenkään (RKK 1992, RK 2012, LLL).
 Tässä jakeessa oleva käännös: Ei ikinä! (UT 1938, LLL) tuo ilmi kansan ja varsinkin ylipappien ja kirjanoppineiden voimakkaan vastareaktion Jeesuksen opetukselle.
- 20:17 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 118:22.
 Kulmakivi = <kefaalee goonias> (1x+5x) = sm: kulman pää: Ps 118:22; Mt 21:42; Mk 12:10; Lk 20:17; Apt 4:11; 1Pt 2:7.
 Vastaa hepr ilmausta <rooš pinnaah> Psalmissa 118.

Samoin on myös kulmakivi = <akrogooniaios> (1x+2x):

Jes 28:16; Ef 2:20; 1Pt 2:6.

Se vastaa hepr. ilmausta <'eben pinnaah>, Jes 28:16.

Huippukivi (<'eben haaroošaah> 1x) on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa. Se esiintyy ainoastaan Sakarjan kirjassa, Sak 4:7.

Tutki tarkemmin, ks. Aapeli Saarisalon Raamatun sanakirja.

20:18 Jeesus on kompastuskivi ja loukkauskallio vastustajilleen, Jes 8:14; Rm 9:32,33; 1Pt 2:8.

20:20 Urkkija = <egkathetos> (2x+1x) tarkoittaa henkilöä, jolle on salaisesti annettu tehtäväksi vakoilla tai tehdä jotain laitonta: Job 19:12, 31:9, Lk 20:20.

Huom! Job ei ollut urkkija eikä väijyjä.

Urkinta ja vakoilu, ks. Gal 2:4.

20:21 Näillä hurskastelijoilla oli makeat puheet mutta paha mielessä.

He olivat samanlaisia kuin avionrikkojanaiset, Snl 5:3–4, ja heissä toteutui varoitus, Snl 26:23–25.

20:23 Sana <panourgia> (5x) = viekkaus, kavaluus: Lk 20:23; 1Kr 3:19; 2Kr 4:2; 11:3, (12:16); Ef 4:14.

Kavaluuden eräs ilmenemismuoto on kiusaaminen.

20:24 Kirjoitus = <epigrafee> (5x) = sm: päällekirjoitus, samoin Mt 22:20 ja Mk 12:26. Tämä kirjoitus oli kolikossa.

Sama sana on myös jakeissa Mk 15:26 ja Lk 23:38. Silloin kirjoitus oli ristillä.

20:25 Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, joten ihminen kuuluu Jumalalle, mutta kolikot keisarille.

20:27 Saddukeukset, ks. Mt 3:7,22,23.

- 20:28 Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm: herättäköön siemenen veljelleen.
- 20:34 Sana <hyios> (379x) = 1. poika, 2. jälkeläinen, lapsi, 3. opetuslapsi, oppilas, 4. ryhmän jäsen.
Tätä samoin kuin vastaavaa hepr. sanaa <been> käytetään usein kuvainnollisesti ilmaisemaan jollekin henkilölle tai johonkin ryhmään kuulumista.
- 20:35 UT puhuu ylösnousemuksesta (= <anastasis> 42x) kahdessa merkityksessä:
a) ylösnousemus kuolleista = <anastasis ek nekroon> eli kuolleiden joukosta: Lk 20:35, Apt 4:2, 1Kr 15:12, 1Pt 1:3,
b) kuolleiden ylösnousemus = <anastasis nekroon> eli yleinen, kaikkien ylösnousemus aikojen lopulla: Apt 17:32; 23:6; 24:21; 26:23; 1Kr 15:12,13,21.
Tutki tarkemmin. Vrt. Fil 3:11.
- 20:36 Sana <isaggelos> (1x) = enkelin kaltainen.
Matteuksella ja Markuksella vastaavassa kohdassa on tavallisempi ilmaus <hoos aggelos> = kuin enkeli.
Luukkaan käyttämä kreikan kieli on kaikkiaan hienostuneempaa kuin muilla evankelistoilla.
Jumala on käyttänyt erilaisia ihmisiä evankeliumin kirjoittamiseen, myös sivistystasoltaan erilaisia.
Kaikki he ovat Herralle yhtä rakkaita ja tärkeitä.
Ylösnousemuksen lapset ovat ne, jotka ovat nousseet kuolleiden joukosta. Vrt. edellinen jae.
- 20:37 Tässä on suora lainaus jakeesta 2Ms 3:6.
Verbi <meenyo> (4x) =
1. ilmoittaa, antaa ilmi, tehdä tunnetuksi,
2. osoittaa: Lk 20:37, Jh 11:57, Apt 23:30, 1Kr 10:28.

Sillä hänelle kaikki ovat eläviä = sm: sillä hänelle kaikki elävät.

20:39 Kirjanoppineet olivat yleensä fariseuksia (vaikka eivät aivan kaikki), jotka uskoivat ylösnousemukseen, Mt 3:7, 22:23. Noilla kirjanoppineilla oli oikea asenne, he etsivät totuutta nöyrällä mielellä.

20:42 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 110:1.

20:44 Tämä on eräs niitä kysymyksiä, joissa inhimillinen logiikka pettää rajoittuneisuutensa vuoksi. Asian ymmärtämiseen tarvitaankin hengellistä logiikkaa ja Jumalan sanan tuntemusta. Vrt. Hpr 11:3.

21:2 Köyhä leski on feminiinimuodossa, eli kyseessä oli nainen. Kun UT puhuu leskistä, kyseessä on aina feminiinimuoto, ainoastaan Mk 12:40 ja Lk 20:47 kyseessä voi olla myös maskuliinimuoto.

Köyhä = <penikhros> (1x) tarkoittaa henkilöä, jolta puuttuvat peruselintarpeet.

Sana esiintyy LXX:ssa 3x: 2Ms 22:24, Snl 28:15, 29:7.

Sana tulee verbistä <penomai> (5x) = olla köyhä:

2Ms 30:15; 3Ms 14:21; 25:25,35; 5Ms 24:12.

Ropo = <lepton> (3x) = leptoni, pienin rahayksikkö:

Mk 12:42, Lk 12:59, 21:2.

Sana on otettu hiukkasfysiikkaan tarkoittamaan pienimpiä peruhiukkasia (elektroni, myoni, tau ja niiden neutriinot).

Työmiehen päiväpalkka oli yksi denaari, joka vastasi kreik. drakhmaa = <drakhmee> (2x): Lk 15:8,9.

Denaari = <deenarion> (16x): Mt 18:28; 20:2–13; 22:19;

Mk 6:37; 12:15; 14:5; Lk 7:41; 10:35; 20:24; Jh 6:7; 12:5;

Ilm 6:6.

Denaari = 16 assia = <assarion> (2x): kuparilantti, Mt 10:29, Lk 12:6.

Denaari = 64 kvadranttia = <kodrantees> (2x): kolikko, Mt 5:26, kvadrantti Mk 12:42.

Denaari = 128 leptonia.

21:5 Seuraavissa jakeissa sulautuu kaksi näköalaa yhteen, mikä on yleistä Raamatun profetioissa (tai joskus jopa useampikin): Jerusalemin hävitys v. 70 jKr. sekä maailmanajanlopun ahdistukset ja Kristuksen paluu.

21:9 Sana <ptoeomai> (2x) = pelästyä, säikähtää, hätäntyä: Lk 21:9, 24:37.

21:11 Sana <fobeetron> (1x+1x) = pelottava asia: Lk 21:11, Jes 19:17.

21:12 Ks. Mt 10:17, 23:34, Mk 13:9, Lk 12:11.

21:15 Sanat = <stoma> = sm: suun.

21:24 Pakanoiden ajat: ajanjakso, joka alkoi v. 70 jKr. Jerusalemin hävityksestä ja jatkuu lähelle maailmanajan loppua. Tänä aikana (vanha, luonnollinen) Jerusalemin on pakanoiden hallinnassa.

Laajemmassa mielessä tämä ajanjakso alkoi jo Jerusalemin ensimmäisestä hävityksestä v. 586 eKr., jolloin kaupunki menetti itsenäisyytensä.

Israelin kääntymys liittyy läheisesti pakanoiden aikojen päättymiseen, Rm 11:11–32.

21:25 Meri on Raamatussa pakanakansojen vertauskuvana.

21:26 Taivaiden voimat, ks. Mt 24:29.

21:27 Tässä on suora lainaus jakeesta Dan 7:13.

- 21:28 Rohkaiskaa mielenne = <anakyptoo> ($1x+4x$) = oikaista t. ojentaa itsensä, suoristautua, ryhdistäytyä: Job 10:15, Lk 13:11, 21:28, Jh 8:7,10.
Jeesus kehotti meitä olemaan lujia Hengessä ja nostamaan päämme, mutta miksi? Siksi, että voimme luoda silmämme häneen, Hpr 12:1–3. Näin tekivät Stefanos, Apt 7:55, ja Johannes, Ilm 4:1.
Jeesus ei kehottanut meitä olemaan nokka pystyssä, koska se on ylpeyttä ja kovuutta, eikä pää riipuksissa niin kuin lehmillä, koska se on nöyristelyä ja itsesääliä.
Sana <apolytroosis> ($10x$) = lunastus, vapaaksi ostaminen (lunnaita vastaan), vapautus: Lk 21:28, Rm 3:24, 8:23, 1Kr 1:30, Ef 1:7,14, 4:30, Kol 1:14, Hpr 9:15, 11:35.
Näistä kohdista tämä ja Ef 4:30 viittaavat selvästi samaan asiaan, lunastuksen päivään, jolloin meidät lopullisesti vapautetaan tämän ajan ahdistuksista.
- 21:29 Viikunapuu on Israelin kansan vertauskuva, ja lehtien puhkeaminen kuvaa kirouksen kuivattaman Israelin uutta elpymistä Jeesuksen tulemuksen edellä.
- 21:30 Itsestänne ymmärrätte = sm: te tiedätte itsestänne.
Jeesus viittaa siihen, että elämäkokemus on opettanut ihmisille, millainen on luonnon kiertokulku.
- 21:31 Sana <ginooskete> voidaan kääntää:
a) indikatiivina: te tiedätte, tai
b) imperatiivina: tietäkää.
Samoin jakeissa Mt 24:33 ja Mk 13:29.
Tässä tarkoitetaan Jumalan valtakunnan näkyvää tuloa, sitä, että Jumala perustaa näkyvän valtakuntansa maan päälle.
- 21:32 Sukupolvi/ sukukunta, ks. Mt 24:34.

- 21:34 Sana <kraipalee> (1x) = päihtymys, humalatila, krapula.
Kyse on humalatilan aiheuttamasta moraalittomasta käyttäytymisestä kuin myös sen jälkeisestä krapulasta.
Eli paha elämä, kuten vanha kansa sanoi.
Maalliset murheet voidaan kääntää myös: ajallisen/
jokapäiväisen elämän huolet.
- 21:36 Bys: että teidät katsottaisiin/tehtäisiin arvollisiksi.
Ihmisen Pojan edessä, ts. kun Jeesus tulee kirkkaudessaan ja
kunnissaan Tuomarina.
- 22:1 Happamattoman leivän juhla ja pääsiäinen, ks. Mt 26:17.
- 22:4 Pyhäkön vartijat olivat leeviläisiä, ikään kuin poliiseja.
Heidän tehtävänään oli valvoa järjestystä ja vartioida
pyhäkköä.
Sana <strateegos> (10x) = strategi, sotapäällikkö,
1. temppelivartioston päällikkö, Lk 22:4,52; Apt 4:1;
5:24,26,
2. (mon.) hallitusmiehet: Apt 16:20,22,35,36,38.
- 22:10 Veden kantaminen oli yleensä naisten työtä, joten
vesiruukkua kantava mies oli erityinen tuntomerkki.
Profeetta Samuel oli aikoinaan antanut saman tapaisen
tunnusmerkin Saulille, 1Sm 10:2–5.
- 22:14 Hetki tarkoittaa tässä juhla-aterian aikaa, auringonlaskun
jälkeen.
- 22:16 Pääsiäisateria, ehtoollinen, on vertauskuva iankaikkisesta
autuudesta, jota UT:ssa usein verrataan juhla-ateriaan,
Karitsan hääateriaan, Ilm 19:9.
- 22:20 Uusi liitto on iankaikkinen liitto, Jer 31:31; Mt 26:28;
Lk 22:20; 1Kr 11:25; 2Kr 3:6; Hpr 8:8,13; 9:15; 12:24.

- 22:25 Kansojen kuninkaat luulevat olevansa suuria hallitsijoita. Todellinen kansojen kuningas on kuitenkin heidän yläpuolellaan, Ilm 15:3.
Hyväntekijä oli Jeesuksen aikana tavallinen hallitsijan kunnianimitys. Ilmeisesti kaikki hallitsijat läpi historian ovat omasta mielestään olleet hyväntekijöitä, samoin heidän kannattajiensa mielestä, riippumatta siitä, millaisia heidän tekonsa ovat olleet muita kohtaan.
- 22:33 Pietari innostui isottelemaan. Meille ihmisille kun on perin normaalia ja mieluista yrittää olla enemmän kuin olemmekaan. Senpä tähden apostoli Paavali varoittikin kristittyjä tässä suhteessa, Rm 12:3–5.
Emme ole sooloilijoita vaan kukin osaltamme Kristuksen ruumiin, so. seurakunnan, jäseniä.
- 22:35 Kun Jeesus lähetti opetuslapsensa ensimmäisen kerran, he eivät saaneet varustautua matkaan, Lk 9:2s, 10:1s, sillä heidän tuli luottaa ihmisten ystävällisyyteen. Mutta nyt edessä olivat vainojen ajat, joten opetuslasten tuli varustautua matkalle ja luottaa Jumalan apuun.
- 22:36 Tätä jaetta käytetään usein puolusteluksi sille, että uskovien pitäisi osallistua aseelliseen sotapalveluun eli taistella aseellisesti isänmaansa puolesta vihollista vastaan ja tämän tarkoituksen pyhittämänä tappaa ihmisiä. Vrt. Mt 26:52.
Tähän voidaan Raamatun sanalla vastata seuraavaa:
Jumalan sana kehoittaa meitä:
a) taistelemaan ja sotimaan, Hpr 12:4, 2Kr 10:3–6,
b) isänmaamme puolesta, Hpr 11:13–16,
c) vihollista vastaan, Ef 6:12,
d) täydessä aseistuksessa, Ef 6:11–20, 2Kr 6:3–7.

Raamattu ei kehoita meitä tappamaan ihmisiä, vaan rakastamaan, 2Ms 20:13, Mt 5:21–26, 22:36–40, ja viemään heille pelastuksen evankeliumin, Mk 16:15–16.

- 22:37 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 53:12.
Jeesus luettiin pahantekijöiden joukkoon ilman mitään syytä. Nimellisenä syynä voitiin pitää kahta miekkaa, jotka opetuslapsilla oli mukanaan, ks. seuraava jae.
Niinpä hänen seuraajansakin voidaan lukea samaan joukkoon ilman syytä tai opetuslapsen nimen tähden tai jollakin muulla tekaistulla syyllä, 1Pt 2:19–25.
Eräänlaista joukko-oppia se on tämäkin!
- 22:38 Jeesuksen mielestä kaksi miekkaa riitti 12 miehelle. Miten se on mahdollista? Siten, että miekkoja ei tarvittu muuhun kuin siihen, että Jeesus voitiin lukea pahantekijöiden joukkoon, ks. edellinen jae.
Kun Pietari rupesi myöhemmin miekkailemaan, Jeesus käski hänen panna miekkansa tuppeen, Jh 18:10–11.
Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeen Pietarin ei kerrota kantaneen miekkaa, eikä Paavalinkaan, vaikka inhimillisesti ajatellen he olisivat sitä tarvinneet monta kertaa.
Tietävästi Paavalilta lyötiin pää miekalla poikki. Pietari sen sijaan väisti miekan, hänet ristiinnaulittiin pää alaspäin.
- 22:44 Tällaiselle tapahtumalle on nykyään annettu lääketieteellinen nimi hematohidrosis.
- 22:49 Hyvä kysymys... varsinkin kun opetuslapsilla oli kaksi miekkaa ja vastassa vahvistettu sotilasosasto, Jh 18:3, ...
- 22:50 ... mutta Pietari (Jh 18:10) ei jäänyt odottelemaan Jeesuksen vastausta, vaan huitaisi nopean toiminnan miehenä saman tien miekalla. Onnekseen ei osunut kovinkaan hyvin.

Koko manööverin seuraus oli, että Pietari ja muut opetuslapset joutuivat lähtemään käpälämäkeen ja jättämään Jeesuksen yksin tuohon tilanteeseen, Mk 14:50.

22:51 Jeesus korjasi Pietarin tekemän vaurion. Pietari sai hyvän oppitunnin hosumisesta ja Jumalan tahdon edelle rynnimisestä. Ilman taitoa ei ole intokaan hyväksi, ja kiirehtivän jalka astuu harhaan, sanoo Herran sana, Snl 19:2. Kuningas Salomo varoittaa kiirehtimästä puheissakaan, Srn 5:1, ja Jaakob täydentää tuota neuvoa, Jk 1:19.

22:58 Ks 2Ms 3:11, 2Ak 2:5, Apt 11:7.

22:66 Vanhimmat, ylipapit ja kirjanoppineet muodostivat Sanhedrinin eli suuren neuvoston, Mt 5:22. Jeesuksen kuulustelu lienee tapahtunut pyhäkön viereisessä palatsissa, jossa suuri neuvosto kokoontui.

22:70 Minä Olen on Jumalan nimi. Ks. Mk 14:62, 2Ms 3:14.

23:2 Johtaa harhaan = <diastrefoo> (7x) = kääntää pois/ nurin, vääntää kiertoon jne.

Jeesusta pidettiin kieroutuneena harhaanjohtajana, häntä syytettiin nyt siitä, mistä hän oli aiemmin nuhdellut ihmisiä, Mt 17:17, Lk 9:41.

Luukas käyttää samaa verbiä 3x Apt:ssa, Apt 13:8,10, 20:30, ja Paavali kerran Fil 2:5.

Juutalaisten neuvosto (synedrion eli sanhedrin) vetosi päätöksissään Mooseksen lakiin, jota he kuitenkin nytkin rikkoivat, 2Ms 23:6. Samalla he kuitenkin toteuttivat profeettojen sanoja, Mka 3:9, Hab 1:4.

Syyte verojen maksamisen kieltämisestä oli populistinen poliittinen veto, jonka ajateltiin tepsivän Pilatuksen edessä, hän kun edusti Rooman valtaa. Syyte vain oli valetta,

Lk 20:22–25.

Myöhemmin apostoli Paavali kehotti Rooman kristittyjä maksamaan tunnollisesti veronsa, Rm 13:7. Se on hyvä neuvo kaikille kristityille.

- 23:3 Pilatuksen kysymyksessä on hieman ylimielinen sävy: sinäkö olet...
Jeesus ei ollut ainoastaan juutalaisten vaan koko Israelin kuningas.
- 23:7 Kyseessä on Herodes Antipas, Mt 2:1,22, 14:1, Lk 3:1.
- 23:8 Omituinen ja ristiriitainen on ihmisen sydän, Jer 17:9. Aluksi Herodes ihastui nähdessään Jeesuksen, ja oli syytäkin! Mutta lopuksi hän pilkkasi Jeesusta, jae 11. Miksi? Siksi, ettei hän sydämensä ylpeydessä nöyrytynyt Jeesuksen edessä. Se koitui Herodeksen tappioksi.
- 23:11 Loistelias puku, kuninkaallinen vaate, jonka tarkoituksena oli pilkata Jeesuksen kuninkuutta. Vrt Mt 27:28.
- 23:12 Yhteinen vihollinen yhdisti entiset vihamiehet ystäviksi keskenään. Jeesus ei kuitenkaan olisi halunnut olla kummankaan vihollinen vaan ystävä, ennen kaikkea pelastaja molemmille.
- 23:14 Kansan villitsijä tulee verbistä <apostrefoo> ja se tarkoittaa henkilöä, joka kääntää kansan pois oikealta tieltä. Asia oli juuri päinvastoin: Jeesus sanoi olevansa tie, totuus ja elämä – hän tuli johdattamaan ihmiset oikealle tielle. Vrt jae 2.
Tilanne oli juutalaisille ongelmallinen. Roomalainen oikeus totesi, ettei missään juutalaisten syytöksissä Jeesusta kohtaan ollut perää.

- 23:15 Kr. teksti osoittaa, että Jeesuksen koko toiminnassa ei ollut mitään kuoleman arvoista. Ei ollutkaan, mutta hän otti vapaaehtoisesti koko ihmiskunnan syntivelan kannettavakseen. Siitä seurasi kuolemantuomio.
- 23:16 Pilatus halusi osoittaa kansalle olevansa oikeudenmukainen vallankäyttäjä. Syytön päästetään vapaaksi, mutta kuritetaan häntä nyt kuitenkin, kun hänet on kerran maaherran eteen tuotu. Kansa oppii, että audienssi maaherran edessä maksaa ja se tuntuu selkänahassa. Eivätpähän tuo kaikenlaisia pikkuasioita maaherran ratkottavaksi.
- 23:17 Jaetta 17 ei ole kaikissa kreik. teksteissä, mutta sama asia on jakeissa Mt 27:15 ja Mk 15:6.
Pilatus poliitikkona arveli tekevänsä hyvät kaupat kansan kanssa, hän päästää syyttömän vangin vapaaksi ja säilyttää omantuntonsa tältä osin puhtaana ja samalla tekee kansan tyytyväiseksi vanhan tavan mukaan.
- 23:18 Mutta tämä kaupanteko ei ollenkaan miellyttänyt juutalaisia. Jeesuksesta oli päästävä eroon hinnalla millä hyvänsä.
- 23:22 Luukas ei kerro, mitä tämä kuritus olisi ollut. Matteus kertoo sen olleen ruoskimista, Mt 27:27–31.
- 23:26 Kun aikoinaan esikuvallisesti Iisak oli suunniteltu uhriksi, ja hän joutui itse kantamaan vielä polttouhripuutkin selässään, 1Ms 22:6. Kun Herra Jeesus kulki Golgatalle uhriksi meidän edestämme, hän kantoi itse omaa ristiään, Jh 19:17. Vielä kauheampaa oli se, että hänen täytyi kantaa meidän syntimme, 1Pt 2:24. Mutta hän teki sen rakkaudesta meihin. Hän oli niin nääntynyt, ettei jaksanut enää kantaa ristiään, joten Simon Kyreneläinen joutui kantamaan ristiä, mutta

koko maailman syntivelka oli Jeesuksen harteilla. Sitä ei voinut kantaa kukaan muu.

- 23:27 Talmud (juutalaisten perimätiedon kokoelma) kertoo, että Jerusalemin ylhäisten naisten tapana oli antaa kuolemaantuomituille rikollisille huumaavia, turruttavia juomia kipujen lieventämiseksi.
- 23:30 Tässä on suora lainaus jakeesta Hos 10:8. Vrt. Ilm 6:16.
- 23:31 Kuiva puu kelpaa vain poltettavaksi. Jeesus viittaa sillä Jerusalemiin, joa on hylännyt hänet ja kulkee nyt tuomiotaan kohti, ks. edelliset jakeet.
- 23:34 Jeesus suhtautui armollisesti tietämättömiin, hän rukoili heidän puolestaan.
Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 22:19.
- 23:35 Hallitusmiehetkin ymmärsivät, että Messias on Jumalan valittu. Kun nykyään kysytään, ketkä ovat valittuja, niin vastaus on: ne jotka ovat ja elävät Kristuksessa.
- 23:36 Tässä toteutui Ps 69:22 ennustus.
- 23:38 Jotkut saivartelijat ovat halunneet tehdä kiistakysymyksen siitäkin, minkämuotoinen oli risti. Kenties se olikin T:n muotoinen paalu. Sana kuitenkin sanoo, Jeesuksen pään yläpuolella oli kirjoitettuna tuomion syy. Ilmeisesti risti oli ristinmuotoinen.
- 23:43 Sana paratiisi johtuu persian kielestä ja merkitsee hoidettua, aidattua puistoa, joka oli kuninkaan tai ylhäisten käytössä. Raamatussa paratiisi merkitsee Eedenin kadotettua puutarhaa sekä varsinkin UT:ssa pelastettujen ihmisten

olinpaikkaa kuoleman jälkeen ennen ylösnousemusta.
Vrt. Lk 16:22–23.

- 23:46 Jeesus ei uskonut itseään ihmisten käsiin, koska tiesi mitä ihmisessä on, Jh 2:24. Hehän halusivat lopulta ristiinnaulita hänet. Mutta nyt ristillä hän uskoi henkensä Isän käsiin. Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 31:6. Vrt. Apt 7:59.
- 23:51 Kr. sana <praksis> (6x) on merkitykseltään laajempi kuin pelkkä teko, se tarkoittaa toimintaa, menettelyä, pitkäjänteisempää aktiviteettia.
Joosef ei hyväksynyt neuvoston koko toimintaa tämän asian suhteen, sillä niin kiero se oli alusta loppuun.
Vrt Apt 26:31.
- 23:54 Alkamaisillaan: samanlainen tilanne on mm. seuraavissa kohdissa: Mk 5:8, Lk 5:7, 8:29. Kyseessä on verbin indikatiivin imperfekti, joka ilmaisee, että jotakin on alkamassa tapahtua, siis alkamaisillaan.
- 24:1 Bys on lisäys: ja joitakuuta muita heidän kanssaan.
- 24:11 Tällekin tapahtumalle on esikuva VT:ssa, 2Kn 4:16.
- 24:13 Emmaus lieene sijainnut Jerusalemissa luoteeseen, Joppeen (nykyisin Jaffa) vieneen tien varrella.
Vakomitta (UT 1938) = <stadion>, joka on 192 m.
Siten 60 stadionia on n. 11,5 km.
- 24:18 Muukalaisiksi sanottiin maassa asuvia vierasmaalaisia. Heillä ei ollut kansalaisoikeuksia eikä pysyvää kotia. He saivat nauttia vieraanvaraisuuden suojaa, mutta muita oikeuksia heillä ei ollut.

- 24:26 Jeesus viittaa Jumalan iankaikkiseen suunnitelmaan, jonka täytyy toteutua kokonaisuudessaan.
- 24:27 Mooses ja profeetat tarkoittavat tässä Mooseksen kirjoja eli Tooraa ja profeettojen kirjoja.
- 24:29 Verbi <parabiadzomai> (2x) = pakottaa tekemään jtk, vaatimalla vaatia: Lk 24:29, Apt 16:15.
Molemmissa kohdissa myönteisessä merkityksessä.
- 24:31 Nuo opetuslapset näkivät miehen käsissä haavat, naulanjäljet ranteissa, ja silloin ymmärsivät, että Herra Jeesus on heidän kanssaan murtamassa leipää.
- 24:44 Juutalaisen Raamatun eli Vanhan testamentin virallinen, täydellinen nimi on Laki, profeetat ja kirjoitukset = <tooraah nebi'iim ketubiim> (Lk 24:27).
Tämän rinnalla käytettiin esim. nimiä:
Laki, profeetat ja Psalmit, Lk 24:44,
Mooses ja profeetat, Lk 16:29,31; 24:27,
Laki ja profeetat, Mt 5:17; 7:12; 11:13; 22:40; Lk 16:16;
Jh 1:45; Apt 13:15; 24:14; 28:23; Rm 3:21.
Saddukeukset samoin kuin samarialaiset pitivät pitivät pyhinä kirjoituksinaan ainoastaan VT:n ensimmäistä osaa, Mooseksen kirjoja eli Lakia. Ks. Mt 22:23.
Mooseksen kirjojen hepr. nimi <tooraah> = Toora merkitsee oikeastaan opetusta, oppia, eikä lakia. Koska siinä on paljon yhteiskunnallisia säädöksiä ja siten lakiasiat ovat enemmistönä, on <tooraah> usein käännetty sanalla laki.
Hepreassa on paljon sanoja, jotka merkitsevät lakia, asetuksia, säädöksiä, ks. Ps 119.
Toisaalta UT puhuu Mooseksen laista, koska Toora on evankeliumiin verrattuna laki, jonka kautta tulee

synnintunto, Rm 3:20.

Jeesus ei tullut kumoamaan lakia, vaan täyttämään lain vaatimukset meidän hyväksemme.

24:47 Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa viedä kaikille kansoille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa ja täyttämään tyhjiötä ihmisten sydämissä. Vrt 2Ms 23:29.

24:49 Oli tärkeää, etteivät opetuslapset ryhtyneet todistustehtäväänsä ilman Pyhän Hengen voimaa, Jh 14:16,17 Apt 1:5,8.

Evankeliumin julistamisen perustana ei ole inhimillinen viisaus ja voima vaan Jumalan Pyhän Hengen voima ja hänen antamansa viisaus. Tuolta pohjalta lähtien lähetystyössä saa käyttää kaikkia Jumalan antamia niin hengellisiä kuin inhimillisiäkin lahjoja ja kykyjä.

24:53 Luukkaan evankeliumi alkaa pyhäköstä, pappi Sakariaan vanhan liiton mukaisesta jumalanpalveluksesta, ja päättyy pyhäkköön opetuslasten uuden liiton mukaiseen Jumalan kiittämiseen ja ylistämiseen.

Evankeliumi Johanneksen mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut apostoli Johannes, joka mainitaan evankeliumissa opetuslapsena, jota Jeesus rakasti.

Johanneksen evankeliumi lienee kirjoitettu n. v. 90 viimeisenä Uuden testamentin (ja siten koko Raamatun) kirjoista. Kaikkein varhaisimmaksi ajoitettu UT:n tekstikatkelma on juuri tästä evankeliumista n. vuodelta 125, joten kyseessä lienee alkuperäisen tekstin kopion kopio. Merkille pantavaa onkin, että eri aikakausilta löytyneet tekstit ovat samankaltaisia. Poikkeamat ovat vähäisiä, ja ne kuvannevat todennäköisesti puhutun kielen kehittymistä ajan myötä, sekä myös sitä, että samana aikanakin eri puolilla Rooman valtakuntaa puhuttu kieli oli hieman erilaista. Näinhän on asia nykyäänkin kaikkien valtakuntien kielten ja varsinkin maailmassa laajimmin puhutun englannin kielen suhteen.

Johanneksen ajatellaan kirjoittaneen ensisijaisesti Jumalan seurakunnalle. Johanneksen evankeliumi on Kristus-keskeinen ja sen sävy on hengellinen. Se viittaa ikuisuuteen ja esittää Jeesuksen Jumalan Poikana, joka on yhtä Isän kanssa. Tämän evankeliumin tarkoitus on sanottu jakeessa Jh 20:31. Johannes viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on monia.

Johannes on tuntenut luonnollisestikin muut evankeliumit, ja siksi hän kertoo paljon sellaista, mitä muissa evankeliumeissa ei ole. Johanneksen tekstistä n. 92 % on omintakeista ja vain n. 8 % yhteistä muiden evankelistojen kanssa – siis juuri päinvastoin kuin Markuksella.

Johannes oli nuorukainen tullessaan Jeesuksen opetuslapseksi, mutta jo vanha mies kirjoittaessaan evankeliumin. Niinpä hänellä oli laaja ja syvä elämäkokemus uskonelämästä ja evankeliumintyöstä.

Suotta ei Johannesta kutsutakaan rakkauden apostoliksi. Hän oli elämässään nähnyt Jumalan rakkauden voiman.

Johanneksen käyttämä kieli on varsin yksinkertaista kreikkaa, osin jopa kieliopillisesti virheellistä. Silti hän kirjoittaa niin tässä kuin muissakin kirjoituksissaan vaikeasti ymmärrettävistä asioista. Näin Jumala osoittaa, että hän käyttää vajavaista ihmistä armonsä evankeliumin esille tuomiseen – siihen ei tarvita suurta kirjallista tai verbaalista lahjakkuutta.

Tunnusomaista Johannekselle on sanan <oun> = siis, niin, niinpä, sen vuoksi, sitten, niin ollen, runsas käyttö. Se esiintyy evankeliumeista Johanneksella 200x, Matteuksella 56x, Luukkaalla 33x ja Markuksella vain 6x. Ehkäpä Johannes halusi osoittaa syyseuraussuhteita eri tapahtumien välillä. Markuksella ei tällaista selittelyn tarvetta ollut, vaan hän kuvasi tapahtumia hyvin nopeassa tempossa – hänelle tunnusomainen sana on <euthys> (ja sen rinnakkaismuoto <eutheos>) = heti, kohta, siinä samassa, joka esiintyy hänellä 41(+1)x, Matteuksella 5(+13)x, Johanneksella 3(+13)x ja Luukkaalla vain kerran (+6x).

Johanneksen evankeliumi voidaan jakaa viiteen jaksoon:

- 1) johdanto, Jh 1:1–18,
- 2) Jeesuksen vaikutus, Jh 1:19 – 12:50,
- 3) Jeesuksen puhe opetuslapsilleen, Jh 13 – 16,
- 4) Jeesuksen ylimmäispapillinen rukous, Jh 17,
- 5) Jeesuksen kärsimys, kuolema ja ylösnousemus, Jh 18 – 21.

Johanneksen evankeliumissa on enemmän omakohtaisia yksityiskohtia kuin muissa evankeliumeissa. Johannes kirjoittaa siitä, minkä oli itse omin silmin nähnyt.

JhV-n: tarkoittaa Johanneksen evankeliumissa käytettyä vertausta järjestysluvulla n ($1 \leq n \leq x$).

- 1:1 Tämä on aikajärjestyksessä Raamatun ensimmäinen jae. Aikajärjestyksessä viimeisenä voidaan pitää jaetta, jossa ilmaistaan loppu: 1Kr 15:28. Jeesus sanoikin olevansa ensimmäinen ja viimeinen, alku ja loppu, Ilm 22:13. Tämä evankeliumi alkaa samoin kuin luomiskertomus, 1Ms 1:1. Jumala loi maailman sanallaan, 1Ms 1:3,6,9 jne., Ps 33:6, 148:5, Hpr 11:3. Johannes kertoo, että tämä sana on persoona. Sana on ikuinen ja Sana on Jumala.
- 1:4 Elämä tarkoittaa sekä ruumiillista eli ajallista että hengellistä elämää. Ne ovat molemmat Jumalan lahjoja.
- 1:5 Valo on Jumalan ilmoitus Kristuksessa, Jh 8:12, 9:5. Pimeys on synti, pahan valta. Se sokaisee ihmisen, 1Jh 2:11.
- 1:9 Jeesus Kristus on todellinen valo, Jumalan viimeinen ilmoitus ihmiskunnalle, Hpr 1:1–4.
- 1:10 Sana <kosmos> (186x) = maailma, tarkoittaa:
1. maailmankaikkeus, Mt 13:35,
2. maa, maanpiiri, Jh 16:21,
3. ihmiskunta, Mt 18:7, Lk 12:30,
4. jumalaton eli Jumalan vastainen maailma, Jh 8:23, 12:31.
- 1:11 Omaan luomakuntaansa = <eis ta idia> = sm: sinne mikä oli hänen omaansa, koska kyseessä on neutrimuoto, mikä tarkoittaa asioita (vrt Apt 4:23). Sama ilmaus esiintyy myös kohdissa Jh 19:27, Apt 21:6 ja LXX:ssa Est 5:10, 6:12, merkityksessä omaan kotiinsa. (Jakeessa Jh 16:32 ilmaus on merkityksessä kukin taholleen.) Kalpea esikuva tästä on se, että perhettään syvästi rakastava isä tulisi kotiinsa, mutta hänen perheväkensä ei haluaisi ottaa häntä vastaan. Omituinen olisi se perhe.

- 1:12 Valta = <eksousia> (102x) eli auktoriteetti sisältää sekä voiman että oikeuden.
- 1:13 Ihminen syntyy luonnolliseksi ihmiseksi miehen ja naisen tahdosta (eli lihan mukaan), mutta hengellinen syntyminen tapahtuu Jumalan tahdosta ja vaikutuksesta, Jh 3:3–8.
- 1:14 Armo = <kharis> (155x) ja totuus = <aleetheia> (109x) esiintyvät yhdessä 4x: Jh 1:14,17, Kol 1:6, 2Jh 1:3.
 Evankeliumissa ei ole armotonta eli kylmää totuutta.
 Hepr. vastine <chesed we'emet> (20x) voidaan kääntää:
 1. armo ja totuus,
 2. laupeus ja uskollisuus,
 3. suosio/ hyvyys ja uskollisuus,
 tekstiyhteydestä riippuen: 1Ms 24:27,49; 47:29; 2Ms 34:6;
 Jos 2:14; 2Sm 2:6; 15:20; Ps 25:10; 40:11,12; 57:4; 61:8;
 85:11; 86:15; 89:15; 117:2; Snl 3:3; 14:22; 16:6; 20:28.
 Asui meidän keskellämme:
 verbi <skeeno'oo> (5x) = sm: pystyttää teltta, asua teltassa,
 1. asua jnk parissa, Jh 1:14,
 2. levittää teltta jnk yli: Ilm 7:15, 12:12, 13:6, 21:3.
 Vanhan liiton aikana Jumala oli esikuvallisesti kansansa keskuudessa liiton majassa, nyt uuden liiton aikana todellisena Kristuksessa.
- 1:15 Ennen minua = <prootos muu> = sm: ensimmäinen/ aikaisempi minuun nähden, samoin jakeessa Jh 1:30.
 Samanlainen rakenne esiintyy jakeessa Kol 1:15
 <proototosokos pasees ktiseoos> = sm: ensiksi syntynyt luomakuntaan nähden. Samoin jakeissa Mt 12:45, Lk 3:16.
- 1:16 Armoa armonkin lisäksi = <kai kharis anti kharitos> on vaikea kääntää tarkasti suomeksi.

Se voi merkitä: 1) armoa armon tähden,

2) armoa armosta,

3) armoa armon sijaan.

Jumalan armo ja siunaus eivät ole vähenevää vaan jatkuvaa ja lisääntyvää laatua. Jumala onkin asettanut sekä luomakuntaansa että hengelliseen elämään tietyt lainalaisuudet:

jatkuvuuden laki, Jl 1:3, Jh 1:16,

lisääntymisen laki, 2Kr 4:15,

rappeutumisen laki, 2Kr 4:16,

uudistumisen laki, 2Kr 4:16.

1:18 Sana <monogenees> (9x) =

1. Ainutsyntyinen, Jh 1:14,18, 3:16,18, 1Jh 4:9,

2. ainoa lapsi, Lk 7:12, 8:42, 9:38, Hpr 11:17.

Osa kreik. teksteistä sanoo: Ainutsyntyinen Poika, ja osa: Ainutsyntyinen Jumala. Tässä käännöksessä on yhdistetty molemmat tekstit.

Jeesus on näkymättömän Jumalan kuva ja on ilmoittanut hänet ihmiskunnalle, Kol 1:14–15.

Jeesus on Isän rinnalla. Vrt. Jh 13:23.

1:19 Johannes tarkoittaa sanalla juutalaiset tavallisesti Jeesukselle vihamielisiä kansan johtajia, ylipappeja ja suurta neuvostoa: Jh 2:8, 5:10, 7:1,13, 9:22, 18:12, 19:38, 20:19.

Joskus nimitys viittaa kuitenkin koko kansaan, Jh 2:13, 4:22.

1:20 Juutalaiset odottivat Jumalan lähettämän Messiaan eli Kristuksen saapumista, ja sen vuoksi Johannes Kastaja heti tunnusti julkisesti (= kr. <homologeoo>, ks. Mt 7:23), ettei hän ole se odotettu Messias.

- 1:21 Johannes Kastaja itse ei tiennyt olevansa Elia, Mal 4:5, Mt 17:10–13, Lk 1:17.
Se profeetta viittasi Mooseksen lausumaan lupaukseen profeetasta, 5Ms 18:15,18. Niinpä juutalaiset tiesivät odottaa tätä profeettaa tulevaksi, Jh 6:14, 7:40.
- 1:23 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 40:3.
Fariseukset, kirjanoppineet, saddukeukset ja hallitseva papisto opettaessaan kansaa olivat tehneet Herran tiestä niin mutkikkaan ja vaikeakulkuisen, että Jumala lähetti Messiaan edellä airueen, Johannes Kastajan, julistamaan, että Herran tie on suoristettava ja tasoitettava, ettei ontuvan jalka nyrjähtäisi ja että heikoimmatkin voisivat sitä kulkea.
Vrt. Jes 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3 ja Lk 3:4–6.
- 1:27 Johannes Kastajalla ei ollut heikko itsetunto tai alemmuuskompleksi, vaan hän ymmärsi terveellä tavalla oman asemansa ja Jeesuksen herruuden.
Vrt. Jh 3:30, Apt 11:17, Ef 3:8.
- 1:28 Tämä Betania (nimi johtuu hebr nimestä Beet-Onija = lauttauspaikka) ei ole sama kuin Öljymäen itäpuolella sijainnut Betania (nimi johtuu hebr nimestä Beet-Anija = köyhien kylä), Mt 21:17, vaan se sijaitsi Gennesaretin järven eteläpuolella ja Jordanin itäpuolella lähellä Galileaa.
Tätä Betaniaa kutsuttiin myös nimellä Betabara, joka johtuu hebr nimestä Beet-Baara = kahlaamo, Tm 7:24.
- 1:29 Jumalan Karitsa on tärkeimpiä nimityksiä, joita käytetään Jeesuksesta. Nimi tarkoittaa:
kärsivää Herran palvelijaa, jossa toteutuvat profeettojen sanat, Jes 53:7, Jer 11:19,
pääsiäislammasta, joka on vertauskuva lunastuksesta,

2Ms 12:13, Ilm 5:6,12.

Verbi <airoo> (101x) merkityskenttä on laaja: ottaa pois, nostaa, kantaa, viedä pois.

Johannes todisti, että Jeesus on Jumalan uhrikaritsa, joka ottaa pois maailman synnin, nostaa sen harteilleen ja kantaa sen ristillä. Jeesuksen suorittama sovitustyö on täydellinen.

1:30 Ks. jae 15.

1:38 Rabbi (= herrani, opettajani, 15x) oli kunnianimitys, jota käytettiin kirjanoppineista ja muista uskonnollisista johtajista: Mt 23:7,8; 26:25,49; Mk 9:5; 11:21; 14:45; Jh 1:38,49; 3:2,26; 4:31; 6:25; 9:2; 11:8.
Vielä suurempaa kunnioitusta osoitti nimitys rabbuuni (2x): Mk 10:51; Jh 20:16.

1:39 N. klo 16 iltapäivällä. Ks. Mt 20:3. Kirjoittaja eli Johannes oli varmaankin itse paikalla, koska mainitsee kelloajan.

1:42 Sekä arameankielinen nimi Keefas että kreikkalaisperäinen Pietari pohjautuvat kalliota, kallionlohkareta t. kiveä merkitsevään sanaan <petros>, ks. Mt 16:18.

1:44 Beetsaida, ks. Mk 6:45.

1:47 Natanaelissa toteutui profeetta Jesajan ennustus, Jes 63:8. Daavid ylisti tällaista ihmistä autuaaksi, Ps 32:2.

1:48 Natanael oli ilmeisesti viikunapuun alla mietiskelemässä tärkeää kysymystä Messiaasta – onko hän jo keskuudessamme? Ja jos on niin mistä tunnistamme hänet? Mutta hänhän on Jumalan Poika, varmaan hän tunnistaa meidät...ja varmaan hän näkee minutkin tässä viikunapuun alla miettimässä tätä tärkeää kysymystä ja tietää, että minäkin odotan Israelin lunastusta.

1:49 Vilpittömän sielun välitön uskontunnustus. Olkoon Natanael esikuvana kaikille meille uskoville.

Ja niillekin, jotka eivät vielä tunne Herraa, mutta etsivät häntä.

Kuka on Israelin kuningas, ja kuinka monta kuningasta Israelilla on ollut?

Israelilla on ollut 7 (tai 8 tai 9 laskutavasta riippuen) kuningasta:

1) Herra, jonka Israel hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 8:7,

2) Saul, joka oli tottelematon ja jonka Herra hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 15:10–23,

3) Iisboset, joka murhattiin, 2Sm 2:8–10, 4:1–12,

4) Daavid, joka oli Jumalan valitsema kuningas ja esikuva Messias-kuninkaasta, 1Sm 16:11–12, 2Sm 5:1–3,

4B) Absalom, joka kapinoi isäänsä Daavidia vastaan ja julistautui kuninkaaksi, 2Sm 19:11,

4C) Adonia, joka yritti tehdä itsestään kuninkaan, 1Kn 1:5s,

5) Salomo, joka lankesi seuraamaan muita jumalia, 1Kn 1:28–40, 11:1–13,

6) Rehabeam, joka ajoi valtakunnan hajaannukseen, 1Kn 12:1–16,

7) Jeesus Kristus, joka on luvattu Messias-kuningas, Mt 2:2, Jh 1:49.

1:50 Tästä alkoi Natanaelin uskonvaellus Jeesuksen seurassa, ja alkoikin nousujohteisesti: Sinä saat nähdä suurempia, kuin nämä ovat, oli Jeesuksen lupaus tuolle nöyrälle ja vilpittömälle sielulle. Tästä eteenpäin Natanael sai nähdä Jeesuksen tekemiä tunnustekoja ja ihmeitä, ja varmaankin hän joka kerta mietti mielessään ihmetellen: Mikä voi olla vielä suurempaa kuin tämä?

- 1:51 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 1Ms 28:12.
Jeesus viittaa Jaakobin näkemään uneen Beetelissä,
1Ms 28:10–22. Uni oli ennustus Jumalan ja ihmisten
välisestä täydellisestä yhteydestä, joka toteutuu Kristuksessa.
- 2:1 Kaana oli kylä, joka sijaitsi n. 15 km Nasaretista pohjoiseen.
- 2:4 Mitä sinä minusta tahdot ks. Mk 5:7.
Jeesus puhutteli äitiään Mariaa sanalla nainen. Hän ei
antanut Marialle mitään erikoisasemaa.
Minun aikani/ minun hetkeni: Jeesus viittaa sanoillaan
ristinkuolemaansa Golgatalla, ylösnousemukseensa
kuolleista ja astumista ikuiseen kirkkauteen: Jh 7:6,8,30,
8:20, tai tiettyyn tapahtumaan, joka oli käsillä: Jh 12:23,27,
13:1, 17:1.
- 2:5 Maria osasi antaa hyvän neuvon koko ihmiskunnalle.
- 2:6 Mitta = <metretees> oli noin 40 litraa. Siten astiat olivat
80–120 litran vetoisia. Eli pyöreästi sanottuna 600 litraa
vettä muuttui viiniksi. Siitä riitti isommallekin hääväelle.
- 2:11 Tämä oli Jeesuksen ensimmäinen tunnusteko, jolla hän
osoitti kirkkautensa, eli sen, että Jumala oli lähettänyt hänet.
Maria oli läsnä tässä hetkessä, samoin Golgatalla ristin
juurella, Jh 19:25–27.
- 2:14 Tälle on esikuvana Nehemian toiminta, Neh 13:8.
- 2:15 Ks. Mt 21:12, Mk 11:15.
- 2:16 Jakeessa Jes 23:17 LXX käyttää sanaa <emporion> =
markkinapaikka, joka esiintyy kerran UT:ssa, Jh 2:16.
Kenties kirjanoppineet ymmärsivät, että Jeesus vertasi
temppliä Tyyroon. Kohtalo olikin molemmilla sama,

hävitys niin perinpohjainen, ettei jäänyt kiveä kiven päälle,
Hes 26:4,14, Mt 24:2.

- 2:17 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 69:10.
- 2:20 Neljäkymmentäkuusi vuotta: Siten tämän luvun tapahtumat olivat noin vuonna 27 jKr. Ks. Mk 13:1.
- 2:24 Jeesus ei uskonut itseään ihmisten käsiin, hehän tulisivat myöhemmin ristiinnaulitsemaan hänet, mutta ristillä hän uskoi henkensä Isän käsiin, Lk 23:46.
- 2:25 Jeesus tietää, mitä meissä on. Hän tuntee meidät läpikotaisin. Vrt. 1Jh 3:19–20.
- 3:3 Tämä jae on ylikäännetty eli sanalle <anoother> on annettu käännöksessä molemmat mahdolliset merkitykset: ylhäältä, uudelleen. Vrt. Jer 7:28, Lk 17:21, 2Kr 13:13.
Paras tulkinta lienee se, että sana <anoother> tarkoittaa molempia, koska kieli ei ole yksikäsitteistä niin kuin matematiikka, vaan sama ilmaus voi tarkoittaa useampaakin asiaa. Vrt. Lk 17:21, Jh 7:8, 21:15, 1Ts 4:4.
Kun ihminen kääntyy Jeesuksen puoleen ja tulee uskoon, hän saa uuden elämän, joka tulee ylhäältä, Jumalalta.
Joka syntyy vain kerran, kuolee kahdesti, Ilm 20:14–15, mutta joka syntyy kahdesti, kuolee vain kerran, Ilm 20:6.
Sen vuoksi kannattaa tulla Jeesuksen luo ja lähteä seuraamaan häntä.
Näkeminen tarkoittaa tässä elämistä, kokemista, osallisuutta Jumalan valtakuntaan.
- 3:4 Yksinkertaisin vastaus kysymykseen Jumalan olemassaolosta: Koska olen syntynyt, on selvää, että minulla on äiti. Koska olen uudestisyntynyt, on yhtä selvää, että

minulla on Taivaallinen Isä!

Mooses aikoinaan kysyi Jumalta hänen nimeään. Jumala vastasi: Minä Olen, 2Ms 3:13–14.

Nikodeemos ajatteli perin inhimillisellä tavalla hengellistä asiaa. Ihminen ei voi ymmärtää hengellisten asioiden syvyyttä, ellei Pyhä Henki avaa niitä hänelle.

- 3:6 Liha = <sarks> (147x) = 1. liha, 1Kr 15:39,
2. ruumis, Apt 2:31,
3. ihminen, Jh 1:14,
4. inhimillinen luonto, Rm 4:1,
5. ruumiillisuus, inhimillinen rajoittuneisuus, 1Kr 7:28,
6. syntinen luonto, Rm 7:5, Gal 5:13–24,
7. ulkomuoto, inhimillinen olemus, 1Kr 1:26.

Sanan merkitys käännöksessä on pääteltävä tekstiyhteydestä. Tässä se tarkoittaa ihmistä sellaisena kuin hän on luonnollisen syntymänsä perusteella.

- 3:8 Kun Pyhä Henki uudestisyntyyttää ihmisen Jumalan lapseksi, hän samalla irrottaa tämän ihmisten ja maailman mielipiteistä.
Kreik. sana <pneuma> (379x) (samoin kuin hepr. <ruuach> 378x) merkitsee sekä tuulta että henkeä yleensä tai Jumalan Henkeä, tekstiyhteydestä riippuen.

- 3:13 Ihmisen Poika, ks. Mt 8:20.
Osassa kreik. teksteissä (Bys) on jakeen loppu sm: joka on taivaassa. Tällä viitataan Jeesuksen jumaluuteen.

- 3:14 Tässä on viittaus VT:n jakeeseen 4Ms 21:8s.
Jeesus vertaa omaa korotustaan ristinpuulle siihen, kuinka Mooses korotti vaskikäärmeen tangon päähän, jotta ihmiset saattoivat parantua myrkyllisten käärmeiden puremista.

Toisaalta korotus tarkoittaa sitä, että Jumala herättää hänet kuolleista, Rm 8:11, ja hän nousee kirkkauteen Jumalan luo, 1Tm 3:16.

- 3:16 Tätä jaetta sanotaan osuvasti pienoisevankeliumiksi. Ainutsyntyinen, ks. Jh 1:18.
- 3:18 Ihmisen tuomioksi koituu se, että hän hylkää armon, jota hänelle tarjotaan, vrt. Jna 2:9.
Nimi: kyseessä on seemiläinen ilmaus, joka tarkoittaa persoonaa.
- 3:19 Valo ja pimeys, ks. Jh 1:5.
- 3:23 Ainon (hepr: lähteet) sijaitsi Jordanin länsipuolella, Dekapoliin alueella, lähellä Galilean kaakkoisrajaa, n. 30 km etelään Gennesaretin järvestä.
- 3:25 Ks. Mk 7:2.
- 3:27 Jakeet 27–36 osoittavat, että Johannes Kastaja ymmärsi oman tehtävänsä ja asemansa Jumalan suunnitelmissa. Hän oli todellinen hengellinen mies.
- 3:29 Avioliitto ja kihlaus ovat Raamatussa usein Jumalan ja hänen kansansa välisen suhteen vertauskuvana: Jes 61:10, 62:5, Hos 1:2, 2:1ss, Mt 9:15, 22:1ss, 25:1ss, 2Kr 11:2, Ef 5:22ss, Ilm 19:7, 21:2.
- 4:4 Samaria ja samarialaiset, ks. Lk 9:52–53.
- 4:5 Sikem, Eebalin ja Garissimin välillä sijainnut kaupunki, mainitaan jo Abrahamin historiassa, 1Ms 12:6. Monessa käsikirjoituksessa onkin nimen Sikem tilalla Sykar, joka on nimen Sikem kreikankielinen väännös.
Uudella ajalla on luultu hieman kauempana sijaitsevaa

Askarin kylää entiseksi Sykariksi, mutta se on erehdys, sillä Askar on syntynyt vasta turkkilaisvallan aikana, jolloin siellä oli sotajoukon leiri. Askar on turkin kieltä ja merkitsee juurikin sotilasleiriä (AS).

- 4:6 Jaakobin lähde/ kaivo on n. 25 m syvä kaivo Sikemissä Garissimin vuoren juurella, lähellä Galilean tietä.
Kuudes tunti oli n. klo 12 eli keskipäivä.
- 4:9 Tälle on esikuvana Booaksen suhtautuminen mooabilaiseen Ruutiin, Rt 2:13. Ks. Jes 40:2.
Uskonnollisuus perinnäissääntöineen on rajoittava tekijä myös ihmissuhteissa.
- 4:10 Elävä vesi = vesi, joka antaa elämän ja ylläpitää sitä.
Raamatun maissa elävä vesi tarkoittaa juoksevaa, lähteestä kumpuavaa raikasta vettä, säiliöihin kerätyn sadeveden vastakohtana.
Jumalaa sanotaan vertauskuvallisesti elävän veden lähteeksi, Jer 2:13. Jeesuksen opetuksessa elävä vesi on vertauskuvana Pyhästä Hengestä ja Pyhän Hengen annntamasta elämästä.
Ks. Jh 7:37ss.
- 4:20 Palvoa = <proskyneoo> (60x) = kumartua maahan, kumartaa, kumartaen rukoilla, palvoa, osoittaa kunnioitusta.
Nainen tarkoitti samarialaisten pyhää vuorta, Garissimia, joka VT:ssa mainitaan lakia luettaessa kansalle, 5Ms 11:29, 27:12, Jos 8:33. Samarialaisilla oli ollut siellä myös temppeli, mutta se oli tuhottu v. 129 eKr.
- 4:26 Jeesus käytti itsestään Jumalan nimeä Minä Olen = kreik. <egoo eimi> = hepr. <'ehjeeh>, jonka nimen Jumala ilmoitti Moosekselle, 2Ms 3:14, Mk 14:62, Lk 22:70, Jh 8:58.
Vrt. Jes 41:4.

Jeesus ilmoitti myös tuon nimen sisällön ja merkityksen:
elämän leipä, Jh 6:35–51,
maailman valo, Jh 8:12,
ovi, Jh 10:7–9,
hyvä paimen, Jh 10:11–14,
ylösnousemus ja elämä, Jh 11:25,
tie, totuus ja elämä, Jh 14:6,
todellinen viiniköynnös, Jh 15:1–5.

- 4:27 Kirjanoppineet eivät yleensä puhuneet naisten kanssa, ja vielä vähemmän samarialaisten kanssa.
Opetuslapset eivät olleet rasisteja tai sovinisteja, mutta uskonnolliset perinnäissäännöt rajoittivat heidän suhtautumistaan varsinkin samarialaisiin mutta myös naisiin.
Vrt. Mt 15:21–28, Mk 7:24–30.
- 4:35 Sadonkorjuu on tässä vertauskuvana hengelliselle, evankeliumintyön sadonkorjuulle. Samarialaiset tulevat ja uskovat Jeesukseen, Jh 4:39–42, ja ovat siis hengellisesti kypsää satoa leikattavaksi.
- 4:47 Mies esitti Jeesukselle kaksi pyyntöä, joista vain toinen toteutui. Se riittikin.
- 4:48 Tämän Jeesuksen lausuman totuuden kanssa on yhtäpitävä seuraava lause: Jos uskotte, näette ihmeitä ja merkkejä. Sen sijaan lause: Jos näette ihmeitä ja merkkejä, niin te uskotte, ei ole yhtäpitävä, vaikka jotkut tosin niin luulevatkin.
Kas kun luulo ei ole tiedon väärä hengellisissäkään asioissa ja varsinkaan niissä!
Vrt. Jh 11:45–53, joka osoittaa, ettei aina kaikkien kohdalla

näkemistä seuraa usko.

Mutta usko muuttuu lopulta näkemiseksi, Jh 11:40.

- 4:52 Kuume lähti noin klo 13 eli silloin, kun päivä oli kuumimmillaan.
- 5:1 Tämän luvun tapaukset merkitsevät alkua sille ristiriidalle juutalaisten ja Jeesuksen välillä, mikä lopulta johti Jeesuksen Golgatan ristille. Alkuna oli se, että Jeesus paransi sapattina miehen, joka oli sairastanut 38 vuotta.
- 5:2 Lammasportti sijaitsi temppelialueen pohjoispuolella. Aramean kielestä tuleva nimi Betesda merkitsee mahd: armon huone, laupeuden talo, t. oliivitalo.
- 5:4 Joissakin käsikirjoituksissa on: [4. Ajoittain astui näet enkeli alas lammikkoon ja kuohutti veden. Joka silloin veden kuohuttamisen jälkeen ensimmäisenä astui siihen, tuli terveeksi, vaivasi häntä mikä tauti tahansa.] (käännös TK). Mahdollisesti tuo teksti on myöhempi lisäys eikä kuulu alkuperäiseen evankeliumiin.
- 5:7 Tämä mies oli todella yksinäinen, hänellä ei ollut ketään. Jotkut pitävät yksinäisyyttä ihmisen perusongelmana. Jeesus halusi ja haluaa lähestyä ja auttaa yksinäisiä. Ja Pyhä Henki synnyttää uskovien välille todellisen yhteyden, Ef 4:1–6.
- 5:9 Jakeet 9–10: juutalaisten perinnäissäännön mukaan mm. vuoteen kantaminen sapattina oli kielletty. Juutalaiset, ks. Jh 1:19.
- 5:14 Jeesus ei sanonut miehen sairautta synnin seuraukseksi ja rangaistukseksi, vrt. Lk 13:1–5. Mutta nyt Jeesus varoitti miestä palaamasta synnin tielle. Ruumiilliseen

parantumiseen tuli liittyä myös hengellinen parantuminen, ts. kääntymys ja uuden elämän tielle lähteminen.

- 5:17 Uskonnolliset harhautumat johtavat jopa murhatöihin.
- 5:18 Jakeessa oleva kreik. ilmaus <ou monon elyon to sabbaton> on vaikea kääntää tarkasti suomen kielelle. Kreikan sana <lyoo> (akt ind impf yks 3.p) ei viittaa vain henkilökohtaiseen sapatin rikkomiseen, vaan nimenomaan opetukseen, joka tietystä mielessä kumosi sapatin, päästi ihmiset irti sapattisäännön orjuudesta. Vaihtoehtoja käännökseen ovat: hän ei ainoastaan
a1) kumonnut/ lakkauttanut/ purkanut/ tehnyt tyhjäksi/ saattanut päätökseen/ toiminut vastoin/ rikkonut
a2) sapattia/ sapattikäskyä/ sapattisääntöä,
b) irtautunut/ irrottautunut sapatista.
Jeesus teki itsensä Jumalan vertaiseksi, koska hän on Jumalan Poika, vrt. Jh 10:33, Jes 14:14.
- 5:25 Kuolleet tarkoittaa tässä hengellisesti kuolleita eli Jumalasta erossa olevia ihmisiä, Ef 2:1–10.
- 5:27 Ihmisen Poika: Jeesus viittaa profeetta Danielin näkyyn, Dan 7:13–14, joka oli varmasti tuttu juutalaisille, varsinkin ylipapeille, kirjanoppineille ym. Ks. Mt 8:20.
- 5:30 Omasta aloitteestani = sm: itsestäni.
- 5:32 Isä Jumala todistaa Pojastaan Jeesuksesta, Jh 8:18. Myöhemmin Totuuden Henki todistaa Jeesuksesta, Jh 15:26. Lisäksi koko Raamattu todistaa Jeesuksesta, Apt 10:43.
- 5:37 Ilmaus: Jumalan muoto = <eidos theou> esiintyy LXX:ssa seuraavissa kohdissa vastaten hepr. ilmauksia:
1Ms 32:31–32, <penueel> = Jumalan kasvot,

2Ms 24:17, <mareeh kebood jhwh> = Herran kirkkauden muoto,

Tm 13:6, <mareeh mal'aakh ha'eloohiim> = Jumalan enkelin muoto.

Jaakob kohtasi Jumalan, ja kuitenkin hänen henkensä säästy, mutta hän ontui lonkkaansa sen jälkeen. Tällainen ihmissydäntä murtava kohtaaminen Jumalan kanssa puuttui noilta kovasydämisiltä uskonnollista ihmisiltä. Sellainen oli myös Saulus Tarsolainen, mutta hän muuttui täysin kohdattuaan Jeesuksen Damaskon tiellä.

- 5:39 Vanhan liiton kirjoitukset eli koko Vanha testamentti todistaa Jeesuksesta Kristuksesta (tutki tarkemmin!). Niinpä ollen sellainen Vanhan testamentin tutkimus, jonka keskipisteenä ei ole Herra Jeesus, on yksinkertaisesti hakoteillä. Ja juuri siihen ovat monet ns. teologit ym. uskonnollisten aatteiden kehittelijät hairautuneet.
- 6:7 Denaari oli tavallisen työmiehen päiväpalkka, joten 200 denaaria vastasi n. 8 kk:n palkkaa. Ks. Mt 18:28.
- 6:9 Ohraa käytettiin eläinten ravintona. Ruokana sitä käyttivät vain köyhät ihmiset, joten tuo poika ei ollut rikkaan perheen lapsi.
- 6:10 Verbi <anapiptoo> (12x) esiintyy tässä jakeessa kahdesti. Se tarkoittaa: asettua aterialle, laskeutua maahan makuulle, nojautua taakse päin. Siihen aikaan aterioitiin maassa tai lattialla kyljellään maaten toisen kynnärpään varassa. Ks. myös Jh 13:25 jossa kerrotaan kuinka Johannes aterialla nojautui Jeesuksen rintaa vasten.

- 6:13 Kalat menivät kaikki, mutta ohraleivistä jäi tähteitä. Ihmisen suu tuntee hyvän. Toisaalta hyvä, että kalat menivät kaikki, nehän eivät kestä lämpimässä ilmanalassa kauan, leipä kestää paremminkin.
- 6:14 Tavallinen kansa uskoi, että Jeesus on se profeetta, josta Mooses oli ennustanut, 5Ms 18:15–19. Sen sijaan fariseukset ja kirjanoppineet eivät uskoneet, Jh 5:45–47.
- 6:19 Stadion = <stadion/ stadios> oli 192 metriä. Opetuslapset olivat soutaneet n. 4,8–5,8 km eli pyöreästi viitisen kilsaa. Se miten kauaksi rannasta he olivat päässeet on toinen asia, saattoivat tehdä monimutkaisen reitin matkallaan vastatuulella.
- 6:20 Jeesus ilmoitti opetuslapsille: Minä se olen. Opetuslapset rauhoittuivat heti.
- 6:21 Tässä toteutuu Ps 107:30.
- 6:27 Sinetti tarkoittaa Raamatussa merkkiä, jolla jokin asia vahvistetaan. Isä Jumala on ravitsemisihmeessä vahvistanut, että Jeesus oli se, jonka tuli antaa ihmisille elämän leipää. Sinetti on myös Jumalalle ja Kristukselle kuulumisen erityinen merkki eli takaus, Ef 1:13, 4:30, Ilm 9:4.
- 6:31 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 78:24.
- 6:32 Ei Mooses ole antanut teille: kr. teksteissä on tässä kohden verbistä <didoomi> = antaa, kaksi vaihtoehtoista muotoa <dedooken> (akt. ind. perf.) = on antanut (duratiivinen merkitys) ja <edooken> (akt. ind. kappa-aoristi) = antoi (puntuuaalinen merkitys). Muodot täydentävät toisiaan ilmauksen kattavuuden kannalta.

Minun Isäni antaa teille: verbimuoto on <didoosin> (akt. ind. pres.) = antaa (duratiivinen merkitys).

6:35 Minä olen viittaa Jumalan pyhään nimeen, 2Ms 3:14. Jeesus viittaa siis jumaluuteensa. Ks. Jh 4:26.

6:39 Kr. teksti käyttää sanasta <paas, paasa, pan> = kaikki, jokainen, neutrimuotoa, joten sen merkityskenttä on laajempi kuin pelkästään ihmiset: Kaikki se, minkä Isä antaa minulle... ja jatko: ...herätän sen..., jossa on myös neutrimuoto <auto>.

Seuraava jae sen sijaan puhuu selvästi ihmisistä, siinä on sanan <paas> maskuliinimuoto: jokainen, joka näkee minut...

Toinen mahdollisuus olisi, että Johannes on kirjoittanut kieliopillisesti virheellistä tekstiä!

Sanonta viimeinen päivä esiintyy vain Johanneksen evankeliumissa (Jh 6:39,40,44,54, 11:24, 12:48). Jeesus antoi lupauksen iankaikkisesta elämästä ja uskovien ylösnousemuksesta tuona päivänä. Niin ollen tuo päivä on tämän aikakauden, ns. seurakuntakauden, viimeinen päivä, jolloin Herra Jeesus ilmestyy omilleen ja tempaa ylös oman seurakuntansa ja Kristuksessa kuolleet nousevat ylös (1Ts 4:16–17), eli tapahtuu ensimmäinen ylösnousemus (Ilm 20:4–6). Mutta todennäköisesti sillä on myöhempi merkitys.

Vrt. Jh 7:37 (juhlan viimeinen päivä).

6:45 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 54:13.

6:66 Tämän jälkeen: voidaan kääntää myös: tämän tähden, tästä johtuen.

- 6:69 Jakeen voisi kääntää myös: Me olemme uskoneet ja tulleet tietämään, että sinä olet elävän Jumalan Poika.
Alkuosan verbit ovat perfektissä, ja loppuosan teksti on joissain lähteissä tässä muodossa. Ajatus on joka tapauksessa saman sisältöinen.
Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: sinä olet Jumalan Pyhä.
- 7:2 Lehtimajan juhlaa vietettiin alkusyksystä, syys-lokakuun vaihteessa sen muistoksi, että Jumala oli johtanut kansaa autiomaavaelluksen aikana. Silloin kansa oli asunut teltoissa ja lehtimajoissa, 3Ms 23:39–43, 5Ms 16:13–15.
Samalla se oli sadonkorjuun jälkeinen kiitosjuhla. Se oli kansanomaisen, suosittu ja luonteeltaan iloinen juhla, jonka aikana kansa asui lehtimajoissa.
Jerusalemmissä juhlamenoihin kuului mm. se, että juomauhuriin sekoitettiin Siiloan lammikosta ammennettua vettä. Jeesus lupasi parempaa vettä, Jh 7:37–39.
- 7:3 Jeesuksella oli opetuslapsia sekä Juudeassa että Galileassa.
- 7:6 Minun aikani, ks. Jh 2:4.
- 7:11 Juutalainen kansa tunnusti Jeesuksen mieheksi, mutta ylipapit myivät Jeesuksen naisen ja orjan ja orjattaren hinnasta, eivätkä suinkaan miehen hinnasta, 2Ms 21:32, 3Ms 27:4, Sak 11:12–13.
- 7:15 Jeesuksella ei ollut ns. teologisia opintoja, koska hän ei ollut käynyt kirjanoppineiden kouluja, ja siksi häntä pidettiin oppimattomana. Niin tahtoo olla nykyäänkin.
- 7:17 Sanontaa puhua omiaan käytetään suomen kielessä merkityksessä: valehdella.

Kreik. tekstin mukaisesti Jeesuksen tarkoitus ei ollut sanoa, ettei hän valehtelee, vaan ettei hän puhu omia ajatuksiaan.

- 7:20 Jeesuksen vastustajat yrittivät väittää, että Jeesus on vainoharhainen! He ilmeisesti halusivat rinnastaa Jeesuksen kuningas Sauliin, 1Sm 22:8.
Mutta kulissien takana heillä oli jo kiihkeä halu tappaa Jeesus, minkä osa kansastakin tiesi, Jh 5:18, 7:25.
Monesti ns. virallinen totuus ja todellinen totuus poikkeavat toisistaan.
- 7:21 Jeesus viittaa sairaan parantamiseen, Jh 5:1–9.
- 7:24 Sm: Älkää tuomitko näön mukaan.
Vrt. Jh 8:15, tuomita lihan mukaan.
- 7:27 Juutalaiset tiesivät, että Messias olisi Daavidin suvusta ja syntyisi Beethlehemissä, Ps 132:11–12, Jes 11:1s, Jer 23:5, 33:15–16, Mka 5:2, Mt 2:6, 22:42–45, Lk 2:4. Mutta juutalaisilla oli yleinen uskomus, että Messias on ennen julkista ilmestymistään salaisessa kätkössä, vrt. Mt 24:26.
- 7:38 AS ja TK kääntävät: Joka uskoo minuun niin kuin Raamattu sanoo, hänen sisimmästään on vuotava/juokseva elävän veden virrat. Näin Pyhä Henki osoittaa, että
a) lupaus elävän veden virroista on jo VT:ssa ja
b) on vain yksi raamatullinen usko, Ef 4:5, Jumalan Pojan usko, Gal 2:20.
Niinpä puheet eri uskon suunnista ovat evankeliumin kannalta turhia. Ihmisten ei pidä yrittää tehdä uskoa oman mielensä mukaiseksi, vaan ihmismielen tulee taipua evankeliumin uskon mukaiseksi!

- 7:39 Vrt. Apt 19:2, jossa kerrotaan, etteivät muutamat Efesoksessa olevat opetuslapset vielä tienneet Pyhän Hengen vuodatuksesta helluntaipäivänä Jerusalemissa, Apt 2. Tiedon kulku oli silloin julistajien varassa.
- 7:42 Ihmisten mittapuun mukaan Beetlehem oli kylä = <koomee>, mutta enkeli ilmoittaessaan Jeesuksen syntymästä paimenille puhui Daavidin kaupungista = <polis>, Lk 2:11. Beetlehemin merkitystä Jumalan edessä ei ratkaissut paikan koko – oliko se suuri linnoitettu vai pieni linnoittamaton asutuskeskus – vaan se, että se oli Jumalan valitsema paikka. Siellä syntyi kuningas Daavid ja myöhemmin Messias. Kristus on Daavidin jälkeläisiä = sm: Kristus on Daavidin siemenestä. Sama ilmaisu on jakeissa Rm 1:3, 2Tm 2:8. Ks. Hpr 11:18. Juutalaiset ajattelivat, että Kristus on yksi Daavidin (tai Abrahamin) jälkeläisistä, he eivät ymmärtäneet, että Kristus on Abrahamin ja Daavidin siemen, jonka kautta tulee pelastus ja siunaus koko ihmiskunnalle, Gal 3:16,29.
- 7:46 Palvelijat tunnustivat, ettei Jeesuksen puhe ole ihmisen puhetta, vaan taitaa sittenkin olla Jumalan puhetta!
- 7:49 Eipä ollut kovin mairitteleva ylipappien, kirjanoppineiden ja fariseusten käsitys omasta kansastaan, jota heidän olisi pitänyt opettaa noudattamaan Jumalan tahtoa.
- 7:52 Fariseukset tunsivat huonosti Raamattunsa. Profeetta Jesaja kirjoitti, että valkeus eli Messias loistaa nimenomaan Galileassa, Jes 8:23 – 9:1, kuten Mt 4:12–16 osoittaakin ko. profetian toteutuneen.

- 8:3 Syntinsä vuoksi tuo nainen pääsi – tai tässä tapauksessa joutui – huomion keskipisteeksi.
Monet naiset ovat oivaltaneet tämän parhaaksi konstiksi päästä julkisuuden valokeilaan. Parempi olisi heille mennä Jeesuksen luo kuin päästä huipulle avionrikkojien joukossa, sillä sen tien päässä on helvetti, Ilm 21:8.
Mutta missä oli se avionrikkojamies? Kenties hän lähti raukkamaisesti kätkeä kätkeä, tai ehkäpä hän olikin syyttäjien joukossa puolustamassa kansan moraalia, nimittäin kaksinaismoraalia!
- 8:4 Aviorikoksen tekemiseen tarvitaan kaksi osapuolta, mies ja nainen. Missä oli mies? Luikkiko karkuun?
- 8:5 Tuollaiset = <tas toiautas> on kreik. kielessä monikon feminiinimuoto, joten se on käännettävä: tuollaiset naiset. Nämäpä tyypit olivatkin varsinaisia kirjanoppineita, kun jättivät miehet pois tuomiolta, vaikka Raamatun hepr. tekstissä jakeessa 3Ms 20:10 sana avionrikkoja on sekä maskuliini- että feminiinimuodossa, jolloin tuomio koskee sekä miehiä että naisia.
Uskonnollisuus pyrkii aina vääntämään väärään Herran suoria teitä oman mielensä mukaisiksi.
Nuo teologit ilmeisesti odottivat Jeesukselta hyväksyntää omalla kierolla raamatuntulkinnalleen.
Tai sitten he virittivät Jeesukselle ansan, jotta voisivat syyttää Jeesusta, käskipä hän kivittää naisen tai ei.
- 8:6 Ennen vanhan liiton asettamista Jumalan sormi toi rangaistuksen, 2Ms 8:15, sitten vanhan liiton käsky kivिताuluihin kirjoitettuna, 2Ms 31:18, 5Ms 9:10, mutta evankeliumin aikana siunauksen ja vapautuksen synnin ja

vihollisen vallan alta, Lk 11:20, Jh 8:6s.

Mitä Jeesus kirjoitti maahan? Kenties tuon käskyn hepreaksi, 2Ms 20:14, käskyhän oli maskuliini-muodossa.

Tai sitten sen mitä Jeremia kirjoitti, Jer 17:13.

Jeesus oli juuri aiemmin puhunut elävän veden virroista, jotka virtaavat elävän veden lähteestä, Jh 7:37–39.

8:7 Onneksi Jeesus ei sanonut: Joka on synnitön, koska silloin hänen itsensä olisi pitänyt kivittää tuo nainen, vaan hän sanoi: Joka teistä on synnitön.

Hän jätti tuomiovallan ja myös toimeenpanon ihmisille, mikäli he ovat täydellisiä Jumalan edessä.

8:9 Sen verran rehellisiä nuo syyttäjät olivat, etteivät ryhtyneet kivittämään naista, vaan ymmärsivät luopua aikeistaan. Tällä kertaa vanhimmat näyttivät oikeaa esimerkkiä nuoremmilleen.

8:11 Jakeet 7:53 – 8:11. Joissakin käsikirjoituksissa tämä tekstin osa on sijoitettu jakeiden Lk 21:38, Jh 7:36 tai Jh 21:25 jälkeen. Valtaosassa käsikirjoituksia teksti kuitenkin on tässä kohdassa.

8:12 VT:ssa Jumalaa sanotaan valoksi, Ps 27:1, Jes 61:19. Samoin tulevaa Messiasta sanotaan valoksi, Jes 9:1, 42:6, 49:6. Jeesus on maailman valo, koska hän ilmoittaa täydellisen totuuden Jumalasta, Jh 8:31–32.

8:15 Tuomita lihan mukaan: vrt. Jh 7:24, tuomita näön mukaan. Minä en tuomitse ketään: Jeesus tuli maan päälle pelastaakseen ihmiset synnin orjuudesta. Kun hän tulee toisen kerran, silloin hän saapuu tuomarina ja hallitsijana, Jh 5:22, 3:17, 12:47.

- 8:21 Tässä synti = <hamartia> (173x) on yksikössä, mutta jakeessa 24 monikossa.
- 8:28 Ihmisen Pojan korottaminen tarkoittaa hänen ristiin naulitsemistaan, mutta samalla myös hänen ylösnousemistaan kuolleista ja paluutaan kirkkauteen Isän luo täytettyään pelastustyönsä. Vrt. Jh 3:14.
- 8:29 Jeesus antoi meille hyvän esikuvan – näin tulee meidänkin toimia, 1Jh 3:22.
- 8:32 Verbi <eleuthereo> (7x) = vapauttaa, tehdä vapaaksi: Jh 8:32,36; Rm 6:18,22, 8:2,21; Gal 5:1. LXX:ssa se esiintyy ainoastaan Snl 25:10.
- 8:33 Puhuivat puppua!
Vaikka he olivatkin Abrahamin jälkeläisiä, he olivat nimenomaan olleet orjia moneenkin kertaan.
Ensin Egyptissä, 5Ms 6:21, ja sitten Baabelissa ja vielä omalla maallaankin, Esr 9:9 ja Neh 9:36.
Sitä paitsi he olivat halunneet itselleen kuninkaan, vaikka Samuel oli varoittanut heitä siitä, 1Sm 8:17.
Nytkin he olivat Rooman vallan alla ja mikä pahinta, synnin orjia niin kuin Jeesus heille osoittaa.
Ihmisen ei pitäisi luulla liikoja itsestään ja kansastaan.
Päälle päätteeksi he halusivat olla eivät kuninkaansa vaan keisarin orjia, Jh 19:15.
- 8:39 Ulkonaisesti (eli lihan mukaan) juutalaiset olivat kyllä Abrahamin jälkeläisiä, mutta hengellisesti eivät. Vrt. Gal 3:6–29.
- 8:41 Juutalaiset kenties vihjailivat muistavansa, että Jeesuksen äiti Maria oli raskaana ennen avioitumistaan Joosefin kanssa.

- 8:44 Sm: valehtelija ja sen isä/hänen isänsä. Jälkimmäinen vaihtoehto voisi tarkoittaa: valehtelija ja (jokaisen) valehtelijan isä.
- 8:48 Samarialainen oli haukkumasana, Lk 9:52–53, Jh 4:4.
- 8:51 Kuolema tarkoittaa tässä iankaikkista kuolemaa, iankaikkista eroa Jumalasta.
- 8:58 Sm: ennen Aabrahamin syntymistä Minä olen (AS, TK, NIV, LLL, N).
Jeesus käytti itsestään jumalallista nimeä Minä Olen – hepr. <ehjeeh>, kreik. <egoo eimi>. Samoin jakeissa 24 ja 28.
Ks 2Ms 3:14, Mk 14:62, Lk 22:70.
Hän osoitti olevansa yhtä Isän kanssa.
Ks. myös Jes 41:4, 43:10, jossa on Jumalan nimi <'anii huu'> = minä olen (se).
- 9:2 Opetuslasten kysymys, oliko sokeana syntynyt tehnyt syntiä jo ennen syntymäänsä, kuulostaa nyt hassulta, mutta se ei ollut silloin ollenkaan sitä, koska kirjanoppineiden mukaan ihminen saattoi tehdä syntiä myös ennen syntymäänsä.
Tämän opinkappaleensa he perustivat jakeeseen 1Ms 25:22.
Jeesus ei nauranut tuolle hassulle kysymykselle, vaan totesi aivan asiallisesti, ettei sikiö ollut tehnyt syntiä. Sellaista ilmoitusta kun Raamattuun ei sisälly. Ks. myös Hos 12:4.
- 9:4 Bys: minun tulee tehdä.
- 9:7 Siiloan lammikko sijaitsi Jerusalemin koilliskulmassa. Sieltä noudettiin vettä lehtimajanjuhlan aikana vertauskuvana Messiaan ajan siunauksista, Jh 7:37s.

- 9:14 Jakeet 14–16: Lääkärintoimen harjoittaminen, paitsi milloin oli hengenvaara olemassa, ja taikinan tekeminen oli juutalaisten perinnäissääntöjen mukaan sapattina kiellettyä.
- 9:16 Nuo fariseukset olivat mielipiteessään puolittain oikeassa: kukaan ei ole Jumalan antaman lain yläpuolella. Mutta he eivät ymmärtäneet, että lain antaja, Jumala itse, on lain yläpuolella. Jeesus Kristus on myös sapatin herra, Mt 12:8, Lk 6:5.
Tosin fariseukset edellyttivät, että kaikki ovat alamaisia myös heidän kehittämilleen sapatin perinnäissäännöille, jotka eivät olleet Jumalan vaan ihmisten säätämiä.
- 9:17 Tämän sokeana syntyneen miehen tietämys ja ymmärrys oli hyvin rajallinen niin hengellisistä kuin maallisistakin asioista. Oikeastaan hän ei tiennyt paljon muuta kuin että kerjäämällä hän pystyi ansaitsemaan jokapäiväisen leipänsä. Mutta kokeneensa perusteella hän heti tunnusti Jeesuksen Jumalan profeetaksi. Fariseuksille sellainen tunnustus ei sopinut.
- 9:19 Kysymyksen asettelussa oli hyökkäävä ja uhkaava sävy.
- 9:21 Juutalaisten pelko esti vanhempia puolustamasta omaa poikaansa. Niin voimakas on ihmispelko.
- 9:22 Synagogasta erottaminen oli ”kirkonkirous” (panna). Se oli raskas rangaistus ja merkitsi jumalanpalveluksesta ja kaikesta yhteiskunnallisesta yhteydestä poissulkemista.
- 9:24 Fariseukset halusivat esiintyä suurella arvovallalla, he puhuttelivat sokeana syntynyttä kuin Joosua muinoin Aakania, joka oli syössyt Israelin onnettomuuteen, Jos 7:19. Tilanne oli nyt vain juuri päinvastoin: he olivat syöksemässä

itsensä onnettomuuteen asettuessaan vastustamaan Jeesusta. Mahtipontiset puheet eivät auta, jos vaikuttimet ovat väärät. Fariseukset olivat tehneet Raamatun tekstistä uskonnollisen iskulauseen, jota he käyttivät väärin, Esr 10:11.

Lisäksi he esittivät tietävänsä, että Jeesus on syntinen. Mistähän he olivat saaneet, tai kenties itse keksineet, tällaisen valheen.

Messiaasta, Jeesuksesta Kristuksesta, on Raamatussa yli 300 erilaista nimeä tai nimitystä. Tämä nimitys oli virheellinen.

- 9:25 Mies tunnusti toisaalta tietämättömyytensä ja toisaalta sen, minkä tiesi varmaksi. Hyvä esimerkki meille kaikille.
- 9:27 Kahdessa viimeisessä lauseessa on molemmissa sama verbi <theloo> = tahtoa, siksi se on käännetty molemmissa lauseissa samalla tavalla. Mutta täytyy myöntää, että RKK:n käännös (UT 1992) viimeisestä lauseesta: Tekeekö teidänkin mieli hänen opetuslapsikseen? on naulan kantaan sanottu.
- 9:35 Toisissa kreik. teksteissä on jakeen lopussa: Jumalan Poika, ja toisissa: Ihmisen Poika.
Molemmat tarkoittavat Herraamme Jeesusta.
- 9:39 Jeesus tuli maailmaan pelastaakseen maailman, Jh 3:17, mutta ihmiset, jotka hylkäävät armon evankeliumin ja Jeesuksen teot, hankkivat itselleen tuomion.
- 10:1 Lammastarhana oli joko luola tai tasaiselle maalle rakennettu, miehenkorkuisella kiviaidalla ympäröity alue. Kiviaidassa oli yksi portti. Yöllä paimen asettui nukkumaan oviaukkoon, etteivät pedot päässeet ahdistelemaan lampaita. Usein aidan päälle asetettiin kerros piikkikasveja suojaksi petoja vastaan.

- 10:3 Laodikean seurakunnan ovenvartija ei tunnistanut Jeesuksen ääntä, Ilm 3:20.
- 10:11 VT:ssa Jumalaa nimitetään usein Israelin paimeneksi, Ps 23:1, 77:21, 79:13, 80:2, 95:7, 100:3, Jes 40:11, Jer 31:10, Hes 34:11.
Myös Jumalan palvelijoita nimitettiin paimeniksi, Ps 17:21, 78:71s, Jer 17:16. Tutki tarkemmin!
Jeesus viittaa Vanhan testamentin ennustuksiin ja esikuviin hyvästä paimenesta: Hes 34:11–16, 23, 37:24, Sak 13:6–7. Samaa todistaa heprealaiskirjeen kirjoittaja, Hpr 13:20.
- 10:13 Palkkapaimen ajatteli lampaista: Mitä väliä... (tai: Paljon teit on menny, menkkö lopukki, niin kuin jonkun suuren sotapäällikön irvaillaan sanoneen joukoilleen.) Hän oli välinpitämätön kaikkein tärkeimmästä.
Samaa kreik. verbiä käytetään myös Jeesuksesta, mutta aivan eri yhteydessä. Jopa hänen vastustajansa tiesivät, ettei Jeesus välittänyt ihmisten pärstäkertoimista, Mt 22:16, Mk 12:14. Raamattu vakuuttaa, että Jumala välittää ja pitää huolen omistaan, 1Kr 9:9, 1Pt 5:7.
- 10:14 Raamatun kielessä tunteminen ei ole pelkkää tietämistä, älyn toimintaa, vaan kokemuksen, henkilökohtaisen kosketuksen kautta syntynyt läheinen suhde.
- 10:18 Kukaan ei olisi voinut surmata Jeesusta, Mt 26:53, mutta hän kävi vapaaehtoisesti ristinkuolemaan saadakseen aikaan lunastuksen ja iankaikkisen pelastuksen syntisille ihmisille.
- 10:22 Tempppelin vihkimisen muistojuhla oli joulukuun puolivälissä ja se kesti 8 päivää.
Juhlaa kutsutaan nykyään Hanukkajuhlaksi, jota vietetään tempppelin uudelleen vihkimisen muistoksi.

Syyrian kuningas Antiokhos IV Epifanes oli saastuttanut temppelin epäjumalan palvonnalla makkabilaissotien aikana (1Makk 4), ja v. 165 eKr. Juudas Makkabealainen järjesti puhdistetun temppelin uudelleen vihkimisen.

Juhla kesti 8 päivää kuten lehtimajan juhlaakin ja muistutti sitä muutenkin. 2Makk 1:9 sanookin sitä kislev-kuun lehtimajan juhlaaksi. Juhlaa kutsuttiin myös valon juhlaaksi, koska valaistusta käytettiin runsaasti tuohon vuoden pimeimpään aikaan.

10:23 Salomon pylväskäytävä oli temppelin esipihan itäisivulla oleva pylväikkö.

10:27 Tässä kiteytyy samalla ylipappien, kirjanoppineiden, fariseusten, saddukeusten ja herodilaisten syvin ongelma. Jeesus sanoi, että hänen omansa seuraavat häntä niin kuin lampaat seuraavat paimenta. Nuo uskonnolliset johtajat taas olivat sitä mieltä, että Jeesuksen olisi tullut seurata heitä ja heidän uskonnollisia perinnäissääntöjään. Elämä on tahtojen taistelutanner, sanoi vanha kansa.

10:28 Jakeet 28–29, vrt. Job 10:7.

10:33 Jeesus teki itsensä Jumalan vertaiseksi, koska hän on Jumalan Poika, Jh 5:18. Siitä syystä ja ilmeisesti Jesajan kirjan jakeesta Jes 14:14 johtuen juutalaiset suuttuivat Jeesukseen ja halusivat surmata hänet.

10:34 Laki tarkoittaa tässä koko Vanhaa testamenttia. Jeesuksen lainaama raamatunkohta on suora lainaus jakeesta Ps 82:6. Tuossa psalmissa Jumala puhuu Israelin tuomareille. Heitä kutsutaan jumaliksi, koska heillä oli jumalallinen valtuutus. Tuomio on Jumalan, 2Ms 21:6, 5Ms 1:17, 19:17, Ps 58.

- 10:41 Monet vanhan liiton profeetat tekivät väkeviä tunnustekoja ja ihmeitä. Johannes Kastaja ei tehnyt yhtäkään, mutta puhui totta todistaessaan, että Jeesus on luvattu Messias.
- 11:2 Aiemmin oli eräs nimeltä mainitseman syntinen nainen kyynelillään pessyt ja hiuksillaan kuivannut Jeesuksen jalat, suudellut niitä ja voidellut ne tuoksuöljyllä, Lk 7:37–48. Sitten Maria voiteli Herran Jeesuksen hyväntuoksuisella voiteella, Jh 11:2, 12:3, ja lopuksi eräs nimeltä mainitseman nainen vuodatti kallisarvoisen öljyn Jeesuksen päähän, Mt 26:7–13, Mk 14:3–9. Tämä kaikki tapahtui Jeesuksen hautaamista varten, ja osoitti noiden naisten rakkauden Jeesusta kohtaan.
- 11:4 Sairauksilla on monia syitä ja myös vaikutuksia, Jh 9:2–3, 2Kn 13:14–21.
- 11:13 Ihmiset luulevat monenlaisia asioita oman ymmärryksensä ja tietämyksensä mukaisesti. Hengellisissä asioissa ei pidä jäädä omn ymmärryksensä varaan, vaan on parempi turvautua Jumalan sanaan, Snl 3:5.
- 11:16 Sekä Tuomas-nimen kantamuoto, aramean <teoma>, että kreikan <didymos> tarkoittavat kaksosta. Tuomas oli selvästikin joko aikamoinen syvälinen humoristi, joka viittasi israelilaisten ensimmäiseen nurinaan Egyptistä lähdön jälkeen, 2Ms 14:11, tai sitten hänellä oli samanlainen ajatus kuin kuningas Saulin pojalla Joonatanilla, 1Sm 14:43. Tai hän oli molempia. Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista meidän pienten ihmisten ajattelun rajallisuudesta. Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Hos 10:6, Mt 13:51, Lk 1:1,62, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12.

- 11:18 Betanian ja Jerusalemin välimatka oli n. 3 km.
Ks. selitystä Mt 14:24.
- 11:21 Martalla oli hyvin inhimillinen, rajallinen uskonnäkemys ja käsitys Jeesuksen mahdollisuuksista. Samoin oli hänen sisarellaan Marialla, Jh 11:32.
- 11:25 Jeesus Kristus on meille elämä, sekä ajallinen että iankaikkinen, Jh 11:25, 14:6, Fil 1:21, Kol 3:4.
- 11:35 Tämä on Uuden testamentin lyhin jae.
Vanhan testamentin lyhin jae on 2Ms 20:13, 5Ms 5:17.
Uusi testamentti lainaa tuota jaetta 6x: Mt 5:21; 19:18; Mk 10:19; Lk 18:20; Rm 13:9; Jk 2:11.
- 11:39 Jakeen loppuosan kreik. teksti on hyvin lyhyt ja naseva.
Se voidaan kääntää monella tavalla, esim: hän on ollut kuolleena/ ruumiina/ haudassa/ siellä neljä/ neljättä päivää, tai: kuolemasta/ tapahtumasta/ siitä on neljä/ neljättä päivää.
Meidän laskutapamme mukaan ruumis oli haudassa neljättä päivää, mutta juutalaisen ajattelutavan mukaan jo alkanut neljäs vuorokausi ilmaistiin sanomalla neljä päivää.
- 11:44 Tämä Jeesuksen sana on samalla evankeliumin lupaus kaikille hengellisesti kuolleille ja syntien kahlitsemille ihmisille.
- 11:48 Papisto pelkäsi, että kansa uskoi Jeesuksen Messiaaksi ja nousisi kapinaan roomalaisia vastaan. Silloin roomalaiset tulisivat kukistamaan kapinan ja riistäisivät juutalaisilta sen vähäisen itsemääräämisoikeuden, joka heillä vielä oli.
Ylipapeille, fariseuksille ja koko vanhimpien neuvostolle oli tärkeämpää pitää hallinnassaan maa ja kansa kuin uskoa Jeesukseen.

Lopulta heille kuitenkin kävi huonosti, kun roomalainen sotapäällikkö Titus sotajoukkoineen hävitti Herran temppelin v. 70 jKr. niin, ettei siihen jäänyt kiveä kiven päälle, niin kuin Jeesus oli ennustanutkin, Mt 23:38, 24:2.

- 11:49 Aikamoinen jehu tämä ylipappi Kaifas, varsinainen besserwisser, kun sanoo koko juutalaisten neuvostolle: Te ette ymmärrä mitään. Yleensä tuommoisella repliikillä saa kuulijat välittömästi vastahankaan, mutta ilmeisesti Kaifas arveli olevansa niin vankassa asemassa, että voi sanoa mitä tahansa, ja muut kuuliaisesti noudattavat hänen tahtoaan. Kumma kyllä, tällaisia harhaanjohtajia on ollut historiassa monia ja suuret ihmisjoukot ovat heitä seuranneet.
- 11:50 Ylipappi Kaifas moitti juutalaisten neuvostoa siitä, etteivät he ajattele, eivätkä ymmärrä mitään. Valitettavasti hänen omien ajatustensa ja ymmärryksensä perusta ja päämäärät olivat vääriä. Ylipapin olisi pitänyt ensin lukea Psalmi 139, varsinkin sen jakeet 17–18.
Toisaalta apostoli Paavali kehotti meitä ajattelemaan, Fil 4:8, 3:15. Mutta Paavalin ajattelun perusta olikin aivan toinen kuin Kaifaan.
Osassa kreik. tekstejä on: teille on parempi.
Sen mukaan Kaifas valvoi muiden etua enemmän kuin omaansa. Tai ainakin antoi kuulijoiden ymmärtää niin.
- 11:51 Kaifas tarkoitti, että Jeesus on tuomittava, jotta kansa säästyisi poliittiselta tuholta. Hänen tahtomattaan sanoilla oli kuitenkin korkeampi, profeetallinen merkitys: Jeesuksen kuolema oli välttämätön syntisten pelastuksen tähden.

- 11:54 Efraim sijaitsi Jerusalemissa pohjoiseen, Samariaan ja Galileaan vievän tien varressa, n. 20 km päässä Jerusalemissa.
- 11:55 Johannes korostaa Jeesuksen kuoleman ja pääsiäisen yhteyttä: Jh 13:1, 18:18.28, 19:14,42.
Puhdistautumiseen kuului pesuja, uhreja ym. ja sen täytyi tapahtua viimeistään viikkoa ennen juhlaa. Sen tarkoituksena oli ihmisen uskonnollinen – rituaalinen ja seremoniallinen – puhdistuminen, jotta hän voisi ottaa osaa juhlaan.
Vrt. Mk 7:2.
- 12:3 Pullo = kreik. <litra> on roomalainen painomitta, suuruudeltaan 327 g, eli melko tarkasti kolmannes kilo.
Marialla täytyi olla pitkä tukka, jotta hän pystyi kuivaamaan sillä Jeesuksen jalat. Samalla hän sai hiuksiinsa saman hyvän tuoksun. Tämä on esikuvallisena jakeille 2Kr 5:14–16.
Nardus, ks. Mk 14:3.
- 12:6 Juudas Iskariot oli kaksimielinen mies, joka pelasi kaksilla korteilla, Ps 119:113, 1Ms 49:17.
- 12:7 Tälle on esikuvana suunemilaisen naisen, Geehasin ja Elisan kohtaaminen, 2Kn 4:27.
Vrt myös Lk 7:36–50.
Osassa kreik. tekstejä on: hän on säästänyt sen minun hautaamispäivääni varten.
- 12:10 Ylipapit keksivät mafiamiesten käyttämän rikollisen toimintaperiaatteen: hävitetään teon todistusaineisto.
Ihmettä ei ole tapahtunut, kun Lasarus poistetaan päiviltä.
- 12:13 Tässä on suorat lainaukset jakeista Ps 118:25s, Sef 3:15.
Kansa ymmärsi, että Jeesus on luvattu Israelin kuningas, ei

siis pelkästään juutalaisten kuningas niin kuin itämaiden tietäjät aiemmin luulivat, Mt 2:2, ja Pilatus myöhemmin luulotteli, Mt 27:11.

Hoosianna: ks. Mt 14:30, 21:9.

- 12:15 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Sak 9:9.
Tytär Siion = Siionin kaupunki eli Jerusalem, Mt 21:5.
- 12:16 Oli paljon asioita, joita opetuslapset eivät aluksi ymmärtäneet. Vasta myöhemmin Pyhä Henki kirkasti heille asioiden oikean todellisuuden.
- 12:19 Fariseusten kesken alkoi epätoivo nostaa päätään ja sen seurauksena keskinäinen syyttely: te ette saa mitään aikaan. Tämä on ns. farisealaista syyttelyä ja vähättelyä, johon ihmisen lihallinen mieli herkästi yhtyy.
- 12:20 Nämä kreikkalaiset tarkoittanevat pakanoita, jotka pelkäsivät Jumalaa, ts. noudattivat eräitä Mooseksen lain määräyksiä, ottivat osaa juutalaisten jumalanpalveluksiin ja saattoivat jopa tulla Jerusalemiin pyhiinvaellusmatkalle, esim. pääsiäisenä, Apt 10:20, 13:16,43,50.
- 12:26 Missä minä olen, ts. Isän kirkkaudessa, Jh 14:3, 17:24.
- 12:27 Tässä on suora viittaus VT:sta jakeeseen Ps 6:4.
- 12:29 Kansa kuuli kyllä äänen, mutta ei ymmärtänyt Jumalan puhetta. Vrt. Apt 9:3–7, 22:9.
- 12:31 Tämän maailman tuomio tarkoittaa Jeesuksen ristiin nautitsemista.
Tämän maailman ruhtinas on Saatana eli tämän maailman jumala, Jh 14:30, 16:11, 2Kr 4:4, Ef 2:2, 6:12, 1Jh 5:19.
Jeesuksen ristinkuolema murskasi Saatanan vallan.

- 12:32 Korottaminen tarkoittaa Jeesuksen ristinkuolemaa, ylösnousemusta kuolleista ja nousua kirkkauteen Isän luo. Ne kaikki kuuluvat yhteen, Jh 3:13,14, 8:28, 12:23, 17:5.
- 12:38 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 53:1.
- 12:40 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 6:10.
- 12:47 Jeesus tuli maan päälle valmistamaan syntisille pelastuksen, ei tuomariksi. Varsinainen tuomio on aikojen lopulla.
- 12:48 Lain alla elävät tuomitsee Mooseksen laki, Jh 5:45–46. Ne, jotka hylkäävät Jeesuksen ja evankeliumin, tuomitsee evankeliumin sana, Jh 3:16–18, Mk 16:16.
- 12:50 Taivaallisen Isän käsky on iankaikkinen elämä. Vrt 1Jh 3:23, 4:21, 5:2–4, 15:10.
- 13:5 Jalkojen pesu, ks. Lk 7:44. Jeesus antaa opetuslapsilleen, jotka kinastelivat keskinäisestä suuruudestaan, nöyryyden esimerkin. Samalla jalkojen pesu oli synnistä puhdistumisen vertauskuva ja viittasi siis Jeesuksen ristinkuolemaan. Vrt. Jh 13:10,14.
- 13:18 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 41:10, vrt. myös Ob 1:7.
- 13:19 Ilmaus <egoo eimi> = minä olen, ks. Jh 8:58. Jeesus viittaa VT:n ennustuksiin, että hän on luvattu Messias.
- 13:20 Apostolit olivat Jeesuksen valtuuttamia lähettäjäitä, Mt 10:2.
- 13:23 Opetuslapsi, jota Jeesus rakasti, oli evankeliumin kirjoittaja Johannes itse. Johannes ei mainitse itseään nimeltä, koska hän oli nöyrä mies ja ymmärsi, että kaikki muutkin opetuslapset ovat Jeesukselle rakkaita. Samalla tämä kuvaa Johanneksen henkilökohtaista läheistä suhdetta Jeesukseen.

- 13:31 Kirkastaminen, vrt. Mt 17:1s, Jh 12:27–28.
Jeesus on kirkastettu, kun hän täyttää Isän tahdon ja kärsii ja kuolee syntisten puolesta. Jumala on kirkastettu Pojan kärsimisessä ja kuolemassa.
- 13:32 Jeesus viittaa pian tapahtuvaan ylösnousemukseensa ja paluuseensa taivaan kirkkauteen.
- 13:33 Sana <teknion> (8x) = lapsukainen, pikkulapsi: Jh 13:33; 1Jh 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21.
Sana on diminutiivimuoto sanasta <teknon> (99x) = lapsi, jälkeläinen.
- 13:35 Evankeliumin seuraus on keskinäinen rakkaus uskovaisten välillä. Siitä uskovat tunnetaan Herran Jeesuksen omiksi.
Ks. Apt 14:4.
- 13:36 Jeesus viittaa peitetysti Pietarin tulevaan marttyyrikuolemaan, vrt. Jh 21:18–19.
- 13:37 Pietarilla oli sielullista intoa, mutta ei vielä hengellistä ymmärrystä ja intoa. Ne kasvoivat hänessä myöhemmin, kun ensin sielullinen intoilu oli kärsinyt konkurssin.
- 14:1 Jeesus rinnastaa itsensä Jumalaan opetuslasten uskon kohteena.
- 14:3 Jeesus palaa aikojen lopulla kirkkaudessa ja kunniassa, 2Ts 1:7. Samalla hän viittaa seurakunnan ylösoittoon, jonka jälkeen me saamme olla aina hänen kanssaan, 1Ts 4:13–18.
- 14:5 Tuomas oli luonteeltaan selvästikin rehellinen järkimies.
- 14:6 Tie: Jes 30:21, 35:8, Hpr 10:20, → Apt 9:2, 24:14,22. Tutki! Jeesus Kristus on meille elämä ja tie Isän luo, Jh 11:25, 14:6, Fil 1:21, Kol 3:4.

Jeesus ja Jumalan Henki on totuus, 1Jh 5:6. Sen lisäksi Jumalan sana on totuus, Ps 119:160, Jh 17:11, Gal 5:2.

- 14:8 Filippos halusi nähdä Isän ruumiillisin silmin niin kuin profeetta Jesaja, Jes 6:1s. Filippos ei vielä ymmärtänyt, että Jesaja näki Jeesuksen kirkkauden ja Pyhä Henki puhui hänelle, Jh 12:37–41, Apt 28:25–27.
- 14:9 Jeesus Kristus on näkymättömän Jumalan kuva, Kol 1:15, ja hänessä on jumaluuden koko täyteys ruumiillisesti, Kol 1:19, 2:9. Hän on yhtä Isän kanssa, Jh 10:30.
- 14:12 Vanhan kansan sanonta: ihmeiden aika ei ole ohi, perustuu tähän evankeliumin lupaukseen, jonka Jeesus antoi omilleen.
- 14:13 Jeesuksen nimessä rukoileminen tarkoittaa rukoilemista hänen tahtonsa mukaisesti ja hänen avuksi huutamistaan Pelastajana. Vain Jeesuksen kautta ihminen pääsee Jumalan luo.
- 14:16 Sana <parakleetos> (5x) = puolustaja, asianajaja, auttaja, rohkaisija, esirukoilija, lohduttaja. Lakikielessä sillä tarkoitettiin henkilöä, joka oikeudessa puolusti syytettyä. Meillä on kaksi Puolustajaa:
- a) Jeesus Kristus on syntiä tehneen uskovan puolustaja Isän edessä, 1Jh 2:1,
 - b) Pyhä Henki on uskovassa asuva puolustaja, joka neuvoo ja vahvistaa uskovaa ja rukoilee tämän puolesta, Jh 14:16,26; 15:26; 16:7–15, Rm 8:26–27.
- 14:17 Pyhä Henki on totuuden Henki ja hän ohjaa uskovia oikeaan Jumalan palvontaan ja palveluun, Jh 4:23–24, 14:26, 16:13. Vastakohtana on tämän maailman ruhtinas, Saatana, joka on valehtelija ja valheen isä, Jh 8:44, 1Jh 4:3.

- 14:20 Pyhän Hengen kautta Kristus asuu uskovan sydämessä. Siksi UT vuoroin puhuu, että Kristus asuu uskovassa, ja että Pyhä Henki asuu uskovassa, Rm 8:11, Ef 3:17.
- 14:22 Juudas oli Jaakobin poika, Lk 6:16, Apt 1:13. Matteus ja Markus kutsuvat häntä myös Lebbeukseksi ja Taddeukseksi, Mt 10:3, Mk 3:18.
- 14:23 Jäämme asumaan hänen luokseen = sm: teemme asuinsijan hänen luokseen.
Asuinsija = <monee> on sama sana kuin jakeessa Jh 14:2, eikä se esiinny muualla Raamatussa, paitsi apokryfisessä kirjassa jakeessa 1Makk 7:38.
- 14:27 Maailma antaa: kreik. subjekti on yksikössä mutta predikaatti monikossa. Maailman taholta onkin monenlaista antajaa, jotka antavat meille hyvinkin epämieluisia asioita koettavaksemme. Enimmäkseen ahdistuksia.
Mutta Herramme Jeesus antaa meille todellisen rauhan.
- 14:30 Tämän maailman ruhtinas on Saatana, Jh 12:31.
Niitä, jotka tulevat vangitsemaan Jeesuksen, ohjaa tämän maailman ruhtinas, Jh 6:70, 13:2,27.
Minussa hänellä ei ole mitään: Jeesus voitti kaikki kiusaukset, eikä langennut syntiin, Jh 8:46, 2Kr 5:21, Hpr 4:15. Sen tähden Saatana ei voi syyttää häntä mistään.
Vrt. Hpr 2:14.
- 14:31 Pääsiäisateria on nyt päättynyt. Seuraavat sanat, Jh 15 – 17, on ehkä lausuttu matkalla Kidronin purolle, Jh 18:1.
- 15:1 VT:ssa verrataan Israelia usein viiniköynnökseen, Ps 80:9s, Jer 2:21, Hes 15:1s, 19:10s. Koska Israel oli luopunut

Jumalasta sen vastakohtana Jeesus on todellinen, oikea Jumalan viiniköynnös. Hän on aina tehnyt Jumalan tahdon.

- 15:2 Karsia = <airoo> voidaan kääntää myös: ottaa pois tai nostaa, ks. UT:n ongelmakysymykset.
Usein ne oksat, jotka näyttävät lehtevimmiltä ja muhkeimmilta, on leikattava pois, koska ne eivät kannaa hedelmää. Hedelmät ovat ne sanat ja teot, jotka kasvavat uskonyhteydestä Jeesukseen, Gal 5:22s, Ef 2:8–10.
- 15:4 Jotkut pähkäilevät sellaista kysymystä, että onko ihminen kerran pelastettu ja sitten aina pelastettu. Turha kysymys, sillä Jeesus antoi selvän ohjeen: Pysykää minussa, niin minä pysyn teissä. Pelastusta ei ole Kristuksen ulkopuolella vaan ainoastaan hänessä.
- 15:5 Mikä on ihmisen elämän tarkoitus?
Ensiksi etsiä Jumalaa, Apt 17:26–27.
Sen jälkeen kun ihminen on tullut Herran Jeesuksen omaksi, kantaa hedelmää, Jh 15:1–8. Vrt. Kol 1:6.
- 15:8 Isäni kirkkaus tulee ilmi voidaan kääntää myös: Isäni saa kunnian.
Jeesus sanoi, että hedelmistään puu tunnetaan, Mt 7:16–20.
Hedelmät osoittavat, ketkä ovat Jeesuksen opetuslapsia.
- 15:10 Tämä on periaatteellinen ero ja vedenjakaja vanhan ja uuden liiton välillä: Jeesus piti Jumalan käskyt ja pysyi hänen rakkaudessaan. Meidän tulee pitää Jeesuksen käskyt ja pysyä hänen rakkaudessaan, Jh 14:15,23.
Mitä käskyjä Jeesus antoi opetuslapsilleen?
1) meidän tulee rakastaa toisiamme, Jh 13:34–35,
2) pitää usko Jumalaan ja Jeesukseen, Mk 11:22, Jh 14:1,
3) valvoa ja rukoilla, Mt 26:41,

4) julistaa evankeliumia kaikille luoduille, Mk 16:15.

Vrt. Jh 12:49–50. Tutki!

15:18 Maailma tarkoittaa tässä Jumalasta luopunutta ihmiskuntaa, joka vihaa Jeesusta ja opetuslapsia. Sitä hallitsee tämän maailman ruhtinas eli Saatana.

Aleksandr Solzhenitsyn totesi aikonaan Neuvostoliiton vankileirien päälliköiden olleen niin suuria herroja, että heidän yläpuolellaan olivat vain sisäasian ministeri, Stalin ja Saatana.

15:19 Tämä on varmaankin maailmankielteisien jae Raamatussa, sillä sana maailma = <ho kosmos> esiintyy tässä jakeessa peräti 5x. Vrt. Jda 1:15, joka on varmaan jumalattomuuden vastaisiin jae Raamatussa.

15:25 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 35:19, 69:5. Syyttä = <doorean> (9x) = lahjaksi, ilmaiseksi; syyttä, turhaan: Mt 10:8; Jh 15:25; Rm 3:24; 2Kr 11:7; Gal 2:21; 2Ts 3:8; Ilm 21:6; 22:17.

Herra Jeesus antaa janoaville lahjaksi elävää vettä elämän veden lähteestä, mutta maailmalta hän sai lahjaksi vihat päälleen. Miksi? Koska maailman teot ovat pahat, Jh 7:7.

16:1 Verbi <skandalizoo> (29x) = 1. loukata, suututtaa, 2. vietellä, saattaa lankeamaan syntiin, 3. (pass:) langeta pois, luopua, kompastua, 4. loukkaantua.

Tarkoittaa tässä sitä, että maailman vihan ja vainon takia menettää uskonsa Jeesukseen.

16:2 Erottaminen, ks. Jh 9:22.

16:8 Pyhän Hengen työ johtaa ihmisen synnintuntoon.

- 16:9 Synnin syvin olemus on se, ettei maailma suostu alistumaan Jeesuksen herruuteen ja palvelemaan häntä. Jokainen yksilö joutuu omalta kohdaltaan ratkaisemaan asenteensa suhteessa Jeesukseen Kristukseen, joka on tullut etsimään ja pelastamaan syntisiä. Ks myös Ps 2:3.
Synnin alkujuuri on Paholainen, 1Jh 3:8, ja synnin hedelmät ovat hyvin moninaiset, esim:
- laittomuus, 1Jh 3:4,
- ylpeät silmät ja kopea sydän, Snl 21:4,
- kaikki vääräys, 1Jh 5:17.
- 16:10 Jumalan vanhurskaus ilmenee siinä, että Jeesus meni ristinkuoleman ja ylösnousemuksen kautta Isän luo.
- 16:11 Jeesus ei tullut tuomitsemaan vaan pelastamaan syntisiä ihmisiä. Tuomio on varattu tämän maailman ruhtinaalle, Paholaiselle, ja sen enkeleille, Mt 25:41.
Ks. Jh 12:31, 14:30, Hpr 2:14.
- 16:13 Pyhän Hengen tehtävänä on opettaa opetuslapsille Jumalan koko ilmoitus: Jeesuksen Kristuksen evankeliumi. Tämä apostolien saama opetus on talletettu UT:n kirjoituksiin.
- 16:16 Jeesus viittaa kuolemaansa, ylösnousemukseensa ja taivaaseenastumiseensa.
- 16:18 Joskus aiemmin opetuslapset olivat sanoneet ymmärtävänsä kaiken, Mt 13:51, mutta nyt he myönsivät, etteivät ymmärtäneet, mitä Jeesus tarkoittaa puheillaan.
Ihmisen ymmärrys on hyvin rajallinen, varsinkin hengellisissä asioissa: Dan 8:27; 12:8; Hos 11:3; Mt 13:51; Lk 2:50; 9:45; 18:34; Jh 8:27; 10:6; 12:16; 13:28; 20:9; Apt 7:25.
Onneksi Jeesus ylösnousemuksensa jälkeen avasi vanhan

liiton Kirjoitukset opetuslapsilleen, Lk 24:25–32, niin että he saattoivat ymmärtää pelastuksen Kristuksessa, 1Kr 15:1–5, minkä esikuvana on Neh 8:12.

- 16:20 Tämän maailman ilo on vahingoniloa, joka on rumaa ja ilkeää. Se on kuitenkin yleistä tässä maailmassa.
Vrt. varoitus, jonka profeetta Obadja antoi, Ob 1:12.
- 16:22 Kun opetuslapset ymmärtävät ristin merkityksen, heidän murheensa muuttuu iloksi. Jh 16:6, 20:20.
- 16:23 Jeesuksen ylösnousemus ja Pyhän Hengen vuodatus avaavat apostolien silmät ymmärtämään kaiken tapahtuneen.
- 17:1 Tätä lukua kutsutaan Jeesuksen ylimmäispapilliseksi rukoukseksi. Siinä Jeesus rukoilee
a) itsensä (jakeet 1–5),
b) opetuslastensa (6–19) ja
c) kaikkien uskovien (20–26) puolesta.
- 17:2 Ilmaus <pan ho> = kaikki mikä, on neutrimuoto (akkusatiivi). Koko luomakunta odottaa vapautusta turmeluksen orjuudesta, Rm 8:18–25.
- 17:3 Tunteminen on Jumalan ilmoituksen vastaanottamista uskossa. Tämän ilmoituksen keskipiste on Jeesus Kristus.
Vrt. Jh 3:3, 6:37,40, 10:14.
- 17:6 Jeesus on antanut seurakunnalleen seuraavat lahjat:
a) Jumalan nimen, Jh 17:6,11–12,
b) Jumalan sanan, Jh 17:14,
c) elämäntehtävän, Jh 17:18,
d) kirkkauden, Jh 17:22,
e) yhteyden, Jh 17:22–23 ja
f) rakkauden, Jh 17:26.

- 17:9 Miksi Jeesus ei rukoillut maailman puolesta? Koska tämä maailma ruhtinaansa johdolla on Jeesusta vastaan, ja Jeesus tuli pelastamaan hukkuvasta maailmasta syntisiä ihmisiä. Tämä nykyinen maailma on talletettu tulelle synnin ja jumalattomuuden tähden, 2Pt 3:7.
- 17:10 Tässä ilmenee Isän ja Pojan välinen täydellinen rakkaus.
- 17:11 Jeesus sanoi tuleensa Isänsä nimessä, Jh 5:43, ja että Isä lähettää Pyhän Hengen Jeesuksen nimessä, Jh 14:26. Tässä ja seuraavassa jakeessa Jeesus kertoo, että Isä on antanut nimensä Pojalleen.
 Vanhassa liitossa Jumala ilmoitti nimensä <jhwh> (6828x) = kr. <kyyrios> (7719x+872x+718x) = Herra.
 Uudessa liitossa ainut nimi, jossa on pelastus, on kaikkein korkein nimi Jeesus = hepr. <jehošuu‘a>/ <ješuu‘a> = kr. <Jeesuus>, joka merkitsee: Herra (= jhwh) on pelastus, tai: Herra pelastaa.
 Ks. Apt 2:36, 4:9–12, Fil 2:9–11.
- 17:12 Kadotuksen lapsi = Juudas Iskariot, kavaltaja ja varas.
- 17:15 Pahasta voidaan kääntää myös: Paholaisesta.
- 17:17 Verbi <hagiazoo> (28x) = 1. erottaa jumalanpalveluksessa käytettäväksi, vihkiä, pyhittää, Mt 23:17,
 2. pitää pyhänä, pyhittää, Mt 6:9, 1Pt 3:15,
 3. pyhittää, erottaa t. antaa Jumalan käyttöön, 2Tm 2:21, Hpr 10:10.
 Jumalan sana totuus, Ps 119:160.
 Jeesus sanoi olevansa tie, totuus ja elämä, Jh 14:6.
 Edelleen Pyhä Henki on totuuden Henki, Jh 16:13.

- 17:18 Tämä on ns. lähetyskäsken, Mt 28:19–20, Mk 16:15–16, Lk 24:46–49, Jh 20:21–23, Apt 1:7–8, toteutuma
Johanneksen evankeliumin mukaan. Apostolien teot kertovat tarkemmin, kuinka lähetystyö alkoi, laajeni ja jatkui.
- 17:21 Uskovien yhteyden esikuvana on Isän ja Pojan välinen yhteys. Se on hengellistä, sydänten yhteyttä, ja se toteutuu Pyhässä Hengessä, Ef 4:3s.
Vrt. yksimielisyys, Fil 2:2.
- 18:1 Kidroninpuro on Jerusalemin ja Öljymäen välisessä laaksossa. Siinä on vettä vain sadeaikana.
Getsemanen puutarha, ks. Mt 26:36.
- 18:3 Sotilasosasto oli Jerusalemin roomalaisesta varuskunnasta otettu osasto. Juhlien aikana Jerusalemin varuskuntaa vahvistettiin, jotta mahdolliset metelit voitiin hillitä.
Aikamoinen aseistettu joukko tarvittiin yhden miehen pidättämiseen. Varsinkin kun tiedettiin, ettei hän ole ollenkaan väkivaltainen. Mitä nyt temppelissä järjesti pari kertaa pienen mellakan ja heitti ulos turhuuden markkinat, Jh 2:16–17, Mt 21:12–13.
- 18:5 Raamatusta löytyy kolmenlaista asennoitumista omaan asemaan Jumalan palvelijana:
a) Pietari kielsi: En ole (Jh 18:17),
b) Mooses vähätteli itseään: Mikä minä olen... (2Ms 3:11),
c) Pietari ymmärsi oman asemansa: Mikä minä olin voidakseni estää Jumalaa? (Apt 11:17).
Mutta meidän Mestariimme sanoi: Minä olen! (Jh 18:5–6, ks. myös Jh 8:58).
Jeesuksen osoittama tie on siunauksen tie, ja niin se oli lopulta Moosekselle ja Pietarillekin.

Jeesus käytti itsestään Jumalan ilmoittamaa nimeä Minä Olen, 2Ms 3:14.

18:6 Kun Jeesus sanoi: Minä olen, koko kaarti säikähti ja kaatui maahan. He ymmärsivät, että Jeesus viittasi Jumalan nimeen.

18:10 Vain Johanneksen evankeliumi mainitsee Malkoksen nimeltä.

18:11 Malja, ks. Mt 20:22, Mk 10:38.

18:13 Hannas ja Kaifsa, ks. Mt 2:4, Lk 2:3, Jh 11:49–51.

18:14 Kaifas ajatteli ilmeisesti olevansa suurikin neuvonantaja, varsinainen konsulttien kantaisä. Ironista oli, että hänen vääristä vaikuttamista antamansa neuvo oli kuitenkin oikeaan osuva. Näin on politiikassa käynyt monta kertaa.

18:15 Toinen opetuslapsi oli ilmeisesti Johannes itse. Hän ei koko evankeliumissaan mainitse itseään nimeltä, Jh 13:23, 20:2.

18:16 Portinvartijatar = <hee thyrooros> on feminiinimuoto ko. substantiivista, joka esiintyy muualla (Mk 13:34, Jh 10:3) maskuliinimuodossa.

Heprean vastine <šoo‘eer> on maskuliininen.

Tämä tarkoittaa sitä, että muualla Raamatussa portinvartijat olivat miehiä, mutta ylipappi oli valtuuttanut palvelustytön portinvartijaksi, ainakin öiseen aikaan. Ilmeisesti hän oli avarakatseinen mies, joka kannatti sukupuolten välistä tasa-arvoa silloin, kun se hyödytti miehiä, ja aloitti sen käytännössä antamalla naisten hoitoon ikävimmät ja hankalimmat tehtävät, jotta miehet pääsisivät helpommalla.

18:17 Portinvartijatar ei ollut ainoastaan naispuolinen vaan <hee paidiskee> = nuori tyttö, palvelijatar t. orjatar, joten käännös

palvelustyttö vastannee parhaiten tilannetta.

Aikamoinen vastuu hänellä yöaikaan.

Ks 2Ms 3:11.

18:18 Sana <anthrakia> (2x) = hiillos, hiilivalkea: Jh 18:18, 21:9.

18:19 Johannes ei ollut mikään kirjallinen tai kielellinen lahjakkuus, kun hän kirjoitti evankeliuminsa ja käytti kreikan kieltä.

Pentti Mäkisen kommentti tämän jakeen käännökseen:

Sana 'Niin' jakeen alussa on tässä erikoisen huono. Ikään kuin ylipapin kyseleminen olisi jonkinlainen seuraus Pietarin lämmittelemisestä. Noin voisi ajatella kreik. tekstinkin pohjalta. Johannes ei kuitenkaan viittaa Niin-sanalla edelliseen jakeeseen, vaan jakeeseen 14, eli Kaifaksen ennustukseen, joka oli ylipappi Hannaksenkin ohjenuorana. Johannes vain on kirjoittanut välihuomautuksen Pietarin toimista.

Tämä oli Hannaksen luona pidetty alustava kuulustelu, jota ei mainita muissa evankeliumeissa.

18:20 Jeesus puhui julkisesti maailmalle, sillä hänen puheensa kestivät päivänvalon.

18:23 Jeesus ei kärsiessään vääryyttä uhkaillut, vaan asetti tekijän vastuuseen teoistaan. Mitähän vartija olisi vastannut?

Vrt. Paavalin käytös vastaavassa tilanteessa, Apt 23:2–5.

18:24 Vartijan ei tarvinnut vastata, kun Hannas lähetti Jeesuksen saman tien pois. Hän ilmeisesti ymmärsi, etteivät he pysty tuomitsemaan Jeesusta sen enempää juutalaisen kuin roomalaisenkaan oikeuskäytännön mukaisesti.

Kaifas oli suuren neuvoston puheenjohtaja. Johanneksen evankeliumi kertoo jo aiemmin, että neuvosto oli päättänyt

surmata Jeesuksen, Jh 11:49s, mutta ei kerro neuvostossa pidetystä oikeudenkäynnistä. Johannes edellyttää, että lukijat tuntevat muiden evankeliumien kertomukset.

18:28 Roomalainen maaherra asui vakinaisesti Kesareassa Välimeren rannalla, mutta hänellä oli palatsi Jerusalemissa. Tässä palatsissa hän asui suurten juhlien aikana, ja se lienee sijainnut kaupungin länsiosassa. Se oli Herodes Suuren rakennuttama ja valmistui v. 23 eKr.

Juutalainen, joka meni pakanan taloon, tuli saastaiseksi perinnäissääntöjen mukaan, ks. Apt 10:28, 11:3, Mk 7:2.

18:30 Jeesuksen vastustajilla oli omasta mielestään aukoton ja pätevä logiikka: koska me syytämme Jeesusta, niin hän on syyllinen. Tätä logiikkaa on paljon käytetty ihmiskunnan historiassa toisinajatteli joita kohtaan eri yhteisöissä. Sen tausta-ajatus on: Koska me olemme oikeassa, niin ne, jotka eivät ole samaa mieltä meidän kanssamme, ovat väärässä. Ihminen haluaa näin ottaa itselleen jumalallisen aseman. Tämä on hengellisessä mielessä ihmisen tai ihmisjoukon omavanhurskautta, joka ei kestä Jumalan edessä.

18:31 Kuolemantuomio, ks. Mt 27:2.

18:38 Pilatuksen kysymys oli väärä!
Hänen olisi pitänyt kysyä: Kuka on totuus?
Jeesus Kristus on tie, totuus ja elämä, Jh 14:6, ja juuri hän oli Pilatuksen kasvojen edessä keskustelemassa tämän kanssa silmästä silmään.

19:1 Ruoskiminen, ks. Mt 27:26.

19:2 Orjantappurakruunu ja purppuraviitta, Mt 27:28.

- 19:9 Pilatus ei kysy Jeesuksen maantieteellistä kotipaikkaa, vaan Jeesuksen henkistä ja hengellistä laatua, vrt. Mt 13:54, 21:25, Jh 9:29–30, Jk 4:1.
- 19:11 Ylhäältä tarkoittaa: Jumalalta.
Jakeen jälkiosa viittaa ylipappeihin ja Kaifakseen, papiston johtajaan, Jh 11:51s, 18:11, mutta myös Juudakseen, joka kavalsi Jeesuksen, Jh 6:71, 13:2,11,21, 18:2,5.
- 19:13 Litostroton = Kivipiha eli hepreaksi Gabbata oli kivilaatoin päällystetty tasanne, joka sijaitsi todennäköisesti Herodeksen linnassa palatsin esipihalla, vrt. Jh 18:28s.
- 19:14 Pääsiäisen valmistuspäivä, ks. Mt 27:62.
Kello oli n. 12 eli keskipäivä. Samaan aikaan alkoi pääsiäislampaiden teurastus pyhäkössä.
- 19:15 Jakeessa 1Sm 12:12 sanotaan Israelille: Herra (= <jhwh>), teidän Jumalanne, on teidän kuninkaanne.
Tuolloin Israel halusi mieluummin Saulin kuninkaakseen, nyt Rooman keisarin. Tällä tavoin juutalaiset kielsivät VT:n kirjoitukset Kuninkaastaan, joka on heidän Herransa ja Jumalansa, ja alistuivat epäjumalan, Rooman keisarin, alamaisiksi. Seuraukset olivat sen mukaiset.
Sama ongelma on nykyäänkin. Israelin valtio ei ole kuningaskunta vaan sekulaari demokratia, eli se ei tunnusta Jumalan vanhurskautta vaan yrittää pystyttää omaansa, Rm 10:1–4, ja seuraukset ovat sen mukaiset.
- 19:16 Vrt. Apt 25:10.
- 19:17 Golgata, ks. Mt 27:33.
- 19:19 Pilatus kirjoitti rohkean kirjoituksen: Jeesus Nasaretilainen, juutalaisten kuningas, joka oli hepreaksi käännettynä

<ješuu‘a hannotsrii uumelekh hajjehuudiim>.

Siten kirjoituksen alkukirjaimista muodostui Jumalan pyhä nimi <jhwh>. Tämä oli tietysti juutalaisille ja varsinkin uskonnollisille johtomiehille kauhistus, siksi he pyysivätkin Pilatusta muuttamaan kirjoitusta, mutta Pilatus ei suostunut. Näin Pilatus toi julki VT:n ennustusten toteutumisen, kun Herra (<jhwh>) sanoi profeetta Sakariaan kautta:
He katsovat minuun, jonka he ovat lävistäneet, Sak 12:10.

19:24 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 22:19.

19:26 Vielä ristillä ollessaankin Jeesus puhutteli Mariaa naiseksi, ei äidiksi. Mutta samalla hän huolehti Mariasta ja osoitti hänelle pojan, Johanneksen, joka piti tämän jälkeen huolta Mariasta.

Rakas opetuslapsi = Johannes: Jh 13:23, 18:15,16, 20:2.

19:27 Kotiinsa = <eis ta idia> (2x+4x).

Sama ilmaus esiintyy samassa merkityksessä myös jakeissa Apt 21:6 ja LXX:ssa Est 5:10, 6:12.

Mielenkiintoista on, että se esiintyy myös kohdassa Joh 1:11, jossa kerrotaan kirjaimellisesti, että Jeesus tuli sinne, mikä oli hänen omaansa eli omaan kotiinsa, mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan. Merkillistä kotiväkeä.

Ilmaus esiintyy myös kohdassa Jh 16:32 merkityksessä (teidät hajotetaan) kukin taholleen.

19:28 Ks. Ps 22:16.

19:29 Iisoppi on luultavasti Palestiinassa ja Siinailla kasvava puumainen yrtti (*Origanum maru*), jolla on vahva korsi.

19:30 Se on täytetty: sanat viittaavat Jeesuksen lunastustyöhön ja Jumalan tahdon toteuttamiseen maan päällä, Jh 4:34.

Antoi henkensä: ks. Mt 27:50.

Pääsiäisuhri, ks. Mt 27:20.

Rabbiinisista kirjoituksista on havaittu maininta, että tällöin temppeleissä suoritettavat vanhan liiton uhrin menettivät voimansa (Risto Santala: Kristinuskon juuret II, s. 224).

- 19:31 Pääsiäispäivän sattuessa sapatiksi tai sapatin viereiseksi päiväksi juutalaiset nimittivät sapattia suureksi.
Kuolemaantuomitut rikolliset piti haudata ennen iltaa, 5Ms 21:22–23. Ristiinnaulittujen luut rikottiin kuoleman varmistamiseksi.
- 19:35 Johannes on itse ollut paikalla ja nähnyt kaiken.
- 19:36 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 12:10,46 (LXX:n mukaisesti) sekä viittaus jakeeseen Ps 33:21. Tämä oli ennustettu esikuvallisesti 2Ms 12:46.
- 19:37 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Sak 12:10.
Vrt. Ilm 1:7.
- 19:38 Vrt. Jh 12:42.
- 19:39 Mirha on Arabiassa ja Etiopiassa kasvavan mirhapuun voimakastuoksuisista pihkaa, jota öljyyn sekoitettuna käytettiin hajuaineena ja ruumiiden balsamointiin. Aaloe on Intiasta erään puun sydäimestä saatava hyvänhajuinen aine.
Naula = <litra> on roomalainen painomitta, n. 327 g.
Siten sata naulaa oli n. 33 kiloa.
- 20:1 Viikon ensimmäinen päivä, ks. Mt 28:1.
- 20:2 Joku evankeliumin julistaja on todennut, että tämä, samoin kuin jakeessa Jh 20:13, Maria Magdaleenan toteamus pätee

nykyään kaikenlaisiin epäuskoa kylväviin teologeihin, jotka eivät usko Jumalan sanaan ja Jeesuksen Kristuksen ylösnousemukseen kuolleista.

- 20:4 Nyt tuli opetuslapsillekin kiire. Tällä kertaa Pietari ei ollut ensimmäinen vaan jäi tässä juoksussa hopealle.
- 20:5 Voiteet, joita Jeesuksen ruumista balsamoitaessa käytettiin, Jh 19:40, kuivuivat nopeasti ja muodostivat käärinliinojen kanssa ruumiin ympärille jähmeän vaipan.
Pietarin ja Johanneksen tullessa haudalle he näkivät tämän jähmettyneen vaipan ehjänä, ts. sellaisena kuin se oli ollut ruumiin ympärillä, mutta ruumis oli poissa.
Juutalaisen tavan mukaan liinakääreitä oli kaksi – erikseen pään ja erikseen vartalon ympärillä.
Kukaan ihminen ei olisi voinut viedä ruumista ja jättää kääreitä ehjinä hautaan. Tästä opetuslapset ymmärsivät, että Jeesus oli noussut kuolleista. Hänen ruumiinsa oli kulkenut vaipan läpi ylikuonnollisella tavalla, aivan samoin kuin hän kulki suljettujen ovien läpi, Jh 20:19.
- 20:6 Käärinliinat osoittavat, että Jeesuksen ylösnousemus ja Lasaruksen herääminen kuolleista olivat erilaiset tapahtumat. Lasarus piti päästää siteistä.
- 20:16 Rabbuuni oli kunnianimi, Mk 10:51.
- 20:19 Jotkut selittävät, että Jeesus tuli seinän läpi. Ei välttämättä. Matemaatikoille tämä ei ole mikään ongelma, jos avaruus on useampi- kuin kolmiulotteinen, niin kuin jotkut teoreetikot olettavat Maailmankaikkeuden olevan. Vrt. Jh 20:5.
Rauha (= hepr. <šaaloom>) on yleinen itämainen tervehdys.

Jumala on Jeesuksen Golgatan ristillä vuodatetun veren kautta tehnyt rauhan, Kol 1:20.

20:21 Tämä on ns. lähetyskäsky, jonka Jeesus antoi omille opetuslapsilleen. Muissa evankeliumeissa se on:

Mt 28:18–20,

Mk 16:15–18,

Lk 24:44–49,

Jh 20:21–23, 30–31,

ja vielä lisäksi: Apt 1:7–8.

Lähetyskäsky esiintyy jo Vanhassa testamentissa esikuvallisesti:

1Ms 1:27–28,

1Kn 8:41–43,

2Ak 6:32–33.

Profeettaa Joonaa oli vanhan liiton aikainen lähetysaarnaaja, kun Herra lähetti hänet Niiniveen, Jna 1:1ss.

20:22 Ilman Pyhän Hengen lahjaa opetuslapset eivät voineet täyttää Jeesuksen antamaa tehtävää, Apt 1:8, 2:38.

20:23 Syntien anteeksiantaminen on Jumalan oikeus, ja apostolien julistuksessa Jumala tarjoaa ihmisille anteeksiantoa. Kun ihmiset ottavat evankeliumin vastaan ja uskovat Jeesukseen, he saavat syntinsä anteeksi. Mutta ne, jotka torjuvat evankeliumin, jäävät synteihinsä.

20:25 Tästä syystä Tuomasta yleensä kunnioitetaan epäilevänä ja epäuskoisena miehenä, vaikka tosiasialla hän oli tervejärkinen mies. Hänen epäuskonsa perustui terveeseen järkeen. Harva kuitenkaan muistaa mainita, että hänestä tuli kohta tämän jälkeen todellinen uskova, Jh 20:27–29.

- 20:28 Tämä on oikea apostolinen uskontunnustus lyhyessä muodossa! Vrt. Apt 2:36, 17:3, 1Kr 12:3, Fil 2:11.
Keskipitkä muoto on esitetty Apt 24:14–16.
Pitkä muoto onkin sitten koko Raamattu, varsinkin Uusi testamentti.
Tämä Tuomaan antama tunnustus viittaa selvästi jakeeseen Sak 13:9.
- 20:31 Evankeliumi ei ole surusanoma vaan ilosanoma. Se on ilmoitettu ihmiskunnalle sitä varten, että ihmisillä olisi elämä Jeesuksessa Kristuksessa, joka on VT:n luvattu Messias.
- 21:5 Jeesus puhutteli noita aikuisia miehiä rakkaudellisesti: lapsukaiset (<paidion> 52x).
Sana <prosfagion> (1x) = särvin, leivän lisuke, esiintyy vain tässä. Ei esiinny LXX:ssa.
Väsyneinä noista yökalastajista oli tullut lyhytpuheisia.
- 21:8 Kyynäri = <peekhys> oli n. puoli metriä. Siten vene oli rannasta n. 100 m päässä.
- 21:12 Nyt oli koko seitsemän rohkean miehen kalastajakaarti hiljaa ja odotti, mitä tapahtuu.
- 21:15 Pietari joutui varsinaiseen tenttiin, kysymykset olivat helppoja, mutta vastaukset perin juurin vaikeita.
- 21:18 Jakeet 18–19: Jeesus viittaa Pietarin marttyyrikuolemaan.
Tämän ilmoitettuaan Jeesus sanoi Pietarille: Seuraa minua.
Pelastus on ilmainen, mutta Jeesuksen seuraaminen maksaa.
- 21:21 Pietari oli utelias tuossakin tilanteessa.

- 21:22 Mutta ei tarvinnut Pietarin tietää kaikkea veljiensä tehtävistä ja elämästä. Niinpä ei meidänkään. Mutta voimme rukoilla toistemme puolesta ja siunata toisiamme.
- 21:23 Veljienkin keskuudessa leviävät helposti huhupuheet. Se ei ole ainoastaan sisarten yksinoikeus.
- 21:25 Jotkut selittävät, että tämä Johanneksen evankeliumin viimeinen jae olisi hienosti sanottuna hyperbola eli liioittelu, eli kansan kielellä paksu vale tahi emävale. Eikä ole!
Jo ihmisen DNA:ssa on niin suuri informaatiomäärä, että jos kaikki mahdollisuudet käytäisiin läpi, niin koko tunnettuun Maailmankaikkeuteen eivät mahtuisi ne ihmiset, jotka voitaisiin luoda/ synnyttää!
Ja tämä on vasta ihmisen luomiseen liittyvä asia.

Apostolien teot

Tämän kirjan nimeksi sopisi paremmin Pyhän Hengen teot apostolien kautta. Kirjan on kirjoittanut evankelista Luukas, joka on osan aikaa ollut mukana apostoli Paavalin matkoilla. Luukkaan kirjoittama kreikka on korkeatasoista, samoin kuin heprealaiskirjeen kirjoittajan ja Paavalin kirjoittama kieli.

Markuksen ja Johanneksen kirjoittama kieli on taasen yksinkertaista. Näin Jumala osoittaa, että hän käyttää kaikenlaisia ihmisiä evankeliumin ilmoittamiseen ja sen eteen päin viemiseen.

Tämä kirja kertoo evankeliumin etenemisestä ja seurakuntien syntymisestä lähtien Jerusalemissa Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman, ylösnousemuksen ja taivaaseen nousemisen ja Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeisenä aikana. Se kertoo Jumalan armon ja totuuden muuttavasta voimasta ihmisten elämässä.

Kirja voidaan jakaa kahteen pääosaan:

Ensimmäisen osan (luvut 1–12) päähenkilönä on Pietari ja muut apostolit, ja tämä osa kertoo evankeliumin leviämisestä Jerusalemissa alkaen aina Syyrian Antiokiaan asti.

Toisen osan (luvut 13–28) päähenkilönä on Paavali matkakumppaneineen, ja se kertoo evankeliumin etenemisestä Vähään-Aasiaan ja Eurooppaan aina Roomaan asti, jossa tietävästi sekä Pietari että Paavali kokivat marttyyrikuoleman.

Edelleen tämä kirja osoittaa, ettei evankeliumi ja sen pohjalle syntynyt Herran seurakunta ole mikään juutalaisuuden lahko, vaan Jumalan ilmoitus ja suunnitelma kaikkien ihmisten pelastumiseksi ja kuulumiseksi Jumalan perheväkeen.

- 1:1 Teofilos, ks. Lk 1:1–4.
- 1:2 Luukas oli jo evankeliumissaan usein viitannut Pyhään Henkeen: Lk 1:15,35,41,67, 2:25,26 ym. Tutki!
Apostolien teioissa hän viittaa Hengen johdatukseen nin usein, että kirjan nimi pitäisikin olla Pyhän Hengen teot apostolien kautta. Tutki!
Myös rukouksella on tässä kirjassa huomattava sija, sillä se mainitaan 26x. Tutki!
- 1:3 Jumalan valtakunta, ks. Mk 1:15.
- 1:6 Opetuslapset olettivat vieläkin, että Jeesus palauttaa maallisen Israelin valtakunnan itsenäiseksi. He eivät vielä ymmärtäneet Jumalan suunnitelmaa Messiaan valtakunnasta.
- 1:7 Jeesus antoi yleispätevän ohjeen kaikille, jotka yrittävät ennustella Jeesuksen tulemisen ajankohtaa, olkoot ne vuosia tai muita aikamääriä: Ei ole teidän asianne tietää...
- 1:8 Nyt on armon evankeliumin julistamisen aika Pyhän Hengen voimassa ja johdatuksessa aina maan ääriin saakka.
Tällä tavoin Jumalan seurakunta voi jouduttaa Jumalan päivän ja valtakunnan tuloa, 2Pt 3:12, Rm 11:25.
- 1:11 Jeesus tulee samalla näkyvällä tavoin maailmanajan lopulla, Mt 24:30, Ilm 1:7. Mutta miten kaikkien silmät saavat nähdä silloin? Helposti, jos avaruus on useampiulotteinen kuin kolmiulotteinen, niin kuin teoreetikot olettavat.
- 1:12 Sapatinmatka oli n. 2 000 kyynärää eli n. 1 km. Se oli se matka, joka juutalaisilla oli sapattina lupa kulkea.
Juutalaisen perimätiedon mukaan erämaavaelluksen aikana leirin ja ilmestysmajan väli oli juuri 2.000 kyynärää.
Vrt. Jos 3:4.

- 1:14 Maria, Jeesuksen äiti, mainitaan nyt viimeisen kerran Uudessa testamentissa. Huomattakoon, että Jeesus ei käyttänyt Mariasta sanaa <meeteer> (83x) = äiti, vaan sanaa <gynee> (215x) = nainen, vaimo. Vrt. Mt 12:48–50.
Tässä jakeessa veljet tarkoittavat Jeesuksen omaisia, Mk 6:3.
- 1:15 Tässä jakeessa veljet tarkoittavat uskonveljiä. Jeesukseen uskovat ovat Jumalan perheväkeä ja siten veljiä ja sisaria keskenään, Ef 2:19, Mt 10:25.
Joissakin kreik. teksteissä on veljien tilalla opetuslapset.
- 1:16 Puhuttelu: miehet, veljet = <andres adelfoi> (14x) esiintyy ainoastaan Apostolien teoissa: Apt 1:16; 2:29,37; 7:2,26; 13:15,26,38; 15:7,13; 22:1; 23:1,6; 28:17.
Lisäksi se on kerran LXX:n apokryfisessä tekstissä: 4Makk 8:19.
- 1:18 Ilmaus <men oun> = sm: tosin siis, nyt sitten, sisältää jonkinlaisen painotuksen, jota on usein vaikea kääntää ja jätetäänkin usein kääntämättä.
Ilmaus esiintyy UT:ssa 39x, joista Apt:ssa 27x.
Jotkut teologit näkevät vakavissaan (?) tässäkin ristiriidan, kun Mt 27:5 kertoo Juudaksen hirttäytyneen. Asiassa ei ole mitään ristiriitaa: Juudas hirttäytyi, mutta kun ruumista otettiin alas, se putosikin ottajien käsistä ja suistui pää edellä maahan, jolloin ruumis repesi keskeltä.
- 1:19 Nimi Hakeldama on arameaa, Jeesuksen ajan puhekieltä Palestiinassa. Se on läheinen sukulaiskieli heprealle, joka toimi uskonnollisena kielenä.
- 1:20 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista Ps 69:26, 109:8.

- 1:21 Tätä on pähkäilty raamatuntutkijoiden joukossa, että oliko tämä Jumalan Hengen johdatus vai Pietarin impulsiivinen oivallus. Olisiko Jumalan tahto ollut, että Paavalin tulee olla 12. apostoli? Niin tai näin, Jumalalla kyllä riittää armoa ja armoitusta suuremmallekin kuin 12 apostolin joukolle, ks. esim. Apt 14:4.
- 1:24 Sydänten tuntija = <kardiognoostees> (2x) esiintyy tämän lisäksi Apt 15:8. Herra tuntee kaikkien meidän sydämemme, hän on suurempi kuin sydämemme ja tietää kaiken, 1Jh 3:20.
- 1:25 Verbi <parabainoo> (3x) = 1. luopua jstk, poiketa pois, 2. rikkoa jtk vastaan, esiintyy UT:ssa tämän lisäksi vain Mt 15:2,3, mutta LXX:ssa 67x, mm. 2Ms 32:8 ja Dan 9:5.
- 2:1 Helluntaipäivä = <heemera tees penteekostees> = sm: viidenkymmenen päivä, eli viideskymmenes päivä pääsiäisestä. Sitä vietettiin 50 päivän kuluttua pääsiäisestä, ks. 3Ms 23:15–21.
- Vanhassa testamentissa helluntain nimenä on: leikkuujuhla (2Ms 23:16), viikkojuhla (5Ms 16:10) ja ensihedelmien päivä (4Ms 28:26).
- Se oli yksi juutalaisten kolmesta vuotuisesta suurjuhlasta pääsiäisen ja lehtimajanjuhlan ohella. Alkuaan se oli maanviljelyn juhla, sillä se oli vehnän korjuuajan lopussa, ja lisäksi juutalaiset viettivät sitä lain julistamisen muistojuhlana. Se oli juutalaisten suosima, niin kuin nähdään niistä suurista joukoista, joita kaikkialta maailmasta tuli sitä viettämään.
- Helluntaina tapahtunut Pyhän Hengen vuodattaminen merkitsi varsinaisesti seurakunnan syntyä. Siihen asti oli

ollut pieni opetuslasten joukko, nyt muodostui yksi yhteinen Herran seurakunta.

Sanasta <pentEEKOSTEE> (3x) johtuu tämän juhlapäivän nimi monissa kielissä, esim. engl. pentecost, saks. Pfingst ja ruots. pingst. Sana ei esiinny LXX:ssa, mutta UT:ssa sana (suomennettuna helluntai(päivä)) esiintyy 3x, tämän lisäksi Apt 20:16 ja 1Kr 16:8, tarkoittaen ko. juhlapäivää, eikä mitään muuta.

Siitä huolimatta kuulemma tälle juhlapäivälle puuhataan jopa omaa kirkkoa. Ja onpa se jo rekisteröitykin. Ihmiset ovat taipuvaisia uskonnollisiin perinnäissäntöihin monella tapaa.

Joissakin kreik. teksteissä on sanan yhdessä tilalla sana yksimielisesti.

2:4 Verbi puhua esiintyy tässä kaksi kertaa.

Edellinen on kreik. <laleoo> = puhua, sanoa, julistaa, ja se tarkoittaa puhumisen lisäksi myös äänien tuottamista, esim. lintujen viserrystä tai lasten jokeltelua.

Jälkimmäinen verbi on kreik. <apofthengomai> (3x) = puhua kiertelemättä t. suoraan, lausua innostuneesti julki.

Tämä verbi esiintyy vain 3x: Apt 2:4,14, 26:25.

Näin me näemme Herran sanasta, että vaikka Hengellä täyttyneiden puhe saattoikin kuulostaa liverrykseltä tai jokeltelulta, kun he haltioituneina ylistivät rakastavaa Isäänsä, niin se asia, mitä Henki antoi heille puhuttavaksi, ei ollut mitään lavertelua tai inhimillistä diplomatiaa, vaan suoraa ja innostunutta evankeliumin julistusta, Jumalan suurien tekojen julkituomista. Totuuden ja terveen järjen sanoja, niin kuin Paavali asian ilmaisi, Apt 26:25.

- 2:5 Juutalaisia oli siirtynyt asumaan kaikkialle Palestiinan ulkopuolelle. Näillä hajaannuksen eli diasporan juutalaisilla oli tapana tulla Jerusalemiin pyhiinvaellusmatkoille suurten juhlien aikana tai vanhuuden päiviksi päästäkseen lepoon isiensä maahan.
- 2:6 Ihmiset tulivat ymmälle siksi, että he ymmärsivät kuulemaansa kieltä ja puhetta, eivätkä siksi, että he olisivat kuulleet käsittämättömiä. Kielilläpuhuvaa voi puhua myös sellaista kieltä, jota kuulijat eivät ymmärrä, mutta silloin se ei hyödytä kuulijoita, vaan ainoastaan kielilläpuhuvaa, joka rakentaa itseään, 1Kr 14, ellei ole selittäjää, joka Pyhän Hengen antaman armolahjan avulla voi selittää sanoman muiden ymmärtämälle kielelle.
- 2:7 Galilealainen osoittaa tässä kotiseutua ja kansallisuutta. Myöhemmin sana tuli merkitsemään kristittyä, samalla tavoin kuin nasaretilainen esim. islamilaisissa maissa.
- 2:9 Parthia, Meedia ja Eelam olivat Persian valtakunnan osia. Kappadokia oli Vähä-Aasian maakunta, joka sijaitsi nykyisen Turkin itäosassa. Ponto oli maakunta Vähä-Aasian pohjoisosassa Mustan meren rannalla. Aasia tarkoittaa Uudessa testamentissa roomalaista Aasian maakuntaa, joka sijaitsi Vähä-Aasian länsiosassa.
- 2:10 Frygia oli maakunta Vähä-Aasian sisäosissa. Pamfylia oli maakunta Vähä-Aasian etelärannikolla. Kyrene oli Kyrenaika-nimisen maan pääkaupunki nykyisen Libyan rannikolla. Kaupungin nykyinen nimi on Barka.
- 2:11 Käännynnäiset eli proselyytit (<proselytoi> 4x: Mt 23:15, Apt 2:11, 6:5, 13:43) olivat pakanoita, jotka kääntyivät

juutalaisuuteen, antoivat ympärileikata itsensä ja saivat täydet juutalaisen seurakunnan jäsenen oikeudet. Heidän lisäksi oli se pakanoiden joukko, joka ei omaksunut juutalaisten yhteiskunnallista lakia, vaan ainoastaan uskonnolliset ja moraaliset säännökset. Heitä sanottiin jumalaapelkääviksi. Ks. Apt 10:2, 18:7.

- 2:14 Lauseessa: Ottakaa minun sanani korviinne käytetään verbiä <enootidzomai> ainoan kerran UT:ssa, mutta LXX:ssa se esiintyy 36x, esim. Hos 5:1, Jl 1:2, Jes 1:2, 51:4, Jer 13:15, 23:18 ja Ps 5:2, 16:1, 39:13.
- 2:15 Kello oli n. 9 aamulla. Juutalaiset eivät juopotelleet aamupäivällä!
- 2:17 Jakeissa 17–21 on suora lainaus VT:sta jakeista Jl 3:1–5.
- 2:20 Ilmaus <heemera kyyriou> (15x+3x) = Herran päivä: Am 5:18; Jl 1:15; 2:1; 3:4; 4:14; Ob 1:15; Sef 1:14; Mal 3:19,22; Jes 13:6, 9; Jer 32:33; Hes 7:10; 13:5; Mt 7:22; Apt 2:20; Rm 14:6; 1Ts 5:2; 2Pt 3:10. Tutki! Herran päivä on päivä, jolloin Herra ryhtyy tuomiolle.
- 2:22 Verbi <apodeiknyymi> (4x) = osoittaa, todistaa. Jumala osoitti israelilaisille, että Jeesus on Jumalan Valittu, Israelin kuningas.
- 2:23 Johannes todisti, että Jeesus tuli omiensa luo, mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan, Jh 1:11, vaan ottivat hänet kiinni ja luovuttivat roomalaisille ristiinnaulittavaksi. Juutalaiset rikkoivat Mooseksen lain käskyä Pilatuksen edessä vaatiessaan Jeesuksen surmattavaksi, 2Ms 23:7, Apt 3:14–15, 5:30–32, Jk 5:6.

- 2:25 Jakeissa 25–28 on suora lainaus VT:sta jakeista Ps 16:8–11 (Ps 15:8–11 LXX:n mukaan).
- 2:29 Pietari oli suorapuheinen mies.
- 2:30 Ks. 2Sm 7:12, Ps 89:30, 132:11.
- 2:31 Tuonela, ks. Lk 16:23.
- 2:34 Jakeissa 34–35 on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 110:1 (Ps 109:1 LXX:n mukaan).
- 2:36 Juutalaiset käyttivät LXX:ssa kreikan kielen sanaa <kyyrios> (= Herra) vastaamassa Jumalan pyhää nimeä Jahve (= <jhwh>) Vanhassa testamentissa. Vrt. Fil 2:9s. Jeesuksella on siis Jumalan oma nimi, Jh 17:11–12. Lause: Jeesus Kristus on Herra, sisältää tiivistetyssä muodossa Jumalan seurakunnan uskontunnustuksen. Vrt. Jh 20:28, Apt 17:3, 24:14–15, Rm 10:9, 1Kr 12:3, Fil 2:11. Kristus = Messias, ks. Mt 1:1.
- 2:37 Saivat piston, on pass. ind. 2.aor. mon. 3. verbistä <katanyssoo> (1x) = pistää, lävistää, iskeä, viiltää. Sana esiintyy vain tässä ja on johdettu sanasta <nyssoo> = puhkaista, joka esiintyy Jh 19:34, kun kerrotaan, kuinka meidän Herramme kylki puhkaistiin keihäällä, ja siitä vuosi verta ja vettä. Jumalan sana on todellakin terävämpi kuin kaksiteräinen miekka, se lävistää ihmisen sydämen ja asettaa hänet ratkaisun paikalle suhteessa pelastukseen Herran Jeesuksen edessä. Ks. myös Apt 5:33, 7:54, 21:13.

- 2:42 Rukoukset tarkoittavat toisaalta säännönmukaisia juutalaisten rukousaikoja, vrt. Apt 3:1, ja toisaalta seurakunnan ja uskovien omia rukousskokouksia.
- 2:44 Omaisuuden yhteisyys oli vapaaehtoista, ei suinkaan sosialismia, joka oli uskovien yhteyden irvikuva. Vrt. Apt 5:4.
- 2:46 Vilpittömin sydämin voidaan kääntää myös: sydämen yksinkertaisuudella.
- 3:1 Kello oli n. 15 iltapäivällä ja silloin oli rukoushetki ja iltauhrin aika. Kansa kokoontui rukoukseen pappien tuodessa uhrin temppeliin. Vrt. 2Ms 29:39–42.
- 3:2 Kaunis portti oli temppelin itäsivulla, nykyisen Kultaisen portin kohdalla.
- 3:6 Sanoillaan Pietari toi julki evankeliumin ytimen. Hän ei voinut auttaa miestä aineellisesti, mutta Pietarilla oli jotakin arvokkaampaa: mies sai kokea Jumalan voiman ja tuli terveeksi.
- 3:11 Joissakin kreik. teksteissä (bys) jae alkaa: Kun parannettu rampa pysytteli...
Salomon pylväskäytävä oli temppelin itäisessä esipihassa.
- 3:12 Hurskaus eli jumalisuus, ks. 1Tm 2:2.
- 3:13 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 3:6.
- 3:14 Pietari viittaa Barabbaan vapautukseen ja Jeesuksen tuomitsemiseen, Mt 27:15–26.
Vanhurskas = Jumalan lähettämä Messias eli Jeesus Kristus, Apt 7:52, 22:14.
- 3:16 Jeesus vaikuttaa uskon, vrt. Kol 2:12.

3:17 Tietämättömyyttänne = <kata agnoian> = tietämättömyyden mukaisesti.

Kun ihmiset eivät tunne Herraa Jeesusta Kristusta ja hänen evankeliumiaan, he voivat toimia vilpittömästi väärin.

Näin on tänä päivänäkin, kun Jumalan armosta tietämättömät ihmiset puoltavat aborttien tekemistä muka tieteellisin tai jopa inhimillisin perustein.

Uskonnollinen harhaopetus on johtanut ihmiset tietämättömyyteen ja sen mukaisiin tekoihin. Ja sama pätee hallitusmiehiin, henkilöihin, joiden pitäisi ohjata kansaa oikeaan suuntaan, mutta tietämättömyyden mukaisesti he ohjaavatkin väärään.

Sana <agnoia> (4x) = tietämättömyys: Apt 3:17, 17:30, Ef 4:18, 1Pt 1:14.

Tietämättömyys ruokkii taikauskoa, 2Ms 32:1ss.

3:20 Sana <anapsyxis> (1x+1x) = hengähdys, vilvoitus, virvoitus: 2Ms 8:11; Apt 3:20.

Sana tulee verbistä <anapsykhoo> (4x+1x) = vilvoittaa, virvoittaa: 2Ms 23:12; 1Sm 16:23; 2Sm 16:14; Ps 38:14; 2Tm 1:16.

Virvoituksen ajat tarkoittavat sekä sisäistä rauhaa, joka seuraa syntien anteeksiantamusta, että myös sitä ilon ja rauhan aikaa, joka alkaa Kristuksen palatessa kirkkaudessaan maan päälle.

3:21 Kaikki asetetaan kohdalleen = sm: kaiken ennalleen asettamisen aika. Tämä viittaa messiaaniseen aikaan, jolloin luomakuntaan palautetaan Jumalan alkuperäinen järjestys, joka vallitsi ennen syntiinlankeemusta. Kristukseen uskovat ovat jo nyt uusi luomus, 2Kr 5:17, ja tulevaisuudessa luomakuntakin vapautuu turmeluksen orjuudesta, Rm 8:19s.

Tämä tapahtuu Kristuksen tullessa kirkkaudessa aikojen lopulla, ja alkaa Messiaan valtakunta.

3:22 Tässä on lainaus VT:sta jakeista 5Ms 18:15–19.

3:23 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 3Ms 23:29.

3:24 Sana <katheksees> (5x) = järjestyksessä(än), yksi toisensa jälkeen, järjestään, esiintyy vain Luukkaan kirjoituksissa: Lk 1:8, 8:1, Ap 3:24, 11:4, 18:23.

3:25 Jumalan liitto Abrahamin kanssa, 1Ms 12:1–3, 17:1–2.
Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 1Ms 22:18, 26:4.

4:1 Temppeливarttioston päällikkö, ks. Lk 22:4.

Saddukeukset, ks. Mt 3:7, 22:23.

Johtavat papit olivat saddukeuksia, ja apostolien julistustyön vastustaminen näyttää saaneen alkunsa juuri saddukeusten vaikutuksesta. Apostolien julistus oli vastoin saddukeusten ajattelun ydinkohtia, Apt 23:8:

- apostolit sanoivat Jeesuksen nousseen kuolleista,
- ja myöhemmin he sanoivat enkelin vapauttaneen heidät vankilasta, Apt 5:17s, 12:6s,
- lisäksi heidän toimintansa tapahtui Pyhän Hengen voimassa.

Tämä kaikki oli vastoin saddukeusten oppia.

Jeesus käskikin opetuslapsiaan varomaan saddukeusten hapatusta, Mt 16:6–12.

4:2 Ylösnousemus kuolleista tarkoittaa ensimmäistä ylösnousemusta, jolloin Jeesuksen palatessa hänen omansa kootaan häntä vastaan: Lk 14:14, 20:35, Jh 5:28s, Apt 4:2, 24:15, 26:23, Rm 1:4, 1Kr 15:12, Fil 3:11, 1Ts 4:16, Hpr 11:35, 1Pt 1:3, Ilm 20:5,13.

Tämän lisäksi on yleinen kuolleiden ylösnousemus, joka tapahtuu aikojen lopulla ennen viimeistä tuomiota: Mt 22:31, Apt 23:6, 24:21, 26:23, 1Kr 15:12,13,42, Ilm 20:4–15.

- 4:3 Vankilalähetystyö on vanhaa perua, sen aloittivat apostolit Pietari ja Johannes, sillä varmastikin muut vangit saivat kuulla, mistä syystä apostolit ovat joutuneet tyrmään. Sitä jatkoivat Paavali ja Silas Filippin vankilassa, Apt 16:23ss.
- 4:5 Juutalaisten johtajat, ks. Mt 2:4, 5:22.
- 4:11 Kulmakivi (LLL, UT 1938, tai: huippukivi RK 2012) = <kefalee goonias> (1x+5x) = sm: kulman pää: Mt 21:42, Mk 12:10, Lk 20:17, Apt 4:11, 1Pt 2:7 sekä LXX:ssa: Ps 117:22 (BHS ja suomal. Ps 118:22). Kulmakivi <agrogooniaios> (1x+2x): Ef 2:20 ja 1Pt 2:6 sekä LXX:ssa: Jes 28:16. Huippukivi on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa.
- 4:12 Tämä on evankeliumin ydinsanoma: ainoastaan Jeesuksen Kristuksen nimessä syntinen voi pelastua.
- 4:13 Sana <agrammatos> (1x) = luku- ja kirjoitustaidoton, oppimaton, sivistymätön. Sana <idiootees> (5x) = 1. maallikko, ammattitaidoton, oppimaton ihminen: Apt 4:13; 2Kr 11:6. 2. seurakuntaelämään ja -opetukseen tottumaton, ulkopuolinen: 1Kr 14:16,23,24.
- 4:17 Verbi <apeileoo> (2x) = uhata, uhkailla, kieltää rangaistuksen uhalla: Apt 4:17, 1Pt 2:23.

- 4:21 Verbi <prosapeileomai> (1x) on merkitykseltään vahvempi kuin <apeileo>, josta se on johdettu. Esiintyy vain tässä. Jotkut luulevat, että uhkailu on tehokasta vallankäyttöä. Ei tepsinyt apostoleihin. Samoin kävi aikoinaan mm. profeetta Jeremian kanssa, Jer 37:14ss.
- 4:23 Omiensa luo: kreik. tekstissä tässä on maskuliinimuoto, eli kyse on ihmisistä.
Sen sijaan Jh 1:11 on kyseessä neutrimuoto.
- 4:24 Sana <despotees> (10x) = 1. Valtias, Herra, Hallitsija: Lk 2:29, Apt 4:24, 2Pt 2:1, Jda 1:4, Ilm 6:10,
2. (talon) isäntä, omistaja: 1Tm 6:1,2, 2Tm 2:21, Tt 2:9.
Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 2Kn 19:15, Jes 37:16, Neh 9:6, 2Ms 20:11, Ps 146:6.
- 4:25 Jakeissa 25–26 on suora lainaus VT:sta, Ps 2:1–2.
Sana <hinati> (6x) = miksi, mitä (tarkoitusta) varten: Mt 9:4, 27:46, Lk 13:7, Apt 4:25, 7:26, 1Kr 10:29.
- 4:26 Voideltu: hepr. tekstissä <mašiiach> ja kreik. tekstissä <khristos> (UT ja LXX) ja tarkoittaa Messias-kuningasta eli Herran Voideltua, joka on Jeesus Kristus.
- 4:27 Jeesus on Jumalan Voideltu eli Messias eli Kristus.
- 4:31 Jumala vastasi rukoukseen heti niin, että maa vavahteli!
Mutta uskovat eivät säikähtäneet tai täytyneet pelolla, vaan Pyhällä Hengellä. Jumalan kädessä on turvallista olla, vaikka maa jalkojen alla vapisisi.
- 4:32 Evankeliumin seuraus on Hengen yhteys uskovaisten välillä. Jerusalemin seurakunnassa se ylsi jopa uskovien omaisuuteen asti, kunkin omasta halusta.
Periaate oli: Mikä on minun, on myös sinun, eikä suinkaan:

Mikä on sinun, on myös minun, johon jotkut vielä lisäävät:
ja mikä on minun, se on minun. Ks. Apt 14:4.

- 5:1 Jakeet 1–4: Ananiaan ja Safiran synty oli siinä, että he rahanhimossaan yrittivät pettää apostoleita ja Pyhää Henkeä.
- 5:3 Sm: miksi Saatana on täyttänyt sydämesi.
- 5:4 Ananiaalla ja Safiralla oli hallintavalta omaisuuteensa koko ajan, he olisivat voineet rehellisesti antaa siitä osan seurakunnalle, eikä olisi tarvinnut valehdella.
Parempi pieni anti kuin suuri lupaus, sanoi vanhan kansan viisaus.
- 5:5 Pietari ei toivonut Ananiaan, eikä Safirankaan kuolemaa.
Hän nuhteli heitä, mutta tuomio tuli Jumalalta.
- 5:12 Tunnusteot ja ihmeet, ks. Jh 2:11, Apt 14:3.
- 5:16 Saastaiset henget, ks. Mt 4:24, 7:22.
- 5:17 Lahko = <hairesis> (9x): Apt 5:17, 15:5, 24:5,14, 26:5, 28:22, 1Kr 11:19, Gal 5:20, 2Pt 2:1.
Uskovat olivat täynnä Pyhää Henkeä, mutta saddukeukset kiihkoa, joka on lihallisen mielen tuotetta, Gal 5:20.
- 5:18 Pietari ja Johannes olivat jo toista kertaa vankilassa, muut apostolit olivat vasta tutustumiskäynnillä. Muut vangit varmaan ihmettelivät, mitä ihmettä tällainen trafiikki oikein on, että vankilaan tullaan kuin hollitupaan ja kohta taas lähdetään kuin kulkumiehet.
- 5:20 Tämän elämän sanat on evankeliumin eräs nimitys.
- 5:24 Koko arvovaltaisella kokouksella meni niin sanotusti jauhot suuhun. Ymmärsivätköhän he ollenkaan ajatella sitä

mahdollisuutta, että he taistelevatkin itse Jumalaa vastaan?
Tämä onkin eräs uskonnollisen kiihkoilun ominaispiirre.

- 5:26 Näillä poliittisilla pelureilla oli sen verran tervettä järkeä, etteivät he halunneet tapattaa itseään, vaan käyttäytyivät tilanteen vaatimalla hillityllä tavalla. Olivatkohan he populistieja?
- 5:27 Suuri neuvosto eli Sanhedrin, ks. Mt 5:22, 10:17.
Jos apostolit olisivat olleet poliittisia pelureita tai kansankiihottajia, heidän olisi ollut helppo yllyttää kansanjoukot noiden noutajien kimppuun. Apostolit eivät tehneet niin, vaan Herraan uskovina he kunnioittivat myös laillista esivaltaa ja lähtivät vapaaehtoisesti kuulusteltaviksi suureen neuvostoon. He saivat samalla mahdollisuuden todistaa Kristuksesta, jolla on kaikki valta taivaassa ja maan päällä, Mt 28:18.
- 5:28 Nyt nämä uskonnolliset johtajat, jotka olivat tosiasialla kansankiihottajia, rupesivat puhumaan täyttä pötyä. Vielä vähän aikaa sitten he olivat yllyttäneet kansaa juuri siihen, mistä he nyt syyttivät apostoleja: tulkoon hänen verensä meidän ja meidän lastemme päälle, Mt 27:20–25.
- 5:29 Pietarilla oli oikea arvojärjestys elämässä.
- 5:30 Lakia tunteville miehille tämä oli aikamoinen syytös vasten kasvoja: te ripustitte puuhun Jeesuksen eli teitte hänestä lain mukaan Jumalan kiroaman, 5Ms 21:23, Gal 3:13, ja surmasitte hänet, mutta Jumala on herättänyt hänet kuolleista ja korottanut oikealle puolelleen.
Ei ihme, että neuvoston jäsenet raivostuivat.

- 5:33 Viilsi se heidän sydäntänsä (UT 1938) on käännös kreik. sanasta <dieprionto>, joka on pass. ind. impf. mon.3. verbistä <diaprio> (1x+2x) = akt. sahata poikki t. halki, pass. suuttua, raivostua, olla raivoissaan: Apt 5:33, 7:54. Pietarin ja muiden apostolien lyhyen puheen (jakeet 29–32) vaikutus kuulijoihin eli Suuren neuvoston jäseniin oli merkillisen voimakas: se ei ainoastaan viiltänyt, vaan suorastaan raastoi heidän sydäntään kuin sahanterä puupölkkyä! Syynä oli paha omatunto kirkkauden Herran ristiinnaulitsemisesta.
- Sana <diaprio> esiintyy toisen kerran, kun kerrotaan Stefanoksen saarnan vaikutuksesta, Apt 7:54, sekä myös LXX:ssa 1Ak 20:3, jossa kerrotaan sahatun kiviä. Liekö neuvoston jäsenillä ollut kivisydän kullakin? Ks. myös Apt 2:37 ja 21:13.
- Osassa kreik. teksteissä on verbi <bouleuomai> = harkita, päättää, aikoa, ja osassa <boulomai> = tahtoa, aikoa, päättää, siksi käännöksessä on aikoa.
- 5:34 Gamaliel vanhempi oli aikansa tunnetui kirjanoppinut. Hän johti koulua, jossa mm. Paavali opiskeli, Apt 22:3.
- 5:36 Teudaksesta ei ole muuta varmaa historiallista tietoa. Luultavasti hän oli yksi niistä lukuisista kapinallisista, joita Palestiinassa oli Herodes Suuren kuoltua v. 4 eKr. Hän yhtenä monista osoittaa kapinallisuuden turhuuden – hänen joukkonsa todellakin hävisi jäljettömiin. Parempi on luottaa Jumalan johdatukseen.
- 5:37 Juudas galilealainen kapinoi roomalaisia vastaan Galileassa v. 6 jKr, ja huonosti kävi hänellekin.

5:40 Lopullinen päätös oli tyypillinen demokraattinen kompromissi: kovan linjan kannattajien lepyttämiseksi apostolit varmuuden vuoksi pieksätettiin ja heidän käskettiin pitää turpansa kiinni, mutta viisaamman linjan mukaisesti heidät päästettiin vapaiksi.

6:1 Apostolien teoissa sanotaan opetuslapsiksi kaikkia kristittyjä, ei ainoastaan niitä, jotka olivat seuranneet Jeesusta hänen maanpäällisen elämänsä aikana. Hellenistit olivat kreikkaa puhuvia juutalaisia, jotka olivat tulleet niistä Rooman valtakunnan osista, joissa kreikka oli yleisenä puhekielenä. He olivat omaksuneet osaksi myös kreikkalaisia tapoja. Heille tavallaan vastakohtana olivat heprealaiset, joilla tarkoitetaan niitä juutalaisia, jotka puhuivat heprean läheistä sukukieltä arameaa ja pitivät kiinni juutalaisesta perinteestä. Nämä aitojuutalaiset torjuivat kreikan kielen käytön. Näin kulttuurierot ja -rajat pyrkivät aiheuttamaan hankausta seurakunnassa jo heti alussa. Nähtävästi tämä jae osoittaa myös merkillisen lainalaisuuden: kun uskovien joukko kasvaa, siinä syntyy myös nurinaa (= lihallisen mielen ääntä), ellei sitä vastaan taistella määrätietoisesti Pyhän Hengen voimalla. Ja kukin omalta kohdaltamme! Mooseksen laki määräsi pitämään huolta leskistä ja orvoista, 2Ms 22:22, 5Ms 10:18. Jerusalemin seurakunta jatkoi tätä juutalaista käytäntöä hengellisenä toimintana, Ps 146:9. Syrjäyttää = <paratheooreoo> (1x) = ylenkatsoa, jättää huomioimatta. Verbi esiintyy vain tässä. Yleensäkin etuilu, itsensä korottaminen ja muiden syrjiminen aiheuttavat kaikissa yhteisöissä, myös Jumalan seurakunnassa närkästystä. Vrt. Mk 10:41.

- 6:2 Ne kaksitoista = apostolit.
- 6:5 Nimistä päätellen kaikki nämä diakonit olivat hellenistejä (ja miehiä). Valituksehan olivat lähtöisin hellenistien keskuudesta.
Nikolaos oli alkuperältään ei-juutalainen, joka oli kääntynyt juutalaisuuteen ja ympärileikkauttanut itsensä (eli hän käännynnäinen eli proselyytti). Myöhemmin hänestä oli tullut kristitty.
Antiokialainen, ks. Apt 11:19.
- 6:8 Joissakin kreik. teksteissä on sanan: armoa tilalla: uskoa.
Jumalan armo ja usko Jeesukseen liittyvät kiinteästi yhteen.
- 6:9 Kreikkalaisessa tekstissä <libertinos> = libertiini, vapautettu, on vieras lainasana, joka tulee latinan kielestä.
Vapautetut eli libertiinit olivat olleet sotavankeina tai orjina, tai olivat heidän jälkeläisiään. Pääosa heistä oli niiden juutalaisten jälkeläisiä, jotka roomalainen sotapäällikkö Pompeius oli v. 63 eKr vienyt Palestiinasta sotavankeina Roomaan.
Kilikia, Paavalin kotiseutu, oli maakunta Vähä-Aasian kaakkoisosassa.
Tämä sanaharkka ja sen seurauksena alkanut vaino näyttää saaneen alkunsa pikemminkin kansan kuin pappien joukosta.
Se siis poikkesi aiemmista tapauksista, Apt 4:1s, 5:17s.
- 6:13 Väärä todistaja <pseudees martys> (6x) = valheellinen/väärä todistaja, Snl 6:19; 19:5,9; 21:28; 24:28; Apt 6:13.
LXX käyttää sitä vastineena hepr ilmauksille <‘eed šeqer> tai <‘eed kaazaab>.
Pyhä paikka = temppeli.

- 7:2 Harran oli Mesopotamian pohjoisosassa erään Eufratin sivujoen varrella sijannut tärkeä kaupunki, jossa palveltiin kuunjumalaa. Abraham siirtyi sinne Kaldean Uurista, joka sijaitsi Eufratin alajuoksulla ja oli huomattava sivistyskeskus.
Kaldealaiset ja Kaldea olivat babylonialaisista ja heidän maastaan käytettyjä rinnakkaisnimityksiä.
- 7:3 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 1Ms 12:1.
- 7:4 Yhdyssana <kakeithen> = <kai + ekeithen> (8x) merkitsee yleensä paikan suhteen: ja sieltä, mutta tässä ja Apt 13:21 se viittaa aikaan tarkoittaen: ja sitten kun.
Jakeet 1Ms 11:26,32, 12:4 osoittavat, että Abrahamin isä Terah eli vielä n. 60 vuotta sen jälkeen kun Abraham lähti Harranista, ja Saara vielä pari vuotta kauemmin, joten Jumala siirsi Abrahamin lopullisesti Israelin maaperälle vasta sitten. Sitä ennen Abraham harhaili vähän siellä ja täällä ja väitti, että Jumala lähetti hänet harhailemaan, 1Ms 20:13.
Kenties vaimon hautaaminen sai Abrahamin asettumaan lopulta aloilleen?
- 7:5 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 1Ms 17:8, 48:4.
Sana <sperma> (43x) tarkoittaa ensisijaisesti siementä, mutta myös jälkeläisiä (kuten seuraavassa jakeessa).
Todellinen Abrahamin siemen on Kristus, Gal 3:16, ja todellisia Abrahamin jälkeläisiä ovat ne jotka uskovat Kristukseen, Gal 3:7–9,26–29.
Niinpä Israelin maa tosiasiaassa kuuluu Kristukselle ja hänen omilleen. Se tosin toteutuu vasta Messiaan valtakunnassa, joten siitä on nyt turha tapella, nyt on aika julistaa evankeliumia kaikille kansoille.

- 7:6 Jakeissa 6–7 on suora lainaus VT:sta jakeista 1Ms 15:13–14.
- 7:8 Ympärileikkaus oli sen liiton merkki, jonka Jumala teki Abrahamin kanssa, 1Ms 17:11, 21:4, ja joka uudistettiin myöhemmin Mooseksen laissa, 3Ms 12:3. Kaikki juutalaiset poikalapset oli ympärileikattava kahdeksan päivän ikäisinä, sapattinakin, Jh 7:22.
Kantaisä = <patriarkhees> (4x): Apt 2:29, 7:8,9 ja Hpr 7:4.
Kaksitoista kantaisää olivat Joosef ja hänen veljensä.
- 7:9 Jakeet 7–14: Joosef on esikuva Jeesuksesta. Veljet vihasivat ja vainosivat häntä, mutta Jumala oli säättänyt, että he hänen kauttaan pelastuisivat nälkäkuolemasta.
- 7:10 Niin että tämä asetti hänet = sm: ja asetti hänet. Todellinen asettaja oli Jumala, mutta hän käytti faraota välikappaleenaan.
- 7:11 Ravinto = <khortasma> (6x+1x): 1Ms 24:25,32, 42:27, 43:24, 5Ms 11:15, Tm 19:19, Apt 7:11.
Se on johdettu sanasta <khortos>, joka tarkoittaa ruohoa ja heinää, siis karjan ravintoa, kun taas <bitos> tarkoittaa viljaa eli ihmisravintoa. Karjanhoito alkoi käydä vaikeaksi, eikä ihmisilläkään ollut hurraamista nälänhädän keskellä.
- 7:14 Kutsua luokseen = <metakaleoo> (4x): Apt 7:14, 10:32, 20:17, 24:25 ja LXX:ssa (2x): Hos 11:1,2
- 7:15 Stefanos toteaa hyvin lyhyesti Jaakobin ja hänen poikiensa loppuelämän: menivät Egyptiin ja kuolivat siellä. Niinhän meidän hautakivissämme on koko elämäntaaksemme kiteytetty muutamaan riviin – nimi, syntyi, kuoli.
- 7:16 Stefanos taitaa nyt sotkea yhteen kaksi maakauppaa.
Jakeet 1Ms 23:17–20 kertovat, että Abraham osti Makpelan luolan maapalstoineen Mamren eli Hebronin itäpuolelta

Sooharin pojalta Efronilta ja hautasi siihen vaimonsa Saaran.
Myöhemmin Jaakob osti Sikemissä Hamorin pojilta
maapalstan ja pystytti sinne alttarin, 1Ms 33:18–20.
Noh, tällainen asiavirhe ei ole mikään ihme, kun joutuu
äkkiseltään pitämään raamattutuntia henkensä uhalla!
Eikä Herra lukenut sitä hänelle miksikään virheeksi,
Apt 7:55–56.

Kuulijatkin olivat ilmeisesti sen verran kiihdyksissä, etteivät
huomanneet tarttua asiaan ja ruveta sillä saivartelemaan.
Samoin Job aiemmin joutui toteamaan omista puheistaan
tuhkaläjässä ystävien hiillostuksessa, Job 6:3,26.

7:17 Jumalan valtakunnassa on voimassa jatkuvuuden laki, jonka
Jumala itse on säätänyt. Egyptissä, ja tässä maailmassa
yleisesti, se ei päde. Äkinäiset vallanvaihdot ja tilanteiden
muutokset ovatkin monesti epäjatkuvuuskohtia, joissa
menetetään aiemmin opittuja asioita, vaikka niitä väitetään
parannuksiksi menneeseen verrattuna.

7:18 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 1:8.

7:19 Faraon toiminta oli harkittua julmuutta kuten 2Ms 1:10
osoittaa. Molemmissa jakeissa on sama kreik. verbi
<katasofidzomai> (2x) = toimia kavalasti, juonitella. Nämä
ovatkin ainoat kohdat, joissa verbi esiintyy.
BHS:ssa on hepr verbin <chaakham> = olla viisas hitpa‘el-
muoto, joka tarkoittaa: toimia viisaasti, esiintyä viisaana.
Omasta ja hallintokoneistonsa mielestä farao toimi viisaasti,
mutta Jumalan sanan arvion mukaan hän toimi kavalasti, ja
hedelmähän sen osoittavat.
Tällaista politiikkaa ovat myöhemmin monet hirmuhallitsijat
harrastaneet monia ihmisryhmiä kohtaan. Ja tätä käytetään

edelleen, sillä se on lähtöisin tämän maailman ruhtinaasta Saatanasta, joka on tullut varastamaan, tappamaan ja tuhoamaan, Jh 10:10.

Panna heitteille = sm: tehdä hylätyiksi. Tätä tehdään nykyään ympäri maailmaa, kun vielä syntymättömiä lapsia hylätään sairaaloissa roskakoriin tai pieniä lapsia kaduille. Tämä kaikki on synnin seurausta.

Pieni lapsi = <brefos> (8x) tarkoittaa imeväisikäistä tai vielä äidin kohdussa olevaa vauvaa: Lk 1:41,44, 2:12,16, 18:15, Apt 7:19, 2Tm 3:15, 1Pt 2:12.

7:20 Myös Mooses sekä israelilaisten tottelemattomuus häntä kohtaan ovat esikuva Kristuksesta ja juutalaisten vihasta häntä kohtaan.

7:25 Mooses ymmärsi Herran tahdon omalla kohdallaan Jumalan kansan vapauttamisessa ja luuli veljiensäkin ymmärtävän. Noh, mitä veljet ymmärtävät? Noh, eipä paljon mitään... Mutta ymmärtämättömyyden ja tietämättömyyden tilassa on hyvä piiloutua veljien selän taakse: veljet ovat päättäneet. Luulo ei ole tiedon väärä, sanoi vanha kansa ja tarkoitti sillä, että luulo ei ole tiedon vertainen. Luulemista on monenlaista, kuten verbin <nomidzoo> (15x) = luulla, arvella, olla jtk mieltä, käyttö osoittaa.

Toinen käytetty verbi on <dokeoo> (63x) = 1. luulla, kuvitella, 2. arvella, olla jtk mieltä, 3. näyttää jltk. Vrt Apt 2:15, Jh 21:25, Fil 1:17, Jk 1:7. Tutki tarkemmin!

7:26 Miksi = <hinati> (6x) = mitä varten, Mt 9:4; 27:46; Lk 13:7; Apt 4:25; 7:26; 1Kr 10:29.

Mooses ei kysynyt, mistä syystä, vaan mitä varten. Mihin te oikein pyritte vääryydellä? Ja syyllisen vastaus oli

vastahyökkäys Moosesta kohtaan.

Vrt. Jeesuksen kysymys kirjanoppineille, Mt 9:4. Siihen kysymykseen fariseukset ym. eivät osanneet vastata.

7:27 Jakeissa 27–28 on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 2:14.

Tässä ja jakeessa Apt 7:10 esiintyy sama kreik. verbi <kathisteemi> = asettaa virkaan.

Jumala oli aikoinaan asettanut Joosefin tärkeään virkaan Egyptissä faraon toiminnan kautta. Nyt kysyjä epäilikin, luuleeko Mooses suuruudenhulluudessaan olevansa joku Joosef, jonka Jumala on asettanut päämieheksi ja tuomariksi omalle kansalleen. Juuri näinhän asia olikin, vaikkei tuo mies sitä uskonut. Hänellä oli sama mielenlaatu kuin aikoinaan Joosefin veljillä.

7:28 Väärintekijä osoitti nöyristelevää alemmuutta ja itsesääliä. Samalla hän ilkeästi muistutti Moosekselle: sinähän olet tosiasiaassa murhamies.

7:29 Eipä ihme, että Mooses otti hatkat ja ajatteli varmaan mielessään, että tapelkaa juuttaat keskenänne. Midianin maa = Siinain niemimaa, jossa asui midianilaisia. Heitä asui myös Jordanin itäpuolisella alueella. Midianilaiset olivat huomattava seemiläinen kansanheimo, joka polveutui Abrahamista ja hänen vaimostaan Keturasta, 1Ms 25:2–4.

7:30 Asialla on kaksi puolta:

a) Mooses tarvitsi 40 vuoden jatkokoulutuksen Jumalan kansan johtamiseen,

b) pelastus ei vielä kelvannut israelilaisille, he tarvitsivat vielä 40 vuoden lisäkoulutuksen nöyrytykseen.

Silti kumpikaan osapuoli ei ollut vielä täysinoppinut Jumalan tahdon tiellä niin kuin Israelin kansan vaellus autiomaassa osoittaa.

- 7:31 Mooses oli vielä 80-vuotiaanakin tutkijatyyppejä, häntä kiinnosti tämä ihmeellinen luonnonilmiö.
- 7:32 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 3:6.
- 7:33 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 3:5.
- 7:34 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 2Ms 3:7,8,10.
- 7:35 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 2Ms 2:14.
- 7:37 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta 5Ms 18:15.
- 7:38 Eläviä sanoja: Mooseksen kautta annettu Jumalan ilmoitus. Bys-tekstin mukaan Mooses sai annettavaksi elävän sanan meille. Jumalan sana on elävä ja voimallinen, Hpr 4:12.
- 7:40 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 2Ms 31:1,23. Tietämättömyyden seurauksena ihmiset kääntyvät epäjumalien puoleen.
Miksi sitten korkeastikoulutetut ja sivistyneet ihmiset saattavat kääntyä epämääräisiin oppeihin? Siksi, etteivät he tunne Kristusta, joka on Jumalan viisaus, 1Kr 1:24.
On sääli, jos inhimillisesti katsoen kansakunnan valkyimmät ihmiset eivät tiedä kaikkein tärkeintä, eivätkä ole osallisia kaikkein syvällisimmästä viisaudesta.
- 7:41 Verbi <moskhopoieoo> (1x) esiintyy vain tässä, ja se tarkoittaa sonnivasikan tai -mullikan tekemistä käsityönä eikä poikimalla niin kuin lehmä sen tekisi. Tällainen luonnon matkiminen oli turhaa ja jopa turmiollista.
Monille ihmisille omien kätten työt ja aikaansaannokset tulevat vähitellen epäjumaliksi, koska heidän sydämensä kiintyy niihin. Parempi olisi kiinnittää sydämensä Herraan (Ps 86:11) ja antaa aikaansaannoksensa Jumalan käyttöön, niin koko elämän yllä olisi Jumalan siunaus.

- 7:42 Jakeissa 42–43 on suora lainaus VT:sta jakeista Am 5:25–27. Taivaan sotajoukko = aurinko, kuu ja tähdet, joita Israelin naapurikansat palvoivat epäjumalinaan.
Hepr. Raamatussa ns. pienet profeetat (= Trei Asar: Hoosean kirjasta Malakian kirjaan) muodostivat yhden kirjan.
- 7:43 Molok ja Romfa oli alkujaan assurilais-babylonialaisia epäjumalia.
Molok oli kanaanilaisten epäjumala, jonka palveluun liittyi ihmisten uhraaminen. Epäjumalalle tuotiin oma lapsi, joka poltettiin uhrina, ks. 2Kn 16:3, 17:17, 21:6.
Ethän sinä uhraa omia lapsiasi elintaso-epäjumalalle tms?
Romfa, Remfan (bys) tai Raifan (LXX) tarkoittaa Saturnus-planeettaa, josta Aamoksen kirjassa (Am 5:26) käytetään nimitystä Kijjun.
- 7:44 Tässä ja seuraavassa jakeessa meidän isämme viittaa kahteen peräkkäiseen sukupolveen. Edellinen sai ohjeet ja rakensi todistuksen majan, seuraava vei sen luvattuun maahan perille.
Todistuksen telttamaja = ilmestysmaja, 2Ms 25ss.
- 7:46 Tästä kertoo 2Sm 7:1ss ja 1Ak 17:1ss.
Ilmestysmaja oli telttä (<skeenee>), Daavid halusi tehdä hienomman asumuksen (<skeenooma>), kenties setripuisen niin kuin hänen palatsinsakin oli, mutta Salomo lopulta rakensi temppelin eli huoneen (<oikos>), joka oli paljon mahtavampi kuin yksikään kuninkaan linna.
Sana <oikos> tarkoittaa varsinaisesti talo, rakennus, mutta se voidaan kääntää myös temppeli.
Näin käännetäänkin jakeessa Lk 11:51, koska LXX käyttää usein, varsinkin Toisen Kuninkaiden kirjan alkupuolella puhuttaessa Herran temppelistä (hepr <beeit jhwh>) vastineena kreik. <oikos kyyriou>.

- 7:47 Tämän jakeen käännöksen sanajärjestys riippuu siitä, kummalle asialle halutaan antaa painotus.
Painotus on kummallakin asialla:
Salomo ei ainoastaan halunnut tai suunnitellut vaan myös rakensi. Eikä hän rakentanut telttaa tai asumusta vaan huoneen eli Jumalan temppelin, joka on esikuvana Jumalan seurakunnasta ja valtakunnasta, 1Tm 3:15, Ef 2:19–22.
- 7:49 Jakeissa 49–50 on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 66:1–2.
- 7:51 Niskurit = <skleerotrakheeloi> = sm: jäykkäniskaiset.
Ylpeän ja kovasydämisen ihmisen niska ei taivu edes Jumalan edessä, nimittäin tässä ajassa. Iankaikkisuudessa asia tulee olemaan toisin, Fil 2:9–11.
Tämä jäykkäniskaisuus aiheutuu todellakin sydämen kovuudesta, josta UT myös puhuu käyttäen sanaa <skleerokardia> (2x+3x) = kovasydämyys: 5Ms 10:16, Jer 4:4, Mt 19:8, Mk 10:5, 16:4.
Sana <skleerotrakheelos> (7x) = niskuri, uppiniskainen: 2Ms 33:3,5, 34:9, 5Ms 9:6,13, Snl 29:1, Apt 7:51.
Vastustaa = <antiptoo> = sm: kaatua / pudota jtk vastaan.
Suomen kielessä sanotaan, että nousta jtk vastaan, mutta Pyhän Hengen vastustaminen tarkoittaa putoamista tai kaatumista.
LXX:ssa se esiintyy jakeessa 4Ms 27:14 verbin riidellä vastineena.
- 7:52 Vanhurskas = Jumalan lähettämä Messias eli Jeesus Kristus, Apt 3:14, 22:14.
- 7:54 Viiltää, ks. Apt 5:33. Ks. myös Apt 2:37, 21:13.
- 7:56 Daavid rukoili: Nouskoon Jumala...jotta viholliset kokisivat tappion ja joutuisivat pakenemaan, Ps 68:2.

Stefanos näki Jeesuksen nousseen seisomaan Jumalan oikealla puolella. Daavid eli vanhan liiton aikaan, silloin vallitsi koston ajatus. Stefanos oli uuden liiton ensimmäinen marttyyri, mutta nyt vallitsee armo.

- 7:58 Kivittäminen oli vanha rangaistustapa. Todistajien – tässä tapauksessa väärien todistajien – oli heitettävä ensimmäiset kivet, 4Ms 16:7, 5Ms 17:7. Vrt. Jh 8:7.
- 7:60 Nukkui pois: näitä sanoja käytettiin kristittyjen kuolemasta, ja niihin liittyy ylösnousemuksen lupaus.
- 8:1 Stefanosta ei tuomittu lain mukaisesti eikä juutalaisilla ollut roomalaisvallan aikana oikeutta kuolemantuomion langettamiseen, Mt 27:2. Joten Stefanoksen kivittäminen oli tosiasiaa lynkkaus ja murha.
- 8:4 Vainotuiksi ja hajaannukseen joutuneet uskovat eivät itkeneet ja valittaneet ja haikailleet menneitä, vaan julistivat evankeliumia. Eteenpäin on elävän mieli.
- 8:5 Jakeissa 5–40 kerrotaan Filippoksesta, joka oli yksi niistä seitsemästä miehestä, jotka valittiin ja siunattiin käytännön toimien hoitamiseen seurakunnassa, Apt 6:5. Myöhemmin häntä sanotaan evankelistaksi, Apt 21:8. Samaria, samarialaiset, ks. Lk 9:52,53, Jh 4:5s.
- 8:9 Noita Simonista puhutaan myös joissakin Raamatun ulkopuolisissa lähteissä. Häntä pidettiin simonianismissa, gnostilaisessa lahkossa, ihmishahmoon tulleen jumalana.
- 8:12 Evankeliumi Jumalan valtakunnasta, ks. Mt 4:23, Mk 1:15.
- 8:13 Tämä Simon oli hämmästyttänyt muita noitatempuilla, mutta nyt hän näki todellisia ihmeitä, jotka tapahtuivat Jumalan

voimasta, ja hän hämmästyí itse. Hän ymmärsi, ettei nyt ollut kyse mistään silmänkääntötempuista, vaan todellisesta elämästä, jonka vaikuttaa Jumalan armo.

8:14 Jeesus oli käskennyt julistaa evankeliumia paitsi Juudeassa niin myös Samariassa ja aina maan ääriin saakka, Apt 1:8. Niinpä apostolit tulivat siunaamaan ja opettamaan Samaritan uskovia ja samalla osoittivat, että nämäkin kuuluvat Kristuksen seurakuntaan, eikä ole mitään erotusta juutalaisten ja samarialaisten uskovien välillä. Myöhemmin Herra osoitti Pietarille raja-aitojen katoamisesta myös juutalaisten ja pakanoiden väliltä Kristuksen seurakunnassa, Apt 10:9s.

8:26 Sana <meseembria> (2x) = puolipäivä, keskipäivä, etelä: Apt 8:26, 22:6. LXX:ssa 26x.

8:27 Etiopia vastasi lähinnä nykyistä Sudania. Antiikin kirjallisuudesta käy ilmi, että kuninkaan äidillä, jota pidettiin auringon puolisona, oli todellinen valta maassa, vaikka hänen poikansa nimellisesti olivat maan hallitsijoita. Kuninkaan äidin arvonimi oli kandake. Verbi <proskyneoo> (60x) =

1. kumartua maahan jnk eteen osoittamaan kunnioitusta,
2. kumartaen rukoilla, palvoa.

Hoviherra oli eräs niistä monista pakanoista, joita Israelin uskonto, vanha liitto, veti puoleensa ja jotka tulivat temppeliin palvomaan Jumalaa ja uhraamaan. Hän oli ensimmäinen tummaihoisen afrikkalainen, jonka evankeliumin sanoma saavutti profeetta Jesajan kirjoituksen ja evankelista Filippoksen todistuksen kautta.

8:32 Jakeissa 32–33 on suora lainaus VT:sta jakeista Jes 53:7–8.

- 8:33 Kr. sana <krisis> (47x) tarkoittaa tuomiota, mutta myös oikeutta. Näin on esim. Mt 12:18,20.
Verbi <diheegeomai> (8x) = kertoa tapahtumien kulku, tehdä selkoa, kuvailla, luetella.
- 8:37 Jae puuttuu vanhimmissa käsikirjoituksista.
- 8:40 Asdod oli yksi filistealaisten viidestä pääkaupungista, nykyisin Esdud-niminen raunioalue. Se sijaitsi Joppen (nykyisen Jaffan) eteläpuolella Välimeren rannalla. Palestiinan Kesarea oli roomalaisen maaherran hallituskaupunki, joka sijaitsi Välimeren rannalla Karmelin vuoren ja Jopen puolivälissä.
UT:ssa mainitaan myös toinen Kesarea, Filippuksen Kesarea, joka sijaitsi Hermonin vuoren etelärinteellä, ks. Mt 16:13.
- 9:2 Saulus pyysi kirjeitä Damaskoksen synagogille. Se merkitsi suuren neuvoston valtuutusta, Apt 22:5. Tämä taas tarkoitti sitä, että suurella neuvostolla oli valta hallita myös Damaskoksen juutalaisia.
Sen tien vaeltajia = kristittyjä. Apostolien teoissa esiintyy usein sanonta tie, tai Herran tie: Apt 9:2, 18:25, 19:9,23, 22:4, 24:12,22. Se tarkoittaa Jeesuksen seuraamista uskon kuuliaisuuden tiellä.
- 9:5 Jakeen loppuosaa ei ole kaikissa kreik. teksteissä, mutta sama lause on samassa tekstiyhteydessä jakeessa Apt 26:14.
- 9:6 Samoin tämän jakeen alkuosaa ei ole kaikissa kreik. teksteissä.
- 9:7 Vrt. Apt 22:9. Jotkut näkevät näissä jakeissa ristiriidan, mutta ei siinä ole mitään ristiriitaa: Nuo miehet näkivät kyllä

valon mutta eivät ketään (eli Jeesusta). He kuulsivat kyllä äänen mutta eivät hänen ääntään (eli Jeesuksen ääntä), joka puhui Saulukselle.

- 9:9 Paavalilla oli heti alkuun kolme päivää aikaa miettiä pimeydessä omaa elämäänsä. Varmaan sinä aikana hänelle valkeni, kuinka pimeää hänen elämänsä oli ollut ilman Jeesusta Kristusta: hän oli ollut valmis tappamaan ihmisiä uskonnollisen kiihkoilunsa vuoksi.
- 9:11 Paavali oli kotoisin Tarsosta, Kilikian maakunnan pääkaupungista, joka sijaitsi Vähä-Aasian kaakkoisosassa, Apt 22:3. Sen tähden häntä usein nimitettiin Saulus (tai Paavali) tarsolaiseksi UT:n lisäksi muissakin kirjoituksissa.
- 9:13 Pyhät = kristityt. Tätä nimitystä käytetään UT:ssa kristityistä, koska he kuuluvat Jumalalle, ja heidät on erotettu maailmasta palvelemaan elävää ja pyhää Jumalaa.
- 9:20 Osassa kreik. teksteissä on: Jeesusta ja osassa: Kristusta. Tähän käännökseen on otettu mukaan molemmat mahdollisuudet.
- 9:26 Tästä käynnistään Paavali kertoo Gal 1:18s. Alkutekstissä verbin muoto (ind.impf.) ilmaisee, että Saulus teki monta yritystä. Mutta opetuslapset pelkäsivät entistä vainoojaa – kenties hän yritti soluttautua uskovien joukkoon saadakseen kunnon saaliin.
- 9:29 Hellenistit olivat kreikkalaistuneita juutalaisia, Apt 6:1.
- 9:31 Jakeen alku on sanottu aika hauska: <men oun> = sm: niinpä siis – ikään kuin seurakunta olisi saanut rauhan juutalaisten taholta sen vuoksi, että Saulus lähetettiin pois Tarsokseen.

Osa kreik. teksteistä puhuu tässä jakeessa seurakunnista monikossa, osa seurakunnasta yksikössä, siis kokonaisuutena. UT:ssa seurakunnasta yleensä puhutaan paikallisena seurakuntana, esim 1Kr 1:2, Gal 1:2, mutta joskus kokonaisuutena, Mt 16:18.

Jumalan seurakunta koostuu läpi historian kaikista Herran omista, ja toisaalta ajan ja paikan suhteen rajatusta uskovien yhteydestä. Niinhän on myös luonnossa: kukassa (koko kasvissa) on kukka, jalassa on jalka(terä), kädessä on käsi (= kämmen).

Jumalan seurakunta lisääntyy Pyhän Hengen vaikutuksesta. Apostolien teot kertovat seurakunnan kasvusta seuraavaa:

- a) 120, Apt 1:15,
- b) 3 000, Apt 2:41,
- c) 5 000, Apt 4:4,
- d) suuri joukko, Apt 4:32,
- e) yhä enemmän, Apt 5:14,
- f) lukuisa joukko pappejakin, Apt 6:7,
- g) monta (kymmentä)tuhatta, Apt 21:20.

Kuitenkin loppujen lopuksi perillä Herran luona seurakunta on niin suuri joukko, ettei sitä voi kukaan lukea eikä laskea, Ilm 7:9.

- 9:32 Lydda, hepr. <lodd>, oli paikkakunta Jopen kaakkospuolella Jerusalemiin vievän tien varrella.
- 9:35 Saaron, joka on Jopen ja Lyddan pohjoispuolella oleva tasanko, joka pohjoisessa ulottuu Karmelin vuoreen.
- 9:36 Joppe on kreikk. muoto VT:n hepr. nimestä Jaafo (= kauneus), joka oli satamakaupunki Välimeren rannalla, ks. 2Ak 2:16, Esr 3:7, Jna 1:3.

Jaafon eli Joppe vastaa nykyistä Jaffaa, joka on menettänyt merkityksensä satamakaupunkina ja on yhdistetty Tel-Aviiviin, mutta joka on antanut nimen israelilaisille appelsiineille, vaikka ne laivataankin Haifassa tai Asdodissa. Arameankielinen nimi Tabita ja kreikankielinen Dorkas tarkoittavat molemmat gasellia. Hän oli hyvä sisar seurakunnassa, taitava tekemään hyviä töitä ja altis uhraamaan omista varoistaan. Tämän kaiken hän teki vapaaehtoisesti.

9:40 Pietari ei nyt ollut kiinnostunut mistään muotinäytöksestä, kun huoneessa oli ruumis, vaan heitti ulos (verbi <ekballo> = ajaa/ heittää ulos/ pois, lähettää jhnk) koko hälisevän konkkaronkan, jotta sai rauhoittua rukoilemaan. Ja ihme tapahtui, kuollut heräsi!

9:43 Nahkkurin ammatti oli halveksittu, sillä siinä joutui käsittelemään epäpuhtaita aineita. Juutalaisten sääntöjen mukaan hänen piti löyhkän ja vallitsevan tuulen huomioonottaen asua määrämätkan päässä kaupungista, Jopessa merenrannalla pohjoiseen päin. Maininta Pietarin asumisesta nahkuri Simonin luon on merkittävä. Juutalaiset näet pitivät nahkurin luona viipymistä erittäin vastenmielisenä. Pietarin oleskelu osoittaa, että Pyhä Henki jo nyt oli opettamassa hänelle, että Kristuksen seurakunta ei tunne raja-aitoja. Pietarin saama näky oli sitten tämän opetuksen huipentuma, Apt 10:10s.

10:1 Kesarea oli alueen tärkein satama ja roomalaisen maaherran hallituskaupunki. Kaupungin rakennutti Herodes Suuri. Rakentaminen kesti 12 vuotta (25–13 eKr.). Kaupungissa oli nykyaikainen viemäriverkosto, hyvä

vesihuolto, upeita linnoja, teatteri, sirkus ja temppeli.

Italialaiset arkeologit löysivät sieltä v. 1961 roomalaista teatteria kaivaessaan 80x60 cm suuruisen kiven, jossa oli Pontius Pilatuksen nimi.

Sotaväenosasto = <speira> (7x) = kohortti, joka oli n. 600 miehen vahvuinen roomalainen joukko-osasto: Mt 27:27; Mk 15:16; Jh 18:3,12; Apt 10:1; 21:31; 27:1.

Legioonaan kuului 10 kohorttia eli siis n. 6 000 miestä.

Vrt. Mt 26:53; Mk 5:9,15; Lk 8:30.

- 10:2 Jumalaapelkääviksi sanotaan UT:ssa pakanoita, jotka osaksi omaksuivat Israelin uskonnon, vanhan liiton, mutta eivät ympärileikkauttaneet itseään eivätkä siis siirtyneet täydellisesti juutalaisuuteen. He kävivät synagogassa jumalanpalveluksissa ja noudattivat kymmenen käskyn lakia, vrt. Apt 2:11, 18:7.
Jae Apt 10:37 osoittaa, että Korneliuksella oli jotakin tietoa evankeliumista.
- 10:3 Yhdeksäs tunti eli klo 15 oli juutalaisen iltapäivärukouksen aika, Apt 3:1. Jae Apt 10:30 osoittaa, että Kornelius näki näyn ollessaan rukouksessa.
- 10:5 Matka Kesareasta Joppeen oli n. 50 km.
- 10:9 Kuudes tunti oli klo 12 keskipäivällä.
- 10:10 Sekä Pietari että Paavali joutuivat hurmoksiin Pyhän Hengen vaikutuksesta, Apt 11:5, 22:17. Molemmissa tapauksissa Jumala puhui heille evankeliumin viemisestä pakanoille. Ilmeisesti muuten nuo syntyisin juutalaiset apostolit eivät olisi uskaltaneet tehdä niin radiakaalia päätöstä evankeliumin työn suuntaamisesta ei-juutalaisten keskuuteen. Juutalaisuus perinnäissääntöineen rajoitti jopa

apostolien ajatusmaailmaa ja toimintaa aluksi ennen kuin Pyhä Henki sai heidät askel kerrallaan vapautetuiksi evankeliumin vapauteen.

Sana <ekstasis> (7x) =

1. hämmästyks (4x): Mk 5:42; 16:8; Lk 5:26; Apt 3:10,

2. hurmos, ekstaasi (3x): Apt 10:10, 11:5, 22:17.

LXX:ssa sana esiintyy yhteensä 29x: 1Ms 2:21; 15:12; 27:33; 4Ms 13:32; 5Ms 28:28; 1Sm 11:7; 14:15; 2Kn 4:13; 2Ak 14:13; 15:5; 17:10; 20:29; 29:8; Ps 30:1,23; 67:28; 115:2; Snl 26:10; Hab 3:14; Sak 12:4; 14:13; Jer 5:30; Hes 26:16; 27:35; 32:10; Dan 7:28.

10:11 Jakeet 11–15: Mooseksen laissa oli tarkat määräykset siitä, mitkä eläimet olivat uskonnollisesti puhtaita, ja siis yötäviä, ja mitkä eläimet saastaisia, ts. niitä ei saanut syödä, 3Ms 11. Jeesus oli sanonut, että nämä puhtaita ja saastaisia koskevat säännöt olivat menettäneet merkityksensä, Mk 7:19. Pietarin saama näky koski samaa asiaa.

10:14 Varmaan Pietari oli oikeassa, ettei hän ollut koskaan rikkonut Mooseksen lain ruokasäädöksiä, 3Ms 11:4–47. Mutta vähän myöhemmin hän kyllä erehtyi, Apt 11:8.

10:17 Pietari oli apostoli, mutta ei siltikään heti ymmärtänyt, mitä Herran antama ilmestys hänelle merkitsi. Myöhemmin hän ymmärsi asian todellisen tarkoituksen, Apt 10:28,34.

10:24 Lähimmät ystävät: sana <anagkaios> (8x) = 1. välttämätön, 2. lähin, läheinen. Lähimmät ystävät ovat meille suorastaan välttämättömiä, pitääkäämme heistä kiinni.

10:25 Kornelius osoitti Pietarille uskonnollista kunnioitusta, mutta Pietarilla oli terve hengellinen itsetunto ja hän vastasikin olevansa ihminen siinä kuin muutkin, ks. Apt 11:17.

10:28 Sopii kysyä, kuka sen oli kieltänyt. Ei suinkaan Mooseksen laki vaan juutalaisten omasta päästään keksimä väärä tulkinta jakeesta Ps 1:1. Tuosta tulkinnasta tuli sittemmin perinnäissääntö, 2Ms 23:32–33, 5Ms 10:19. Perinnäissääntöjen mukaan juutalaiset saastuivat mennessään pakanoiden kotiin, ja pakanoiden ruoka oli saastaista. Nämä perinnäissäännöt istuivat vielä tiukasti uskoon tulleiden juutalaisten mielessä, ja jopa Pietarikin oli vielä niihin sidoksissa. Tämän perusteellahan Pietaria tämän jälkeen syytettiin, Apt 11:3. Ja joutuipa Paavali nuhtelevaan myöhemmin Pietaria tällaisen käytöksen johdosta, Gal 2:11–14.

Jeesus omalla toiminnallaan osoitti toista tietä, Jh 4:7–9, hän ei piitannut juutalaisten perinnäissäännöistä tässäkään suhteessa.

Liittyä yhteen = <kollao> (12x) tarkoittaa hyvin voimakasta ja läheistä yhteen liittymistä, jopa liimautumista kiinni tai metallien yhteen juottamista. Sama verbi on mm. Lk 15:15, Mt 19:5, Rm 12:9, 1Kr 6:16–17.

10:33 Osassa kreik. teksteissä on: Herra ja osassa: Jumala (on käskenyt Pietarin puhua).

10:34 Saman asian vahvistivat myöhemmin: Paavali, Rm 2:11, Ef 6:9, Kol 3:25 ja Jaakob Jk 2:1,9.

Mutta Pietari sai jälleen olla eka, joka käsitti asian.

- 10:35 Verbin <ergadzomai> = tehdä työtä, työskennellä, tehdä, suorittaa, vaikuttaa, saada aikaan, muoto (med part prees) osoittaa toiminnan olevan jatkuvaa ja kestäväää, ei siis yksittäisiä tekoja vaan elämän pääsuunta.
Kornelius oli elämänasenteeltaan viisas mies, mutta hänkin tarvitsi kuulla pelastuksen evankeliumin.
- 10:36 Sana kaikkien = <pantoon> voi olla muodoltaan monikon genetiivi joko maskuliinissa, jolloin se tarkoittaa kaikkia ihmisiä, tai neutrina, jolloin se käännetään: kaiken, ja tarkoittaa kaikkia asioita.
Jeesus Kristus on koko ihmiskunnan ja koko luomakunnan Herra.
Pietarin puhe ei ole niin jäsenneltyä kuin se on käännoksissä, vaan perin lennokasta. Jakeet 36–38 ovat oikeastaan yksi monipolvinen virke, joka ajatuksen ilmi tuomiseksi on käännettäessä pätkittävä lyhyemmiksi lauseiksi. Mutta pääasia, että kuulijat ymmärsivät ja uskoivat.
- 10:38 Verbi <katadynasteuoo> (2x) = sortaa, kohdella väkivaltaisesti/ mielivaltaisesti: Apt 10:38, Jk 2:6.
Jaakob kertoo kirjeessään, että rikkaat sortavat köyhiä ja kristittyjä. Nuo rikkaat ovat Paholaisen juoksupoikia ja käyttävät hänen valtuuksiaan tietyn ajan kunnes joutuvat tuomiolle, joko tässä ajassa tai viimeistään ikuisuudessa.
LXX:ssa verbi esiintyy esim. 2Ms 1:13, 21:17, 1Sm 12:3,4, Am 4:1, 8:4, Jer 22:3, Sak 7:10, Mal 3:5.
- 10:39 Tänä päivänäkin kiistellään siitä, kenelle Israelin maa kuuluu. Pietari tässä samalla todistaa, että juutalaisten maassa juutalaiset tappoivat hänet, jolle tuo maa tosiasiaassa kuuluu. Jos nykyään toimisi periaatteella: Tapetaan

maanomistaja niin maa kuuluu meille, joutuisi ilman muuta vankilaan saamatta maasta jalanleveyttäkään. Tietyt uskonnolliset piirit yrittävät värvätä kristittyjä poliittis-uskonnolliseen taisteluun Israelin maasta, mutta se on turhaa, jopa vahingollista. Kristittyjen etuoikeus on julistaa pelastuksen evankeliumia niin juutalaisille, palestiinalaisille, arabeille kuin kaikille muillekin. Israelin maa kuuluu Kristukselle ja hänen omilleen.

10:44 Jakeet 44–48: Jumalan Pyhä Henki osoitti, että raja-aita juutalaisten ja pakanoiden väliltä on poistettu Kristuksessa. Jumalan seurakunnassa ei ole väliä, minkä maan kansalainen uskovainen Jumalan lapsi on.

11:1 Tämän luulisi olleen ilon aihe kristityille.

11:3 Mutta joillekin heistä uskonnolliset perinnäissäännöt olivat tärkeämpiä kuin pakanoiden pelastuminen. Siitäpä sai hyvän aiheen kiistelylle. Evankeliumin valo ei ollut vielä kirkastunut heille.

Sana <akrobystia> (14x+20x) =

1. esinahka, 1Ms 17:11, 1Sm 18:25,
2. ympärileikkaamaatomuus, Rm 2:25, 1Kr 7:19, Gal 5:6,
3. ympärileikkaamaton pakana, Apt 11:3, Rm 3:30.

11:4 Järjestyksessään = <katheksees> (5x): sanaa käyttää vain Luukas: Lk 1:3, 8:1, Apt 3:24, 11:4, 18:23.

11:8 Nyt Pietari väitti, ettei hänen suuhunsa ollut koskaan päässyt mitään epäpuhdasta tai saastaista. Ei varmaankaan ulkoapäin, Apt 10:14, mutta entä sisältä päin? Hänhän oikein sadatellen vannoi, ettei tunne Jeesus Nasaretilaista, Mt 26:69–75. Vielä apostolinakin Pietari tuijotti lakiin ja sen

noudattamiseen! Noh, toisaalta hän oli armon kautta saanut anteeksi kaikki syntinsä, myös tuon kieltämisensä.

11:17 Sana <pisteusasin> = sm: uskoville, uskoviksi tulleille, voi viitata edellä oleviin heihin tai meihin. Tässä on kuitenkin pääpaino siinä, että pakanatkin voivat tulla uskoviksi ja saada Pyhän Hengen lahjan aivan samoin kuin juutalaistaustaisetkin ihmiset.

Pietari ymmärsi oman asemansa Jumalan palvelijana: Mikä minä olin voidakseni estää Jumalaa?

Samoin kuin Paavalikin: Me emme voi mitään totuutta vastaan, vaan totuuden puolesta. (2Kr 13:8).

Raamatusta löytyy monenlaista itsetuntoa ja asennoitumista omaan asemaan Jumalan palvelijana:

a) intoilija Pietari: Jh 13:37,

b) besser-wisser Pietari, joka nuhteli ja neuvoi jopa Herraamme Jeesusta, Mt 16:22,

c) pelkuri Pietari, joka kielsi olevansa Jeesuksen seuraaja: En ole, Lk 22:58, Jh 18:17, Gal 2:11–14,

d) itsevarma Joosef, 1Ms 37:5–11, Mooses, Apt 7:23–26,

e) vähättelijä Mooses, joka vähätteli itseään: Mikä minä olen..., 2Ms 3:11,

f) ontuva Mefiboset, jolla oli elämän kolhima heikko itsetunto, 2Sm 4:4, 9:8,

g) omahyväinen epäilijä Tuomas, joka väitti, ettei usko muuta kuin sen minkä näkee, Jh 20:25,

h) uskovainen Tuomas, Jh 20:27–29,

i) vilpittömä Natanael, Jh 1:46–50,

j) Herran suuruutta ihmettelevä Daavid, 2Sm 7:18–22, 1Ak 17:16, 29:14,

k) oman pienuutensa ymmärtävä Salomo, 2Ak 2:5,

l) väliinputoja Jehosadak eli Joosadak, 1Ak 6:14–15,

m) terve hengellinen itsetunto:

Johannes Kastaja, Lk 3:16,

Pietari, Lk 5:8, Apt 10:26, 11:17, 15:7, 2Pt 3:15,

Paavali, Apt 14:15, 2Kr 13:8, Ef 3:8, 1Tm 1:15. <*

Tässä vaiheessa Pietari oli jo kasvanut sen verran hengellisesti, että ymmärsi oman asemansa Herran työssä. Jeesuksen osoittama tie on siunauksen tie, ja niin se oli lopulta Moosekselle, Pietarille, Paavalille ja muillekin vajavaisille Herran omille.

Vrt. itsetuntonsa pönkittäjä Herodes, Apt 12:19s.

11:18 Sana <metanoia> (23x) = mielenmuutos, kääntymys, parannus (UT 1938) tarkoittaa sydämen asenteen (ymmärryksen) muuttumista suhteessa Jumalaan. Ihminen kääntyy synnistä Jumalan puoleen.

11:19 Foinikia oli kapea rantakaistale Karmelistä pohjoiseen aina Ugaritiin asti Välimeren ja Libanonin vuoriston välissä:
Apt 11:19, 15:3, 21:2.

Foinikian tärkeimmät kaupungit Tyyro ja Siidon mainitaan usein VT:ssa ja UT:ssa.

UT:ssa mainitaan kaksi Antiokiaa (13x+5x):

a) toinen oli Syyriassa Orontesvirran varrella, n. 40 km sen suulta. Se oli roomalaisten aikana Syyrian maakunnan pääkaupunki ja Rooman maailmanvallan kolmanneksi suurin kaupunki. Siitä muodostui Paavalin lähetystoiminnan keskus ja useimmiten UT tarkoittaa juuri tätä Antiokiaa:

Apt 11:19–27, 14:26, 15:22,23,30,35, 18:22, Gal 2:11,

b) toinen oli Pisidian maakunnassa (nykyinen Kaiseri Keski-Turkissa), ja sitä nimitetään yleensä, erotuksena edellisestä,

Pisidian Antiokiaksi. Paavali kävi siellä lähetysmatkoillaan:
Apt 13:1,14, 14:19,21, 2Tm 3:11.

11:20 Kreikkalaiset oli nimitys, jota käytettiin UT:n aikana yleensä ei-juutalaisista.

11:22 Bys: Barnabas lähetettiin menemään Antiokiaan.

11:23 Vakaalla sydämellä = <tee prothesei tees kardias> = sm:
sydämen päätöksellä/ tarkoituksella/ ajatuksella/
suunnitelmalla/ tahdolla.
Nykyään voitaisiin sanoa tositarkoituksella.

11:25 Barnabas oli viisas mies. Hän ymmärsi ottaa nuoremman Saulus Tarsolaisen hoiviinsa ja ohjata häntä evankeliumin työssä eteen päin. Tämä onkin vanhempien kristittyjen tehtävä.

11:26 Nimitys kristityt oli pakanoiden antama pilkkanimi. Pakanat luulivat arvonimeä Kristus henkilönnimeksi, ja kristityillä tarkoitettiin siis Kristuksen kannattajia.

11:27 Profeetta = <profeetees> (144x).
Vanhan ja uuden testamentin profeetat, tutki!

11:28 Klaudius oli Rooman keisarina v. 41–54 jKr.

11:29 Ilmaus: varojensa mukaan, tulee verbistä <euporeoo> (1x) =
menestyä taloudellisesti, olla varoissaan, saada hankittua
varallisuutta. Avustaminen perustui kunkin
vapaaehtoisuuteen ja varallisuuteen, vrt. 1Kr 16:2.

12:1 Tämä kuningas oli Herodes Agrippa I (oik. Marcus Julius Agrippa), Herodes Suuren pojan Aristobuluksen ja tämän puolison Bereniken poika.
Hän oli Herodiaan (ks. Mt 14:3) veli. Hallitsi vuodesta

37 jKr. Gennesaretin itäpuolisia alueita ja v. 41–44 jKr. koko Palestiinaa eli sitä aluetta, jota hänen isoisänsä Herodes Suuri oli hallinnut.

Hänen poikansa oli Herodes Agrippa II, joka myöhemmin mainitaan Paavalin historiassa (Apt 25:13 ym.), ja hänen nuorin tyttärensä Drusilla oli maaherra Feeliksin vaimona (Apt 24:24).

- 12:2 Tämä Jaakob oli toinen Sebedeuksen pojista, Mt 10:2, 20:20, eli siis Johanneksen veli. Vrt. Apt 12:17.

Näin kuoli ensimmäinen apostoli. Herodes Agrippa I oli saanut kasvatuksensa Roomassa, ja keisari Caligula oli hänen ystävänsä. Ilmeisesti sieltä hän oli oppinut toimintatapansa, joita hän nyt sovelsi uskoviin. Ja kenties hän halusi näyttää uskaltavansa tehdä saman kuin setänsä Herodes Antipas oli tehnyt Johannes Kastajalle.

- 12:3 Ihmisillä oli omanlaisiaan mieltymyksiä. Niitä juutalaisia, jotka vastustivat evankeliumia, miellytti apostoli Jaakobin mestaaminen. Kamala mieltymys.

Herodes oli mielistelijä. Hän oli valmis mielistelemään ketä tahansa ja tekemään mitä tahansa, kunhan se vain ajoi hänen omaa etuaan. Sellaiseen ihmiseen ei voi luottaa.

Happamattoman leivän juhla, ks. Mt 26:17.

- 12:8 Sandaalit (2x) olivat puu- tai nahkapohjaiset kengät, jotka oli sidottu jalkaan nahkahihmalla: Mk 6:9, Apt 12:8.

- 12:10 Tässä on maailman historian ensimmäiset automaattiovet: Herodeksen vankilan rautaportit.

Muita automaatteja oli ollut jo aiemminkin:

Mk 4:28, maa tuottaa itsestään viljan,

Jos 6:5, jossa kerrotaan LXX:n mukaan, että Jerikon muuri sortui itsestään, automaattisesti.

12:11 Tähän asti Pietari oli kulkenut kuin unissakävelijä, mutta nyt hän tuli tolkkuihinsa. Jumala ei tehnyt apostoleista unissasaarnaajia.

12:12 Johannes Markuksesta puhutaan jakeissa Apt 12:12,25, 13:5,13, 15:37s. Hän oli Paavalin työtoverin Barnabaan serkku, Kol 4:10, Flm 1:24. Paavali halusi hänet luokseen Roomaan toisen vankikautensa aikana, 2Tm 4:11. Markus oli myös Pietarin oppilas, 1Pt 5:13. Markus kirjoitti hänen nimeään kantavan evankeliumin ilmeisesti paljolti Pietarin kertoman mukaisesti.

12:15 Olla järjiltään = <mainomai> (2x+5x). Näin sanottiin aiemmin meidän Herrastamme, Jh 10:20. Samoin LXX:n mukaan Jeremiasta, Jer 36:26. Myöhemmin myös Paavalista, Apt 26:24, mutta Paavali kumosi moisen väitteen, Apt 26:25. Tosin hän sittemmin varoitti, että kielillä puhuvista voidaan ajatella samoin, 1Kr 14:23. Enkeli tarkoittaa tässä suojelusenkeliä, Mt 18:10.

12:17 Tämä Jaakob (vrt. Apt 12:2) oli Jeesuksen veli, joka oli Jerusalemin srk:n johtavia veljiä yhdessä Pietarin kanssa. Vrt. Apt 15:13, 21:18, Jk 1:1.

12:18 Jumala on asettanut määrän elämämme päiville. Jaakob oli elänyt päivänsä täyteen, hänen lähtönsä aika oli tullut, ja siksi Herodes saattoi teloituttaa hänet, Apt 12:2. Sen sijaan Pietarin päivät eivät olleet vielä täynnä, joten Herra pelasti hänet Herodeksen kynsistä, eikä tämä voinut

tapattaa Pietaria.

Ei ihminen, mahtavinkaan, voi mitään Jumalaa vastaan.

12:19 Herodes käski viedä vartijat pois. Minne? Todennäköisesti rangaistaviksi, mahdollisesti teloitettaviksi. Vartijat vastasivat yleensä hengellään, jos vangit karkasivat. Tämäkään ihmeellinen tapaus ei saanut Herodesta nöyrytmään suuren Majesteetin edessä, vaan hän käytti maallisia valtuuksiaan ja rankaisi kiukuissaan vartijoita, jotka eivät olleet tehneet mitään väärää. Mutta hänen lähtönsä päivä oli jo hyvin lähellä, vaikkei hän sitä itse ymmärtänyt.

Mutta mitä ajattelivat nuo vartijat, jotka tiesivät, mitä todella oli tapahtunut? Ehkäpä ainakin joku heistä kääntyi Herran puoleen ja pelastui.

Herodeksen sisu ei kestänyt viipyä tämän jälkeen kauemmin Jerusalemissa, vaan hän lähti Kesareaan pönkittämään itsetuntoaan ja mahtiaan. Vrt. Apt 11:17.

12:20 Herodes käski lyödä miekalla Jaakobin kuoliaaksi, Herra käski enkelin lyödä Herodeksen pois päiviltä. Maallisen kunniansa ja loistonsa päivinä Herodes ei tahtonut antaa kunniaa Jumalalle. Mutta missä on tänä päivänä Herodeksen kunnia? Herran kunnia on sen sijaan iankaikkinen.

12:23 Historioitsija Josefus kertoo Herodeksen eläneen vielä viisi päivää tämän iskun jälkeen. Tuona aikana madot söivät häntä. Kurja kuolema. Jaakobilta sentään löytiin miekalla kaula katki.

Verbi <ekpsykhoo> $(1x+3x)$ = kuolla, heittää henkensä: Hes 21:12; Apt 5:5,10; 12:23.

Tätä verbiä käytetään vain Herodeksen, Ananiaan ja Safiran

kuolemasta, sekä LXX:ssa kanaanilaisen kuninkaan Jaabinin sotapäällikön Siiseran kuolemasta, Tm 4:21.

13:1 Profeetat, ks. Apt 11:27.

Opettajat (<didaskalos> 59x) ovat henkilöitä, joilla on Pyhän Hengen antamana armoituksena kyky opettaa seurakuntaa evankeliumin uskon ja Jumalan sanan tuntemiseen:

1Kr 12:28–29, Ef 4:11, 1Tm 2:7, 2Tm 1:11, Hpr 5:12,

Jk 3:1. Lähtökohtana on se, että meidän todellinen opettajamme on Jeesus itse ja Pyhä Henki.

Barnabas, myös Joosef Barnabas, Apt 4:36, Paavalin työtoveri, oli kotoisin Kyproksen saarelta. Hän oli leeviläistä sukua ja oli johtavia veljiä alkuseurakunnassa.

Luukios saattaa olla sama mies, joka mainitaan Rm 16:21.

Tässä on kyseessä Herodes Antipas, Herodes Suuren poika, Mt 2:1,22, 14:1, Mk 6:14. Hän oli Galilean ja Perean neljännesruhtinas v. 4 eKr. – 39 jKr.

Kasvinkumppani oli hovititteli, joka osoitti, että mainittu henkilö oli saanut kasvatuksensa yhdessä hallitsijan poikien kanssa.

13:2 Lähetyuskäskyn Herra on antanut koko seurakunnalle, Mt 28:19–20, Mk 16:15–16, Lk 24:46–49, Jh 20:21–23, mutta lähetyskutsun hän antaa valitsemilleen yksilöille. Niinpä lähetystyö on koko seurakunnan työtä, vaikka vain jotkut lähtevät maan ääriin. Seurakunnan tehtävä on olla lähettäjänä, niin hengellisenä kuin taloudellisenä tukijana.

13:3 Paasto, ks. Mt 6:16, Lk 18:12. Mainituissa Vuorisaarnan kohdissa Jeesus edellyttää, että hänen opetuslapset paastoavat.

- 13:4 Seleukia, Antiokian satamakaupunki, sijaitsi Orontes-joen suulla.
- 13:5 Paavali julisti aluksi evankeliumia juutalaisille, joille sitä pitikin ensin tarjota, Apt 3:26, 13:14,46, 14:1, 16:13, 17:1,2,10, Rm 1:16.
Mutta kun juutalaiset paaduttivat itsensä ottamasta vastaan totuuden sanaa ja sulkiivat synagogansa häneltä, hän meni pakanoiden luo, jotka ottivat vastaan pelastuksen evankeliumin, Apt 13:44s.
Juutalaisten Kristus-viha ja heidän hylkäyksensä tuotti Paavalille paljon sisäisiä taisteluja, niin kuin nähdään Roomalaiskirjeen luvuista 9–11, joissa hän käsittelee kysymystä laajasti. Paavali uskoi Israelin pelastumiseen ja näki johdatuksen pakanoiden luo Pyhän Hengen määräämänä sekä Jumalan valmistuksena Israelin pelastumiselle.
- 13:6 Barjeesus oli juutalainen povarinoita, joka väitti voivansa taikakeinojen avulla ennustaa tulevia asioita. Hän oli niitä tietäjiä ja tähdistäennustajia, joita siihen aikaan esiintyi Rooman valtakunnassa ja jotka taikauskon yleisyyden takia saivat myös ylhäisön kannatusta. Vrt. Jer 5:4–5.
- 13:7 Vaikka roomalainen käskynhaltija Sergius Paulus oli älykäs mies, hän silti oli noidan ja väärän profeetan pauloissa. Älykkyys ei näytä kulkevan yhdessä totuuden kanssa.
- 13:9 Tässä mainitaan ensimmäisen kerran Paavalin kreikkalais-roomalainen nimi. Juutalaisten yleisen tavan mukaan hänellä oli sekä juutalainen, heprealainen, nimi Saul että kreikkalais-roomalainen nimi Paulos eli Paavali.

- 13:11 Joksikin aikaa = <akhri kairou> (2x) = sm: määrättyyn aikaan asti. Sama ilmaus on Lk 4:13.
- 13:13 Pamfylia oli Vähä-Aasian eteläosan maakunta. Pergen kaupunki sijaitsi sen rannikolla.
Tässä vaiheessa Johannes eli Markus jätti jostakin syystä Paavalin ja muut ja palasi Jerusalemiin.
- 13:14 Pisidian Antiokia, ks. Apt 6:5.
- 13:15 Synagogan jumalanpalvelus, ks. Lk 4:16.
Kun Kirjoituksia oli luettu, saatettiin pitää lyhyt puhe tai saarna. Se ei ollut välttämätöntä, mutta jos paikalla oli kirjanoppineita, oli tavallista, että heitä pyydettiin puhumaan seurakunnalle.
- 13:16 Te, jotka pelkäätte Jumalaa: ks. Apt 2:11, 10:2.
- 13:18 Jumala sieti ja kantoi kansaansa autiomaassa, vaikka se oli elämäntavoiltaan niskurikansa. Tosin vanha sukupolvi kaatui autiomaahan ja uusi sukupolvi pääsi perille luvattuun maahan.
- 13:19 Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: jakoi niiden maan heille perinnöksi arvalla.
- 13:20 Joissakin kreik. teksteissä alku on toisin päin: edellä oleviin asioihin oli kulunut 450 vuotta (Egyptissä n. 400 v + autiomaassa n. 40 v + maan jakaminen n. 10 v) ja sen jälkeen alkoi tuomareiden aika.
- 13:22 Jakeen loppu sm: kaiken minun tahtoni. Ks. 1Sm 13:14.
Sen lisäksi Daavid teki muutakin, oman tahtonsa mukaan tai vihollisen yllyttämänä. Mutta hairahduttuaan hän katui.
- 13:26 Bys: Teille on lähetetty.

- 13:33 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 2:7.
- 13:34 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 55:3.
- 13:35 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 16:10.
- 13:39 Tulee vanhurskaaksi = julistetaan synnin syyllisyydestä vapautetuksi Jumalan edessä, Rm 3:21–26.
- 13:41 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Hab 1:5.
Verbi kertoa = <diheegeomai> (4x+2x) = kuvailla, kertoa seikkaperäisesti tapahtumien kulku: Apt 13:41, 15:3.
LXX:ssa se esiintyy Job 12:8, Ps 118:17, Hes 12:16, Hab 1:5, josta tämä onkin suora lainaus.
- 13:43 Jumalaapelkäävät käännynnäiset, vrt. Apt 13:13,26.
Ks. Apt 2:11, 10:2.
- 13:44 Joissakin kreik. teksteissä jakeen lopussa on: Herran sanaa.
- 13:46 Nuo juutalaiset tuomitsivat itse itsensä: emme ole iankaikkisen elämän arvoisia, kun hylkäämme evankeliumin sanoman. Ihminen on iankaikkisen elämän arvoinen vain Jeesuksen Kristuksen ansiosta.
- 13:47 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 49:6.
- 13:50 Nämä juutalaiset olivat varsinaisia lobbareita. He vetelivät naruista kulissien takana ja saivat kaupungin johtomiehetkin tanssimaan oman pillinsä mukaan kuin sätkynuket.
Jumala varjelkoon maamme ja kansaamme tällaisilta johtomiehiltä ja myös lobbareilta.
Näiden ylhäisten naisten jumalanpelko oli pinnallista ulkokuorta aivan kuten Herramme Jeesus oli sanonut profeetta Jesajan ennustaneen jo paljon aiemmin (n. 700 eKr), Mt 15:9, Jes 29:13.

Mutta on toisenlaisiakin jumalaapelkääviä tai ylhäisiä ihmisiä, Mk 15:43, Apt 17:4,12.

- 13:51 Apostolit eivät jääneet riitelemään vastustajien kanssa vaan toimivat Herran Jeesuksen neuvon mukaan, Mt 10:14, Mk 6:11, Lk 9:5, 10:11.

Ikonion (nykyisin Konja) oli vanha kaupunki Vähä-Aasian Lykaoniassa, suuren valtatie varrella. Lykaonia kuului apostolien aikana Galatia hallintoalueeseen.

- 14:2 Eivät uskoneet on käännös verbistä <apeitheoo> (14x) = olla tottelematta, niskoitella, olla suostumatta uskomaan. Nämä juutalaiset olivat niskureita kuten esi-isänsäkin eivät suostuneet uskon kuuliaisuuteen Messiastaan kohtaan. He eivät taipuneet sydämessään Jumalan tahtoon vaan mieluummin niskuroivat ja kulkivat oman tahdon tietä, asettuivat vastustamaan evankeliumia ja yllyttivät vielä muitakin, jopa pakanoita, siihen.

- 14:4 Evankeliumin seuraus on, että maailma jakaantuu, mutta seurakunta yhdistyy.
Ks. Mt 10:34, Lk 12:51–53, Jh 13:34–35 ja Apt 4:32.
Apostolitkin (huom! monikko) olivat syntyperältään juutalaisia, mutta se ei enää merkinnyt heille mitään, kun he olivat Jeesuksen Kristuksen omia, Gal 3:26–29.

- 14:5 Yrittivät rynnätä = <egeneto hormonee> = sm: tapahtui ryntäys, tai tuli aikomus.
Pohjana on verbi <hormaoo> (5x) = rynnätä, syöksyä: Mt 8:32, Mk 5:13, Lk 8:33, Apt 7:57, 19:29.
Evankeliumin vastustajien aikomus oli kuin suuren sikalauman ryntäys kohti tuhoa.

- 14:6 Jotkut väittävät, että mies ei lähde karkuun. Sellainen väite on tyhmyyttä. Jeesus neuvoi opetuslapsiaan toisin, Mt 10:23.
Myös hengellisesti tulee paeta haureutta ja epäjumalanpalvelusta, 1Kr 6:18, 10:14.
- 14:8 Hervoton (UT 1938), voimaton (RK 2012, LLL) = <adynatos> (10x) = 1) voimaton, kykenemätön, Apt 14:8, 2) heikko, Rm 15:1, Jl 4:10 (LXX), 3) mahdoton, Mk 1:27, Rm 8:3, Hpr 10:4, 11:6.
Sana esiintyy 10x UT:ssa ja LXX:ssa 16x, joista 14x Jobin kirjassa, jossa se on köyhän, kurjan ja vaivaisen vastineena.
- 14:11 Väkijoukko uskoi omaa aistihavaintoaan: Paavali oli tehnyt ihmeen! Hehän näkivät sen omin silmin. Mutta silti he olivat väärässä: ei Paavali tehnyt ihmettä vaan Herra Jeesus.
Sama ongelma on tämän päivän tiedemiehillä ja luonnon tutkijoilla – he näkevät kuinka tarkoituksenmukaisesti koko luomakunta toimii, mutta silti he eivät näe Luoja.
Vaikka kreikkalainen kulttuuri oli vallitsevana Vähä-Aasiassa, säilyivät kansan kielet kreikan kielen rinnalla. Paavali ja Barnabas eivät ymmärtäneet lykaonian kieltä eivätkä sen vuoksi käsittäneet kansan huutoja.
- 14:12 Kreikkalaisten uskomuksissa Zeus oli pääjumala ja Hermes jumalten sanansaattaja. Paavali johti puhetta nuoruuden innolla (<ho heegoumenos tou logou>) ja Barnabas vanhempana veljenä oli taustalla, joten kuulijakunnan reaktio oli hyvin ymmärrettävä.
- 14:14 Vaatteiden repäiseminen (34x) oli osoitus kauhistumisesta: 1Ms 37:29,34; 44:13; 4Ms 14:6; Jos 7:6; Tm 11:35; 1Sm 4:12; 2Sm 1:2,11; 3:31; 13:31; 15:32; 1Kn 21:27;

2Kn 2:12; 5:7,8; 6:30; 11:14; 18:37; 19:1; 22:11,19;
2Ak 23:13; 34:19,27; Esr 9:3,5; Est 4:1; Jes 36:22; 37:1;
Jer 36:24; Mt 26:65; Mk 14:63; Apt 14:14.
Vrt. 3Ms 21:10; Jl 2:13.

- 14:15 Vajavainen = <homoiopathees> (2x) = saman luontoinen:
Apt 14:15, Jk 5:17. Niin VT:n profeetat kuin UT:n apostolit
olivat yhtä vajavaisia ihmisiä kuin me muutkin.
Paavalilla ja Barnabaalla oli terve hengellinen itsetunto
(Ef 3:8): he ymmärsivät olevansa vajavaisia ihmisiä ja
armosta pelastettuja Jumalan lapsia ja Jeesuksen todistajia.
Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista 2Ms 20:11, Ps 146:6.
- 14:16 Verbi <paroikhomai> (1x) = mennä ohi, kulua (ajasta),
esiintyy vain tässä. Ei esiinny LXX:ssa.
Verbi <eaoo> (13x+11x) = 1. sallia, 2. päästää, 3. jättää.
- 14:17 Sana <eufrosyynee> (2x) = ilo, riemu: Apt 2:28, 14:17,
mutta LXX:ssa yli 100x.
Tästä sanasta lienee johdettu naisen nimi Eufrosyyne.
Kaunis nimi kauniille tyttövauvalle.
- 14:18 Sana <molis> (1x+6x) = vaivoin, töintuskin, tuskin:
Snl 11:31, Apt 14:18, 27:7,8,16, Rm 5:7, 1Pt 4:18.
- 14:19 Paavalin omat kärsimykset olivat vahvistuksena hänen
sanoilleen, että Jumalan valtakuntaan mennään monen
ahdistuksen kautta, Apt 14:22.
Stefanoksen kivittäminen oli Paavalilla usein kipeänä
muistona, Apt 22:4,20, 26:10. Nyt kun Paavalia kivitettiin,
se varmasti oli jälleen hänen mielessään.
- 14:20 Paavali ei ollut kuollut vaan valekuollut. Hän ymmärsi, että
joskus petojen kanssa taistellessa on paras näytellä kuollutta.

- 14:22 Verbillä <parakaleoo> (109x) on monia merkityksiä.
Ahdistukset: ks Ps 71:20.
- 14:23 Vanhimmat = <hoi presbyteroi> ovat seurakunnan hengellisiä johtajia, paimenia ja kaitsijoita, joiden tulee hoitaa Jumalan seurakuntaa niin kuin paimen kaitsee laumaansa, kun hän vaalii ja ruokkii sitä ja puolustaa sitä petoja vastaan. Ks. Apt 20:28.
Hengellinen johtajuus ei ole uskonnollista, taloudellista tai poliittista johtajuutta vaan nöyryyttä palvella Herraa.
Vaikeuksissakin Paavali osoitti hengellistä johtajuutta vieraillessaan seurakunnissa, rohkaistessaan niitä ja valitessaan niille vanhimmat.
- 15:1 Nämä miehet väittivät, ettei usko Kristukseen riitä vaan jotakin tarvitaan jotakin lisää, jotta voi pelastua. Tässä tapauksessa se oli ympärileikkaus. Myöhemmin näitä lisäyksiä on esitetty erilaisia, mutta ne kaikki ovat väärää opetusta. Paavali joutui paljon taistelemaan tällaisia lisäilijöitä ja heidän oppejaan vastaan.
- 15:2 Seuraavissa jakeissa kerrotaan apostolien kokouksesta, joka pidettiin talvella 49–50 jKr. ja joka oli erittäin merkittävä lähetystyön kannalta. Paavali kertoo samasta kokouksesta Galatalaiskirjeen 2. luvussa.
- 15:5 Nämä miehet kyllä uskoivat, että Jeesus on Messias, mutta he eivät olleet päässeet vapauteen farisealaisuudesta. Niinpä he olivat sitä mieltä, että pelastukseen tarvittiin myös rituaalisen lain pitäminen. Tämän suunnan kannattajia nimitetään judaisteiksi.
Paavalin kirjeistä, erityisesti Galatalaiskirjeestä, käy ilmi, että judaistit aiheuttivat paljon vaikeuksia Paavalille hänen lähetysmatkoillaan pakanoiden keskuudessa.
- 15:7 Jo kauan sitten = <af heemeroon arkhaioon> = sm:
muinaisista päivistä asti.

Ehkäpä Pietari halusi saada sanoilleen lisää arvovaltaa käyttämällä tätä raamatullista ilmausta, joka esiintyy VT:ssa (LXX:ssa) eri muodoissa 6x: Ps 44:2, 77:6, 143:5, Jes 37:26, Val 1:7, 2:17. Samaa menetelmää ovat myöhemminkin käyttäneet lukemattomat pienemmätkin puhujat. Pietari oli ensimmäisenä julistanut evankeliumia pakanoille, Apt 10 – 11. Hän halusi muistuttaa, että hän julisti ensimmäisenä evankeliumia pakanoille, Paavali ym. julistajat tulivat hänen jälkeensä. Järjestys se olla pitää!

- 15:8 Sydänten tuntija = <kardiognoostees> (2x): Apt 1:24, 15:8. Jumala antoi pakanoillekin Pyhän Hengen uskon kautta, vaikka he olivat ympärileikkaamattomia eivätkä pitäneet rituaalista lakia.
- 15:10 Jumalan kiusaaminen on hänen selvästi ilmaistun tahtonsa vastustamista. Pietari ymmärsi ja vakuutti, ettei pakanuudesta Jeesuksen puoleen kääntyneiden kannettavaksi voi laittaa sellaista kuormaa, jota juutalaiset itsekään eivät olleet jaksaneet kantaa.
- 15:11 Pietari ymmärsi, ettei kristityillä ole eroa, ovatpa he sitten juutalaisia tai pakanoita syntymänsä puolesta.
- 15:13 Jaakob, ks. Apt 12:17.
- 15:14 Jumala ottaa pakanoistakin kansan omalle nimelleen, eikä suinkaan minkään kirkon, herätysliikkeen, opinkappaleen, kirkkoisän tai uskonnollisen juhlapäivän nimelle.
- 15:16 Jakeissa 16–17 on suora lainaus jakeista Am 9:11–12. Tässä niin kuin usein UT:ssa lainataan VT:n kirjoituksia

LXX:n mukaisesti. LXX eli Septuaginta on VT:n kreikankielinen käännös ennen v. 200 eKr.

15:17 Kaikki pakanat, jotka on otettu minun nimiini, ts. kansat, jotka kuuluvat Herralle. Näiden ympärileikkaamisesta ei puhuta, mistä Jaakob ymmärsi ja päätteli, ettei kääntyneiltä pakanoilta tule vaatia ympärileikkausta.

15:18 Bys: Herralle ovat ikiajoista tunnettuja kaikki hänen tekonsa.

15:20 Epäjumalista saastunut = liha, joka on uhrattu epäjumalille, 1Kr 8:4.

Haureus = <porneia> (25x), josta on johdettu sana porno, tarkoittaa kaikkia siveettömyyden muotoja, niin esiaviollisia kuin avioliiton ulkopuolisia suhteita, ja kaikenlaisia perversioita.

Jumala on luonut ihmisen mieheksi ja naiseksi, seksuaaliseksi olennoiksi, jotta he voivat elää keskinäisessä sukupuolisuhteessa Jumalan säätämässä avioliitossa.

Ks. 1Ms 2:24, Mt 19:4–6, Mk 10:6–9, Ef 5:31.

Liha, josta veri on laskematta, tarkoittaa tukehduttamalla teurastetun eläimen lihaa. Tästä pakanallisesta tavasta kertoo esim. Herodotos Historiakirjoissaan.

Sana = <pniktos> (3x) = sm: tukehdutettu: Apt 15:20,29, 21:25.

Herodotos kertoo, että skyytit uhrasivat epäjumalille tukehduttamalla uhrieläimet, ja nyljettyään uhrieläimet he heti keittivät lihat verineen (4. kirja: 60). Tällainen ei kuulunut Mooseksen lakiin eikä ole evankeliumin mukaista, joten apostolit näkivät hyväksi varoittaa pakanuudesta kääntyneitä kristittyjä tällaisesta lihasta.

Mooseksen lain mukaan teuraseläimen veri piti laskea kokonaan pois, ja sen syönti oli jyrkästi kielletty, koska lihan sielu (= elämä) oli veressä, 3Ms 17:11.

- 15:22 Silas eli Silvanus oli Paavalin työtoverina toisella lähetysmatkalla, Apt 15:36 – 18:22.
- 15:23 Bys: apostolit, vanhimmat ja veljet.
- 15:24 Bys: hämmennyksiin sanomalla, että pitää ympärileikkauttaa itsensä ja noudattaa lakia.
- 15:34 Jae puuttuu vanhimista käsikirjoituksista.
- 15:38 Samankaltainen mielenlaatu kuin nuorella Paavalilla suhteessa Markukseen, Apt 15:36–41, oli myös osalla Daavidin sotilaista, 1Sm 30:22. Iän myötä Paavalin asenne muuttui lempeämmäksi Markuksen suhteen ja veljesyhteys palasi heidän välilleen: Kol 4:10; 2Tm 4:11; Flm 1:24.
- 15:39 Olisikohan veljien pitänyt ensin rukouksessa kysyä Jumalan johdatusta, jolloin he olisivat ymmärtäneet sulassa sovussa, että Herra tahtoo Paavalin ja Barnabaan lähtevän eri suuntiin ja ottavan mukaansa nuorempia evankeliumin työntekijöitä. Paavali oli jo saanut kasvaa Barnabaan työtoverina, joten hänen oli aika irtaantua Barnabaasta ja kouluttaa nuorempia vastuunkantajia. Noh, tämä ilmiö ei ehkä ollut Jumalan johdatus vaan sallimus. Onneksi välikirjo ei ollut pysyvä, sillä myöhemmin Paavali puhui sekä Barnabaasta että Markuksesta lämpimästi: 1Kr 9:6, Gal 2:9, Kol 4:10, 2Tm 4:11, Flm 24.
- Paavalikin oli vajavainen ihminen niin kuin me muutkin. Nuorena hän oli kiivas, hengellisen kasvun myötä hänestä tuli lempeämpi, 1Ts 2:7.

- 15:40 Bys: Jumalan armon haltuun.
- 16:1 Timoteus (24x) oli Paavalin läheisimpiä työtovereita. Hänet mainitaan usein Apostolien teoissa ja Paavalin kirjeissä.
- 16:3 Tässä tilanteessa Paavali antoi periksi juutalaisuudelle. Oliko se Jumalan tahdon mukainen ratkaisu vai virhe? Tiituksen suhteen hän toimi toisin, Gal 2:1–5. Korintissa olevalle Jumalan seurakunnalle hän antoi neuvon, ettei kenenkään pidä uskoon tultuaan ympärileikkauttaa itseään, 1Kr 7:17–19. Myöhemmin Paavali oppi ns. kantapään kautta, ettei juutalaisia kannata yrittää mielistellä, siitä ei ole mitään hyötyä, Apt 21:17–36, 22:17–22, 23:1–22.
- 16:5 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: seurakuntien määrä lisääntyi päivä päivältä.
- 16:6 Galatia oli Vähä-Aasian maakunta niemimaan keskiosassa. Se oli roomalainen provinssi, jonka pääkaupunkina oli Ankira, nyk. Ankara, Turkin pääkaupunki. Aasia oli maakunta nykyisen Vähä-Aasian länsiosassa. Se oli roomalainen provinssi, joka oli perustettu 133 eKr. ja käsitti Mysian, Lyydian, Frygian ja Kaarian. Sen pääkaupunki oli Efeso.
- 16:7 Mysia ja Bitynia olivat alueita Vähä-Aasian luoteiskulmassa. Verbin yrittää = <peiradzoo> (38x) muoto (ind.impf.) osoittaa, että he yrittivät määrätietoisesti, useita kertoja, ei ainoastaan kerran.
- 16:8 Trooas oli maakunta ja kaupunki Vähä-Aasiassa lähellä Dardanellien salmen eteläpäättä.

- 16:9 Makedonia oli apostolien aikana roomalainen hallintoalue, joka käsitti Kreikan pohjoisosan. Tärkeimmät kaupungit olivat Fillippi, Amfipolis, Tessalonika, Beroia ja Neapolis.
- 16:10 Bys: Herra oli kutsunut.
Tämä merkitsi evankeliumin saapumista ensimmäistä kertaa Eurooppaan, josta sittemmin tuli kristinuskon huomattavin alue ja lähetystyön tukialue.
Jakeessa on ensimmäisen kerran me-muoto, eli tässä vaiheessa Luukas liittyi mukaan Paavalin matkaseurueeseen.
- 16:11 Otimme suoran kurssin = <euthydromeoo> (2x) = matkustaa suorinta tietä: Apt 16:11, 21:1.
- 16:12 Filippi sijaitsi n. 13 km:n päässä rannikolta.
Siirtokunta = <koloonia> (1x) tarkoitti Rooman ulkopuolella olevaa aluetta, joka oli osoitettu roomalaisten asuinpaikaksi ja jolle myönnettiin eräitä etuoikeuksia.
Filippissä asui pääasiassa entisiä roomalaisia sotilaita ja heidän jälkeläisiään.
- 16:14 Lydia on ensimmäinen UT:n mainitsema eurooppalainen kristitty. Naiset voittivat jälleen kerran!
Ilmeisesti miehet ovat olleet ensimmäisiä vain luomisessa. Ja toisen ihmisen tappamisessa.
Purppura oli arvokasta väriainetta, jota saatiin varsinkin Foinikian rannikolla elävästä purppurasimpukasta.
Tyatira oli kaupunki Lydian maakunnassa, Vähä-Aasian länsiosassa. Se oli kuuluisa purppuravärjäymöistään ja -kutomoistaan. Yksi Ilmestyskirjan alussa olevista kirjeistä on osoitettu Tyatiran seurakunnalle, Ilm 1:11, 2:18s.
- 16:15 Majailemaan = sm: jääkää/ viipykää.
Verbi <parabiadzomai> (2x) = pakottaa tekemään jtk,

vaatimalla vaatia, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Lk 24:29.
Molemmissa kohdissa myönteisessä merkityksessä.

16:17 Bys: julistavat meille.

16:18 Verbi <diaponeomai> (2x) = kiusaantua, närkästyä, saada tarpeekseen: Apt 4:2, 16:18, lisäksi LXX:ssa Srn 10:9 merkityksessä loukata itsensä (fyysisesti).

16:20 Päälliköt (AS: poliisiupseerit) olivat kaksi roomalaista virkamiestä, joilla oli ylin valta Filippiässä.
Heidän alaisinaan oli oikeudenpalvelijoita, Apt 16:35,38.
Viittaus juutalaisuuteen voi tarkoittaa, että Filippiässä oli juutalaisvihaa.

16:24 Verbi <asfalidzoo> (1x+4x) = varmistaa, vartioida tarkasti:
Jes 41:10, Mt 27:64,65,66, Apt 16:24,.

16:25 Sana <mesonyktion> (4x+4x) = keskiyö, puoliyö.
Paavali ja Silas toteuttivat Herran sanaa, Ps 119:62
(LXX:ssa Ps 118:62): Puoliyöstä minä nousen kiittämään
sinua sinun vanhurskautesi oikeuksista.
Myöhemmin Paavali pitkitti puheensa puoliyöhön
dramaattisin seurauksin, Apt 20:7.

16:27 Ks. Apt 12:19.

16:28 Itsemurha ei ole ratkaisu vaikeimmissakaan tilanteissa,
mutta evankeliumi on paras ratkaisu.

16:29 Sana valo on monikossa, ilmeisesti hänelle tuotiin useita soihtuja tai lampuja.

16:32 Joissakin kreik. teksteissä: Jumalan sanaa.

16:33 Varsinaiset kastejuhlat: apostolit, jotka oli piestyy perin
pohjin ja heitetty kahlittuina vankityrmään, vapauduttuaan

julistivat ensin Herran sanaa, kuulijat tulivat uskoon, sitten apostolien haavat pestiin ja uskoon tulleet kastettiin.

Mitähän nykyiset saarnamiehet tykkäisivät tällaisesta?

- 16:35 Oikeudenpalvelija = <rabdoukhos> (2x) = sm: raipankantaja, liktori: Apt 16:35,38.

Varsinainen valtion virka heilläkin, ensin piti piestä miehiltä selkänahka verille ja heittää heidät vankityrmään, ja sitten tulla kertomaan päällikköjen päätös: Lähtekää vetämään tästä kaupungista!

- 16:36 Vanginvartijalle tämä oli varmaan iloinen uutinen ja rukousvastaus, mutta...

- 16:37 Rooman kansalaisia ei saanut tuomita häpeällisiin rangaistuksiin, esim. ruoskimiseen.

Paavali ei tykännyt moisesta oikeuden käytöstä, nuori mies kun oli vielä, mutta myöhemmin oppi oloihinsa tyytymään, Fil 4:11. Nyt hän tiesi oikeutensa ja osasi niitä myös käyttä.

- 16:38 Oli syytäkin pelästyä, sillä nyt heitä itseään uhkasi oikeus ja tuomio.

- 16:39 Päälliköillä oli muuttunut ääni kellossa, he suostuttelivat ja pyysivät, eivät enää käskeneet.

- 17:1 Amfipolis ja Apollonia sijaitsivat tärkeän roomalaisen tien, via Egnatian varrella, joka yhdisti Vähä-Aasian maakunnat Roomaan.

Luukas jäi ilmeisesti Filippiin, koska ei enää kerro me- vaan he-muodossa matkan jatkumisesta.

- 17:2 Tapansa mukaan = <kata to eioothos autou> tulee verbistä <eiootha> (joka on verbin <ethoo> perf.-muoto, 4x) = olla tapana, pitää tapanaan: Mt 27:15, Mk 10:1, Lk 4:16,

Apt 17:2.

Hyvistä tavoista kannattaa pitää kiinni, huonoista tavoista päästä eroon.

- 17:3 Paavalin sanat: Tämä Jeesus, jota minä teille juistan, on Kristus, sisältävät Jumalan seurakunnan uskontunnustuksen lyhyessä muodossa, Jh 20:28, Apt 2:36, 24:14–15, Fil 2:11.
- 17:4 Verbi <peithoo> = (pass) vakuuttua, luottaa, uskoa, suostua jhnk. Muutamien sydämet vakuuttuivat evankeliumista ja taipuivat uskomaan ja luottamaan Kristukseen. He liittyivät heti uskovien seuraan. Ks. Apt 10:2.
- 17:5 Heti tuli myös vastareaktio, johon kelpasivat apureiksi pahanilkiset torilla vetelehtijät, joille sopi lähteä mukaan saamaan vähän äksöniä tyhjänpäiväiseen elämään. Myöhemmin heistä jotkut tulivat ilmeisesti uskoon ja paikalliseen seurakuntaan, mutta elämäntavat eivät heti muuttuneet, 2Ts 3:10s.
- 17:6 Nämä kansankiihottajat ja mellakoitsijat syyttivät apostoleja koko maailman villitsijöiksi. Mitähän he itse ajattelivat olevansa? Kenties suuria totuuden ja isien uskon puolesta taistelijoita, joille kaikki oli luvallista. Tarkoitus pyhitti keinot. Toisaalta noiden mellakan nostajien sanat osoittavat, miten nopeasti evankeliumin sanoma oli edennyt. Koko maailman villitsijät: verbi <anastato'oo> (1x+3x) =
1. kiihottaa, villitä, Apt 17:6, (Dan 7:23),
2. yllyttää, Gal 5:12,
3. nostaa kapinaan, Apt 21:38.
- 17:10 Beroia (nyk. Veroia) on kaupunki Tessalonikasta n. 80 km länteen, sisämaassa.

- 17:12 Nämä ylhäiset henkilöt olivat sydämeltään erilaisia kuin aikoinaan jotkut juutalaiset ylhäiset, Neh 3:5.
Ihmisen ylhäinen asema ei tee hänestä ylpeää tai nöyrää, vaan sydämen asenne Jumalan edessä ratkaisee sen, samoin kuin alhaisemmissa asemissa olevilla.
- 17:13 Nämä juutalaiset olivat oman aatteensa innokkaita lähettejä, varsinaisia bolshevikkien kantaisiä.
- 17:15 Ateena oli menettänyt poliittisen merkityksensä, joka sillä aiemmin oli ollut, mutta se oli yhä kreikkalaisen sivistyksen ja taiteen keskus sekä antiikin kuuluisin yliopistokaupunki. Rooman vallan aikana se kuului Akhaian hallintoalueeseen, jonka pääkaupunkina oli Korinti.
- 17:16 Sana <kateidoolos> (1x) = täynnä epäjumalankuvia, esiintyy vain tässä.
- 17:18 Epikurolaiset ja stoalaiset filosofit olivat kahden huomattavimman filosofisen koulukunnan edustajia. Edelliset saivat nimensä Epikurokselta, joka syntyi Samoksella 341 eKr. ja kuoli Ateenassa 270 eKr. He olivat materialisteja ja opettivat, että ihmisen on elettävä siten, että hän saa elämästä suurimman mahdollisen nautinnon. Stoalaisuuden perustaja oli Zenon Kitionilainen, joka eli noin 333–264 eKr. Stoalaiset olivat panteisteja ja pitivät kaikkien ulkonaisten koettelemusten keskellä tyynenä säilyvää mielenrauhaa viisaan ihmisen tuntomerkkinä. Kovin korkealle eivät filosofit Paavalial arvostaneet, nimittäin sana <spermologos> (1x) = sm: jyvännokkija, merkitsee halveksivaa nimitystä: lavertelija, löpöttelijä, suunsoittaja.
Sanaa käytettiin henkilöstä, joka esitti toisten viisauksia,

tiedon jyvää, ominaan. Tällaisia filosofeja on nykyään joka maailman kolkassa. Mutta niin on ollut läpi historian, jopa kärsivää Jobia moitittiin tähän tyyliin, Job 15:8–9.

17:19 Areiopagi = <areios pagos> = Areksen kukkula.

Ares oli sodanjumalan kreikk. nimi.

Tämä kukkula sijaitsi Ateenassa Akropolis-kukkulalta luoteeseen. Areiopagilla kokoontui kaupungin korkein tuomioistuin, jota kutsuttiin samalla nimellä ja joka piti istuntonsa taivasalla. Tuomioistuin oli jaettu osastoihin, joiden tehtävänä oli etupäässä siveellisen ja uskonnollisen elämän valvominen ja kiellettyjen jumalanpalvelusten estäminen. Sen istunnoille oli ominaista vakavuus ja ankaruus. Tuomioistuimella oli suuri arvonanto sen oikeamielisyyden takia.

Erään osaston tehtävänä oli valvoa nuorison kasvatusta ja yleensä opetusta. Mahdollisesti sen edessä Paavali selvitti oppinsa sisältöä.

17:21 Siivekäs sanonta: Puhumalla ne asiat selviää, on varmaan lähtöisin näistä piireistä. Miten lie käytännössä?

17:22 Ateenalaiset olivat hyvin uskonnollisia.

Sana <deisidaimoon> (1x) = uskonnollinen, jumalia pelkäävä, esiintyy vain tässä, ja tässäkin sen komparatiivimuoto, joka merkitsee: mitä suuremmassa määrin uskonnollinen.

Vrt Apt 25:19.

17:23 Tuntematon jumala: Kansallisissa hätätilanteissa kreikkalaiset uhrasivat myös vieraille jumalille, joiden nimiä he eivät tienneet, lepyttääkseen niitä.

On mahdollista, että alttari oli pystytetty Israelin Jumalalle.

Häntä voitiin nimittää tuntemattomaksi Jumalaksi, koska hänen nimeään <jhwh> ei saanut lausua.

Sana <agnoostos> (1x) = (tiedon puutteen takia) tuntematon.

Tulee verbistä <agnoeoo> (22x), ks. 1Tm 1:13, 1Pt 1:14.

- 17:26 Bys: yhdestä ainoasta verestä, eli siis Aadamista. Olemme kaikki ihmiset verisukulaisia keskenämme.
Jumala on säätänyt ihmiselle ajat ja rajat, 1Ms 6:3, Ps 90:10, Apt 17:26. Me olemme ajan vankeja.
Mutta Jumala on ajan hallitsija, Ps 90:4, 2Pt 3:8. Ks. Tt 1:3.
Suotta ei Mooses pyytänyt Herralta: Opetä meitä laskemaan päivämme oikein, että saisimme viisaan sydämen, Ps 90:12.
- 17:27 Mikä on ihmisen elämän tarkoitus?
Ensiksi etsiä Jumalaa, Apt 17:26–27.
Sen jälkeen kun ihminen on tullut Herran Jeesuksen omaksi, kantaa hedelmää, Jh 15:1–8. Vrt. Kol 1:6.
- 17:28 Kyseiset runoilijat olivat Aratos (n. 310–240 eKr.) ja Kleantes (n. 330–230 eKr.). Paavalilla oli siten inhimillistä sivistystä myös tällä alalla.
- 17:29 Näin oli aiemmin kuviteltu Israelin historiassakin halki sukupolvien, Jes 40:18–20, 44:13.
Inhimillinen ajatus, tiede ja taide ei pysty selvittämään jumaluutta. Jumala on ilmoittanut itsensä Kristuksessa ja evankeliumin sanassa, Kol 2:8–9.
Luulojen kirja: Lk 3:23, tutki!
- 17:30 Verbi <hyperorao> (26x+1x) =
1) katsoa ylen, väheksyä, halveksua: esim. 1Ms 42:21,
2) jättää huomiotta, katsoa läpi sormiensa, sietää: Apt 17:30.

- 17:31 Vakuus = <pistis> (33x+243x) =
1) uskollisuus, luotettavuus,
2) usko, luottamus,
3) takuu, tae, vakuus, todistus.
- 17:32 Ivata = <khleuadzoo> (1x) esiintyy vain tässä, mutta sen johdannainen <diakhleuadzoo> jakeessa Apt 2:31.
- 17:33 Paavali ei jäänyt väittelemään ivailijoiden kanssa. He olivat materialisteja eli heille puhe kuolleiden ylösnousemuksesta oli täyttä hullutusta, he eivät voineet tuossa vaiheessa ymmärtää hengellisiä asioita.
Ehkäpä Jumala myöhemmin antaisi heille mahdollisuuden mielenmuutokseen ja kääntymyksen.
- 18:1 Korintti oli Kreikan huomattavin kauppakaupunki. Sillä oli kolme satamaa, joista Kenkrea mainitaan Uudessa testamentissa: Apt 18:18, Rm 16:1.
Korintissa oltiin vieraita uskontoja kohtaan suvaitsevampia kuin muissa Kreikan kaupungeissa. Korintti oli tunnettu ylellisyydestään ja paheistaan. Apostolien aikana se oli Akhaian hallintoalueen pääkaupunki, jonka alaisuuteen kuului Kreikan eteläosa.
- 18:2 Nimi Akvila (= kotka) on latinalainen muoto kreik. nimestä Akylas, samoin jakeissa Apt 18:18,26, Rm 16:3, 1Kr 16:19, 2Tm 4:19.
Juutalaisten karkotus tapahtui Klaudiuksen (ks. Apt 11:28) kahdentenatoista hallitusvuotena, mutta tuo kielto kumottiin kaikessa hiljaisuudessa, Apt 28:17, Rm 16:3.
- 18:4 Verbin <peithoo> merkityskenttä on laaja, mutta tämä sama merkitys taivutella uskomaan, koettaa saada vakuuttumaan, esiintyy myös jakeissa Apt 26:28 ja 2Kr 5:11.

- 18:5 Bys: Paavali oli hengessään ahdistettu todistaessaan...
- 18:6 Pudistaa pöly vaatteistaan, ks. Lk 10:11.
- 18:7 Jumalaapelkäävä mies, ks. Apt 2:11, 10:2.
- 18:12 Gallion oli filosofi Senecan veli. Paavalin elämäntyyön ajanmääritysten kannalta on erittäin tärkeä tieto se, että Delfoista on katkelmina löydetty kiveen kirjoitettu keisari Klaudiuksen kirje, josta käy ilmi, että Gallion oli Akhaian maaherrana heinäkuun alusta 51 kesään 52.
- 18:13 Lainvastaisella tavalla = <para ton nomon> = vastoin lakia, esiintyy kerran myös LXX:ssa, Est 4:16.
- 18:14 Gallio käyttää ylimielisesti runollista ironiaa puhuessaan juutalaisille kaunopuhujille: ...olisi kohtuullista, että kärsivällisesti kuuntelisin teitä, oi juutalaiset. Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista ja meidän pienten ihmisten ajattelun rajallisuudesta. Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Hos 10:6, Mt 13:51, Lk 1:1,62, Jh 11:16, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12.
- 18:15 Hoitakaa ne itse, vrt. Mt 27:4,24.
- 18:17 Gallion ylimielisyys tulee yhä selvemmin ilmi: juutalaiset tapelkoot keskenään niin paljon kuin huvittaa, mitäpä se minulle kuuluu. Vaarallinen asenne kansan hallitsijalle.
- 18:18 Lupaus oli nasiirilupaus, ks. 4Ms 6:2ss. Se kesti tavallisesti 30 päivää, joiden aikana nasiiri ei saanut mm. leikata hiuksiaan, eikä syödä viinipuun tuotteita missään muodossa. Lupaus koski yleensä jotakin uskonnollista palvelusta.
- 18:19 Efesos, kaupunki Vähä-Aasian länsirannikolla, oli Paavalin aikana roomalaisen Aasian hallintoalueen pääkaupunki. Se

oli Rooman valtakunnan neljänneksi suurin kaupunki ja koko Vähä-Aasian käsittäneen kauppaliikenteen keskus.

- 18:22 Verbi <anabainoo> tarkoittaa matkustamista ylös Jerusalemiin Juudean vuoristoon. Sieltä taas matkustettiin alas, mitä ilmaisee verbi <katabainoo>, Lk 10:30.
- 18:24 Apollos (10x: Apt 18:24; 19:1; 1Kr 1:12; 3:4–6,22; 4:6; 16:12; Tt 3:13) oli luultavasti koulutettu juutalaisten kirjanoppineiden viisauden tuntemiseen. Näiden tärkeänä keskuksena oli Egyptin Aleksandria ja tunnetuimpana edustajana filosofi Filon (n. 20 eKr. – 40 jKr.). He tulkitsivat VT:ia allegorisesti, ts. tekstin sanojen takaa etsittiin kätettyä, salaista merkitystä. Apollos uskoi Jeesuksen Kristuksen Pelastajaksi, ja hänellä oli hyvät tiedot Jeesuksen julistuksesta ja teioista. Mutta Apollosen näkemys evankeliumista oli epätäydellinen, hän ei tuntenut mm. evankeliumin kastetta. Sana <logios> (1x) = oppinut, sivistynyt, puhetaitoinen. Sana on johdettu sanasta <logos> (330x), jonka merkityskenttä on hyvin laaja.
- 19:2 Apollos varmasti tiesi VT:n kirjoituksista lupauksen Hengen vuodattamisesta messiaanisenä aikana, mutta hän ei tiennyt, että tämä lupaus oli jo täyttynyt. Nuo opetuslapset eivät olleet vielä kuulleet, että Pyhä Henki on jo tullut, he luulivat sen tapahtuvan vasta tulevaisuudessa. Verbi <emi> = 1. olla, 2. tulla: vrt. Jh 7:39.
- 19:3 Jumala lähetti Johannes Kastajan kehottamaan Israelia kääntymykseen ja kastamaan ne, jotka ottivat vastaan hänen sanomansa, Mk 1:4, Jh 1:33. Ne, jotka ottivat vastaan

Johanneksen kasteen tunnustivat syntinsä ja julistivat uskovansa, että saavat anteeksiannon tulevalta Messiaalta.

19:9 Puhua pahaa = <kakologeoo> (4x) = puhua pahaa jstk, kirotta jtk: Mt 15:4; Mk 7:10; 9:39; Apt 19:9.

Johdamme nyt rohkeasti tästä verbistä uuden viran: kakologi = pahanpuhuja.

Paavali osoitti toiminnallaan, ettei Jumalan seurakunnassa ole kakologin virkaa, vaan se virka kuuluu seurakunnan ulkopuolelle! Ethän sinä ole kakologi?

Herran tie tarkoittaa Jeesus-tietä, Jh 14:6, uskon kuuliaisuutta evankeliumille. Samoin jakeessa Apt 19:23.

Koulu = <skholee> (2x+1x) tarkoittaa alun perin joutoaikaa, lepoa, vapaa-aikaa, vastakohtana raskaalle työnteolle. Tämä olisi kaikkien koululaisten hyvä muistaa.

Vitsikkäästi tämä sana esiintyy LXX:ssa jakeessa Snl 28:19. Mitähän LXX:n kääntäjät ovat oikein ajatelleet, he kun itse olivat luonnollisesti koulutettua väkeä. Ks. Apt 18:14.

19:13 Niiden, jotka itse eivät ole Herran Jeesuksen omia ja hänen palvelijoitaan, ei pidä ruveta käyttämään Jeesuksen nimeä. Sellainen toiminta nimittäin voi koitua heidän tuomiokseen ja turmiokseen, Mt 7:21–23.

Jakeiden 13–16 kertomus opettaa, ettei ihmisen ole hyvä leikitellä pahojen henkivaltojen kanssa, koska ne ovat todellisia pahoja voimia.

19:17 Jumala voi kääntää pahojen henkien toiminnankin evankeliumin menestykseksi, Esim. Kiinan kulttuurivallankumouksen (1966–1976) yksi päätavoite oli kitkeä evankeliumi – maolaisuuden näkökulmasta katsottuna taikausko – pois Kiinasta. Vaikutus olikin päinvastainen,

paljon ihmisiä tuli uskoon! Ja maolaisuus niin kuin monet muutkin harhaopit ovat hiljalleen hiipuneet pois, mutta vihollinen tuo uusia tilalle.

- 19:19 Taikakirjat olivat papyruskääröjä, joihin oli kirjoitettu eri kielillä taikaloitsuja ja niiden käyttöohjeita.
Hopearaha = <argyrion> (20x), esim. Mt 26:15.
Joku voi kysyä, miksi noin arvokkaita kirjoja ei myyty ja rahoja käytetty evankeliumin työhön. Ei voitu, sillä ne 50 000 hopearahaa olivat jo menneet jumalattomille kirjailijoille, ja heidän tuotostensa ainoa arvo evankeliumin kannalta oli se, että ne voitiin polttaa tulella. Saatiinpahan hetkeksi vähän lämmitystä. Varojen käytössä tarvitaan viisautta, etteivät rahat mene turhuuteen, josta ei ole mitään hyötyä vaan vahinkoa.
Eräs uskoon tullut maalari kertoi, että aiemmin hän sanoi työkavereidensa kanssa palkkapäivänä: Mennään kiireesti Alkoon ostamaan viinaa, ettei raha mene turhuuteen.
Uskovaiseksi tultuaan hän ymmärsi käyttää rahansa viisaammin kuin tuhлата alkoholiin.
- 19:21 Paavali päätti Hengen vaikutuksesta:
voidaan kääntää myös: Paavali päätti hengessään.
- 19:23 Tämä tie, ks. Apt 19:9.
- 19:24 Efesolaisten Artemis oli kreikkalaisessa mytologiassa hedelmällisyyden ym. jumalatar ja vastasi VT:n Astartea ja roomalaisten Dianaa. Efesokseen rakennettu Artemiin temppeli oli suuri ja loistava. Se luettiin maailman sitsemän ihmeen joukkoon.
Hopeiset Artemiin temppelit olivat pienoismalleja, joita

pyhiinvaeltajat ostivat ja käyttivät muistolahjoina tai amuletteina.

- 19:27 Tämä Demetrios oli todella älykäs mies, hän ymmärsi taloutta, politiikkaa ja uskontoa: uskonto (eli uskomusten kokoelma) palvelee kapitalismia, sen vuoksi uskomuksia on pidettävä voimassa.
Sama periaate oli myöhemmin sosialismissa, mutta koska sen pohjalla olevat uskomukset olivat vielä tyhjänpäiväisempiä, se romahti nopeammin.
Demetrios oli myös reaalipoliitikko, hän ymmärsi, että epäjumala voi menettää mahtavuutensa.
Sen lisäksi Demetrios oli loistava puhuja, joka osasi vetää varsinaisen loppunousun puheelleen: koko maailma palvelee tätä heidän tuottoisaa epäjumalatartaan.
- 19:28 Raivostua = sm: tulla täyteen vihaa.
Tämä hopeaseppä Demetrios lienee ensimmäisenä keksinyt MAGA-aatteen: Make Artemis Great Again! Ja hän sai kiihotettua suuren kansanjoukon puolelleen evankeliumia vastaan.
- 19:29 Sana <theatron> (3x) = 1. teatteri, Apt 19:29,31,
2: näytelmä: 1Kr 4:9.
Efesoksen muinainen ulkoilmateatteri on kaivettu esiin.
Siihen mahtui 25 000 katselijaa.
- 19:31 Aasian hallitusmiehet (<asiarkhees> 1x) olivat luultavasti Vähä-Aasian maapäivien jäseniä, jotka kokoontuivat Efesoksessa. Heidät valittiin vuosittain rikkaiden ja arvossapidettyjen kansalaisten joukosta.
- 19:33 Aleksandros olisi ilmeisesti halunnut puolustaa juutalaisia ja ilmoittaa, ettei Paavali ollut juutalaisen uskonnon edustaja.

- 19:34 Aleksandroksen puhe jäi mitättömäksi, mutta vaikutus oli sitäkin mahtavampi.
- 19:35 Kaupungin sihteeri oli myös loistava puhuja, joka osasi heti alkuun nykäistä oikeasta narusta: Onko ketään, joka ei tiedä... Hän osasi julistaa Efesoksen kaupungin erikoisasemaa kreikkalaisroomalaisessa mytologiassa. Hänen taivaasta pudonnut kuvansa = sm: Zeuksen luota pudonnut.
Artemiin palvelijoiden perimätieto viitanee meteoriittiin. Kirjailija Plinius kertoo, että temppelin sisäänkäytävän yläpuolella oli suuri kivi, ja itse Artemiin sanottiin panneen sen siihen. Uskomuksia on kaikenlaisia.
- 19:36 Sihteeri osasi loistavan poliittisen tempun: pötypuheet voidaan helpoimmin vahvistaa sanomalla, että tämä edellä kuultu on kiistämätön tosiasia. Tätä temppua on käytetty paljon niin politiikassa, uskonnoissa kuin jopa tieteessäkin. Monet uskovat, että evoluutio on tieteellinen fakta, vaikka kokeellisella luonnontieteellä ei ole minkäänlaista näyttöä siitä, miten DNA-molekyyli ja siinä oleva geneettinen informaatio on syntynyt/ kehittynyt/ muodostunut maankuoren epäorgaanisista aineksista.
Sana <propetees> (2x) tarkoittaa sm: eteenpäin kaatuva, kuten sitä klassisessa kreikassa käytetäänkin.
Kuvaannollisesti se merkitsee: harkitsematon, malttamaton, äkkipikainen, yltiöpäinen, häikäilemätön, väkivaltainen.
Sana esiintyy vain tässä ja 2Tm 3:4.
- 20:5 Luukas on jälleen joukossa mukana, hän kirjoittaa memuodossa.
- 20:6 Happamattoman leivän juhla, ks. Mt 26:17.

- 20:7 Viikon ensimmäinen päivä = sapatin jälkeinen päivä, vastaa meidän sunnuntaitamme, ks. Mt 28:1, 1Kr 16:2.
Murtamaan leipää, ts. viettämään Pyhää ehtoollista.
Ks. Apt 2:42.
- 20:10 Hän on hengissä = sm: hänen sielunsa on vielä hänessä.
- 20:13 Verbi <pedzeuoo> (1x) = kulkea jalan, kulkea maitse (vastakohtana purjehtimiselle).
Paavali, niin kuin muutkin apostolit, noudattivat Herramme Jeesuksen esimerkkiä myös tavallisessa, jokapäiväisessä elämässä: he kävelivät paljon. Kävely onkin ihmisen perusliikuntamuoto ja on hyväksi terveydelle.
- 20:14 Assos, Mysian rantakaupunki, oli noin päivänmatkan päässä etelään Trooaksesta.
Mitylene oli kaupunki Lesbos-saarella vastapäätä Assosta.
Paavalin aikana se oli roomalaiseen Aasian maakuntaan kuuluva vapaakaupunki.
- 20:15 Miletos oli kaupunki Efesoksen eteläpuolella, noin kahden päivänmatkan päässä.
- 20:17 Srk:n vanhimmat = <presbyteroi> ovat kaitsijoita Jumalan srk:ssa, ja heidän tehtävänään on paimentaa Herran laumaa.
Jos seurakunnassa on nimetty srk:n paimen, vanhimmat toimivat hänen apunaan, Apt 20:28.
- 20:19 Oikea nöyryys on täyttä antautumista Jumalan tahtoon. Siitä Jeesus antoi meille parhaan esikuvan, Mt 11:29.
- 20:22 Hengessä sidottuna voi tarkoittaa:
1) Paavali tunsii olevansa sidottu hengessään, niin ettei hänellä ollut valinnan varaa, hän ei enää voinut vyöttää itseään ja mennä minne tahtoo, vaan muut vyöttävät hänet ja

vievät minne hän ei tahdo, aivan kuten Jeesus oli sanonut Pietarille, Jh 21:18,

2) Paavali oli sidottu Jumalan Pyhään Henkeen, niin että hän halusi ainoastaan toteuttaa Jumalan tahtoa ja johdatusta elämässään.

Todennäköisesti tarkoittaa molempia, sillä Paavali halusi kulkea Pyhän Hengen johdatuksessa.

20:24 Eläminen merkitsi Paavalille Kristusta, Fil 1:21, joten ajallinen elämä ei ollut Paavalille tärkeintä vaan sen palvelutehtävän toteuttaminen, jonka hän oli saanut Herralta Jeesukselta.

Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin! Vrt Ps 147:10, Srn 9:11, Apt 13:25, 20:24, Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.

20:26 Paavali tarkoittaa, että hän ei ollut laiminlyönyt tehtävänsä eikä siten kukaan joudu kadotukseen hänen takiaan. Vrt. Apt 18:6.

20:28 Lauma = <poimnion> (5x): Lk 12:32, Apt 20:28–29, 1Pt 5:2–3.

Kaitsija = <episkopos> (5x): Apt 20:28, Fil 1:1, 1Tm 3:2, Tt 1:17, 1Pt 2:25.

Kaitsijat ovat yhdessä paimenen (/ paimenten) kanssa srk:n hengellisiä johtajia, ja heidän tulee hoitaa sitä niin kuin paimen kaitsee laumaansa, opettaa Jumalan sanaa srk:lle, johtaa srk:n rukouselämää ja vastata sielunhoidosta.

Parhaan esikuvan tästä antaa meille Ylipaimenemme Jeesus, joka on sielujemme paimen ja kaitsija, 1Pt 5:4, 2:25.

Bys: Herran ja Jumalan seurakuntaa. 2Kr 5:19 sanookin:
Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa.

20:30 Vääristelevät totuutta = sm: puhuvat vääristeltyjä asioita.

20:31 Verbi <noutheteoo> (8x) =

1. antaa ymmärrystä, painaa jnk mieleen, neuvoa, opastaa,

2. nuhdella, ojentaa: Apt 20:31; Rm 15:14; 1Kr 4:14;

Kol 1:28; 3:16; 1Ts 5:12, 14; 2Ts 3:15.

Lisäksi LXX:ssa 9x: 1Sm 3:13; Job 4:3; 23:15; 30:1; 34:16;
36:12; 37:14; 38:18; 40:4.

20:32 Perintöosa tarkoittaa iankaikkista elämää, joka alkaa jo tässä ajassa, kun ihminen syntyy uudesti ylhäältä Jumalan lapseksi, Jh 3:3s.

Pyhitetyt, pyhät, ks. Apt 9:13.

20:35 Näitä Jeesuksen sanoja ei ole evankeliumeissa, ne olivat säilyneet suullisesti ja ne on talletettu tähän.

20:37 Verbillä suudella = <katafileoo> (6x) on kaksi erityyppistä merkitystä:

1) suudella hellästi/ rakkaudellisesti, Lk 7:38,45, 15:20 ja Apt 20:37, sekä LXX:ssa esim 1Ms 32:1, 45:15, 2Ms 4:27, 1Sm 20:41.

2) suudella kiihkeästi/ petollisesti, Mt 26:49 ja Mk 14:45, sekä LXX:ssa 2Sm 15:5, 20:9.

21:1 Otimme suoran kurssin = <euthydromeoo> (2x) = matkustaa suorinta tietä: Apt 16:11, 21:1.

Koos ja Rodos ovat saaria Vähä-Aasian lounaisrannikolla.

Patara oli tärkeä satamakaupunki Lyykiassa Vähä-Aasian etelärannikolla.

- 21:4 Nuo opetuslapset ymmärsivät Hengen vaikutuksesta, mikä Paavaliala odotti Jerusalemissa, Apt 20:23. Inhimillisistä syistä johtuen he varoittivat Paavaliala menemästä sinne.
- 21:6 Kotiinsa = <eis tai dia>, ks Jh 1:11.
- 21:7 Ptolemäis eli Akko oli ikivanha kanaanolainen kaupunki Välimeren rannalla, nykyisen Haifan kaupungin pohjoispuolella. Sillä oli hyvä luontainen satama.
- 21:8 Bys: Paavali seuralaisineen lähti.
Filippos oli yksi Jerusalemin alkuseurakunnan seitsemästä diakonista. Hänen työtoverinsa Stefanos oli kivitetty kuoliaaksi, missä touhussa Paavalikin (siltoinen Saulus) oli ollut mukana, ja sen jälkeen kristityt olivat joutuneet lähtemään pakosalle. Silloin Filippos oli joutunut pakenemaan Paavaliala (Apt 8), mutta nyt hän sai majoittaa Paavalin kotiinsa veljenä Kristuksessa.
Profetoimisen lahja ei ole harvinainen Jumalan srk:ssa, koska se on tarkoitettu srk:n rakentamiseksi, 1Kr 14:1–5.
- 21:11 Vertauskuvallinen sitominen muistutti VT:n profeettojen julistukseen liittyneitä tekoja, jotka havainnollistivat heidän sanojaan, Jer 18:1s, 19:1s.
Vanhan liiton aikana Jumalan puheesta käytettiin ilmaisua: näin sanoo Herra, esim Jer 31:31.
Jeesus puhuessaan käytti ilmaisua: minä sanon teille, ja osoitti näin puheillaan olevan jumalallisen arvovallan, Mt 5:28,44, 19:9.
Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen profeetta käyttää ilmaisua: näin sanoo Pyhä Henki.
Ks. myös Apt 10:19, 13:2, 21:11, Hpr 3:7, Ilm 2:7,11,17,29, 3:6,13,22, 14:13, 22:17. Tutki!

- 21:13 Verbi <synthryptoo> (1x) = tärkeä (sydämeni).
Vrt. Apt 2:37, 5:33, 7:54.
- 21:20 Nuo lainkiivailijat eivät olleet vielä päässeet kasvamaan syvemmälle Jumalan armossa, joten Mooseksen laki perinnäisääntöineen oli heille vielä tässä vaiheessa tärkeämpi ohjesääntö kuin evankeliumi. Jumalan armo kasvattaa meitä, Tt 2:11–12, mille on esikuvana Jumalan lupaus 5Ms 8:5.
- 21:21 Jaakob ja vanhimmat ymmärsivät, että tuo huhu on pötyä, mutta he halusivat, että panettelu torjutaan. Paavali ei yrittänyt muuttaa juutalaisten tapoja vaan julisti heille niin kuin pakanoillekin evankeliumia, jotta he kääntyisivät synnistä Jeesuksen puoleen.
- 21:23 Lupauksella tarkoitetaan nasiirilupausta, jonka tehneen oli pidättäydyttävä kaikista viiniköynnöksen tuotteista ja jätettävä tukkansa leikkaamatta. Siihen liittyvien uhrien kustannukset olivat korkeat.
Paavali, Jaakob ja veljet yrittivät luovia sekä juutalaisten että juutalauskristittyjen mieliksi, mutta siitä ei ollut hyötyä, eikä se ollut Jumalan tahto. Vrt. Apt 16:3.
- 21:24 Jerusalemin seurakunnassa Jaakob ja vanhimmat ajattelivat vielä voivansa luovia lainkiivailijoiden kanssa. He eivät vielä ymmärtäneet, että Kristus on lain loppu, Rm 10:2–4, ja hän tuli vapauttamaan kaikki Jumalan lapset Mooseksen lain alaisuudesta Jumalan armon alaisuuteen, 1Kr 9:19–21.
- 21:26 Tekiköhän Paavali nyt elämänsä virheen, kun lähti miellelemään lainkiivailijoita?
Jatko osoittaa, ettei Jumala sallinut evankeliumin työn mennä tuohon suuntaan, vaan ohjasi sen toiseen suuntaan, tosin Paavalille suureksi ruumiilliseksi vaivaksi.

Mutta kaiken tuon vaivankin Jumala käänsi evankeliumin voitoksi. Niinpä Paavali vankeudessa saattoi sanoa lukevansa kaiken roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:8–9.

- 21:27 Temppelellä tarkoitetaan tässä koko sisempää temppeleluetta, johon vain israelilaisilla oli pääsy. Siihen kuului itse temppeleirakennus, johon vain papit pääsivät, sekä miesten ja naisten esipiha. Pakanoilta oli kuolemanrangaistuksen uhalla kielletty pääsy tälle alueelle. Erottavaan väliseinään (vrt. Ef 2:14) oli kiinnitetty 13 kivistä kieltotaulua, joista yksi on vielä tallella Istanbulin museossa.
- 21:29 Luulojen perusteella nämä juutalaiset vetivät varmoja johtopäätöksiä. Niin tekevät monet ihmiset kaikilla aloilla, luonnontieteistä juorupiireihin saakka.
- 21:30 Kun Paavali saatiin joukkovoimalla heitettyä ulos temppeleistä, laitettiin kiireellä portit kiinni, ettei se juutas vain pääse luikkimaan takaisin sisälle. Paavalin juutalaismielistely sai tylyn lopun.
- 21:31 Sotilasosaston komentaja oli Antonian linnaan sijoitetun roomalaisen kohortin päällikkö. Antonian linna oli temppelelivooren luoteisessa kulmassa. Tämän kohotin vahvuus oli tavallisesti 600 sotilasta. Vrt. Apt 10:1.
- 21:32 Tässä monikäsisessä nyrkkeilyottelussa Paavali oli pelkästään ottavana osapuolena. Onneksi sotilaat tulivat erotuomareiksi.
- 21:36 Vie pois hänet (= <aire auton>) on sama huuto, jonka juutalaiset huusivat Pilatukselle Jeesuksesta, Lk 23:18, ja

vähän myöhemmin uudestaan Paavalista, Apt 22:22.
Ajatuksena on poistaa päiviltä vihan kohteena oleva henkilö.

- 21:38 Kreikan kielen sana <sikarios> (1x) = tikarimies (tulee latinan sanasta sicarius = tikari), ja tarkoittaa yleensä salamurhaajaa, murhamiestä tai erityisesti juutalaisen ääriryhmän jäseniä.
Nämä olivat kansalliskiihkoisia itsenäisyysmiehiä, jotka eivät kaihtaneet salamurhia asiansa ajamisessa.
Heillä on ollut paljon seuraajia ihmiskunnan historiassa.
Mutta keneltä he saivat oppinsa?
Tästä egyptiläisen juutalaisen johtamasta kapinasta kirjoittaa myös juutalainen historioitsija Josefus.
- 22:1 Sana <apologia> (8x) = puolustus, puolustaminen, puolustuspuhe: Apt 22:1; 25:16; 1Kr 9:3; 2Kr 7:11; Fil 1:7,16; 2Tm 4:16; 1Pt 3:15.
Se tulee verbistä <apologeomai> (10x) = puhua itsensä vapaaksi; kiistää syytökset, puolustautua, esittää puolusteluja, puolustaa: Lk 12:11; 21:14; Apt 19:33; 24:10; 25:8; 26:1,2,24; Rm 2:15; 2Kr 12:19.
Verbi on LXX:ssa 2x: Jer 12:1; 38:6 (sekä kerran ApokrLXX:ssa: 2Makk 13:26).
- 22:2 Paavali osasi sekä kreikkaa että hepreaa ja varmaankin muitakin kieliä, koska oli saanut koulutusta ja inhimillistä sivistystä. Kristuksen tunteminen oli hänelle kuitenkin tärkeintä.
- 22:3 Paavali oli syntynyt Tarsossa, mutta sen jälkeen asunut Jerusalemissa. Sen ilmaisevat verbit:
kasvattaa = <anatrefoo> = hoitaa, kasvattaa varhaislapsuudessa, ja

opettaa = <paideuoo> = kasvattaa, opettaa kouluiässä.

Paavali oli jo tuolloin kasvatettu tarkkuuteen eli huolellisuuteen, ja se oli suureksi siunaukseksi hänelle ja muille sen jälkeen, kun hän oli tullut uskoon.

Paavali sanoi noudattaneensa isien lakia, eli Mooseksen lakia, johon oli lisäilty monenlaisia isien perinnäissääntöjä ajan myötä. Vrt Apt 24:14, 28:17.

Gamaliel, ks. Apt 5:34. Opettaja istui opettaessaan tuolilla, ja oppilaat istuivat maassa, opettajan jalkojen juuressa.

22:4 Vainoissa ja vankeudessa toteutuu miesten ja naisten tasa-arvo, niin oli esim. Neuvostoliiton vankileireillä.

Paras tasa-arvo toteutuu Kristuksessa, Gal 3:26–29.

22:5 Vanhimmat ei ole tässä sanan vanhin = <ho presbyteros> monikko, vaan kr. sana <to presbyterion> (3x) = vanhimpien neuvosto, vanhimmistö: Lk 22:66, Apt 22:5, 1Tm 4:14.

Sana tarkoittaa juutalaisten vanhimpien neuvostoa, mutta kerran, 1Tm 4:14, se tarkoittaa Jumalan seurakunnan vanhimpia. Tuon yhden jakeen perusteella vanhimmistä on alettu puhua juutalaisen tavan mukaan vanhimmistona eli kollektiivisena elimenä, ikään kuin jonkin firman johtokuntana tai hallintoneuvostona.

Jumalan srk:ssa vanhimmat toimivat yhdessä evankeliumin työntekijöiden tukena ja apuna mutta samalla yksilöinä. He eivät voi piiloutua toistensa selän taakse vaikeiden asioiden ratkaisemisessa, eivätkä varsinkaan silloin, kun olisi kannettava vastuu väärin ratkaisujen vaikutuksista.

22:9 Vrt Apt 9:7. Jotkut näkevät näissä jakeissa ristiriidan, mutta ei siinä ole mitään ristiriitaa: Nuo miehet näkivät kyllä valon mutta eivät ketään eli Jeesusta. He kuulivat kyllä äänen

mutta eivät hänen ääntään (eli Jeesuksen ääntä), joka puhui Saulukselle.

22:14 Vanhurskas = Jumalan lähettämä Messias eli Jeesus Kristus, Apt 3:14, 7:52.

22:15 Paavali oli aiemmin vanhan liiton mukaisesti Herran (jhwh) todistaja, Jes 43:10–11, mutta nyt hänestä tuli uuden liiton mukaisesti Jeesuksen todistaja, Apt 1:8.

Aiemmin hän vainosi Jeesukseen uskovia, mutta nyt hänestä tuli Jeesuksen oma ja evankeliumin julistaja. Hän ei enää vainonnut ketään, mutta joutui itse juutalaisten vainoamaksi.

22:21 Evankeliumin saarnaaminen pakanoille oli Kristuksen käsky, jota Paavali oli totellut.

22:22 Nyt tuli juutalaisilla mitta täyteen, ja he ilmaisivat mielipiteensä harvinaisen yksimielisesti ja suureen ääneen (sm): Vie pois maan päältä tuommoinen, ei ole soveliaista hänen elää! Uskonnollisella soveliaisuudella on rajansa. Niin on hengellisellä suvaitsevaisuudellakin, Ilm 2:20.

22:24 Omituista oli roomalainenkin oikeudenmukaisuus: Paavali oli joutunut tappouhkausten ja väkivallan kohteeksi, ja nyt hänet määrättiin ruuskittavaksi, jotta totuus selviäisi. Ilmeisesti komentajan ajatuksena oli, että ruuskalla ne asiat selviää.

Kuulustella = <anetadzoo> (2x): Apt 22:24,29.

Kuulusteluun yleensä kidutusta. Roomalainen ruoska oli tehty punotuista nahkahihmoista, joiden päihin oli usein kiinnitetty lyijypalloja.

22:25 Edellisellä kerralla Paavali oli saanut maistaa roomalaista ruoskaa ilman tuomiota, Apt 16:37, ja se riitti hänelle. Nyt

hän halusi jättää ruoskan väliin. Varmaankin viisas päätös. Kaikesta huolimatta hän sai maistaa roomalaista ruoskaa kolmesti, 2Kr 11:25, vaikkei se ollutkaan roomalaisen lain mukaista.

Paavali piti kyllä Kristuksen seuraamisen tähden saamiaan haavoja suuressa arvossa, mutta hän ei etsinyt kärsimyksiä vaan vältti niitä, mikäli se oli mahdollista laillisesti.

Rohkeutta voidaan osoittaa sekä kärsimyksissä että niiden välttämisessä.

22:28 Jumala oli johdattanut niin, että Paavalilla oli Rooman kansalaisuus syntymälahjana, ja nyt Paavali pystyi käyttämään sitä hyväkseen. Me suomalaiset saamme olla kiitollisia Jumalalle, että meillä on syntymälahjana Suomen kansalaisuus ja sen mukana monia etuja. Voimme käyttää niitä ei ainoastaan omaksi vaan muuidenkin hyväksi.

22:30 Ylipapit ja neuvosto, ks. Mt 2:4, 5:22.

23:1 Verbi <politeumai> (2x) = elää elämäänsä ja käyttäytyä tiettyjen periaatteiden mukaisesti: Apt 23:1, Fil 1:27. Ennen uskoontuloaan Paavali oli elänyt mielestään oikein ja omatunto puhtaana, kun vainosi kristittyjä. Hän näet luuli olevansa oikeassa ja toimivansa Jumalan tahdon mukaan. Jeesuksen kohdattuaan hän ymmärsi, että omatunto ja toiminta on ojennettava evankeliumin mukaan, eikä suinkaan päinvastoin.

Sana <syneideesis> (30x) = omatunto: Apt 23:1; 24:16; Rm 2:15; 9:1; 13:5; 1Kr 8:7,10,12; 10:25,27–29; 2Kr 1:12; 4:2; 5:11; 1Tm 1:5,19; 3:9; 4:2; 2Tm 1:3; Tt 1:15; Hpr 9:9,14; 10:2,22; 13:18; 1Pt 2:19; 3:16,21.

Tutki tarkemmin!

- 23:2 Ananias, Nebedaioksen poika, oli ylipappina n. 47–59 jKr. Juutalainen Josefus kertoo hänen olleen raaka ja rahanahne. Ylipapin ohje oli hyvin yksioikoinen: Vetäkää turpaan, niin kyllä hiljenee. Tämä kuvaa hyvin uskonnollisen vallankäytön ja hengellisen työn suhdetta. Samalla toimintaperiaatteella silloinen ylipappi oli toiminut lain vastaisesti, kun Jeesus oli suuren neuvoston edessä tuomittavana, Mt 26:65.
- 23:3 Valkeaksi kalkittu seinä on sanonta, joka tarkoittaa tekopyhää teeskentelijää, vrt. Mt 23:27. Paavali viittaa samalla jakeisiin 5Ms 27:2,4, Hes 13:8–16, 22:28. Samoin teki aiemmin Jeesus, Mt 23:27. Laissa oli säädetty, että oikeudessa syylliselle saatettiin langettaa tuomioksi lyöntejä, 5Ms 25:1–3, 3Ms 19:15,35, mutta ei ennen asian tutkimista. Lyöntejä sai antaa enintään 40, mutta juutalaiset varmuuden vuoksi antoivat hyvän hyvyyttään yhden vähemmän, siltä varalta jos tuli laskuvirhe! Paavali saikin maistaa tätä hyvyyttä peräti viidesti, 2Kr 11:24.
- 23:4 Tämä on tyypillistä uskonnollista vallankäyttöä: vääryyden jälkeen muutetaan heti puheenaihetta ja vedotaan uskonnolliseen arvovaltaan ja korkeaan asemaan, jota alempiarvoisten ei sovi vastustaa eikä edes arvostella. Tällaista vallankäyttöä käytetään hyvin monissa ja monenlaisissa eri yhteisöissä ja tilanteissa. Sen lähtökohtana ja perusteena on ihmisen lihallinen mieli, joka sotii hengellisyyttä vastaan. Nämä sanojat olivat väärässä, Ananias oli kylläkin juutalaisten ylipappi mutta ei Jumalan ylipappi. Jeesus Kristus on meidän ylimmäinen pappimme, Hpr 8:1.

- 23:5 Tässä on suora lainaus jakeesta 2Ms 22:27.
- 23:6 Saddukeukset ja fariseukset, ks. Mt 3:7.
Paavali päätti tehdä vastaiskun ja lyödä kiilan uskonnollisten ryhmien väliin käyttämällä hyväkseen näiden välistä vastakkain asettelua. Näin hän säästy i neuvoston tuomiolta ja pelasti oman nahkansa.
Aiemmin vastakkain asettelua käytti agagilainen Haaman, mutta syy oli täysin erilainen. Hän halusi tuhota juutalaiset koko Ahasveroksen valtakunnasta, Est 3:8.
- 23:9 Jotkut fariseuksista ilmeisesti muistivat Gamalielin viisaan neuvon, Apt 5:34–39. Samalla sivalsivat vielä sanan säilällä saddukeuksia: jospa enkeli tai henki on puhunut Paavalille...
- 23:11 Herra seisoi Paavalin luona, vrt. 1Ms 18:22, 2Ms 17:6, Mt 27:11, Apt 7:55–56, 23:11.
Bys: Ole rohkealla mielellä Paavali.
- 23:12 Vannoa = <anathematidzoo> (4x): Mk 14:71, Apt 23:12,14,21. Kaikissa näsissä kohdissa on kyse siitä, että ihmiset vannoiivat jotakin kirouksen uhalla. Sellainen ei ole hyvä, vaan se on pahasta.
- 23:13 Nuo yli 40 miestä olivat valmiit tappamaan entisen aatetoverinsa.
- 23:14 Ylipapit ja vanhimmat olivat varmaan iloissaan, kun jotkut lupasivat tehdä heidän puolestaan likaisen työn, ja vieläpä ilmaiseksi tällä kertaa, vrt Lk 22:3–6.
Nykyäänkin monenlaiset uskonnolliset ja poliittiset johtajat kiihottavat kansaa ja varsinkin nuoria intomielisiä miehiä tekemään murhatöitä heidän puolestaan. Ja yleensä asiaan kuuluu julistaa nämä nuorukaiset urheiksi satureiksi,

sankareiksi ja marttyyreiksi. Jumalan edessä nuo kansankiihottajat joutuvat vastuuseen vaikka onnistuvatkin väistämään inhimilliset oikeusistuimet.

- 23:16 Paavalin sisarenpoika on yksi näitä nimeetömiä Raamatun rivimiehiä ja -naisia, joilla näyttää olevan hyvin pieni osa Raamatun kertomuksissa ja sen aikaisissa tapahtumissa, mutta joita Jumala on käyttänyt toteuttaakseen suunnitelmansa. Eli heillä on tosiasiaa ollut tärkeä tehtävä. Vrt 1Sm 20:18–23, 35–41, 2Kn 5:1–14.
- 23:20 Bys: aivan kuin aikoisit, ja joissakin muissa kreik. teksteissä: aivan kuin he aikoisivat.
- 23:23 Yön kolmas tunti tarkoittaa n. klo 21.
Melkomoinen kunniakomppania (itse asiassa pataljoonan vahvuinen) oli Paavalin matkaa turvaamassa. Näin Herra olosuhteitten kautta osoitti pitävänsä työntekijästään huolen!
- 23:24 Feeliks oli Juudean maaherrana n. 52–60 jKr. Hän oli väkivaltainen ja tunnettu julmuudestaan. Keisari Nero erotti ja mestautti hänet.
- 23:27 Klaudius Lysias esittää asiakirjassaan muunneltua totuutta, ilmeisesti turvatakseen selustansa, ettei joudu syytetyksi Paavalin laittamisesta kahleisiin. Historiaahan on se, mikä on talletettu asiakirjoihin, joten Paavalin sana ei jälkikäteen olisi painanut mitään, kun dokumentit osoittivat muuta.
- 23:31 Antipatris oli Herodes Suuren perustama kaupunki Jerusalemin ja Kesarean puolivälissä.
- 23:29 Nyt Klaudius Lysias myöntää itsekin, ettei Paavali ansainnut kahleita, vaikka olikin alun perin kahlinnut hänet.

- 24:1 Tertullus oli roomalainen nimi, mutta koska hän käytti puhuessaan me-muotoa, on todennäköistä, että hän oli syntymään juutalainen. Ei ollut tavatonta, että juutalaisilla oli pakanallinen nimi, ja Rooman kansalaisuuskin oli muutamien heidän saavutettavissaan, kuten Paavalilla oli. Tertullus oli <rheetoor> (1x) = (julkinen) puhuja, asianajaja. Hän olikin todellinen kaunopuhuja, kuten hänen puheensa osoittaa. Puheessaan hän koetti kätkeä heikosti perustellun asian sanahelinän taakse. Puheen alussa olevat kiitokset kuuluivat sen ajan yleiseen tyyliin.
- Ylipappi Ananias joukkoineen oli syyttäjän puolella evankeliumin julistajaa vastaan. Se on vakava juttu, kun tiedämme kuka on todellinen veljimme syyttäjä, Sak 3:1–2, Ilm 12:10.
- Hepr. verbi <saatan> (6x) = 1. vihata, 2. syyttää. Siitä tulee erisnimi <saataan> = Saatana, joka tarkoittaa siis syyttäjää.
- Onneksi Jumalan lapsilla on kaksi puolustajaa, Jeesus Kristus, 1Jh 2:1, ja Pyhä Henki, Jh 14:16–17.
- 24:2 Tertullus osasi imartelun taidon.
- 24:5 Ensin esitettiin raskaat syytökset, jotka näyttivät kohdistuvan Rooman vallan horjuttamiseen: Paavali oli mukamas metelinnostaja/ levottomuuksien lietsoja.
- Vrt Ps 71:7, 1Kr 4:13.
- Nasaretilaisten lahkoo: juutalaiset pitivät Jeesuksen Kristuksen evankeliumia vain juutalaisuuden yhtenä uutena suuntauksena. Sama ajattelu periytyi sittemmin katoliseen kirkkoon, josta edelleen tytärkirkkoihin...

- 24:6 Sen jälkeen tuli syytökset juutalaista kansaa kohtaan. Ja tietenkin valheellisia syytöksiä.
Eräissä käsikirjoituksissa teksti on laajempi: 6. ...
[tahdoimme tuomita lakimme mukaan. 7. Mutta komentaja Lysias tuli ja suurta väkivaltaa käyttäen vei hänet käsistämme 8. ja käski hänen syyttäjäinsä tulla sinun luoksesi.] (käännös TK), eräistä teksteistä se puuttuu.
- 24:8 Tertullus yritti ovelasti saada Paavalin todistamaan itseään vastaan.
- 24:14 Paavali myönsi olevansa lahkolainen. Sen nimen hän oli saanut vastustajiltaan. Herralta hän oli saanut tehtävän olla Jeesuksen todistaja.
Jakeissa 14–16 on kristittyjen uskontunnustus keskipitkässä muodossa. Vrt. Jh 20:28, Apt 2:36, 17:3, 1Kr 12:3, Fil 2:11. Laki ja profeetat, ks. Lk 24:44.
- 24:17 Almut olivat tulos keräyksestä, jonka Paavali järjesti pakanaseurakunnissa Jerusalemin seurakunnan hyväksi, 1Kr 16:1s, 2Kr 8–9, Rm 15:25s.
Uhrin, ks. Apt 21:24,26.
- 24:22 Tie = Jeesuksen Kristuksen evankeliumi, Jh 14:6, Apt 9:2.
- 24:24 Drusilla oli kuningas Herodes Agrippa I:n tytär, Herodes Agrippa II:n ja Berniken sisar, ks. Apt 12:1, 25:13.
Drusilla oli eronnut ensimmäisestä miehestään, Syyrian Emesan kuninkaasta, mennäkseen naimisiin Feeliksin kanssa. Hän oli Feeliksin kolmas vaimo.
- 24:26 Roomalainen virkamiehistö oli usein turmeltunutta ja lahjusten otto oli tavallista.

- 24:27 Paavalin suosiolla ei ollut Feeliksille mitään merkitystä, ei taloudellista eikä poliittista, mutta juutalaisten suosiolla oli, joten hän valitsi sen.
Porkius Festus oli Palestiinan maaherrana noin 60–62 jKr. Hän oli oikeamielinen mies, mutta ei kyennyt hälventämään Feeliksin aiheuttamaa vihaa, jota juutalaiset tunsivat roomalaisia kohtaan. Festus oli hyvissä väleissä kuningas Herodes Agrippa II:n kanssa.
- 25:6 Bys: enemmän kuin kymmenen päivää.
- 25:9 Jerusalemiin lähteminen viittasi juutalaisten suuren neuvoston tuomittavaksi menemiseen.
Minun edessäni: Festus olisi itse ollut mukana ja valvonut oikeudenkäyntiä.
- 25:10 Paavali tiesi, että suuri neuvosto tuomitsisi hänet kuolemaan ja että Festus, koska halusi olla juutalaisille mieliksi, oikeamielisyystään huolimatta tuskin rohkenisi kieltäytyä vahvistamasta tuomiota. Samoinhan Pilatus oli aiemmin vahvistanut Jeesuksen kuolemantuomion, Jh 18:28 – 19:16.
- 25:11 Vetoan keisariin: Rooman kansalaisella oli oikeus saada asiansa keisarin ratkaistavaksi.
- 25:13 Kyseessä on Herodes Agrippa II eli toiselta nimeltään Marcus Julius Agrippa II, Herodes Agrippa I:n poika, joka eli vuosina 27–100 jKr. Ks. Apt 12:1, 24:24.
Bernike (eli Berenike, joka syntyi v. 28 jKr.) oli hänen sisarensa, ja hän oli naimisissa setänsä Kalkiin kuningas Herodeksen kanssa, joka kuoli v. 48 jKr. Mieheensä kuoleman jälkeen Bernike asui rakastajattarena veljensä Agrippa II:n luona, joka sai hallittavakseen Kalkiin kuningaskunnan (Libanonissa). Samalla Agrippa II:sta tuli

Jerusalemien temppelin valvoja, ja hän sai oikeuden
ylipappien nimittämiseen.

Agrippa II kuoli lapsettomana Roomassa 73-vuotiaana.

- 25:16 Bys: luovuttaa ketään surmattavaksi/ tuhon omaksi.
Käännös: Roomalaisilla ei ole tapana luovuttaa ketään
syyttäjiensä armoille (UT92) ilmaiseksi myös hyvin (Nestlen)
tekstin ajatuksen.
- 25:19 Uskonto = <deisidaimonia> (1x) esiintyy ainoastaan tässä.
Sen pohjana on ajatus pelätä jumalia/ demoneja eli se
sisältää vivahteen taikauskoon.
Festuksella oli vähäiset tiedot evankeliumista päinvastoin
kuin edeltäjällään Feeliksillä.
Epäilemättä Festuksesta koko asia näytti taikauskolta, kun
Pontius Pilatus oli teloituttanut jonkun juutalaisen
kansanvillitsijän, jonka Paavali väittikin nyt elävän, ja sen
takia juutalaiset tahtoivat tappaa Paavalin. Vrt Apt 17:22.
- 25:24 Festuksen sanat: Kuningas Agrippa ja kaikki te miehet, jotka
olette meidän kanssamme paikalla, osoittavat, että hän ei
halunnut noteerata millään lailla Bernikeä, joka oli mukana
veljensä Agrippan rinnalla ja oli tosiasiassa tämän
jalkavaimo. Festus halusi osoittaa, että tuo nainen oli hänelle
pelkkää ilmaa.
- 25:26 Vankien mukana lähetettiin asiakirja, joissa esitettiin heitä
vastaan kohdistetut syytökset.
- 26:2 Paavalin puolustuspuhe on erittäin merkittävä. Hän esiintyy
siinä kohteliaasti, taitavana kaunopuhujana ja pelottomana
kristittyinä.

- 26:5 Paavali oli aiemmin ollut hyvin uskonnollinen mies, mutta kun hän kohtasi Jeesuksen, hänestä tuli Jeesuksen todistaja ja hengellinen ihminen, jossa Pyhä Henki alkoi tehdä työtä. Sen seurauksena Paavali alkoi kasvaa hengellisesti ja luki lopulta kaiken uskonnollisuutensa roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:2–11.
Sana <threeskeia> (4x) = 1. palveleminen, palvonta,
2. Jumalan palveleminen, jumalanpalvelus,
3. uskonto: Apt 26:5; Kol 2:18; Jk 1:26,27.
Tämä sana esiintyy myös Apokryf. LXX:ssa (4x) :
4Makk 5:7,13; Viis 14:18,27.
Viisauden kirjassa sanotaankin syvä viisaus:
Sillä häpiällisten epäjumalain palvelus on alku, syy ja loppu kaikkeen pahuuteen (B 1776).
Ankarin lahkko, ks. Mt 3:7.
- 26:6 Lupaus = Jumalan lupaus Messiaasta VT:ssa.
Vrt. Apt 13:32, 24:15, 28:23.
- 26:7 Kaksitoista heimoamme = koko Israelin kansa.
Viittaus Jumalan palvelemiseen tarkoittaa temppelissä suoritettavia uhreja ja rukouksia, synogogan päivittäisiä jumalanpalveluksia ym. Jokaisen juutalaisen tuli kolmesti päivässä rukoilla ns. 12 kohdan rukous, jossa eräs pyynnöistä puhuu Messiaan pikaisesta tulemisesta.
- 26:8 Paavalin kysymys on osoitettu kaikille läsnäolijoille. Sanat kuolleista nousemisesta ovat muodoltaan yleisiä, mutta myöhemmin Paavali nimenomaan mainitsee tarkoittavansa Kristuksen ylösnousemusta kuolleista, jae 23.
- 26:14 Tutkain, pistin = <kentron> (4x) oli teräväkärkinen sauva, jolla kyntömies ohjaili vetojuhtiaan.

Sana <kentron> tulee verbistä <kenteoo> = pistää.
Sana <skleeros> = kova, tukala, työläs, vaikea, hankala.
Paavalilla oli kova homma potkia Jumalan tahtoa vastaan.
Siksi oli viisaampaa kääntyä Herran Jeesuksen puoleen ja seurata häntä.

- 26:20 Uskoontulo on lopulta yksinkertainen asia: ihmisen tulee katua syntejään, kääntyä niistä pois Jumalan puoleen, jolloin hän saa kaikki syntinsä anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä ja veressä. Sen jälkeen alkaa uskonelämä, vaellus Jumalan edeltä valmistamissa teoissa, Ef 2:8–10.
- 26:22 Koko Vanha testamentti – laki, profeetat ja kirjoitukset – todistavat edeltä päin Jeesuksesta ja hänen evankeliumistaan eli uudesta liitosta. Tutki tarkemmin!
- 26:23 Tässä Paavali esittää lopuksi evankeliumin ydinsanoman: Jeesuksen Kristuksen kärsimyskuoleman Golgatan ristillä meidän syntiemme takia, ja Jeesuksen ylösnousemuksen kuolleista, jotta meille kaikille saadaan julistaa armon evankeliumia. Vrt. 1Kr 15:1–5, Hpr 8:1–6, 10–13.
- 26:24 Historian näkökulmasta Festusta pidetään oikeamielisenä roomalaisena maaherrana, mutta inhimillinen järkevyys ei riittänyt ymmärtämään hengellisiä asioita.
Daavid aikoinaan tekeytyi hulluksi, 1Sm 21:14–16.
Paavalin ei tarvinnut tekeytyä, hän sai sen arvonimen ikään kuin luontaisena tämän maailman taholta. Myöhemmin opettaessaan uskovia hän joutui tunnustamaan, että puhuu kuin mieletön/ järjetön, 2Kr 11:16ss.
- 26:28 Agrippa halusi osoittaa olevansa korkea-arvoinen mies, jota ei vähällä taivuteta kristityksi. Hänellä on ollut paljon seuraajia läpi evankeliumin historian.

- 26:32 Lopulta Paavali olisi päässytkin vapaaksi, eli hän itse aiheutti joutumisensa Roomaan keisarin eteen ja loppujen lopuksi teloitettavaksi. Mutta se ei ollut virhe vaan Jumalan johdatus hänen kohdallaan.
- 27:1 Keisarillinen oli kunnianimitys.
Sadanpäällikkö Julius sai nimensä Uuden testamentin lehdille, koska kohteli vanki Paavalia ystävällisesti.
- 27:2 Adramyttionilainen = kotoisin Adramyttium-nimisestä kaupungista, joka sijaitsi Mysian rannikolla, Vähä-Aasian luoteiskulmassa.
- 27:6 Egypti oli Rooman vilja-aitta, ja maiden välillä oli vilkas, säännöllinen laivaliikenne.
- 27:9 Paaston aika t. paastopäivä tarkoittaa syksyllä vietettävää suurta sovituspäivää <joom kippuur>, ks. 3Ms 16:29–31, 23:26–32. Sitä vietettiin tišri-kuun 10. päivä eli syys-lokakuun vaihteessa.
- 27:10 Nähdä = <theoreeo> (58x), josta tulee sivistyssana teoria (<theoria> (1x) = näkemys, havainto, arvelu).
Paavali oli oikean sorttinen teoretikko niin kuin myös Pietari, Stefanos ja nainen Sykarin kaivolla, Apt 7:56, 10:11 ja Jh 4:19.
- 27:11 Sadanpäällikön oli helpompi uskoa perämiestä, jolla oli paljon kokemusta merellä purjehtimisesta, ja laivan omistajaa, jonka omaisuudesta oli kyse, kuin Paavalia, joka oli evankeliumin julistaja ja vanki.
Bisnes oli tärkeämpää kuin turvallisuus.
- 27:14 Koillismyrsky = <eurakylloon> tai (Bys:) <euraklydoon>, joka on merimieskieltä. Siinä on yhdistetty kreik. sana

<euros> = leveä, tai kaakkoistuuli, itätuuli, ja latinan sana aquilo = pohjoistuuli. Niinpä sana tarkoittaa leveää pohjoistuulta, koillismyrskyä.

- 27:16 Klauda eli Kauda on nykyisin nimeltään Gavdo.
- 27:17 Köysiä sidottiin laivan laitoihin eräänlaisiksi suojakaiteiksi, joista saattio pitää kiinni, ettei huuhtoutuisi mereen. Syrtti on hiekkasärkkäalue Pohjoi-Afrikan rannikolla.
- 27:19 Bys: me omin käsin viskasimme.
- 27:20 Kompassia ei vielä tunnettu Euroopassa, Kiinassa kylläkin. Aurinko ja tähdet olivat avomerellä ainoat suunnan näyttäjät.
- 27:21 Kärsiä = <kerdainoo> (17x) = sm: voittaa, hankkia, saada omakseen: Mt 16:26; 18:15; 25:16–22; Mk 8:36; Lk 9:25; Apt 27:21; 1Kr 9:19–22; Fil 3:8; Jk 4:13; 1Pt 3:1.
Uskon kuuliaisuuden tiellä säästyy monesta turhasta vaivasta ja vahingosta, tottelemattomuuden tiellä niitä suorastaan voittaa itselleen.
- 27:22 Tottelemattomuuden tiellä Jumalan armosta sielut pelastuivat, mutta omaisuus meni meren pohjaan.
- 27:24 Paavali oli rohkea mies, mutta hänkin tarvitsi lohdutusta ja rohkaisua vaikeuksien ja ahdistusten keskellä, 2Kr 1:3–11.
- 27:26 Paavali käytti tässä aivan tavallista inhimillistä logiikkaa, ns. maalais-, talonpoikais-, lautamies- tai arkijärkeä.
Vrt. 2Kn 7:4, 2Ak 25:16.
Paavali käytti myös paljon hengellistä logiikkaa sen armon ja viisauden mukaan, jonka Herra oli hänelle antanut. Hän kehotti siihen myös uskovia, Rm 12:2.
Vrt. 2Kn 7:9, 2Ak 25:16.

- 27:28 Syli = <orgyia> on levitettyjen käsien osoittama mitta keskisormen päästä toiseen eli n. 1,8 m.
- 27:29 Odottivat hartaasti päivän koittamista = sm: toivoivat/rukoilivat päivän koittavan. Ehkä he pahoin epäilivät, koittaako aamu ollenkaan enää heidän kohdallaan. Karkeistakin merimiehistä tuli tosi paikan tullen harrasta väkeä. Merihädässä on kuulemma vaikea olla ateisti.
- 27:30 Merimiesten filosofia näyttää olleen, että valehtelemallahan ne asiat selviää. Varsin monet ihmiset nykyäänkin uskovat siihen.
- 27:32 Tyypillinen maskuliinis-sotilaallinen ratkaisu: ei suotta vedetä venettä takaisin vaan lyödään köydet poikki! Sillä tavoin ei kukaan voi käyttää sitä hyödykseen. Vaan sitä venettä olisi kipeästi tarvittu vähän myöhemmin.
- 27:41 Riutta = sm: kahden meren välinen matala paikka, tarkoittaa vedenalaista karikkoa.
- 27:42 Taas sotilailla oli valmiina hyvin suoraviivainen mutta karmea ratkaisu ongelmaan: tapetaan vangit niin eipä tule vankikarkureita jahdattavaksi. Ks. Apt 12:19.
- 27:43 Onneksi sadanpäällikkö ymmärsi, että on parempi pelastaa ihminen kuin tappaa hänet. Se onkin evankeliumin mukaista, Mk 3:4.
- 27:44 Nyt olisi irti päästetty laivavene ollut tarpeen. Onneksi kuitenkin kaikki vaivoin pelastuivat maalle.
- 28:1 Melite tarkoittanee nykyistä Maltan saarta.
- 28:2 Saaren kanta-asukkaat = <barbaroi>. Tällä nimellä kreikkalaiset ja roomalaiset kutsuivat kansoja, jotka eivät

osanneet kunnolla kreikkaa tai latinaa eivätkä olleet sulautuneet kreikkalais-roomalaiseen kulttuuriin.

Sana <barbaros> (6x) = 1. outokielinen, muukalainen,

2. vieraan maan asukas,

3. ei-kreikkalainen, barbaari:

Apt 28:2,4; Rm 1:14; 1Kr 14:11; Kol 3:11.

Ks. myös Ps 114:1 (LXX Ps 113:1).

Ystävällisyys = <filanthroopia> (2x) = sm: ihmisrakkaus:

Apt 28:2, Tt 3:4 (sekä LXX apokryf. 5x).

- 28:4 Kostotar eli Dike oli kreikk. jumaltarustossa oikeuden jumalatar, Zeuksen ja Themiksen tytär.
Pakanauskonnoissakin on jonkinlainen käsitys oikeudenmukaisuudesta.
- 28:7 Ystävällinen = <filofroon> (1x) = ystävällismielinen, hyväntahtoinen.
- 28:11 Zeuksen kaksospojat olivat kreikk. jumaltarustossa Kastor ja Polydeukes, lat. Pollux. Nämä olivat merenkulkijoiden suojelusjumalia. Tämä ajatusmalli on periytynyt nykyaikaankin, kun puhutaan suojeluspyhimyksistä. Esim. Suomen puolustusvoimissa kenttätykistö on ainoa aselaji, jolla on oma suojeluspyhimys, pyhä Barbara.
- 28:12 Syrakusa oli suuri kreikkalainen kaupunki Sisilian itärannikolla. Oli kuuluisa matemaatikko Arkhimedeksen (287–211 eKr.) kotikaupunkina.
- 28:13 Nostettuamme ankkurit = <perielontes> (RK, LLL) on Bys: <perielthontes> = kierreltyämme (UT 1938, TK).
Regium, nykyisin Reggio, oli kreikkalaisten uudisasukkaiden perustama satamakaupunki Italian niemimaan saappaankärjessä.

Puteoli, nykyisin Pozzuoli, oli kaupunki Italiassa, Napolin lahden pohjoisrannalla, Rooman ulkosatama ja Egyptin viljan purkauspaikka.

- 28:15 Tässä on eräs seurakunta- ja veljesyhteyden siunaus:
yhteys $\Rightarrow$ kiitos ja ylistys $\Rightarrow$ rohkeus!
Paavali ei ollut arka mies, mutta hänkin tarvitsi rohkaisua,
Apt 18:9–10, 27:24, Jer 1:8, Jes 41:10.
- 28:16 Bys: ... Roomaan, sadanpäällikkö luovutti vangit
henkivartioston päällikölle ja Paavalin annettiin...
Paavali oli mahdollisesti kytketty kahlein vartiosotilaaseen.
- 28:23 Mooseksen laki ja profeetat, ks. Lk 24:44.
- 28:25 Joissakin kreik. teksteissä on: isillemme ja joissakin:
isillenne.
- 28:26 Jakeissa 26–27 on suora lainaus VT:sta jakeista Jes 6:9–10.
- 28:29 Jae puuttuu eräistä käsikirjoituksista.
Joissakin käsikirjoituksissa on: [29. Kun hän oli tämän
puhunut, lähtivät juutalaiset pois väitellen paljon keskenään.]
(käännös TK).
- 28:30 Kaksi täyttä vuotta: Tässä ei mainita oikeudenkäyntiä eikä
toista osapuolta, juutalaisia ja suurta neuvostoa. Tämä on
selitetty siten, että oikeudenkäynti keskeytettiin. Keisari
Klaudius oli nimittäin säätänyt lain, että oikeudenkäynti oli
keskeytettävä, elleivät molemmat osapuolet tulleet
keisarillisen tuomioistuimen eteen 18 kk kuluessa.
Kirkollisen perimätiedon mukaan Paavali vapautettiin
vankilasta ja matkusti sitten Espanjaan, vrt. Rm 15:24,28.
Lisäksi Paavalin kirjeistä käy ilmi, että hän tämän
vapautensa aikana kävi idässäkin, 1Tm 1:3, Tt 1:5.

Paavalin kirje roomalaisille

Roomalaiskirje on Paavalin kirjeistä ensimmäisenä Uudessa testamentissa, vaikka se lienee aikajärjestyksessä vasta kuudes hänen kirjeistään. Sisällöltään ja merkitykseltään se on Paavalin tärkein opetuskirje.

Paavali kirjoitti, tai oikeastaan kirjoitutti sihteerinä toimineella Tertiuksella (Rm 16:22), tämän kirjeen Korintissa todennäköisesti 57 jKr. Kirjeen toimitti Rooman seurakuntaan, joka koostui paljolti pakanakristityistä, luultavasti Kenkreaan seurakunnan palvelijatar Foibe (Rm 16:1–2).

Kirje voidaan jakaa kahteen pääosaan, joista ensimmäinen osa (luvut 1–11) sisältää opetusta evankeliumin tärkeistä ydinasioista (synnistä, tuomiosta, vanhurskauttamisesta uskon kautta, pyhityksestä). Toinen osa kehottava osa (luvut 12–16), joka käsittelee uskovien elämää evankeliumin kannalta myös käytännössä.

- 1:1 Antiikin aikana kirjeet aloitettiin tervehdyksellä, jossa mainittiin sekä lähettäjän että saajien nimet.
- 1:2 Pyhät Kirjoitukset = Vanhan testamentin kirjoitukset, jotka muodostivat juutalaisten Raamatun.
Profeetoilla tarkoitetaan tässä koko VT:ia, koska sitä pidettiin profeetallisena kirjana, joka puhuu Kristuksesta. Tätä voidaan sanoa profeetalliseksi raamattunäkemykseksi. Jumala on antanut profeetallisen Hengen kautta ihmisten kirjoittaa Raamatun.
Profeetallinen Henki voi viitata tosiasioihin:
a) etukäteen (esim. Jeesuksen toinen tuleminen),
b) jälkikäteen (esim. maailman luominen) ja tietenkin
c) siinä hetkessä.
Näin on selvää Raamatun yliluonnollinen inspiraatio.
- 1:3 Daavidin jälkeläinen = sm: Daavidin siemenestä.
Sama ilmaisu on jakeissa Jh 7:42, 2Tm 2:8.
Ks. Hpr 11:18.
- 1:4 Verbi <horidzoo> (8x) = asettaa raja(t), määrätä, päättää, säättää, asettaa, osoittaa, julistaa: Lk 22:22, Apt 2:23, 10:42, 11:29, 17:26,31, Rm 1:4 ja Hpr 4:7.
Verbi tulee sanasta <horos> = raja.
Kreik. teksti <tou horisthentos hyiou theou en dymein> ilmoittaa, että Herramme Jeesus on asetettu / määrätty/ julistettu/ osoitettu Jumalan Pojaksi voimassa.
Kun hän syntyi Beetlehemissä Daavidin siemenestä, hän eli heikkoudessa (lihan ruumiissa) niin kuin kaikki ihmiset, ja hän käytti itsestään nimitystä Ihmisen Poika, vaikka oli samalla Jumalan Poika.
Nyt Jumala osoitti, että heikkouden ja voiman välille on

asetettu raja, ylösnousemus kuolleista.

Kun Jeesus syntyi tänne maan päälle ja eli täällä, hän oli Jumalan Poika heikkoudessa, ihmisenä, mutta ylösnoustuaan kuolleista hän sanoi: Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä, Mt 28:18.

Niinpä Herra Jeesus on nyt Jumalan Poika voimassa, ei enää heikkoudessa, Rm 6:4, 2Kr 13:4, Kol 2:12, Hpr 7:16.

Apostoli Paavali kirjoitti kuolleiden ylösnousemuksesta: kylvetään heikkoudessa, nousee voimassa, 1Kr 15:42–44.

Niinpä mekin elämme nyt heikkoudessa, mutta kun kuolemme, meidän ruumiimme maatuu maan multiin. Sen sijaan saamme ylösnousemusruumiin, joka ei ole tätä luomakuntaa eikä heikkouden alainen, vaan se nousee voimassa iankaikkiseen elämään, jossa Kristus jo on kuolleista nousseiden esikoisena.

- 1:5 Uskon kuuliaisuus: sana <hypakoe> (17x) = kuuliaisuus, totteleminen: 2Sm 22:36; Rm 1:5; 5:19; 6:16; 15:18; 16:19,26; 2Kr 7:15; 10:5,6; Flm 1:21; Hpr 5:8; 1Pt 1:2,14,22. Vrt Ps 18:36. Tutki!
- 1:7 Kutsutut, ts. kutsutut pelastukseen. Kutsu on tullut heille evankeliumin julistuksessa, jota he ovat kuunnelleet, Rm 10:17.
- 1:14 Barbaari = <barbaros> (6x UT:ssa ja 2x+5x LXX:ssa) ja tarkoittaa ihmistä, joka puhuu vierasta kieltä. Helleenisessä kulttuurissa se tarkoitti nimenomaan henkilöä, joka ei ollut kreikkalainen eikä puhunut kreikkaa: Caicki wieras Canssa cudzuttin Barbareixi, jotca ei Grekiläiset ollet. (B 1642).

- 1:16 Koska vanhassa liitossa Jumala oli ottanut Israelin omaisuuskansakseen, 5Ms 7:6; 14:2; 26:18, evankeliumi oli julistettava ensin heille. Siten juutalaisten vastuukin on suurempi, Rm 2:7.
Uudessa liitossa Jumalan omaisuuskansa on Jeesuksen Kristuksen omat, 1Pt 2:6–10.
- 1:17 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Hab 2:4, samoin kuin on jakeissa Gal 3:11, Hpr 10:38.
- 1:18 Jumalan viha on hänen tuomitseva ja rankaiseva vanhurskautensa, Mt 3:7. Jumalan viha ilmestyy jumalattomuutta ja vääryyttä vastaan. Jumalan armo on ilmestynyt, että syntiset ihmiset voivat pelastua.
- 1:20 Luonnossa esim. sähkö, magnetismi ja gravitaatio eli vetovoima tai painovoima ovat näkymättömiä voimia, joiden vaikutukset ovat kuitenkin selvästi havaittavissa ja mitattavissa.
- 1:31 Sana <aspondos> (2x) = leppymätön, sovintoon taipumaton, epäsopuisa, esiintyy vain tässä (Bys) ja 2Tm 3:3.
Samoin sana <astorgos> (2x) = rakkaudeton.
- 1:32 Kuolema, ks. Mt 25:41, Ilm 20:14, 21:8.
- 2:5 Sana <skleerotees> (4x+1x) = kovuus, uppiniskaisuus: 5Ms 9:27, 2Sm 22:6, Jes 4:6, 28:27, Rm 2:5.
Hepr vastine <qešii> esiintyy VT:ssa kerran, 5Ms 9:27.
- 2:6 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeista Ps 62:13, Snl 24:12.
Jokainen saa tekojensa mukaan tuomion tai kiitoksen Herralta. Synti ja jumalattomat teot tuottavat kuoleman, Rm 6:23. Jumalan lapset ovat pelastettuja Herran armosta, ja

heidät on tarkoitettu vaeltamaan niissä hyvissä teoissa, jotka Herra on edeltä valmistanut, Ef 2:8–10.

2:12 Laki tarkoittaa tässä kirjoitettua lakia, jonka Jumala on antanut Israelille. Juutalaiset tuomitaan sen mukaan, pakanat taas heidän sydämiinsä kirjiotetun lain mukaan, Rm 2:14.

2:13 Lain noudattajat = sm: lain tekijät, eli siis ihmiset, jotka tekevät ja toimivat lain mukaan.

2:15 Lain vaatimukset = sm: lain teot.

2:16 Jumala tuomitsee ihmisten salaisuudet evankeliumin mukaisesti. Se onkin paljon parempi kuin joutua tuomittavaksi vanhan liiton lain mukaisesti.

2:17 Luotat lakiin = sm: lepää (turvallisesti) lain varassa.

Verbi <epanapauomai> (2x) =

1. levätä, jäädä lepäämään, Lk 10:6

2. turvallisesti luottaa: Rm 2:17.

LXX:ssa verbi esiintyy 10x.

2:18 Lakiin perehtyneenä: verbi <kateekheoo> (8x) = ilmoittaa, kertoa, opettaa, perehdyttää: Lk 1:4, Apt 18:25, 21:21,24, Rm 2:18, 1Kr 14:19, Gal 6:6.

Juutalaiseen perinteeseen kuuluu, että kukin sukupolvi opettaa ja perehdyttää seuraavan sukupolven lakiin. Tämä perustuu Herran säädökseen Abrahamille, 1Ms 18:19, ja Moosekselle, 5Ms 6:6–7.

Paavalikin oli saanut perusteellista opetusta Gamalielin jalkojen juuressa, Apt 22:3.

2:24 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Jes 52:5.

- 2:25 Jo VT:n profeetat olivat varoittaneet israelilaisia luottamasta siihen, että heillä on oikea suhde Jumalaan, jos he vain noudattavat määrättyjä ulkonaisia säännöksiä, kuten uhreja, ympärileikkausta, sapatin viettoa ym. Ulkonaiset säännökset ovat vertauskuvia sydämen ympärileikkauksesta, 5Ms 10:16, Jer 4:4, 9:24s, Hes 44:7.
Paavali puhuu tästä usein, 1Kr 7:17s, Gal 5:6, 6:15, Fil 3:3, Kol 2:11.
- 2:29 Tämä on uuden liiton mukainen ympärileikkaus, sydämen ympärileikkaus Hengessä, Rm 2:29, eli syntisen lihan ruumiin pois riisuminen, Kol 2:11.
- 3:2 Jumalan sanat = VT:n kirjoitukset. Seuraavista jakeista käy ilmi, että ensi sijassa tarkoitetaan Messias-lupauksia.
- 3:4 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Ps 50:6 LXX:n mukaan. Hepr. tekstissä eli BHS:ssa jae on Ps 51:6 samoin suomal. ym. käännöksissä.
- 3:8 Oikeudenmukainen = <endikos> (2x) = se mikä (perustuu siihen mikä) on oikein: Rm 3:8, Hpr 2:2.
- 3:9 Nimitys kreikkalainen tarkoittaa tässä yleisesti kaikkia eijuutalaisia. Paavali puhuu kaikista ihmisistä.
Juutalaiset ovat Mooseksen lain alaisia ja sen lisäksi myös synnin alaisia niin kuin muutkin ihmiset. Siksi sen enempää juutalaiset kuin muutkaan eivät voi pelastua ilman Jeesusta Kristusta.
- 3:10 Jakeissa 10–12 on suora lainaus jakeista Ps 14:1–3, 53:2–4. Vrt. Srn 7:20.

- 3:11 Kukaan ei voi tulla Jeesuksen luo ellei Isä vedä häntä puoleensa, Jh 6:44. Niinpä se, että ihminen etsi Jumalaa, todistaa Isän vetävän ihmistä Jeesuksen luo.
- 3:12 Sana <hama> = samalla, yhdessä, joten kaikki ovat poikenneet pois ja samalla kaikki yhdessä käyneet kelvottomiksi.
Hepr tekstin vastine on <jachdaaw> = yhdessä.
- 3:13 Tämä on suora lainaus jakeista Ps 5:10 ja Ps 139:4.
- 3:14 Tämä on suora lainaus jakeesta Ps 10:7.
- 3:15 Tässä on suora lainaus VT:sta jakeesta Snl 1:16 ja jakeissa 15–17 on suora lainaus jakeista Jes 59:7–8.
- 3:18 Tämä on suora lainaus jakeesta Ps 35:2.
- 3:19 Lain tarkoitus on tehdä koko maailma – siis jokainen ihminen – syälliseksi Jumalan edessä. Siitä seuraa synnin tunto, mistä edelleen seuraa Jumalan armon välttämättömyyden käsittäminen. Näin laki suorastaan ajaa ihmistä Jeesuksen Kristuksen luo.
- 3:20 Esikuvia meidän omasta vanhurskaudestamme: Jes 64:5–6, Sak 3:1–5. Tutki!
Kukaan ei voi tulla vanhurskaaksi lain kautta omilla teoillaan ja ansioillaan. Tämä tapahtuu vain ja ainoastaan Kristuksessa, kun Jumala antaa ihmiselle synnit anteeksi ja ottaa hänet lapsekseen. Ks Lk 18:14, Rm 1:16, 8:15.
- 3:21 Jumalan vanhurskaus = se vanhurskaus, jonka hän antaa lahjaksi jokaiselle Kristukseen uskovalle, Rm 1:16–17, 3:24.
- 3:22 Alkukieli, eli kreik. teksti, erottaa selvästi kaksi käsitettä:
a) usko Jeesukseen (<pistis eis ton Ieesoun> ym), Jh 2:23,

7:38, Apt 11:17, 16:31, 20:21 ym.

b) Jeesuksen usko (<pistis Ieesou> ym), Apt 3:16, Rm 3:26, Gal 2:16,20, 3:22, Ef 3:13, Fil 3:9, Ilm 2:13, 14:12.

Jeesus on meidän uskomme alkaja ja täydelliseksi tekijä, Hpr 12:1–3.

3:24 Lunastus tarkoittaa vapaaksi ostamista (vapauttamista/ vapahtamista) maksamalla lunnaat, ks. Mt 20:28. Kristus on kuolemallaan ostanut synnin orjat vapaiksi.

3:25 Armoistuin = <hilasteerion> (2x) = sm: sovituksen väline/ paikka: Rm 3:25, Hpr 9:5.

LXX:ssa se vastaa 27x hepr sanaa <kappooret>.

Armoistuin oli vanhan liiton jumalanpalveluksessa tärkein ja pyhin esine: liitonarkun kansi, jonka päällä oli kaksi kultakerubia. Liitonarkku ja kansi olivat temppelin kaikkeinpyhimässä. Kerran vuodessa, suurena sovituspäivänä, ylipappi vei uhrieläimen verta ja pirskkotti sitä armoistuimelle, jolloin Jumalan viha kääntyi pois kansan päältä, 2Ms 25:17s, 26:34, 3Ms 16:14s.

Armoistuin oli vanhassa liitossa esikuvana Kristuksesta ja uudesta liitosta, 2Kr 5:19.

3:26 Jos Jumala olisi suvainnut syntiä eikä olisi rangaissut sitä, hän ei olisi ollut vanhurskas (oikeudenmukainen). Mutta Kristus on kärsinyt kuoleman syntien tähden sovituksiksi meidän hyväksemme. Näin Jumala osoittaa olevansa vanhurskas.

3:27 Laki tarkoittaa Jumalan säätämää järjestystä, johon ihmisen tulee alistua.

a) Tekojen laki tarkoittaa Mooseksen lakia, Rm 2:12.

b) Uskon laki on jumalallinen järjestys, joka on uskon

kuuliaisuutta Kristuksen evankeliumille, ks. Jk 1:25. <*

c) Luonnonlait, jotka Jumala on asettanut luomakuntaansa.

- 4:1 Juutalainen perimätieto piti Abrahamia täydellisesti vanhurskaana ihmisenä. Hän oli mukamas pitänyt Jumalan koko lain (ikään kuin etukäteen ennen Moosesta) eikä koskaan tehnyt syntiä.
Paavali todistaa tässä kuitenkin, että Abraham tosiasiassa vanhurskautettiin uskon kautta, 1Ms 15:6, Rm 4:3.
Nimittäin lihan mukaan Abraham olisi ollut lain rikkoja (1Ms 20:12, 3Ms 18:9) ja olisi saavuttanut niin ollen häpeän, kirouksen ja tuomion (3Ms 20:17, 5Ms 27:22).
Vain yksi, Jeesus Kristus, on ollut lihassa eläessään lain mukaan täydellinen, Hpr 4:15.
- 4:3 Tämä on suora lainaus jakeesta 1Ms 15:6.
Aabraham vanhurskautettiin uskosta ja sitä seuranneesta kuuliaisuudesta (Jk 2:21–26). Kymmenysten antaminen ja Iisakin uhraaminen eivät olleet lain tekoja, vaan uskon tekoja (1Ms 14:18–20, 22:1–20).
Emme siis ole Aabrahamin lapsia lain ja lihan mukaan (Jh 8:31–40), vaan armon ja uskon perusteella (Gal 3:7–29).
- 4:7 Jakeissa 7–8 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 31:1–2.
- 4:13 Jumala antoi lupauksen Abrahamille, että hän ja hänen siemenensä, joka on Kristus (Gal 3:16), perii koko maailman. Tämä toteutuu Messiaan valtakunnassa.
- 4:15 Viha tarkoittaa tässä ensi sijaisesti Jumalan vihaa, mutta näyttää laki saavan aikaan vihaa ihmisten kesken.
Laki, vaikka se onkin annettu ihmisille suojelukseksi, saa aikaan vihaa. Samoin näyttää tekevän pelkokin, Mk 11:18, jopa hyvän pelko.

- 4:17 Tässä on suora lainaus jakeesta 1Ms 17:5.
- 4:18 Tässä viitataan jakeeseen 1Ms 15:5.
- 4:25 Tälle jakeelle on esikuva 2Ms 26:21.
- 5:1 Rauha Jumalan kanssa tarkoittaa, että ihmisellä on oikea, eheä suhde Jumalaan.
- 5:2 Jumalan kirkkaus = se kirkkaus, joka ihmisellä oli ennen syntiinlankeemusta ja jonka hän on menettänyt, Rm 3:23, mutta jonka vanhurskautetut saavat iankaikkisessa elämässä, Rm 8:18,21,30.
- 5:3 Verbi <katergadzomai> (22x) = saada aikaan, vaikuttaa, tehdä, suorittaa t. hoitaa loppuun.
Puolet esiintymistä on roomalaiskirjeessä ja loput Paavalin muissa kirjeissä paitsi yksi maininta Pietarilla, 1Pt 4:3, ja Jaakobilla, Jk 1:3.
- 5:4 Vrt Jk 1:2–4.
- 5:5 Toivo ei tuota pettymystä eikä johda meitä häpeään, sen todistaa meille Jumalan rakkaus, ja Pyhä Henki on sydämissämme vakuutena toivon toteutumisesta.
Tälle jakeelle on kaunis esikuva jakeessa Sak 4:12.
Uskovissa Jumalan rakkaus on sydämissä Pyhän Hengen kautta, ja lisäksi myös vanhurskauden vaatteena ja täydellisyyden siteenä ihmissuhteissa, Kol 3:14.
- 5:6 Lain ajan säädös oli, että jumalaton joutuu lunastusmaksuksi vanhurskaan puolesta ja uskon oikeamisten sijaan, Snl 21:18. Evankeliumin armon suuruutta kuvaa se, että Kristus kuoli heikkojen, syntisten ja jumalattomien puolesta, Rm 5:6–11.

- 5:7 Hyvän puolesta: kreik. sana <tou agathou> voi olla maskuliini, jolloin se tarkoittaa hyvää ihmistä, tai neutri, jolloin kyseessä on hyvä asia.
- 5:13 Syntiä ei lueta: verbi <ellogeo> (2x) =
1. pitää kirjaa jstk, Rm 5:13,
2. panna jnk tiliin, laskuttaa jltk, Flm 1:18.
- 5:14 Joka oli tuleva = Kristus, jota Paavali kutsuu myös viimeiseksi Aadamiiksi, 1Kr 15:45.
Kristuksen ja Aadamin välillä on yhteistä se, että molempien vaikutus ulottuu koko ihmissukuun. Aadamin kautta tuli synty ja kuolema, mutta Kristuksessa on tullut vanhurskaus ja iankaikkinen elämä.
Huomattavaa on, että Eeva lankesi ensin syntiin ja sitten langetti myös miehensä Aadamin. Nyt Paavali puhuu kuitenkin koko ajan Aadamin rikkomuksesta. Tämä osoittaa sen, että miehellä on avioliitossa suurempi vastuu Jumalan edessä kuin vaimolla. Vrt. 1Pt 3:7.
- 5:19 Tässä on verbi <kathisteemi> (2x) = asettaa jhnk tehtävään/ asemaan.
Aadamissa meidät on asetettu syntisiksi, mutta Kristuksessa vanhurskaiksi.
Kristuksen kuuliaisuus tarkoittaa koko hänen elämäntyötään, ristinkuolemaansa ja ylösnousemustaan kuolemasta, Jh 4:34, 19:30.
- 5:20 Laki on synnin täsmällinen mitta. Sen valossa käy ilmi synnin todellinen, suunnaton mahti.
- 5:21 Tässä on hengellisen hallitsemisen periaate: armo hallitsee vanhurskauden kautta. Tämän mukaan on seurakunnan

johtajien ojentauduttava, ja tähän on seurakunnan jäsenten taivuttava.

- 6:1 Tämä luku käsittelee uskovaisen ja synnin suhdetta.
- 6:2 Synti on tässä maailmassa suuri mahti, sillä on valta ihmisiin ilman Kristusta, mutta Kristukseen uskova ei ole enää sen vallan alaisena, koska on kuollut synnille.
- 6:6 Vanha ihmisemme on paha, itsekäs luontomme, joka meissä asuu syntymästä asti ja jota sanotaan myös lihaksi tai lihalliseksi mieleksi.
Kun ihminen elää ilman Kristusta, synti hallitsee hänen ruumistaan, jota sen takia sanotaan synnin ruumiiksi. Kun ihminen uskossa yhdistyy Kristukseen, lakkaa ruumis olemasta synnin välikappale, Rm 6:12–14.
- 6:7 Sm: vanhurskautunut pois synnistä, tai: julistettu syyttömäksi synteihin.
- 6:23 Sana <opsoonion> (4x) = sotilaan päiväannos, palkka (päivän työstä): Lk 3:14; Rm 6:23; 1Kr 9:7; 2Kr 11:8.
Sana tarkoitti alun perin sotilaan päivittäistä muona-annosta, ja siitä johdettiin merkitys palkka. Sana on tässä monikossa <ta opsoonia>, joten se osoittaa, että ilman Kristusta koko elämänkaaren loppusummana tulee palkaksi kuolema.
Kuolema tarkoittaa iankaikkista kuolemaa eli toista kuolemaa, Ilm 2:11, 20:14, 21:8.
Synti erottaa ihmisen Jumalasta. Tämä ero on hengellinen kuolema, Ef 2:1–5.
Ruumiillinen kuolema syntiinlankeemuksen seuraus, 1Ms 2:17, Rm 5:12.
Synnin palkka on kuolema, mutta sitä ennen synnin seurauksena on tullut:

häpeä, 1Ms 3:7,
pelko, 1Ms 3:10,
syyllisyys, 1Ms 3:12, 4:13,
pettymys, 1Ms 3:13,
kitous, 1Ms 3:14,
vaino ja vihollisuus, 1Ms 3:15,
kivut ja vaivat, 1Ms 3:16,
raskas ja hikinen työ, 1Ms 3:19,
karkotus ja pakolaisuus, 1Ms 3:23,
pahuus, 1Ms 6:5,
tuomio, 1Ms 6:7,
turmelus ja väkivalta, 1Ms 6:11,
loppu jumalattomalle menolle, 1Ms 6:13,
palvelu, Rm 6:16–20, 7:25,
orjuus, Jh 8:34,
katoavaisuus, Rm 5:12s.

Tarjolla on parempi vaihtoehto: Jumalan armolahja
(= <kharisma>, ks. 1Kr 12:4) on iankaikkinen elämä
Kristuksessa Jeesuksessa.

Jotkut pyrkivät tekemään kaikenlaisia rajalinjoja kristittyjen
välille, mm. että jotkut ovat karismaatikkoja ja jotkut eivät.
Turha jakolinja, sillä kaikki Herran omat ovat
karismaatikkoja siinä mielessä, että heillä on armolahjana
iankaikkinen elämä Kristuksessa Jeesuksessa.

7:1 Tämä luku käsittelee uskovaisen ja lain suhdetta.

7:5 Liha = <sarks> (147x) tarkoittaa tässä ja usein muuallakin
UT:ssa syntistä luontoa, joka on jokaisessa ihmisessä
Aadamin lankeemuksen seurauksena. Se hallitsee
kääntymätöntä, uudestisyntymätöntä ihmistä, on Jumalan
vihollinen, Rm 8:7, ja ihmisen syntisten himojen asuinsija.

Kääntyneissäkin Jumalan lapsissa se on vielä olemassa, mutta se ei enää hallitse, koska se on ristiinnaulittu. Sen tilalle hallitsijaksi on tullut Herran Henki, ja kääntynyt ihminen on jatkuvassa taistelussa lihaa vastaan. Ks. Jh 3:6.

7:6 Kirjaimen vanha tila tarkoittaa Mooseksen lain aikaa, vanhaa liittoa. Laki käskee ja vaatii ihmistä, mutta ei voi antaa voimaa Jumalan tahdon tekemiseen. Uudessa liitossa elämän Hengen laki on kirjoitettu kääntyneen ihmisen sydämeen, Jer 31:31s, Rm 8:2, 2Kr 3:6.

7:7 Tässä viitataan VT:n jakeisiin 2Ms 20:17, 5Ms 5:21.

7:24 Kurja = <talaipooros> (2x): Rm 7:24, Ilm 3:17, jossa koko Laodikean srk:aa sanotaan kurjaksi.
Kuoleman ruumis: roomalaisilla oli usein tapana sitoa kaksi vankia yksiin kahleisiin. Jos toinen heistä kuoli, joutui elävä vanki kärsimään kuolleen läsnäolosta ja raahaamaan sitä mukanaan. Paavali viitanee tähän tapaan.

8:1 Tämä luku käsittelee uskovaisen ja Hengen suhdetta.
Joissakin käsikirjoituksissa on lisäys: 1. Niin ei nyt siis ole mitään kadotustuomiota niille, jotka Kristuksessa Jeesuksessa ovat[, jotka eivät vaella lihan vaan Hengen mukaan].

Elämä Kristuksessa ja vaellus Hengen mukaan ovat sama asia. Miksi yrittäisit olla uskossa Kristukseen ja elää lihasi mukaan? Ei se onnistu pitkän päälle. Paras on olla uskossa koko sydämestään.

Ps 37:33 vakuuttaa, että Herra ei julista vanhurskasta syylliseksi, kun tämä on tuomittavana, ja Rm 3:22–26 vakuuttaa, että Jumala vanhurskauttaa sen, joka uskoo

Jeesukseen Kristukseen.

Vrt Rm 14:10, 2Kr 5:10.

8:2 NA: Sinut, Bys: minut.

Jumalan sanan ilmoituksessa ja tässä elämässä vaikuttavat monet lait ja lainalaisuudet:

Mooseksen laki, Mal 4:4, Jh 1:17, 8:5, Lk 24:44,

Herran laki, Lk 2:22–39,

VT:n ilmoitus, Mt 5:17–18, 7:12, 22:36–40, 23:23,

Rm 3:19–21, 1Tm 1:8–11,

sydämiin kirjoitettu omantunnon laki, Rm 2:14–15,

synnin laki, Rm 7:14,21–25, 8:2, 1Kr 15:56,

kuoleman laki, Rm 8:2, 1Kr 15:56,

elämän Hengen laki, Rm 7:6, 8:2,

vapauden laki, Jk 1:25, 2:12,

Kristuksen laki, 1Kr 9:20–21, Gal 6:2, Hpr 7:12, 8:10,

10:16,

rakkauden laki, Rm 13:8–10,

kuninkaallinen laki, Jk 2:8,

uskon laki, Rm 3:27–28, 9:30–31,

vanhurskauden laki, Rm 9:31, 10:4.

8:10 Henki antaa elämän = sm: Henki/ henki on elämä.

8:13 Lihalliselle mielelle on kuoleman lupaus.

Hengelliselle mielelle on elämän lupaus.

Vrt. Egyptin faraon antama kuoleman lupaus, 2Ms 1:16.

8:15 Sana <abba> (3x) = isä, on arameaa, Jeesuksen arkikieltä.

Ks. Mk 14:36, Gal 4:6.

8:18 Tässä on eskatologian (= oppi viimeisistä tapahtumista)

syvin tarkoitus: antaa toivoa ja rohkeutta uskon

kuuliaisuudessa vaeltaville kristityille.

- 8:23 Jumalan Henki, joka asuu uskovassa, on esikoislahja, joka on esimakua tulevasta ikuisesta autuudesta ja on takuuna sen saavuttamisesta. Vrt. 2Kr 1:22, 5:5, Ef 1:14.
- 8:24 Voidaan kääntää myös: Toivossa meidät pelastettiin.
- 8:26 Verbi <synantilambanomai> (3x+2x) = ottaa yhdessä vastuu jstk, osallistua jhnk yhdessä toisen kanssa, auttaa: 2Ms 18:22, 4Ms 11:17, Ps 89:22, Rm 8:26, Lk 10:40.
 Verbi <hyperentyngkhanoo> (1x) = puhua jnk puolesta, rukoilla jnk puolesta, esiintyy ainoastaan tässä, mutta verbi <entyngkhanoo> = kääntyä jnk puoleen anomuksin tai valituksin, esiintyy yhteensä 6x:
 a) preposition <hyper> kanssa (puhua t. rukoilla jnk puolesta): Rm 8:27,34, Hpr 7:25,
 b) preposition <kata> kanssa (puhua jtk vastaan, syyttää jtk): Rm 11:2,
 c) datiivin kanssa (kääntyä jnk puoleen anomuksin tai valituksin): Dan 6:13, Apt 25:24.
 Sana <alaleetos> (1x) = sanomaton, sellainen mitä ei voi sanoin ilmaista, sanaton.
 Herra Jeesus tietää ja tuntee meidän heikkoutemme ja hän voi auttaa meitä, Hpr 2:18, 4:15.
- 8:28 Verbi <synergeoo> ks. Mk 16:20.
 Tässä jakeessa on useampi käännösvaihto:
 a) Me tiedämme, että kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa, niiden, jotka hän on suunnitelmansa mukaan kutsunut.
 b) Me tiedämme, että Jumala vaikuttaa kaikkien niiden parhaaksi, jotka häntä rakastavat, niiden, jotka hän on suunnitelmansa mukaan kutsunut.

c) Vaihtoehtoisen tekstimuodon mukainen suomennos:
Me tiedämme, että Jumala johtaa kaiken niiden parhaaksi,
jotka häntä rakastavat, jotka ovat kutsuttuja Hänen
suunnitelmansa mukaan.
Vaikutus, ks. Fil 2:13.

- 8:32 Tämän esikuvana on 1Ms 22 tapahtumat: Abraham ei kieltänyt (sästänyt) omaa poikaansa, kun Jumala vaati Iisakia uhrattavaksi, mutta Herra kielsi ihmisuhrin. Mutta Jumala ei sästänyt omaa Poikaansa pelastaakseen meidät synnin ja tuomion alta.
- 8:34 Rukoilee meidän puolestamme voidaan kääntää myös:
puhuu meidän puolestamme.
Vrt Rm 8:26–27.
- 8:35 Sanapari <thlipsis kai stenokhooria> $(7x+3x) =$ tuska ja ahdistus: 5Ms 28:53,55,57, Jes 8:22, 30:6, Est 1:1, 4:17, Rm 2:9, 8:35, 2Kr 6:4.
- 8:36 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 44:23.
- 8:37 Kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa Jeesus Kristus on voittaja, ja me saamme hänessä täydellisen voiton.
- 9:1 Luvuissa 9–11 Paavali käsittelee kysymystä, mikä on evankeliumin suhde Israeliin Jumalan suunnitelmissa. Tähän hän viittasi jo jakeissa Rm 3:1s.
Paavali osoittaa, että:
a) evankeliumi on täysin sopusoinnussa Jumalan lupauksen kanssa, Rm 9:6–29,
b) Israel itse on syyllinen omaan tilaansa, Rm 9:30 – 10:21,
c) koko Israelin jäänös kerran pelastuu, Rm 11.

- 9:4 Liitot: a) Nooan kanssa, 1Ms 9,
b) Abrahamin kanssa, 1Ms 15,
c) Israelin kanssa, 2Ms 24.
Lupauskset = lupaukset Messiaan tulosta.
- 9:7 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 21:12.
Sm: eivätkä kaikki ole lapsia sen tähden, että ovat Abrahamin siementä, vaan: Iisakista sinä saat nimellesi siemenen.
Sana <sperma> (43x) tarkoittaa toisaalta siementä ja toisaalta jälkeläisiä. Merkitys on ymmärrettävä tekstiyhteyden mukaan.
Niinpä tämän jakeen sanoma on: eivät kaikki ole lapsia sen tähden, että ovat Abrahamin jälkeläisiä, vaan Iisakista sinä saat nimellesi siemenen, joka tarkoittaa Kristusta, Gal 3:16.
Jo Johannes Kastaja aikoinaan varoitti juutalaisia väärästä raamatuntulkinnasta, Mt 3:9.
- 9:8 Sm: Tämä tarkoittaa, etteivät ne, jotka lihan puolesta ovat lapsia, ole Jumalan lapsia, vaan että lupauksen lapset luetaan siemeneksi.
- 9:9 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 18:10,14.
- 9:12 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 25:23.
Voidaan kääntää myös: suurempi on palveleva pienempää.
- 9:13 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Mal 1:2–3.
- 9:15 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 33:19.
- 9:17 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 9:16.
- 9:20 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 29:16.

- 9:22 Vihan astiat on kuvainnollinen ilmaisu, joka tarkoittaa ihmisiä, jotka uppiniskaisesti kieltäytyvät kääntymästä Herran puoleen ja ovat siten syntiensä takia Jumalan vihan alla, Jumalan vihan kohteina. Vrt. 2Tm 2:20s.
- 9:23 Laupeuden astiat tarkoittavat ihmisiä, jotka ovat nöyryyneet ja kääntyneet Herran Jeesuksen puoleen, saavat Jumalalta armon ja laupeuden ja pelastuvat.
- 9:25 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hos 2:25.
- 9:26 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hos 2:1.
- 9:27 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 10:22–23, Hos 2:1.
- 9:29 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 1:9.
- 9:33 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 28:16, 8:14.
- 10:4. Sana <telos> (40x) = loppu, täyttymys, päämäärä.
Ks. 1Tm 1:5, 1Pt 1:9.
Kristus on lain päämäärä, hän tuli täyttämään lain, Mt 5:17, Jh 19:30, ja on siten lain loppu.
- 10:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 3Ms 18:5.
- 10:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 9:4, 30:12.
- 10:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 30:14.
- 10:9 Jeesus on Herra, ks. Jh 20:28, Apt 2:36.
- 10:11 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 28:16.
- 10:13 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jl 3:5.
- 10:15 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 52:7, Nah 2:1.
- 10:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 53:1.
Verbimuoto <episteusen> (akt. ind. aor. y3p, 5x+14x) =

(hän) uskoi: 1Ms 15:6; 45:26; 2Ms 4:31; Jes 53:1; Jer 47:14;
Jh 4:50,53; 7:48; 12:38; 20:8; Apt 8:13; 13:12; 18:8;
Rm 4:3,17,18; 10:16; Gal 3:6; Jk 2:23.

10:17 Bys: Jumalan sanan kautta.

10:18 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 18:5.

10:19 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 32:21.

10:20 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 65:1

10:21 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 65:2.

Verbi <ekpetannnyymi> (1x) = ojentaa tai levittää (käteensä jnk puoleen), esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 14x, esim. Jes 65:2 ja 2Ms 9:29,33.

Vrt. Jeesuksen sanat Lk 13:34.

11:1 Paavali itse on yhtenä todistuksena siitä, ettei Jumala ole hylännyt kansaansa.

11:2 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 1Sm 12:22, Ps 94:14.
Elia oli vanhan liiton profeetta ja niinpä hän lain mukaan syytti Israelia jumalattomuudesta.

Uuden liiton uskovina emme ole yhteistyössä syyttäjän kanssa vaan olemme Puolustajan palveluksessa.

Ja itse asiassa meillä on kaksi puolustajaa, Jeesus Kristus, 1Jh 2:1, ja Pyhä Henki, Jh 14:16–17,26, 15:26, 16:7–15.

11:3 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Kn 19:10,14.

Yksinäisyys on ihmisille suuri ongelma. Elia oli yhtä vajavainen ihminen kuin mekin, Jk 5:17, ja hän tunsikin ja niin ollen myös luuli olevansa yksin, vaikka se ei ollutkaan todellinen tilanne.

Luuleminen, ks Apt 7:25.

- 11:4 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Kn 19:18.
Baal oli kanaanilainen epäjumala, jota palvelemaan israelilaiset usein lankesivat. Baalin palvelonnan keskus oli Foinikiassa.
- 11:5 Jäännös tarkoittaa, että vaikka kansan enemmistö on hylännyt Kristuksen, on kuitenkin pieni joukko niitä, jotka uskovat häneen.
- 11:6 Bys: jakeen lopussa on lisäys: mutta jos se olisi teoista, se ei enää olisi armoa, muutenhan teko ei enää olekaan teko.
- 11:7 Sm: mutta valinta on sen saavuttanut.
- 11:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 29:3, Jes 29:10.
Uneliaisuus = <katanyksis> ($2x+1x$):
Jakeessa Jes 29:10 tämä sana vastaa hepr. sanaa <tardeemaah> ($7x$) = raskas/ sikeä uni: 1Ms 2:21, 15:12, 1Sm 26:12, Job 4:13, 33:15, Snl 19:15, Jes 29:10.
- 11:9 Jakeissa 9–10 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 68:23–24.
- 11:12 Täyteys = <pleerooma> ($17x$): esim Jh 1:16, Rm 11:12,25, 13:10, 15:29, Ef 1:23, 3:19, 4:13, Kol 3:19, 4:13.
Kristus on täynnä armoa ja totuutta ja hänen täyteydestään me olemme saaneet armoa armon lisäksi. Ja siihen täytetyteen lopulta Israelin jäännöskin pääsee.
- 11:16 Sana <aparkhee> voidaan kääntää:
ensilyhde (vanhempi termi oli uutislyhde) tai:
ensimmäinen leipä (RKK 1992) eli uutisleipä (UT 1938).
Ks. 3Ms 23:10,14,20, 4Ms 15:18–21.
Näin ollen tässä jakeessa osoitetaan hengellinen logiikka molempiin suuntiin: pyhyys synnyttää pyhyyttä, ja pyhyys voi syntyä vain pyhyydestä. Vrt Ilm 22:11.

- 11:25 Sana <mysterion> (28x) = 1. salaisuus, 2. salainen
merkitys: Mt 13:11; Mk 4:11; Lk 8:10; Rm 11:25; 16:25;
1Kr 2:1,7; 4:1; 13:2; 14:2; 15:51; Ef 1:9; 3:3,4, 9; 5:32; 6:19;
Kol 1:26,27; 2:2; 4:3; 2Ts 2:7; 1Tm 3:9,16; Ilm 1:20; 10:7;
17:5,7. Tutki!
Paavali sanoo usein salaisuudeksi sitä ilmoitusta, jonka hän
on saanut Jumalalta.
- 11:26 Jakeissa 26–27 on suora lainaus jakeista Jes 59:20–21, 27:9.
- 11:28 Juutalaiset kääntyivät vihollisiksi vastustaessaan Jeesuksen
Kristuksen evankeliumia ja vainotessaan kristittyjä, mutta
silti Jumala rakastaa heitäkin, koska on antanut lupaukset
Abrahamille ja muille esi-isille.
- 11:29 Sana <ametameleetos> (2x) = se mitä ei tarvitse katua,
peruuttamaton,: Rm 11:29, 2Kr 7:10, jossa kerrotaan, että
Jumalan mielen mukainen murhe saa aikaan sydämen
kääntymyksen, joka koituu pelastukseksi, eikä sitä
kenenkään tarvitse katua. Samoin Jumala ei kadu antamiaan
lupauksia ja siunauksia.
- 11:34 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 40:13.
- 11:35 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Job 41:3.
- 12:1 Järjellinen = <logikos> (2x) = järjellinen, järkevä, henkinen,
hengellinen, tulee sanasta <logos>.
Tästä sanasta tulee sivistyssana looginen = johdonmukainen.
Sana <logikos> esiintyy tämän lisäksi 1Pt 2:2, jossa
kehoitetaan haluamaan väärentämätöntä hengellistä maitoa =
Jumalan sanaa.
Jumalan Sana on loogista eli johdonmukaista, järjellistä ja
hengellistä, ja se on kaiken järjellisen elämän ja

jumalanpalveluksen perusta ja lähtökohta. Kyse on siis hengellisestä logiikasta.

Sen lisäksi on inhimillinen logiikka, jota Paavalikin käytti, Apt 27:26. Nämä molemmat logiikat esiintyvät peräjälkeen neljän spitaalisen miehen elämässä, 2Kn 7:3–10.

Järjellisen jumalanpalveluksen vastakohtana on järjetön jumalanpalvelus, Jer 10:21.

Hengellisen logiikan lisäksi on paljon muitakin inhimillisiä ajatuksenjuoksuja, jotka voivat olla lihallisen mielen logiikkaa, esim:

aramilainen logiikka, 2Kn 6:8–23,

assurilainen logiikka, Jes 37:10,

filistealainen logiikka, Tm 14:15–17, 15:2,6.

Evoluutiologiikka taas kertoo, että elämä on syntynyt täällä Maapallolla itsestään epäorgaanisista aineista, mutta Venuksen kaasukehästä löydetyt fosfiinit syntyvät tietävästi ainoastaan orgaanisten aineiden hajotessa.

12:3 Verbi <hyperfroneoo> (1x) = olla ylimielinen, ajatella itsestään liikoja, esiintyy vain tässä.

Verbi <soofroneoo> (6x) = ajatella terveesti/ kohtuullisesti, olla ymmärrykseltään terve, malttaa mielensä: Mk 5:15, Lk 8:35, Rm 12:3, 2Kr 5:13, Tt 2:6, 1Pt 4:7.

Jumala on antanut meille ihmisille itse kullekin uskon määrän ja säätänyt oman vaikutusalamme, 2Kr 10:13.

Jumalan sanan vaikutusala on paljon laajempi, Ps 19:2–5, Mk 16:15, Mt 28:18–20.

12:9 Verbi <apostygeoo> (1x) = vihata syvästi, inhota, kammota, esiintyy vain tässä.

- 12:11 Sm: inno(kkuude)lta alkää olko velttoja.
 Sana <okneeros> ($12x+3x$) = laiska, veltto, kyllästynyt:
 Snl 6:6,9, 11:16, 18:8, 20:4, 21:25, 22:13, 26:13–16, 31:27,
 Mt 25:26, Rm 12:11, Fil 3:1.
 Hengellistä elämää ei kannata koskaan pitää säästöliekillä,
 koska energia (Hengen tuli) on ilmaista, ja sitä riittää!
- 12:16 Ilmaus <tois tapeinois synapagomenoi> voidaan kääntää
 kahdella tavalla:
 a) sopeutukaa vaatimattomiin oloihin (UT1938, RK2012)
 b) asettukaa/ liittykää vähäosaisten/ nöyriä rinnalle (AS,
 TK, RKK1992).
 Pentti Mäkinen: RKK1992: asettukaa vähäosaisten rinnalle.
 Tämä tuntuu olevan varsin yleinen linja. On ajateltu, että
 datiivi <tois tapeinois> tarkoittaisi maskuliinin nominatiivia
 <hoi tapeinoi> =nöyrät, alistetut, alhaisessa asemassa olevat,
 vähäosaiset. Mutta ihan hyvin se voi olla myös neutrin
 nominatiivi <ta tapeina> = alhaiset/ vaatimattomat olot. Ja
 jos alku käännetään alkää korkeita tavoitelko, neutri on
 luonteva jatko. Ja alkuosassahan on neutri <ta hypseela>.
 Enemmistö taitaa tässä kohta olla väärässä.
 VTS: Älkää kohdistako mieltänne siihen, mikä on ylvästä,
 vaan pitäkää ohjenuorana sitä, mikä on vaatimatonta.
- 12:18 Sm: Jos on mahdollista teidän puoleltanne.
- 12:19 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 32:25.
- 12:20 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Snl 25:21–22.
 Tulisia hiiliä: vrt Snl 25:21–22, Ps 140:10–11, 120:2–4.
- 13:1 Esivallan valtuudet ovat Jumalalta. Esivallan tehtävänä on
 ylläpitää oikeudenmukaista järjestystä, niin että se rankaisee
 lainrikkoojia ja suojelee lainkuuliaisia.

Jumalanpelko antaa sisäisen vapauden kunnioittaa inhimillistä järjestystä, mutta kristityn kuuliaisuudella on rajansa: jos esivallan käskyt ovat ristiriidassa Jumalan sanan, siis Jeesuksen Kristuksen evankeliumin kanssa, on kristityn toteltava enemmän Jumalaa kuin ihmisiä, Apt 5:29.

Yhteiskunnan kannalta pahin tilanne on, jos esivalta kääntyy evankeliumia vastaan, se merkitsee lopulta sen hallintojärjestelmän tuhoa, niin kuin on nähty ihmiskunnan historian aikana monen moneen kertaan.

- 13:4 Rankaiseminen = <orgee> = sm: viha (232x+36x), jota sanaa Paavali käyttää Rm:ssa 12x: Rm 1:18, 2:5(2x), 8, 3:5, 4:15, 5:9, 9:22(2x), 12:19 ja 13:4,5.
Roomalaiskirje todistaa, että Jumalan viha ilmestyy tuomioksi ja rangaistukseksi synnille ja vääryydelle.
Esivallat ovat vanhan liiton mukaisia Jumalan palvelijoita ja kustajia vääryydelle.
Uuden liiton uskovien tulee kunnioittaa esivaltaa, mutta silloin kun esivalta toimii vastoin Jumalan sanaa ja Jeesuksen Kristuksen evankeliumia, Jumalan kansa toimii evankeliumin mukaan, vaikka se tietäisi vainoa ja ahdistusta.
Miekka on tässä esivallan vertauskuva, siis ajallinen ase.
Hengen miekka sen sijaan on Jumalan sana, Ef 6:17.

- 13:5 Rangaistus = <orgee> = sm: viha, ks edellinen jae.

- 13:8 Verbi <ofeiloo> (35x) = 1. olla velkaa, Mt 18:28,
2. tuntea velvollisuutta jtk kohtaan, Rm 13:8, 2Ts 1:3,
3. olla velvoitettu, pitää, täytyä, Mt 23:16, Lk 17:10.
Mitä velvollisuuksia kristityllä on? Ainakin seuraavia:
a) anteeksianto, Lk 11:4,
b) Jumalan tahdon tekeminen, Lk 17:10,

- c) Jeesuksen antaman esikuvan noudattaminen, Jh 13:14,
- d) rakastaa toisiamme, Rm 13:8, 1Jh 4:11,
- e) ei saa luulotella, Apt 17:19, Lk 3:23,
- f) kantaa heikkojen vajavaisuuksia, Rm 15:1,
- g) auttaa maallisella omaisuudella, Rm 15:27, 3Jh 1:8,
- h) vanhemmat huolehtivat lapsistaan, 2Kr 12:14,
- i) miehen rakastaa vaimoaan, Ef 5:28,
- j) kiittää Jumalaa srk:sta, 2Ts 1:3, 2:13,
- k) vaeltaa niin kuin Jeesus vaelsi, 1Jh 2:6,
- l) antaa henkemme veljiemme edestä, 1Jh 3:16.

Miksi uskovilla on tällaisia velvollisuuksia, miksi olemme ikään kuin velkaa tällä tavoin? Koska Kristuksen rakkaus vaatii meitä, 2Kr 5:14–15.

Tutki tarkemmin!

- 13:9 Tässä on suora lainaus jakeista 2Ms 20:13–17, 5Ms 5:17–21, 3Ms 19:18.
- 13:11 Bys: tiedämme...että meidän on ...
Pelastus ei ole hetkellinen vaan iankaikkinen, joten sillä on ajassakin jatkuvuus, 2Kr 1:10. Tässä pelastus tarkoittaa sen täyttymystä Kristuksen tullessa kirkkaudessaan.
- 13:13 Sana <dzeelos> (16x) = into, kiivaus, kiihko, kateus.
- 14:2 Rooman seurakunnassa oli monia ristiriitoja mielipide-eroavaisuuksien vuoksi.
Paavali antaa opetusta näissä asioissa:
 - a) lihan syönti (2–3),
 - b) erityisten päivien tai juhlien pyhittäminen (5–6) ja
 - c) viinin juonti (17,21).
- 14:6 Jumalan kiittäminen viitanee tässä myös ruokarukoukseen, vrt. 2Ms 23:25, Mt 14:19.

- 14:9 Bys: Kristus kuoli, nousi ylös ja heräsi eloon.
- 14:10 Bys: Kristuksen tuomioistuimen eteen, joissakin kreik. teksteissä: Jumalan tuomioistuimen eteen.
Vrt 2Kr 5:10.
- 14:11 Tässä on suoria lainauksia VT:n jakeista Jes 45:23, 49:18, Jer 22:24, Hes 5:11.
- 14:23 Usko ja synty ovat toistensa vastakohtia, vrt Jh 16:7–11.
- 15:1 Heikko = <adynatos> (16x+10x) =
1) voimaton, kykenemätön, Apt 14:8,
2) heikko, Rm 15:1, Jl 4:10 LXX,
3) mahdoton, Mk 1:27, Rm 8:3, Hpr 10:4, 11:6.
Sana esiintyy 14x Jobin kirjassa.
- 15:3 Kristus on meidän esikuvamme myös itsensäkieltämisessä, Mt 16:24, 2Kr 8:9, Fil 2:5s.
Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 68:10.
- 15:4 Sanan <grafee> (51x) = kirjoitus monikkomuoto (20x) tarkoittaa UT:ssa pyhiä Kirjoituksia, Raamattua, eli koko VT:ia tai sen osaa: Mt 21:42; 22:29; 26:54,56; Mk 12:24; 14:49; Lk 24:27,32,45; Jh 5:39; Apt 17:2,11; 18:24,28; Rm 1:2; 15:4; 16:26; 1Kr 15:3,4; 2Pt 3:16.
Samoin yksikkömuodot viittaavat VT:n kirjoituksiin.
- 15:5 Yksimielisyyys on sitä, että olemme kaikki samaa mieltä kuin Herra Jeesus, joka on seurakunnan pää. Sen sijaan yksimielisyyys ei ole sitä, että joku ihminen on jotakin mieltä ja vaatii, että muidenkin on oltava samaa mieltä. Se kun on pikemminkin henkistä köyhyyttä!
- 15:8 Joissakin kreik. teksteissä: Jeesus Kristus.

- 15:9 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Ps 18:50, 2Sm 22:50.
- 15:10 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 32:43.
- 15:11 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 117:1.
Joissakin kreik. teksteissä: ylistäkööt.
- 15:12 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 11:10.
- 15:17 Sm: Kristuksessa Jeesuksessa Jumalalle kuuluvissa asioissa.
- 15:18 Kristus vaikutti Paavalin kautta evankeliumin julistamisessa:
a) sanalla ja teolla,
b) tunnustekojen ja ihmeiden voimalla ja
c) Pyhän Hengen voimalla,
jotta pakanat tulisivat uskon kuuliaisuuteen. Ks. Rm 1:5.
- 15:19 Illyria eli Illyriko oli roomalainen maakunta, joka sijaitsi Adrainmeren rannikolla suunnilleen entisen Jugoslavian alueella poislukien Serbian.
- 15:20 Apostolien tehtävänä oli perustaa seurakuntia. Muiden julistajien ja opettajien tehtävänä oli jatkaa apostolien työtä paikallisesti ja levittää edelleen evankeliumia ympäristöön.
- 15:21 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 52:15.
- 15:23 Sana <epipothia> (1x) = kaipaus, ikävä, halu.
Se tulee verbistä <epipotheoo> (9x) = ikävöidä, kaivata, joka esiintyy LXX:ssa esim. Ps (41/)42:2, (118/)119:20,131,174.
- 15:24 Espanja (<hispania>) oli tuohon aikaan roomalainen maakunta. Rooman ja Espanjan välillä oli vilkkaat yhteydet ja jo silloin siellä asui juutalaisia. UT ei kerro, toteutuiko Paavalin toivomus, mutta muiden, myöhempien kirjoitusten perusteella on pääteltävissä, että Paavali kävi Espanjassa.

- 15:26 Keräys/ yhteinen lahja = <koinoonia> (19x) = sm: yhteys, osallisuus. Paavali kertoo tästä keräyksestä 2Kr 8–9.
- 15:28 Sm: sinetöinyt heille tämän hedelmän.
- 16:1 Kenkrea oli Korintin satamakaupunki, ks. Apt 18:1.
Sana <diakonos> (29x) = 1. palvelija, palvelijatar,
2. seurakunnan palvelija, diakoni,
3. tarjoilija:
Mt 20:26; 22:13; 23:11; Mk 9:35; 10:43; Jh 2:5,9; 12:26;
Rm 13:4; 15:8; 16:1; 1Kr 3:5; 2Kr 3:6; 6:4; 11:15,23;
Gal 2:17; Ef 3:7; 6:21; Fil 1:1; Kol 1:7,23,25; 4:7;
1Tm 3:8,12; 4:6.
Nähtävästi Foibella oli erityinen palvelusvirka seurakunnassa. Naisdiakoneista puhutaan myös 1Tm 3:11.
- 16:3 Priska (Priskilla) ja Akvila olivat ystäväystyneet Paavalin kanssa Korintissa ja seuranneet häntä Efesokseen toisella lähetysmatkalla, Apt 18:2s,18s. Ehkä Efesoksessa he olivat vaarantaneet henkensä Paavalin tähden, Apt 19:23s.
- 16:5 Kristityt kokoontuivat yhteen ensimmäisellä ja toisella vuosisadalla yleensä kodeissa, muita julkisia tiloja heillä ei ollut silloin käytössä. Näinhän on nykyäänkin monissa maissa jo turvallisuudenkin vuoksi.
- 16:6 Bys: meidän hyväksemme.
- 16:7 Junias on miehen nimi, Junia naisen nimi. Ensimmäinen vaihtoehto on todennäköisempi, kun kyseessä oli Paavalin vankitoveri.
Sana <episeemos> (2x) = merkittävä, huomattava, arvostettu, kuuluisa: Mt 27:16, Rm 16:7.
Barabbas oli merkittävä ja kuuluisa pahantekijä rosvojen

joukossa, nämä olivat arvostettuja hyväntekijöitä apostolien joukossa.

16:13 On mahdollista, että Rufus on sama kuin jakeissa Mk 15:21s mainittu Simon Kyreneläisen poika.

Sm: hänen äidilleen ja minun.

16:18 Sana <khreestologia> (1x) = suloiset sanat, lempeä puhe. Khreestologi, eli ihminen joka puhuu kauniisti suloisia sanoja, voi olla joko hyvän tai pahan asialla. Riippuu siitä, mitkä ovat hänen sydämensä vaikuttimet. Molempia on esiintynyt ja esiintyy yhä tässä maailmanajassa niin politiikassa, bisneksessä kuin uskonnollisuudessa. Oma vatsa tarkoittaa omia itsekkäitä haluja.

16:21 Luukios saattaa olla sama mies, joka mainitaan Apt 13:1.

16:22 Tertius oli kirjuri, jolle Paavali saneli kirjeensä.

16:27 Jumala on ainoa viisas. Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus, 1Kr 1:24, ja Pyhä Henki on viisauden henki, Jes 11:2, Ef 1:17, Apt 6:3, 1Kr 12:8.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava lisäys lopussa:

Roomalaisille, kirjoitettu Korintista Kenkreaan seurakunnan palvelijattaren Foiben välityksellä (TK).

Tällöin voi olla kyseessä alkuperäisen kirjeen kopio.

Paavalin ensimmäinen kirje korinttilaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti ollessaan Efesossa (1Kr 16:8,9,19, Apt 19) luultavasti v. 55 jKr.

Paavali oli huolissaan tästä seurakunnasta, jolle hän oli jo aiemmin pyynnöstä kirjoittanut kirjeen, joka ei ole meille säilynyt (1Kr 5:9). Tämä kirje on huolellisesti suunniteltu ja kirjoitettu ja se voidaan jakaa neljään pääosaan, joissa hän käsittelee seurakunnan ja uskovien elämää käytännössä.

Ensimmäisessä osassa (luvut 1–4) hän taistelee seurakunnan puoluehajaannusta vastaan.

Toisessa osassa (luvut 5–10) hän opettaa seurakunnan sisäisestä puhtaudesta uskonvaelluksessa.

Kolmannessa osassa (luvut 11–14) hän opettaa seurakunnan hengellisestä elämästä ja Hengen lahjoista.

Neljännessä osassa (luvut 15–16) hän todistaa ylösnousemuksesta kumoten harhaopetuksia.

- 1:1 Paavali oli apostoli Jumalan tahdosta, hänet oli siihen tehtävään kutsuttu, ks. Kol 1:1.
Meidätkin on kutsuttu itse kukin siihen tehtävään, johon Jumala on tahtonut kutsua. Älä siis kysele ihmisten tahtoa, sen enempää omaasi kuin muidenkaan, vaan palvele uskollisesti Herraa Jeesusta.
Soostenes on mahdollisesti sama kuin jakeessa Apt 18:17 mainittu Korintin synagogan esimies, joka siten olisi tällä välin kääntynyt kristityksi.
- 1:5 Puhe ja tieton tarkoittavat tässä evankeliumin tuntemista ja sen totuuksia käsittelevää puhetta.
- 1:8 Herramme Jeesuksen Kristuksen päivä on uskoville pelastuksen päivä, koska silloin astumme Kristuksen tuomioistuimen eteen: 2Kr 1:14, 5:10, Fil 1:6,10, 2:16, Rm 8:1.
- 1:9 Jumala on uskollinen, vaikka me emme ole olleetkaan. Mutta Herran Henki tahtoo vaikuttaa meissä uskollisuutta, Gal 5:22.
- 1:11 Kloe oli kristitty nainen Korintin srk:ssa. Hän tuskin oli halukas levittämään juoruja srk:n ikävästä tilanteesta vaan kääntyi neuvottomana apostoli Paavalin puoleen.
Esikuvana tälle oli VT:ssa Joosef, 1Ms 37:2.
- 1:12 Jotkut nähtävästi luulivat, että Herran srk:ssa ja työssä Paavali, Apollos ja Keefas olivat jonkinlaisia eri linjojen tai puolueiden johtomiehiä, jotka tarvitsivat kannattajia. Niinpä he tunnustivat värinsä, kenen joukoissa seisovat.
Ilmeisesti joku vanhempi kristitty sitten sanoi olevansa Kristuksen kannalla, ilmaistakseen, että srk:lla on vain yksi pää, Jeesus Kristus, ja apostolit ovat hänen palvelijoitaan,

samanlaisia ihmisiä kuin mekin.

Apollos, ks. Apt 18:24.

Keefas on nimen Pietari arameankielinen muoto.

Ks. Mt 16:18, Jh 1:42.

- 1:17 Apostolien tehtävänä ei ollut kastaa, vaikka he joitakin uskoontulleita kastoivatkin, 1Kr 1:14–16. Tavallisesti apostolien seuralaiset tai paikalliset uskovat suorittivat kastamiset, Apt 10:48.
- 1:18 Jumalan voima =
a) <dynamis theou> (7x): 1Kr 1:18; 2:5; 2Kr 6:7; 13:4; 2Tm 1:8; 1Pt 1:5,
b) <theou dynamis> (2x): Hab 3:19; 1Kr 1:24.
- 1:19 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 29:14.
- 1:20 Tämän maailman viisaudella tarkoitetaan monenlaisia filosofian näkemyksiä ja ajatusrakennelmia, jotka olivat tuohon aikaan yleisiä. Jotkut Korintin srk:n jäsenet ilmeisesti olivat sitä mieltä, että evankeliumin oppia on pönkitettävä filosofian viisaudella ja kaunopuheisuudella, jotta ulkopuoliset paremmin hyväksyisivät sen. Näinhän nykyäänkin jotkut ajattelevat.
- 1:23 Juutalaiset odottivat Messiasta, joka suurena kuninkaana pelastaisi kansan ulkonaisesta ahdingosta ja palauttaisi itsenäisyyden Israelin valtakunnalle. Ristinkuoleman kärsinyt Messias oli heille mahdoton ajatus, vaikka juuri niin VT ennusti Messiaasta monissa kohdin, Ps 22, 69, Jes 53. Hullutus <mooria> (5x) = hullus, typeryys, tyhmä asia: 1Kr 1:18,21,23; 2:14; 3:19. Ristinkuolemaa pidettiin häpeällisenä. Sen vuoksi ei ollut hyvien tapojen mukaista puhua siitä ihmisille.

- 1:24 Kuningas Salomo vanhuudessaan päätteli inhimillisen elämäkokemuksensa perusteella, että viisaus on parempi kuin voima, Srn 9:13–18. Hän ei tuolloin ymmärtänyt, että sekä viisaus että voima ovat Jumalan: Job 12:13; Dan 2:20; 1Kr 1:24; Ilm 7:12.
Näin jo vanha liitto todistaa edeltä päin, että Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus, 1Kr 1:18,24,30, 2:7.
- 1:34 Lunastus: 1Kn 1:29, Kol 1:13–14.
- 1:31 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jer 9:22–23.
- 2:1 Salaisuus = <mysterion> (28x) on joissakin käsikirjoituksissa <martyrion> (19x) = todistus.
- 2:6 Sana <teleios> (19x) = 1. täydellinen,
2. täysin suoritettu, loppuunsaatu,
3. täysi-ikäinen, aikuinen, vastakohtana alaikäiselle,
4. täydellinen vastakohtana osittaiselle:
Mt 5:48; 19:21; Rm 12:2; 1Kr 2:6; 13:10; 14:20; Ef 4:13;
Fil 3:15; Kol 1:28; 4:12; Hpr 5:14; 9:11; Jk 1:4,17,25; 3:2;
1Jh 4:18.
Evangeliumin alkeita opetetaan uskonelämän alkutaipaleella oleville, 1Kr 3:1s. Syvempää evangeliumin totuutta opetetaan pidemmälle ehtineille, täysi-ikäisille Kristuksessa. Nämä seikat eivät ole ristiriidassa keskenään vaan täydentävät toisiaan. Samoinhan ihminen luonnollisessa mielessä kasvaa vauvasta aikuiseksi ja edelleen harmauteen.
- 2:8 Tämän maailman hallitsijat (2x) voivat tarkoittaa ihmisiä, jotka ovat vallan kahvassa mutta eivät palvele Herraa, tai pahoja henkivaltoja, jotka hallitsevat maailmaa, Ef 6:12. Saatana on tämän maailman ruhtinas, Jh 12:31. Pahat henkivallat olivat maallisten vallanpitäjien, Pilatuksen,

ylipappien ym. takana, kun nämä ristiinnaulitsivat Jeesuksen. Jos he olisivat ymmärtäneet Jumalan salaisen viisauden ja suunnitelman, he eivät olisi naulinneet Jeesusta ristille, sillä se merkitsi Saatanan joukkojen tuhoa, Kol 2:15.

- 2:9 Tässä on viittaus VT:n jakeisiin Jes 52:15, 64:3.
- 2:14 Sana <psykhikos> (6x) = sielullinen, luonnollinen, inhimillinen hengellisen vastakohtana: 1Kr 2:14; 15:44,46; Jk 3:15; Jda 1:19.
Sielullinen/ luonnollinen ihminen on ihminen, jolla ei ole Jumalan Henkeä, ts. ihminen kääntymättömänä, luonnollisessa tilassaan, ennen kuin hän on syntynyt uudesti, ylhäältä, uskosta Kristukseen.
- 2:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 40:13.
- 3:1 Lihallinen ihminen, ks. Rm 7:5.
- 3:2 Maito on vertauskuva evankeliumin alkeisopetuksesta, Hpr 5:12, 1Pt 2:2, vahva ruoka taas syvemmästä evankeliumin opetuksesta. Ks. 1Kr 2:6.
- 3:8 Sana <misthos> (29x) = 1. palkka, 2. korvaus, hyvitys. Ikuinen elämä ja autuus tulee kaikille, jotka pelastuvat Kristuksessa, mutta sen lisäksi kukin saa palkan sen mukaan, miten on Herraa palvellut, Mt 25:21s, 1Kr 4:5, 1Pt 5:4.
- 3:13 Se päivä = tuomion päivä.
Tuli on vertauskuva siitä, kuinka aito ja epäaito erotetaan. Herra tutkii uskovien sydämet ja teot ja ratkaisee, ovatko ne tehty rakkaudesta häneen vai itsekkäistä vaikuttimista.
- 3:14 Tekemä rakennus = sm: työ, jonka hän rakensi.

- 3:15 Paavali viittaa VT:n esikuvaan, Lootin pelastumiseen Sodomasta, 1Ms 19:15–25. Sellainen ihminen pelastuu ikään kuin tulen läpi: hänen sielunsa pelastuu, mutta hänen elämäntyönsä menee hukkaan.
- 3:18 Miksi tämän ajan viisaan pitää ensin tulla tyhmäksi, jotta hän voisi viisastua?
Herran sana antaa vastaukset:
Näet miehen, viisaan omissa silmissään – enemmän on toivoa tyhmästä kuin hänestä, Snl 26:12, mutta toisaalta: Herran laki on täydellinen; se virvoittaa sielun. Herran todistus on vahva, se tekee tyhmästä viisaan, Ps 19:7.
- 3:19 Tässä on suora lainaus jakeesta Job 5:13, jossa on käytetty verbiä <katalambanoo> = tarttua, saada valtaansa, käydä käsiksi, ottaa kiinni.
Tässä on sen sijaan käytetty verbiä <drassomai> (1x) = ottaa kourallinen, kouraista, vangita.
Tämä verbi esiintyy LXX:ssa 4x: 3Ms 2:2, 5:12, 4Ms 5:26, joissa se tarkoittaa kourallisen (jauhoja) ottamista.
(Jakeessa Ps 2:12 LXX:n käännös on erikoinen.)
- 3:20 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 93:11.
- 4:5 Ennen aikaa = <pro kairou> (2x): Mt 8:29, 1Kr 4:5.
Herra on määrännyt tuomion ajan, nyt on armon aika.
- 4:9 Tämä on Paavalin mielipide apostolin tehtävästä:
Jumala on asettanut heidät näytteille koko maailman teatteriksi, kuin kuolemaan tuomitut roomalaiselle areenalle taistelemaan villipetoja vastaan. He ovat maailman silmissä vihoviimeistä väkeä!
Ylpistelyyn ei ollut aihetta.

Sana <theatron> (3x) = 1. teatteri, 2. näytelmä, teatterissa katseltava esitys: Apt 19:29,31; 1Kr 4:9.

4:13 Vrt Ps 71:7, Apt 24:5.

4:15 Sana <paidagoogos> (3x) = sm: lasten ohjaaja/ ajaja, kasvattaja: 1Kr 4:15, Gal 3:24,25.
Rikkailla kreikkalaisilla oli tämänniminen orja, jonka tehtävänä oli seurata isännän poikia ja ohjata heitä.
Tässä Paavali tarkoittaa kasvattajilla Korintin srk:n hengellisiä johtajia, jotka jatkoivat Paavalin aloittamaa työtä.

4:17 Timoteus, ks. Apt 16:1.

4:21 Paavali kysyi aika suorasukaisesti korinttilaisten tahtotilaa.

5:1 Korintin kuuluisin nähtävyys oli Afroditen, rakkauden jumalattaren, temppeli, joka sijaitsi Akrokorinthoksella, Korintin linnakukkulalla. Siellä harjoitettiin temppeliprostituutiota, jossa tarkoituksessa toimi tuhatkunta prostituoitua papitarta.

Korintti oli pahamaineinen siellä rehottavan ylellisyyden, huvielämän ja irstailun vuoksi. Kreikan kieleen syntyi jopa tähän viittaava verbi <korinthiadzomai> = elää korinttilaisittain, elää irstailuissa ja haureudessa.

Seurakuntaa ympäröivä maailma pyrki tunkeutumaan seurakuntaan saastuttaakseen sen.

Paavalin moittima suhde oli voinut alkaa jo ennen miehen kääntymistä kristityksi. Kun moite kohdistuu vain mieheen, on luultavaa, ettei nainen ollut vielä kääntynyt kristityksi.
Vrt. 3Ms 18:7s, Mk 6:18, Apt 15:20, 25:13,24.

5:5 Saatanan haltuun luovuttaminen tarkoittanee (väliaikaista) seurakuntayhteyden ulkopuolelle jättämistä, sillä srk:n

ulkopuolella, maailmassa, hallitsee Saatana.

Ks. Ef 2:2, 1Tm 1:20.

- 5:6 Sana <zyymee> (13x) = 1. hapate, aine joka saa taikinan happenemaan: Mt 13:33; Lk 13:21; 1Kr 5:6–7; Gal 5:9
2. (opillinen) hapatus: Mt 16:6,11–12; Mk 8:15; Lk 12:1; 1Kr 5:8.
Pääsiäisenä sai talossa olla vain happamatonta leipää, 2Ms 12:19, Mt 26:17.
- 5:7 Happamattomat tarkoittaa tässä samaa kuin pyhät.
Kristus, meidän pääsiäislampaamme, ks. Jh 1:29.
- 5:8 Koska kristityn koko elämä on jatkuvaa pääsiäistä, on vanha hapatus eli synty pantava pois.
- 5:9 Paavali mainitsee Korintin srk:lle lähettämänsä kirjeen, joka ei ole säilynyt meille luettavaksi.
- 5:11 Pilkkaaaja = <loidoros> (2x) = herjaaja, solvaaja, torailija: 1Kr 5:11, 6:10.
- 5:13 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 17:7.
- 6:2 Pyhät ovat Kristuksen kanssa, kun hän tuomitsee maailman aikojen lopulla: ks. Mt 19:28, Lk 12:32, 19:11–27, 22:29s, 2Tm 2:12, 4:1, Jda 1:14s, Ilm 2:26s, 3:21, 5:10, 20:4,6, 22:5.
Raamatussa tuomitseminen merkitsee tuomion langettamista, mutta myös oikeuden antamista sekä kansanjoukkojen hallitsemista. Pyhät ovat Kristuksen apuna hänen hallitessaan valtakuntaansa.
- 6:5 Sanon tämän teidän häpeäksenne. Paavali sanoo näin ainoastaan tälle srk:lle, kahteen kertaan, 1Kr 15:34. Syynä

olivat uskovien väliset riidat ja niiden selvittelyt maailman edessä sekä suoranainen tietämättömyys Jumalasta.

- 6:7 Uskovalla on oikeus luopua oikeuksistaan!
- 6:9 Jakeet 9–11: Synnissä elävät ihmiset eivät voi periä Jumalan valtakuntaa, joka on armosta pelastetun Kristuksen seurakunnan perintöosa, jonka se ajallaan saa.
- 6:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 2:24.
- 6:20 Kallis hinta on Kristuksen veri, 1Pt 1:18s.
Joissakin käsikirjoituksissa jae on laajempänä: 20. Sillä te olette kalliisti ostetut. Kirkastakaa siis Jumala ruumiissanne [ja hengessänne, jotka ovat Jumalan].
- 7:1 Tässä luvussa Paavali vastaa korinttilaisten kysymyksiin ja antaa ohjeita avioliitosta, avioerosta ym. Vrt. Mk 10:1–12.
- 7:3 Joissakin kreik. teksteissä: velvollisuutena olevan hyväntahtoisuuden/ ystävällisyyden vaimoan kohtaan.
- 7:10 Ks. Mt 5:32, 19:9, Mk 10:11–12.
- 7:12 Tästä eteen päin Paavali antaa neuvoja apostolin valtuutuksella, 1Kr 7:40. Vrt. Apt 15:28–29, 1Kr 2:13s.
- 7:19 Ympärileikkaus ja ympärileikkaamattomuus ovat toistensa vastakohtia, mutta niillä ei ole merkitystä armon evankeliumin alueella, Gal 5:6.
- 7:21 UT 1938 kääntää jakeen lopun: mutta vaikka voisitkin päästä vapaaksi, niin ole ennemmin siinä osassasi.
- 7:22 Paavali viittaa tässä roomalaiseen käytäntöön, jonka mukaan isännillä oli oikeus vapauttaa orja. Vapautettu jäi tavallisesti palvelemaan isäntäänsä vapaana. Näin ovat hengellisesti

puntit tasan niin orjilla kuin vapaillakin.

Kristuksen orja on vapaampi kuin vapainkaan ihminen ilman Kristusta. Sellainen ihminen on synnin orja.

7:26 Kristittyjen vainot alkoivat Rooman valtakunnassa keisari Neron kaudella n. 64 jKr. ja jatkuivat n. 311 jKr. asti.

7:27 Jae voitaisiin kääntää sm:
Jos olet sidottu vaimoon, älä hae vapautusta. Jos olet vapautettu vaimosta, älä etsikään vaimoa.
Tämä koskee naimisissa olevia tai olleita, ei naimattomia.

7:28 Elämässään = sm: lihassaan. Mies ja vaimo ovat yksi liha.
Jos toinen joutuu vainotuksi, toinenkin on ahdistuksessa.

7:35 Kytkyt (UT 1938) = <brokhos> ($3x+1x$) = paula, ansa:
Snl 6:5, 7:21, 22:25, 1Kr 7:35.

7:36 Verbi <askheemoneoo> ($2x$) = 1. käyttäytyä sopimattomasti,
2. menetellä väärin: 1Kr 7:36, 13:5.
Rakkaus ei käyttäydy sopimattomasti myöskään omaa tytärtä kohtaan.
Mooseksen lain mukaan miehiäkään kohtaan ei saanut käyttäytyä sopimattomasti, 5Ms 25:3 (LXX).
Tätä etuisuutta Paavali sai nauttia viidesti, jopa yhdellä lyönnillä lievennettyä, 2Kr 11:24.

7:37 Apostolien aikoina isä määräsi lastensa avioonmenosta. Niin on vielä nykyäänkin joissakin kulttuureissa.

8:1 Pakanoiden temppeleissä osa uhrieläimen lihasta poltettiin alttarilla, osa syötiin temppelissä uhriaterialla ja loppu myytiin toreilla. Torilla lihan ostaja ei voinut tietää, oliko hänen ostamansa liha temppelin uhrilihaa.

- 8:10 Epäjumalan temppelissä aterioiminen vastasi tavallaan nykyistä ravintolassa syömistä. Ne olivat eräs seurustelun muoto, ja ateriaan liittyviä epäjumalanpalvelusmenoja monet pitivät vähemmän tärkeänä muodollisuutena. Siksi jotkut kristitytkin ottivat osaa noihin aterioihin. Paavali kuitenkin varoittaa heitä: sellainen voi vahingoittaa heikkoa kristittyä, jonka omatunto on arempi.
- 9:1 Tässä luvussa Paavali esittää, että hän on vapaaehtoisesti luopunut paljosta sellaisesta, mihin hänellä olisi apostolina oikeus. Meillä muillakin kristityillä on oikeus luopua oikeuksistamme toisten hyväksi.
- 9:2 Sinetti = vahvistus sille, että Paavali todella on apostoli.
- 9:9 Tässä on suora lainaus jakeesta 5Ms 25:4 samoin kuin jakeessa 1Tm 5:18.
- 9:10 Emme tarkalleen tiedä, missä näin on kirjoitettu, mutta samanlaisia ajatuksia on jakeissa 2Tm 2:6, Jk 5:7 ja apokr. Siirakin kirjassa Sir 6:19.
Noh, ainakin tässä jakeessa tuo ajatus on kirjoitettuna.
- 9:16 Paavali käyttää hyvin voimakasta ilmausta: minun on pakko julistaa evankeliumia. Mikä hänet siihen pakotti?
Ei ulkonainen vaan sisäinen pakko: Kristuksen rakkaus vaatii meitä, 2Kr 5:14. Ja tähän pakkoon liittyi vapaa tahto, ks. seuraava jae.
- 9:17 Jumalan armotalous, ks. Ef 3:2.
- 9:21 Kristityt eivät ole Mooseksen lain alla eivätkä ilman lakia, vaan he ovat Kristuksen laissa sisällä. Sellainen on Jumalan laki uudessa liitossa. Ks. Rm 8:2, 13:10, Jk 1:25, 2:8,12.

- 9:24 Jakeissa 24–27 Paavali vertaa kristityn elämässä tarvittavaa hengellistä itsekuria urheilijan kurinalaisuuteen. Samoin kuin urheilijan on harjoitettava saavuttaakseen päämääränsä, on kristitynkin alistuttava hengelliseen itsekuriin saavuttaakseen voittopalkinnon.
Vrt. Lk 9:23, Gal 5:24,1,13.
- 9:26 Ks. 1Kn 22:34.
- 10:1 Paavali ei halunnut pitää uskovia tietämättöminä, vaan halusi opettaa ja valistaa heitä Jumalan sanalla, ks. 1Ts 4:13.
Usko poistaa tietämättömyyttä, joka käy käsi kädessä epäuskon kanssa, 1Tm 1:13.
Israelin lähtö Egyptistä meren poikki kohti luvattua maata on esikuva Jumalan kansan lähdöstä synnistä ja maailmasta uskon tielle kohti Jumalan valtakuntaa.
- 10:2 Mooses on Kristuksen esikuva, ja kaste Moosekseen pilvessä ja meressä on esikuva kasteesta Kristukseen vedessä ja Hengessä, Jh 3:3–8.
- 10:3 Manna on esikuva elämän leivästä, Jh 6:30–58.
- 10:4 Kallio, joka seurasi Israelin kansaa autiomaavaelluksen aikana oli Kristus, 2Ms 17:6, 4Ms 20:8s. Kristus toimi ihmiskunnassa jo ennen tuloaan ihmiseksi.
- 10:6 Esikuva = <typos> (15x): Rm 5:14, 1Kr 10:6.
UT:n mukaan VT:n henkilöillä ja tapahtumilla on profeetallinen sisältö. Pyhää historiaa hallitsee jumalallinen suunnitelma, niin että aikaisemman ajan henkilöt ja tapahtumat voivat olla tulevan ajan henkilöiden ja tapahtumien esikuvina, esim. Joosef, Mooses ja Elisa olivat esikuvina Kristuksesta.

Edelleen UT kehottaa vanhempia uskovia olemaan esikuvina nuoremmille: Fil 3:17, 1Ts 1:7, 1Tm 4:12, Tt 2:7, 1Pt 5:3.

10:7 Tässä on suora lainaus jakeesta 2Ms 32:6.

10:14 Sana <eidoololatria> (4x) = epäjumalanpalvelus, epäjumalien palveleminen: 1Kr 10:14; Gal 5:20; Kol 3:5; 1Pt 4:3. Ks. Ilm 17:1.

10:18 Luonnollinen Israel = sm: Israel lihan mukaan.
Vrt. hengellinen Israel eli Jumalan Israel, Gal 6:16.

10:20 Epäjumalia ei todellisesti ole olemassa, mutta pakanoiden uskonnot ovat alkuisin riivaajista eli pahoista hengistä.

10:21 Riivaajien malja ja pöytä tarkoittavat epäjumalan temppelin uhriateriaa, ks. 1Kr 8:10.

10:26 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 24:1.

11:4 Profetoida = <profeeteuoo> (28x) = 1. profetoida, 2. julistaa, saarnata, 3. ennustaa tulevia tapahtumia.

11:10 Pitää päässään vallanalaisuuden merkkiä = sm: pitää päässään/ päänsä päällä/ päänsä yläpuolella valta.
Valta on naisen yläpuolella: mies on vaimon pää, Kristus on miehen pää ja Jumala on Kristuksen pää.

11:20 Herran ateria = ehtoollinen. Alkusrk:n kristityt viettivät ehtoollista yhteisen aterian muodossa.

11:25 Uusi liitto, ks. Mt 26:28.

11:28 Tässä jakeessa on <dokimazoo> (22x) = tutkia, koetella.
Vrt. 1Kr 11:31.

11:29 Erottamatta muusta: Kristityn tulee nähdä ero pyhän ehtoollisen ja tavallisen aterian välillä.

- 11:30 Monet ovat nukkuneet pois: Kuolemaa verrataan Raamatussa usein uneen, koska sen jälkeen seuraa ylösnousemus. Ruumis nukkuu kuolon unta, mutta henki ja sielu siirtyvät ikuisuuteen, ks. Lk 16:19–31.
- 11:31 Tässä jakeessa on <diakrinoos> (19x) = tutkia, arvioida. Vrt. 1Kr 11:28.
- 12:1 Sana <pneumatikos> (26x) =
1. (adj.) hengellinen, Jumalan antama: Rm 1:11; 7:14; 1Kr 10:3,4; 14:37; 15:44,46; Ef 1:3; 5:19; Kol 1:9; 3:16; 1Pt 2:5,
 2. (subst. mask.) hengellinen ihminen, hengellisiä lahjoja omaava: 1Kr 2:15; 3:1; Gal 6:1,
 3. (subst. mon.) hengelliset aarteet, hengelliset lahjat: Rm 15:27; 1Kr 2:13; 9:11; 12:1; 14:1,
 4. (neutri mon.) henkiolennot Ef 6:12.
- Hengelliset lahjat ovat armolahjoja, erikoisia kykyjä ja taitoja, jotka ovat Pyhän Hengen vaikutusta uskovicha. Vrt. <kharisma>, 1Kr 12:4.
- 12:3 Jeesus on Herra, ks. Apt 2:36.
- 12:4 Sana <kharisma> (17x) = 1. lahja, 2. armo, 3. armolahja: Rm 1:11; 5:15,16; 6:23; 11:29; 12:6; 1Kr 1:7; 7:7; 12:4,9,28,30,31; 2Kr 1:11; 1Tm 4:14; 2Tm 1:6; 1Pt 4:10. Etenkin apostolien armolahjoista monet olivat ihmevoimia, jotka vahvistivat apostolien kutsumuksen ja sanoman kuulijoille. Paavali tekee selvän eron armolahjojen ja Hengen hedelmän välillä, 1Kr 14:1, Gal 5:22. Hengen hedelmä ilmenee kaikissa kristityissä ja hengellisen kasvun myötä yhä

runsaampana, mutta Hengen antamat armolahjat ovat erilaisia eri kristityillä, 1Kr 12:27s.

- 12:5 Sana <diakonia> (34x) = 1. palvelu, palveleminen, 2. palvelutehtävä t. -virka.
- 12:6 Sana <energeema> (2x) = voiman vaikutus, tulee verbistä <energeoo> (21x) = vaikuttaa, toimia, saada aikaan, Fil 2:13.
- 12:10 Henkien erottamisen lahja tarkoittaa kykyä ja taitoa erottaa, mikä profetia tai toiminta on aito Jumalalta saatu ja mikä on väärä, joko sielullisuuden, lihallisen mielen tai peräti vihollisen vaikuttama. Vrt. Apt 16:16s.
- 12:28 Sana <kyberneesis> (3x+1x) = ohjaaminen, johtaminen, johtamistaito ja -kyky: Snl 1:5; 11:14; 24:6; 1Kr 12:28. Sana tulee verbistä <kybernaoo> = ohjata, johtaa. Tämä verbi tarkoittaa alun perin laivan ohjaamista, eli kapteenin tehtävää. Tämä verbi ei esiinny UT:ssa, mutta LXX:ssa (1x+3x): Snl 12:5; Viis. 10:4; 14:6; Sus. 1:5. Eri palvelutehtävät ovat Jumalan antamia ja asettamia.
- 12:31 Verraton = <hyperbole> (8x) = ylivertanen, suunnaton, poikkeuksellisen suuri määrä: Rm 7:13; 1Kr 12:31; 2Kr 1:8; 4:7,17; 12:7; Gal 1:13. Se tulee verbistä <hyperballoo> (5x) = ylittää, part: kaiken ylittävä, ylen runsas, ylivoimainen. Molempia sanoja UT:ssa käyttää ainoastaan Paavali.
- 13:1 Tätä lukua kutsutaan rakkauden luvuksi tai rakkauden Korkeaksi veisuksi. Tässä luetellaan monia rakkauden ominaisuuksia. Muita rakkauden ominaisuuksia: 1Pt 4:8. Rakkaus on Hengen hedelmä, Gal 5:22, ja Jumala itse on

rakkaus ja niin ollen rakkauden alkulähde, 1Jh 4:8.

Vanhassa liitossa ylipapin kasukan viitan liepeessä oli vuorotellen granaattiomenia, esikuvana rakkaudesta, ja kultatiukuja, esikuvana julistuksesta, 2Ms 28:31–35.

13:3 Ruumiin polttaminen viittaa marttyyrikuolemaan. Sillä tavoin jotkut kristittyjen vainoajat halusivat osoittaa, että ylösnousemus kuolleista on mahdoton, kun ruumiista ei ollut jäljellä muuta kuin tuhkat. Nuo vainoajat eivät osanneet ajatella nenäänsä pidemmälle, 1Kr 15:35s.

13:5 Jakeen loppu <ou logidzetai to kakon> on vaikea kääntää tarkasti, koska se on varsin laajamerkityksinen. Niinpä eri käännökset tuovat esille sen eri vivahteita.

Verbin <logidzomai> (41x) merkityskenttä on laaja, esim:

1. lukea jtk jnk hyväksi t. vahingoksi,
2. ottaa huomioon, muistella,
3. arvioida, laskelmoida.

13:7 Verbi <stegoo> (4x) = (klass. kr.) peittää, kattaa (vesitiiviisti) → 1. peittää vaitiololla, kestää valittamatta, 2. kestää, sietää, kärsiä: 1Kr 9:12; 13:7; 1Ts 3:1,5.

13:9 Vajavaista = <ek merous> = sm: osittaista.

Samoin jakeissa 10 ja 12.

Tietomme on vajavaista Raamatunkin suhteen monella tapaa. Esim. emme tiedä seuraavia asioita:

- miten nimi <jhwh> lausutaan, Jes 6:1, Lk 4:18,
- mikä Jaakobin pojan nimi oli kaiverrettu kuhunkin jalokiveen ylipappi Aaronin rintakilvessä, 2Ms 28:21,
- mitä tarkoittaa hepr. sana <selaah>, Ps 3:5,
- mitä Paavali kuuli kolmannessa taivaassa, 2Kr 12:4,
- mitä Johannes kuuli taivaassa, Ilm 10:4,

- kuinka paljon on taivaita ja taivasten taivaita, Ef 4:20, Hpr 7:26,
- monien uskon sankareiden nimiä, Mk 14:3–9.

- 13:12 Nyt näemme kuin kuvastimesta, arvoituksen tavoin, RK: Nyt näemme kuin kuvastimesta, kuin himmeänä heijastuksena. Emme näe itse asiaa vaan sen kuvajaisen. Sen aikaiset kuvastimet olivat metallipintoja, joista pelikuva näkyi vain himmeänä heijastuksena lisäten epätäydellisyyttä. Sana <ainigma> ($6x+1x$) = arvoitus, epämääräinen puhe: 4Ms 12:8; 5Ms 28:37; 1Kn 10:1; 2Ak 9:1; Snl 1:6; Dan 8:23; 1Kr 13:12.
- Tästä sanasta johtuu salauslaitteen Enigma nimi. Saksa käytti sitä 2. Maailman sodassa, mutta engl. matemaatikot onnistuivat purkamaan salauskoodin, mitä pidetään merkittävimpänä yksittäisenä syynä Saksan tappioon. Ainakin se aiheutti suoranaisesti marsalkka Rommelin joukkojen tappion Pohjois-Afrikassa. Jumala tuntee meidät täydellisesti.
- 14:2 Jotkin käännökset kääntävät sanan hengessä isolla alkukirjaimella, jolloin tarkoitetaan Jumalan Henkeä. Kreikk. teksti <pneumati> voidaan kääntää myös: hengellä, jolloin viitataan selvästikin ihmisen omaan henkeen, vrt. jae 15. Siksi tähän käännökseen on valittu pieni alkukirjain.
- 14:3 Hengellinen rakentuminen tarkoittaa evankeliumin opettamista ja hengellisen elämän ohjaamista uskovien kasvamiseksi Jumalan seurakunnassa.
- 14:7 Musiikin ja soiton idea on, että soitinten äänet ja äänenkorkeudet ja -voimakkuudet erottuvat ja muodostavat kauniin kokonaisuuden. Sen sijaan kovaääninen meteli, jossa

puuroutuvat niin soitinten äänet kuin äänten taajudet niin, ettei niitä voi erottaa toisistaan, ei sinällään ole musiikkia vaan akustista hälyä eli kansankielellä mökää. Sellaisesta ei nauttine kukaan, mutta sen sijaan sitä on käytetty sotavankien kuulusteluissa epäinhimillisenä kidutuskeinona.

- 14:16 Ylistää hengellä tarkoittaa tässä kielillä puhumista. Sana <aameen> (129x) = totta, totisesti, aamen, on alun perin hepreaa, ja sitä käytettiin ilmaisemaan, että se, mitä edellä oli sanottu, oli varmasti totta. Ks. Ilm 3:14.
- 14:20 Tästä oli varoittavana esimerkkinä jo Nooa aikoinaan, 1Ms 21.
- 14:21 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 28:11.
- 14:25 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 45:14.
- 14:26 Kristityillä oli kahdenlaisia kokouksia: avoimia ja suljettuja. Suljettuihin pääsivät Kristukseen kastetut, ja kokouksen rungon muodostivat yhteinen ateria ja Herran ehtoollinen. Tästä Paavali opetti luvussa 11. Avoimiin kokouksiin pääsivät muutkin, ja niitä Paavali tarkoittaa tässä yhteydessä. Niissä kokouksissa oli laulujen lisäksi rukouksia, psalmien ja muiden VT:n kohtien luentaa sekä niiden selitystä, ja tärkeimpänä evankeliumin julistusta ja opetusta.
- 14:33 Epäjärjestys ei ole Jumalan Hengen vaan lihallisen mielen vaikuttamaa. Jumala vaikuttaa hengellistä järjestystä, eli elävää, mutta ei kuollutta järjestystä. On selvää, että elämän kannalta on lasten kamarin sekamelska paljon parempi kuin hautausmaan järjestys, mutta paras on lasten kamarissa vallitseva sopusointuinen järjestys!

- 15:1 Näissä jakeissa 1–5 Paavali tuo lyhyesti esiin evankeliumin ydinsanoman.
- 15:2 Evankeliumi säilyy muuttumattomana läpi aikakausien, ja sen ydinkohdat ovat:
- 15:3 Kristus kuoli Golgatan ristillä meidän syntiemme tähden.
- 15:4 Hän nousi kuolleista kolmantena päivänä.
- 15:5 Hän osoitti olevansa kuoleman voittaja, ylösnoussut Pelastaja.
- 15:6 Nukkuneet pois, ks. 1Kr 11:30.
- 15:7 Jaakob, Herran veli, ks. Apt 12:17.
- 15:14 Paavali osoittaa, että Raamatussa esiintyvät historiallinen ja jumalallinen totuus yhdessä.
- 15:17 Kristuksen herättäminen kuolleista on sinetti, joka vahvistaa hänen kuolemansa ihmisten edestä heidän syntiensä takia. Jos kuolema olisi voinut pitää Jeesuksen, Jumala ei olisi hyväksynyt hänen uhrikuolemaansa.
- 15:19 Surkuteltava = <ele'einos> (2x) esiintyy tässä komparatiivissa, perusmuodossa se sanotaan Laodikean srk:sta, Ilm 3:17. Onko tässä syy Laodikean srk:n surkuteltavuuteen?
- 15:20 Kristus nousi ensimmäisenä kuolleista ja muut kuolleet herätetään myöhemmin.
Kristus on esikoinen:
a) ennen kaikkea luomakuntaa, Kol 1:15, Hpr 1:6,
b) kuolleista ylösnousseitten joukossa, Apt 26:23, 1Kr 15:20,23, Kol 1:18, Ilm 1:5,
c) monien veljien joukossa, Rm 8:29,

Me olemme esikoisia Kristuksessa: Rm 8:23, Jk 1:18.

Sana <aparkhee> (9x) = ensimmäinen osa (jstk joka pyhitettiin Jumalalle):

1. ensilyhde (tai: ensimmäinen leipä), Rm 11:16,
2. ensihedelmä, Rm 16:5, Jk 1:18,
3. esikoinen, 1Kr 15:20,23, (vrt. Ilm 1:5),
4. ensimmäinen osa, esikoislahja, Rm 8:23.

15:22 Aadamin lankeemuksen takia kaikki kuolevat, mutta Jeesusuksen Kristuksen ansiosta kaikki tehdään eläviksi ikuisuudessa. Kaikki eivät kuitenkaan pelastu ja peri Jumalan valtakuntaa, sillä toiset nousevat ikuiseseen elämään, toiset tuomioon, Jh 5:28–29, Mt 25:31–46, Apt 24:15, Lk 16:19–31.

15:23 Sana <parousia> (24x) = 1. läsnäolo, paikalla olo,

2. saapuminen,
3. palaaminen,

4. Kristuksen paluu/ takaisin tuleminen:

Mt 24:3,27,37,39; 1Kr 15:23; 16:17; 2Kr 7:6,7; 10:10;
Fil 1:26; 2:12; 1Ts 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2Ts 2:1,8,9;
Jk 5:7,8; 2Pt 1:16; 3:4,12; 1Jh 2:28.

Ketkä pääsevät tähän ensimmäiseen ylösnousemukseen ja srk:n ylöstempaamiseen (Ilm 20:4, 1Ts 4:13–18)?

Jotkut opettavat, että ne jotka ovat valmiit, selvittämättä kuitenkaan, mitä he sillä tarkoittavat. Paavali opettaa evankeliumin mukaisesti: Kristuksen omat.

15:25 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 110:1.

15:27 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 8:7.

15:29 Kuolleiden puolesta kastaminen on tapa, josta meille ei ole säilynyt mitään tietoja. Paavali ei sano siitä hyvää tikä

pahaa, vaan käyttää sitä todisteena niitä vastaan, jotka kieltävät ylösnousemuksen.

15:32 Tästä Paavalin taistelusta petoja vastaan meillä ei ole muuta tietoa kuin tässä mainittu

Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 22:13.

15:33 Paavalin lainaama sananparsi on 300-luvulla eKr. kuolleen kreikkalaisen runoilijan tai näytelmänkirjoittajan Menandroksen sanat. Joillakin kirjailijoilla on elämän viisautta, heidän kirjoituksiaan kannattaa lukea. Sitten on emäliuta kirjailijoita ja heidän tuotoksiaan, joiden lukeminen on joko silkkaa ajanhukkaa tai suorastaan haitaksi henkisen saastan takia, jota he pyrkivät levittämään.

15:34 Sanon tämän teidän häpeäksenne. Paavali sanoo näin ainoastaan tälle srk:lle, kahteen kertaan, 1Kr 6:5.

15:44 Sana <psykhikos> (6x) = 1. sielullinen, luonnollinen, inhimillinen hengellisen vastakohtana,
2. ihmisen sielunmaailmasta nouseva:

1Kr 2:14; 15:44,46; Jk 3:15; Jda 1:19.

Sielullinen ruumis = luonnollinen fyysinen ruumis, jota sielulliset voimat hallitsevat.

Tulevaa hengellistä ruumista hallitsee täydellisesti Jumalan Henki. Se ei ole lihaa ja verta, 1Kr 15:50, mutta kuitenkin samankaltainen kuin kristityllä on maan päällä.

Ylösnousemuksessa se muuttuu Kristuksen kirkastetun ruumiin kaltaiseksi ja pukeutuu katoamattomuuteen ja kuolemattomuuteen, 1Kr 15:50–53, Fil 3:21.

15:45 Tässä on suora lainaus jakeesta 1Ms 2:7.

15:51 Jakeet 51–55, vrt. 1Ts 4:13–18.

- 15:54 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 25:8.
- 15:55 Tässä on suora lainaus jakeesta Hos 13:14.
 Sana <kentron> ($3x+4x$) = tutkain, pistin, teräväkärkinen sauva, 2. piikki, pistin: Snl 26:3; Hos 5:12; 13:14; Apt 26:14; 1Kr 15:55,56; Ilm 9:10.
 Joissakin kreik. teksteissä tässä on: Kuolema, missä on pistimesi? Tuonela, missä on voittosi?
- 15:56 Kuoleman pistin on synti, jolla se ajaa ihmisiä kohti tuhoa niin kuin häränajaja ohjaa tutkaimella juhtaansa. Edelleen synnin voimanlähteenä on laki, joka pitää ihmiset rangaistuksen ja tuomion alaisina. Ainoa parannuskeino tätä vastaan on Jumalan armo Kristuksessa Jeesuksessa.
- 15:58 Innokkaita = sm: runsaita.
- 16:1 Keräys, ks. Apt 24:17, Rm 15:25s, 2Kr 8–9, Gal 2:10.
- 16:2 Jokainen sai omakohtaisesti harkita, kuinka hyvin on menestynyt eli kuinka paljon Jumala on siunannut hänelle varoja. Vrt Apt 11:29.
- 16:5 Tätä kirjettä kirjoittaessaan Paavali oli Efesoksessa.
- 16:13 Miehuullisuus, ks. Ef 4:13.
- 16:22 Sana <anathema> ($23x+6x$) = kirottu, tuhon omaksi vihitty: Apt 23:14; Rm 9:3; 1Kr 12:3; 16:22; Gal 1:8,9.
 Sana vastaa hepr. sanaa <cheerem> ($29x$) = tuhottavaksi vihitty, esim. Jos 6:17,18.
 Vanhassa liitossa lain vaikutuksesta monikin asia tuottaa kirouksen, mutta uudessa liitossa syvimmillään vain kaksi asiaa:
 a) jos ei pidä Herraa Jeesusta rakkaana vaan elää

mieluummin synnissä, 1Kr 16:22,

b) jos julistaa vääristeltyä evankeliumia ja siten eksyttää ihmisiä, Gal 1:8–9.

Maranata on arameankielinen huudahdus, joka voidaan lukea kahdella tavalla: joko

a) Maran ata = Herramme tulee! tai

b) Marana ta = Herramme, tule!

Näin kirjoitettu teksti sisältää kahdenlaisen merkityksen.
Vrt. Lk 17:21.

- 16:24 Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppukirjoitus:
Ensimmäinen korinttilaisille, kirjoitettu Stefanaan ja Fortunatuksen ja Akaikoksen ja Timoteuksen kautta.
Nämä ovat mahdollisesti kopioijien lisäyksiä.

Paavalin toinen kirje korinttilaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti Makedoniasta (2Kr 2:13, 7:5, 9:2,4) pian Efesoksesta lähdettyään, luultavasti kesällä 56 jKr.

Kirje on Paavalin kirjeistä persoonallisin ja kuvastaa Paavalin sielun tuskaa Korintin seurakunnan puolesta. Kirje on suunnittelematon, päinvastoin kuin ensimmäinen kirje korinttilaisille, mutta hyvää kreikan kieltä. Paavali kirjoittaa rohkeasti lainkiivailijoita vastaan puolustaessaan evankeliumia ja apostolin virkaansa sen julistamisessa.

Kirje voidaan jakaa kolmeen pääosaan.

Ensimmäisessä (luvut 1–7) Paavali tuo ilmi, millainen on uuden liiton virka ja puolustaa sitä.

Toisessa osassa (luvut 8–9) kerrotaan keräyksestä Jerusalemin kristittyjen auttamiseksi.

Kolmas osa (luvut 10–13) on Paavalin puolustus vastustajia vastaan.

- 1:3 Jakeet 3–7 ovat varmaan Raamatun lohduttavin jakso, sillä niin monta kertaa tässä esiintyy lohdutus ja lohduttaminen. Herra antaa murheen sijaan lohdutuksen ja ilon, Jer 31:13. Lisäksi Jumalan antama lohdutus on ikuinen, 2Ts 2:16–17.
- 1:5 Paavali kertoo, että koska hän ja hänen seuralaisensa ovat Kristuksen lähettämiä ja elävät Kristuksen yhteydessä, niin he saavat osakseen kärsimyksiä, jotka ovat samankaltaisia kuin Kristuksen kärsimykset, Jh 15:18–21.
- 1:7 Hpr 6:18–19 sanoo: edessämme olevasta toivosta, että se toivo meille on ikään kuin sielun ankkuri, varma ja luja, joka ulottuu esiripun sisäpuolelle asti.... Molemmissa kohdissa on kreik. sana <bebaios> = luja, luotettava, varma, vahva.
- 1:8 Emme tiedä varmuudella, mitä Paavali tarkoittaa tällä viittauksellaan. Ehkä kyseessä on hopeaseppä Demetriuksen aikaansaama meteli, Apt 19:23s.
- 1:10 Kuolemanvaarasta = sm: niin suuresta kuolemasta.
- 1:12 Pyhyydessä ja puhtaudessa voidaan kääntää joidenkin kreik. tekstien mukaisesti yksinkertaisuudessa ja vilpittömyydessä.
- 1:13 Jakeissa 13–17 Paavali puolustaa itseään vastustajiensa panettelua vastaan. Matkasuunnitelmien muutoksen takia nämä syyttivät Paavalia epäluotettavaksi. Vrt. 1Kr 15:6s. Jaakob kirjeessään muistutti myös ihmisten suunnitelmien vajavaisuudesta, Jk 4:13–16. Vrt. Mt 6:34.
- 1:19 Silvanus eli Silas oli Paavalin matkatoveri, Apt 15:22 – 18:5, 2Kr 1:19; 1Ts 1:1; 2Ts 1:1, joka myöhemmin toimi Pietarin apuna kirjeen kirjoittamisessa, 1Pt 5:12.

- 1:20 Kaikki Jumalan lupaukset ovat totta Kristuksessa (kyllä), ja ne saavat täyttymyksensä hänen kauttaan (aamen). Osa lupauksista on jo toteutunut, osa toteutuu tulevaisuudessa. Me saamme sen nähdä ja ylistää Jumalaa. Näin kaikki tulee Jumalan kunniaksi.
Aamen, ks. 1Kr 14:16.
- 1:21 Öljy on vanhassa liitossa vertauskuvana Pyhästä Hengestä, ja uudessa liitossa Jumala on voidellut oman kansansa Pyhän Hengen voitelulla.
- 1:22 Kr. sana <arraboon> (3x) = vakuus, pantti, etumaksu: 2Kr 1:22, 5:5, Ef 1:14.
Sana esiintyy LXX:ssa 3x aivan päinvastaisessa tapauksessa, 1Ms 38:17,18,20.
Sana <arraboon> on lainasana ja johdettu hepr. sanasta <‘eeraaboon> (3x).
Lisäksi jakeessa Job 17:3 on samankaltainen hepr. sana, samoin jakeessa Snl 17:18.
Jumala on laittanut lastensa sydämeen sinetin, joka osoittaa, että uskovainen kuuluu hänelle. Tuo sinetti on Pyhä Henki, joka on lapseuden Henki, Rm 8:15, Gal 4:6.
Pyhän Hengen sinetti on vakuutena (tai panttina) sellaisesta pääomasta, jota ei ole vielä saatu lopullisesti: iankaikkisesta elämästä Jumalan valtakunnassa, Rm 5:5, 2Kr 5:5, Ef 1:14.
- 2:2 Hengellisenä ihmisenä Paavali ymmärsi myös ihmissuhteiden tärkeyden ja pyrki vaalimaan niitä.
- 2:3 Paavali viittaa joko ensimmäiseen Korinttilaiskirjeeseen tai sitä edeltäneeseen kirjeeseen, joka ei ole säilynyt meille.

- 2:5 Emme tiedä, kehen (tai keihin) Paavali viittaa, emme myöskään sitä, mitä tuo henkilö on tehnyt. Kaikkea ei kerrota, eikä meidän tarvitse tietää kaikkia yksityiskohtia. Liioitella = <epibareoo> = sm: raskauttaa, vaivata.
- 2:11 Saatanan aikeena ja tarkoituksena on tuhota Jumalan seurakunta, ja ainakin tuottaa niin paljon hajaannusta ja riitaisuutta kuin mahdollista.
- 2:12 Paavali tuli Trooakseen matkallaan Efesoksesta Makedoniaan, Apt 20:1s.
Sm: minulle avautui ovi Herrassa.
Ovi tarkoittaa tässä samoin kuin jakeessa 1Kr 16:9 kuvainnollisesti tilaisuutta tehtävän suorittamiseen.
- 2:13 Titus oli pakanakristitty ja Paavalin työtoveri, jolle yksi Paavalin kirjeistä on osoitettu.
Paavali jatkaa matkakertomustaan jakeesta 7:5 alkaen.
- 2:14 Voittosaatto: sotapäälliköiden tapa oli järjestää voiton jälkeen komea paraati Roomassa. Sotapäällikkö itse ajoi loistavissa vaunuissa, ja hänen edellään kuljetettiin sotavankeja ja voittosaalista. Paavali vertaa itseään vankiin, jota kuljetetaan Kristuksen voittosaatossa ympäri maailmaa. Paavali vertaa evankeliumia tuoksuun, joka leviää kaikkialle maailmaan, niin että ihmiset tulevat tuntemaan sen. Evankeliumi kohtaa kaikkia ihmisen fyysisiä aisteja ja herättää uskovassa hengelliset aistit. Tutki!
- 2:15 Uskovat ovat Kristuksen tuoksu sekä Jumalalle että ihmisille.
- 2:16 Kukin ihminen aistii tuon tuoksun sydämensä mukaisesti.

- 2:17 Paavali viittaa vääriin apostoleihin, jotka ovat keksineet käyttää evankeliumia bisneksen teon apuvälineenä, vrt. 2Kr 11:4s, Gal 1:6s.
Evankeliumin julistajat toimivat Jumalan vaikutuksesta.
- 3:3 Kymmenen käskyn laki oli kirjoitettu kivitaluihin, 2Ms 24:12. Mooseksen laki oli kirjoitettu musteella kirjakääröön. Uuden liiton laki kirjoitetaan ihmisten sydämiin, Jer 31:31s.
Vrt. vanhan liiton ja uuden liiton ero, ks. Mt 26:28.
- 3:6 Kirjain tarkoittaa lain kirjainta. Laki kuolettaa, ts. se paljastaa ihmisen synnin ja vaatii sille rangaistusta. Tämä on tarpeen, sillä vain lain kautta ihminen pääsee tuntemaan syntinsä ja syntisyytensä, Rm 5:13s, 3:20, 7:7,19s, 1Kr 15:56.
- 3:7 Lain tehtävänä ei ole antaa elämää, Gal 3:21, vaan se johtaa tuomioon ja kuolemaan, Rm 7:7.
- 3:10 Tämän vertauskuvana käyvät auringonpilkut, jotka ovat kirkkaita, paljon kirkkaampia kuin ahjossa hehkuva rauta, koska niiden lämpötila on n. 3000 K (kelviniä). Mutta ne näyttävät tummilta Auringon pinnalla, koska ympäröivän alueen lämpötila on 5800–6000 K.
- 3:14 Vanhan liiton Kirjoitukset ovat hyödyllisiä, 2Tm 3:16, mutta ilman Kristusta ne jäävät salatuiksi ihmisymmärrykseltä, koska ne edeltä käsin todistavat Kristuksesta, Jh 5:39,46, Apt 10:43, Rm 3:21.
- 3:15 Peitteellä Paavali tarkoittaa sitä, etteivät juutalaiset näe VT:n viittaavan Kristukseen. Juutalaiset eivät uskoneet, että Jeesus on luvattu Messias, VT:n ennustusten täyttymys.

- 3:16 Tässä on viittaus VT:n jakeeseen 2Ms 34:34.
- 3:17 Herra = Kristus. Kristus on läsnä seurakunnassaan Henkensä kautta. Siksi voidaan sanoa, että Kristus asuu uskovassa, Rm 8:10, Kol 1:27, 1Pt 3:15, ja että Henki asuu uskovassa. Molemmat merkitsevät samaa asiaa.
- 3:18 Antiikin aikana kuvastimet eivät olleet lasia vaan metallia. Niitä täytyi usein kiillottaa, ja niiden antama kuva oli himmeä ja epätarkka, joten peilistä näkeminen oli paljon vajavaisempaa kuin luonnollisin silmin katsominen.
- 4:1 Sana <diakonia> (34x) = 1. palvelu, palveleminen,
2. palvelutehtävä, palveluvirka. Ei esiinny LXX:ssa.
Verbi <ele'ooo> (92x+28x) = 1. armahtaa,
2. osoittaa armoa,
3. harjoittaa hyväntekeväisyyttä, Rm 12:8,
4. pass: saada osakseen armoa, tulla armahdetuksi.
Paavali oli saanut apostolinviran Jumalan armon mukaisesti. Samoin Herra antaa kullekin omalleen palvelutehtävän tai viran armonsa mukaan. Sitä sanotaankin armoitukseksi, ja siihen sisältyvät myös tarvittavat lahjat ja kyvyt.
- 4:4 Tämän maailman jumala = Saatana, ks. Jh 12:31, Ef 2:2.
Verbi <tyflo'oo> (3x) = sokaista, tehdä sokeaksi.
Luonnollisessa elämässä kirkas valo sokaisee ihmisen. Hengellisessä elämässä asia on päinvastoin, pimeys, epäusko ja tottelemattomuus sokaisevat ihmisen: Jh 12:37–40, 2Kr 4:3–4, 1Jh 2:11. Sen sijaan kirkkaus ei sokaise hengellistä ihmistä, Ilm 1:16, Jh 12:41, 2Kr 4:6.
Sana <eikoon> (47x+9x+23x) = 1. kuva,
2. muoto, olemus, ilmentymä.
Jumala loi alun perin ihmisen omaksi kuvakseen, mieheksi

ja naiseksi, 1Ms 1:26,27, mutta syntiinlankeemus turmeli tuon kuvan.

Jeesus Kristus on todellinen Jumalan kuva ja ilmentymä, lihaksi tullut Sana, Jh 1:14, Kol 1:15.

Uudestisyntyneet Jumalan lapset on jo edeltä määrätty Kristuksen kuvan kaltaisuuteen, Rm 8:28–30, 1Kr 15:47–49, 2Kr 3:18, Kol 3:9–10.

4:7 Sana <theesauros> (77x+17x) = 1. aarrearkku, aarrekammio, varasto, 2. aarre: Mt 2:11; 6:19–21; 12:35; 13:44,52; 19:21; Mk 10:21; Lk 6:45; 12:33,34; 18:22; 2Kr 4:7; Kol 2:3; Hpr 11:26.

Herran pelko on pahan vihaamista, Snl 8:13, ja se onkin Jumalan kansan aarre, joka koituu siunaukseksi, Jes 33:6. Saviastialla Paavali tarkoittaa ihmistä, heikkoa ja erehtyväistä. Paavalin kuvapari (aarre – saviastia) viittaa savilamppuun, jossa poltettiin öljyä. Öljy on Pyhän Hengen vertauskuva.

4:8 Sana <aporeoo> (6x) = olla neuvoton, olla ymmällä, epäröidä, olla epätietoinen. Herodes ja Porkius Festus olivat epätietoisia ja epäröiviä kuullessaan Jumalan sanaa, Mk 6:20, Apt 25:20. Opetuslapset olivat epätietoisia viimeisellä aterialla, Jh 13:22, samoin naiset Jeesuksen haudalla, Lk 24:4. Paavalikin myöntää tässä olevansa kaikin tavoin neuvoton! Galatan kristittyjen kanssa hän oli aivan ymmällä, Gal 4:20. Paavali ei sentään ollut toivoton, koska Jumalan koulussa hän oli oppinut luottamaan Jumalaan kaikkein pahimmissakin tilanteissa. Sana <eksaporeomai> (2x) = olla epätoivoissaan/ toivoton, joutua epätoivoon, esiintyy vain tässä ja aiemmin 2Kr 1:8,

jossa Paavali kertoo olleensa jo epätoivoinen koko elämästään. Mutta kaikesta Herra oli pelastanut hänet niin kuin hän elämänsä loppusuoralla todistaa, 2Tm 3:11. Sana esiintyy LXX:ssa vain kerran, Ps 88:16, jossa kerrotaan, että esrahilainen Heeman, joka oli tunnetusti viisas mies, 1Kn 5:11, oli toivoton suurimmassa hädässään. Tuo koko hänen psalminsa on esikuva siitä, mitä Messias joutui kokemaan ollessaan ristillä kaikkien hylkäämänä.

- 4:10 Sekä elämä että kuolema tekevät työtä uskovaisessa, 2Kr 4:12. Kuolema tekee työtään ulkonaaisessa ihmisessämme, ruumiissamme, 2Kr 4:16, mutta elämä hengessämme.
Sen lisäksi tämän maailman henki ja sen hallitsija tekee työtään niissä, jotka ovat tottelemattomia armon evankeliumille, Ef 2:1–3.
- 4:13 Tässä on suora lainaus jakeesta Ps 116:10 (115:1 LXX). Verbillä uskoa on tässä jakeessa kaksi eri muotoa:
a) minä uskon = <episteusa> (akt. ind. aor.) ja se voitaisiin kääntää myös: tulin uskoon/ uskovaksi,
b) me uskomme = <pisteuomen> (akt. ind. prees.) joka tarkoittaa, että uskomme jatkuvasti, olemme uskovaisia. Jeesuksesta todistaminen, puhuminen, alkaa siitä, kun ihminen tulee uskoon, ja se jatkuu läpi tämän ajallisen elämän.
- 4:14 Joissakin kreik. teksteissä preposition <syn> = kanssa, tilalla on <dia> = kautta.
- 4:15 Jumalan valtakunnassa (samoin kuin luomakunnassakin) on voimassa lisääntymisen laki eli lainalaisuus, jonka Jumala on säätänyt.

Se ilmenee esim. 1Ms 1:28, Hes 36:10–11, 1Kn 1:37, Job 42:12, 2Pt 1:2.

Tässä jakeessa tuo laki ilmenee kolminkertaisena: a) armo, b) uskovat, ja c) kiitos.

Myös viisaus, tieto ja ymmärrys ovat lisääntyvää lajia Jumalan tahdon tiellä, Snl 9:9.

Samoin ajallinen siunaus, Snl 11:24.

Jotkut yrittävät vastustaa tätä lisääntymisen lakia, 2Ms 1:10, 5:1s, 12:29s, mutta huonoin seurauksin. Heillekin Jumala lupaa lisää, nimittäin tuomioita, Jes 15:9, Jer 36:32.

Samoin kuin kasvikunnassa eivät ainoastaan hyötykasvit pyri lisääntymään vaan myös kaikenlaiset rikkaruohot ja haitalliset kasvit, niin myös tässä ajallisessa elämässä kaikenlainen pahuus pyrkii lisääntymään ja haittaamaan elämää:

a) pahuus, 1Ms 6:5,

b) väkivalta, 1Ms 6:11–12,

c) häpeä, Hos 4:7, Fil 3:18–19,

d) murhe, Ps 16:4,

e) jumalattomuus, 1Kn 16:25,30.

f) epäjumalien palveleminen, Jer 16:11–12. Tutki!

Vrt. jatkuvuuden laki, Jl 1:3, Jh 1:16, ja rappeutumisen ja uudistumisen lait, 2Kr 4:16.

4:16 Ulkonainen ihminen = ruumis, fyysinen olemus.

Sisäinen ihminen = uudestisyntyneen Jumalan lapsen sielu ja henki: Rm 7:22; 2Kr 4:16; Ef 3:16.

Menehtyy = <diaftheiretai> (med/pass.ind.prees. 6x)

tarkoittaa: rappeutuu, turmeltuu, tuhoutuu (jatkuvana prosessina), riutuu pois, juuri niin kuin elimistöllemme käykin tässä ajallisessa elämässä iän myötä.

Vanhenemista emme voi vastustaa, mutta sen vaikutuksia voidaan vaimentaa terveellisen elämän avulla.

Jumala on asettanut luomakuntaan rappeutumisen eli entropian lain, 2Ak 34:11.

Samoin hengelliseen elämään uudistumisen lain.

Vrt. jatkuvuuden ja lisääntymisen lait, Jh 1:16, 2Kr 4:15.

4:18 Ks. Mk 4:17.

5:1 Maallinen telttamajamme = ruumis, jossa asumme tämän ajallisen elämän ajan. Kreik. sana <skeenos> (2x) tarkoittaa paimenten telttamajaa, joka oli helppo purkaa ja koota siirryttäessä paikasta toiseen.

Hajottaminen viittaa kuolemaan.

5:3 Pukeutua jhnk = <endyoo>. Joissakin kreik. teksteissä on verbi <ekdyoo> = riisua pois jtk.

Molemmat yhdessä ilmoittavat, mitä tapahtuu: me saamme riisua pois tämän maallisen majamme ja pukeutua taivaalliseen, eikä meitä enää havaita alastomiksi. Nythän me tarvitsemme vaatteita alastomuutemme peittämiseen, silloin Jumalan kirkkaus ympäröi meitä.

Niin lienee ollut alussakin ennen syntiinlankeemusta.

5:4 Riisuutuminen tarkoittaa kuolemaa.

Elämä nielisi kuolevaisen: Paavali viitanee ilmauksella Kristuksen toisen tulemisen yhteydessä tapahtuvaan elossa olevien uskovien ylöstempaamiseen, jolloin nämä suoraan, ilman varsinaista kuolemaa, siirtyvät Kristuksen luo, 1Kr 15:51s, 1Ts 4:16s.

5:5 Hengen vakus/ pantti, ks. 2Kr 1:22.

- 5:9 Verbi <filotimeomai> (3x) = pitää kunnia-asianaan:
Rm 15:20, 2Kr 5:9, 1Ts 4:11.
- 5:10 Me tarkoittaa, että myös kristityt joutuvat tuomiolle, mutta silloin ei ole kyseessä viimeinen tuomio tai kadotustuomio vaan kristittyjen elämäntyön arviointi, Rm 8:1, 1Kr 3:10–15.
Sana <faulos> (6x) = huono, paha (moraalisesti), väärä, kelvoton: Jh 3:20; 5:29; Rm 9:11; 2Kr 5:10; Tt 2:8; Jk 3:16.
- 5:12 Kerskailevat siitä, mikä näkyy ulospäin, eivätkä siitä, mitä on sydämessä = sm: kerskailevat kasvoista eivätkä sydäimestä.
- 5:14 Kun Kristus kuoli kaikkien ihmisten puolesta, merkitsi se Jumalan edessä samaa kuin jos kaikki ihmiset olisivat kuolleet, ts. samaa kuin jos he itse olisivat kärsineet syntiensä takia kuolemantuomion, jonka Kristus on kärsinyt Golgatan ristillä.
- 5:15 Kristityt ovat kuolleet synnille elääkseen uskon kuuliaisuudessa Jeesukselle.
- 5:16 Lihan mukaan tarkoittaa tässä vetoamista ulkonaisiin tekijöihin, syntyperään, perinteisiin, ympärileikkaukseen tai siihen, että on nähnyt Jeesuksen tämän vaeltaessa maan päällä. Uudestisyntyneen ihmisen ei tule arvostella asioita tai ihmisiä tällaisten seikkojen mukaan.
VT:ssa on tästä selviä esikuvia, kuinka jotkut tuntevat ihmiset vain lihan mukaan, 1Sm 16:7, 17:28, 42–43.
- 5:17 Uusi luomus = uudestisyntynyt ihminen, Jh 3:3,5,8.
Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa <ta panta> = kaikki (asiat). Niinpä jakeen loppu voitaisiin kääntää hengellisenä iskulauseena: Vanha katosi, kaikki uusiksi!

Kyse on joka tapauksessa kreik. mukaan asioista, ei ihmisistä. Paavali ei ollut ikärasisti. Tässä toteutuu samalla profeetta Jesajan ennustus, Jes 43:18–19.

- 5:18 Sovituksen virka = evankeliumin julistajan tehtävä.
Sana <katallagee> (4x) = sovitus: Rm 5:11; 11:15;
2Kr 5:18,19.
- 5:19 Tämän jakeen mukaan on pikkulapsetkin sovitettu
Kristuksessa ilman lapsikastetta tai muitakaan rituaaleja.
Lukea syyksi, vrt. 2Tm 4:16.
Sovituksen sana = evankeliumi.
- 6:1 Kun ihminen lähtee seuraamaan Jeesusta kokosydämisesti,
niin Jumalan armo kasvattaa häntä ja saa aikaan Hengen
hedelmää hänen elämässään, Tt 2:11–14.
- 6:2 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 49:8.
Ks. Lk 4:19.
- 6:8 Sana <planos> (2x+5x) =
1. (adj.) harhaan johtava, eksyttävä, pettävä,
2. (subst.) eksyttäjä, villitsijä.
Meidän Herraamme Jeesusta sanottiin villitsijäksi (tai:
eksyttäjäksi), joten on selvää, että myös hänen seuraajiaan
kutsutaan sellaisiksi, Mt 27:63; 2Kr 6:8. Vrt. Job 19:4.
Sitten on myös todellisia eksyttäjiä, joista jo profeetta
Jeremia varoitti, Jer 23:32; 1Tm 4:1; 2Jh 1:7.
- 6:13 Sana <antimisthia> = vastapalkkio. Paavalin ajatus on, että
vastapalkkioksi (tai vastalahjaksi) myös korinttilaisten tulisi
avartua eikä olla ahdasmielisiä.
Jumalan armo ei ahdista ihmistä vaan avartaa sydämen,
Ps 119:32.

- 6:14 Ikeeseen, jossa auran aisa oli kiinni, valjastettiin kaksi eläintä. Mooseksen laki kielsi iestämästä härkää ja aasia samaan ikeeseen, 5Ms 22:10, koska rasitus ei silloin jakautunut tasaisesti.
Raamatussa ies (= <zygos> 6x) on usein vertauskuvana alistussuhteesta, Mt 11:29–30.
Kantaa vierasta iestä = <heterozygeoo> on viittaus jakeeseen 3Ms 19:19, jossa on LXX:ssa sana <heterozygos>, joka tarkoittaa kahta erilaista juhtaa, jotka laitetaan erilaiseen ikeeseen, esim. härkä ja aasi.
- 6:15 Beliar = kreik. <beliar> t. <belial> on johdettu hepr. sanasta <belijja‘al> (27x) = kelvottomuus, pahuus, jumalattomuus. Ks. 1Sm 1:12.
Beliar on eräs Saatanan tai Antikristuksen nimityksistä.
- 6:16 Tässä on suora lainaus jakeista 3Ms 26:11–12, Hes 37:27.
- 6:17 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 52:11, Hes 23:34.
- 6:18 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Sm 7:14,8.
- 7:1 Tämä pyhityskehoitus on annettu niille, jotka jo on pyhitetty Kristuksessa Pyhän Hengen vaikutuksesta, 1Kr 1:2,30, 6:11.
Jo pyhitetyissä jatkuu Jumalan Hengen pyhittävä työ kohti Kristuksen kaltaisuutta, 2Kr 3:18.
Saastaisuus <molysmos> esiintyy vain tässä ja LXX:ssa jakeessa Jer 23:15 hepr. sanan <chanuppaah> = jumalattomuus, saastaisuus, vastineena.
- 7:2 Verbi <pleonekteoo> esiintyy LXX:ssa jakeissa Hes 22:27 ja Hab 2:9 hepr. verbin <baatsa‘> vastineena. Tällöin käännöksenä on kiskoa väärää voittoa.

- 7:4 Verbi <hyperperisseuoo> (2x) = olla ylenpalttinen/
ylenmäärin: Rm 5:20, 2Kr 7:4.
Jumalan valtakunnassa armo ja ilo ovat ylenpaltttisia, eli niitä
on yli kaiken mitattavan määrän.
- 7:5 Ei meillä ollut = sm: ei lihallamme ollut. Aiemmin jakeessa
2Kr 2:13 Paavali sanoi, ettei saanut hengessään lepoa. Nyt
hän kertoo sen vaikuttaneen ruumiillisellakin tasolla.
Liha (<sarks> 147x) tarkoittaa tässä ihmistä heikkona,
ruumiillisena olentona. Usein muualla UT:ssa liha tarkoittaa
vain syntisen ihmisen olemusta. Ks. Jh 3:6, Rm 7:5.
- 7:6 Titus, ks. 2Kr 2:13.
- 7:7 On saanut rohkaisua teistä = <parekleethee ef hyymyn>.
Vastaava ilmaus on 1Ts 3:7.
- 7:8 Kirje, ks. 2Kr 2:3.
- 7:12 Emme tunne tapausta, johon Paavalin sanat viittaavat.
Luultavasti kyseessä on seurakunnan kahden jäsenen välinen
asia, johon on sovellettu seurakuntakuria.
- 8:1 Luvuissa 8–9 Paavali puhuu Jerusalemin köyhille
toimitetusta keräyksestä, josta hän mainitsee myös muissa
kirjeissään, Rm 15:26s, 1Kr 16:1s.
- 8:4 Suostumustamme = sm: suosiollisuuttamme.
- 8:7 TK ja VES kääntävät joidenkin kreik. tekstien mukaisesti:
teidän rakkauttanne meitä kohtaan.
- 8:9 Vaikka hän oli rikas: sanat viittaavat Jeesuksen oloon
taivaassa Isän rinnalla ennen tuloaan maan päälle ihmiseksi.
Vrt. Jh 1:1s, 3:13, 6:38, 8:58, 17:5, Fil 2:5s, Kol 1:15s.

- 8:10 Neuvo = <gnoomee> (9x) = mieli, mielipide, ajatus, neuvo, suunnitelma, suostumus.
- 8:12 Hyöty = <euprosdektos> (5x) = tervetullut, mieluisasti vastaanotettu, mieluinen, otollinen.
- 8:15 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 16:18.
- 8:17 Tässä on yksi nimetön, tuntematon uskon sankari uuden liiton aikana.
- 8:18 Jakeissa 18 ja 22 mainitaan veljiä, joiden nimeä ei kerrota. He ovat tuntemattomia Herran työn tekijöitä.
- 8:19 Oman alttiutemme: on joissakin kreik. teksteissä: teidän alttiutenne.
- 8:22 Tässä on toinen nimetön, tuntematon uskon sankari.
- 9:2 Innostumaan: verbillä <erethidzoo> (2x) on kaksi jokseenkin päinvastaista merkitystä:
1) yllyttää, innostaa, kannustaa, panna liikkeelle, 2Kr 9:2,
2) provosoida, ärsyttää, katkeroittaa, moittia, loukata, Kol 3:21.
Näinhän on myös suomen kielen verbillä heretä tai saksan kielen verbillä bringen = tuoda, viedä.
- 9:4 Joissakin kreik. teksteissä on: kerskaavassa luottamuksessamme.
- 9:5 Sanan <eulogia> (16x) perusmerkitys on hyvä puhe eli:
1. kiitos, ylistys,
2. siunaus,
mutta se merkitsee myös:
3. (siunaava) lahja,
4. (siunauksen) runsaus.

Sana esiintyy tässä ja seuraavassa jakeessa molemmissa 2x.

Sana <pleoneksia> (10x) = voitonhimo, oman edun tavoittelu, ahneus, kitsaus.

Tässä jakeessa tulee esiin ihmissydämen vastakohtaiset asenteet, joko:

a) siunaava asenne, joka on valmis antamaan omastaan runsaasti toisten hyväksi, tai:

b) kitsas asenne, joka tavoittelee ahnaasti omaa etuaan ja antaa niukasti omastaan muille.

9:6 Sana <feidomenoos> = säästeliäästi, kitsaasti, niukasti.
Jakeen loppuosa voitaisiin kääntää myös: joka siunauksin kylvää, se myös siunauksin niittää.
Tässä jakeessa ilmenevät sekä kylvön ja niiton lait että myös saituuden ja siunauksen lait.

9:9 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 111:9.

9:10 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 55:10.

9:13 Kuuliaisesti voidaan kääntää myös alistuvasti.
Sana <hypotagee> (4x) = alistuminen, kuuliaisuus, tottelevaisuus: 2Kr 9:13, Gal 2:5, 1Tm 2:11, 3:4.
Kristittyjen tulee kuuliaisesti alistua Kristuksen evankeliumiin, mutta ei uskonnollisiin perinnäissääntöihin.

9:15 Sanoin kuvaamaton = <anekdiegeetos> tulee verbistä <ekdiegeomai> = kertoa seikkaperäisesti.
Siten ne ovat merkityksiltään vastakohtaisia.
Vrt. Job 5:9, 9:10, Rm 11:33 ja Ef 3:8.

10:1 Paavali puolustaa itseään niitä vastaan, jotka ovat asettaneet kyseenalaiseksi hänen apostolinvirkansa. Myöhemmin hän nimittää näitä vastustajiaan valeapostoleiksi, 2Kr 11:13. He

olivat koettaneet herättää puheillaan epäilyä Paavalin persoonaa kohtaan, 2Kr 10:1,10.

10:8 Kukistaminen = <kathairesis> (3x) = sm: hajottaminen: 2Kr 10:4,8, 13:10, lisäksi LXX:ssa kerran: 2Ms 23:24.

10:13 Jumala on säättänyt meille ihmisille itse kullekin oman vaikutusalamme ja antanut uskon määrän, Rm 12:3. Jumalan sanan vaikutusala on paljon laajempi, Ps 19:2–5.

10:17 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jer 9:22–23. Uskovaisetkin voivat kerskua, mutta kerskauksen syynä ja kohteena on Herra, koska kaikki hyvä tulee häneltä.

11:2 VT:ssa Jumalan ja Israelin suhdetta sanotaan usein aviosuhteeksi, esim. Hos 2:19s. Se on esikuvallista sille, että UT:ssa seurakuntaa sanotaan Kristuksen morsiameksi, jolle on valmistettu häät, Ef 5:25s, Ilm 19:7s. Vrt. Mt 12:39, Mk 2:19.

11:6 Paavali oli oppimaton puheessa, mutta tietoa ja sivistystä hänellä oli paljonkin. Samanlainen tilanne oli aikoinaan Mooseksella, 2Ms 4:10, Apt 7:22. Jakeen loppu: Bys: Olemme tulleet tunnetuiksi teille kaikin tavoin kaikissa asioissa.

11:8 Sana <opsoonion> (4x) = sotilaan päiväannos, palkka (päivän työstä): Lk 3:14; Rm 6:23; 1Kr 9:7; 2Kr 11:8. Sana tarkoitti alun perin sotilaan päivittäistä muona-annosta, ja siitä johdettiin merkitys palkka. Paavali tarkoittaa tässä avustusta. Yleensä hän elätti itsensä omalla työllään, Apt 18:3, 20:34, mutta saattoi joskus ottaa seurakunnilta avustusta. Kun Paavali ei ottanut palkkaa, päättelivät vastustajat, ettei hän ole oikea apostoli, koska hän

ei uskalla ottaa korvausta työstään seurakunnassa.

Vastustajille mikään ei ole hyvä, Mt 11:16–19.

11:12 Riistää = <ekko²too> (10x) = sm: hakata pois, iskeä irti: Mt 3:10, 5:30, 7:19, 18:8, Lk 3:9, 13:7,9, Rm 11:22,24, 2Kr 11:12.

11:16 Sana <afroon> (113x+11x) = ymmärtämätön, mieletön, järjetön, älytön: Lk 11:40; 12:20; Rm 2:20; 1Kr 15:36; 2Kr 11:16,19; 12:6,11; Ef 5:17; 1Pt 2:15.

LXX:ssa sana esiintyy enimmäkseen Sananlaskujen ja Saarnaajan kirjoissa.

Vastustajat olivat ilmeisesti epäilleet Paavalin järjenlahjoja. Samoin tekivät aiemmin Jeesuksen vastustajat puhuessaan Jeesuksesta, Jh 10:20, Mk 3:21.

11:22 Nämä asiat olivat hurskaiden juutalaisten kerskauksena.

11:24 Mooseksen lain mukaan enimmäismäärä oli 40 raipaniskua, 5Ms 25:2s. Jottei rangaistusta toteutettaessa vahingossa lyötäisi liikaa, oli tapana antaa vain 39 iskua. Kuinka jalomielisiä lainkiivailijat olivatkaan!

11:32 Aretas IV oli Nabatean kuningas. Hänen valtakuntansa pääkaupunki oli Petra, noin 100 km Kuolleen meren eteläpuolella. Käsäynhaltija merkinnee Damaskoksen nabatealaisen siirtokunnan päällikköä.

12:1 Sana <optasia> (4x) = näky, ilmestys: Lk 1:22; 24:23; Apt 26:19; 2Kr 12:1.

Sana <apokalypsis> (18x) = 1. paljastuminen, julki tuleminen, ilmestyminen, 2. ilmestys, 3. ilmoitus: Lk 2:32; Rm 2:5; 8:19; 16:25; 1Kr 1:7; 14:6, 26; 2Kr 12:1,7; Gal 1:12; 2:2; Ef 1:17; 3:3; 2Ts 1:7; 1Pt 1:7,13; 4:13; Ilm 1:1

- 12:2 Mies, joka on Kristuksessa, on ilmeisesti Paavali itse.
Kolmas taivas: jo VT puhuu erilaisista taivaanpiireistä eli taivaiden taivaista = <šemeei šaamajim> (6x): 5Ms 10:14, 1Kn 8:27, 2Ak 2:5, 6:18, Neh 9:6, Ps 67:34, 148:4.
Myös UT puhuu taivaasta (= <ouranos> 274x) usein (91x) monikkomuodossa: Ef 4:10, Hpr 4:14.
- 12:3 Ruumis on ulkonainen ihminen, maallinen maja, jossa sisäinen ihminen, sielu ja henki, todellinen persoona asuu.
Paavali oli paratiisissa, mutta hän ei tiedä oliko hän siellä ruumiillisesti vai pelkästään sisäisenä ihmisenä.
- 12:4 Paratiisi = kolmas taivas: Lk 23:43, 2Kr 12:4, Ilm 2:7.
Sana <arreetos> (1x) = sanomaton, sellainen jota ei voi sanoin ilmaista, esiintyy vain tässä.
Kyse on jostakin mikä menee yli ihmisen ymmärryksen, eikä sitä voi niin ollen ilmaista meidän käsite- ja sanavarastollamme.
Platon käytti aikoinaan tätä sanaa ilmaisemaan matematiikassa irrationaalilukuja vastakohtana rationaaliluvuille (<reetos>), jotka tuntuivat olevan inhimillisen järjen mukaisia. Jo pelkästään matematiikassa on paljon sellaista, mikä ”menee yli hilseen”, eli on inhimilliselle ns. arkijärjelle vaikea käsittää.
Myös Johannes sai kuulla sellaista, mitä ei saanut ilmoittaa vielä tässä ajassa, Ilm 10:4.
- 12:7 Verbi <hyperairomai> (3x) = 1. korottaa itsensä jnk yläpuolelle, 2Ts 2:4, jossa puhutaan antikristuksesta.
2. ylpeillä itsestään, ylpeillä: 2Kr 12:7 (2x).
Jumala varjeli Paavalin ylpistymisen tieltä ”karkealla työkalulla”, Saatanan lähettilään toiminnalla.

Lähettiläs voidaan kääntää myös enkeli.

Pistin = <skolops> (3x+1x) = teräväpäinen seiväs, pistin, piikki, orjantappura, oka: 2Kr 12:7.

Pistin lihassa on Aapeli Saarisalon mukaan heprean kielessä vakiintunut sanonta, joka ei missään Raamatun kohdassa merkitse sairautta. LXX:n vastaava sanonta <skolops tee sarki> merkitsee aina Israelin kansalle ulkonaista ahdistusta ja vainoa, jonka aiheuttivat ympäröivät pakankansat Israelin tottelemattomuuden takia: 4Ms 33:55; Jos 23:13; Hos 2:8; Hes 28:24.

Rusikoida = <kolafidzoo> (5x) = lyödä nyrkillä, piestä: Mt 26:67, Mk 14:65, 1Kr 4:11, 2Kr 12:7 1Pt 2:20.

12:15 Verbi <dapanaoo> (5x) = maksaa kulut, kuluttaa rahaa, tuhлата: Mk 5:26, Lk 15:14, Ap 21:24, 2Kr 12:15, Jk 4:3.

Heti perään on vahvennettu muoto mediumissa

<ekdapanaomai> (1x) = kulua loppuun, antaa itsensä kokonaan, uhrata itsensä. Paavali rakasti korinttilaisia todella syvästi ja oli heistä huolissaan.

Ihmismielelle ovat ominaisia vastakkainasettelut.

Niitä esiintyy Raamatussakin monia:

- uskonnollisuus vastaan rakkaus, 2Kr 12:15,
- uskonnollisuus vastaan evankeliumi, Apt 26:4–11,
- lain teot vastaan uskon kuuliaisuus, Gal 3:2,
- uskonnollisuus vastaan totuus, Gal 4:16,
- uskonnollisuus vastaan kunnioitus, Mal 1:6,
- uskonnollisuus vastaan Herran pelko, Mal 1:6,
- Jeesuksen puolella vai häntä vastaan, Lk 11:23,
- hengellinen vapaus ja lihallinen vapaus, Gal 5:1,13.

Lisäksi on vastakkainasetteluja, jotka eivät päde evankeliumin alueella:

- ystävä vai vihollinen, Jos 5:13–15,
- uskovien puolella vai vastaan, Lk 9:50,
- ympärileikkaus vai ympärileikkaamattomuus, Gal 5:6, 6:15, Rm 2:25–26.

12:18 Sama Tituksen käynti mainitaan jakeissa 2Kr 8:6s.

13:1 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 19:15.

13:5 Teissä = <en hyymän> tarkoittaa enemmän kuin teidän keskuudessanne. Kristus asuu omissaan Henkensä kautta.

13:7 Korinttilaisten puolesta Paavali joutui rukoilemaan, etteivät he tekisi mitään pahaa, vaan tulisivat täydellisiksi. Galatalaisten puolesta Paavali oli syvästi huolissaan, Gal 3:1ss.

Sen sijaan Paavalilla oli aihetta kiitokseen rukoillessaan:

a) efesolaisten, Ef 1:15–19, 3:14–21,

b) filippiläisten, Fil 1:3–11,

c) kolossalaisten, Kol 1:3–6,9–10,

d) tessalonikalaisten, 1Ts 1:2, 2Ts 1:3, puolesta.

Vrt. Jeesuksen sanat seitsemälle Aasian srk:lle, Ilm 2–3.

13:13 Sana <koinoonia> (19x) = 1. (keskinäinen) yhteys,

2. yhteistyö,

3. osallisuus jhnk,

4. yhteinen lahja:

Apt 2:42; Rm 15:26; 1Kr 1:9; 10:16; 2Kr 6:14; 8:4; 9:13;

13:13; Gal 2:9; Fil 1:5; 2:1; 3:10; Flm 1:6; Hpr 13:16;

1Jh 1:3,6,7.

Koska sanalla <koinoonia> on merkitykset sekä yhteys että osallisuus, niin tähän käännökseen on otettu tähän tekstiyhteyteen molemmat merkitykset.

Tämä tarkoittaa ns. ylikääntämistä, eli tekstiin käännetään kaksi tai useampi vaihtoehto kohdekielelle. Vrt. Jh 3:3.

Eräissä käsikirjoituksissa on maininta: Toinen korinttilaisille, kirjoitettu Makedonian Filippistä Tituksen ja Luukkaan kautta.

Paavalin kirje galatalaisille

Tämä kirje muistuttaa paljon Roomalaiskirjettä ja on luultavasti kirjoitettu ennen sitä, aikajärjestyksessä ehkä kolmantena.

Eteläisen Galatian seurakunnat olivat syntyneet Paavalin toisen lähetysmatkan seurauksena n. v. 51 jKr. (Apt 16:1,6).

Hänen lähdettyään fariselaismielisiä pyrki häiritsemään seurakuntien elämää Mooseksen lain vaatimuksilla. Paavali kirjoitti näitä lainkiivailijoita vastaan, ja tätä kirjettä pidetäänkin evankeliumin vapauden peruskirjana.

Kirjeen pääkohtana Paavali opettaa, että ihminen tulee vanhurskaaksi yksin uskosta Kristukseen ilman lain tekoja.

Lisäksi hän opettaa, että evankeliumin uskoon kuuluu hengellinen vapaus, joka on vastakohtana lihalliselle, maailmalliselle vapaudelle.

Tärkeä on myös se opetus ja ilmoitus, että Jeesus Kristus on Abrahamin siemen (Gal 3:16), jossa toteutuvat Jumalan antamat lupaukset. Edelleen hän opetti, että ne, jotka pitäytyvät Jeesuksen Kristuksen uskoon, luetaan Abrahamin siemeneksi eli jälkeläisiksi (Gal 3:7–9, 23–29).

Kirje on tärkeä myös niiden yksityispiirteiden vuoksi, joita se mainitsee Paavalin elämästä, koska nämä tiedot täydentävät Apostolien tekojen kertomuksia.

- 1:1 Alkusanoissaan, jakeet 1–5, apostoli painottaa kahta asiaa, jotka nousevat myös koko tämän erikoisen kirjeen teemaksi: Apostolinvirkansa taivaallista alkuperää, sillä ihmiset eivät valinneet Paavalia apostolin virkaan, vaan Jumala. Ja toiseksi Kristuksen ristillä suorittaman työn täydellistä riittävyyttä uskovan pelastukseksi.
- 1:2 Galatia, ks. Apt 16:6.
- 1:4 Uhrasi itsensä: ajatus on käännetty ilmauksesta <didoomi heauton> = sm: antaa itsensä. Sama ilmaus ja ajatus on myös jakeissa 1Tm 2:6 ja Tt 2:14.
Vrt. Jh 10:17–18, 19:30, Mt 27:50.
Nykyinen maailmanaika on paha, koska sitä hallitsevat pahuuden voimat ja vallat, 1Jh 5:19, Jh 12:31, Lk 4:5–6.
- 1:6 Galatalaiskirjeen erikoista luonnetta ja poleemisuutta (= väittelynhalua) kuvaa tämä suorastaan kiivas alkujakso. Yleensä apostoli esittää kirjeissään alkutervehdyksen jälkeen kiitoksen ja maininnan rukouksesta, mutta tässä tapauksessa hän sivuuttaa ne ja käy suoraan asiaan.
Vrt. 1Kr 3:11, 4:6, 2Jh 1:9.
- 1:7 Galatian seurakuntiin oli levinnyt ns. judaistinen harhaoppi, jota juutalaisuuden kannattajat pyrkivät opettamaan: ihmisen täytyy pelastuakseen uskoa kyllä Kristukseen, mutta omaksua myös Mooseksen lain säädökset. Edessämme on näin aina ajankohtainen kiistakysymys: Onko pelastus osaksi armoa, osaksi ihmisen tekoja, vai onko kyse yksin armosta? Saadakseen painoarvoa opilleen nämä julistajat pyrkivät halventamaan Paavalin arvovaltaa apostolina. Siksi Paavali selventää tässä taistelukirjeessään erityisellä painolla oman kutsumuksensa arvovaltaa ja sen lähdeettä, Kristuksen

valtuutusta. Niinpä myös se armon evankeliumi, mitä hän julistaa, on aito Kristuksen evankeliumi.

Profeetta Hesekiel ennusti tällaisesta ja nuhteli kelvottomia paimenia, päsejä ja pukkeja, jotka hämmäntävät ja sotkevat evankeliumin kirkkaat vedet, Hes 34:17–19.

- 1:8 Koska puhtaan evankeliumin julistuksesta riippuu ihmisen iankaikkinen kohtalo, suhtautuu apostoli mitä ankarimmin jokaiseen yritykseen vääristellä sitä. Kaikki sellainen on sielujemme vihollisen, Saatanan, työtä, joka koettaa saada uskovat lankeamaan pois armosta omien tekojensa varaan. Tähän juuri galatalaiset olivat nyt langenneet.

Kirottu = <anathema> (6x): Apt 23:14, Rm 9:3, 1Kr 12:3, 16:22, Gal 1:8,9.

Tämä kreik. sana esiintyy LXX:ssa 23x ja vastaa aina hepr. sanaa <cheerem> = tuhon omaksi vihitty, esim: 5Ms 13:18, Jos 6:17–18.

Se joka ei rakasta Herraa ja julistaa jotakin muuta kuin Jeesuksen Kristuksen evankeliumia, on tuhon omaksi vihitty. Hän saattaa tässä ajassa menestyä ja kukoistaa hyvinkin, mutta ikuisuudessa häntä odottaa tuho.

- 1:10 Kristuksen palvelemiseen kuuluu ihmisten palveleminen, mutta ei ihmisten mielisteleminen.

- 1:11 Ihmismielen mukainen evankeliumi = sm: ihmisten mukainen evankeliumi, merkitsee evankeliumia, jossa vaaditaan armon lisäksi tekoja autuuden saavuttamiseksi. Tätä judaistien opetusta pyritään nykyäänkin tunkemaan uskovien keskuuteen eri muodoissa.

Paavalin julistama Kristuksen evankeliumi tarjoaa syntisille pelastusta yksin uskosta ja yksin armosta.

Kristuksen evankeliumissa ihminen vanhurskautetaan jumalattomana, syntisenä ja heikkona, eli sellaisena kuin hän on, kokonaan Jeesuksen ansion kautta, Rm 4:5, 5:6–11. Pyhä Henki puolusti yhdessä apostolien kanssa seurakuntaa oikean raamatunselityksen puolesta lainkiivailijoita vastaan, Apt 15:28–29. Jerusalemissa apostolien ja vanhimpien kokouksessa vedettiin ensimmäisen kerran selitysohjeet linjat evankeliumin ja Mooseksen lain suhteen.

- 1:12 Erityisen ilmestyksen Jeesuksesta saivat nähdä Pietari, Jaakob, Johannes ja Paavali, Mt 17:1s.
Jeesuksen Kristuksen ilmestys, ks Ilm 1:1.

- 1:14 Puhuessaan aiemmasta taistelustaan evankeliumia vastaan Paavali sanoo kiivailleensa nimenomaan isiensä perinnäissääntöjen puolesta. Ei siis Mooseksen puolesta, tai edes vanhan liiton lain puolesta.
Koko Galatalaiskirjehän on suunnattu – ei Mooseksen lakia tai Vanhaa testamenttia vastaan – vaan sitä judaistien harhautunutta lain tulkintaa vastaan, mikä myöhäisjuutalaisuudessa vallitsi ja mitä vastaan Jeesuskin taisteli, nimittäin ihmisten perinnäissääntöjä vastaan.
Vrt. Jeesuksen sanat: Te teette Jumalan sanan tyhjäksi perinnäissäännöllänne, jonka olette säätäneet, Mk 7:13, ja: Voi teitäkin, te lainoppineet, kun te sälytätte ihmisten päälle vaikeasti kannettavia taakkoja ettekä itse sormellannekaan koske niihin taakkoihin!, Lk 11:46.
Nyt galatalaistenkin päälle oli sälytetty harhaopettajien vaatimus täyttää heidän tulkintansa laista.
Tämä on myös kautta aikojen jokaisen harhaopin sisin luonne. Vrt. Job 36:18.

- 1:15 Paavali kohtasi henkilökohtaisesti ylösnousseen Kristuksen Damaskoksen tiellä, Apt 9:1–6. Hän sai tehtävänsä suoraan Jeesukselta samoin kuin apostolit Jerusalemissa eikä siksi tarvinnut kutsumuksessaan heiltä ohjeita.
Jumala oli suunnitellut Paavalin elämäntehtävän jo etukäteen. Koko hänen aiempi elämänsä äidin kohdusta saakka oli ollut valmennusta sitä varten: hänen juutalainen syntyperänsä ja Rooman kansalaisuutensa, kirjoitusten tuntemisensa ja suuri yleissivistyksensä edesauttoivat laajan vaikutusalan muodostumista Jumalan armon sanansaattajalle koko ihmiskunnassa.
- 1:16 Paavalin elämäntehtävän varsinainen sisältö oli antaa Jumalan ilmaista Paavalissa Poikansa. Tämän seurauksena Paavali julisti evankeliumia pakanoiden keskuudessa.
Myöhemmin kävi ilmi, että se oli myös täysin sopusoinnussa toisten apostolien opetuksen kanssa, Gal 2:2,3.
- 1:17 Arabia tarkoittaa Damaskoksen eteläpuolella olevia alueita.
- 1:18 Joissakin teksteissä on Pietari ja joissakin Keefas, Mt 16:18.
- 1:19 Muita apostoleja = <heteron toon apostoloon>. Paavali myöntää apostolien olleen heterogeenistä joukkoa eikä suinkaan samaan uskonnolliseen muottiin valettuja.
- 1:21 Paikkakunta = <klima> (3x): Rm 15:23, 2Kr 11:10, Gal 1:21.
- 2:1 Yleisesti ajatellaan, että Paavali viittaa tässä Jerusalemissa tapahtuneeseen apostolien ja vanhinten kokoukseen.
Barnabas oli Paavalin työtoveri ensimmäisellä lähetysmatkalla ja vanhempana veljenä rohkaisija Paavalin

uskonelämän alkutaipaleella.

Titus oli pakanakristitty ja nuori työtoveri, 2Kr 2:13.

2:4 Salaa sisään tuotu = <pareisaktos> (1x) esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <pareisagoo> (1x) = tuoda salaa sisään, ja se puolestaan esiintyy vain jakeessa 2Pt 2:1, kun puhutaan vääristä opettajista (valeopettajista).

Verbi <pareiserkhomai> (2x) = tulla sisään/ väliin; soluttautua, ujuttautua jhnk: Rm 5:20, Gal 2:4.

Vakoilemisella on pitkä historia, niin myönteisessä kuin kielteisessäkin mielessä:

- Joosef väitti veljiään vakoojiksi, 1Ms 42:9–34,
- Mooses lähetti 12 vakoojaa, 4Ms 13:2–32; 14:6–38; 21:32; 5Ms 1:24, Jos 14:7,
- Joosua lähetti vakoojia Jerikoon, Jos 2:1–3; 6:22–25; 7:2, Hpr 11:31,
- Joosefin heimon miehet vakoilivat Luusia, Tm 1:23–24,
- Daanin heimon miehet vakoilivat Laiksen maata, Tm 18:2,14,17,
- Daavid lähetti vakoojia, 1Sm 26:4,
- Jooab epäili Abneria urkkijaksi, 2Sm 3:24–25,
- ammonilaiset epäilivät Daavidin palvelijoita vakoojiksi, 2Sm 10:3, 1Ak 19:1–5,
- Absalom teki myyräntyötä, 2Sm 15:7–12,
- Daavid jätti vakoojia Jerusalemiin, 2Sm 15:25–37,
- Daavidia vakoiltiin, Ps 56:3–7,
- kirjanoppineet ja fariseukset urkkivat Jeesuksen toimintaa, Lk 11:53,
- kirjanoppineet ja ylipapit urkkivat Jeesuksen puheita, Lk 20:20,
- valeveljet vakoilevat kristittyjä, Gal 2:4.

Valeveljet olivat niitä, jotka vaativat galatalaisia uskovia noudattamaan juutalaisia tapoja, Gal 1:6s.

- 2:5 Sana <hypotagee> (4x) = alistuminen, kuuliaisuus, totteleminen: 2Kr 9:13; Gal 2:5; 1Tm 2:11; 3:4.
Sana tulee verbistä <hypotassoo> (38x), joka ilmaisee toisaalta alistamista, jonka Herra on tehnyt, Rm 8:20, ja toisaalta suostumista alamaisuuteen, Rm 13:5, Ef 5:21.
Meidän tulee alistua kuuliaisuuteen Kristuksen evankeliumille ja olla alamaisia toisillemme, Ef 5:21, mutta orjuuttajille ei tule antaa periksi.
- 2:6 Galatalaisten seurakunnissa liikkuneet Paavalin vastustajat olivat ilmeisesti väittäneet, että Jerusalemin srk:n johtavat veljet vaativat pakanakristittyjä noudattamaan juutalaisten lakeja. Jerusalemin uskovien joukossahan oli alkuvaiheessa paljon lainkiivailijoita, Apt 21:20s. Jakeista 3 ja 6 käy ilmi, että nuo väitteet eivät pitäneet paikkaansa.
- 2:10 Paavali järjesti keräyksen Jerusalemin srk:n köyhille, Rm 15:25, 1Kr 16:1s, 2Kr 8–9.
Evankeliumintyöhön tulee liittyä myös köyhien auttaminen. Siinä hyvinvointivaltioiden kristittyjen ja seurakuntien on tunnettava vastuunsa. Lahjaksi olemme saaneet, lahjaksi meidän tulee myös antaa, Mt 10:8.
- 2:11 Joissakin teksteissä on Pietari ja joissakin Keefas.
Paavali oli ennen uskoontuloaan kiivas mies väkivaltaisuuteen saakka. Vielä apostolintoimensa alkuaikoinakin tuo kiivaus tuli ilmi, Apt 15:36–41.
Ajan myötä tuo turha intoilu hänestä karsittiin. Tutki! Pietaria Paavali ei kuitenkaan vastustanut kiivautensa takia, vaan koska Pietari oli menetellyt väärin.

- 2:12 Yhdessä aterioiminen merkitsi ikivanhan israelilaisen (ja itämaisen) ajattelutavan mukaan henkilökohtaista yhteyttä. Pakanoiden kanssa ei aterioitu, Apt 10:28, koska uskottiin, että siitä tulee saastaiseksi jakeen Ps 1:1 väärän tulkinan vuoksi. Monet juutalaiskristityt noudattivat tätä tapaa vielä uskoon tultuaankin ennen kuin pääsivät kasvamaan uskossa ja armossa.
Pietari oli luonteensa puolesta rohkea mies, tiettyyn rajaan saakka, Mt 14:25–31, Jh 18:10–27.
Vielä apostolina ollessakin kuitenkin inhimillinen pelkuruus tuli Pietarissa ilmi.
- 2:13 Vanhempi kokenut kristitty Barnabaskin antoi periksi tuossa tilanteessa mahdollisesti sovinnollisuuden vuoksi, välttääkseen riitatilannetta.
- 2:14 Paavali osui nyt naulan kantaan. Aikaisemmin hän itsekin oli antanut periksi juutalaisille ympärileikkauksen suhteen ympärileikatessaan Timoteuksen, Apt 16:1–3.
Niinpä hän nyt kirjoitti sekä Galatian seurakunnille että muillekin seurakunnille evankeliumin mukaista opetusta ympärileikkauksesta: Rm 2:25,28,29; 1Kr 7:19; Gal 5:6; 6:15.
Evankeliumin alkuaikoina juutalaisuus kaikkine lahkoineen samoin kuin muu ympäröivä maailma viettelyksineen pyrki vaikuttamaan seurakunnan elämään häiritsevästi. Näin on ollut kautta historian ja on nykyäänkin, joten meidän tulee lujasti pysyä evankeliumin totuudessa ja vapaudessa.
Evankeliumin totuuden mukaan vain usko Jeesukseen Kristukseen on uskovien yhteyden perustana.

2:15 Juutalaiset sanoivat pakanoita syntisiksi, koska nämä eivät tunteneet Mooseksen lakia. Edelleen kreikkalaiset sanoivat muita kansoja barbaareiksi, koska nämä puhuivat heille käsittämätöntä kieltä. Tämä ajattelu tahtoo kukkia kaikkien kansojen keskuudessaa eri muodoissa ja vivahteissa.

2:17 Uskoon tulleet juutalaiskristityt eivät enää nouodattaneet kaikkia Mooseksen lain kohtia vaan ainoastaan muutamia. Kun Pietari ryhtyi jälleen niitä noudattamaan, tulkitsi hän niistä luopumisen synniksi. Paavali sanoo seuranneensa Kristuksen sanaa, mutta jos Pietari olisi ollut oikeassa, olisi Kristus ollut väärässä! Näin Paavali osoittaa, ettei Pietarin käsitys voinut olla oikea.

2:20 Liha tarkoittaa tässä ihmistä heikkona, ruumiillisena olentona. Vrt. 2Kr 7:5.

3:1 Paavali ei paljon mielistellyt galatalaisia vaan puhui suorasukaisesti heille vasten kasvoja. Mutta niinhän hän oli tehnyt apostoli Pietarillekin, Gal 1:10, 2:14. Harhaoppeihin sisältyy lumoava voima. Ne vetoavat tavalla tai toisella ihmisen lihalliseen mieleen. Monesti kauneuden kaapuun kätkeytyinä. Niissä ei ole älyä, eikä ristiinnaulittua Kristusta.

Verbi kuvata = <prografoo> ($1x+4x$) = 1. kirjoittaa

a) edellä, Ef 3:3,

b) aikaisemmin, Rm 15:4,

c) edeltäpäin, Jda 1:4,

2. kuvata, piirtää aikaisemmin, olla kuvattuna, Gal 3:1.

Verbi merkitsee virallista julistusta, jonka joku

viranomainen julkaisee, Dan 3:3. Paavali on julistanut

Kristusta niin voimakkaasti ja selvästi, että hän katsoo tällaisen verbin sopivan sitä ilmaisemaan.

- 3:2 Vastakkain ovat lain tekojen kuuliaisuus ja uskon kuuliaisuus.

Verbi <manthanoo> = oppia, saada opetusta, saada tietää. Paavali ymmärsi, että jokaisesta ihmisestä oppii jotakin, jos ei muuta niin ainakin sen, miten ei tule toimia. Nyt hän sanoo kokonaisille seurakunnille: Tämän vain tahdon saada teiltä tietää... Kovin paljon ei heistä ollut opittavaa, opetettavaa heille sen sijaan oli hyvin paljon.

- 3:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 15:6.

- 3:7 Uudessa liitossa uskovaiset ovat Abrahamin lapsia, Gal 3:16,29. Vrt Jh 8:39–47.

- 3:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 1Ms 12:3, 18:18.

- 3:10 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 27:26.
Sana <epikataratos> ($41x+2x$) = kirottu, Gal 3:10,13. Sana esiintyy paljon useammin VT:ssa kuin UT:ssa.
Sana tulee verbistä <kataraomai> ($5x$) = rukoilla jtkk vastaan, toivottaa jllk pahaa.
Paavali tarkoittaa niitä, jotka pyrkivät vanhurskaiksi Jumalan edessä yrittämällä täyttää lain vaatimukset. He ovat silloin Jumalan tuomion ja rangaistuksen alaisia.

- 3:11 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hab 2:4.

- 3:13 Lain kirous on se rangaistus, joka lain mukaan kuuluu lain rikkojille.
Kristus tuli synniksi ja kiroukseksi meidän edestämme ja kärsi siten meidän tuomiomme, 2Kr 5:21. Hän lunasti eli osti

meidät vapaiksi lain kirouksesta.

Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 27:26, 21:23.

3:15 Ihmisen näkökulmasta = sm: ihmisen mukaan.

3:16 Kristus on todellinen Abrahamin siemen, ks. Gal 3:7,29.

Tässä siemen viittaa yksikköön, mutta silloin kun se viittaa monikkoon, on kyseessä jälkeläiset, Jes 45:19.

Kristus on syntyisin Daavidin siemenestä, Rm 1:3, 2Tm 2:8, hän on Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin siemen, 5Ms 1:8, Gal 3:16, ja vieläkin kauempaa naisen siemen, 1Ms 3:15.

Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 1Ms 12:7, 13:15, 17:8.

3:17 Sana <diatheekē> (33x) = 1. liitto,

2. jälkisaadös, testamentti. Ks. Mt 26:28.

Bys-tekstissä on lisäys, että Jumalan ennen vahvistama testamentti on Kristukselle t. Kristuksessa.

Sanoillaan: 430 vuotta myöhemmin, Paavali viitanee Israelin ajanjaksoon Egyptissä, 2Ms 12:40.

3:19 Rikkomusten takia, ks. Rm 5:20.

Vanhan liiton laki annettiin enkelien kautta, Hpr 2:2.

Välimies = <mesitees> (6x): Gal 3:19,20, 1Tm 2:5, Hpr 8:6, 9:15, 12:24 ja LXX:ssa kerran Job 9:33.

Välimies tarkoittaa tässä Moosesta.

Juutalaiset tulkitsivat jakeissa 2Ms 19:16s mainitut luonnonilmiöt merkeiksi enkelien läsnäolosta.

3:20 Siinailla solmittiin kahden osapuolen – Herran ja Israelin kansan – välinen liitto, johon kuului ehtoja, joita Israelin kansa ei koskaan pitänyt, vaikka niin lupasikin, 2Ms 19:1–8. Nyt Jumala on antanut Kristuksessa lupauksen, johon ei kuulu ehtoja, koska Kristus on täyttänyt lain meidän puolestamme.

3:24 Kasvattaja = <paidagoogos> = kasvattaja, valvoja, poikien ohjaaja. Ks. 1Kr 4:15.

3:28 Tälle on vanhassa liitossa kaksi esikuvaa:

a) 5Ms 15:12, Israelin kansassa sekä miestä että naista sanotaan veljeksi,

b) Job 3:19, kuolemassa orja ja herra ovat samanarvoisia. Tässä maailmassa miesten ja naisten tasa-arvo toteutuu vainoissa ja vankeudessa, Apt 22:4, niin oli esim. Neuvostoliiton vankileireillä.

Sen sijaan kaikkien ihmisten samanarvoisuus, itse asiassa kallisarvoisuus, toteutuu vain Kristuksessa.

3:29 Kristuksen omat ovat Abrahamin siementä eli hänen jälkeläisiään, Gal 3:7,16.

4:3 Kristusta edeltänyt aika oli eräänlaista ihmissuvun alaikäisyyden aikaa. Kristuksessa uskovia kehoitetaan kasvamaan täyteen miehuuteen, Ef 4:13.

Sana <stoikheion> (yksikkö) = kirjain, periaate, ei esiinny UT:ssa yksikössä vaan monikossa.

Monikkomuoto on merkityksineen <stoikheia> (7x) =

1. aakkoset, alkeet, Hpr 5:12;

2. alkuaineet t. taivaankappaleet, 2Pt 3:10,12;

3. alkeisvoimat, alkuvoimat: Gal 4:3,9; Kol 2:8,20.

Maailman alkeisvoimiin kuuluvat:

a) laki, joka hallitsi juutalaisia,

b) väärät jumalat, joita pakanat palvoivat,

c) ihmisen lihallinen mieli haluineen.

4:4 Kun aika oli täyttynyt: vrt. Ef 1:10, Mt 28:20.

Kyseessä oli profeettojen lupaama aika, jolloin pelastus oli tuleva. Jeesus, Jumalan Poika, oli alussa Jumalan luona,

Jh 1:1s, 17:5, Fil 2:5s, Kol 1:15.

Yksi seikka, joka liittyy tähän ajan täyttymiseen, oli se, että Aleksanteri Suuri valloitusretkillään levitti kreikan kielen puhekieleksi sen aikaiseen tunnettuun maailmaan. Niinpä sitten, kun Uuden testamentin kirjat kirjoitettiin kreikaksi, ihmiset saattoivat kaikkialla ymmärtää evankeliumin sanoman.

4:6 Bys: teidän sydämiinne.

Jumalan Pyhä Henki on Isän Henki, Mt 10:20, ja Pojan, Jeesuksen Henki, Apt 16:6–7.

Abba, ks. Mk 14:36, Rm 8:15.

4:10 Nämä tarkoittavat juutalaisten juhla-aikoja.

4:12 Paavali viittaa siihen, että hän ei enää kerskaa juutalaisuudestaan, vaan yksin Kristuksesta. Entisen elämänsä saavutukset hän piti roskana Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:8. Vrt. 2Kr 11:16s.

4:14 Jakeen alku sm: Koettelemusta minun lihassani ette halveksineet ettekä sylkeneet pois.

4:15 Sana <makarismos> (3x) = autuaaksi ylistäminen, onnellisuus: Rm 4:6,9; Gal 4:15.

Sana tarkoittaa tässä evankeliumin antamaa pelastuksen iloa. Kuningas Daavid rukoili lankeemuksensa jälkeen ja pyysi Herralta saavansa uudelleen pelastuksen ilon, Ps 51:14.

4:16 Uskonnollisuus vastaan totuus, vrt: uskonnollisuus vastaan rakkaus, 2Kr 12:15, uskonnollisuus vastaan kunnioitus ja Herran pelko, Mal 1:6. Saman tyyllisen kysymyksen Paavali kysyi Korintin seurakunnan uskovilta.

- 4:19 Paavali puhuttelee Galatian kristittyjä kuvainnollisesti lapsinaan, koska he olivat tulleet uskoon Paavalin julistuksen kautta. Hän osoittaa suhtautuvansa heihin kuin pieniin lapsiin. Vrt. 1Kr 3:1, 1Ts 2:7.
Tosiasiassa kaikki Herran omat ovat Jumalan lapsia ja Jeesuksen opetuslapsia.
- 4:24 Haagar vastaa vanhaa liittoa ja luonnollista Israelia, ja Saara vastaa uutta liittoa ja Jumalan Israelia.
- 4:25 Tämän vertauskuvan mukaan Haagar vastaa nykyistä Jerusalemiä, luonnollista Israelia, joka elää lain orjuudessa, kun ei tunnusta Jeesusta Kristusta Herraksi.
Vrt. Ilm 11:8, jossa nykyistä, luonnollista Jerusalemiä kutsutaan hengellisesti puhuen Sodomaksi ja Egyptiksi.
Saara vastaa ylhäällä olevaa Jerusalemiä, Jumalan Israelia, johon kuuluvat kaikki Jeesukseen Kristukseen uskovat, riippumatta siitä, mitä kansaa ovat.
- 4:26 Emme ole orpoja, sillä meidän Isämme ja äitimme elävät.
Ks. myös Jh 14:18.
- 4:27 Tässä on suora lainaus jakeesta Jes 54:1 (LXX:n mukaan). Tämä lupaus on toteutunut käytännössä monen suomalaisen yksinäisen naispuolisen lähetyssaarnaajan kohdalla, kun he ovat saaneet auttaa pieniä lapsia elämän tielle.
- 4:28 Osassa kreik. tekstejä on: me olemme, ja osassa: te olette.
- 4:29 Lihan mukaan syntynyt vainoaa Hengen mukaan syntynyttä, mutta ei päinvastoin. Jumalan seurakunta ei ole koskaan vainonnut juutalaisia, vaan juutalaiset Jumalan seurakuntaa. Se että monet uskonnolliset vinoutumat ja harhat ovat ottaneet keppihevosekseen uskonnon vainotakseen

juutalaisia tai muita ihmisryhmiä ei muuta tätä tosiasiaa. Samoin jotkin uskonnolliset ryhmät hyväksyvät luonnollisen Israelin tekemät murhatyöt, jotka eivät ole Jumalan tahdon ja evankeliumin mukaisia.

Jumalan seurakunnan ei pidä ottaa vastuuta muiden erinäisten ryhmien tekemistä vääryyksistä vaan julistaa kaikille ihmisryhmille evankeliumia.

Vrt. Gal 5:16–17, joka osoittaa, että uskovassa liha ja Henki ovat toisiaan vastaan.

4:30 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 21:10.

5:1 Evankeliumin vaikutuksena on hengellinen vapaus. Lihallinen ja uskonnollinen vapaus johtaa orjuuteen, lain ja synnin alaisuuteen. Siksi apostolit varoittavat niistä, Gal 5:13, 1Pt 2:15–16.

5:2 Tässä ovat vastakkain ympärileikkauksen laki ja evankeliumin armo.

5:6 Ympärileikkaus ja ympärileikkaamattomuus ovat toistensa vastakohtia, mutta niillä ei ole merkitystä armon evankeliumin alueella, Apt 11:3, 1Kr 7:19, Gal 6:15. Vrt. Jos 5:13–15, jossa on sama ajatus taustalla. Erilaisista vastakkain olemisista vrt. Lk 9:50, 11:23.

5:9 Hapate ja hapatus, ks. Mt 13:33. Pahuus on lisääntyvää ja leviävää laatua aivan samoin kuin rikkaruohot ovat kasvikkunnassa. Sen tähden Paavali neuvoikin Korintin kristittyjä perkaamaan pois vanhan hapatuksen, 1Kr 5:6–8.

5:12 Verbi <apokoptoo> (6x) = hakata pois/ poikki, katkaista, kuohita: Mk 9:43,45, Jh 18:10,26, Apt 27:32, Gal 5:12.

Samoin LXX:ssa se esiintyy 6x (+3x apokryf.): 5Ms 23:2; 25:12; Tm 1:6,7; 2Sm 10:4; Ps 76:9.

Ehkäpä Paavali halusi muistuttaa tällä karkealla toivotuksellaan noille lainkiivailijoille, mitä 5Ms 23:2 sanoo. Samanlainen kuin on apostoli Paavalin toivotus evankeliumin vääristelijöille on profeetta Hoosean rukous Jumalasta luopuneisen puolesta, Hos 9:14. Molemmissa päämääränä on lisääntymisen estyminen.

Nykyään nämä samat karkeat toivotukset sopivat kaikille seksuaalisuuden ylikorostajille (= haureuden levittäjille). Tuon kuohitsemisen ainoa hyvä puoli olisi se, että nuo kiihottajat eivät voisi lisääntyä luonnollisessa mielessä. Vrt. 2Ms 14:14, jossa on hyvä neuvo niskuroijille.

Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista ja meidän pienten ihmisten ajattelun rajallisuudesta.

Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Hos 10:6, Mt 13:51, Lk 1:1,62, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), 1Tm 1:4.

5:13 Hengellinen evankeliumin vapaus ja lihallinen vapaus – eli tosiasiassa synnin orjuus – ovat vastakohtia, Gal 5:1.

5:15 Vrt. Dan 3:8, 6:25.

5:17 Uskovaisessa on taistelu lihan ja Hengen välillä, mutta ei uskovaisten ja uskosta osattoman välillä, Gal 4:29.

5:19 Raamatussa lihallisen mielen tekoja esiintyy hyvin paljon, esim: Jer 34:11, Kol 3:5–9.

5:20 Sana <eidoololatria> (4x) = epäjumalanpalvelus, epäjumalien palveleminen: 1Kr 10:14; Gal 5:20; Kol 3:5; 1Pt 4:3. Ks. Ilm 17:1.

Sana <haireisis> (9x) = oppisuunta, harhaoppi, puolue,

ryhmäkunta, lahko: Apt 5:17, 15:5, 24:5,14, 26:5, 28:22,
1Kr 11:19, Gal 5:20 ja 2Pt 2:1.

- 5:21 Tällaisia tekevät = <toiauta prassontes> voitaisiin kääntää myös: tällaisia harjoittavat, tai vapaammin: tällaisissa elävät. Kyse ei ole yksittäisistä teoista, vaan elämän suunnasta, lihan tekojen mukaan elämisestä ja niiden toteuttamisesta. Verbi <prassoo> (39x) = 1. tehdä, suorittaa, 2. harjoittaa, harrastaa, 3. toimia, 4. noudattaa jtk tapaa. Tutki!
- 5:22 Hengen hedelmä ilmenee monin tavoin uskovien elämässä, ja ajan myötä kasvaen ja vahvistuen. Ks. Ef 4:1–3, 5:9, Kol 3:12–17, Hpr 12:11, Jk 3:17–18, Jes 37:31. Sekä Pietarin että Paavalin ja Jaakobin elämässä iän ja ajan myötä lempeys tuli yhä tärkeämmäksi asiaksi, vaikkei se ollutkaan heille ominaista heidän oman luonteensa puolesta, 1Ts 2:7, Fil 4:5, Jk 3:13. Se olikin Hengen hedelmää heidän elämässään. Uskon tiellä itsehillintä on Hengen hedelmä. Tärkeätä onkin se, mikä itsehillinnän vaikuttimena, ikään kuin taustavoimana on. Joosefin kohdalla se oli rakkaus, 1Ms 43:31, 45:1, mutta Haamanin itsehillinnän vaikuttimena oli kierous, Est 5:10. Ks. Ps 105:24. Samoin Tm 3:13 selitys. Sana <karpos> (66x) = 1. hedelmä, 2. sato, 3. teko, aikaansaannos, 4. etu, hyöty, 5. tuotto, keräyksen tulos. Vastakohta: <akarpos> (7x) = 1. hedelmätön, hedelmää tuottamaton, hyödytön: Mt 13:22; Mk 4:19; 1Kr 14:14; Ef 5:11; Tt 3:14; 2Pt 1:8; Jda 1:12. Tutki tarkemmin!

- 5:23 Paavali mainitsee tässä yhdeksän Hengen hedelmää. Se on sama määrä kuin vanhassa liitossa oli pyhän voiteluöljyn ja suitsutuksessa käytettyjen hyvänhajuisten aineiden lukumäärä, 2Ms 30:23–34. Öljy on VT:ssa Pyhän Hengen vertauskuva. Samoin apostolil mainitsee luvussa 1Kr 13 sanan rakkaus (= <agapee>) yhdeksän kertaa.
- 5:26 Toisten ärsyttely ei ole hengellistä. Ei myöskään kadehtiminen tai oman, turhan kunnian tavoittelu.
- 6:1 Jumalan seurakunnassa ojentaminen on syytä jättää hengellisten kristittyjen tehtäväksi, ja heidänkin tulee toimia sävyisyyden hengessä. Lihan mielellä tehty ojentelu vain pahentaa asiaa. Ks. 2Ts 3:15.
- 6:2 Hengellisyys ja rakkauteen kuuluu osallistuminen toisten kuormien kantamiseen, ei niiden lisäämiseen. Raamatussa ja elämässä on monenlaisia lakeja:
- vanhan liiton laki eli Mooseksen laki,
 - Kristuksen laki,
 - elämän hengen laki,
 - rakkauden laki,
 - vapauden laki
 - kylvön ja niiton eli syyn ja seurauksen laki.
- Tutki tarkemmin!
- 6:7 Pilkata = <mykteeridzoo> (1x) = suhtautua ylimielisesti, halveksua, pilkata, tulee sanasta <mykteer> = nenä, sieraimet. Siten verbin ajatus on vapaasti käännettynä nyrpistellä nenäänsä, nostaa nokkaansa, katsoa nenänvartta pitkin, eli suhtautua ylimielisesti jhnk. Tässä verbi on passiivi-muodossa, jolloin se tarkoittaa: antaa pilkata itseään, suvaita halveksuntaa/ ylimielisyyttä itseään

kohtaan.

Paavali sitoo tähän varoitukseen seuraavan lauseen: sillä mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.

Ilmaisu <theos ou mykteeridzetai> = Jumala ei salli pilkata itseään, sisältää kaikkiaan kenties seuraavat ajatukset:

1) Jumala ei salli pilkata itseään

2) Jumala ei suvaitse halveksuntaa/ ylimielisyyttä itseään kohtaan

3) Jumalalle ei irvistellä

4) Jumalaa ei vedetä nenästä, eli häntä ei voi pettää.

Varoittavana esimerkkinä tällaisesta suhtautumisesta on Juudan kuningas Joojakim, Jer 36:21–32.

6:10 Uskonveljille, sm: uskon perheväelle.

6:11 Tätä kirjettä kirjoittaessaan Paavalilla ei ollut kirjuria, vrt. Rm 16:22. Silloinkin kun hän käytti kirjuria, hän liitti usein kirjeisiinsä omakätisen tervehdyksen, esim. 1Kr 16:21. Maininta isoista kirjaimista osoittaa, että Paavali tunsu syvää huolta Galatian srk:ien tilasta ja kirjoitti kirjeensä suuressa kiireessä. Jotkut arvelevat myös, että Paavalin näkökyky ei enää ollut hyvä, olisi tarvinnut silmälasit. Mene ja tiedä.

6:15 Ks. 1Kr 7:19, Gal 5:6.

6:16 Jumalan Israel: Gal 3:7,16,26–29, Ef 2:11–22. Tutki!

6:17 Julistaessaan Kristuksen evankeliumia Paavali sai kärsiä paljon myös ruumiillisesti, 2Kr 11:23s. Orjiin oli tatuoitu omistajansa merkki, ja nämä kärsimyksen jäljet ovat Paavalin mukaan Kristuksen orjan tunnus.

Paavalin kirje efesolaisille

Paavali lienee kirjoittanut Efesolaiskirjeen samoihin aikoihin kuin Kolossalaiskirjeen, eli ollessaan vankina Roomassa noin vuosina 61–63 jKr. Kirjeen pääasiana on Jumalan seurakunta, joka tarkoittaa maailmasta uloskutsuttujen Kristukseen uskovien joukkoa eli Jumalan perheväkeä.

Kirjeessä on kaksi pääjaksoa. Ensimmäisessä Paavali kirjoittaa Jumalan lahjan suuruudesta Kristuksessa Jeesuksessa (luvut 1–3) ja toisessa evankeliumin mukaisesta uskonvaelluksesta ja siihen liittyvistä kehoituksista (luvut 4–6).

- 1:1 Paavali oli aiemmin lähetysmatkallaan pitänyt syvällisen puheen Efesoksen srk:n vanhimille, Apt 20:17s. Nyt hän lähettää kirjeen. Myöhemmin Johanneksen käskettiin kirjoittaa Efesoksen srk:n enkelille, Ilm 2:1s.
- 1:3 Hengellinen = <pneumatikos> (26x): Rm 1:11; 7:14; 15:27; 1Kr 2:13, 15; 3:1; 9:11; 10:3,4; 12:1; 14:1,37; 15:44,46; Gal 6:1; Ef 1:3; 5:19; 6:12; Kol 1:9; 3:16; 1Pt 2:5.
Ei esiinny LXX:ssa. Ks. 1Kr 12:1.
Taivaallisissa = <en tois epouraniois>.
Adjektiivi <epouranios> (19x) =
1. taivaallinen, taivaaseen kuuluva,
2. taivaasta peräisin oleva: Jh 3:12; 1Kr 15:40(2x),48(2x),49; Ef 1:3,20; 2:6; 3:10; 6:12; Fil 2:10; 2Tm 4:18; Hpr 3:1; 6:4; 8:5; 9:23; 11:16; 12:22.
Sana tulee substantiivista <ouranos> (274x) = taivas.
- 1:4 Jakeen loppu ja seuraavan alku voidaan kääntää myös: hänen edessään rakkaudessa. Jo edeltä hän määräsi....
- 1:5 Sana <hyiothesia> (5x) = lapseus, lapsen asema/ oikeus, lapseksi otto, adoptio: Rm 8:15,23, 9:24, Gal 4:5, Ef 1:5.
Jeesuksen Kristuksen ansiosta Jumala on ottanut meidät omiksi lapsikseen.
Kaikki ihmiset haluavat itselleen jotakin arvokasta ja tärkeää, kuka mitäkin. Mitä Jumala haluaa itselleen?
Hän haluaa itselleen syntisiä ihmisiä lapsikseen Jeesuksen Kristuksen kautta. Sitä on Jumalan rakkaus meitä syntisiä ja heikkoja ihmisiä kohtaan, Jh 3:16.
- 1:7 Rikkaalla ihmisellä oli oikeus ostaa sukulaisensa vapaaksi velkavankeudesta tai orjuudesta maksamalla hänestä tietyn summan, lunastusmaksun. Kun Kristus tuli ihmiseksi, hän

tuli ikään kuin ihmisten sukulaiseksi, ja niin hän saattoi ostaa meidät vapaaksi synnin orjuudesta.

Ks. Mt 20:28, Rm 3:24, 1Pt 1:18–19.

- 1:9 Sana <mysterion> (28x) = 1. salaisuus, mysteerio,
2. salainen merkitys: Mt 13:11; Mk 4:11; Lk 8:10;
Rm 11:25; 16:25; 1Kr 2:1,7; 4:1; 13:2; 14:2; 15:51; Ef 1:9;
3:3,4,9; 5:32; 6:19; Kol 1:26,27; 2:2; 4:3; 2Ts 2:7;
1Tm 3:9,16; Ilm 1:20; 10:7; 17:5,7.
- 1:10 Aikojen täyttyessä, vrt: kun aika oli täyttynyt, Gal 4:4,
Mt 28:20. Tutki!
Sana <oikonomia> (9x) = 1. taloudenhoito,
2. (kuvainnollisesti) apostolin tehtävien hoitaminen,
3. suunnitelma: Lk 16:2–4; 1Kr 9:17; Ef 1:10; 3:2,9;
Kol 1:25; 1Tm 1:4.
Esiintyy LXX:ssa 2x: Jes 22:19,21, jossa Jesaja ennustaa,
että Jerusalemin linnan päällikön Sebnan Herra heittää kauas
pois tehtävästään ja asettaa hänen tilalleen palvelijansa
Eljakimin, Hilikian pojan.
Eljakim on samalla esikuva Messiaasta, Jes 22:22–23.
Sana tulee verbistä <oikonomeoo> (1x+1x) = hoitaa taloutta:
Ps 112:5 (LXX Ps 111:5), Lk 16:2.
Verbistä tulee myös sana <oikonomos> (10x) =
1. taloudenhoitaja,
2. (kaupungin) varainhoitaja,
3. (kuvainnollisesti) henkilö, joka hoitaa vastuullisesti toisen
omaisuutta, evankeliumin julistaja: Lk 12:42; 16:1,3,8;
Rm 16:23; 1Kr 4:1,2; Gal 4:2; Tt 1:7; 1Pt 4:10.
Ja näistä tulevat nykyisin käytössä olevat sanat ekonomia ja
ekonomisti.
Jumalan armotalous, ks. Ef 3:2.

- 1:11 Perintöosa: ks. 1Kr 6:9.
- 1:12 Jakeet 12–14 osoittavat, että juutalaisilla oli jo ennen Kristuksen tuloa maan päälle lupaus Messiaasta, pakanakansat sen sijaan kuulivat hänestä vasta Jeesuksen ristinkuoleman, ylösnousemuksen, taivaaseenastumisen ja Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeen.
Kaikille Herran omille on annettu Pyhä Henki sinetiksi ja vakuudeksi hänen omaisuutensa lunastamiseksi, joka tarkoittaa pelastuksen lopullista toteutumista aikojen lopulla, jolloin Kristuksen omat pääsevät hänen luokseen, 1Kr 15:22–24.
- 1:13 Abraham sai ympärileikkauksen uskonvanhurskauden sinetiksi, uudessa liitossa Pyhä Henki on sinetinä pelastuksesta ja lunastuksesta, Ef 4:30.
- 1:16 Efesolaisten puolesta rukoillessaan Paavalilla oli aihetta kiitokseen.
Sen sijaan korinttilaisten puolesta Paavali joutui rukoilemaan, etteivät he tekisi mitään pahaa, vaan tulisivat täydellisiksi, 2Kr 13:7–9.
Edelleen Paavali rukoili efesolaisten puolesta, että he vahvistuivat uskossa, Ef 3:14–21.
Vrt. Fil 1:3–11. Tutki tarkemmin!
- 1:18 Ihmisen sydän sekä näkee että kuulee, 1Kn 3:9. Tärkeitä onkin, että sydän on kuuliainen Herralle.
Tutki tarkemmin: tunteva, ymmärtävä, tahtova...
- 1:19 Fysiikan mukaan voimalla on suuruus, suunta ja vaikutuspiste. Jumalan voima tukee häntä etsiviä, mutta vastustaa niitä, jotka hylkäävät hänet, Esr 8:22.
UT:n mukaan Kristus on Jumalan voima, 1Kr 1:24.

Entä mikä on Jumalan voiman suuruus?

Äärettömän suuri, Ef 1:17–19.

- 1:21 Hallitukset, vallat, voimat, herruudet ja nimet tarkoittavat ensisijaisesti enkeleitä, sekä hyviä että pahoja, ja toisekseen myös kansojen hallitsijoita.

Jumala on antanut Pojalleen kaikkia muita nimiä korkeamman nimen Jeesus, joka tarkoittaa:

Herra (= <jhwh>) on pelastus, tai: Herra pelastaa.

Jeesus-nimi on kaikkia muita nimiä korkeampi, Fil 2:9, ja ainoastaan siinä nimessä ihminen voi pelastua, Apt 4:9–12.

- 1:22 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 8:7.

Tässä toteutuu 1Ak 29:11, jossa sanotaan: Sinun, Herra, on valtakunta, ja sinä olet korotettu kaiken pääksi.

- 1:23 Ilmaus <ta panta en pasin> voidaan kääntää: kaiken kaikessa, tai: kaiken kaikissa.

- 2:1 Ihmiseen vaikuttavat monet asiat. Syvimmällä tasolla hänen sielunelämässään ainakin tämän maailman henki ja oma lihallinen mieli haluineen ja himoineen, jos ihminen ei ole kuuliainen Kristukselle.

Uskovaisessa vaikuttavat lisäksi Jumalan sana ja tahto sekä Pyhä Henki. Uskovaisen sielunelämässä käydäänkin monta kertaa taistelua, kun liha ja Henki ovat toisiaan vastaan, Gal 5:16. Niin myös uskosta osattoman ihmisen sielussa, kun Pyhä Henki vetää häntä Jeesuksen luo kääntymykseen ja pelastukseen.

- 2:2 Tämän maailman meno = tämä maailmanaika.

Sen hallitsijana on synti, jonka palkka on lopulta kuolema, ks. Rm 6:23.

Ilmavallan hallitsija = Saatana, ks. Jh 12:31.

Seemiläistyylinen sanonta tottelemattomuuden lapset = ne ihmiset, jotka eivät usko Kristukseen, Ef 5:6, Kol 3:6.

Sana <apeitheia> (7x) = tottelemattomuus, niskoittelu, epäusko: Rm 11:30,32; Ef 2:2; 5:6; Kol 3:6; Hpr 4:6,11.

2:3 Sana <fyysis> (14x) =

1. luonto, syntymän perusteella saatu tila, Ef 2:3,

2. luonnolliset ominaisuudet, Jk 3:7,

3. luonto, luonnon järjestys, 1Kr 11:14,

4. luontokappale, Jk 3:7,

Rm 1:26; 2:14,27; 11:21,24; 1Kr 11:14; Gal 2:15; 4:8;

Ef 2:3; Jk 3:7; 2Pt 1:4.

Ihminen on luonnostaan, omista voimissaan, synnynnäisen luontonsa puolesta lihallisen mielensä vallassa.

Vihan lapset ovat Jumalan vihan alaisina. Sanat viittaavat tulevaan tuomioon, ks. Mt 3:7.

2:4 Me olemme hengellisesti köyhiä, Mt 5:3, mutta meillä on rikas Isä, joka antaa meille runsain määrin:

kaikkea armoa, 2Kr 9:8, Ef 1:8,

viisautta ja ymmärrystä, Ef 1:8, Jk 1:5,

laupeutta, Ef 2:4.

Vrt. Jh 3:34. Tutki tarkemmin!

2:5 Sana armo (= <kharis> 77x+57x+155x) tarkoittaa Jumalan rakkautta, jota hän osoittaa ihmisille Kristuksessa ja tarjoaa sitä kaikille ihmisille ilman ennakkoehtoja.

2:6 Vaikka elämme tässä ajassa maan päällä, niin Jumala on asettanut meidät taivaallisiin Kristuksessa.

Oikea hengellinen asenne tähän ajalliseen elämään onkin:

sydän taivaassa, mutta jalat maassa, eikä suinkaan

päinvastoin tai: sydän ja jalat pilvissä!

Sana <epouranos> (19x) =

1. taivaallinen, taivaaseen liittyvä,
2. taivaassa oleva, taivaasta peräisin oleva: Jh 3:12;
1Kr 15:40,48,49; Ef 1:3,20; 2:6; 3:10; 6:12; Fil 2:10;
2Tm 4:18; Hpr 3:1; 6:4; 8:5; 9:23; 11:16; 12:22.

- 2:8 Armosta: voitaisiin kääntää myös: armolla, armon avulla.
Se että Jeesus kuoli kaikkien puolesta, tapahtui Jumalan armosta, Hpr 2:9.
- 2:10 Tässä toteutuu profeetta Jesajan ennustus: Herra on luonut kansan itseään varten, Jes 43:21, ja niitä hyviä töitä varten, jotka koituvat Jumalan kunniaksi ja ylistykseksi.
Kun ihminen tulee uskoon – syntyy uudesti, ylhäältä – hänestä tulee uusi luomus, joka on luotu Jumalan tahdon ja suunnitelman toteuttamiseen hyvien tekojen kautta.
Uskon seurauksena ovat teot. Saman ajatuksen esittivät sekä Pietari, 2Pt 1:5–8, että Jaakob, Jk 2:14–26.
- 2:12 Ilman Kristusta ihminen on vailla Israelin kansalaisoikeutta, mutta Kristuksessa hänestä tulee Jumalan lapsi ja Israelin kansalainen – ei luonnollisen Israelin vaan Jumalan Israelin kansalainen, Gal 3:7–9, 16–18, 26–29.
- 2:13 Herra varoitti Moosesta tulemasta lähemmäksi, 2Ms 3:5.
Tämä tapahtui jo ennen vanhaa liittoa. Sama koski myös kansaa, 2Ms 19:12ss vanhaa liittoa solmittaessa.
Edelleen Pietari pysytteli kauempana, kun uutta liittoa oltiin tekemässä, Mt 26:58. Vasta uudessa liitossa uskova pääsee lähelle Herraa Kristuksen ansiosta.
- 2:14 Molemmat tarkoittaa juutalaisia, eli ympärileikattuja, ja pakanoita, eli ympärileikkaamattomia. Molemmat pelastuvat vain ja ainoastaan Jeesuksen Kristuksen kautta.

Erottava muuri/ väliseinä: Paavalin ajatuksen taustalla on Jerusalemin temppelin väliseinä, joka erotti pakanoille tarkoitetun ulomman esipihan ja juutalaisille tarkoitetun sisemmän osan toisistaan. Temppelein sisäpihalle oli pakanoilta kuolemanrangaistuksen uhalla pääsy kielletty. Ks. Apt 21:27–29 sekä Smn 10:8.

Mooseksen laki erotti juutalaiset ja pakanat toisistaan. Kristuksessa tämä ero on poistettu: molemmilla on sama tie pelastukseen, nimittäin usko Jeesukseen Kristukseen. Samalla tavoin Jeesus purki sapattisäännön, joka oli Israelin ja pakanoiden välisenä rajana ja muurina, Jh 5:18.

- 2:16 Tehdä loppu vihollisuudesta = sm: tappaa vihollisuus. Hengellisessä sodassa Jeesus tappoi vihollisuuden omalla ristinkuolemallaan.
- 2:19 Sana <sympolitees> (1x) = saman maan/ valtion asukas/ kansalainen, esiintyy vain tässä.
Sana <oikeios> (3x) = perheeseen kuuluva, perheenjäsen: Gal 6:10, Ef 2:19, 1Tm 5:8.
- 2:21 Uudessa liitossa Jumalan seurakunta on Herran pyhä temppeli. Sen kulmakivenä on Jeesus Kristus, ja se rakentuu Pyhässä Hengessä.
- 3:1 Paavali oli vankeudessa, koska oli julistanut Kristusta. Sen vuoksi hän nimittää itseään Kristuksen vangiksi, Flm 1:1,9. Inhimillisessä mielessä voisi luulla, että Paavalin vankeus oli tappio evankeliumintyölle. Jumalan suunnitelmissa näin ei ollut, vaan Paavali oli Kristuksen vanki pakanoiden tähden. Edelleen ahdistukset ja kärsimykset kohtasivat häntä pakanoiden tähden. Näin pakanoiden evankeliointi eteni Jumalan suunnitelman mukaan. Vankina ollessaan Paavali

kirjoitti useita kirjeitä seurakunnille, jotka koostuivat suurimmaksi osaksi pakanoista. Ks. Fil 1:12–14.

3:2 Jumalan armotalous ja sen hoito, joka Paavalille oli uskottu: 1Kr 9:17; Ef 1:10; 3:2,9; Kol 1:25; 1Tm 1:4.

Jumalan armotalouden eli evankeliumin julistamisen peruseriaatteet ovat:

- a) kaikki ihmiset ovat tehneet syntiä, Rm 3:23,
- b) kukaan ei etsi Jumalaa oman ymmärryksensä vaikutuksesta, Rm 3:11,
- c) kukaan ei voi tulla Jeesuksen luo, ellei Isä häntä vedä, Jh 6:44,
- d) Jumala vetää syntisiä ihmisiä puoleensa armossaan ja rakkaudessaan, Jer 31:3, Hos 11:4,
- e) Pyhä Henki osoittaa todeksi synnin, vanhurskauden ja tuomion, Jh 16:8–11,
- f) ihmisen tulee katua syntejään ja kääntyä niistä pois Jeesuksen Kristuksen puoleen, Apt 2:38–39, 16:30–31,
- g) Jumala vanhurskauttaa ihmisen uskosta Jeesukseen Kristukseen, Rm 3:21–26, Jh 1:12,
- h) armolahjana on iankaikkinen elämä, Rm 6:23,
- i) Herra Jeesus kastaa uskovan Pyhässä Hengessä ja tuleessa, Mt 3:11, Apt 2:2–4,
- j) Jumalan Henki johdattaa Jumalan lapsia vaeltamaan niissä hyvissä teoissa, jotka Jumala on valmistanut jo ennalta meitä varten, Rm 8:14, Ef 2:8–10.

3:3 Sana <apokalypsis> (18x) = 1. paljastaminen, paljastuminen, julki tuleminen, ilmestyminen,

2. ilmestys,

3. ilmoitus: Lk 2:32; Rm 2:5; 8:19; 16:25; 1Kr 1:7; 14:6,26;

2Kr 12:1,7; Gal 1:12; 2:2; Ef 1:17; 3:3; 2Ts 1:7; 1Pt 1:7,13; 4:13; Ilm 1:1.

3:4 Kristuksen salaisuus on se uusi Jumalan ilmoitus, joka Kristuksessa annettiin ihmisille ja josta myös pakanat pääsevät osallisiksi.

3:8 Paavali ei suinkaan vähätellyt itseään, vaan hänellä oli terve hengellinen itsetunto, kun hän sanoi olevansa:

a) yhtä vajavainen kuin muutkin ihmiset, Apt 14:15,

b) apostoleista vähäisin, 1Kr 15:9,

c) kaikista pyhistä vähäisin, Ef 3:8,

d) syntisistä suurin, 1Tm 1:15.

Tämä samalla osoittaa Paavalin hengellistä kasvua Kristuksen ja itsensä tuntemisessa.

Vrt. Jh 3:30, Apt 11:17.

Sana <elakhys> ($23x+18x$) = pieni, vähäinen, nuori, ei esiinny vertailuasteena perusmuodossa vaan

a) komparatiivissa <elassoon/ elattoon> ($14x+4x$) = pienempi, vähäisempi, nuorempi,

b) superlatiivissa <elakhistos> ($9x+13x$) = pienin, vähäisin,

c) superlatiivin komparatiivissa <elakhisteros> ($1x$) = pienimmistä pienin, joka esiintyy ainoastaan tässä jakeessa, eikä tiettävästi missään muualla kreik. teksteissä.

Sana <aneksikhniastos> ($3x+2x$) = jäljittämätön, tutkimaton: Job 5:9; 9:10; 34:24, Rm 11:33; Ef 3:8.

Jakeessa Rm 11:33 tämän rinnalla on toinen sana <anekserauneetos> ($1x$) = ei-selvitettävissä oleva, tutkimaton.

Lisäksi jakeessa 2Pt 3:16 on sana <dysnoeetos> ($1x$) = vaikeatajuinen, vaikeasti ymmärrettävissä oleva.

Jumalan sanassa on paljon sellaista, mitä emme tässä ajassa ymmärrä.

- 3:9 Ilmoittaa = <footidzoo> (11x) = sm: valaista.
Sama verbi on jakeessa Ef 1:18.
Joissakin kreik. teksteissä: salaisuuden osallisuus.
- 3:10 Uudessa liitossa Jumalan seurakunnan tehtävä ja vaikutusala on paljon laajempi kuin vanhassa liitossa Israelin kansan, vrt. 1Kn 8:60.
- 3:11 Jumalalla oli pelastussuunnitelma jo ikuisuudessa ennen maailman luomista, koska hän tiesi jo ennalta, että ihminen lankeaa syntiin.
- 3:12 Mitä kaikkea meillä on Kristuksessa? Tutki!
- 3:15 Isyys = <patria> (3x) = isän suku, sukukunta, isän ja lapsen suhde, isyys: Lk 2:4, Apt 3:25, Ef 3:15, mutta LXX:ssa se esiintyy 157x.
- 3:16 Paavali rukoili efesolaisten puolesta lisäksi, että he vahvistuivat, Ef 1:16.
- 3:18 Juurtuminen, Jes 37:31, Kol 2:6–7.
Voisitte käsittää = <eksiskhyseete katalabesthai>.
Verbi <eksiskhyoo> (1x) = olla kyllin voimakas/ vahva, olla täysin kykenevä, voida, esiintyy vain tässä, ja se tulee verbistä <iskhyoo> (28x) = olla voimakas/ vahva, osoittaa voimansa, kyetä, voida.
Verbi <katalambanoo> (15x) = med: käsittää, havaita.
Elämme kolmiulotteisessa avaruudessa (pituus, leveys ja korkeus), mutta hengelliseen elämään kuuluu myös neljäs ulottuvuus, syvyys = <bathos>.
Se ei ole korkeuden vastakohta, vaan se liittyy

a) ihmisen sielunelämään kuten Ps 64:6 asian ilmaisee: Syvä on miehen sisu ja sydän,

b) ja jopa kaiken olemukseen niin kuin Srn 7:24 sanoo: Kaukana on kaiken olemus ja syvällä, syvällä; kuka voi sen löytää?

Syvyyden puute johtaa pinnallisuuteen, Mt 13:5, mutta yllättävää kyllä, köyhyys voi olla syvällistä, 2Kr 8:2.

Jumalan rikkauden, viisauden ja tiedon syvyys on sellaista, ettei sitä voi tutkia kukaan muu kuin Jumalan Henki, Rm 11:33, 1Kr 2:10.

Jumalan Hengen antamalla viisaudella toteutuu Herran sanan lupaus: Syviä vesiä ovat sanat miehen suusta, ovat virtaava puro ja viisauden lähde, Snl 18:4.

Kasvakaamme siis miehinä ja naisina täyteen miehuuteen Kristuksen tuntemisessa, Ef 4:13.

Korkeus, ks Ps 148:13.

Jobin kirjassa jo Soofarilla oli jonkinlainen käsitys hengellisistä ulottuvuuksista, Job 11:7–9.

3:20 Jumala voi tehdä monin verroin enemmän kuin ymmärrämme anoakaan. Tämän osoitti aikoinaan mm. profeetta Elisa, 2Kn 7:1–16.

4:2 Uskonvaelluksessa ilmenee Hengen hedelmä, Gal 5:22–23.

4:3 Kristittyjen yhteys on Pyhän Hengen työtä. Hengen ykseyteen ja yhteyteen kuuluu seitsenkertainen rauhan yhdysside. Jumalan lapsia yhdistävät seuraavat asiat:

a) seurakunta,

b) Henki,

c) toivo,

d) Herra,

- e) usko,
- f) kaste,
- g) Jumala = kaikkien Isä = rakkaus, 1Jh 4:8.

4:6 Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: kaikissa meissä.

4:7 Sana <metron> (14x) = 1. mitta, mittausväline,
2. mitta, määrä: Mt 7:2; 23:32; Mk 4:24; Lk 6:38; Jh 3:34;
Rm 12:3; 2Kr 10:13; Ef 4:7,13,16; Ilm 21:15,17.

4:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 68:19.

4:9 Maan alimpiin paikkoihin viittaa luonnollisessa mielessä
siihen, että Jeesus keskitti toimintansa Gennesaretin järven
rannoille ja Jordanin syvänteeseen, jotka ovat osia maailman
syvimmästä hautavajoamasta. Kuolleenmeren pinta on noin
430 metriä merenpinnan alapuolella.

Varsinaisesti tässä Paavali puhuu kuitenkin hengellisessä
mielessä Kristuksen tuonelaan astumisesta, 1Pt 3:19,
Lk 16:23.

4:10 Emme tiedä, kuinka paljon taivaita ja taivasten taivaita on,
mutta Jeesus on niiden kaikkien yläpuolella, 5Ms 10:14;
1Kn 8:27; 2Ak 2:5; 6:18; Neh 9:6; Ps 68:34, 148:4,
Hpr 7:26.

4:13 Kypsän/ täyden miehuuden tunnusmerkkejä: Snl 18:4,14,
Srn 10:17, 1Kr 16:13. Ks. 1Kr 2:6, 3:2.

Vanhassa testamentissa profeetta Elisa oli esikuva
todellisesta miehestä, 1Kn 19:19 – 2Kn 13:21.

Samoin Joosef, Job, Jeremia, Daniel ja monta muuta.

Miehuuteen eli todelliseen miehisyyteen kuuluu viisaus,
1Kn 10:8, mutta ei juopottelu, Srn 10:17.

Adj. <andreios> = miehekäs, urhea, rohkea, voimakas,

ahkera, ei esiinny UT:ssa, mutta kylläkin VT:ssa 7x:
Snl 10:4; 11:16; 12:4; 13:4; 15:19; 28:3; 31:10; Srm 10:10.
Sitä käytetään myös ahkerista ja kunnollisista kelpo
vaimoista.
Samoin VT:n Apokryfikirjoissa, esim: Tob 6:12; Sir 26:2.
Huom! Sukupuolten merkitys hengellisesti: Jumalan srk,
joka on Kristuksen morsian kasvaa hengellisesti täyteen
miehuuteen, 1Kr 16:13.

- 4:14 Verbi <klydoonidzomai> (1x+1x) = ajelehtia aaltojen
mukana: Jes 57:20, Ef 4:14.
- 4:15 Jumalan seurakunta noudattaa totuutta rakkaudessa ja kasvaa
rakentuakseen rakkaudessa.
Ilmaus <en agapee> (13x) = rakkaudessa: 1Kr 4:21; 16:14;
2Kr 6:6; Ef 1:4; 3:17; 4:2, 15,16; 5:2; Kol 2:2; 1Ts 5:13;
1Tm 4:12; Jda 1:21.
- 4:18 Tietämättömyys johtaa eroon Jumalasta.
Vrt. 2Ms 32:1s, jossa kerrotaan kansan kääntymisestä
epäjumalien puoleen tietämättömyyden takia.
- 4:22 Vanha ihminen turmelee itse itsensä. Näinhän on
käytännössä: esim. tupakka turmelee ihmisen keuhkot. Raitis
ilma sen sijaan tekee keuhkoille ja koko elimistölle hyvää.
Vanha ihminen eli ihmisen lihallinen luonto ja mieli: ks.
Rm 6:6, Ef 4:22, Kol 3:9.
- 4:24 Uusi ihminen = hengellinen ihminen, joka on uusi luomus:
Jh 3:3s, Ef 2:15, 4:24.
- 4:25 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Sak 8:16.

- 4:26 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 4:5.
Vihastuminen kuuluu ihmisen tunne-elämän vaihteluihin, mutta synti ei kuulu.
- 4:29 Rietas = <sapros>, ks Mt 7:17–18.
- 4:30 Sinetti, ks. 2Kr 1:22.
- 5:2 Joissakin kreik. teksteissä: rakasti teitä.
Tämä jae on samalla vastaus Ps 116:12 vakavaan kysymykseen. Kristus tuli meidän puolestamme myös vastalahjaksi Jumalalle.
- 5:5 Perintöosa, ks. 1Kr 6:9.
- 5:6 Jumalan viha kohtaa tottelemattomuuden lapsia, ei Jumalan lapsia, Rm 5:9, Kol 3:6, 1Ts 1:9–10.
Sana <apeitheia> (7x) = tottelemattomuus, niskoittelu, epäusko: Rm 11:30,32; Ef 2:2; 5:6; Kol 3:6; Hpr 4:6,11.
- 5:9 NA: valon hedelmä, on Bys: Hengen hedelmä. Vrt Gal 5:22.
- 5:11 Verbi <elegkhoo> (17x) = nuhdella, paljastaa, osoittaa syylliseksi, ojentaa, ohjata, rangaista. Samoin jakeessa 13.
Valo paljastaa pimeyden hedelmättömät teot Jumalan kansan keskuudessa ja osoittaa ne vääriksi, nuhtelee niistä ja haluaa ohjata hairahtuneet oikealle tielle. Silloin se, mikä tulee ilmi on valoa, koska se koituu sielujen pelastumiseksi eikä kadotukseksi, 2Kr 7:8–11.
- 5:12 Paavalin neuvon mukaan uskovien tulee hylätä kaikki häpeälliset salatiet, 2Kr 4:1–2.
- 5:14 Sen tähden sanotaan: vrt. Rm 13:11.
Valaista = <epifauskoo> (3x+1x): Job 25:5, 31:26, 41:10, Ef 5:14.

- 5:15 Sana <sofos> = viisas, esiintyy UT:ssa 20x , mutta viisaan vastakohta, tyhmä = <asofos> (1x) vain tässä.
- 5:16 Vrt Kol 4:5, Ps 90:12, 39:5.
- 5:17 Jo kuningas Daavid aikoinaan varoitti järjettömyydestä, Ps 32:9.
- 5:18 Irstauden seurauksena on saastaisuus, Jes 28:7–8.
 Viinin vaikutuksesta (määräysvallasta) on varoittavana esimerkkinä kuningas Beelshassar, Dan 5:2s.
 Eikä ole Nooakaan, vaikka oli vanhurskauden saarnaaja, 2Pt 2:5, tässä suhteessa mikään seuraamisen arvoinen esimerkki, 1Ms 9:20–27, Jk 3:9–12.
 Samoin kuningas Salomo varoitti viinin ja väkijuomien vaikutuksista, mutta antoi myös paremman vaihtoehdon hurmautumiseen, Snl 20:1, 5:19.
 Pyhällä Hengellä täyttymisen seurauksena on puhdas ilo ilman krapulaa.
- 5:21 Kristuksen pelossa: joissakin teksteissä: Jumalan pelossa. Jakeissa 1Pt 5:5–6 Pietari antaa samantyyllisiä ohjeita alamaisuudesta kaikille kristityille.
- 5:22 Huom! Raamattu ei káske vaimoja olemaan miehille alamaisia, vaan kehottaa heitä jokaista olemaan omalle miehelleen alamainen niin kuin Herralle. Jotkut vaimot ymmärtävät tehdä niin, mutta valitettavasti eivät kaikki.
 Vrt. sana <sympathees> (1x) = myötätuntoinen, empaattinen, 1Pt 3:8, ja sen kommentti:
 Onpa joku antiikin Kreikan viisaista miehistä kirjoittanut: <ἄριστον ἀνδρὶ κτῆμα συμπαθὲς γυνῇ> = paras asia aviomiehelle on empaattinen vaimo (BDAG lexicon).

- 5:23 Avioliitto on esikuvana Kristuksen ja seurakunnan suhteesta. Kristus ja seurakunta ovat yhtä. Seurakunta on Kristuksen ruumis ja toisaalta morsian. Samoin mies ja vaimo ovat yhtä. Se, että Raamattu vertaa avioliittoa Kristuksen ja seurakunnan suhteeseen, osoittaa, että avioliitto on pyhä.
- 5:25 Raamattu kehottaa miehiä rakastamaan omaa vaimoaan niin kuin Kristus rakastaa seurakuntaansa. Mutta kuka onnistuu siinä täydellisesti?
- 5:30 Bys: hänen ruumiinsa jäseniä, hänen lihastaan ja hänen luistaan.
- 5:31 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 2:24.
- 5:32 Suuri salaisuus: 1Tm 3:16.
- 6:2 Jakeissa 2–3 on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 20:12.
- 6:4 Verbi <ektrefoo> (2x) = ravita, ruokkia, kasvattaa: Ef 5:29, 6:4.
Sana <paideia> (6x) = kasvatus, kuritus, kuri: Ef 6:4, 2Tm 3:16, Hpr 12:5,7,8,11.
Sana <nouthesia> (3x) = varoitus, nuhteleva, ojentaminen, ohjaus: 1Kr 10:11, Ef 6:4, Tt 3:10.
- 6:12 Kristuksen seurakunta ja jokainen uskova taistelee Jumalan voimassa pahoja henkivaltoja vastaan.
- 6:13 Tämä nykyinen maailmanaika on paha, koska Saatana on tämän maailman ruhtinas, mutta Paavali tarkoittanee tässä nimenomaan kiusausten hetkiä. Vrt. Srn 7:14, 9:12, 11:8.
- 6:14 Jeesuksen Kristuksen sotilaan taisteluvälineenä on ensimmäisenä se, että kupeet on vyötetty totuuteen. Sen päälle tulee vanhurskauden haarniska.

Vanhurskauden haarniskassa ei ole aukkoja, sen suojoissa ei haavoitu.

Päinvastoin kävi aikoinaan kuningas Ahabille, 1Kn 22:34, aivan sattumalta Jumalan johdattuksesta.

- 6:18 Kaiken aikaa = <en panti kairoo> (2x): Lk 21:36, Ef 6:18, sekä LXX:ssa esim: Ps 10:5, 34:2, 106:3, 119:20, Snl 5:19, 6:14, 8:30 ja Srn 9:8.

Paavali ei tavoitellut kirjeissään erinomaista tyyliä, jota kielten tuntijat ym olisivat kiitelleet, vaan päinvastoin hän olisi saanut heiltä nuhteita tautologiasta. Tässäkin jakeessa sana kaikki esiintyy neljä kertaa!

- 6:20 Olla lähettiläänä = <presbeuoo> (2x): 2Kr 5:20, Ef 6:20. Paavalilla oli tärkeä tehtävä olla Jumalan valtakunnan lähettiläänä evankeliumin tähden julistamassa sovituksen sanaa, 2Kr 5:18–20. Siitä hyvästä hänet pantiin kahleisiin kuin pahantekijä. Lähettiläät esiintyvät myös toisissa tehtävissä: Lk 14:32, 19:14.

- 6:21 Tykikos (5x) oli Paavalin läheinen työtoveri, jonka tehtävänä oli viedä perille kirjeet Efesoksen ja Kolossan seurakunnille sekä tervehtiä Vähä-Aasian seurakuntia.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:

Kirjoitettu Roomasta Tykikoksen kautta.

Paavalin kirje filippiläisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti ollessaan vankina, ilmeisestikin Roomassa vankeusaikansa lopulla 62–63 jKr.

Kirjeen sisältö keskittyy Jeesukseen Kristukseen, ja kirjetä sanotaankin Kristus-kirjeeksi.

Vaikka Paavali on ollut vankina jo jonkin aikaa, hän kirjoittaa tässä kirjeessä kaksi pääasiaa.

Ensiksikin: minä iloitsen (luvut 1–2),
toiseksi: iloitkaa tekin (luvut 3–4).

Evangeliumin julistustyö Euroopassa alkoi juuri Filippissä, jonne Paavali saapui yhdessä Silaksen kanssa saatuaan tehtävästä näyn Jumalta, Apt 16:6–40. Heti kohta nämä julistajat pääsivätkin vankilaan voitettuaan ensimmäiset sielut Kristukselle.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Sana <doulos> (124x) = 1. orja, Jh 8:34,
2. palvelija, Apt 16:17.
Sana <episkopos> (5x) = kaitsija, valvoja: Apt 20:28,
Fil 1:1, 1Tm 3:2, Tt 1:7, 1Pt 2:25.
Kyseessä ovat seurakunnan vanhimmat, jotka toimivat seurakunnan paimenen/ paimenien apuna seurakunnan kaitsemisessa. He eivät ole poliittisia tai liikemaailman johtajia tai organisaattoreita, koska Jumalan seurakuntaa verrataan lammaslaumaan. Yritäpä organisoida lammaslauma... Ja kannattaa muistaa, että Herra Jeesus itse on seurakunnan ja meidän sielujemme ylin paimen ja kaitsija, 1Pt 2:21–25.
Seurakuntapalvelija: sana <diakonos> (29x) =
1. palvelija, Mt 20:26, Kol 1:23, 2Kr 3:6,
2. tarjoilija, Jh 2:5,
3. seurakuntapalvelija, diakoni, Rm 16:1, 1Tm 3:8.
Diakonit olivat kaitsijoiden apuna srk:n työssä ja rakkaudenpalvelussa, Apt 6:1–8. Paavali antoi neuvoja heidän valintaansa jakeissa 1Tm 3:8–13.
- 1:4 Filippin uskovien puolesta rukoillessaan Paavali saattoi iloita. Vrt. 2Kr 13:7, Ef 1:16.
- 1:5 Ensi päivästä = uskoon tulosta lähtien. Filippin kristityt olivat osallisia evankeliumin työhön, kun he rukoilivat Paavalin puolesta, Fil 1:19, ja olivat avustaneet häntä taloudellisesti, Fil 4:14–20.
- 1:6 Kun ihminen lähtee uskon tielle, Herra aloittaa tuossa uskovassa hyvän työn Henkensä kautta, ja hän vie sen työn päätökseen Kristuksen päivään mennessä, kunhan vain uskovainen pysyy kuuliaisena Herralle.

Kristuksen päivä = se päivä, jolloin Jeesus saapuu noutamaan omansa ja Kristuksessa kuolleet nousevat ylös kuolleista, 1Kr 1:8, 15:31, Fil 1:6,10, 2:16, 1Ts 4:13–18. Tähän päivään liittyy myös Kristuksen tuomioistuim, jonka eteen kaikkia uskovat ilmestyvät, 2Kr 5:10.

- 1:8 Paavali oli nuorempana ollut kiivasluontoinen mies, mutta nyt elämänsä ehtoossa hänelle sydämellinen rakkaus oli paljon tärkeämpi asia. Vrt. 1Ts 2:6–8.
- 1:10 Mikä on parasta (/ tärkeää, AS, RKK 1992): Kaikkien asioiden mittana tulee olla evankeliumi ja sen totuus. Parasta on se, mikä on armon evankeliumin mukaista, mutta kaikki, mikä on evankeliumin vastaista, on hyödytöntä ja vahingollista.
Toki välimaastossa on paljon asioita, jotka ovat parempia kuin evankeliumin vastaisuus, esim:
On parempi olla orjuuttamatta ihmisiä (inhimillinen hyvyys) kuin orjuttaa heitä (evankeliumin vastaisuus). Mutta parasta on johdattaa ihmisiä Jeesuksen luo. Vrt:
a) joka ei ole teitä (= Jumalan seurakuntaa) vastaan, se on teidän puolellanne, Lk 9:50, Mk 9:40,
b) joka ei ole minun (= Jeesuksen) kanssani, on minua vastaan, joka ei minun kanssani kokoa, e hajottaa, Mt 12:30.
- 1:11 Vanhurskauden hedelmä ei ole ihmisen aikaansaannosta vaan Jeesus Kristus vaikuttaa sen meissä. Samoin Hengen hedelmän saa aikaan Pyhä Henki uskovassa.
Hedelmä = <karpos> (66x): esim. Gal 5:22, Ef 5:9. Tutki!
- 1:12 Jumalan tahdon tiellä nekin asiat, jotka näyttävät inhimilliseltä näkökannalta tappioilta, koituvat evankeliumin

menestykseksi. Uskovainen ei elä itsekkäästi itselleen, vaan elää rakkaudessa Herralle Jeesukselle.

- 1:13 Henkivartiosto oli roomalaisten sotilaiden osasto, jonka tehtävänä oli vartioida Paavalia. He tiesivät, että Paavali oli uskonsa tähden vankina, ja monet heistä olivat tulleet kristityiksi Paavalin todistuksen tähden, Fil 4:22. Sinänsä hauskaa, että henkivartijat vartioivat Paavalia. Johannes Kastajan kohdalla ei ollut, Mk 6:27. Vrt. Baltian kristityt, joille Jumala puhui Siperian evankelioinnista jo ennen bolshevikkien valtaan nousua.
- 1:15 Jumala näkee myös ihmisen sydämen vaikuttimet, miksi ihminen tekee jotakin.
- 1:17 Epäpuhtaaseen mieleen kuuluvat itsekkyyys, kateus, katkeruus ja pyrkimys tuottaa toisille pahaa. Ja mitä ovelammin sen pystyy tekemään, sen makeammalta se maistuu epäpuhtaalle mielelle. He toteuttavat Herran sanaa: tyhmälle on iloksi alkityön teko, Snl 10:23.
- 1:18 Sana <profasis> (6x) = tekosyy, veruke: Mk 12:40, Lk 20:47, Apt 27:30, Fil 1:18, 1Ts 2:5. Datiivimuoto <profasei> tarkoittaa myös: näön vuoksi, näennäisesti.
- 1:21 Jeesus sanoi Tuomaalle: Minä olen tie, totuus ja elämä, Jh 14:6, ja Lasaruksen haudalla Martalle: Minä olen ylösnousemus ja elämä, Jh 11:25. Kristus on meidän elämämme, Kol 3:4.
- 1:22 Jakeissa 22–24 ilmaus lihassa eläminn tarkoittaa elämistä tässä ajallisessa ruumiissa.

- 1:23 Verbi <analyoo> (2x) = irrottaa; lähteä (paluumatkalle),
palata, erota tästä elämästä: Lk 12:36, Fil 1:23.
LXX:ssa se esiintyy vain apokryfisissä kirjoissa 18x.
Paavali halusi erota tästä elämästä saadakseen olla
Kristuksen kanssa, ei hävitäkseen tyhjiin.
- 1:27 Sana <aksioos> (6x) = arvokkaasti, jnk arvon mukaisesti,
jnk arvoa vastaavalla tavalla: Rm 16:2; Ef 4:1; Fil 1:27;
Kol 1:10; 1Ts 2:12; 3Jh 1:6.
- 1:28 Yksimielisyys Pyhässä Hengessä on pelastuksen merkki
Jumalalta.
Yksimielisyys voi olla oikeanlaista, Jumalan mielen
mukaista: 1Ak 12:38; 2Ak 30:12; Sef 3:9; Apt 1:14; 2:46;
4:24; 5:12; 8:6; 15:25; Rm 12:16; 15:5–6; 1Kr 1:10;
Fil 1:27; 2:2; 4:2; 1Pt 3:8.
Mutta myös vääränlaista, Jumalaa vastaan olevaa: Jos 9:1–2,
Ps 83:1–6, Apt 5:9, 18:12–13, Ilm 17:17.
- 1:29 Jumalan tahdon tiellä myös kärsimykset kohtaavat
kristittyjä, 1Pt 2:20, 4:15–16.
- 2:2 Yksimielisyys (6x+12x): Jos 9:2; 1Ak 12:33,38; 2Ak 30:12;
Ps 83:5; Sef 3:9; Apt 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25;
18:12; Rm 12:16; 15:5,6; 1Kr 1:10; Fil 1:27; 2:2; 4:2;
1Pt 3:8; Ilm 17:17.
- 2:3 Tässä Paavali kehottaa uskovia oikeaan nöyryyteen, joka on
hengellistä, eikä nöyristelyyn, joka on lihallista.
Sana <eritheia> (7x) = 1. oman edun tavoittelu, itsekkyyys,
2. juonittelu,
3. riitaisuus, riidanhalu:
Rm 2:8; 2Kr 12:20; Gal 5:20; Fil 1:17; 2:3; Jak 3:14,16.

- 2:5 Tässä jaksossa (jakeet 5–11) Paavali selittää millainen on Hengen mieli, joka Jeesuksella Kristuksella oli hänen täällä ihmisenä ollessaan.
Tämä ilmenee sekä hänen persoonassaan että hänen työssään seuraavasti:
- a) hänen olemassaolonsa ennen ihmiseksi tuloa (jae 6),
 - b) hänen ihmiseksi tulonsa (7),
 - c) hänen kuolemansa ihmisenä (8),
 - d) hänen korottamisensa (9),
 - e) hänen nimensä (9–10),
 - f) kaiken asettaminen hänen alaisuuteensa (10) ja
 - g) hänen ehdoton herruutensa (11).
- 2:6 Jumalan muoto tarkoittaa sitä, kun Jeesus oli Isän luona ennen ihmiseksi tuloaan, ks. 2Kr 8:9.
Ei katsonut saaliikseen olla = ei pitänyt kiinni oikeudestaan olla. Jeesus luopui taivaallisista oikeuksistaan ja tuli ihmiseksi lunastaakseen syntiset synnin orjuudesta.
- 2:9 Jumala herätti Jeesuksen kuolleista ja korotti hänet korkeammalle kaikkea, valtaistuimelleen taivaallisiin, Ef 1:19–23, Hpr 4:14, 7:26, Ilm 3:21.
Nimi Jeesus on kreikassa <Ieous> (lausutaan: Jeesuus) ja hepreassa <ješuu‘a> tai <jehoošuu‘a>.
Hepreassa nimet tarkoittavat: Herra (jhwh) on pelastus, Herra (jhwh) pelastaa.
Vanhassa liitossa Jumala ilmoitti nimekseen: Minä olen, 2Ms 3:14, ja: Minä olen se, joka minä olen.
Moosekselle hän ilmoitti nimensä <jhwh>, 2Ms 6:2–3, jonka lausumistapaa ei varmuudella tiedetä, mahdollisesti se on ollut Jahwee/ Jaawee.
LXX käyttää tästä nimestä vastineena sanaa <kyyrios> =

Herra, jota UT käyttää viitatessaan tähän vanhan liiton nimeen.

Uudessa testamentissa nimi <jhwh> ei esiinny, koska se sisältyy Jeesus-nimeen. Uudessa liitossa ainoa nimi, jossa on pelastus on kaikkein korkein nimi eli Jeesus, Apt 4:8–12.

Jeesus tuli Isänsä nimessä, Jh 5:43.

Isä lähetti Pyhän Hengen Jeesuksen nimessä, Jh 14:26.

Isä oli antanut oman nimensä Pojalleen, Jh 17:6,11–12,26.

Minä olen: ks. Jh 8:58.

- 2:11 Ihminen voi omalta kohdaltaan antaa tämän uskontunnustuksen: Jeesus Kristus on Herra, vain Pyhässä Hengessä, 1Kr 12:3, Isän Jumalan kunniaksi.
Vrt. Jh 20:28, Apt 2:36, 17:3, 24:14–15, 1Kr 12:3, Fil 2:11.
Vrt. Egyptin farao ja Israelin kansa, 2Ms 14:4.
- 2:12 Inhimilliseltä näkökannalta katsoen ilo ja pelko näyttäisivät olevan vastakohtaisia asioita. Mutta hengellisessä elämässä Herran pelko ja ilo Herrassa käyvät käsi kädessä, Ps 2:11, Snl 8:13, Mt 28:8.
- 2:13 Verbi <energeoo> (4x+21x) = panna kykynsä toimintaan:
1. vaikuttaa, toimia, Mt 14:2,
2. toteuttaa suunnitelma, Fil 2:13,
3. vaikuttaa, saada aikaan: 1Kr 12:6,11.
Vaikuttajia on monenlaisia:
a) synnin himot, Rm 7:5, Snl 21:6,
b) mielikuvitus ja luulot, Mt 14:2, Mk 6:14,
c) tämän maailman henki, Ef 2:2,
d) laittomuuden salaisuus, 2Ts 2:7,
e) ahdistus ja lohdutus, 2Kr 1:6,
f) kuolema ja elämä, 2Kr 4:12,

- g) vanhurskaan rukous, Jk 5:16,
- h) hyvä aviovaimo, Snl 31:12,
- i) rakkauden kautta usko, Gal 5:6,
- j) Jumala ihmisen toimintaan, 4Ms 8:24, Gal 2:8, Fil 2:13, Ef 3:20, Kol 1:29, 1Ts 2:13,
- k) Jumalan sana, tahto ja Henki, Jes 41:4, 1Kr 12:6,11, Gal 3:5, Ef 1:11,20.

Jumalan Pyhä Henki vaikuttaa uskovan sydämessä rukouksen ja sanan kautta tahtomista, jotta uskovainen vaeltaisi niissä hyvissä töissä ja teoissa, jotka Jumala on edeltä valmistanut häntä varten, Ef 2:10, 2Ts 1:11.

Vrt. verbi <synergeoo>, Mk 16:20.

- 2:16 Tarjolla pitäessänne elämän sanaa (UT 1938) voidaan kääntää myös:
pysyessänne elämän sanassa (AS, TK), tai:
kun pidätte kiinni elämän sanasta (LLL).
- 2:17 Verbi <spendoo> (2x) = uhrata juomauhri, vuodattaa juomauhriksi: Fil 2:17, 2Tm 4:6. Molemmissa jakeissa vebi on passivimuodossa: minut uhrataan.
LXX:ssa sana esiintyy $17x + 3x$.
Ehkä Paavali viittasi tällä sanonnallaan siihen, että hänen verensä vuodatetaan todistukseksi Kristuksen evankeliumista, tai ehkä hän ajatteli, että hänen elämänsä, aikansa ja toimintatarmonsä valuu inhimillisesti katsoen hukkaan vankilassa.
Mutta Jumalalla oli suuremmat tarkoituksperät Paavalin elämän ja ajan suhteen, sitä todistavat Paavalin kirjoittamat kirjeet, jotka on talletettu UT:iin.

- 2:21 Itsekkyyks ja oman edun tavoittelu eivät kuulu hengelliseen elämään. Valitettavasti jotkut uskovat lähtevät tuolle uskonnolliselle linjalle.
- 2:25 Epafroditos oli Paavalille läheinen kolmella tasolla:
a) veljenä,
b) työkumppanina ja
c) taistelutoverina.
Epafroditos oli filippiiläinen kristitty, Paavalin apulainen, jonka Filippin seurakunta lähetti Paavalin luo viemään hänelle avustusta, Fil 4:18. Perillä Epafroditos sairastui pahasti, mutta parani Paavalin suureksi iloksi. Palatessaan hän toi filippiiläisille Paavalin kirjeen.
- 2:27 Sairaudet kohtaavat tässä ajassa urheimpiakin Herran sotureita, koska elämme tässä maallisessa majassa, joka väistämättä rappeutuu iän ja ajan myötä, 2Kr 4:16, 1Tm 5:23, 2Tm 4:20, 2Kn 13:14.
- 2:29 Kaikki ilo = <paasa khara> (3x): Rm 15:13, Fil 2:29, Jk 1:2.
- 2:30 Jakeen loppu sm: täyttääkseen teidän puutteenne minun palveluksessani.
- 3:1 Vankina ollessaankin Paavali kehotti kristittyjä iloitsemaan Herrassa, Fil 2:18, 3:1, 4:4, 2Kr 13:11, 1Ts 5:16.
- 3:2 Tämä varoitus on suunnattu samanlaisia farisealaispuolueen jäseniä vastaan, joista Paavali kirjoittaa galatalaisille. He halusivat kristittyjen noudattavan juutalaisten koko lakia, varsinkin ympärileikkausta.
Koira (= <kyoon> 34x+5x: Mt 7:6; Lk 16:21; Fil 3:2; 2Pt 2:22; Ilm 22:15) oli juutalainen haukkumasana, jota käytettiin ei-juutalaisista.

Sana <katatomee> (1x) = poikkileikkaaminen, pilalle leikkaaminen, silpominen, viiltely.

Sana tulee verbistä <katatemnoo> (4x LXX:ssa) = leikata poikki/ pilalle, silpoa, viillellä: 3Ms 21:5; 1Kn 18:28; (Hos 7:14); Jes 15:2.

Baalin papit harrastivat moista toimintaa, joka oli Mooseksen laissa kielletty.

3:3 Oikea uuden liiton mukainen ympärileikkaus on sydämen ympärileikkaus Hengessä, Rm 2:28–29.

3:7 Sana <kerdos> (3x) = voitto, hyöty: Fil 1:21; 3:7; Tt 1:11.
Sana <zeemia> (4x) = 1. vahinko, 2. tappio, menetys: Apt 27:10,21, Fil 3:7,8.

3:8 Sana <skybalon> (1x) = roska, jätteet, loka.
Lisäksi sana esiintyy kerran apokryf. Siirakin kirjassa, Sir 27:4, jonka RKK 1992 kääntää:
Kun seulaa ravistetaan, roskat jäävät siihen, kun ihminen puhuu, roskapuhe erottuu.
B 1776 kääntää: Kuin seulotaan, niin kaunat jäävät: niin myös, mitä ihminen aikoo tehdä, niin siihen aina jotakin saastaista tarttuu.
Klassisessa kreikassa sanan merkityskenttä on vielä laajempi.

3:10 Ks. Rm 8:29, Fil 3:21.

3:11 Ilmaus <ei poos> (10x) = jos mahdollista, ehkä: 2Sm 14:15; 16:12; 1Kn 21:31; 2Kn 19:4; Job 20:23; Jer 28:8; Apt 27:12; Rm 1:10; 11:14; Fil 3:11. Tutki!
Ylösnousemus kuolleista: alkukielen sanat korostavat hyvin voimakkaasti sitä, että Paavali ei puhu tässä yleisestä kuolleiden ylösnousemuksesta (Apt 17:32). Kristuksen

palatessa hänen omansa nousevat ylös ensin, 1Kr 15:23.
Tämä on ensimmäinen ylösnousemus, Ilm 20:5, ja siihen
Paavali toivoo pääsevänsä.
Ks. Lk 14:14, 20:35, Jh 5:28s, Apt 4:2, 24:15, Kol 1:18,
Ilm 20:5,13.

- 3:12 Tässä Paavali käyttää verbiä <teleio'oo> (23x) = pass: tulla
täydelliseksi. Vrt. Fil 3:15.
Jeesus on voittanut minut omakseen: Paavali viittaa
Damaskoksen tien tapahtumaan, Apt 9:1s.
- 3:14 Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai
rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne
eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin!
Vrt Ps 147:10, Srn 9:11, Am 2:14, Apt 13:25, 20:24,
Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.
- 3:15 Tässä Paavali käyttää adjektiivia <teleios> (19x) =
täydellinen. Uskovat ovat täydellisesti Jumalan lapsia, mutta
vaelluksessaan he eivät ole vielä tulleet täydellisiksi.
Fariseusten mukaan vain ne, jotka pitivät Mooseksen koko
lain, olivat täydellisiä. Siinä mielessä ainoastaan Jeesus
Kristus on ollut täydellinen.
Jakeen loppu sm: myös tämän Jumala paljastaa teille.
- 3:17 Sana <mimeetees> (6x) = jäljittelijä, esimerkin seuraaja:
1Kr 4:16; 11:1; Ef 5:1; 1Ts 1:6; 2:14; Hpr 6:12.
Sana tulee verbistä <mimeomai> (4x) = jäljitellä, seurata jnk
esimerkkiä: 2Ts 3:7, 9; Hpr 13:7; 3Jh 1:11.
Tässä esiintyy kuitenkin ainoan kerran <symmimeetees> =
toisten kanssa jäljittelijä, annetun esimerkin seuraaja yhdessä
muiden kanssa.
Paavali seurasi Jeesusta Kristusta ja kehotti kaikkia

kristittyjä seuraamaan yhdessä hänen ja muidenkin vanhempien kristittyjen kanssa Kristusta.

- 3:20 Sana <politeuma> (1x) = yhdyskunta, kansalaisuus.
Jumalan lasten todellinen isänmaa ja yhdyskunta ja niin ollen myös kansalaisuus on taivaissa Jumalan valtakunnassa.
- 3:21 Ylösnousemusruumis: ks. 1Kr 15:35–58, 1Ts 4:13–18.
- 4:2 Nämä sisaret Euodia ja Syntyke olivat ilmeisesti ns. voimakkaita persoonallisuuksia ja suuria egoja, niin kuin nykyään tavataan sanoa. Molemmat nimitykset ovat kaunistelevia ilmauksia uskoville, jotka eivät vielä ole saaneet alistettua lihallista mieltään Hengen alaisuuteen, eli siis ristille, Gal 5:22–24.
- 4:3 Synsygos (UT 1938), Syzygos = <sydzygos> (1x) = saman ikeen alainen, aisapari, työtoveri.
Kreikkalaiset kirjailijat käyttivät tätä sanaa avioliiton, ystävyys, ammatin, työn jne. yhdistävistä siteistä.
Syzygos saattoi olla Filippin seurakunnan johtavia veljiä.
Mies oli Paavalin sanojen mukaan nimensä veroinen, siis luotettava ja yhteistyökykyinen. Hän oli sopiva henkilö auttamaan Euodiaa ja Syntykeä yksimielisyyteen.
Elämän kirja, ks. Ilm 3:5.
- 4:5 Sana <epieikees> (5x) = 1. lempeä, 1Tm 3:3; Tt 3:2; Jk 3:17; 1Pt 2:18,
2. lempeys, hyväntahtoisuus: Fil 4:5.
LXX käyttää sanaa jakeessa Ps 85:5 todistamassa, että Herra on anteeksiantavainen.
Samaan sanueeseen kuuluvat:
nomini <epieikeia> (2x) = 1. suosio, hyväntahtoisuus,
2. lempeys, ystävällisyys: Apt 24:4, 2Kr 10:1,

ja verbi <epieikeuomai> (1x) = kohdella suosiollisesti ja lempeästi jtk: Esr 9:8.

- 4:7 Jumala on suurempi kuin meidän sydämemme ja ymmärryksemme, 1Jh 3:20, niin myös Jumalan rauha ja hänen tekonsa, Ef 3:20, Job 37:5,23.
- 4:8 Uskonnollisuus perinnäissääntöineen rajoittaa ihmisen ajatusmaailmaa. Niinpä monet ateistit torjuvat evankeliumin, koska se muka estää ihmistä ajattelemasta.
Asia on kuitenkin päinvastoin: uskonnollinen ateismi rajoittaa ihmisen hengellisen näkökyvyn ja niin ollen ajattelun.
Evankeliumi avaa ihmisen silmät ja ohjaa ajatusmaailman oikeaan, hengelliseen suuntaan, Ps 107:43, Fil 4:8, Hpr 12:3.
Tällöin ajatusmaailma laajentuu, avartuu ja syvenee.
Vrt. hengelliset ulottuvuudet, Ef 3:18.
- 4:10 Paavali iloitsee ja kiittää lahjasta, jonka filippiläiset olivat lähettäneet hänelle Epafroditoksen mukana.
- 4:11 Adj <autarkees> (1x) = omavarainen, tyytyväinen, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Snl 30:8 (sekä 5x LXX apokryf).
Vastaava subst <autarkeia> (2x) = omavaraisuus, tyytyväisyys: 2Kr 9:8, 1Tm 6:6.
- 4:12 Tottua = <myeomai> on med-pass-muoto verbistä <myeoo> (1x) = vihkiä mysteereihin/ salaisuuksiin, perehdyttää, totuttaa. Paavali oli päässyt perehtymään evankeliumin pyhiin salaisuuksiin, ja se heijastui koko hänen ajalliseen elämänsäkin. Hänen kohdallaan oli toteutunut sama kuin Ps 73 kirjoittajan Aasafin kohdalla, Ps 73:16–17, 1Kr 15:19.

4:18 Suloinen tuoksu viittaa suitsutusuhriin, jolla oli tärkeä sija vanhan liiton jumalanpalveluksessa, 2Ms 30:7–8, Ps 141:2.

4:22 Ne, jotka ovat keisarin huonetta/ huoneväkeä: he saattoivat olla keisarillisen suvun jäseniä tai keisarin palatsin palveluskuntaa.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:
Kirjoitettu Roomasta Epafroditoksen kautta.

Paavalin kirje kolossalaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti vankeusaikanaan Roomassa samoihin aikoihin kuin kirjeet efesolaisille ja Filemonille noin vuonna 61 jKr. Kirjeen vei perille Tykikos, jolla oli kirje myös Efesoon. Hänen mukanaan kulki Onesimos vieden kirjettä entiselle isännälleen Filemonille, joka asui Kolossassa, Kol 4:9.

Kirjeen alkuosa, luvut 1–2, on opettava ja loppuosa, luvut 3–4, kehottava. Kirjeen pääsisältönä on Jeesuksen erityisasema suhteessa Jumalaan, luomakuntaan ja seurakuntaan.

Toisessa luvussa Paavali puhuu erittäin terävästi harhaopettajia vastaan osoittaen Jeesuksen ainutlaatuisuutta siinä, että uskovat ovat hänessä täydellisiä, koska hän on kertakaikkisesti voittanut heidän hengelliset vihollisensa. Yltiöaskeettisia oppeja Paavali vastusti kehittämällä uskovia hengelliseen vaellukseen ja yhteiskunnallisen järjestyksen noudattamiseen.

Kirje voidaan jakaa viiteen jaksoon:

1. johdanto, Kol 1:1–13,
2. opettava, Kol 1:14 – 2:3,
3. väittelevä, Kol 2:4 – 3:4,
4. kehottava, Kol 3:5 – 4:6,
5. henkilökohtainen jakso, Kol 4:7–19.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Paavali korostaa olevansa Jeesuksen Kristuksen apostoli, ei minkään kirkkokunnan edustaja, ja nimenomaan Jumalan tahdosta, ei minkään ihmisyhteisön päätöksestä, 1Kr 1:1, 2Kr 1:1, Gal 1:1, Ef 1:1, 1Tm 1:1, 2Tm 1:1. Myös muissa kirjeissään korosti tehtävänsä Kristuksen alaisuudessa.
- 1:2 Kolossa oli kaupunki Efesoksen itäpuolella Frygian maakunnassa.
- 1:3 Paavalilla oli aihetta kiitokseen, kun hän rukoili Kolossan uskovien puolesta. Ks. 2Kr 13:7.
- 1:5 Verbi <apokeimai> (4x) = tallettaa, panna säilöön: Lk 19:20, Kol 1:5, 2Tm 4:8, Hpr 9:27.
Heprealaiskirjeen mukaan ihmiselle on ikään kuin syntymälahjaksi talletettu kuoleminen ja sen jälkeinen tuomio – syntiinlankeemuksen takia ja myös jokaisen omien syntien takia – mutta tässä Paavali osoittaa, että ihmiselle on talletettu myös iankaikkisen elämän toivo Jeesuksen Kristuksen tähden. Ensimmäinen on pakollinen, sitä ei sivuuta kukaan, mutta toinen on vapaaehtoinen.
- 1:6 Tuossa hetkessä, kun Paavali kirjoitti tämän kirjeen, koko maailma tarkoitti Rooman maailmanvallan aluetta, mutta samalla se profeetallisesti viittasi tulevaisuuteen.
Nykyhetkessä koko maailma tarkoittaa koko ihmiskunnan asuttamaa aluetta, jossa evankeliumia on julistettu.
Evankeliumin sana kantaa hedelmää uskovissa ja seurakunnissa. Ks. Gal 5:22.
Mikä on ihmisen elämän tarkoitus?
Ensiksi etsiä Jumalaa, Apt 17:26–27.
Sen jälkeen kun ihminen on tullut Herran Jeesuksen omaksi, kantaa hedelmää, Jh 15:1–8.

- 1:7 Epafraas oli Paavalin työtoveri, joka oli ollut yhtenä perustamassa Kolossan seurakuntaa. Hän oli ilmeisesti julistanut evankeliumia myös Laodikeassa ja Hierapoliissa, jotka ovat Kolossan lähellä, Kol 4:13.
- 1:9 Paavali rukoili edelleen, että Kolossan uskovat kasvavat Kristuksessa.
Hengellinen viisaus ja ymmärrys käyvät käsi kädessä Jumalan tahdon tuntemisen kanssa. Vrt. Jk 3:13–18.
- 1:10 Verbi <karpoforeoo> (1x+8x) = kantaa hedelmää, tuottaa/ antaa satoa: Mt 13:23; Mk 4:20,28; Lk 8:15; Rom 7:4,5; Kol 1:6,10.
Vastaava ilmaus on <feroo karpon> (9x): Mk 4:8; Jh 12:24; 15:2,4,5,8,16.
Vrt. Hengen hedelmä, Gal 5:22s.
Uskovan elämä kantaa hengellistä hedelmää niissä hyvissä teoissa, jotka Jumala on jo edeltä valmistanut uskovaa varten, Ef 2:10. Vrt. Tt 3:14.
LXX: ks. Hab 3:17–18, Hag 2:19.
- 1:12 Pyhien perintö, ks. 1Kr 6:9, Apt 9:13.
Valkeus kuvaa Jumalan antaman pelastuksen pyhyyttä ja totuutta, Ps 35:10, 89:16, Dan 2:22, 1Jh 1:17, 2:9–10.
- 1:13 Pimeyden valta kuvaa pahan valtaa, Saatanan valtakuntaa, Lk 22:53. Kääntymätön ihminen on pimeyden vallassa, Ef 2:2. Vain Jeesus Kristus voi vapauttaa hänet siitä.
Pojan valtakunta, ks. Mt 6:10.
- 1:14 Lunastus: 1Kn 1:29, 1Kr 1:30.
- 1:15 Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, mutta tuo kuva turmeltui syntiinlankeemuksessa, 1Ms 1:26–27, 3:1s.

Jeesus on todellinen Jumalan kuva, hän on ilmoittanut Jumalan ihmiskunnalle, Jh 1:18.

Esikoinen ennen kaikkea luomakuntaa = <proototos pasees ktiseos> = sm: ensiksi syntynyt luomakuntaan nähden. Tätä ei voi kääntää tavallisena genetiivinä: koko luomakunnan esikoinen – ikään kuin ensin olisi luomakunta, ja sitten Jeesus olisi syntynyt siihen esikoisena. Ei vaan hän on esikoinen, ja sen jälkeen kaikki mikä on syntynyt, on syntynyt hänen kauttaan, Jh 1:3, Kol 1:17–18.

Samanlainen genetiivi-rakenne esiintyy Jh 1:15,30, kun Johannes Kastaja todisti, että Jeesus oli ennen minua = <prootos muu> = sm: ensimmäinen/ aikaisempi minuun nähden. Ei Johannes yrittänyt sanoa, että hän on minun ensimmäiseni (opetuslapsi tai kannattaja)!

Vrt myös Mt 12:45 ja Lk 3:16, joissa on samanlainen genetiivi-rakenne.

Sen sijaan jakeessa Kol 1:18 on erilainen rakenne.

Vrt. Behemot on Jumalan töistä ensimmäinen, Job 40:19.

1:17 Ks Jes 48:13.

1:18 Verbi <prooteuoo> (1x+1x) = olla ensimmäinen, olla ensi sijalla: Kol 1:18, Est 5:11, jossa Haaman isotteli asemansa tärkeyttä. Huonosti kävi Haamanille.
Jeesus on kaikessa ensimmäinen.

1:20 Syntiinlankeemuksen takia luomakunnasta tuli Jumalan vihollinen, mutta Kristus kantoi koko maailman synnin ja sai aikaan rauhan Jumalan ja Jumalan seurakunnan välille.

Vrt. Rm 8:19–23.

- 1:22 Lihan ruumiissa: voidakseen sovittaa koko ihmiskunnan synnit ja syyllisyyden, Jeesuksen oli tultava ihmiseksi, sukulunastajaksi.
- 1:25 Jumalan armotalous, ks. Ef 3:2.
- 1:28 Täydellisenä Kristuksessa Jeesuksessa, 1Kr 2:6, Fil 3:12,15, Kol 4:12.
- 1:29 Sana <energeia> (8x) = vaikutus, toiminta, energia.
 Vaikutuksen lähteitä on useita:
 a) Jumalan voima, Ef 1:19, 3:7, 4:16, Fil 3:21, Kol 2:12,
 b) Kristus, Kol 1:29,
 c) eksytys, 2Ts 2:11,
 d) Saatana, 2Ts 2:9.
 Verbi <energeoo> (4x+21x) = 1. vaikuttaa, toimia,
 2. toteuttaa suunnitelma,
 3. vaikuttaa, saada aikaan: ks. Fil 2:13.
- 2:1 Taistelulla Paavali tarkoittanee rukoustaistelua.
 Laodikea oli Frygian maakunnan huomattavin kaupunki.
- 2:2 Bys: Isän Jumalan salaisuuden, Kristuksen,
 tai: Isän Jumalan ja Kristuksen salaisuuden.
 Jumalan salaisuus on Kristus, jossa ovat kätkeytyinä kaikki viisauden ja tiedon aarteet ja jumaluuden koko täyteys.
 Ks. Ef 1:9.
- 2:4 Suostutteleva puhe = <pithanologia> (1x).
 Se tarkoittaa uskottavan kuuloista puhetta, jossa käytetään perusteluina asioita, jotka ovat kenties mahdollisia, mutta eivät välttämättä tosia. Nykyään sitä kait tituleerattaisiin lähinnä populismiksi, jolla onkin vankka asema tämän

maailman politiikassa. Paavalilla itsellään oli puheissaan kokonaan toinen linja, 2Kr 1:17–20.

2:6 Jakeissa 6–7 esiintyy seitsemän tärkeää uskonelämän aluetta:

- a) Kristuksen vastaanottaminen,
- b) vaellus (= elämä) hänessä,
- c) juurtuminen häneen,
- d) rakentuminen hänessä,
- e) uskossa vahvistuminen,
- f) Jumalan sanan opetus, joka tähtää edellisiin kohtiin,
- g) kiitos, jonka ei tule olla niukka, vaan runsas.

2:7 Ks. Jes 37:31.

2:8 Kolossassakin oli liikkunut harhaopettajia, jotka tahtoivat muuttaa Paavalin julistaman puhtaan evankeliumin ja sekoittaa siihen kreikkalaista viisautta ja juutalaista lakia. Silloin tuloksena on Baabel = sekoitus, 1Ms 11:9. Maailman alkeisvoimat, ks. Gal 4:3.

2:10 Teillä on täyteys hänessä, voidaan kääntää myös: te olette täydellisiä hänessä.

2:11 Sana <akheiropoieetos> (3x) = ei käsin tehty: Mk 14:58, 2Kr 5:1, Kol 2:11.

Sana <apekdysis> (1x) = pois riisuminen.

Sana tulee verbistä <apekdyomai> (2x) = riisua pois, riisua aseista: Kol 2:15, 3:9.

Tämä on uuden liiton mukainen ympärileikkaus, sydämen ympärileikkaus Hengessä, Rm 2:29.

2:12 Vaikutus: Apt 3:16, Fil 2:13, Kol 1:29, Mk 16:20.

2:14 Vanhan liiton laki oli ihmistä vastaan, koska ihminen on rikkonut lakia vastaan. Kristus on kuolemallaan voittanut

tämän vastustajamme. Vanhan liiton laki eli Mooseksen laki ei sido uuden liiton uskovia, Apt 15:1–35.

- 2:15 Verbi <deigmatidzoo> (2x) = julkistaa, panna näytteille; häpäistä, saattaa häpeään: Mt 1:19, Kol 2:15.
Verbi <thriambeuoo> (2x) = kuljettaa triumfikulkueessa, kuljettaa voittosaatossa, saada (riemu)voitto jstk.
Verbi viittaa roomalaiseen voittosaattoon: 2Kr 2:14.
- 2:16 Harhaopettajat, joita Paavali moittii, noudattavat tarkkoja ulkonaaisia rituaaleja ja selittävät, että ne olivat pelastukseen välttämättömiä. Näitä rituaaleja oli otettu sekä juutalaisuudesta että pakanauskonnoista.
- 2:17 Todellisuus on Kristuksessa = sm: ruumis on Kristuksen.
- 2:18 Verbi <katabrabeuoo> (1x) = kilpailun tuomarina ratkaista asia jtkak vastaan, riistää voittajan palkinto, diskvalifoida, diskata.
Verbi tulee sanasta <brabeus> = kilpailujen tuomari.
Alkukielen ilmaus viittaa urheilukilpailuun ja sen erotuomariin, joka voi hylätä kilpailijan, ellei tämä noudata kilpailun sääntöjä. Ne, jotka palvelevat maailman alkeisvoimia, ovat kuin vääriä erotuomareita, jotka tahtovat johtaa kristittyjä harhaan ja riistää heiltä voittopalkinnon.
On näkyjensä vallassa = sm: vaeltaen siinä, mitä on nähnyt.
Bys: vaeltaen siinä, mitä ei ole nähnyt.
- 3:3 Kun ihminen tulee uskoon, Jumalan lapseksi, hän kuolee synnille. Synti ei enää hallitse häntä, Rm 6:1–2.
- 3:4 Jeesus Kristus on meille elämä, Jh 11:25, 14:6, Fil 1:21.
- 3:5 Ihmisen lihallisen mielen tekoja on Raamatussa lueteltu paljon, esim. Gal 5:15,19–21,26, mainitsee niitä aikamoisen

määrän. Nykyään ns. kaunokirjallisuus, elokuvatuotanto ym. taidemuodot ovat keskittyneet niiden esille tuomiseen.

Ahneutta ja itsekkyyttä on vaikea puolustaa Jumalan sanan edessä. Ne kun ovat epäjumalan ja oman lihallisen mielen palvelemista, Lk 12:15, Ef 5:3, Kol 3:5, Neh 5:8.

Sana <eidoololatria> (4x) = epäjumalanpalvelus, epäjumalien palveleminen: 1Kr 10:14; Gal 5:20; Kol 3:5; 1Pt 4:3. Ks. Ilm 17:1.

3:6 Jumalan viha kohtaa tottelemattomuuden lapsia, jotka elävät lihallisen mielensä mukaan, ei suinkaan Jumalan lapsia, Mt 3:7, Rm 1:18, 5:9, Ef 5:6, 1Ts 1:9–10.

3:9 Paavalilla on suorasukainen neuvo kaikille uskovaisille: Älkää valehdelko toisillenne!

3:10 Käännös: ... pukeutuneet uuteen, joka uudistuu tietoon, Luojansa kuvan mukaan, on sanallisesti tarkka. Sen sijaan käännös: ... pukeutuneet uuteen, joka jatkuvasti uudistuu oppiakseen tuntemaan Luojansa ja tullakseen hänen kaltaisekseen, on selittävä, mutta se kuvaa hyvin jakeen ajatuksen. Molempi parempi!

3:11 Barbaari (= <barbaros> 2x+6x) oli nimitys, jota kreikkalaiset käyttivät ei-kreikkalaisista. Sillä oli usein halventava sävy. Ks. Rm 1:14.

Skyyttalaiset oli paimentolaiskansa, joka asui Mustan meren pohjoispuolella. Paavali tarkoittaa, että näillä sivistymättömilläkin ihmisillä on yhtä suuri oikeus päästä autuudesta osallisiksi kuin sivistyneillä kreikkalaisilla ja juutalaisilla.

3:12 Jeesus Kristus on Jumalan valittu, ja ne, jotka ovat Kristuksessa, ovat valittuja, Lk 9:35, Rm 9:33, Kol 3:12,

1Pt 1:1, 5:14.

Hengen hedelmä ilmenee monin tavoin uskovien elämässä, ks. Gal 5:22–25.

3:13 Herra, Bys: Kristus.

Tässä on anteeksi antamisen perusta ihmissuhteissa. Niin kuin Herra Jeesus on antanut uskoville kaikki synnit anteeksi, niin tulee meidänkin antaa toisillemme anteeksi. Jeesus kertoi tästä asiasta erinomaisen vertauksen meille kaikille ohjenuoraksi, Mt 18:21–35.

3:14 Uskovissa Jumalan rakkaus on sydämissä Pyhän Hengen kautta, Rm 5:5, ja myös vanhurskauden vaatteenä täydellisyyden siteenä ihmissuhteissa.

3:15 Kristuksen rauha, Bys: Jumalan rauha.

3:16 Jumalalle, Bys: Herralle.

3:17 Kaikki hengellinen toiminta tulee tehdä Herran Jeesuksen nimessä. Monet uskonnolliset tahot käyttävät paljon ilmausta Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Tuo ilmaus esiintyy Raamatussa kerran, Jeesuksen antamassa ns. lähetyskäskyssä, Mt 28:18–20. Apostolit tiesivät, mikä kyseinen nimi on, Apt 2:38–40.

3:18 Miesten ei pidä yrittää alistaa omaa vaimoaan vaan vaimon tulee itse olla alamainen omalle miehelleen niin kuin Herralle, Ef 5:22–24.

3:19 Vaimon ei tule vaatia mieheltään rakkautta vaan miehen itsensä tulee rakastaa vaimoaan niin kuin Kristus rakastaa seurakuntaansa, Ef 5:25–28.

- 3:21 Isien tehtävä ei ole masentaa lapsiaan vaan kannustaa heitä elämän tiellä eteen päin ja antaa heille mahdollisimman hyvät lähtökohdat elämään.
Kuningas Daavid antoi tästä hyvän esikuvan kaikille isille suhteessa poikaansa Salomoon, 1Ak 28:9 – 29:9.
- 3:22 Sana <doulos> (124x) merkitsee alkujaan orjaa, sittemmin myös palvelijaa. Paavalin aikana Rooman valtakunnassa oli enemmän orjia kuin vapaita. Monet kristityt, enemmistö, olivat orjia, mutta seurakunnassa he olivat samanarvoisia, yhtä kallisarvoisia kuin muutkin, koska olivat samassa asemassa Kristuksen edessä.
Herraa peläten, Bys: Jumalaa peläten.
- 3:24 Sana <kleeronomia> (168x+14x) = 1. perintö, Apt 20:32; Gal 3:18; Ef 1:14,18; Kol 3:24; Hpr 9:15; 1Pt 1:4,
2. perintöosa, perintömaa, Apt 7:5, Ef 5:5, Hpr 11:8.
Kannattaa muistaa, että lapset ovat (jo ennakko)perintöä Herralta, Ps 127:3.
- 3:25 Henkilöön ei katsota = sm: ei ole kasvoihin katsomista, eli kansan kielellä sanottuna Jumala ei katso pärstäkertoimiin. Miksi? Koska Jumala näkee ihmisen sydämen ja sen ajatukset ja vaikuttimet, jopa paremmin kuin ihminen itse! Ihminen voi onnistua pettämään toisia ja jopa itseään, mutta ei Herraa. Niinpä Jumalan edessä ei kannata yrittää luoda itselleen komeaa julkisivua – hyvää pärstäkerrointa – vaan pitää sydämensä puhtaana.
- 4:3 Ajallisen elämänsä loppusuoralla Paavali ei ollut mikään toisten yläpuolella oleva täysin oppinut apostoli, vaan hän nöyrästi pyysi rukousta puolestaan, että voisi puhua

evankeliumia Jumalan tahdon mukaan.

Ovi, ks. 2Kr 2:12, 1Kr 16:9.

- 4:5 Ottakaa huomioon oikea hetki = sm: ostakaa aikaa.
Ilmaus tarkoittaa jokaisen tilaisuuden käyttämistä hyväksi.
Vrt. Ef 5:16, Ps 90:12, 39:5, Snl 23:23.
- 4:6 Puheemme tulee olla suloista, ei tönkkösuolattua eikä katkerilla yrteillä höystettyä. Evankeliumissa ei ole ns. kylmiä tai katkeria totuuksia, vaan armo ja totuus käyvät käsi kädessä, Jh 1:14.
- 4:7 Tykikos, ks. Ef 6:21.
- 4:8 Bys: että hän saisi/ minä saisin tietää, mitä teille kuuluu.
- 4:9 Onesimos (nimi merkitsee: hyödyllinen) oli Kolossassa asuneen Filemonin orja, joka karkasi Roomaan, kääntyi kristityksi ja jonka Paavali lähetti takaisin isäntänsä luo. Paavali lähetti hänen mukanaan kirjeen Filemonille.
- 4:10 Aristarkos oli Paavalin työtoveri kolmannella lähetysmatkalla sekä hänen viimeisellä matkallaan Jerusalemiin. Aristarkos seurasi Paavalia myös Roomaan, Apt 19:29, 20:4, 27:2.
Nuorina miehinä evankeliumin julistuksen alkuaikoina Paavalin ja Markuksen välit olivat menneet vänkään Paavalin ehdottomien mielipiteiden takia, Apt 12:12,25, 13:13,36–39. Nyt aika oli tehnyt tehtävänsä, ja Paavali oli hengellisesti kasvaneempi, joten veljien välit olivat palanneet sellaisiksi kuin uskovien välien tulee ollakin, rakkaudellisiksi.
Barnabas, ks. Apt 13:1.

- 4:11 Jeesus Justus oli Paavalin juutalainen työtoveri. Hänet mainitaan vain tässä.
- 4:12 Epafras, ks. Kol 1:7.
Bys: täynnä kaikkea Jumalan tahtoa.
- 4:13 Hän näkee paljon vaivaa: Bys: hänellä on paljon intoa.
- 4:14 Luukas (3x: Kol 4:14; 2Tm 4:11; Flm 1:24) oli lääkäri, Paavalin työtoveri sekä evankeliumin ja Apostolien tekojen kirjoittaja, joka kirjoitti korkeatasoista kreikkaa. Perimätiedon mukaan Luukas oli Antiokian syyrialaisia. Hänen elämästään tiedetään hyvin vähän. Deemas oli Paavalin työtoveri, joka oli Paavalin apulaisena Roomassa, Flm 1:24. Hän erosi Paavalin seurasta vähän ennen tämän mestausta ja palasi Tessalonikaan tähän maailmaan rakastuneena, 2Tm 4:10.
- 4:15 Kotona kokoontuva srk, ks. Rm 16:5.
Kotiseurakuntia on nykyäänkin monissa maissa ulkoisten olosuhteiden pakosta.
- 4:16 Laodikeasta tulevalla kirjeellä Paavali todennäköisesti tarkoittaa Efesolaiskirjettä.
- 4:17 Arkippos lienee ollut Filemonin ja Apfian poika, Flm 1:2.
On otaksuttu, että hän oli Kolossan srk:n paimen.
- Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:
Kirjoitettu Roomasta Tykikoksen ja Onesimoksen kautta.

Paavalin ensimmäinen kirje tessalonikalaisille

Paavali lienee kirjoittanut Tessalonikalaiskirjeet Korintissa v. 51 jKr. Niin ollen tämä kirje on varhaisin Paavalin kirjeistä.

Molempien Tessalonikalaiskirjeiden pääsisältönä on Jeesuksen Kristuksen toinen tulemus. Ensimmäisessä kirjeessä Paavali kirjoittaa sen merkityksestä uskoville, toisessa sen merkityksestä uskosta osattomille.

Tässä kirjeessä Paavali rohkaisee kristittyjä odottamaan Herran tulemusta puhtaassa uskon vaelluksessa eikä pelossa ja henkisessä kireydessä.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Silvanus, ks. Apt 15:22, 2Kr 1:19.
 Timoteus, Apt 16:1.
 Paavali kävi ensimmäisen kerran Tessalonikassa toisella lähetysmatkallaan, Apt 17:1s.
 Seurakunta (= <ekkleesia> 114x) on:
 a) Jeesuksen Kristuksen srk, Mt 16:18,
 b) Herran srk, Apt 20:28,
 c) Jumalan srk, 1Kr 1:2,
 d) paikallisten kristittyjen srk, 1Ts 1:1, 2Ts 1:1.
 Seurakunta on toisaalta yksi kokonaisuus, Mt 16:18, Apt 9:31, ja toisaalta paikkakunnallinen srk, 2Kr 1:1. Se voi olla myös paikallinen, kodeissa kokoontuva srk, Flm 1:2.
- 1:2 Sana <adialeiptoos> (4x) = lakkaamatta, aina: Rm 1:9, 1Ts 1:2, 2:13, 5:17, liittyen aina rukoukseen ja kiitokseen. LXX:ssa se esiintyy vain Makkabilaiskirjoissa 6x.
 Vastaava adjektiivi <adialeiptos> (2x) = ainainen, jatkuva, lakkaamaton: Rm 9:2 ja 2Tm 1:3.
 Kantasanana on verbi <dialeipoo> (1x) = lakata tekemästä jtk, lopettaa jnk tekeminen: Lk 7:45.
 Paavalilla oli aihetta kiitokseen, kun hän muisti Tessalonikan uskovia rukouksissa. Ks 2Kr 13:7.
- 1:4 Sana <eklogee> (7x) = 1. valinta, 2. valinnan kohde, valitut: Apt 9:15; Rm 9:11; 11:5,7,28; 1Ts 1:4; 2Pt 1:10.
 Jeesus Kristus on Jumalan valittu, Lk 9:35, 23:35, 1Pt 2:4.
 Kuinka ihminen voi olla valittu, ja ketkä ovat valittuja?
 Jakeissa 4–7 Paavali antaa siihen tessalonikalaisille vastauksen: teistä tuli Herran seuraajia, kun otitte vastaan evankeliumin sanan ilolla Pyhässä Hengessä.

- 1:7 Makedonia ja Akhaia olivat hallintoalueita, joihin Kreikka oli jaettu roomalaisvallan aikana.
- 1:10 Jumalan seurakunnan ja niin ollen Jumalan lasten ei tarvitse pelätä tulevia vihan aikoja, koska Herra Jeesus pelastaa meidät tulevasta vihasta. Kyseessä on Jumalan viha, joka kohtaa tätä pahaa maailmanaikaa synnin tuomiona. Ks. Mt 3:7, Rm 1:18, 1Ts 2:16, Ilm 6:15–17.
- 2:2 Heti tultuaan Euroopan puolelle julistamaan evankeliumia Paavali sai maistaa ruoskaa ja vankilaa, Apt 16:22s.
Evankeliumi on:
- a) valtakunnan e, Mt 4:23, 9:35, 24:14,
 - b) Jeesuksen Kristuksen e, Mk 1:1, Fil 1:27, 2Ts 1:8,
 - c) Jumalan e, Mk 1:14,
 - d) Jumalan armon e, Apt 20:24,
 - e) Jumalan Pojan e, Rm 1:9,
 - f) minun/ meidän e, Rm 2:16, Gal 1:11, 2Kr 4:3,
 - g) Kristuksen kirkkauden e, 2Kr 4:4,
 - h) pelastuksemme e, Ef 1:13,
 - i) rauhan e, Ef 6:15,
 - j) Jumalan kirkkauden e, 1Tm 1:11,
 - k) iankaikkinen e, Ilm 14:6.
- 2:3 Seuraavissa jakeissa Paavali joutui puolustautumaan niitä vastaan, jotka panettelivat häntä. Emme tiedä, olivatko nuo vastustajat juutalaisia, pakanoita vai Korintin valeveljien tavoin itseään kristityiksi nimittäviä, 2Kr 10:1.
- 2:5 Jakeet 5–6: voiton tavoittelu ja kunnian etsiminen eivät kuulu evankeliumin työhön.
- 2:7 Kun Jaakob siunasi 12 poikaansa, hän ennusti, että Benjamin raatelevainen susi, 1Ms 49:27. Saulus Tarsolainen oli

Benjaminin heimoa ja lihallisen mielensä puolesta toteutti tämän Jaakobin ennustuksen. Mutta Jumala osoitti vanhurskautensa siinä, että Sauluksesta tuli Jeesuksen todistaja, eikä hän enää ollut raatelevainen susi vaan päinvastoin lempeä mies, 1Ts 2:7–8.

Vaatia arvonantoa: Pentti Mäkisen kommentti: esiintyä mahtavina, olisi lähempänä alkutekstiä. Paavali työtovereineen ei halunnut mahtaila ja vaatia osakseen arvostusta, vaan hänelle oli tärkeämpää olla uskoville hyödyksi ja avuksi nöyryydessä Jumalan armon avulla. Seuratkaamme hänen esimerkkiään.

Ilmaus <en barei einai> (1x) = olla taakkana/ kuormana; esiintyä mahtavasti/ arvovaltaisesti, vaatia arvonantoa.

Sana <baros> (6x) = kuorma, taakka: Mt 20:12, Apt 15:28, 2Kr 4:17, Gal 6:2, 1Ts 2:7, Ilm 2:24.

Lempeitä kuin imettävä äiti: ks 1Ms 24:59. Lempeys oli ominaista apostoleille, ja siihen Paavali kehotti kaikkia uskovia: 1Kr 13:4; 2Kr 10:1; Fil 4:5; 1Ts 2:7; 1Tm 3:3; 2Tm 2:24; Tt 3:2; Jk 3:17; 1Pt 2:18.

Ks. myös kuningas Salomon neuvoja: Snl 15:26; 16:24; 31:26.

- 2:9 Paavali, joka oli ammatiltaan teltantekijä, elätti yleensä itsensä työllään, vrt. Apt 18:3, 20:34, 2Kr 11:8. Paavali oli saanut juutalaisen rabbiinikoulutuksen, ja rabbiinien perinteeseen kuului, että heillä kullakin oli oma ammattinsa, jolla ansaitsivat toimeentulonsa. Onpa joku heidän oppineistaan sanonutkin: Raamatun tutkimus ilman käsillä tehtävää työtä on turhuutta. Siinäpä mietittävää...

- 2:11 Paavali kirjoittaa samalla kauniisti vanhemmuudesta: äidin ominaisuus on lempeys ja hoivaaminen lapsiaan kohtaan, 1Ts 2:7, isän taas kehotus ja rohkaisu lapsille.
- 2:14 Juudean seurakunnan vainoista puhutaan jakeissa Apt 8:1s, Gal 1:23s. Jumala salli nuo vainot, jotta uskovaiset joutuivat hajaantumaan ja julistamaan evankeliumia laajemmalle.
- 2:16 Syntien mitta: Jumala on pitkämielinen syntisiä kohtaan, 2Pt 3:9, mutta ei loputtomasti. Ellei ihminen käänny, on mitta eräänä päivän täysi, Jk 1:15, Rm 2:4s, 1Ms 15:16, Mt 23:32.
Kyseessä on Jumalan viha juutalaisten uppiniskaista synnin harjoittamista vastaan, ja se aiheuttikin parikymmentä vuotta myöhemmin mm. Jerusalemin (vanhan liiton aikaisen) tempppelin hajottamisen vuonna 70 jKr. Ks. 1Ts 1:10.
Lopulta = <eis telos> (6x): Mt 10:22, 24:13, Mk 13:13, Lk 18:5, Jh 13:11.
- 2:18 Kerran ja toisenkin = <kai hapaks kai dis> (2x): Fil 4:16, 1Ts 2:18. Ks. Neh 13:20.
- 3:5 Tässä tulee ilmi Paavalin sielunelämän kahtalaisuus. Toisaalta hengellisyys: hänen huolehtimisensa Tessalonikan uskovaista, ja toisaalta inhimillinen vajavaisuus: hänen epäilyksensä ja pelkonsa, ettei Jumalan työ ollutkaan kestävää tessalonikalaisten keskuudessa.
Kiusaaja = Saatana, Mt 4:3, Mk 1:13, Lk 4:2.
- 3:7 Olemme saaneet rohkaisua teistä = <parekleetheemen ef hyymyn>. Vastaava ilmaus on 2Kr 7:7.
Paavalikin tarvitsi rohkaisua uskon tietä kulkiessaan.

- 3:8 Verbi <steekoo> (1x+9x) = seisoa, pysyä lujana.
 LXX:ssa jakeessa Tm 16:26 kerrotaan filistealaisten
 Daagonin temppelin seisonen (lujana!) pylväiden varassa.
 Lujana se seisoikin siihen asti kun Simson mursi Herran
 voimalla nuo pylvää ja koko temppeli romahti.
 Näin käy lopulta kaikille rakennelmille, jotka on pystytetty
 Herran tuntemista vastaan, 2Kr 10:5.
- 3:13 Kristuksen paluu, ks. 1Ts 4:13s, Mt 24:3.
- 4:1 Edistyä = <perisseuoo> (39x): hengellisessä elämässä on
 Jumalan säättämien jatkuvuuden ja lisääntymisen lakien
 lisäksi myös vahvistumisen, edistymisen ja syventymisen
 lait: Apt 16:5, Rm 5:15, 1Kr 14:12, 15:58, 2Kr 1:5, 3:9,
 4:15, 8:2,7, 9:8,12, Ef 1:8, Fil 1:9, 4:12,18, Kol 2:7,
 1Ts 3:12, 4:1,10. Nämä yhdessä tarkoittavat hengellistä
 kasvua $\Rightarrow$ kasvamisen laki.
- 4:2 Sana <paraggelia> (5x) =
 1. tiedotus, ilmoitus, määräys, käsky: Apt 16:24, 1Ts 4:2,
 1Tm 1:5,18,
 2. (kielteisessä lauseessa) kieltäminen: Apt 5:28.
 Sana tulee verbistä <paraggelloo> (31x) =
 1. tiedottaa, säättää, käskä,
 2. (kielteisessä lauseessa) kieltää.
- 4:3 Sana <hagiasmos> (10x) =
 1. pyhittäminen, pyhitys, erottaminen Jumalan käyttöön,
 2. pyhyys,
 3. pyhittyminen:
 Rm 6:19,22; 1Kr 1:30; 1Ts 4:3,4, 7; 2Ts 2:13; 1Tm 2:15;
 Hpr 12:14; 1Pt 1:2.
 Sana tulee verbistä <hagiadzoo> (28x) = erottaa

jumalanpalveluksessa käytettäväksi.

Uskonvaelluksen hedelmänä on pyhitys, Rm 6:22, ja Paavali painottaa siinä kahta asiaa käytännössä:

- a) haureuden karttaminen ja avioliiton pyhyys,
- b) ettemme sorra veljiämme ja pyri hyötymään heidän kustannuksellaan.

4:4 Vaimo = <skeuos> (23x) = sm: astia.

Rabbiinit käyttivät tätä sanaa ilmaisemaan vaimoa.

Vrt. 1Pt 3:7, jossa vaimoa kutsutaan heikommaksi astiaksi.

Ks. myös 2Tm 2:21 ja Rm 9:21–23.

Toinen tulkinta on se, että vaimon sijasta on kysymys omasta ruumiista, jonka pyhänä pitämisestä olisi kysymys.

Meitähän verrataan ruumiillisesti saviastioiksi, 2Kr 4:7.

Avioliitossa miehestä ja vaimosta tulee yksi liha, joten paras tulkinta lieneekin se, että tämä tarkoittaa molempia.

Kielihän ei ole yksikäsitteistä niin kuin matematiikka, vaan sama ilmaus voi tarkoittaa useampaakin asiaa.

Vrt. Lk 17:21, Jh 7:8, 21:15.

4:6 Sortaa = <hyperbainoo> (1x) = kulkea yli, rikkoa jtk vastaan, toimia mielivaltaisesti.

Nykyään ehkä sanottaisiin, ettei kukaan saa kävellä veljensä yli, tai loukata/ polkea hänen oikeuksiaan.

4:9 Sillä te itse olette oppineet Jumalalta = <autoi gar hyymeis theodidaktói>.

Sana <theodidaktos> (1x) = sm: Jumalan opettama.

Samankaltainen ilmaus <didaktos theou> on jakeissa

Jes 54:13 ja Jh 6:45, jossa Jeesus viittaa juuri Jesajan kirjoitukseen.

Jakeessa 1Kr 12:3 tehdään ero inhimillisen viisauden

opettamalla <didaktoi anthropinees sofias> ja Hengen opettamalla <didaktoi pneumatos> asioilla.

4:11 Monet ihmiset ovat hyvin kunnianhimoisia ja tavoittelevat ihmiskunniaa, Jh 12:43.

Paavali neuvoo tässä, mikä on kunnianarvoista kristitylle tässä elämässä. Hän antaa myös kaksi esimerkkiä omasta elämästään: Rm 15:20, 2Kr 5:9.

4:12 Säädyllisesti = <euskheemoneos> (3x) voidaan kääntää myös: kunniallisesti, moitteettomasti, nuhteettomasti: Rm 13:13; 1Kr 14:40; 1Ts 4:12.

4:13 Tämä jakso (jakeet 13–18) puhuu Kristuksen seurakunnan ylöstempaamisesta. Tämä asia ei ole pelottelun aihe, vaan lohdutuksen ja rohkaisun sanoma Jumalan omille. Paavali kirjoittaa näistä asioista, koska hän ei halua pitää uskovia tietämättöminä, vaan haluaa opettaa heitä tuntemaan Kristusta yhä syvemmin. Poisnukkuneet on kuolleista kristityistä käytetty sanonta, ks. 1Kr 11:30. Tessalonikan kristityt olivat ilmeisesti odottaneet, että kaikki uskovat elävät Kristuksen paluuseen asti. Uskovien kuolemantapaukset huolestuttivat heitä, joten Paavali vastaa heille rauhoittavasti.

4:15 Paavali ei sanonut tätä omana tai muiden mielipiteenä vaan Herran sanana, josta Jumala itse vastaa.
Sana <parousia> (24x, ks. Mt 24:3 selitys) =
1. läsnäolo, paikallaolo, Fil 2:12, 2Kr 10:10,
2. saapuminen, 2Kr 7:6,
3. palaaminen, Fil 1:26,
4. Kristuksen paluu, takaisin tuleminen, Mt 24:3, 1Ts 5:23.

- 4:16 Sana <keleusma> (1x) = komento, käsky, käskyhuuto, tulee verbistä <keleuoo> (25x) = 1. kāskeā, määrätä, 2. komentaa. Sana tarkoittaa Jumalan voimallista sanaa, joka kutsuu kokoon kaikki, sekä elävät että kuolleet.
- 4:17 Isaac Newton tiettävästi selvensi tätä asiaa aikoinaan jollekin epäilijälle seuraavanlaisella kokeella. Hän sirotteli pöytätasolle kaikenlaisia murusia ja joukkoon myös rautahiukkasia. Sen jälkeen hän kuljetti magneettia tuon murujoukon yllä, ja kas kummaa! Rautahiukkaset hyppäsivät magneettiin, mutta muut jäivät pöydälle. Lohdullisinta Herran omien ylöstempaamisessa on se, että sitten saamme aina olla Herran kanssa.
- 4:18 Evankeliumi on konaisuutena lohdutuksen sanoma Herran omille.
- 5:1 Aikoja ja määrähetkiä ei ole tarpeen arvailla eikä niistä kirjoittaa, koska Herra Jeesus itse sanoi asian apostoleille hyvin selvästi, Apt 1:6–8, Mk 13:32.
- 5:2 Kuin varas yöllä = äkkiä ja yllättäen, Lk 21:35, Mt 24:37s.
- 5:3 Ilmaus: silloin turmio yllättää heidät yhtäkkiä, voitaisiin kääntää: silloin kohtaa heidät äkillinen turmio/ tuho. Vrt. Lk 21:34. Synnytyskipu, ks. Mt 24:8, Mk 13:8.
- 5:7 Raamattu tuomitsee juopottelun, Ef 5:18. Usein siitä puhutaan myös kuvainnollisesti, jolloin se merkitsee päihtymistä tämän maailman hengestä.
- 5:8 Raittius merkitsee Raamatussa kuvainnollisesti evankeliumin sanassa pysymistä: 1Ts 5:6,8; 2Tm 4:5; 1Pt 1:13; 4:7; 5:8.

- 5:10 Jumalan tahdon tie uskovan elämässä on selvä:
valvoimmepä tai nukumme, elämme yhdessä Herran kanssa,
ja eläimmepä tai kuolemme, olemme Herran omat, Rm 14:8.
- 5:12 Jumalan seurakunnassa hengelliset johtajat tekevät työtä ja
neuvovat uskovia Herran sanalla. He paimentavat ja
kaitsevat Herran laumaa sydämen rakkaudella.
- 5:14 Kurittomuutta ilmeisesti ilmeni näillä seuduilla, koska siitä
Paavali varoittaa nimenomaan Tessalonikan seurakuntaa:
1Ts 5:14; 2Ts 3:6,7,11. Tutki!
- 5:18 Kiittäkää joka tilanteessa = <en panti eukharisteite> =
sm: kiittäkää kaikessa.
Paavali kehottaa kristittyjä kiittämään kaikissa olosuhteissa,
jokaisessa tilanteessa. Ei siis (välttämättä) itse tilanteesta.
Vaikeuksista ei tarvitse kiittää – siihen näet voisi tulla hapan
sivumaku, mutta vaikeuksissa ollessaankin voi kiittää.
Noh, mistä sitten? Siitä, että Herra on hyvä, hänen armonsa
pysyy iankaikkisesti, Ps 136. Hän auttaa meitä
vaikeuksissakin. Tällainen on Jumalan tahto meidän
suhteemme.
- 5:19 Jumalan Henkeä verrataan usein tuleen, Mt 3:11, Lk 12:49,
Apt 2:3, Hpr 12:29.
- 5:23 Ihminen on luotu kolminaiseksi, meissä on henki, sielu ja
ruumis. Ilmeisesti siksi, että Jumala on ilmoittanut itsensä
kolminaisella tavalla: Isä, Poika ja Pyhä Henki, Mt 3:16.
Jumalan sana erottaa sielun ja hengen, Hpr 4:12.
Tämä ero tulee näkyviin esim. Ps 42:6–7, 103:1, 146:1.
Ilman uskoa Jeesukseen Kristukseen ihminen hengellisesti
kuollut, mutta uskossa Jeesukseen Pyhä Henki synnyttää

ihmisen uudesti, ylhäältä, ja ihmisestä tulee elävä Jumalan lapsi, Ef 2:1–10.

5:25 Paavali pyysi nöyrästi uskovia rukoilemaan oman työryhmänsä puolesta. Hän ymmärsi, että Herran työssä tarvitaan paljon rukousta. Hänellä oli tästä alkuajoilta hyvä opetus, Apt 15:36–41.

5:27 Vannottaa = <enorkidzoo> (1x).
Kantaverbi on <orkidzoo> (2x): Mk 5:7 ja Apt 19:13.

Paavalin toinen kirje tessalonikalaisille

Paavali lienee kirjoittanut Tessalonikalaiskirjeet Korintissa v. 51 jKr. Niin ollen tämä kirje on toiseksi varhaisin Paavalin kirjeistä. Molempien Tessalonikalaiskirjeiden pääsisältönä on Jeesuksen Kristuksen toinen tulemus. Ensimmäisessä kirjeessä Paavali kirjoittaa sen merkityksestä uskoville, toisessa sen merkityksestä uskosta osattomille.

Tässä kirjeessä Paavali rohkaisee ja kehottaa kristittyjä odottamaan Herran tulemusta turvallisella mielellä uskon vaelluksessa eikä pelossa ja henkisessä kireydessä.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Seurakunta (= <ekkleesia> 114x) on Jumalan seurakunta ja myös niiden ihmisten seurakunta, jotka siihen kuuluvat:
a) Jeesuksen Kristuksen srk, Mt 16:18,
b) Herran srk, Apt 20:28,
c) Jumalan srk, 1Kr 1:2,
d) paikallisten kristittyjen srk, 1Ts 1:1, 2Ts 1:1.
Seurakunta on toisaalta yksi kokonaisuus, Mt 16:18, Apt 9:31, ja toisaalta paikkakunnallinen srk, 2Kr 1:1. Se voi olla myös paikallinen, kodeissa kokoontuva srk, Flm 1:2.
- 1:3 Tessalonikan uskovien suhteen Paavalilla oli aihetta kiitokseen. Hän koki sen jopa velvollisuudekseen.
Ks. Rm 13:8, 2Kr 13:7.
- 1:7 Taivaaseen noustessaan Jeesus siirtyi ihmisten katseitten ulottumattomiin, Lk 24:51, Apt 1:9s. Aikojen lopulla hän ilmestyy omilleen, 1Ts 4:13s, 1Kr 15:23, ja palaa takaisin tähän maailmaan kunniassaan, jolloin kaikkien silmät saavat nähdä hänet, Apt 1:11, Ilm 1:7, Sak 12:10, Dan 7:13–14.
- 1:8 Tulen liekki kuvaa tuomiota, Lk 16:24.
- 1:9 Verbi <tinoo> (1x) = maksaa, kärsiä korvaus/ rangaistus.
LXX:ssa se esiintyy 4x: Snl 20:9, 24:22,29, 27:12.
Sana <olethros> (4x) = 1. hävitys, tuho, turmio,
2. kadotus: 1Kr 5:5, 1Ts 5:3, 2Ts 1:9, 1Tm 6:9.
- 1:10 Pyhät = uskovat = kristityt, vrt. Jda 1:14.
- 1:11 Sana <eudokia> (9x) = 1. ratkaisu, hyväksi nähty asia,
2. hyvä tahto, 3. halu: Mt 11:26; Lk 2:14; 10:21; Rm 10:1; Ef 1:5, 9; Fil 1:15; 2:13; 2Ts 1:11.
Jumala vaikuttaa meissä tahtomista ja tekemistä, että hänen hyvä tahtonsa tapahtuisi, Fil 2:13.

- 2:1 Tulemus = <parousia> (24x), ks. Mt 24:3 selitys, 1Ts 4:13.
- 2:2 Verbin <throeoo> (3x) perusmerkitys (akt.) on: huutaa, metelöidä, möykätä, ja se tulee sanasta <thro'os> = meteli, mellakka. UT:ssa verbi esiintyy vain passiivimuodossa <throeomai> = pelästyä, säikähtää, Mt 24:6, Mk 13:7. Kaikki nämä kohdat liittyvät lopun ajan ahdistuksiin, joissa kristittyjen ei tarvitse pelästyä. Jo tuolloin esiintyi valeuutisia ja disinformaatiota. Herran päivä = hepr. <jom-jhwh> = <heemera kyyriou> (17x+6x): Jes 13:6,9; Hes 13:5; 30:3; Jl 1:15; 2:1,11,31; 3:14; Am 5:18,20; Ob 1:15; Sef 1:7,14; Sak 14:1; Mal 4:5; Apt 2:20; 1Kr 5:5; 1Ts 5:2; 2Ts 2:2; 2Pt 3:10; Ilm 1:10.
- 2:3 Herran päivää edeltää suuri luopumus tässä maailmassa. Laittomuuden ihminen on Jumalan suuri vastustaja aikakauden lopulla. Johannes sanoo häntä kirjeissään Antikristukseksi, 1Jh 2:18,22, 4:3, 2Jh 1:7, ja Ilmestyskirjassa pedoksi, Ilm 13:1–8. Kadotuksen lapsi oli myös Juudas Iskariot, Jh 17:12.
- 2:6 Se mikä pidättää = <to katekhon> on neutri, joten se viittaa johonkin asiaan. Kenties Jeesuksen Kristuksen ilmestymiseen omilleen eli srk:n ylöstempaukseen.
- 2:7 Hän joka pidättää = <ho katekhon> on maskuliini, joten se viittaa henkilöön. Ilmeisesti Herramme Jeesus itse.
- 2:9 Antikristuksen takana on Saatana, valheen isä, Jh 8:44, joka tekee näennäisiä ihmeitä ja voimatekoja, joiden tarkoituksena on pettää ihmisiä ja saada heidät palvelemaan Antikristusta, Ilm 13:4.

- 2:13 Joissakin kreik. teksteissä on: ...valitsi teidät ensihedelmänä pelastukseen...
ja joissakin: ...valitsi teidät alusta alkaen pelastukseen..., riippuen luetaanko <aparkhees> yhtenä sanana vai kahtena <ap arkhees>.
Jakeen loppu on sm: Hengen pyhityksessä ja uskossa totuuteen.
- 2:16 Jumalan antama lohdutus on ikuinen.
Ks. 2Kr 1:3–7, Jer 31:13.
- 2:17 Molemmat verbit ovat muodoltaan akt. opt. aor. yks. 3p., joten käännös on yksikössä: lohduttakoon ... vahvistakoon, vaikka monet käännökset lipsuvat monikkomuotoon.
Ilmeisesti ns. teologisista syistä.
- 3:1 Paavali pyytää jälleen uskovia rukoilemaan oman ryhmänsä puolesta evankeliumin työssä.
- 3:2 Jakeen loppu on sm: sillä usko ei ole kaikkien.
Toisin sanoen kaikilla ei ole sydämessään uskoa, tai kaikki eivät elä uskossa.
- 3:3 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: varjelee teidät Pahalta/ Paholaiselta.
- 3:5 Kristuksen kärsivällisyys eli se mielenlaatu, jota hän osoitti kärsiessään, Fil 2:5s, Hpr 12:2, 1Pt 2:22s.
- 3:6 Kurittomuutta ilmeisesti ilmeni näillä seuduilla, koska siitä Paavali varoittaa nimenomaan Tessalonikan seurakuntaa: 1Ts 5:14; 2Ts 3:6,7,11.
Jakeissa 6–12 ilmenee, että jotkut kristityt olivat herenneet haihattelijoiksi, mukamas niin hengellisiksi, etteivät tehneet enää työtä, koska he ajattelivat, ettei työnteko kannattanut,

kun Herran tulemus on niin lähellä.

Hengellinen vapaus ei saa olla yllykkeenä lihalliselle mielelle ja sen haluille, esim. laiskuudelle, Gal 5:13.

3:14 Tottelemattoman olisi syytä hävetä, ja hengellisten kristittyjen tulee ojentaa häntä kuin veljeä. Hänet pitää merkitä, mutta ei leimata viholliseksi.

3:15 Verbillä <noutheteoo> (8x) = 1. neuvoa, opastaa, 2. ojentaa, nuhdella.

Kaikki nämä merkitykset esiintyvät Tessalonikalaiskirjeissä: 1Ts 5:12,14, 2Ts 3:15.

Kannattaa muistaa, että veljen ojentaminen on annettu hengellisten kristittyjen tehtäväksi, Gal 6:1.

Ja heidänkin tulee tehdä se sävyisyyden hengessä.

3:17 Ks. Gal 6:11.

Paavalin ensimmäinen kirje Timoteukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoo nuoria työtovereitaan evankeliumintyössä seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä. Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Titukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

- 1:1 Sana <sooteer> (24x) = pelastaja, vapauttaja, vapahtaja.
Sanaa käytetään sekä Jumalasta että Jeesuksesta: Lk 1:47; 2:11; Jh 4:42; Apt 5:31; 13:23; Ef 5:23; Fil 3:20; 1Tm 1:1; 2:3; 4:10; 2Tm 1:10; Tt 1:3,4; 2:10,13; 3:4,6; 2Pt 1:1,11; 2:20; 3:2,18; 1Jh 4:14; Jda 1:25.
- 1:3 Vapauduttuaan vankilasta Paavali kävi ilmeisesti sekä lännessä, Espanjassa, että idässä. Ks. Apt 28:30, Tt 1:5.
Vieraat opit, joita vastaan Paavali kirjoittaa, muistuttavat Kolossalaiskirjeessä mainittuja, Kol 2:8,16.
- 1:4 Sana <mythos> (5x) = kertomus, tarina, taru, sepitelmä, myytti: 1Tm 1:4; 4:7; 2Tm 4:4; Tt 1:14; 2Pt 1:16.
Sanaa on käytetty kreikassa laajasti merkitsemään yleensä ihmisen mielikuvituksen tuotteita.
Sana <genealogia> (2x: 1Tm 1:4; Tt 3:9) = sukuluettelo viittaa juutalaisiin sukuluetteloihin, joiden pohjalta luotiin kaikenlaisia ajatusrakennelmia.
Loppumaton = <aperantos> (1x) = rajaton, loputon, ääretön.
Sana esiintyy LXX:ssa jakeessa Job 36:26, jossa Elihu mainitsee Jumalan vuosien tutkimattomasta määrästä.
Paavali osoittaa jonkinlaista akateemista huumoria, kun käyttää tätä samaa sanaa sukuluetteloista.
Tämä on samalla osoitus ns. raamatullisesta huumorista meidän pienten ihmisten ajattelun rajallisuudesta.
Vrt. 2Kn 6:23, Job 12:2, Mt 13:51, Lk 1:1,62, Jh 11:16, Apt 18:14, 19:9 (Snl 28:19 LXX), Gal 5:12.
Osassa kreik. teksteissä tässä on <zeeteesis> (7x) =
1. tutkiminen, selvittäminen,
2. väittely, riitakysymys, kiista,
ja osassa <ekzeeteesis> (1x) = perinpohjainen tutkiminen, pohtiminen, (turhanpäiväinen) mietiskely, väittely.

Uskonnolliset tarut johtavat vaikka kuinkakin perinpohjaisiin, mutta silti turhiin tutkimisiin ja pohdintoihin, ja edelleen joutaviin väittelyihin. Ei niistä ole mitään hyötyä, eivätkä ne rakenna ketään. Jumalan armotalous, ks. Ef 3:2.

- 1:5 Sana <paraggelia> (5x) = 1. tiedotus, ilmoitus, määräys, käsky, Apt 16:24; 1Ts 4:2; 1Tm 1:5,18,
2. (kielt. Lauseessa) kielto, Apt 5:28.
Uudessa liitossa käskyn päämäärä ei ole orjuutus vaan rakkaus.
Kun ihminen on päässyt elämässään osalliseksi Jumalan rakkaudesta, eli tullut Jeesuksen omaksi, niin rakkaus vaikuttaa hänessä ja hänen kauttaan myös ympäristössä, kun nämä kolme asiaa ovat totta: puhdas sydän, hyvä omatunto ja vilpitön usko.
- 1:6 Uskon tieltä eksyneistä tulee lain alaisia ja niin ollen he helposti puhuvat suurella varmuudella asioista, joita eivät itsekään ymmärrä. Miksikö? Ks. seuraavat jakeet.
- 1:7 Laki tarkoittaa vanhan liiton lakia eli Mooseksen lakia. Ainoa, joka on voinut tuon lain täyttää, on Jeesus. Niinpä lain opettaminen Kristusta on turhaa.
- 1:8 Jakeet 8–11 osoittavat, että lakia käytetään evankeliumin mukaan, eikä evankeliumia lain mukaan, vaikka uskosta eksyneet niin luulevatkin.
- 1:9 Lakia ei ole säädetty vanhurskaalle, koska Jeesus Kristus on täyttänyt lain, ja ne, jotka tulevat Jeesuksen omiksi, Jumala vanhurskauttaa Kristuksessa.
Laki on säädetty synnin takia tuomioksi ja rankaisuksi synnille.

1:10 Ihmiskauppias = <andrapodistees> (1x) voi tarkoittaa: orjakauppias, ihmisten sieppaaja, kidnappaaja. Siihen sisältyy niin menneiden aikojen orjakauppa kuin tämän päivän nuorten naisten käyttö seksiorjina ja köyhälistön käyttö raatajina epäinhimillisissä olosuhteissa. Terve oppi tarkoittaa evankeliumia: 1Tm 1:10; 6:3; 2Tm 1:13; 4:3; Tt 1:9,13; 2:1,2,8; 3Jh 1:2.

1:13 Uskonnollisen lihallisuutensa puolesta Paavalilla oli kerskaamista, 2Kr 11:16–22, mutta evankeliumin kannalta hän oli entisessä elämässään pahimman sortin vastustaja. Tietämättömyys käy käsi kädessä epäuskon kanssa, eikä suinkaan elävän uskon kanssa. Usko Jeesukseen Kristukseen poistaa tietämättömyyttä, koska Kristuksessa Jeesuksessa ovat kätkeytinä kaikki viisauden ja tiedon aarteet, jotka voidaan ymmärtää vain uskon avulla Pyhässä Hengessä, Kol 2:2–3, Hpr 11:3. Seurakunnan vainoaminen oli suuri synti, mutta Paavali sai sen anteeksi, koska ei tiennyt, kuka Jeesus todellisuudessa oli. Paavali eli tuolloin epäuskossa.

Verbi <agnoeoo> (22x) =

1. olla tietämättä, olla tietämätön, Rm 2:4, Hpr 5:2,
2. olla tuntematta, Apt 13:27, Rm 10:3,
3. olla ymmärtämättä/ käsittämättä, Lk 9:45, 1Kr 14:38.

Tästä verbistä tulevat sanat:

<agnoostos>, ks. Apt 17:23,

<agnoia>, ks. 1Pt 1:14,

<agnoosia>, ks. 1Pt 2:15.

1:15 Paavalilla oli terve hengellinen itsetunto. Hän tiesi olevansa Herran Jeesuksen oma ja palvelija, siis armahdettu, mutta myönsi olleensa aiemmin syntinen. Hän piti itseään omasta

näkökulmastaan katsottuna jopa suurimpana syntisenä.

Vrt. Paavalin arvonimet, Flm 1:9. <*

- 1:20 Hymenaios ja Aleksandros lienevät samat henkilöt, jotka mainitaan jakeissa 2Tm 2:17, 4:14.
- 2:1 Jakeissa 1–4 Paavali neuvoo kristittyjä suhtautumisesta esivaltaan, rukoilemaan sen sekä kaikkien ihmisten puolesta. Ks. Rm 13:1.
- 2:2 Vallanpitäjät tarkoittavat kaikkia korkeassa asemassa olevia (AS, TK).
Jumalisesti: sana <eusebeia> (15x) =
1. jumalanpelko,
2. Jumalan kunnioittaminen ja palvominen,
3. Jumalan mielen mukainen elämä,
4. jumalisuus, hurskaus:
Apt 3:12; 1Tm 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2Tm 3:5; Tt 1:1; 2Pt 1:3,6,7; 3:11.
VT:ssa Herran pelko = <jir'at jhwh> (21x) on käännetty 2x tällä sanalla LXX:ssa, Jes 11:2; 33:6.
- 2:4 Jumala tahtoo kaikkien ihmisten pelastuvan ja tulevan totuuden tuntemiseen.
Jeesus on totuus, Jh 14:6, ja Jumalan sana on kokonaan totuus, Jh 17:17, Ps 119:160.
- 2:6 Lunnaat = <antilytron> (1x) esiintyy vain tässä, mutta jakeissa Mt 20:28, Mk 10:45 on vastaava sana <lytron>. Sana tarkoittaa rahasummaa, jolla orja tai sotavanki ostettiin vapaaksi. Ihmiskunta elää synnin ja Saatanan orjuudessa, josta Kristus tuli sitä kuolemallaan lunastamaan.
Vrt. Jes 53:10–12, 1Tm 2:6.
Sana <martyyrion> (19x) = 1. todistus, todiste,

2. todistus, julistus, (evankeliumin) sanoma:

Mt 8:4; 10:18; 24:14; Mk 1:44; 6:11; 13:9; Lk 5:14; 9:5;
21:13; Apt 4:33; 7:44; 1Kr 1:6; 2Kr 1:12; 2Ts 1:10;
1Tm 2:6; 2Tm 1:8; Hpr 3:5; Jk 5:3; Ilm 15:5.

Uskovien tehtävä on todistaa Jeesuksesta.

2:8 Israelilaisilla oli tapana rukoilla kädet kohotettuina,
Mooseksen esimerkkiä seuraten, 2Ms 17:11–12.

Pyhät kädet, ts. niitä synty ei tahraa.

Taka-ajatus = <dialogismos> (14x) =

1. ajatus,
2. mielipide,
3. erimielisyys, kiista,
4. epäily,
5. epäröinti.

LXX:ssa sana esiintyy esim. Jes 59:7, Jer 4:14, Val 3:60,61.

2:9 Tukkalaite lienee tarkoittanut siihen aikaan hiusten
palmikointia ympäri päätä pieniksi palmikoiksi.
Nykyäänhän niitä on mitä ihmeellisimpiä hökötyksiä.
Kullakin makunsa mukaan.

2:10 Uskon tiellä hyvät teot kaunistavat niin naisia kuin
miehiäkin, Ef 2:10.

2:13 On hyvä muistaa, että mies luotiin ensin ja vasta sitten
nainen. Kaikissa keksinnöissä ja erinäisissä luomuksissa
versio numero 1 on prototyyppi ja 2 parannettu versio.

2:15 Lapsensynnyttäminen = <teknogonia> (1x) on yksikössä ja
viittaa siihen, että nainen synnytti Messiaan ilman miehen
myötävaikutusta.

Käärme sai paratiisissa aikaan sen, että syntiinlankeemus tuli
ihmiskuntaan naisen kautta. Huom! ks. Rm 5:14.

Jumala vaikutti sen, että pelastus tuli maailmaan naisen kautta. Näin Jumala osoittaa naisen kautta, että hänen armotekonsa ovat suuremmat kuin synnin teot.

3:1 Kaitsija, ks. Apt 20:28.

Sana <ergon> (169x) = teko, työ, tehtävä, on tässä käännetty työksi. Vrt. 1Ts 5:13 ja 2Tm 4:5.

3:2 Seurakunnan kaitsija, ks. Fil 1:1.

3:6 Verbi <tyfo'oo> (3x) = sm: täyttää savulla,

1. (pass.) paisua (ylpeydestä), ylpistyä,

2. (perf.) olla pöyhkeä: 1Tm 3:6; 6:4; 2Tm 3:4.

Verbi tulee sanasta <tyfos> = savu; omahyväisyys, pöyhkeys.

Jakeet 6–7: Paholainen (= <diabolos> 37x = <saataan> 27x) oli enkeliruhtinas, mutta kapinoituaan Jumalaa vastaan menetti arvoasemansa Jumalan edessä ja on nyt tämän maailman ruhtinaana Jumalan vastustaja ja ihmiskunnan eksyttäjä. Paholainen virittää ihmisille ansoja lankeemukseen ja on itse tuomion alainen.

3:8 Sana <semnos> (4x) = kunnioitettava: Fil 4:8, 1Tm 3:8,11, Tt 2:2.

Sen sijaan vain tässä esiintyy <dilogos> (kankeasti käännettynä kaksikielinen!), joka tarkoittaa henkilöä, joka on puheissaan kahtaalle menevä, siis vilpillinen.

Hän puhuu tietyissä tilanteissa yhtä ja toisissa toista, ei pysy totuudessa, vaan puhuu aina sen mukaan mikä hänelle on edullista. Tätä esiintyy politiikassa paljon, mutta se ei sovi uskoville.

Osta totuutta, älä myy, osta viisautta, kuria ja ymmärrystä, kuuluu Herran sanan ohje kristityille, Snl 23:23.

Sana <aiskhrokerdees> (2x) = häpeällisen voiton tavoittelija:
1Tm 3:8, Tt 1:7.

Sama ajatus hieman eri sanoin: Tt 1:11, 1Pt 5:2.

Seurakuntapalvelija, ks. Rm 16:1, Fil 1:1.

3:9 Paavali sanoo usein sanomaa Kristuksesta eli evankeliumia salaisuudeksi. Ks. Ef 3:4.

3:11 Sana <diabolos> (37x) tarkoittaa substantiivina: panettelija, Paholainen, ja tässä adjektiivisesti käytettynä: panetteleva, panettelija, paholaismainen, pirullinen.
Vrt. Tt 2:3 ja 2Tm 3:3.

3:15 Jumalan seurakunta perustuu totuuteen, mutta se ei sentään ole totuuden pylväs ja perustus. Niinpä jaejako, joka lienee tehty v. 1551, on tässä kohden virheellinen. Totuuden pylväs ja perustus liittyy jumalisuuden salaisuuteen ja seuraavaan jakeeseen. Jeesus Kristus on totuus ja seurakunnan perustus, Jh 14:6, Mt 16:16–18. Vrt. 2Pt 1:19–20.

3:16 Sana <eusebeia> (15x) = 1. jumalanpelko, hurskaus,
2. jumalisuus,
3. uskonelämä:
Apt 3:12; 1Tm 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2Tm 3:5; Tt 1:1;
2Pt 1:3,6,7; 3:11.

Joissakin kreik. teksteissä on: Jumala ilmestyi lihassa...

Molemmat tekstit tarkoittavat samaa, Jh 1:1.

4:1 Sana <planos> (4x) =
1. (adj.) harhaan johtava, eksyttävä, pettävä,
2. (subst.) eksyttäjä, villitsijä:

Mt 27:63; 2Kr 6:8; 1Tm 4:1; 2Jh 1:7.

Jopa Herraamme Jeesusta kunnioitettiin tällaisella nimellä.

LXX (2x): Job 19:4; Jer 23:32.

Vrt. Mk 13:21s, 1Jh 2:18.

- 4:2 Orjaa, joka yritti karata, polttamalla hänen otsaansa omistajansa merkki. Valheopettajilla on kuvainnollisesti omistajansa merkki omassatunnossaan: he ovat vihollisen orjia.

Sana <hypokrisis> (6x) = 1. teeskentely,

2. tekopyhyys:

Mt 23:28; Mk 12:15; Lk 12:1; Gal 2:13; 1Tm 4:2; 1Pt 2:1.

Tekopyhyys on farisealaista hapatusta, jota Jeesus käski varomaan, Mt 16:6–12, Mk 8:15, Lk 12:1.

Sana tulee verbistä <hypokrinomai> (1x) = teeskennellä, näytellä: Lk 20:20.

Samasta verbistä tulee myös sana <hypokritees> (18x) = teeskentelijä, tekopyhä: Mt 6:2,5,16; 7:5; 15:7; 22:18; 23:13,15,23,25,27,29; 24:51; Mk 7:6; Lk 6:42; 12:56; 13:15.

Sana <pseudologos> (1x) = valheita puhuva, valehtelija, esiintyy vain tässä.

Tavallisempi sana on <pseustees> (10x) = valehtelija:

Jh 8:44,55; Rm 3:4; 1Tm 1:10; Tt 1:12; Jh 1:10; 2:4, 22; 4:20; 5:10.

LXX käyttää tätä sanaa jakeissa Ps 115:2; Snl 19:22.

- 4:3 Hyvä ruoka on tarkoitettu nautittavaksemme, kun se tehdään Herraa kiittäen. Näin oli säädetty jo Mooseksen laissa, 2Ms 23:25.

Huom! Veri ja veren saastuttama liha eivät ole ruokaa, Mk 7:19, Apt 15:20,29.

- 4:8 Jumalisuudessa eli oikeassa Jumalan palvomisessa ja kunnioittamisessa on elämän lupaus sekä tätä aikaa että

iankaikkisuutta varten.

Niinpä ilman elävää uskoa jo tästä ajallisesta elämästä jää väistämättä puuttumaan paljon.

VT:ssa Egyptin farao, joka on esikuvana tämän maailman ruhtinaasta, antoi kuoleman lupauksen, ks. 2Ms 1:16, 10:28.

Ruumiillisesta harjoituksesta on hyötyä vähään, nimittäin tätä ajallista elämää varten. On parempi elää terveenä ja hyvässä kunnossa nämä ajallisen elämämme päivät.

4:10 Joissakin kreik. teksteissä on verbin <agoonizomai> = taistella, kilvoitella, tilalla verbi <oneidizomai> = olla herjattavana/ solvattavana.

4:13 Tarkoittanee Kirjoitusten lukemista seurakunnalle.

4:14 Kätten päällepaneminen oli vanha israelilainen tapa, jolla seurakunnan tai kansan johtaja vihittiin virkaansa, ja joka kuvasi Jumalan siunausten ja usein myös jonkin armolahjan tai armoituksen antamista, 4Ms 27:18–23.

Jeesuksen aikana oppilas, joka oli käynyt kirjanoppineiden koulun, vihittiin rabbiiniksi panemalla kädet hänen päälleen. Vrt. 1Tm 5:22.

5:9 Ne lesket, jotka tarvitsivat srk:n tukea, merkittiin luetteloon. Heidän tuli olla tunnettuja hyvästä uskonvaelluksesta ja hyvistä teoista, seuraava jae.

5:10 Jalkojen pesu, ks. Lk 7:44, Jh 13:5.

5:12 Ensimmäinen usko = se usko, joka heillä oli, kun he tulivat kristityiksi. He olivat kylmenneet uskossaan ja vieraantuneet Kristuksesta. Vrt. sanoma Efesoksen srk:lle, Ilm 2:4.

5:16 Sm: todellisista leskistä.

- 5:17 Vanhimmat, ks. Apt 20:28.
- 5:18 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 25:4 samoin kuin jakeessa 1Kr 9:9.
- 5:19 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 19:15.
- 5:21 Valitut enkelit tarkoittavat mahdollisesti ylienkeleitä, ks. 1Ts 4:16, Jda 1:9.
- 5:22 Paavali kehottaa Timoteusta harkintaan ja varoittaa kiirehtimästä kenenkään siunaamisessa. On parempi ensin harkita, mistä ja kenestä on kyse – onko kyseessä Jumalan tahdon mukainen asia vai ihmismielen intoilu, jolle mielellään monet haluaisivat evankeliumin työntekijän siunauksen.
- 5:23 Jo Paavalin aikana ja hänen työtoveriensa joukossa ilmeni inhimillistä ja fyysistä heikkoutta, suoranaista sairastamista, kuten Timoteuksen vatsa- ym. vaivat.
Ks. Fil 2:27, 2Tm 4:19, 2Kr 4:16.
Paavali ei ollut ehdoton absolutisti, ns. raivoraitis, mutta hän kehotti käyttämään viiniä vain vähän, koska paljosta viinistä tulee irstas meno, Ef 5:18.
Parempi olla mahatautinen uskovainen kuin humalainen rietas, joka ei ole köyhä eikä kipeä...ennen kuin seuraavan aamun krapulassa.
- 5:25 Jakeen loppu on sm: eivätkä toisin olevatkaan voi pysyä salassa.
- 6:1 Orjat, ks. Kol 3:22.
- 6:3 Terveet sanat ja jumalisuuden mukainen oppi = evankeliumi, ks. 1Tm 1:10.

- 6:4 Paisua pöyhkeäksi = <tyfo'oo> =
 1. täyttää savulla, peittää savuun, savuttaa
 ⇒ 2. paisua pöyhkeäksi/ ylpeäksi/ omahyväiseksi.
 Verbin merkitys tulee sanasta <tyfos> = savu.
 Sana esiintyy UT:ssa vain 3x: 1Tm 3:6, 6:4, 2Tm 3:4, ja se
 kuvaa ihmistä, jonka todellisuuden taju pettää: hänellä on
 pää pilvissä mutteivät enää jalat maassa.
 Kansan kielellä häntä tituleerataan nimityksellä: tuulella
 käypä.
- 6:9 Jakeet 9–10: ahneus on epäjumalanpalvelua, Kol 3:5, ja
 rahanhimo on kaiken pahan juuri. Voiko sitten uskovainen
 rikastua? Kyllä, Jumalan siunauksesta ja hyvistä teoista,
 Snl 10:22, 1Tm 6:17–19.
- 6:12 Jakeen alku voidaan kääntää myös:
 Taistele hyvä uskon taistelu,
 tai: Kilpaile hyvä uskon kilpailu.
 Timoteus ei häpeillyt Jeesuksen Kristuksen evankeliumia
 vaan tunnustautui siihen jo heti uskon tielle lähdettyään.
 Niin tulee kaikkien uskovien tehdä Jeesuksen sanan
 mukaisesti, Mt 10:32–33, Mk 8:38, Lk 9:26, 12:8–9.
- 6:14 Sana <entolee> (67x) = 1. käsky, 2. säädös.
 Käskyjä on monenlaisia, ja käskyt voivat olla:
 a) vanhan liiton kymmenen käskyä, 2Ms 20:1–17,
 b) Mooseksen lain käskyjä, Rm 13:9–10,
 c) lain tärkeimmät käskyt, Mt 22:36–40, Gal 5:14,
 c) ihmiskäskyjä, Jes 29:13, Hos 5:11, Mt 15:9, Mk 7:7,
 d) evankeliumin käskyjä ja kehotuksia, 1Jh 2:3–11.
 Vrt. 1Tm 1:5. <*
 Tutki tarkemmin!

6:20 Valhetieto: Ilmaus <hee pseudonymos gnoosis> = se, mitä valheellisesti kutsutaan tiedoksi. Se saa aikaan epäpyhiä ja tyhjiä puheita ja vastaväitteitä evankeliumille. Ihmiskunnan historiassa esim. tiede ja politiikka ovat osoittaneet todeksi tämän Paavalin toteamuksen. Kristityn kannattaa pysyä niistä erossa. Niistä kiistelemine on turhaa ajanhukkaa. Valhetietoa eli disinformaatiota käytetään esim. tiedustelun maailmassa harhauttamaan vastapuolta.

6:21 Bys: Armo olkoon sinun kanssasi!

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:

Ensimmäinen Timoteukselle, kirjoitettu Laodikeasta, joka on Pakatianian Frygian pääkaupunki.

Paavalin toinen kirje Timoteukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr. Tämä toinen kirje Timoteukselle on Paavalin viimeinen kirje, jonka hän kirjoitti vähän ennen marttyyrikuolemaansa v. 67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoo nuoria työtovereitaan evankeliumintyöhön liittyvistä asioista, varsinkin seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä. Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Titukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

- 1:2 Poika = <teknon> (99x) = sm: lapsi. Sana tulee verbistä <tiktoo> (18x) = synnyttää.
Paavali puhutteli tällä sanalla niin Timoteusta, Titusta kuin Onesimostakin, osoittaen siten pitävänsä näitä nuoria veljiä hengellisinä lapsinaan: 1Tm 1:2,18, 2Tm 1:2, 2:1, Tt 1:4, Flm 1:10.
- 1:5 Mummo = <mammee> tarkoitti alun perin äitiä lasten kielellä (= mami, mamma jne), mutta sai sittemmin merkityksen isoäiti eli lasten kielellä mummo tai mummi.
Paavalin mukaan usko suorastaan asui näissä naisissa!
Verbi <enoikeoo> (5x) = asua jssk: Rm 8:11, 2Kr 6:16, Kol 3:16, 2Tm 1:5,14. Vrt Ef 3:17.
Herran omina elävillä isoäideillä on merkittävä vaikutus, Rt 4:13–17, 1Ak 4:4, Mka 5:1.
Timoteuksen äiti oli kristityksi kääntynyt juutalainen, Apt 16:1. Timoteus oli kotonaan saanut pienestä pitäen VT:n kirjoitusten opetusta, 2Tm 3:15. Äiti ja isoäiti olivat pitäneet hyvää huolta Timoteuksen hengellisestä kasvattamisesta.
- 1:6 Kätten päällepaneminen (4x): Apt 8:18; 1Tm 4:14; 2Tm 1:6; Hpr 6:2.
- 1:8 Elämänsä ehtoossa Paavali oli saanut yhden arvonimen lisää: Jeesuksen Kristuksen vanki, Ef 3:1, 4:1, 2Tm 1:8, Flm 1:1,9. Tosin Paavalin ura vankina oli alkanut jo paljon aiemmin Filippiissä, Apt 16:22s. Ks. myös Apt 28:30.
- 1:9 Sana <kleesis> (11x) =
1. kutsuminen, kutsu, Ef 4:1,4, 2Ts 1:11, Fil 3:14,
2. asema, sääty, 1Kr 7:20.
Jumala on kutsunut meidät armossaan, sen vuoksi kutsumuksemme on pyhä ja taivaallinen.

Sana <prothesis> (12x) = 1. esillepano, näytteillepano, tällöin on kyse temppelin pyhistä uhrileivistä (4x): Mt 12:4, Mk 2:26, Lk 6:4, Hpr 9:2,
2. (ihmisen) suunnitelma, päätös, tahto (3x): Apt 11:23, 27:13, 2Tm 3:10,
3. Jumalan suunnitelma/ päätös (5x): Rm 8:28, 9:11, Ef 1:11, 3:11, 2Tm 1:9.

1:12 Paavali luotti myös omalla kohdallaan, omassa tehtävässään Jumalaan, ei omaan itseensä.

Siihen päivään = Kristuksen päivään, jolloin Herra Jeesus ilmestyy noutamaan omansa, Fil 1:6,10, 2:16, 1Ts 4:13s, 2Tm 4:8.

1:13 Terve oppi = evankeliumi, 1Tm 1:10.

1:14 Paavali kehotti Timoteusta turvaamaan Pyhän Hengen apuun.

1:15 Paavalikin joutui kokemaan elämässään sen, että jää yksin. Ankarimmin sen meistä ihmisistä joutui aikoinaan kokemaan Job. Vain Messias, Jeesus Kristus on joutunut kokemaan yksin jäämisen syvemmin kuin kukaan ihminen, kun hän kävi ristinkuolemaan Golgatalla.

1:16 Nimi Onesiforos merkitsee: hyötyä tuottava. Mies oli nimensä veroinen nimenomaan hengellisesti.

2:1 Verbi <endynamo'oo> (7x) =

1. vahvistaa, antaa voimaa, Fil 4:13; 1Tm 1:12; 2Tm 4:17, pass: 2. vahvistua, Rm 4:20; Ef 6:10; 2Tm 2:1;
3. voimistua, saada voimaa, Apt 9:22.

LXX käyttää tätä verbiä jakeessa Tm 6:34, kun kerrotaan, kuinka Herran Henki puki Gideonin voimalla.

- 2:3 Kristityn kilvoittelua verrataan usein sodankäyntiin, vrt. Ef 6:11–17.
Sotilaitakin (= <stratiootees> 26x) on montaa sorttia. Tutki!
- 2:4 Sotimistakin (= <strateuomain> 7x) on monenlaista. Tutki!
- 2:5 Urheilukilpailun voittajalle annettiin laakeirseppele.
Vrt. 1Kr 9:25, Kol 2:18.
- 2:8 Daavidin jälkeläinen = sm: on Daavidin siemenestä.
Sama ilmaisu on jakeissa Jh 7:42, Rm 1:3. Ks. Hpr 11:18.
- 2:14 Toisissa kreik. teksteissä on: Herran edessä, ja toisissa: Jumalan edessä.
Turmio = <katastrofee> (2x) on varsin voimakas sana, joka esiintyy UT:ssa vain tässä ja 2Pt 2:6.
LXX:ssa se esiintyy useammin (10x + 8x), esim. 1Ms 19:27 (Sodoman hävitys) ja 2Ak 22:7 (kuningas Ahasjan tuho).
Elämänsä ehtoossa Paavali varoitti useaan kertaan sanakiistoista, joista ei ole mitään hyötyä. Sen sijaan lempeys ja sävyisyys olivat hänelle paljon tärkeämpiä.
Tutki!
- 2:16 Saman kehoituksen Paavali antoi myös Titukselle, Tt 3:9.
- 2:17 Hymenaios, vrt. 1Tm 1:20.
Filetos, nimi merkinnee; rakkauden arvoinen. Eipä ollut miehen toiminta nimen mukaista.
- 2:18 Turmella = <anatrepoo> (3x) = 1. kääntää ylösalaisin, kumota, saada luhistumaan,
2. villitä: Jh 2:15, 2Tm 2:18, Tt 1:11.
- 2:19 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 4Ms 16:5, Jes 26:13.

- 2:20 Suuri talo viittaa kuvainnollisesti seurakuntaan.
Jakeen loppu sm: toiset kunniaan, toiset kunniaattomuuteen.
- 2:26 Selvitä = <ananeefoo> tulee verbistä <neefoo> = olla juomatta viiniä, olla raitis; olla tasapainoinen/ tervemielinen.
Niinpä <ananeefoo> tarkoittaa: selvitä, raitistua, tulla järkiinsä.
Vangita = <dzoogreoo>, samaa verbiä Jeesus käytti Lk 5:10, kun hän sanoi Pietarille, että saat saaliiksesi ihmisiä.
Jeesus teki opetuslapsista ihmisten kalastajia, ja Paholainen yrittää matkia samaa saadakseen ihmisiä saaliikseen.
- 3:1 Sana <khalepos> (2x) =
1. vaikea, vaivalloinen, kova, 2Tm 3:1,
2. vaarallinen, väkivaltainen, raivoisa: Mt 8:28.
Mitä kauemmaksi ihmiset ajautuvat evankeliumista, sitä vaikeammaksi käy elämä.
- 3:2 Ihmisen lihallinen mieli pääsee yhä enenevässä määrin valloilleen.
- 3:4 Sana <propetees> = 1. malttamaton, harkitsematon,
2. häikäilemätön, tarkoittaa sm: eteenpäin kaatuva, kuten sitä klass. kreikassa käytetäänkin. Kuvaannollisesti se merkitsee harkitsematon, malttamaton, äkkipikainen, yltiöpäinen, häikäilemätön, väkivaltainen.
Sana esiintyy vain tässä ja Apt 19:36 sekä LXX:ssa jakeissa Snl 10:14, 13:3.
- 3:7 Näiden naisten ongelma on, että he ovat alttiita ottamaan vastaan kaikenlaisia oppeja ja opetuksia, eivätkä siten pääse tuntemaan evankeliumin totuutta.

- 3:8 Juutalaisen perimätiedon mukaan ne egyptiläiset tietäjät, jotka vastustivat Moosesta ja joista puhutaan jakeissa 2Ms 7:11 ss, olivat nimeltään Jannes ja Jambres.
- 3:12 Jumalisesti = <euseboos> (2x) = Jumalaa peläten/ kunnioittaen/ palvellen/ palvoen, Jumalan tahdon mukaisesti: 2Tm 3:12, Tt 2:12.
Vastaava adj. on <eusebees> (2x): Apt 10:2,7, 2Pt 2:9.
- 3:13 Tämäkin on edistystä, mutta väärään suuntaan. Niinpä edistys ei olekaan itse tarkoitus, eli tärkeintä ei olekaan liike, vaan päämäärä, ja sen jälkeen edistys oikeaan suuntaan. Ne, jotka eksyttävät muita, eksyvät itsekin.
- 3:14 Keiltä, Bys: keneltä.
- 3:15 Pyhät Kirjoitukset = Vanha testamentti. Vrt. Jh 5:47, 7:15.
- 3:16 Sm: Koko Raamattu on Jumalan henke(ytt)ämä ja hyödyllinen... (TK, AS, RK, NIV, Novum, LLL).
Tässä Raamattu todistaa itse itsestään, että se on syntynyt Jumalan Pyhän Hengen vaikutuksesta, eikä inhimillisen viisauden vaikutuksesta, vaikka kirjoittajat ovatkin ihmisiä. Ks. 2Pt 1:20–21. Niinpä Raamatun sanasta eivät vastaa ihmiset vaan Jumala itse.
Toisaalta, jos Raamatun olisivat kirjoittaneet ne noin 40 ihmistä noin 1500 vuoden aikana toisistaan kovin paljon tietämättä oman viisautensa avulla, niin heidän olisi täytynyt olla aivan ilmiömäisiä neroja, sillä niin ihmeellinen kirja Raamattu on kokonaisuudessaan.
- 3:17 Valmis = <ekseertismenos> = valmistautunut, varustautunut. Verbi <eksartidzoo> tarkoittaa: tehdä täydelliseksi, valmistaa t. varustaa jhnk.

- 4:5 Sana <euaggelistees> (3x) = evankelista, evankeliumin julistaja. Kyseessä on toisaalta palvelutehtävä ja toisaalta Jumalan antama armoitus tuohon tehtävään.
- 4:7 Verbi <agoonidzomai> ja subst. <agoon> tarkoittavat kilpailua ja taistelua, joten paras käännös lieenee kilvoitella ja kilvoitus, jotka tarkoittavat uskon taistelua ja kilpailua. Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin!
Vrt Ps 147:10, Srn 9:11, Apt 13:25, 20:24, Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.
- 4:10 Tähän nykyiseen maailmaan rakastuminen on herodilaista hapatusta, josta Jeesus varoitti opetuslapsia.
Herodilaiset (3–4x): Mt 22:16, Mk 3:6, 8:15, 12:13.
Jumalan seurakuntaan pyrkivät vaikuttamaan ja tunkeutumaan niin farisealainen, saddukealainen kuin herodilainenkin hapatus läpi historian – ajan ja paikan.
Titus (13x) oli Paavalin läheinen työtoveri.
Dalmatia oli Adrian meren itäpuolella, entisessä Jugoslaviassa, sijainnut vuorimaa, roomalainen hallitoalue.
- 4:11 Luukas, ks. Kol 4:14.
Johannes, toiselta nimeltään Markus (10x: Apt 12:12, 25; 13:5, 13; 15:37, 39; Kol 4:10; 2Tm 4:11; Flm 1:24; 1Pt 5:13) oli Paavalin ja Barnabaan mukana palvelijana ensimmäisellä lähetysmatkalla, mutta palasi sitten Jerusalemiin.
Sittemmin Paavali oli torjunut Markuksen työtoverina ja sen seurauksena riitautunut Barnabaan kanssa, Apt 15:36–41, mutta nyt hän tarvitsee Markusta avukseen. Veljessuhteet ja työtoveruus olivat palanneet ennalleen Jumalan armon

vaikutuksesta ja olosuhteiden pakosta.

Näin Jumala käyttää joskus olosuhteita kasvattaakseen meitä uskonvaelluksessa ja evankeliumin työssä.

4:12 Tykikos (5x): Apt 20:4; Ef 6:21; Kol 4:7; 2Tm 4:12; Tt 3:12.

4:13 Pergamentti oli ohutta nahkaa, jota käytettiin kirjoittamiseen. Paavali tarkoittaa ehkä käyttämätöntä kirjoitusmateriaalia, jotta hän voi kirjoittaa kirjeitä ystävilleen.

4:14 Aleksandros oli mahdollisesti sama kuin jakeessa 1Tm 1:20 mainittu Hymenaioksen eksytyksiin osallistunut mies. Hopeaseppä Demetrioksen ja kupariseppä Aleksandroksen kyvyt ja taidot olivat väärässä käytössä, evankeliumin vastustamisessa, Apt 19:24. Ilmeisesti molempien bisnekset kärsivät evankeliumin leviämisestä kansan keskuuteen. Vanhan liiton aikana metallimiesten taidot olivat tärkeitä ja hyödyllisiä sekä ilmestysmajan että temppelin rakentamisessa.

Nykyäänkin käytännön taitoja tarvitaan monenlaisissa tehtävissä evankeliumin työssä, varsinkin lähetystyössä.

4:16 Älköön sitä luettako heidän syykseen = <mee autois logistheiee> = sm: älköön heille laskettako (jksk).

Kyseessä on verbin <logidzomai> optatiivi.

Optatiivi on hyvin harvinainen verbimuto, joka esiintyy koko UT:ssa n. 68x, ja se viittaa toteuttavissa olevaan toiveeseen tai kohteliaaseen pyyntöön, sivulauseissa pelkkään mahdollisuuteen.

Paavalin ajatus tuon jakeen lopuksi on: eipä tuota kannata mainita, tai: vaan mitäpä tuosta. Samanlainen ajatus hänellä on Fil 1:18. Paavali oli iän myötä oppinut, ettei kannata takertua lillukan varsiin.

Ihmiset, evankeliumin työntekijätkin ovat heikkoja ja erehtyväisiä ihmisiä. Pääasia, että Herran työ menee eteenpäin kaikesta inhimillisestä heikkoudesta huolimatta. Näin näemme, että Paavalikin oli vajavainen, mutta hän kasvoi iän myötä hengellisesti. Nuorempana hän oli ollut niin jyrkkä tässä suhteessa, että asettui kiivauksissaan vastustamaan vanhempaa Herran työntekijää Barnabasta ja erkani hänestä, Apt 15:36–39.

Syynä oli Paavalin äkkijyrkkä suhtautuminen Johannes Markukseen, johon Barnabas suhtautui isällisen armollisesti. Ks myös 1Kr 9:6, Gal 2:9, Kol 4:10, Flm 1:24, 2Tm 4:11. Mutta Paavalikin oppi ajan myötä armollisuutta.

4:17 Pelastuin leijonan kidasta: Paavali tarkoittaa mahdollisesti välttäneensä väkivaltaisen kuoleman.

4:19 Priska (eli Priskilla) ja Akvila olivat aviopari, johon Paavali tutustui Korintissa, Apt 18:2, ja joka sen jälkeen mainitaan usein hänen uskollisina työtovereinaan: Apt 18:2,18,26; Rm 16:3; 1Kr 16:19; 2Tm 4:19. Onesiforos, ks. 2Tm 1:16.

4:20 Erastos ol Paavalin matkatoveri aiemmin, Apt 19:22. Paavali joutui jättämään työtoverinsa Trofimoksen sairastamaan. Ks. Fil 2:27, 1Tm 5:23, 2Kr 4:16.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:
Toinen Timoteukselle, Efesoksen srk:n valitsemalle ensimmäiselle kaitsijalle, kirjoitettu Roomasta, kun Paavali oli toisen kerran asetettu keisari Neron eteen.

Paavalin kirje Titukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoo nuoria työtovereitaan evankeliumintyössä ja seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja toisena Titus Barnabaan, Silaksen ym. ohella. Titus oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä. Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Timoteukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

Kirjeen pääajatuksena on, että kaikkien Kristusta tunnustavien tulee käsittää hyvän vaelluksen ja hyvien töiden tärkeys.

- 1:1 Paavali oli Jumalan palvelija. Muita Herran palvelijoita:
Abraham, 1Ms 26:24,
Mooses, 4Ms 12:7,
Joosua, Jos 24:29,
Samuel, 1Sm 2:11,18, 3:1,
Koores, Esr 1:1s,
Nebukadnessar, Jer 25:9,
Daniel, Dan 6:16,20,
Paavali, Rm 1:1,
Timoteus, Fil 1:1,
Jaakob, Jk 1:1.
Vrt. Rm 6:16–18, tutki!
Jumalan valitut = ne, jotka ovat Kristuksessa.
- 1:2 Ennen ikuisia aikoja = <pro khronoon aioonioon> (3x):
Rm 16:25; 2Tm 1:9; Tt 1:2. Kukapa ymmärtää tämän?
Mehän olemme tässä ajassa.
- 1:3 Kun aika oli tullut (UT 1938) = <kairois idiois> (3x) = sm:
omina aikoinaan, sisältää ajatuksen Jumalan päättämästä ja
valitsemasta ajankohdasta: 1Tm 2:6, 6:15, Tt 1:3.
Jumala on säättänyt ihmiselle ajat ja rajat, 1Ms 6:3, Ps 90:10,
Apt 17:26. Me olemme ajan vankeja. Mutta Jumala on ajan
hallitsija, Ps 90:4, 2Pt 3:8.
Suotta ei Mooses pyytänyt Herralta: Opetä meitä laskemaan
päivämme oikein, että saisimme viisaan sydämen, Ps 90:12.
- 1:4 Poikani = <teknon> (99x) = sm: lapsi. Ks. 2Tm 1:2.
- 1:5 Paavali viittaa käyntiinsä Kreetalla. Se lieene tapahtunut
hänen vapauduttuaan ensimmäisestä vankeudestaan
Roomassa. Ks. Apt 28:30, 1Tm 1:3.
Vanhimmat eli kaitsijat, ks. Apt 28:30.

- 1:9 Kristuksen evankeliumin terve oppi kasvattaa uskovat uskossaan terveiksi, ks. 1Tm 1:10. Tarvittaessa kasvatukseen kuuluu myös nuhtelu, Tt 1:13.
- 1:11 Kurittomat, tyhjänpuhujat ja eksyttäjät – eli Jeesuksen Kristuksen evankeliumille tottelemattomat – eivät saa puhua seurakunnassa. Epäuskon ja kurittomuuden levittäminen ei ole sallittua Jumalan seurakunnassa.
- 1:12 Epimenideksen, 500-luvulla eKr. eläneen runoilijan heksametrisäe. Sanatarkasti:
Kreetalaiset aina pettureita, ilkeitä petoja, laiskoja vatsoja!
Epimenides näyttää vahvistavan Aasafin ajatuksen, Ps 73:4.
- 1:14 Juutalaiset tarut, ks. 1Tm 1:4.
- 2:3 Jakeissa 3–5 annetaan vanhemmille sisarille tärkeä tehtävä, jota ei saa laiminlyödä niin kuin ilmeisesti on länsimaissa tapahtunut. Sen vuoksi onkin nykyään niin paljon avioeroja. Hyvä esikuva kaikille vanhemmille sisarille on Noomi, Rt 3:1–18.
- 2:4 Jotkut väittävät, ettei Raamatussa missään käsketä vaimoja rakastamaan miestänsä. Niin, heitä pitääkin ohjata siihen. Ja parhaita ohjaajia ovat vanhemmat sisaret, jotka elämäkokemuksen myötä ovat oppineet rakastamaan miestänsä ja lapsiaan. Miehillä riittää pelkkä käsky: miehet rakastakaa vaimoanne, Ef 5:25.
- 2:9 Ks. Kol 3:22.
- 2:11 Ihminen voi pelastua vain ja ainoastaan Jumalan armosta, Ef 2:8–9, mitä tarkoitusta varten Jumalan armo on ilmestynytkin Kristuksessa. Pelastuksen Jumala on tarkoittanut kaikille ihmisille.

- 2:12 Uskoon tulon jälkeen Jumalan armo kasvattaa uskovaa. Aivan samoin vastasyntynyt tarvitsee jo alusta alkaen ravintoa, hoitoa, hellyyttä ja rakkautta kasvaakseen ja kehittyäkseen terveeksi ja tasapainoiseksi aikuiseksi.
- 2:14 Jeesus Kristus on lunastanut meidät sekä lain alaisuudesta että kaikesta laittomuudesta.
Ks. Mt 28:20, Apt 21:24, Rm 3:24, Gal 4:4–5, 1Kr 9:19–21.
- 3:3 Tämän oli todennut jo edeltä päin profeetta Jesaja ennustaessaan Messiaan kärsimyksistä, Jes 53:6.
- 3:7 Perillinen, ks. 1Kr 6:9.
- 3:9 Saman kehoituksen Paavali antoi myös Timoteukselle, 2Tm 2:16.
Sukuluettelot, ks. 1Tm 1:4.
Laki tarkoittaa Mooseksen lakia tai yleisemmin koko Vanhaa testamenttia.
- 3:12 Nikopolis, kaupunki Länsi-Kreikassa, oli mahdollisesti Tituksen kirjeen kirjoituspaikka. Se kuului Makedonian hallintoalueeseen.
- 3:13 Monet lainoppineet aikoinaan olivat vastustaneet Jeesusta. Mutta ne, jotka kääntyivät kristiyiksi, niin kuin Zeenas ja Apollos, olivat suureksi hyödyksi evankeliumintyössä, koska he olivat kykeneviä opettaamaan kristityille Jumalan sanaa.
- Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:
Titukselle, kreetalaisten srk:n valitsemalle ensimmäiselle kaitsijalle, kirjoitettu Makedonian Nikopoliista.

Paavalin kirje Filemonille

Paavali kirjoitti kirjeensä Filemonille Roomasta n. v. 61 jKr. Kirjeessä Paavali osoittaa rakkautensa paitsi rikkaaseen Filemoniin ja muihin tämän seurakunnan jäseniin, niin myös Filemonin karanneeseen orjaan Onesimokseen. Näin Paavali osoittaa, että evankeliumi kuuluu kaikille ja että kaikki Jumalan lapset ovat Herran edessä yhtä kallisarvoisia. Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Filemon oli Paavalille rakas työtoveri niin kuin myös Timoteus, Titus, Priskilla ja Akylas, Arkippos, Urbanus, Markus, Aristarkos, Epafroditus, Klemens, Deemas ja Luukas. Aiemmin hänellä olivat olleet läheisinä työtovereina Barnabas ja Silas. Ja monia muita.
Sana <synergos> (13x) = 1. työtoveri, 2. apulainen, auttaja:
Rm 16:3,9,21; 1Kr 3:9; 2Kr 1:24; 8:23; Fil 2:25; 4:3;
Kol 4:11; 1Ts 3:2; Flm 1:1,24; 3Jh 1:8.
Kristuksen Jeesuksen vanki, ks. Flm 1:9.
- 1:2 Apfia ja Arkippos, ks. Kol 4:17.
- 1:4 Filemonin suhteen Paavalilla oli kiitoksen aihetta muistaessaan häntä rukouksissa.
- 1:7 Pyhät, ks. Apt 9:13.
Verbi <anapauoo> (12x) =
1. lopettaa, päättää, keskeyttää, antaa levätä,
2. virkistää, virvoittaa,
3. (med:) levätä,
4. (med:) pysyä levollisena, odottaa rauhassa,
5. (pass:) saada virvoitusta, huojentua:
Mt 11:28; 26:45; Mk 6:31; 14:41; Lk 12:19; 1Kr 16:18;
2Kr 7:13; Flm 1:7,20; 1Pt 4:14; Ilm 6:11; 14:13.
- 1:8 Paavali kasvaneena kristittynä ei halunnut ottaa mitään käskyvaltaa veljeensä nähden vaan mieluummin pyysi. Jumala ei ole kutsunut meitä ”piällysmiehiksi” vaan palvelijoiksi.
- 1:9 Vanha = <prebytees> = vanha/ ikääntynyt mies.
UT:ssa heitä mainitaan nimeltä kaksi, Paavalin lisäksi Sakarias, Lk 1:18.
LXX mainitsee VT:ssa Abrahamin, Eelin, Daavidin ja

muutaman nimeltä mainitsemattoman vanhan miehen.

Vastaava fem. muoto on <presbytis> = vanha nainen, mutta heitä ei Raamatussa mainita nimellä yhtäkään.

Ei Sakariaskaan kutsunut vaimoaan sillä nimellä, vaan totesi hänen edenneen pitkälle päivien määrässä, Lk 1:18.

Paavalilla oli paljon arvonimiä:

- a) apostoli, Apt 14:4,
- b) pakanoiden apostoli, Rm 11:13,
- c) Jumalan palvelija, Tt 1:1,
- d) Jeesuksen Kristuksen palvelija, Rm 1:1,
- e) Kristuksen orja, 1Kr 7:22,
- f) Kristuksen Jeesuksen vanki, Ef 3:1,
- g) yhtä vajavainen kuin muutkin ihmiset, Apt 14:15,
- h) apostoleista vähäisin, 1Kr 15:9,
- i) kaikista pyhistä vähäisin, Ef 3:8,
- j) syntisistä suurin, 1Tm 1:15,
- k) koko maailman villitsijä, Apt 17:6, 2Kr 6:8,
- l) ruttotauti, Apt 24:5,
- m) metelinnostaja, Apt 24:5. <*

Vrt. Paavalin itsetunto, Ef 3:8. Saulus Tarsolaisella oli kova itsetunto, mutta Paavalin itsetunto lujittui Pyhässä Hengessä.

1:10 Nimi Onesimos merkitsee: hyödyllinen.

1:12 Paavali oli todellinen sydänystävä Onesimokselle.

1:16 Meidän tulee rakastaa veljiämme sekä ihmisinä että Herran omina.

1:18 Panna jnk laskuun = <ellogeo/ ellogao> esiintyy vain tässä (akt.) ja Rm 5:18 (med.): mutta syntiä ei lueta, missä lakia ei ole.

1:22 Minun suodaan tulla luoksenne = sm: minut lahjoitetaan teille. Paavali odottaa pääsevänsä vapaaksi ja näkevänsä Filemonin ja muut ystävänsä. Uskovien esirukoukset auttavat häntä.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:
Filemonille, kirjoitettu Roomasta, orja Onesimoksen kautta.

Kirje heprealaisille

Tämän kirjeen kirjoittajasta ei ole varmaa tietoa, mutta on arveltu, että kirjoittaja olisi Paavali, Barnabas, Apollos, Zeenas tai joku muu, joka tunsu hyvin Mooseksen lain ja pystyi kirjoittamaan korkeatasoista kreikkaa.

Toinen ajatus on, että kirje olisi alunperin kirjoitettu hepreaksi tai arameaksi ja sitten Luukas olisi kääntänyt sen kreikaksi. Noh, tällä ei ole itse asiassa väliä, koska Jumala on nähnyt hyväksi syystä tai toisesta jättää kirjoittajan ilmoittamatta.

On turhaa pohtia asioita, joista emme tiedä mitään.

Kirjeen pääaihe on se, että Jeesus Kristus on uuden liiton ylimmäinen pappi ja vanhan liiton päämäärä ja täyttymys.

Kirje osoittaa kuinka uusi liitto on kaikella tapaa parempi kuin vanha liitto, joka ei voi tuoda pelastusta ihmisille, ei juutalaisille eikä pakanoille.

Edelleen kirje antaa vahvan todistuksen uskon voimasta ihmisten elämässä jo vanhan liiton aikana. Ja lopuksi se kehottaa uuden liiton uskovia kiinnittymään yhä lujemmin Kristukseen.

Kirjoittamisajankohta on ennen Jerusalemin temppelin hävitystä. Se selviää itse kirjeestä, Hpr 8:5.

Heprealaiskirje siteeraa Vanhan testamentin kirjoituksia eniten yhdessä Matteuksen evankeliumin ja Roomalaiskirjeen kanssa.

- 1:1 Jumala puhui jo vanhan liiton aikana ihmisille monien profeettojen kautta, ja alkaen Mooseksesta nuo profeetat tallensivat Jumalan sanat VT:iin. Tuo puhe oli profeetallista, esikuvallista ja valmistavaa uutta liittoa varten.
- 1:2 Nyt uudessa liitossa Jumala on puhunut lopullisesti ja täydellisesti Poikansa Jeesuksen Kristuksen kautta.
Sana <kleeronomos> (15x) = perillinen: Mt 21:38; Mk 12:7; Lk 20:14; Rm 4:13,14; 8:17; Gal 3:29; 4:1,7; Tt 3:7; Hpr 1:2; 6:17; 11:7; Jk 2:5.
Tämän sanan lisäksi on sana <sygkleeronomos> (4x) = yhdessä toisten kanssa perivä, kanssaperillinen: Rm 8:17; Ef 3:6; Hpr 11:9; 1Pt 3:7.
- 1:3 Jumala loi alun perin ihmisen omaksi kuvakseen, mieheksi ja naiseksi, 1Ms 1:26–17, siten että meissä on henki, sielu ja ruumis, 1Ts 5:23. Syntiinlankeemus turmeli tuon kuvan.
Jeesus on todellinen Jumalan kuva.
Sana <karakter> (1x) esiintyy vain tässä.
Sen merkitys laajemmin kreikan kielessä on:
1. (kolikkoon lyöty) leima,
2. kopio, kuva,
3. luonteenomainen piirre, päällekirjoitus,
4. ulkoinen olemus, hahmo.
Sanansa voimalla = sm: voimansa sanalla, tai: voimallisella sanallaan.
TK: ansionsa perusteella = sm: itsensä kautta (Bys).
Jeesus on toimittanut puhdistuksen synneistä itsensä kautta ristinkuolemallaan, jossa hän kantoi ihmiskunnan synnit.
- 1:4 Nimi Jeesus tarkoittaa: Herra (jhwh) on pelastus t. Herra (jhwh) pelastaa.

- 1:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Ps 2:5, 2Sm 7:14, 1Ak 17:13. Vrt. Apt 13:33.
- 1:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 32:43, Ps 96:7. Jeesus on esikoinen (= <proototokos> 8x):
- a) Jumalan esikoinen, Hpr 1:6,
 - b) esikoinen ennen kaikkea luomakuntaa, Kol 1:15,
 - c) Marian esikoinen, Lk 2:7,
 - d) kuolleiden esikoinen, Ilm 1:5,
 - e) esikoinen kuolleista nousseiden joukossa, Kol 1:18,
 - f) esikoinen monien veljien joukossa, Rm 8:29.
- 1:7 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 103:4.
- 1:8 Jakeissa 8–9 on lainaus VT:n jakeista, Ps 45:7–8. Näin Pyhä Henki osoittaa, että Jumalan sana käyttää sekä Pojasta että Isästä samaa nimitystä Jumala = hepr. <'elohiim> = kreik. <ho theos>. Isä ja Poika ovat yhtä niin kuin Herra Jeesus sanoi, Jh 10:30, vaikkei ihmisen lihallinen ymmärrys sitä käsittäisikään. Sana <euthytes> (19x+1x) = oikeudenmukaisuus, oikeus.
- 1:9 Hyvänhajuisista aineista valmistettuja voiteita ja öljyjä oli tapana käyttää juhliin ja pitoihin valmistauduttaessa. Vanhan liiton aikana voitelu tapahtui myös kolmen virkaan asettamisen ja siunaamisen yhteydessä (Vrt. Mt 1:1):
- a) ylipapin, 2Ms 28:41,
 - b) kuninkaan, 1Sm 9:16, 16:3,12,
 - c) profeetan, 1Kn 19:15–16.
- 1:10 Jakeissa 10–12 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 102:26–28.
- 1:13 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 110:1.

- 1:14 Uskovaiset ovat Herran palvelijoita eivätkä suinkaan enkelien palvelijoita tai palvojia.
- 2:1 Se, mitä olemme kuulleet = evankeliumi.
- 2:2 Enkelien kautta puhuttu sana = vanhan liiton laki, Gal 3:19.
- 2:6 Jakeissa 6–8 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 8:5–7.
Ilmaus Ihmisen Poika (LLL) voidaan kääntää myös: ihmisen poika (UT 1938), mutta kun jatkossa puhutaan Jeesuksesta, on edellinen vaihtoehto tähän tekstiyhteyteen sopivampi.
- 2:9 Se että Jeesus kuoli kaikkien puolesta, tapahtui Jumalan armosta, Ef 2:8.
- 2:10 Jeesus Kristus on pelastuksemme päämies. Hän on avannut meille pelastuksen oven ja hän johdattaa omansa lopulliseen, täydelliseen pelastukseen.
Täydellisyyteen kuuluu laupeus ja uskollisuus Jumalalle, Hpr 2:17.
- 2:11 Hän, joka pyhittää = Kristus.
Ne, jotka pyhitetään = Herran omat. Pyhittäminen merkitsee, että heidät erotetaan synnistä ja maailmasta ja vihitään palvelemaan Jumalaa.
- 2:12 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 22:23.
- 2:13 Tässä on suora lainaus jakeista Jes 8:17, 12:2, 2Sm 22:3, ja Jes 8:18.
- 2:14 Jumalan Poika tuli todelliseksi ihmiseksi, ihmissuvun jäseneksi, täyttääkseen ihmisenä Jumalan lain ja murtaakseen Saatanan vallan.
- 2:15 Kuolema ja kuoleman pelko tulivat ihmisten osaksi syntiinlankeemuksen seurauksena, ja ne orjuuttavat ihmistä.

2:16 Abrahamin siemen on Kristus, Gal 3:16, ja ne, jotka uskovat häneen, ovat Abrahamin lapsia eli todellisia jälkeläisiä, Gal 3:7–9.

2:17 Sana <arkhiereus> (122x) =

1. ylipappi, Hpr 5:1, 7:27,28, 8:3, 9:7,25; 13:11,
2. Ylimmäinen pappi (Jeesus): Hpr 2:17; 3:1; 4:14,15; 5:5,10; 6:20; 7:26,28; 8:1; 9:11.

Vanhassa liitossa pappi oli välittäjä Jumalan ja ihmisten välillä. Syntisellä ihmisellä ei ole suoraa pääsyä Jumalan luo. Mutta Jumala oli järjestänyt vanhassa liitossa uhripalvelun, jonka kautta ihminen pääsi Jumalan yhteyteen. Erityisen tärkeä oli suuri sovintopäivä, 3Ms 16. Silloin ylipappi palveli yksin, ja sovintopäivän uhri koski koko kansaa. Heprealaiskirje osoittaa, että VT:n säädökset papinvirasta ja uhreista ovat profeetallisia esikuvia ja viittaavat Kristukseen. Uudessa liitossa Kristus on ainoa ylimmäinen pappi ja hänen uhrinsa on uhrattu kertakaikkisesti ja kaikkien edestä.

2:18 Herra Jeesus tietää ja tuntee kaikki meidän kiusauksemme ja vaikeutemme elämässämme ja hän voi auttaa meitä itse kutakin, Hpr 4:15.

Herra ei kiusaa ketään, Jk 1:13–14, vaan hän auttaa kiusattuja, 1Kr 10:13.

3:1 Sana <kleesis> (11x) = 1. kutsuminen, kutsu, kutsumus,
2. asema, sääty: Rm 11:29; 1Kr 1:26; 7:20; Ef 1:18; 4:1, 4;
Fil 3:14; 2Ts 1:11; 2Tm 1:9; Hpr 3:1; 2Pt 1:10.

Sana <metokhos> (6x) = 1. osallinen,

2. toveri, saman ammatin harjoittaja,
3. kumppani: Lk 5:7; Hpr 1:9; 3:1,14; 6:4; 12:8.

Uskovaiset ovat osallisia Kristuksesta, Pyhästä Hengestä,

taivaallisesta kutsumuksesta, veljesyhteydestä, työtoveruudesta, mutta myös kurituksesta. LXX (6x): käyttää tätä sanaa ilmaisemaan: Joonatanin veljesyhteyttä Daavidiin, 1Sm 20:30, Herran omien ystävyyttä, Ps 119:63 (LXX 118:63), kahden ihmisen välistä suhdetta, Srn 4:10, ja Efraimin osallisuutta eli liittoa epäjumalien kuvien kanssa, Hos 4:17.

Sana <homologia> (6x) = tunnustus, sm: yhteinen, yhtäläinen, yhdenmukainen puhe: 2Kr 9:13; 1Tm 6:12–13; Hpr 3:1; 4:14; 10:23.

Tämän maailman henki vastustaa jopa tunnustuksellista uskonnon opetusta kouluissa, koska se ei siedä Jeesus-nimeä.

Jeesusta sanotaan apostoliksi (lähettilääksi), koska Jumala on lähettänyt hänet. Ks. Jh 3:34, 5:36.

Jeesus on ylimmäinen pappi, koska hän edustaa meitä Jumalan edessä.

3:2 Tämä on suora viittaus jakeeseen 4Ms 12:6, jossa Herra itse todistaa palvelijastaan Mooseksesta, kun tämän oma veli Aaron ja sisar Mirjam parjasivat Moosesta.

Keppihevosenä parjaukseen oli Mooseksen vaimo, joka oli kuusilainen eikä siis israelilainen. Todellinen syy oli kateus Moosesta kohtaan, 4Ms 12:2.

Onneksi Mooses oli hyvin nöyrä (ja samalla ahdistettu) ihminen, 4Ms 12:3.

Tämä on samalla esikuva Herrastamme Jeesuksesta, joka hyväksyi ja hyväksyy seurakuntaansa (= Kristuksen morsian) myös pakanoita eikä ainoastaan juutalaisia.

- 3:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 4Ms 12:7.
Ks. jae Hpr 3:2.
- 3:6 Vanhassa liitossa Jumalan huone oli pyhäkkö, joka on esikuva uuden liiton Jumalan huoneesta, Kristuksen seurakunnasta, 1Kr 3:16, Ef 2:19–22.
- 3:7 Jakeissa 7–11 on suora lainaus jakeista Ps 94:7–11.
Ilmaus: tänä päivänä, esiintyy Raamatussa useita kertoja, ja joissakin tapauksissa hyvin voimakkaasti painotettuna, esim. Lk 23:43.
Tutki tarkemmin!
- 3:8 Sm: katkeroituksessa. Sana viittaa nimeen Maara, joka merkitsee: katkera.
Ks. 2Ms 15:23.
- 3:10 Verbi <prosokhthidzoo> (2x) = vihostua: Hpr 3:10,17.
- 3:11 Egyptistä lähteneen Israelin kansan vanha sukupolvi, joka ei päässyt luvattuun maahan vaan kuoli matkalla autiomaassa, on esikuva uskovaisen vanhasta ihmisestä, joka ei peri Jumalan valtakuntaa vaan se nujerretaan tässä ajassa.
Sen sijaan Israelin nuori sukupolvi pääsi perille Joosuan johdolla, ja niin meidänkin uusi luomuksemme perii taivasten valtakunnan Jeesuksen johdolla.
Lepo, ks. Hpr 4:1.
- 3:12 Pahinta, mitä uskova voi tehdä elämässään, on luopua elävästä Jumalasta. Se ei tapahdu hetkessä vaan, jos hän synnin pettämänä paatuu, Hpr 3:13.
- 3:15 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Ps 95:7–8.

- 3:17 Epäuskon takia eivät ne, jotka lähtivät Egyptistä, päässeet perille luvattuun maahan, 4Ms 14:21s.
- 4:1 Sana <katapausis> (9x+9x) = 1. leposija, Apt 7:49, 2. lepo, Hpr 3:11,18; 4:1,3,5,10,11.
Vanhan liiton aikana lepo tarkoitti Israelin pääsyä luvattuun maahan Joosuan johdolla autiomaavaelluksen jälkeen. Se on esikuvallista siitä, että Herran kansa pääsee perille Jumalan valtakuntaan, jonka ilmestyttyä taistelu syntiä ja sen voimia vastaan päättyy. Vrt. Hpr 4:8–11.
- 4:2 Israelin kansan historia on esikuvallista Jumalan seurakunnalle, ks. 1Kr 10:6.
Sana tuli lihaksi ainoastaan Jeesuksessa Kristuksessa.
Kun Jumalan sana pääsee sulautumaan uskossa kristityn sydämeen, vaikuttaa se hengellistä kasvua ja niin ollen lihallisen mielen kuoleutumista.
Kristityn kohdalla vanhan ihmisen eli lihan paikka on risti, Rm 6:6, Gal 5:24, 6:14.
- 4:3 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 95:11.
- 4:4 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 2:2.
- 4:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 95:11.
- 4:7 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 95:7.
Tänä päivänä: ilmaus on hyvin voimakkaasti painotettu.
Ks. Lk 23:43, Hpr 3:7.
- 4:8 Jumalan lupaus toteutui ensimmäisen kerran Joosuan johdattaessa Israelin kansan Kanaanin maahan, mutta varsinaisesti lupaus viittaa kaukaisempaan aikaan, tulevaisuuteen, jolloin sen täysi toteutuminen tapahtuu, kun Herra Jeesus ilmestyy omilleen, 1T 4:13s.

- 4:12 Ilmaus <logos (tou) theou> (37x) = Jumalan sana.
Jumalan sana on kaikkein paras läpivalaisulaite, sillä se tunkee lävitse ja erottaa jopa sielun ja hengen, ja niin ollen myös ihmisen perimmäiset ajatukset ja tekojen todelliset vaikuttimet.
Vrt. Snl 5:4, jossa vääränlainen kaksiteräinen miekka viiltää synnin haavoja.
- 4:13 Tähän sopii vertaus geometriasta:
Kaksiulotteisessa maailmassa ympyrän ulkopuolelta katsottuna ympyrän kehästä voidaan nähdä alle puolet eli 50% eikä sisäpuolta ollenkaan.
Mutta kolmannesta ulottuvuudesta katsottuna voidaan nähdä koko ympyrän kehä sekä myös sisäpuoli kokonaisuudessaan.
Jos nyt fyysisessä maailmassa joku katsoisi meitä neljännestä ulottuvuudesta käsin, hän näkisi meidän kokonaan sisuskaluineen kaikkineen. Ja tämä siis pelkästään fyysisessä maailmassa.
Kuinka paljon ihmeellisempi onkaan sitten Hengen maailma, jossa Jumala näkee meidät todellakin sisimpiä ajatuksiamme myöten.
- 4:15 Herra Jeesus tietää ja tuntee meidän heikkoutemme ja hän voi auttaa meitä, koska häntä kiusattiin kaikin tavoin, Rm 8:26, Hpr 2:18.
Verbi <sympatheoo> (2x) = 1. kärsiä yhdessä toisen kanssa, 2. osallistua toisen kärsimykseen, sääliä, tuntea sympatiaa toista kohtaan: Hpr 4:15, 10:34.
Vrt. sana <sympathees> (1x) = myötätuntoinen, empaattinen: 1Pt 3:8.

- 4:16 Nyt on armon evankeliumin aika. Jumalan kansa saa käydä armon valtaistuimen eteen. Sinne kutsutaan kaikkia muitakin. Tuomioistuimet tulevat myöhemmin Jumalan säättämänä aikana.
- 5:4 Aaron oli Mooseksen vanhempi veli ja Israelin ensimmäinen ylipappi. Hänen jälkeensä ylipapit olivat Aaronin jälkeläisiä suoraan alenevassa polvessa.
Meidän Ylimmäinen pappimme Jeesus ei ole Aaronin jälkeläinen vaan hän on uuden liiton pappi Melkisedekin järjestyksen mukaan, Hpr 5:5–10, 7:11–17, ja syntyisin Juudan heimosta.
- 5:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 2:7.
- 5:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 110:4.
Melkisedek, ks. Hpr 7:1.
- 5:11 Sana <noothros> (2x) = hidas, veltto, haluton, laiska, Hpr 5:11, 6:12, sekä LXX:ssa Snl 22:29.
- 5:12 Maito, ks. 1Kr 2:6, 3:2, 1Pt 2:2.
- 6:1 Kristuksen opin alkeet ovat ne asiat, jotka opetetaan vastakääntyneille seurakunnan jäsenille. Ne pitää omaksua eikä suinkaan kiertää niitä.
Kuolleet teot ovat tekoja, joiden tekijät eivät ole uskon kuuliaisuudessa elävässä yhteydessä Jumalaan, Hpr 9:14.
Vrt. uskon kuuliaisuuden teot, Ef 2:10, Jk 2:17,26.
- 6:2 Kasteet viitannevat Johanneksen kasteeseen, evankeliumin kasteeseen ja Pyhän Hengen kasteeseen, Lk 3:3,16, Mt 28:19, Apt 2:38, 18:25, 19:3s.
Kätten päällepanemista käytettiin Jumalan srk:ssa eri yhteyksissä, Apt 8:17, 19:6, 1Tm 4:14, 2Tm 1:6.

- 6:4 Vrt. Hpr 10:26, 1Jh 5:16, Mk 3:28–30.
Päässeet valoon = tulleet tuntemaan evankeliumin valon, ks.
Ef 5:14, Hpr 10:32.
Taivaallinen lahja = uusi elämä Kristuksessa.
- 6:10 Sana <adikos> (12x) = väärämielinen,
epäoikeudenmukainen, epärehellinen, on vastakohta sanalle
<dikaioς> (79x) = vanhurskas.
Jumala ei ole väärämielinen vaan vanhurskas, Rm 3:23–26.
Bys: työnne ja vaivannäköne rakkaudessa.
- 6:13 Jumala määritteli itsensä itsellään, 2Ms 3:14, ja vannoi
itsensä kautta, koska hän on Jumala. Ei ole ketään
suurempaa.
- 6:14 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 22:17.
- 6:15 Uskonvaellus vaatii kärsivällisyyttä. Kaikki minulle heti,
tässä ja nyt, on ihmisen lihallisen mielen vaatimus.
Varsinkin lapsuudessa ja nuoruudessa. Mutta kärsivällisyys
eli pitkämielisyys on Hengen hedelmä, Gal 5:22, jota Jumala
tahtoo lapsissaan kasvattaa, Lk 8:15.
Kasvatuskeinoina ovat esim. ahdistukset, Rm 5:3, ja
koetukset, Jk 1:3.
- 6:18 Nämä kaksi muuttumatonta asiaa ovat Jumalan lupaus ja
vala Abrahamille, Hpr 6:13.
Jumalan lupaukset Abrahamille ovat runsas siunaus ja runsas
lisääntyminen, Hpr 6:14. Nämä ovat toteutuneet Jumalan
seurakunnan keskuudessa ja toteutuvat yhä edelleen loppuun
asti, Gal 3:16,7.
- 6:19 Esirippu erotti pyhäkössä pyhän ja kaikkeinpyhimmän
toisistaan. Pyhäkkö on taivaallisten esikuva, Hpr 8:5.

Jeesus poisti ristinkuolemallaan esiripun seurakunnan ja Jumalan valtakunnan väliltä, Mt 27:51, Lk 23:45. Hän on mennyt taivaalliseen kaikkeinpyhimpään ja avannut meille tien Jumalan luo. Tähän perustuu iankaikkisen elämän toivo.

6:20 Jeesus on meidän ylimmäinen pappimme, ei Mooseksen lain mukaan vaan Melkisedekin järjestyksen mukaan. Niinpä Herran kansa ei ole Mooseksen lain alainen vaan Kristuksen armon evankeliumin alainen.

7:1 Jakeissa 1–2 on suora lainaus VT:n jakeista 1Ms 14:17–20. Melkisedek (10x) = hepr. <malki-tsedeq> (2x) = sm: vanhurskauden kuningas.

Hän oli Saalemin (Jerusalemin) kuningas ja Korkeimman Jumalan pappi: 1Ms 14:18; Ps 109:4; Hpr 5:6,10; 6:20; 7:1,10,11,15,17, ja samalla esikuva Messiaasta.

Melkisedek siunasi Abrahamin, hän on siis ylempi kuin Abraham ja tämän jälkeläinen Leevi, Hpr 7:7. Israelin papit ja heidän avustajansa kuuluivat Leevin heimoon.

7:2 Abraham antoi kymmenykset (35x+10x) kaikesta, ja nimenomaan parhaasta saaliistaan, ennen Mooseksen lakia oman sydämensä halusta: 1Ms 14:20; 28:22; 3Ms 27:30–32; 4Ms 18:21–28; 5Ms 12:6,11,17; 14:22–28; 26:12; 1Sm 8:15,17; 2Ak 31:5,6,12; Neh 10:37,38; 12:44; 13:12; Am 4:4; Mal 3:8,10; Mt 23:23; Lk 11:42; 18:12; Hpr 7:2–9. Uuden liiton uskovat eivät ole Mooseksen lain alaisia kymmenystenkään suhteen, vaan antavat omista varoistaan oman sydämensä halusta menestymisensä mukaan, sillä iloista antajaa Jumala rakastaa, 1Kr 16:2, 2Kr 9:7.

7:4 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 14:20.

- 7:7 Hepr. verbillä <beereekh> ja kreik. verbillä <eulogeo> on molemmilla kaksi periaatteellista merkitystä:
1. siunata (Jumala siunaa ihmistä),
2. kiittää, ylistää (ihminen kiittää ja ylistää Herraa).
Niinpä käännöksissä tulee olla, että Herra siunaa omiaan, ja Herran omat ylistävät Herraa.
Mutta ei voida kääntää toisin päin.
- 7:11 Leeviläinen pappeus oli epätäydellinen ja vain rajoitetuksi ajaksi asetettu, Hpr 7:15–19. Se on esikuva uuden liiton pappeudesta: meidän ylimmäinen pappimme on Jeesus Kristus ja kaikki hänen omansa – niin miehet kuin naiset – ovat pappeja, 1Pt 2:9–10, Ilm 1:5–6, 5:10, 20:6.
- 7:12 Vanha liitto ja siihen kuulunut Mooseksen laki oli voimassa Jeesuksen Kristuksen uhrikuolemaan asti. Silloin tuli voimaan uusi liitto ja tapahtui myös lain muutos. Emme enää ole Mooseksen lain alaisia vaan olemme Kristuksen laissa, 1Kr 9:19–22. Tutki tarkemmin!
- 7:14 Jeesuksen sukuluettelot: Mt 1:1–17, Lk 3:23–38.
- 7:16 Maallisen lain käskyn mukaan = sm: lihallisen käskyn lain mukaan.
Sana <sarkinos> (4x) = 1. lihaa oleva, liha-, 2Kr 3:3,
2. lihallinen, lihan t. maailman valtapiiriin kuuluva,
Rm 7:14, 1Kr 3:1, Hpr 7:16.
- 7:17 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 110:4.
Bys: Hän todistaa.
Melkisedekin pappeus on esikuva Jeesuksen ylimmäisestä pappeudesta: se on ikuinen ja katoamaton. Jeesus ei ole perinyt virkaansa keneltäkään eikä hänellä ole seuraajaa, viran perijää, Hpr 7:16,24.

- 7:19 Uuden liiton uskovilla moni asia on parempi kuin vanhassa liitossa tai maailmassa:
- a) toivo, Hpr 7:19,
 - b) liitto, Hpr 7:22, 8:6,
 - c) ylimmäisen papin virka, Hpr 8:6,
 - c) lupaukset, Hpr 8:6,
 - d) uhri, Hpr 9:23, 12:24, 11:4 (esikuva)
 - e) omaisuus, Hpr 10:34,
 - f) isänmaa, Hpr 11:13–16, 12:28,
 - g) ylösnousemus, Hpr 11:35,
 - h) iankakkisuus, Hpr 11:39–40, 12:22–24.
- Tutki tarkemmin koko UT:sta ja myös VT:sta.
- 7:21 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 110:4.
- 7:22 Jeesus on uuden liiton takaaja, ja niinpä hän sai kokea vanhan liiton ennustusten käyvän toteen omalla kohdallaan meidän puolestamme.
- Esim: Mt 27:35, Ps 22:19. Näin tunnustetaan myös Daavid profeetaksi.
- Tämän ennusti omalla tavallaan kuningas Salomo, Snl 20:16, 22:26–27, 27:13.
- 7:25 Meillä on aina kaksi puolustajaa ja kaksi esirukoilijaa:
- Pyhä Henki, Jh 14:16–17, Rm 8:26,
- Jeesus Kristus, Hpr 7:25, 1Jh 2:1.
- 7:26 Emme tiedä, kuinka paljon on taivaita ja taivasten taivaita, mutta Jeesus on niiden kaikkien yläpuolella: 5Ms 10:14; 1Kn 8:27; 2Ak 2:6; 6:18; Neh 9:6; Ps 68:33; 148:4.
- 7:28 Herra antoi tästä lupauksen meille tuntemattoman, nimettömän Jumalan miehen kautta, 1Sm 2:35.

- 8:1 Sana <kefalaion> (2x) =
1. pääasia, pääkohta, asian ydin, Hpr 8:1,
2. pääoma, omaisuus, suuri rahamäärä: Apt 22:28.
Monet valittavat sitä, mitä meiltä puuttuu, mitä meillä ei ole.
Mutta Jumalan seurakunta voi sanoa tärkeimmistä asioista:
meillä on! Esim:
- rauha Jumalan kanssa, Rm 5:1,
- erilaisia armolahjoja, Rm 12:6,
- suuri ylimmäinen pappi, Hpr 4:14, 8:1.
Tutki tarkemmin!
- 8:2 Taivaassa on pyhäkön oikea malli, ja israelilaisten pyhäkkö
oli sen kuva, Hpr 8:5.
- 8:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 25:40.
Tämä osoittaa, että Jerusalemin temppeli oli vielä pystyssä,
kun heprealaiskirje on kirjoitettu.
- 8:6 Heprealaiskirjeen avainsana on: parempi, ks. Hpr 7:19.
Vanha liitto oli hyvä, koska se oli Jumalan asettama, mutta
nyt se on tehnyt tehtävänsä ja sen tilalle on tullut uusi,
parempi liitto, joka on täydellinen.
Vanha liitto oli väliaikainen, ja jo profeetat puhuivat uudesta
liitosta, Jer 31:31–33. Tutki!
- 8:7 Ensimmäinen liitto = <hee prootee diatheekee> (Hpr 9:15)
on vanha liitto = <hee palaiee diatheekee>, joka ilmaus
esiintyy ainoastaan 2Kr 3:14.
Ensimmäinen liitto ei ollut moitteeton, koska Israelin kansa
ei pitänyt sitä vaan rikkoi sitä vastaan jatkuvasti.
Uusi liitto onkin Isän ja Pojan välinen liitto, sitä eivät muut
pysty rikkomaan tai tekemään tyhjäksi, mutta me saamme

olla osallisia siitä liitosta Kristuksen ansion tähden.

Ensimmäinen liitto: Hpr 8:7,13; 9:1,15,18.

8:8 Jakeissa 8–12 on suora lainaus VT:n jakeesta Jer 31:31–34.

8:11 Lähimmäistään, on joissakin kreik. teksteissä: kansalaistaan.

9:1 Bys: ensimmäiselläkin majalla.

9:4 Kultainen suitsutus alttari oli pyhässä, esiripun edessä, mutta se luetaan tässä kuuluvaksi kaikkeinpyhimpään, koska suitsutuksen savun tuli nousta sinne Herran kasvojen eteen, 2Ms 30:6–8. Suitsutusalttarilla suitsuke oli sytytettävä joka päivä, siksi sen oli oltavat esiripun edessä.

Juutalaisen perimätiedon kokoelman, Mišnan, mukaan ylipappi toi suitsutusalttarin kerran vuodessa, suurena sovituspäivänä, kaikkeinpyhimpään.

9:5 Kerubit, ks. 2Ms 25:22.

Armoistuin, ks. Rm 3:25.

9:7 Suurena sovituspäivänä ylipappi meni kaikkeinpyhimpään, ks. 3Ms 16.

9:12 Lunastus, ks. Rm 3:24.

Rabbiinisista kirjoituksista on havaittu maininta, että tällöin temppelissä suoritettavat vanhan liiton uhrin menettivät voimansa (Risto Santala: Kristinuskon juuret II, s. 224).

9:13 Ulkonaiseen puhtauteen = sm: lihan puhtauteen.

Tarkoittaa jumalanpalvelusmenoissa tarvittavaa ulkonaista puhtautta, Mk 7:2.

9:14 Kuolleet teot, ks. Hpr 6:1.

Monet ihmiset ollessaan herätyksessä ja tullessaan synnintuntoon tuntevat, että heidän sisimmässään jo palavat

helvetin tuomion tulet, mutta Kristuksen veri sammuttaa sellaisetkin ihmisen sydäimestä, ja tilalle tulee Jumalan rauha.

- 9:16 Sana <diatheekee> (33x) = 1. liitto, Mt 26:28, Hpr 7:22, 2. jälkisäädös, testamentti, Gal 3:15–17, Hpr 9:16–17.
- 9:20 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Ms 24:8.
- 9:22 Joissakin kulttuureissa on käytössä ns. verikosto, joka aiheuttaa vain uutta väkivaltaa, 1Ms 9:6. Niinpä kaikki muu veri tahraa ihmisen sydämen, vain Jeesuksen Kristuksen veri puhdistaa synnistä ja tuo sovituksen Jumalan edessä.
- 9:26 Maailman aikojen lopulla, ts. kun kaikki vanhan liiton aikaiset valmistelut oli tehty ja aika oli täyttynyt, Gal 4:4.
- 9:27 Tässä ajassa meille kaikille on määrätty kuolemantuomio. Kuoleman jälkeen tulee iankaikkinen tuomio joko:
- Kristuksen tuomioistuimen edessä, 2Kr 5:10, Rm 8:1,
- kansojen tuomiolla, Mt 25:31–46, tai
- valkoisen valtaistuimen edessä, Ilm 20:11–15.
- 9:28 Jeesus Kristus ilmestyy toisen kerran omilleen, eli niille, jotka odottavat häntä, Apt 1:10, Fil 3:20, 1Ts 4:13s.
- 10:1 Laissa on vain varjo evankeliumista, samoin vanhassa liitossa uudesta liitosta ja Vanhassa testamentissa Uudesta testamentista. Kaikissa noissa vanhoissa asioissa voidaan nähdä piirteitä ja enteitä uudesta, mutta vasta uudessa liitossa on asioiden todellinen olemus. Ks. 1Ak 4:22.
- 10:5 Jakeissa 5–9 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 40:7–9. Kyseessä on ennustus Messiaasta ja hänen mielenlaadustaan: Sinun tahtosi, Jumalani, minä teen mielelläni.

- 10:9 Vanha liitto ei ollut moitteeton, koska liiton toinen osapuoli eli Israelin kansa ei pitänyt liittoa vaan rikkoi sitä monin tavoin. Jeesus poisti tuon liiton ja toi uuden liiton, kun toteutti täydellisesti Jumalan tahdon.
- 10:11 Vanhan liiton uhrien varsinaisena tarkoituksena oli peittää synnit. Sovitusta tarkoittava VT:n hepr. sana <kaapar> merkitsi alun perin peittämistä. Nuo uhrit eivät voineet koskaan poistaa syntejä. Ainoastaan Kristuksen uhrikuolema voi poistaa synnit, ts. antaa ne lopullisesti anteeksi. VT:n uhrit olivat esikuvia Kristuksen uhrikuolemasta, siksi niillä oli vain väliaikainen, epätäydellinen luonne.
- 10:16 Jakeissa 16–17 on suora lainaus VT:n jakeista Jer 31:33–34.
- 10:19 Pääsy kaikkeinpyhimpään = pääsy Jumalan luo.
Rohkeus, ks. Ef 3:12, Hpr 4:16, 3:6, 10:35, 1Jh 3:21, 5:14.
- 10:20 Jeesus on tie, totuus ja elämä, Jh 14:6. Tästä uudesta ja elävästä tiestä ennusti jo aikoinaan profeetta Jesaja, Jes 30:21, 35:8.
- 10:22 Jumalan Sana kehottaa ihmistä käymään esiin, eikä pakenemaan ja piiloutumaan niin kuin ensimmäinen ihmispari teki syntiinlankeemuksen jälkeen, 1Ms 3:8–10.
- 10:24 Verbi <katanoeeo> (14x) = 1. huomata, havaita,
2. katsella, tarkkailla, tehdä havaintoja,
3. kiinnittää huomionsa/ mielensä jhnk: Mt 7:3; Lk 6:41; 12:24, 27; 20:23; Apt 7:31,32; 11:6; 27:39; Rm 4:19; Hpr 3:1; 10:24; Jk 1:23,24.
Jakeessa Hpr 3:1 verbi on imperatiivissa (käskymuoto), tässä jakeessa konjunktiiivissa (kehottava muoto).
Uskonelämään kuuluu huolehtiminen toisistamme, samoin

toistemme rohkaiseminen.

Meidät on luotu niitä hyviä tekoja varten, jotka Jumala on jo edeltä valmistanut, Ef 2:10.

10:25 Tuo päivä = se päivä, jolloin Kristus palaa kunnianssaan.

10:26 Tässä on kyse vakavammasta asiasta kuin yksittäisestä lankeemuksesta, Gal 6:1. On kyse Kristuksesta luopumisesta, jolloin ihminen pilkkaa Kristusta ja hänen uhriaan, Hpr 6:4, Mt 12:31.

10:28 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 17:6.

10:30 Tässä on suora lainaus jakeista 5Ms 32:25,36, Ps 134:14.
Herra tuomitsee kansansa. Tuomio voi olla:
a) negatiivinen: synnille se on rangaistus,
b) positiivinen: uskon kuuliaisuudelle se on pelastus.

10:32 Päässeet valoon = tulleet tuntemaan evankeliumin valon, ks. Ef 5:14, Hpr 6:4.

10:34 Bys: yhdessä minun kahleitteni kanssa.
Roomalaisen oikeuden mukaan eräistä rikoksista tuomittiin omaisuuden menetykseen. Kirjeen lukijat olivat uskonsa tähden kärsineet tällaisia tuomioita.

10:37 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 26:20, Hab 2:3.

10:38 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hab 2:4.

11:1 Korostaakseen edellisen luvun lopussa olevaa kehotusta, Hpr 10:32–39, kirjoittaja esittää joukon vanhan liiton uskon sankareita kristityille esimerkeiksi.
Tämä luku onkin oikea uskon luku UT:ssa.
Se osoittaa, että uskoon liittyy ja sisältyy monenlaisia asioita, mm. seuraavat 40:

(1) luja luottamus

(2) toivo

(3) varmuus.

Varmuus = <elegkhos> (1x) = sm: todeksi osoittaminen.

Esiintyy UT:ssa vain tässä.

11:2 (4) Hengen todistus.

11:3 (5) ymmärrys.

Joissakin kreik. teksteissä on lisäys: nähneet ja vakuuttuneet.

11:4 (6) uhri

(7) vanhurskaus

(8) puhe kuoleman jälkeenkin.

Tästä eteen päin luetellaan joukko uskon sankareita, mutta heitä on toki Raamatussa paljon enemmän.

Esim: 2Sm 17:27. Tutki!

Lisäksi on suuri joukko nimettömiä, tuntemattomiksi jääneitä uskon sankareita: 2Kn 5:2. Tutki!

Uskonelämällä on kolme vaikutusalaa:

a) uskon vaikutus tässä ajassa uskovan eläessä ihmisten keskuudessa,

b) uskon vaikutus muihin ihmisiin tässä ajassa uskovan kuoltua,

c) uskon muuttuminen näkemiseksi iankaikkisuudessa.

11:5 (9) ylöstempaaminen

(10) kelvollisuus Jumalalle.

11:6 (11) palkinto

(12) Herran etsiminen.

Uskon synnyttää ihmisen sydämessä Pyhä Henki, kun hän kutsuu ja vetää ihmistä Jeesuksen luo.

11:7 (13) toiminta pyhässä pelossa
(14) tuomio.

11:8 (15) kuuliaisuus
(16) perintö.

11:9 (17) muukalaisuus
(18) jatkuvuus.

11:10 (19) odotus.
Kaupunki viittaa taivaalliseen kaupunkiin, uuteen
Jerusalemiin, Hpr 11:16, Ilm 3:12, 21:1–2.

11:11 (20) voima
(21) hedelmällisyys.

Tässä jakeessa sanotaan varsin jännästi sm: Uskolla sai itse
hedelmätön Saarakin voimaa suvun perustamiseen...

Hedelmätön = <steiros, steira> (17x): 1Ms 11:30; 25:21;
29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14; Tm 13:2–3; 1Sm 2:5;

Ps 112:9; Job 24:21; Isa. 54:1; Lk 1:7, 36; 23:29; Gal 4:27;
Hpr 11:11.

Hedelmättömyys on ollut ongelma läpi ihmiskunnan
historian. Hengellisessä mielessä ongelma on vielä pahempi.

Suku = <sperma> = sm: siemen. Abrahamin siemen on
Messias, jota ennustus tarkoittaa, Gal 3:16.

11:12 (22) lisääntyminen.

11:13 (23) kuolema.

11:16 (24) parempi, taivaallinen isänmaa, yhdyskunta, Fil 3:20.
Jumalan kansan isänmaa ei ole tässä maailmassa vaan meillä
on parempi isänmaa, taivaallinen koti, Jumalan valtakunta.

11:17 (25) koetukset.

- 11:18 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 21:12.
Jälkeläiset = kreik. <sperma> (43x) = hepr. <zera'> = sm:
siemen. Abrahamin, Iisakin, Jaakobin ja Daavidin siemen on
Messias, jota ennustus tarkoittaa, Gal 3:16.
- 11:19 (26) hengellinen päättelykyky eli hengellinen logiikka,
2Kr 3:5, Fil 4:8. Vrt Apt 27:24–26.
(27) ylösnousemus.
Iisak oli vertauskuvana ja esikuvana Kristuksen
ylösnousemuksesta kuolleista. Ks. 1Kr 10:6.
- 11:20 (28) siunaus
(29) tulevaisuus.
- 11:21 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 47:31.
Siunatessaan Joosefin pojat Manassen, joka oli esikoinen, ja
Efraimin Jaakob laittoi kätensä ristikkäin. Oikea käsi tuli
Efraimin päälle ja vasen Manassen päälle.
Näin esikoissiunaus tuli Efraimille, 1Ms 48:1–20.
Tämä on samalla vertauskuva luonnollisesta Israelista ja
hengellisestä Jumalan Israelista, jolle tulee esikoissiunaus
ristin kautta.
- 11:22 (30) Jumalan lupausten toteutuminen.
- 11:23 (31) lasten suojelu.
- 11:24 (32) kieltäytyminen.
- 11:25 (33) Jumalan tahdon mukainen kärsimys on paljon
tärkeämpi ja suurempi asia kuin synnin tuoma hetkellinen
nautinto.
Sana <proskairos> (4x) = hetkellinen, lyhytaikainen:
Mt 13:21, Mk 4:17, 2Kr 4:18, Hpr 11:25.
Sana <apolausis> (2x) = nautinto, nauttiminen: 1Tm 6:17,

Hpr 11:25.

Synti antaa vain hetkellisen nautinnon, mutta kun luotamme Jumalaan, hän antaa meille kaikkea runsaasti nautittavaksemme, 1Tm 4:3, 6:17.

11:26 (34) Kristuksen pilkka on paljon tärkeämpi ja suurempi asia kuin Egyptin, joka on esikuva tästä maailmasta, aarteet.

11:27 (35) hengellinen näkökyky → pelko pois.
Ensimmäisellä kerralla Mooses joutui peläten pakenemaan Egyptistä, kun oli tappanut egyptiläisen miehen, 2Ms 2:15, mutta toisella kerralla hän lähti Jumalan valtuuttamana kansan johtajana pelkäämättä faraota ja tämän sotajoukkoja, 2Ms 12:31s. Farao pikemminkin pelkäsi Moosesta.

11:28 (36) esikuva: pääsiäinen → kuolema väistyi.

11:29 (37) yliluonnollinen varjelus.

11:30 (38) yliluonnollinen johdatus.

11:31 (39) kuuliaisuus → pelastus tuhosta.
Jotkut yrittävät vääntää hepr. tekstiä siten, että Raahab olisi ollut majatalon hoitaja, Jos 2:1. Mene tiedä, vaikka olisikin ollut, mutta Uusi testamentti todistaa kahteen kertaan, että hän oli portto: Hpr 11:31, Jk 2:25. Samoin kuin itse hepr. tekstikin. Ei kannata yrittää selittää uskon sankarien entistä elämää jotenkin pyhäksi, sillä Jeesus sanoi ylipapeille ja vanhimmille, että publikaanit ja portot menevät Jumalan valtakuntaan ennen noita vastustajia, Mt 21:31.

11:32 (40) uskon sankarit, vaikka olivatkin vajavaisia ihmisiä.

11:33 Uskon sankarit ovat kukistaneet valtakuntia läpi historian. Esimerkkeinä tästä ovat Jeremia, Jer 44:24–30, 51:59–64, ja

Daniel, Dan 5:1–30. Nämä miehet olivat yhteiskunnalliselta asemaltaan vastakohtat. Jeremia luettiin maakansan köyhälistöön, Daniel oli Baabelin johtomiehiä. Danielin elämässä tapahtui sekin ihme, että Jumala tukki leijonien kidat, niin etteivät ne raadelleet Danielia, Dan 6.

11:37 Profeetta Sakarja kivitettiin, 2Ak 24:20s, niin kuin Stefanos myöhemmin uuden liiton aikana, Apt 7:54s.

Juutalaisen perimätiedon mukaan profeetta Jesaja joutui kuningas Manassen aikana vainon kohteeksi. Kun profeetta pakeni takaa-ajajiaan ja piiloutui onttoon puuhun, nämä sahasivat puun poikki, jolloin profeetta kuoli. Kirjeen kirjoittaja viitanee tähän perimätietoon.

11:38 Uskon sankarit olivat halveksittuja tämän maailman silmissä, mutta tosiasiaassa olikin toisin päin, tämä maailma ei ollut noiden Jumalan ihmisten arvoinen.

11:39 Heidän aikanaan ei vielä toteutunut lupaus Messiaan tulosta maailmaan ja lunastuksesta, vaan nuo vanhan liiton aikaiset uskon sankarit todistivat edeltäpäin Kristuksesta, hänen kärsimyksistään ja uudesta liitosta, 1Pt 1:10–12.

11:40 Jotakin parempaa = uusi liitto.

Heprealaiskirje osoittaa, mitä kaikkea parempaa Jumala on meille varannut: ks. Hpr 7:19.

Täydellisyys, ts. täysi ja vapaa pääsy Jumalan luo, Hpr 7:11.

12:1 Uskon kilvoitusta verrataan urheilukilpailuun, 1Kr 9:24s.

Elämän ja kuoleman kilpajuoksussa vain yksi on saavuttanut voittopalkinnon, Herramme Jeesus Kristus. Niinpä Paavali kehotti meitä juoksemaan niin kuin hän, että saavutamme voiton, 1Kr 9:24. Ja Herra itse on luvannut voittopalkinnot omilleen: Ilm 2:7,11,17,26–28, 3:5,12,21.

- 12:2 Kreik. ilmaus <anti tees kharas> voidaan kääntää:
a) ilon sijasta, ks. Fil 2:5–10,
b) ilon vuoksi, Hpr 2:10.
Verbin <kathidzoo> = istuutua, istua, perfektimuoto tarkoittaa, että Jeesus on istuutunut ja istuu nyt. Joissakin kreik. teksteissä on aoristimuoto, joka tarkoittaa: istuutui.
- 12:3 Uskonnollisuus perinnäissääntöineen rajoittaa ihmisen ajatusmaailmaa. Niinpä monet ateistit torjuvat evankeliumin, koska se muka estää ihmistä ajattelemasta.
Asia on kuitenkin päinvastoin: uskonnollinen ateismi rajoittaa ihmisen hengellisen näkökyvyn ja niin ollen ajattelun. Esim. tieteessä jotkut asettavat rajoituksen, etteivät tiedemiehet ja tutkijat saa ajatella, että on olemassa Luoja, vaikka näkevätkin luomakunnassa vallitsevan järjestyksen ja kaiken tarkoituksenmukaisuuden.
Evankeliumi puolestaan avaa ihmisen silmät ja ohjaa ajatusmaailman oikeaan, hengelliseen suuntaan, Ps 107:43, Fil 4:8, Hpr 12:3.
- 12:4 Jeesus taisteli syntiä vastaan verille asti, Lk 22:44, ja lopuksi hänen verensä vuodatettiin Golgatan ristillä.
- 12:5 Jakeissa 5–6 on suora lainaus VT:n jakeista Snl 3:11–12.
Jumala kasvattaa ja kurittaa lapsiaan rakkaudessa pelastaakseen heidät turmiolta ja tuholta, Job 5:17, Ilm 3:19.
- 12:7 Ilman kasvatusta ja kuritusta lapsista kasvaa kurittomia nuoria ja itsekkäitä aikuisia, jotka ajan myötä katkeroituvat, kun eivät saaneet elämässään kaikkea, mitä olisivat halunneet. Ja ne harvat, jotka onnistuivat muiden kustannuksella saamaan mitä halusivat, kärsivät lopulta samasta ongelmasta, elämän tyhjyydestä ilman Jumalaa.

- 12:8 Kaikki Jumalan lapset saavat osakseen kuritusta, Herralla ei ole lellikkejä eikä äpäriä.
- 12:10 Maalliset isät kurittavat oman vajavaisen ymmärryksensä tai ymmärtämättömyytensä mukaisesti, mutta Taivaallinen Isä kurittaa ja kasvattaa meitä tosi parhaaksemme.
- 12:11 Hengellinen kuritus tuottaa Hengen hedelmää uskovan elämässä, joten siitä on syytä kiittää, vaikka se ei kurituksen aikana kiitosaiheelta tunnukaan. Ks. Gal 5:21.
- 12:14 Pyhitys = synnistä eristäytyminen, mutta se ei ole syntisistä eristäytyminen = farisealaisuus.
Kukaan ei ole pyhempi kuin Jeesus. Hän ei koskaan tehnyt syntiä, mutta oli syntisten ystävä, Mt 11:19.
- 12:15 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 29:17.
Armottomuus on kasvualusta katkeruudelle, mutta Jumalan armo ehkäisee katkeruutta.
Katkeruuden juuri on kuin juolavehnän juuri, joka kasvukauden aikana tuottaa suuren kasvun. Tutki!
- 12:16 Eesau myi esikoisuutensa ja sen seurauksena menetti myös esikoissiunauksensa.
- 12:17 Sm: mielen muutokseen.
- 12:18 Verbi <pseelafao> (4x) = 1. koskettaa, kosketella,
2. hapuilla: Lk 24:39, 1Jh 1:1, Apt 17:27, Hpr 12:18.
Jakeissa 18–24 osoitetaan, mikä ero on vanhalla ja uudella liitolla sekä maallisella että taivaallisella Jerusalemissa.
Vanha liitto solmittiin Siinain vuorella, 2Ms 19:12s. Tässä sitä verrataan Siionin vuoreen, joka maallisessa mielessä oli Jerusalemin temppelivuori ja jota usein käytettiin koko Jerusalemin nimenä. Maallinen Siion on taivaallisen, uuden

Jerusalemien vertaukuva, Ilm 14:1, 21:2.

Vrt. Gal 4:24–26, Ilm 11:8.

12:20 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa: ammuttakoon jousella kuoliaaksi/ surmattakoon heittokeihäällä.

12:21 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 5Ms 9:19.
Jumalan ilmestyminen vanhan liiton solmimisen aikana oli niin hirvittävä, että Mooseskin pelkäsi.

12:24 Vihmontaveri: syntiuhrin yhteydessä pappi pirskontti verta esiripun edessä pyhäkössä, 3Ms 4:6,17. Tämä oli esikuva Kristuksen sovitustyöstä. Ks. 1Pt 1:2.
Aabelin veri huusi Jumalan edessä kosto, 1Ms 4:10–16, mutta Jeesuksen Kristuksen veri julistaa anteeksiantamusta, Mt 26:26–28.

12:26 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hag 2:6.

12:28 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 4:24, 9:3.

13:1 Tämä luku kokonaisuudessaan puhuu siitä, mitä kuuluu veljesrakkauteen.
Veljesrakkaus = <filadelfia> (6x): Rm 12:10; 1Ts 4:9; Hpr 13:1; 1Pt 1:22; 2Pt 1:7.
Ilmestyskirjassa, Ilm 1:11, 3:7, on erään srk:n nimenä Filadelfia muodossa <filadelfeia>, mutta merkitys on sama.
Kunpa kaikki seurakunnat olisivat samanlaisia kuin veljesrakkauden seurakunta.

13:2 Jumalan tahdon tiellä emme tiedä kaikkea, mitä tapahtuu meidän kauttamme.

Johannes Kastaja ei tiennyt olevansa Messiaan edellä lähetetty profeetta Elia, Jh 1:21, Mt 11:14.

Ei myöskään Joonatanin pieni palveluspoika tiennyt

toimittavansa tärkeää tehtävää, kun hän nouti Joonatanin ampumat nuolet ja samalla välitti Daavidille tärkeän viestin, 1Sm 20:18–23, 35–42.

Eikä tuntematon jousimies tiennyt toteuttavansa Jumalan tuomion, kun hän taistelussa ampui jousellaan umpimähkään, 1Kn 22:34–38.

Eikä kuningas Daavidin valiosoturi Uuria tiennyt kuljettavansa mukanaan omaa kuolemantuomiotaan, kun hän lähti Daavidin linnasta sotatantereelle ja vei sotajoukon päällikölle Jooabille Daavidin lähettämän kirjeen, 2Sm 11:14–27. Uuria palveli nöyrästi Herraa, kuningasta ja omaa sotajoukkoaan ja sai sen tähden kuolla. Se oli Herran silmissä paha, mutta Herra palkitsi sen niin, että Uuria on ainut ulkopuolinen, joka mainitaan Jeesuksen Kristuksen sukuluettelossa, Mt 1:6.

Vrt. 1Kr 13:9.

- 13:3 Tässä ajallisessa elämässä me olemme ajallisessa ruumiissa. Kuolemassa tämä maallinen majamme hajotetaan maahan, 2Kr 5:1, mutta sen tilalle saamme taivaallisen majan, ylösnousemusruumiin, 1Kr 15:47ss.

- 13:4 Ilmaus <en paasin> voidaan kääntää joko:

- a) kaikkien kesken/ keskuudessa, tai:
- b) joka suhteessa, kaikin puolin.

Vrt. Hpr 13:18, jossa on sama ilmaus.

Jumala on asettanut avioliiton ihmistä varten, ja siksi se tulee pitää kunniassa. Avioliiton halveksiminen tai suoranainen kieltäminen johtaa hillittömyyteen, irstauteen ja pahimmillaan luonnottomuuksiin, joista ihmiset, varsinkin nuoret ja lapset, saavat syviä haavoja sieluunsa ja tunne-elämäänsä.

- 13:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 5Ms 31:6,8, 1Ak 28:20.
Sana <afilargyros> (2x) on sanan <filargyros> (2x) =
rahanahne, rahaa himoitseva/ rakastava, vastakohta.
Jälkimmäistä sanaa käytetään fariseuksista ja viimeisten
aikojen itserakkaista ihmisistä, Lk 16:14, 2Tm 3:2, ja
edellistä varsinkin srk:n kaitsijoita ja kaikista uskovaisista,
1Tm 3:3, Hpr 13:5.
Ahneus on epäjumalanpalvelusta, Kol 3:5.
- 13:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 118:6.
- 13:7 Jumalan seurakuntaa johdetaan Jumalan sanalla eikä
suinkaan ihmisopeilla. Niinpä hengellisiä johtajia ovat ne,
jotka Herra itse on armoittanut Sanansa palvelijoiksi
rakentamaan Kristuksen ruumista eli seurakuntaa.
- 13:8 Jatkuvuus iankaikkisesta iankaikkiseen, vrt. 2Ms 10:2,6.
- 13:9 Vrt. Rm 14:1, 1Kr 2:16.
- 13:10 Uuden liiton uhrialttari on Golgata, jossa Jeesus Kristus
kärsi ristinkuoleman. Vain ne, jotka uskovat Kristukseen,
ovat osallisia hänen uhristaan. Ks. Mt 26:26–28.
- 13:12 Golgata oli Jerusalemin muurien ulkopuolella, Jh 19:20.
Vertauskuvallisesti tämä tarkoitti, että kirjeen lukijoiden piti
luopua juutalaisuudesta ja pitää itseään muukalaisina maan
päällä, Hpr 11:9–10, Fil 3:20.
- 13:15 Jeesus Kristus on antanut täydellisen uhrin meidän
puolestamme. Me puolestamme voimme uhrata kiitosuhria
Jumalalle, tehdä hyvää ja jakaa omastamme, siitä mitä meillä
on Jumalan siunauksena.

13:17 Ketkä ovat johtajia Jumalan seurakunnassa?

Jotkut luulevat, että ne, joilla on bisneskoulutusta tai organisointikykyä. He voivat toki olla avustajia evankeliumintyössä, mikäli antavat kykynsä Pyhän Hengen käyttöön.

Mutta johtajuus Jumalan seurakunnassa on verrattavissa siihen, miten johdetaan ja ketkä johtavat lammasmaata. Paimenet ja kaitsijat: he hoitavat sieluja niin kuin tämä jae osoittaa, he tekevät sen Jumalan sanaa julistaen, Hpr 13:7, ja ovat laumalle esikuvina uskonvaelluksessa, Lk 22:26. He palvelevat nöyrästi Herraansa ja kunnioittavat Herran lauman todellista johtajaa, Ylipaimenta, Herraamme Jeesusta Kristusta, Mt 2:6, 1Pt 2:21–25, 5:1–4.

Meidän tulee kunnioittaa heitä Herran seurakunnan työmiehinä, 1Ts 5:12–13.

Hyvinä esikuvina vanhan liiton ajoilta hengellisistä johtajista ovat esim:

- a) Mooses, jonka apulaisena oli Joosua ja tukimiehinä olivat Aaron ja Huur,
- b) Joosua, jolla oli tukimiehenä Kaaleb,
- c) Samuel,
- d) Esra ja Nehemia sekä Sealtiel ja Jeesua, Joosadakin poika. Heitä tukivat profeetat Haggai ja Sakarja, Esr 5:1–2, 6:14.

13:21 Jumala vaikuttaa meissä sekä tahtomisen että tekemisen, Fil 2:12–13. Hän antaa meille myös kyvyt ja lahjat toteuttaa hänen tahtoaan, 1Kr 12:7, 2Kr 3:5.

13:23 Nuori Timoteuskin joutui kokemaan evankeliumintyön ”syventävät opinnot” vankilassa, niin kuin Pietari, Paavali, Silas ja monet muut.

Eräissä käsikirjoituksissa on seuraava loppumaininta:

Heprealaisille, kirjoitettu Italiasta Timoteuksen kautta.

Jaakobin kirje

Tämän kirjeen kirjoittaja on Jaakob, Herran veli.

Kirje on kirjoitettu n. v. 45 jKr. joten sitä pidetään Uuden testamentin kirjoista varhaisimpana.

Kirje on osoitettu Palestiinan alueen ulkopuolella hajaannuksessa eläville juutalaiskristityille.

Jaakobia pidetään todellisena uskon miehenä, ja hän kirjoittaa uskosta suhteessa koettelemuksiin, lähimmäisiin, hyviin tekoihin, kielen käyttöön, eroon maailmasta, kärsivällisyyteen ja rukoukseen. Erityisesti tämä kirje tähdentää, että usko, joka tuo vanhurskautuksen, vaikuttaa myös teot.

Samoinhan Paavali kirjoittaa kirjeissään, esim. Ef 2:1–10, Gal 5:6.

- 1:1 Jaakob ei mainitse itseään Herran Jeesuksen veljeksi vaan palvelijaksi. Hän oli oikeastaan Jeesuksen velipuoli kuten Juudaskin, Mt 13:55, koska heillä oli sama äiti Maria, mutta Joosef ei ollut Jeesuksen isä.
Israelin kansa, sen 12 heimoa, oli joutunut syntiensä ja tottelemattomuutensa takia hajaannukseen, mikä on nähtävissä vielä tänäkin päivänä.
- 1:2 Verbi <peripipto> (3x) = joutua (äkkiarvaamatta jhnk tilanteeseen), ajautua: Lk 10:30, Apt 27:41, Jk 1:2, sekä LXX:ssa 4x: esim. Rt 2:3 ja 2Sm 1:6.
Sana <peirasmos> (21x) = 1. koetus, 1Pt 4:12, Ilm 3:10, 2. kiusaaminen, Lk 4:13, 22:28,40, 3. kiusaus, kiusattuna oleminen, Mt 6:13.
Tässä ja jakeessa 12 on kysymys koetuksesta, ts. Jumala koettelee ihmisen uskoa, 1Pt 1:6–7.
- 1:3 Jakeissa 2–4 ilmaistaan hengellinen syyseuraus-ketju: kiusaukset ja koetukset → uskon kestävyys → kärsivällisyys → täydellisyys ja eheys → mitään ei puutu.
Tällöin toteutuu Ps 23:1s.
Vrt Rm 5:3–4.
- 1:4 Sana <holokleeros> (2x) =
1. vahingoittumaton, ehyt, Jk 1:4,
2. nuhteeton, moitteeton: 1Ts 5:23.
- 1:8 Sana <dipsykhos> (2x) = kahden vaiheilla oleva, kahtaalle häilyvä, epävakaa: Jk 1:8, 4:8.
Sana tarkoittaa sisäisesti jakautunutta ihmistä.
Esikuvana tälle on Israelin kansa profeetta Elian päivinä, 1Kn 18:21.
Vrt. Ps 12:3, 119:113, Snl 28:6,18.

- 1:12 Elämän kruunu, ks. Ilm 2:10, 3:11, 2Tm 4:8.
- 1:13 Kiusaus on houkutus syntiin. Se tulee pahasta himosta, joka vaikuttaa lihalliseen mieleen, tämän maailman houkutuksista, rikkauden viettelyksistä tai Saatanasta. On tärkeää ymmärtää, että Jumala ei kiusaa ketään, vaan hän auttaa meitä kiusattuja meidän heikkoudessamme: Rm 8:26, 1Kr 10:13, Hpr 4:15.
- 1:14 Jokaisella on lihallisessa mielessään omanlaisensa himot. Raamatussa on paljon esimerkkejä niistä, tutki!
- 1:18 Kun ihminen tulee uskoon, hän syntyy uudesti, ylhäältä, Jumalan lapseksi, Jh 3:3–8. Tämä tapahtuu Jumalan sanan, Pyhän Hengen ja Jeesuksen Kristuksen kuolleista nousemisen kautta, 1Pt 1:3.
- Mooseksen lain mukaan sadosta ensiksi korjattu osa vihittiin Jumalalle, 4Ms 15:21, 5Ms 18:4. Jumalan kansa on hänen luotujensa ensihedelmä (tai: esikoinen), koska se on Jumalalle vihitty ihmiskunnan osa.
- Sana <aparkhee> (9x) = ensimmäinen osa (jstk joka pyhitettiin Jumalalle):
1. ensilyhde (tai: ensimmäinen leipä), Rm 11:16,
 2. ensihedelmä, Rm 16:5, Jk 1:18,
 3. esikoinen, 1Kr 15:20,23,
 4. ensimmäinen osa, esikoislahja, Rm 8:23.
- 1:22 Sana = Jumalan sana, evankeliumi.
- 1:25 Vanhassa liitossa oli laki, jonka Herra antoi Israelin kansalle Mooseksen kautta. Ainoastaan Jeesus Kristus on täyttänyt tuon lain viimeistä piirtoa myöten.
- Uudessa liitossa on uusi laki, joka on:
- Jumalan laki, Rm 7:22, 1Kr 9:21,

- Kristuksen laki, 1Kr 9:21,
- täydellinen laki, Jk 1:25,
- rakkauden laki, Rm 13:10, Jk 2:8,
- kuninkaallinen laki, Jk 2:8,
- vapauden laki, Jk 1:25, 2:12,
- elämän hengen laki, Rm 8:2
- uskon laki, Rm 3:27.

Vapauden täydellinen laki = Jumalan laki uudessa liitossa, jota Jumalan lapsi noudattaa vapaasta tahdosta, Pyhän Hengen vaikuttamasta sisäisestä halusta.

1:26 Verbi <khalinagoogeo> (2x) = suitsia, pitää ohjaksista, hillitä, hallita: Jk 1:26, 3:2.

Kannattaako omilla puheillaan tehdä turhaksi omaa jumalanpalvelustaan?

2:1 Sana <prosoopolempsia> (4x) = henkilöön katsominen, puolueellisuus: Rm 2:11, Ef 6:9, Kol 3:25, Jk 2:1.

Ks. myös: Apt 10:34, Jk 2:9.

Jumala ei katso henkilöön, niinpä ei tule meidänkään tehdä niin: 5Ms 1:17; 10:17; 16:19; Snl 24:23; 28:21; Mt 22:16; Mk 12:14; Lk 20:21; Apt 10:34; Rm 2:11; Ef 6:9; Kol 3:25; Jk 2:1, 9; 1Pt 1:17.

2:2 Sana <synagoogee> (56x) =

1. kokoontumispaikka, kokoushuone, kokous, Jk 2:2,

2. synagoga, synagogaseurakunta, Mt 4:23, Apt 6:9.

Tutkijoiden mielestä tämän sanan käyttö kristittyjen kokousta tarkoittamassa osoittaa kirjeen olevan varhaiselta ajalta evankeliumin historiassa. Ks. esipuhe.

Tässä mainittu rikas ja köyhä ovat seurakunnan kokoukseen

satunnaisesti tulleita ihmisiä. Meidän tulee olla kaikille ystävällisiä riippumatta heidän asemastaan.

2:5 Jumalan valtakuntaan ei kuitenkaan voi päästä köyhyiden perusteella, vaan se annetaan niille, jotka rakastavat Jumalaa.

2:7 Jalo nimi on kaikkein korkein nimi, Fil 2:9, meidän Herramme ja Pelastajamme nimi eli Jeesus-nimi. Se on ainoa nimi, jossa ihminen voi pelastua, Apt 4:12. Nimi tarkoittaaakin: Herra (= jhwh) on pelastus, tai: Herra (= jhwh) pelastaa. Tuo nimi on lausuttu uskoon tulleen ihmisen ylitse, kun hän on ensin saanut kuulla ilosanoman Jeesuksesta, ottanut sen uskossa vastaan ja hänelle on julistettu kaikki synnit anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä ja veressä. Sen jälkeen hänet tulee kastaa Herran Jeesuksen nimeen, Apt 10:48, 19:5.

2:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 3Ms 19:18. Tähän kuninkaalliseen lakiin (1x+8x) viittasi Jeesus vastatessaan lainoppineelle, samoin myös Paavali: 3Ms 19:18; Mt 5:43; 19:19; 22:39; Mk 12:31; Lk 10:27; Rm 13:9; Gal 5:14; Jk 2:8

2:10 Tämä säädös koituu niiden kohtaloksi, jotka yrittävät omalla vanhurskaudellaan periä Jumalan valtakunnan.

2:11 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 2Ms 20:13–14, 5Ms 5:17–18.

2:13 Tuomio viittaa toisaalta aikojen lopussa pidettäviin tuomioihin ja toisaalta itse kunkin elämässään kohtaamiin tuomioihin.

2:18 Bys: Näytä sinä minulle uskosi teoistasi, niin minä teoistani näytän sinulle uskoni.

- 2:19 Sielunvihollisenkin joukot uskovat, että Jumala on yksi, koska ne tietävät sen. Ja vapisevat.
- 2:21 Abrahamin teot olivat uskon kuuliaisuuden seurausta. Uskon seurauksena ovat teot. Saman ajatuksen esittivät sekä Paavali, Ef 2:8–10, että Pietari, 2Pt 1:5–8.
- 2:23 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 1Ms 15:6. Abraham ei ainoastaan uskonut Jumalaan, vaan hän uskoi Jumalaa, eli oli kuuliainen Jumalalle. Niin tulee meidänkin olla. Ks. Jes 41:8.
- 2:25 Portto Raahab, ks. Hpr 11:31. Myös hänen tekonsa olivat uskon kuuliaisuuden seurausta.
- 2:26 Ruumis, jossa ei enää ole henkeä, haudataan. Mutta hengissä oleva ihminen on vielä ruumiillisesti toimintakykyinen, enemmän tai vähemmän.
- 3:1 Kahdelle ihmisryhmälle luvataan normaalia kovempi tuomio: Jumalan sanan opettajat seurakunnassa ja fariseukset, Mt 12:40.
Sanan saarnaajien eli evankeliumin julistajien kannattaa aina pyytää Jumalta viisautta valmistellessaan saarnojaan ja ennen saarnaamistaan.
Fariseusten puolestaan kannattaa kääntyä pois väärältä omavanhurskauden tieltään Jeesuksen Kristuksen puoleen.
- 3:2 Verbi <khalinagoogeo> (2x) = suitsia, pitää ohjaksista, hillitä, hallita: Jk 1:26, 3:2.
Mies joka pystyy suitsimaan suunsa, osaa pitää koko ruumiinsa aisoissa. Olkoon jokainen mies omalla kohdallaan oivallinen hevose mies!
Edes mykkä mies ei ole täydellinen, koska me kaikki

hairahdumme monin tavoin. Ja niiden, jotka osaavat puhua, ei kannata ruveta pitämään mykkäkoulua, koska sekin voi olla paha hairahdus ihmissuhteissa, varsinkin aviosuhteessa. Parempi kerta rytinä kuin ainainen rutina, sanoo vanha kansanviisaus.

3:3 Sana <khalinos> (2x) = (mon.) suitset, kuolaimet: Jk 3:3, Ilm 14:20.

3:4 Sana <hormee> (2x) = ryntäys, impulssi, pyrkimys, halu, mieli: Apt 14:30, Jk 3:4.
Kyseessä voi olla perämiehen määrätietoinen suunnitelma tai aivan hetkellinen mielijohde.

3:5 Profeetta Jesaja aikoinaan varoitti kansaa kielen synneistä, Jes 59:3–4.

3:6 Elämän pyörä = <ho trokhos tees geneseos> (1x) esiintyy vain tässä.

Tulkinnallista on, mitä tämä tarkoittaa. Mahdollisesti:

a) Kenties yhden ihmisen elämässä se tarkoittaa elämän kaarta, mutta laajemmin sukupolvien saatossa elämän kiertokulkua. Niinpä tyhvät puheet eivät saastuta ainoastaan ihmisen omaa elämää, vaan vaikuttavat lasten ja heidän kauttaan seuraavankin sukupolven elämään jne.

b) Kenties yhtä vaihetta, sykliä, ihmisen elämässä. Ja näiden syklien kokonaisuudesta muodostuu koko elämänaika. Toivottavaa on, että jos kielen tuli on sytyttänyt yhden elämän vaiheen palamaan väärää tulta, niin se sammuu ennen kuin alkaa uusi vaihe.

Sana <ge'enna> (12x) = Gehenna, Hinnomin laakso, helveti: Mt 5:22,29,30; 10:28; 18:9; 23:15,33;
Mk 9:43,45,47; Lk 12:5; Jk 3:6.

Sana Gehenna tulee hepr. nimestä <gee-hinnom> =
Hinnomin laakso, jota Jerusalemissa käytettiin yleisenä
kaatopaikkana ja jossa paloi jatkuva tuli.
Vrt. Jer 7:31.

- 3:8 Kieltä ei kukaan ihminen pysty kesyttämään, koska sydämen
kyllyydestä suu puhuu, Mt 12:34–35. Mutta Jumalan Pyhä
Henki voi sen tehdä. Ensiksikin jo uudestisyntymisessä
muuttuu ihmisen sydän ja siten puheenparsikin, mutta vielä
selvemmin tämä ilmenee henkikasteessa, kun
kielillääpuhumisessa Pyhä Henki ottaa kielen valtaansa.
- 3:9 Bys: Jumalaa ja Isää.
Luotuja = sm: tulleita.
- 3:10 Tässä Jaakob viittaa Nooan tapaukseen, kun hän
krapuloi innostui runoilemaan niin, että samalla kertaa
kirosi Haamin poikaa Kanaania ja kiitti Seemin Jumalaa,
1Ms 9:25–26.
Mitä tästä opimme? Ei kannata hankkia itselleen krapulaa.
Ei edes humalaa.
- 3:13 Hengellinen viisaus ja ymmärrys käyvät käsi kädessä hyvän
uskonvaelluksen kanssa.
- 3:15 Riivaajien (ks. Mt 7:22) viisaus ilmenee ensimmäisen kerran
jo paratiisissa, 1Ms 3:1.
Hyvin räikeä esimerkki tällaisesta viisaudesta oli kuningas
Saulin toiminta sen jälkeen, kun hän ensin oli tottelematon
Herralta, 1Sm 15:3s, ja myöhemmin toimi juuri päinvastoin
kuin Jumalan tahto oli, 1Sm 22:19. Hän ei olisi silloin saanut
enää olla kuninkaana, mutta hän toimi omavaltaisesti vastoin
Jumalan tahtoa.
Samoin Ps 69:22 ilmentää riivaajien viisautta, kun janoon

tarjotaan hapanviiniä, Lk 23:36.

Sielullisesta viisaudesta, joka samalla on hengellistä tyhmyyttä, on esimerkki joidenkin ihmisten huudoista Golgatalla, Mk 15:29–32. Tuo viisaus lähentelee jo riivaajien viisautta. Sielullinen voi taipua myös Jumalan tahtoon, sanotaanhan Raamatussa moneen kertaan: Ylistä minun sieluni Herraa! Tai jotakin vastaavaa, Ps 30:12–13, 34:3, 35:9, 146:1, ym.

Maallista viisautta tarvitaan toki käytännön elämässä paljonkin, mutta jos se johtaa Jumalan tahdon vastaiseen elämään, se kääntyy tappioksi.

3:17 Ylhäältä tulevaan viisauteen kuuluvat seuraavat ominaisuudet (vrt. Hengen hedelmä, Gal 5:22–23):

- puhtaus,
 - rauha,
 - lempeys,
 - taipuisuus,
 - laupeus runsaana,
 - hyvät hedelmät,
 - vilpittömyys,
 - ristiriitaisuuden vastakohtana myös sopusointuisuus.
- Hengellinen viisaus ja ymmärrys käyvät käsi kädessä Jumalan tahdon tuntemisen kanssa, Kol 1:9.

3:18 Kun hedelmä kylvetään, se saa alkunsa yhdestä siemenestä aivan samoin kuin viljakin, Mk 4:26–29. Vasta satokauden lopussa hedelmä on kypsä poimittavaksi samoin kuin vilja leikattavaksi. Silloin nähdään, millaisen sadon siemen on tuottanut, Mk 4:3–8, 13–20.

- 4:2 Tappaminen lienee tässä ymmärrettävä Jeesuksen opetuksen valossa: Mt 5:21–26. Veljen vihaaminen on murhateko, opetti Johannes: 1Jh 2:9,11; 3:15; 4:20.
- 4:4 VT:ssa Jumalan ja Israelin suhdetta verrataan usein avioliittoon. Jumalasta luopuminen on avion rikkomista, Jes 1:21, Jer 3:6s, Hos 2:2.
Uudessa liitossa Jeesuksen ja hänen seurakuntansa suhdetta verrataan sulhaseen ja morsiameen. Häät ovat vielä edessä päin. Tutki!
- 4:5 Tätä lainausta ei ole löydetty Raamatusta sanallisesti tällaisena, mutta ajatus on Raamatun ilmoituksen mukainen. Lisäksi tämä lainaus voidaan kääntää kolmella tavalla:
a/b) Kateuteen asti hän halajaa henkeä/ Henkeä, jonka on pannut meihin asumaan (UT 1938, TK, LLL, NAU),
c) Kiivaasti halajaa Henki, joka asuu meissä (AS, NKJ).
Vanhan liiton aikana koorahilaiset sanoivat mietepsalmissaan: minun sieluni kaipaa ja janoaa elävää Jumalaa, Ps 42:1–3.
Nyt uudessa liitossa Jaakob todistaa, että Jumala kaipaa ja halajaa henkeämme vielä syvemmin. Jumalan tahto ei ole, ettei kukaan joutuisi kadotukseen, vaan että kaikki pelastuisivat, 1Tm 2:3–4, Jh 3:16–18.
Samaa todistaa Henki, joka meissä asuu, että olemme Jumalan lapsia ja kuulumme hänelle, Rm 8:16.
- 4:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Snl 3:34.
Nykyään rummutetaan sitä, kuinka monesta asiasta voimme olla ylpeitä. Uskovien ei tule olla ylpeitä vaan nöyriä, autuaita ja kiitollisia kaikesta siitä, mitä Herra on armossaan meille antanut.

- 4:7 Kun Paholaista vastustaa Jeesuksen nimessä, niin Paholainen joutuu väistymään.
- 4:8 Ks. Jk 1:8.
- 4:11 Joka tuomitsee lain, asettuu lain yläpuolelle. Yksikään ihminen ei ole Jumalan lain yläpuolella. Onkin parasta olla Jumalan armon alla.
- 4:12 Vain Jumala voi tuomita kadotukseen, ks. Mt 5:22,29. Ihmisillä ja Paholaisella joukkoineen ei ole siihen valtuuksia. Mutta Jumala tarjoaakin syntiselle armoa Kristuksessa.
- 4:17 Laiminlyömisetkin voivat koitua synniksi.
- 5:2 Sana <seetobrootos> ($1x+1x$) = koin syömä: Job 13:28, Jk 5:2.
- 5:3 Viimeiset päivät ($3x$: Apt 2:17, 2Tm 3:1, Jk 5:3), ts. se lyhyt aika, joka on jäljellä tuomioon.
- 5:4 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 5:9.
Riistokapitalisteja vastaan on hyökätty monet kerrat historian aikana ihmisvoimin. Seuraukset ovat olleet hirvittäviä puolin ja toisin. Niin ei pidä tehdä, Herra itse asettaa jokaisen lopulta tuomiolle.
Herra Sebaot = <kyyrios sabaoth> ($2x$): Rm 9:23, Jk 5:4.
Tämä Jumalan nimi on kreikannos hepreankielisestä nimestä <jhwh tsebaot> = sm: sotajoukkojen Herra, Jes 44:6, 54:5.
Jumala johtaa taivaallisia sotajoukkoja eli enkeleitä.
- 5:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jer 12:3.
Teurastuspäivä = tuomion päivä.

- 5:6 Jeesus ei ole asettunut vastustamaan vastustajiaan vaan kutsuu heitä kääntymykseen ja pelastukseen, Apt 2:22–23,32–36,37–40,41–42.
- 5:9 Me voimme huokailla toistemme puolesta rukouksissa, niinhän Pyhä Henki tekee meidän heikkojen puolesta, Rm 8:26. Mutta meidän ei pidä edes huokailla toisiamme vastaan.
- 5:10 Vaivan kestäminen = <kakopatheias> (1x) = sm: pahan kärsiminen, esiintyy vain tässä.
LXX:ssa se esiintyy 3x apokryfisissä Makkabilaiskirjoissa: 2Makk 2:26–27, 4Makk 9:8.
Ja kerran se esiintyy jakessa Mal 1:13, jossa ilmenee kansan lihallisen mielen ajatus: mikä vaiva on Herran palvelemisessa.
Sana <hypodeigma> (6x) = 1. esikuva, esimerkki, malli,
2. kuva, heijastus,
3. varoittava esimerkki, varoitus:
Jh 13:15; Hpr 4:11; 8:5; 9:23; Jk 5:10; 2Pt 2:6.
- 5:12 Tässä on kyse samanlaisesta asiasta, josta Jeesus puhuu Vuorisaarnassaan, Mt 5:34.
Ettette joutuisi tuomion alaisiksi = Bys: ettette lankeaisi tekopyhyyteen/ teeskentelyyn.
- 5:14 Vrt. Mk 6:13.
- 5:16 Vanhurskaan rukouksesta käytetään tässä kahta verbiä: ensin: <iskhyoo> (28x) = 1. olla voimakas, 2. hyödyttää, toiseksi: <energeoo> (21x) = 1. vaikuttaa, toimia, 2. saada aikaan, toteuttaa suunnitelma. Ks. Fil 2:13.
Vapaasti käännettynä voitaisiin sanoa, että vanhurskaan rukous on voimakas, siinä on energiaa ja se vaikuttaa paljon.

LXX:ssa verbi <energeoo> on jakeessa Snl 31:12 kertomassa kelpo vaimon toiminnasta miehensä hyväksi.

5:17 Vajavainen = <homoiopathees> (2x): Apt 14:15, Jk 5:17. Eivät sen enempää vanhan liiton profeetat kuin uuden liiton apostolitkaan olleet mitään superihmisiä vaan tavallisia kuolevaisia ihmisinä, niin kuin mekin.

Jos joku luulee itsestään enemmän, hän on ainoastaan suuruudenhullu, joka onkin aikamoinen vajavaisuuden laji.

Tämä lienee ainoa kohta, jossa tuodaan esille Vanhan testamentin ihmisten vajavaisuutta, tietysti sen lisäksi, että kerrotaan Rahabin olleen portto, Hpr 11:31, Jk 2:25.

Profeetta Eliasta kerrotaan luvuissa 1Kn 17 – 2Kn 2.

5:19 Totuus = evankeliumi. Ks. Jh 14:6.

5:20 Meidän tehtävämme ei ole kaivella toisten syntejä ja eksymyksiä, vaan ohjata harhateille joutunut takaisin Jeesus-tielle ja peittää syntien paljous.

Kun syntinen palaa Jeesuksen luo, hän saa syntinsä anteeksi ja saa aloittaa uskonvaelluksen uudelleen.

Vrt. tuhlaajapoika, Lk 15:11–32.

Pietarin ensimmäinen kirje

Tämä kirje on osoitettu Vähän Aasian seurakunnille, jotka ovat koostuneet enimmäkseen pakanakristityistä.

Kirje lienee kirjoitettu v. 65 jKr. ja se on huolitellumpaa tekstiä kuin Pietarin toinen kirje, koska Silvanus on toiminut tässä Pietarin sihteerinä. Toisaalta kirjeessä käy ilmi Pietarin luonteenlaatu, nopea siirtyminen asiasta toiseen. Kirjeen tyyli onkin yksinkertainen ja voimakas.

Kirjeen pääosa sisältää kehoituksia uskon kilvoitukseen ja kirje on hyvin Kristus-keskeinen.

- 1:1 Valitut muukalaiset = te kaikki, jotka Kristuksessa olette, 1Pt 5:14, eli ne, jotka uskovat Jeesukseen Kristukseen. Näin tämä kirje osoittaa, että ihminen on valittu vain ja ainoastaan, jos hän on Kristuksessa, hänessä josta Jumala sanoi: Tämä on minun rakas Poikani, se valittu, Lk 9:35. Nämä mainitut maakunnat sijaitsevat Vähä-Aasiassa.
- 1:2 Sana <prognoosis> (2x) = ennalta tietäminen: Apt 2:23, 1Pt 1:2.
Sana tulee verbistä <proginooskoo> (5x) =
1. tietää etukäteen,
2. tuntee etukäteen,
3. tuntee entuudestaan:
Apt 26:5; Rm 8:29; 11:2; 1Pt 1:20; 2Pt 3:17.
Tässä jakeessa ei ole kreik. tekstissä verbiä valita, mutta jakeiden 1–2 kreik. tekstin ajatus kokonaisuudessaan on, että nuo hajallaan asuvat muukalaiset ovat valittuja Isän Jumalan ennaltatietämisen mukaisesti Hengen pyhityksessä Jeesuksen Kristuksen kuuliaisuuteen ja hänen verellään vihmottaviksi. Tällöin käännöksenä on sujuvinta käyttää verbiä valita uudelleen tässä jakeessa.
Vihmontaveri, ks. Hpr 12:24. Kristuksen veri viittaa hänen sovituskuolemaansa Golgatan ristillä ja syntien anteeksiantamukseen, 1Jh 1:7.
- 1:3 Verbi <anagennaoo> (2x) = uudestisyntyttää: 1Pt 1:3,23.
Se vastaa ilmausta <gennaoo anoothen> = synnyttää uudesti/ylhäältä, joka esiintyy Jh 3:3,7.
Ihminen syntyy uudesti, ylhäältä, kun hän ottaa vastaan Jeesuksen Kristuksen eli tulee uskoon. Jumala synnyttää ihmisen uudesti Jumalan lapseksi, Jh 1:12.
Tällöin ihminen syntyy:

- a) uudesti, ylhäältä, Jh 3:3,7,
- b) vedestä ja Hengestä, Jh 3:5–6,
- c) totuuden sanalla, Jk 1:18, 1Pt 1:23,
- d) Kristuksen kuolleistanousemisen kautta, 1Pt 1:3,
- e) Jumalasta, 1Jh 5:1.

Evangeliumin tarkoitus onkin, että ihmisestä tulee uskovainen, ja uskovaisesta hengellinen ihminen Jumalan antaman kasvun mukaisesti. Niin kuin pieni vauva kasvaa iän ja ajan myötä aikuiseksi.

- 1:4 Adjektiivi <amarantos> (1x) = kuihtumaton, katoamaton, esiintyy vain tässä, mutta sen samaa merkitsevä rinnakkaismuoto <amarantinos> esiintyy jakeessa 1Pt 5:4. Molemmat tulevat verbistä <marainoo> (2x + 1x) = (pass.) kuihtua, lakastua, hävitä: Job 15:30, 24:24, Jk 1:11. Klassisessa kreikassa <amarantos> tarkoitti myös kuihtumatonta kukkaa (mikä se sitten lieneekään ollut!), ja sillä tieteellisellä nimellä (amarantus) kutsutaan nykyäänkin erästä kukkien sukua, joka on suomeksi revonhätien suku, joita sitten on monta lajia.
- Perintö = <kleeronomia> (14x), ks. 1Kr 6:9.
- Uskovilla ei välttämättä ole tässä maailmanajassa suuria talletuksia, jos ollenkaan, mutta meillä on parhaat suurimmat talletukset taivaissa.

- 1:5 Jumalan voima =
- a) <dynamis theou> (7x): 1Kr 1:18; 2:5; 2Kr 6:7; 13:4; 2Tm 1:8; 1Pt 1:5.
 - b) <theou dynamis> (1x+1x): Hab 3:19; 1Kr 1:24.
- Verbi <froueoo> (4x) = 1. vartioida,
 2. varjella,
 pass: 3. olla vartioituna, olla vankeudessa,

4. varjeltua: 2Kr 11:32; Gal 3:23; Fil 4:7; 1Pt 1:5.

Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus, 1Kr 1:24,18,30, 2:7, ja hänessä me varjellumme lopulliseen pelastukseen eli iankaikkiseen elämään.

Vrt. pelastuksen jatkuvuus, 2Kr 1:10.

1:6 Sana <peirasmos> (21x) = kiusaus, koetus, koettelemus:
Mt 6:13; 26:41; Mk 14:38; Lk 4:13; 8:13; 11:4; 22:28,40,46;
Apt 20:19; 1Kr 10:13; Gal 4:14; 1Tm 6:9; Hpr 3:8; Jk 1:2,
12; 1Pt 1:6; 4:12; 2Pt 2:9; Ilm 3:10.

Sana esiintyy LXX:ssa (7x): 2Ms 17:7; 5Ms 4:34; 6:16;
7:19; 9:22; 29:2; Ps 94:8.

Jaakob kirjoitti samasta asiasta, Jk 1:2–4.

1:7 Kestävyys koetuksissa = <dokimion> (2x): Jk 1:3, 1Pt 1:7.
Koetusten tarkoitus ei ole heikentää uskoa, vaan osoittaa se
kestäväksi ja kallisarvoiseksi.

Samasta asiasta kertoi myös Jaakob, Jk 1:2–4, 12–14.

Herra Jeesus kehotti veltostunutta Laodikean seurakuntaa
ostamaan häneltä tulella puhdistettua kultaa, Ilm 3:18.

Vrt. kehoitus: osta totuutta, älä myy, Snl 23:23.

1:8 Jotkut tämän maailman miehet väittävät, että ilo ilman viinaa
on teeskentelyä. Ilojuhlien jälkeen heillä on kuulemma
ankara krapula, eikä syyttä, Snl 23:29–35, 1Sm 25:36–38.
Sen sijaan Herran omien ilo on ylimaallista, sillä se on
esimakua taivaan ilosta, eikä siitä tule krapula.

1:9 Uskon päämäärä on sielujen pelastus.
Jopa yksityisen uskovan kohdalla päämääränä on, että
mahdollisimman monta sielua pelastuu.

Se onkin evankeliumin tarkoitus.

Sana <telos> (40x) = 1. loppu, päätyminen,

2. lopputulos, päätös,

3. päämäärä,

4. pääte piste.

Kaikilla asioilla on alku ja loppu, samoin päämäärä, johon pyritään. Tutki!

1:10 Jo VT:n profeetat ennustivat Pyhän Hengen vaikutuksesta Jumalan armosta, joka ilmestyi Kristuksessa Jeesuksessa, Jh 1:14, ja tulevasta pelastuksesta.

UT viittaa usein näihin ennustuksiin, Lk 24:25s, Apt 3:18, 17:3, 1Kr 15:3.

1:11 Kristuksen Henki vaikutti VT:n profeetoissa, jotka ennustivat Messiaasta. Kristityt raamatuntutkijat ovat kuulemma löytäneet VT:sta 456 ennustusta Messiaasta, juutalaiset kuulemma tuhansia (Risto Santala: Kristinuskon juuret 1–2).

1:12 Enkelitkään eivät tunne Jumalan koko pelastussuunnitelmaa, mutta seurakunnan kautta Jumalan viisaus tulee myös taivaallisten hallitusten ja valtojen tietoon, Ef 3:10.

1:13 Vyöttäminen merkitsee työhön ryhtymistä ja yleensä valmiutta johonkin, ks. Lk 12:35.

Verbi vyöttää on alkukielessä:

a) <anazonnyymi> (2x+1x): Snl 31:17, 1Pt1:13,

b) <diazoonnyymi> (3x): Jh 13:4,5, 21:7,

c) <zoonnyymi/ zoonnyoo> (3x): Jh 21:18, Apt 12:8,

d) <perizonnyymi> (6x): Lk 12:35,37, 17:8, Ef 6:14, Ilm 1:13, 15:6.

1:14 Sana <agnoia> (4x) = tietämättömyys: Apt 3:17; 17:30; Ef 4:18; 1Pt 1:14.

Sana tulee verbistä <agnoeoo>, ks. 1Tm 1:13.

Tietämättömyys ruokkii kaikenlaisia himoja, mutta Totinen valkeus (UT 1938), Todellinen valo (LLL) = Jeesus valaisee jokaisen, tietämättömänkin ihmisen, Jh 1:9.

Tietämättömyys tarkoittaa aikaa ennen uskoontuloa.

Jumalan tuntemisen kautta uskovainen ihminen pelastuu siitä turmeluksesta, joka vallitsee maailmassa himojen tähden, 2Pt 1:3–4.

- 1:15 Uskovainen on pyhä Jumalan lapsena Kristuksessa. Uskonvaelluksen pyhittyminen on koko elämän kestävä kasvuprosessi, jonka tekee meissä Pyhä Henki, kun kuljemme kuuliaisina Herralle.
- 1:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 3Ms 11:44,45, 19:2.
- 1:19 Vanhassa liitossa uhrieläinten tuli olla virheettömiä, 3Ms 22:17s. Kun Kristusta sanotaan virheettömäksi ja tahrattomaksi, se tarkoittaa hänen synnittömyyttään.
- 1:20 Kristuksen elämä ja työ maan päällä perustui Jumalan iankaikkiseen pelastussuunnitelmaan.
- 1:22 Kuuliaisuus totuudelle eli evankeliumille johtaa puhtauteen, veljesrakkauteen ja kestävyYTEEN.
Rakkauteen kuuluu jatkuvuus ja kestävyys. Ks. Jh 1:16.
- 1:23 Jumalan sanan siemen on katoamaton, elävä ja pysyy ikuisesti.
- 1:24 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 40:6–7.
Vrt Ps 102:12.
- 1:25 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 40:8.
- 2:1 Tämä on hyvä ja tärkeä neuvo kaikille uskovaisille uskossa kasvamiseksi.

- 2:2 Evankeliumin sana kasvattaa Jumalan lapsia niin kuin äidinmaito pieniä vauvoja. Äidinmaito onkin toinen todellinen ihmeaine veden lisäksi, koska ihmiselämä fyysisessä mielessä perustuu niiden ihmeellisiin ominaisuuksiin ja vaikutuksiin.
Sanan väärentämätön maito: ks. Rm 12:1.
- 2:4 Kristus on Jumalan valittu. Ihminen voi olla valittu ja pelastettu vain Kristuksessa.
- 2:5 Kristuksen seurakunta on Jumalan temppeli, hengellinen huone, 1Kr 3:16–17, Ef 2:19–22.
- 2:6 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 28:16.
- 2:7 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 118:22.
Pelastus Kristuksessa on kallisarvoinen niille, jotka uskovat häneen, mutta niille, jotka eivät ole kuuliaisia hänelle, tulee kompastuminen ja loukkautuminen.
- 2:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 8:14.
Tottelemattomuus Jumalan sanalle johtaa kompastumiseen.
- 2:9 Tässä viitataan VT:n jakeisiin Mal 3:17, Jes 43:21.
Jakeissa 9–10 osoitetaan, että uudessa liitossa Jumalan seurakunta on valittu suku, kuninkaallinen papisto, pyhä heimo ja omaisuuskansa, sekä Jumalan kansa, koska Jumalan lapset ovat armahdettuja.
Siispä Jumalan kansa uudessa liitossa ei suinkaan ole luonnollinen Israel, jonka jäsenille pitää julistaa kääntymystä Jeesuksen puoleen. Aivan samoin kuin evankeliumia tulee julistaa palestiinalaisille ja kaikille muillekin, jotta he uskoon tulemisen kautta pääsisivät Jumalan lapsiksi ja Jumalan kansan jäseniksi.

- 2:10 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Hos 1:6,9, 2:25.
- 2:11 Karttaa = <apekho> (19x): Apt 15:20,29, 1Ts 4:3, 5:22.
Jo aikoinaan Daavid ymmärsi, että synti aiheutti hänen sielulleen vammoja, Ps 41:5.
- 2:12 Ilmaus <heemera episkopees> (2x) = etsikkopäivä, on myös LXX:ssa jakeessa Jes 10:3 vastineena hepr. ilmaukselle <joom pequddaah> = tilinteon päivä.
- 2:13 Jakeissa 13–14 puhutaan kristityn suhteesta esivaltaan, ks. myös Rm 13:1.
- 2:15 Sana <agnoosia> (1x+2x) = tietämättömyys, ymmärtämättömyys, asiantuntemattomuus: Job 35:16; 1Kr 15:34; 1Pt 2:15. Vrt. 1Pt 1:14.
- 2:16 Hengellinen vapaus on vapautta synnistä ja pahuudesta, eikä suinkaan verho synnin ja pahuuden salaamiseksi.
- 2:17 Sana <adelfotees> (2x) = veljeys, veljesyhteys, (uskon)veljet: 1Pt 2:17, 5:9.
- 2:18 Sana <skolios> (4x) = kiero, nurja: Lk 3:5, Apt 2:40, Fil 2:15, 1Pt 2:18.
LXX:ssa se esiintyy 19x + 4x apokryf.
- 2:19 Sana <syneideesis> (30x) = 1. tietoisuus oikeasta ja väärästä, omatunto, 2. tietoisuus, tunto.
- 2:22 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 53:9.
- 2:24 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 53:4,12,5.
Sana <mooloops> (6x+1x) = (pahoinpitelyn aiheuttama) haava, mustelma: 1Ms 4:23; 2Ms 21:25; Ps 37:6; Jes 1:6; 53:5, 1Pt 2:24.

- 2:25 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 53:6.
 Jeesus on Hyvä Paimen, joka paimentaa koko Herran laumaa ja kaitsee jokaista lammasta, pienintäkin ja heikointakin karitsaa.
 Sana <poimeen> (18x) = 1. paimen,
 2. seurakunnan paimen:
 Mt 9:36; 25:32; 26:31; Mk 6:34; 14:27; Lk 2:8,15,18,20;
 Jh 10:2,11–16; Ef 4:11; Hpr 13:20; 1Pt 2:25.
 Sana <episkopos> (5x) = 1. kaitsija,
 2. seurakunnan kaitsija:
 Apt 20:28; Fil 1:1; 1Tm 3:2; Tt 1:7; 1Pt 2:25.
- 3:1 Vaimon tulee olla alamainen miehelleen niin kuin Herralle, mutta ei suinkaan miehen mielivallalle. Miehen tulee rakastaa vaimoaan niin kuin Kristus rakasti seurakuntaa ja antoi itsensä uhriksi sen puolesta, Ef 5:21–25.
- 3:2 Hengellinen uskonvaellus puhuu paremmin kuin sanat.
- 3:3 Jumalan sana ei ole kauneutta, eikä edes kaunistautumista, vastaan, vaan pikemminkin sen puolesta, mutta ei kuitenkaan maailmallisen koristautumisen kannalla, Jes 3:16–24.
 Jos muodinmukaiseen elämään käytetyt varat ohjattaisiin lähetystyöhön, niistä olisi todellista hyötyä. Eivät kai hyvinvointivaltioiden nuoret naiset tarvitse meikkejä naamaansa, kun kaikilla kehitysmaiden nuorilla äideillä ei ole antaa ruokaa lapsilleen?
 Eivätkä miehet tarvitse jatkuvasti uusia hienoja ajopelejä, kun kaikilla köyhillä ei ole edes kenkiä.
- 3:4 Todellinen kauneus, kuten elämäkin, lähtee sydäimestä, Snl 4:23. Iloinen sydän kaunistaa kasvot, niin kuin

naiskauneuden todellinen asiantuntija kuningas Salomo todisti, Snl 15:13, 17:22.

3:5 Maailmassa vaimon alamaisuus miehelleen (niin kuin Herralle, Ef 5:22) on kauhistus, Jumalan valtakunnassa se on kaunistus!

3:6 Hyvät, Jumalan tahdon mukaiset teot ovat uskovaisille naisille paras kaunistus, samoin myös miehille, Ef 2:10, 1Tm 2:9–10.

3:7 Eläminen vaimon kanssa vaatii mieheltä ymmärrystä, kunnioitusta ja kärsivällisyyttä.
Rukousten estyminen: verbin <egkoptoo> = estää, tilalla on Bys: <ekkoptoo> = karsia, hakata pois, joka on merkitykseltään vielä vahvempi.

Joka tapauksessa tässä on vahva kehoitus ja vakava varoitus miehille. Ei ihme, että opetuslapset kysyivät Jeesukselta aikoinaan (varmaankin Pietari etunenässä), että kannattaako miehen ylipäättään mennä naimisiin, Mt 19:10.

3:8 Sana <sympathees> (1x) = myötätuntoinen empaattinen, esiintyy vain tässä.
Verbi <sympatheoo> (2x) = kärsiä yhdessä jnk kanssa, osallistua jnk kärsimykseen, osoittaa myötätuntoa: Hpr 4:15, 10:34.

Onpa joku antiikin Kreikan viisaista miehistä kirjoittanut lauseen:

<ἄριστον ἀνδρὶ κτῆμα συμπαθὲς γυνῇ> = paras asia aviomiehelle on empaattinen vaimo.

Sanan <tapeinofroon> = nöyrä, tilalla on Bys: <filofroon> = hyväntahtoinen, ystävällinen.

3:10 Jakeissa 10–12 on suora lainaus VT:n jakeista Ps 34:13–17.

- 3:13 Bys: jos olette hyvän seuraajia.
Vastaavat sanat ovat <dzeelooteles> = kiivailija, intoilija, innokas tavoittelija, ja <mimeoteles> = jäljittelijä, jnk esimerkin seuraaja.
- 3:14 Jakeissa 14–15 on suora lainaus VT:n jakeista Jes 8:12–13.
Älkää pelätkö, mitä he pelkäävät, voitaisiin kääntää myös: älkää pelätkö heidän pelotteluaan (mm. NASB).
- 3:15 Valmiita vastaamaan = sm: valmiita esittämään puolustus.
Sana <apologia> (8x) = puolustus(puhe): Apt 22:1; 25:16; 1Kr 9:3; 2Kr 7:11; Fil 1:7, 16; 2Tm 4:16; 1Pt 3:15.
Sana <praytees> (11x) = sävyisyys, lempeys, ystävällisyys, hiljaisuus: 1Kr 4:21; 2Kr 10:1; Gal 5:23; 6:1; Ef 4:2; Kol 3:12; 2Tm 2:25; Tt 3:2; Jk 1:21; 3:13; 1Pt 3:15.
Sekä Pietarin että Paavalin ja Jaakobin elämässä iän ja ajan myötä lempeys tuli yhä tärkeämmäksi asiaksi, vaikkei se ollutkaan heille ominaista heidän oman luonteensa puolesta, 1Ts 2:7, Fil 4:5, Jk 3:13. Se olikin Hengen hedelmää heidän elämässään.
- 3:16 Verbi <epeereadzoo> (3x) = parjata, solvata, panetella, kohdella loukkaavasti: Lk 6:28, 1Pt 3:16 ja Bys: Mt 5:44.
- 3:17 Ilmaus <to theleema tou theou> (12x) = Jumalan tahto: Mk 3:35; Rm 1:10; 12:2; Gal 1:4; Ef 6:6; Kol 4:12; 1Ts 4:3; Hpr 10:36; 1Pt 2:15; 3:17; 4:19; 1Jh 2:17.
Sana <theleema> (34x+62x) = 1. tahto, 2. mielivalta.
Vrt. Ps 40:9, 143:10, 1Tm 2:3–4, Jh 3:16–18.
Tutki tarkemmin!
- 3:18 Kristuksen uhrikuolemalla on iankaikkinen merkitys, sitä ei tarvitse uusia, Hpr 9:25–28.

- 3:21 Vedenpaisumuksen esikuvallisuus: tutki!
- 4:1 Pietari tarkoittanee tässä meidän kärsimyksiämme vanhurskauden tähden, ks. edellä 1Pt 3:14,17, ts. sen tähden, että uskomme ja turvaamme Kristukseen.
- 4:3 Sana <eidoololatria> (4x) = epäjumalanpalvelus, epäjumalien palveleminen: 1Kr 10:14; Gal 5:20; Kol 3:5; 1Pt 4:3. Ks. Ilm 17:1.
Bys: Riittäähän meille, että menneen elämän ajan olemme noudattaneet.
- 4:8 Tämä on rakkauden eräs ominaisuus, Ps 32:1, Rm 4:6–7, 1Kr 13.
- 4:9 Vieraanvaraisuus, ks. Hpr 13:2.
- 4:12 Tulenpolte = <pyroosis> tarkoittaa tässä vainoa, jota kristityt saavat osakseen uskonsa tähden.
Vrt. Snl 27:21, Ilm 3:18, 1Pt 1:7.
- 4:14 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 11:2.
- 4:16 Sana <khristianos> (3x) = kristitty: Apt 11:26; 26:28; 1Pt 4:16. Tarkoittaa henkilöä, joka seuraa elämässään Herraa Jeesta ja on osallinen Kristukseen ja hänen seurakuntaansa.
Uuden testamentin ulkopuolella tätä nimitystä käyttävät, yleensä negatiivisessa merkityksessä, Lukianos, Tacitus, Suetonius, Plinius nuorempi ja Trajanus.
Tästä nimestään, Bys: tästä osastaan.
- 4:17 Jumalan huone = Jumalan seurakunta.
- 4:18 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Snl 11:31.

5:1 Vanhimmat eli kaitsijat ovat seurakunnan johtavia ja vastuuta kantavia veljiä, jotka Pyhä Henki on valinnut tähän tehtävään ja joiden tulee olla esikuvina laumalle. He toimivat seurakunnan paimenen rinnalla, apuna ja tukena, mikäli seurakunnassa on sellainen. Heidän tulee olla nöyriä palvelijoita, ei suuria herroja, 1Pt 5:3.

Sana <presbyteros> (66x) = 1. vanhempi,

2. vanha mies, vanhus,

3. vanhin, seurakunnan kaitsija,

4. vanhin, juutalaisen neveston jäsen.

Sana <sympresbyteros> (1x) = sm: kanssavanhin.

Pietari muistutti vanhimpia siitä, että hän on yhtä lailla vanhin kuin muutkin vanhimmat. Samoin teki apostoli Johannes, 2Jh 1:1, 3Jh 1:1. Ilmeisesti jo tuohon aikaan seurakunnissa oli alkanut esiintyä joidenkin vanhimpien kohdalla ns. johtajatautia ja he kuvittelivat olevansa apostolien, paimenien, opettajien ja evankelistojen yläpuolella. Ks. 3Jh 1:9–10.

5:3 Verbi <katakyrieuoo> (4x) = herrana hallita t. alistaa jtk: Mt 20:25, Mk 10:42, 1Pt 5:3, Apt 19:16, jossa kerrotaan, kuinka riivaajan hallitsema mies veteli turpiin ylipappi Skeuaan seitsemää poikaa. Siinä ei auttanut isäukon uskonnollinen asema.

5:4 Sana <arkhipoimeen> (1x) = ylipaimen.

Jeesus on Jumalan kansan ylipaimen. Seurakuntien paimenet ja kaitsijat toimivat hänen alaisuudessaan.

5:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Snl 3:34.

Verbi <egkomboomai> (1x) = solmia ylleen, pukea ylleen, pukeutua (säännöllisesti/ jatkuvasti/ vakaasti) jhnk.

Se tulee sanasta <kombos> = solmu.

Tavallisimmin pukeutumisesta käytetään verbiä <endyoo> (27x). Tutki!

Jakeissa Ef 5:21–24 Paavali antaa samantyyllisiä ohjeita alamaisuudesta aviopareille.

- 5:7 Mikä on tämän jakeen ilmaisema syy-seuraus-suhde?
Se, että kaikki murheet saa heittää Herran päälle siitä syystä, että hän pitää meistä huolen. Vrt. Hag 2:4.
- 5:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 22:14.
Turhaa on Paholaisen toiminta Jumalan seurakuntaa vastaan, sen osoittavat jo vanhan liiton esikuvat ja lupaukset: 5Ms 32:10, Ps 32:10, 89:8, 125:2.
Niitä, jotka turvaavat Herraan, ympäröi Jumalan armo, Ps 32:10, 125:2, joten vihollinen ei voi käydä päälle, vaan se joutuu käymään ympäri.
Mutta se etsii, olisiko joku joutunut tiepuoleen pois Kristuksen armosta, jotta voisi hyökätä sen onnetoman kimppuun, ks. Jos 2:22.
Näinhän oli käynyt joillekin Galatian kristityille, Gal 5:4.
- 5:10 Bys: on kutsunut meidät.
- 5:12 Tämän Pietarin kirjeen kirjoittajana eli Pietarin sihteerinä on Silvanus eli Silas, Apt 15:22, ilmeisen oppinut mies. Kieli ja tyyli on selvästi huolitellumpaa kuin Pietarin toisessa kirjeessä, jossa Pietari luonteensa mukaisesti kirjoittaa hyvin suorasukaista tekstiä. Näin Jumalan Pyhä Henki osoittaa, että Herra käyttää kaikenlaisia luonteita ja persoonallisuuksia evankeliumin työssä.
- 5:13 Babylon eli Baabel oli muinaisen Babylonian pääkaupunki Eufrat-virran varrella, n. 90 km nykyisestä Bagdadista

etelään. Apostolien aikana siellä oli suuri juutalainen asutus, ja se oli juutalaisuuden henkinen ja hengellinen keskus. Babylon on myös Rooman vertauskuvallinen nimi. Roomasta käytetään tätä nimeä sekä juutalaisessa että alkukristillisessä ilmestyskirjallisuudessa, esim. Ilm 14:8. Markus oli Pietarin apulainen evankeliumin työssä ja siten hengellisessä mielessä Pietarin poika. Myöhemmin hän oli tarpeellinen avustaja myös Paavalille. Ks. Apt 12:12, 2Tm 4:11.

Pietarin toinen kirje

Toisen kirjeensä Pietari on kirjoittanut ilmeisesti samalla lukijakunnalle kuin ensimmäisenkin. Hän kirjoitti todennäköisesti Roomassa vähän ennen marttyyrikuolemaansa.

Kirjeessä on samankaltaisuutta Juudaksen kirjeeseen, joissa molemmissa muistutetaan lukijoita Herran toisesta tuleuksesta ja siitä, että heidän tulee pitää kiinni saamastaan evankeliumin opetuksesta eikä lähteä seuraamaan harhaoppeja.

- 1:1 Verbi <lagkhanoo> (4x) =
1. saada osakseen arpomalla, Lk 1:9,
2. saada Jumalalta, 2Pt 1:1, Apt 1:17,
3. heittää arpaa, arpoa, Jh 19:24,
Meidän uskomme perustuu Jeesuksen Kristuksen
vanhurskauteen.
- 1:2 Jumala on asettanut valtakuntaansa lisääntymisen lain,
2Kr 4:15.
Jumalan ja Heraame Jeesuksen tunteminen tarkoittaa
sisäistä, omakohtaista yhteyttä Jumalaan Kristuksessa.
Sana <epignoois> (5x+20x) = 1. tunnistaminen, (tietoon
perustuva) tunteminen, Rm 1:28,
2. ymmärrys, lisääntyvä tieto, tunteminen, Kol 1:9–10.
- 1:3 Sana <eusebeia> (15x) = 1. jumalanpelko, hurskaus,
2. jumalisuus, Jumalan tahdon mukainen toiminta,
3. uskonelämä,
(4. ulkonainen uskonnollisuus, 1Tm 6:5):
Apt 3:12; 1Tm 2:2; 3:16; 4:7,8; 6:3,5,6,11; 2Tm 3:5; Tt 1:1;
2Pt 1:3,6,7; 3:11.
- 1:4 Jumalallinen luonto = Jumalan kirkkaus, josta uskoon tullut
pääsee osalliseksi Pyhän Hengen kautta, koska hän on uusi
luomus Kristuksessa: 2Kr 5:17, Gal 6:15, Kol 1:27.
- 1:5 Jakeissa 5–8 on tärkeä syyseuraus-ketju:
usko → hyveet → ymmärrys → itsehillintä → kärsivällisyys
→ jumalanpelko → veljesrakkaus → rakkaus kaikkia
kohtaan → näiden lisääntyminen → toimettomuuden ja
hedelmättömyyden ehkäisy ja väistyminen.
- 1:8 Uskon seurauksena ovat teot. Saman ajatuksen esittivät sekä
Paavali, Ef 2:8–10, että Jaakob, Jk 2:14–26.

- 1:9 Jeesus nuhteli Laodikean seurakuntaa, sen enkelin välityksellä, sokeudesta, Ilm 3:17.
Verbi <myoopadzoo> (1x) = olla likinäköinen/ silmät ummessa, esiintyy vain tässä.
- 1:10 Verbi <ptaioo> (5x) = kompastua, hairautua, langeta, rikkoa: Rm 11:11, 2Pt 1:10, Jk 2:10, 3:2.
- 1:14 Pietari viittaa Jeesuksen sanoihin, jotka eivät ole säilyneet muualla UT:ssa. Ne sanat olivat henkilökohtainen ilmoitus Pietarille. Jakeessa Jh 21:18 Jeesus puhui Pietarin kuoleman tavasta, mutta ei ajasta.
- 1:15 Pietari kantoi huolta seuraavista sukupolvista. Hyvä esimerkki kaikille vanhemmille.
- 1:16 Sana <mythos> (5x) = taru, sepitelmä: 1Tm 1:4; 4:7; 2Tm 4:4; Tt 1:14; 2Pt 1:16.
- 1:17 Jakeissa 17–18 Pietari viittaa Jeesuksen seurassa olemiseen ns. kirkastusvuorella, Mt 17:1–8.
- 1:19 Profeetallinen sana = VT ja sen ennustukset Messiaasta. Uuden testamentin jaejako, joka on tehty alun perin v. 1551 ja otettu käyttöön v. 1565, on monella tapaa hyödyllinen. Mutta tässä on jakeissa 19–20 jaejako ilmeisen virheellinen. Päivän valkeneminen ja aamutähden nouseminen viittaavat Kristuksen toiseen tulemukseen. Raamatussa ja juutalaisuudessa ei käytetä ilmaisua: aamutähti nousee sydämissänne, mutta käytetään kylläkin ilmaisua: sydämissänne tietäkää, esim. 5Ms 8:5, Jos 23:14, 1Kn 2:44. Siten sana sydämissänne kuuluu jakeeseen 20 eikä edelliseen

jakeeseen 19, kuten prof. Aapeli Saarisalo onkin esittänyt. (AS, TK, LLL). Vrt. 1Tm 3:15–16.

- 1:20 Apostoli Johannes vahvisti tämän kirjeessään, 1Jh 2:27. Jumalan sanan ja evankeliumin julistus tulee tehdä Pyhän Hengen voitelussa eikä ihmisviisaudessa.
- 1:21 Koko Raamattu on syntynyt Pyhän Hengen vaikutuksesta, 2Tm 3:16, eivätkä Raamatun tekstit ole niin ollen selitettävissä ihmisviisaudella. Ei varsinkaan teologialla, joka ei tunnusta Raamatun jumalallista alkuperää.
Bys: vaan Jumalan pyhät ihmiset ovat puhuneet Pyhän Hengen johtamina.
- 2:1 Pietari viittaa Israelin kansan seassa esiintyneisiin väärin profeettoihin VT:n aikana. Vrt. Mt 24:24.
- 2:2 Totuuden tie = uskon kuuliaisuus Jeesukselle.
- 2:6 Sodoma ja Gomorra sijaitsivat Kuolleenmeren rannalla. Niiden tuhosta kerrotaan 1Ms 19:23s.
- 2:7 Loot oli Abrahamin veljenpoika, 1Ms 18:20s, 19:4s,15s.
- 2:15 Bileamista kerrotaan 4Ms 22:2s,22s, 31:16.
- 2:18 Jotka tuskin ovat päässeet eksyksissä vaeltavia pakoon (UT 1938) tarkoittaa vastakääntyneitä kristittyjä, jotka ovat vasta erottautuneet pakanoista.
Bys: jotka todella ovat päässeet eroon.
- 2:19 Kristus antaa vapautuksen synnistä, mutta ei vapautta elää synnissä. Harhaopettajat väittävät, että ihminen voi olla kristitty, vaikka viettääkin rietasta elämää.
- 2:22 Sana <borboros> (1x+1x) = lieju, muta, lika, rapa, esiintyy myös jakeessa Jer 38:6 (LXX:ssa jakeessa 45:6).

On kuitenkin huomattava, että Jeremia ei itse halunnut mennä tuohon liejuun vaan hänet heitettiin sinne. Herran viholliset pyrkivät ryvettämään Herran palvelijoita kaikin tavoin, Apt 21:27–30, 24:5–7. Vrt. Mk 3:22.

- 3:4 Vastustajat pitivät maailmankaikkeutta iankaikkisena ja uskoivat, ettei se voi koskaan tuhoutua.
Nukkua pois: ks. 1Kr 11:30, 1Ts 4:13.
- 3:5 Nämä pilkkaaajat tahtovat pysyvän salassa, että taivaat ja maa on luotu Jumalan sanan voimalla. Niinpä he sitten sepustavat mitä kummallisimpia teorioita elämän synnystä viis veisaten siitä, mitä kokeellisen luonnontieteen tutkimustulokset osoittavat. Esim. timanttien pitäisi olla heidän mukaansa vähintään 1–3,5 miljardia vuotta vanhoja, kun jotkin hiili-14 mittaukset osoittavat niiden olevan korkeintaan kymmeniä tuhansia vuosia vanhoja.
- 3:6 Niiden kautta tarkoittaa veden ja Jumalan sanan kautta.
- 3:8 Verbi <lanthanoo> (6x) = olla t. pysyä salassa, olla tietämätön jstk, olla huomaamatta jtk: Mk 7:24, Lk 8:47, Apt 26:26, Hpr 13:2 ja 2Pt 3:5,8.
Aika ei ole Jumalan edessä absoluuttinen vaan hyvin suhteellinen käsite.
1900-luvun alussa suhteellisuusteoria kertoi saman pätevän myös luomakunnassa.
- 3:9 Ks. Jh 8:37, jossa esiintyy sama verbi <khooreoo>.
- 3:10 Herran päivä = päivä, jolloin Kristus palaa kirkkaudessaan maan päälle. Ks. Mt 24:29–44.
Kuin varas = äkkiä ja odottamatta.
Kalastaja Pietari, sittemmin Jeesuksen Kristuksen apostoli,

kertoi alkuaineiden hajoavan, kun kuumuus, eli siis energia, on riittävän suuri.

Juuri ennen Toista Maailmansotaa saksalaiset tiedemiehet onnistuivat hajottamaan uraaniatomeja fissioreaktiolla.

Sodan lopuksi nähtiinkin tuon keksinnön karmeat seuraukset Hiroshimassa ja Nagasakissa.

Mahtoikohan Pietari ymmärtää mitä hän kirjoitti? Tuskinpa hänellä oli tietoa ydinfysiikasta.

Joidenkin käsikirjoitusten mukaan: maa ja kaikki siinä tehdyt teot paljastuvat.

3:13 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 65:17, 66:22. Pietari tähdentää, että me emme odota tuhoa ja tuomioita, vaikka kirjoittaakin niistä, vaan me odotamme uusia taivaita ja uutta maata, joista jo profeetta Jesaja ennusti, Jes 65:17. Tämä perustuu siihen, että meidän kansalaisuutemme (tai: yhdyskuntamme) on taivaissa, ja sieltä me myös odotamme Herraa Jeesusta Kristusta Pelastajaksi, Fil 3:20.

3:15 Tämä ja seuraava jae ilmentää todellista veljesrakkautta, kun Pietari puhuu Paavalista selän takana pelkästään myönteisesti, vaikka Paavali oli nuhdellut Pietaria vasten kasvoja kaikkien kuullen, Gal 2:11–14.

Paavali oli ojentanut Pietaria oikeasta asiasta, ja Pietari nöyränä veljenä oli ottanut nuhteet vastaan, eikä ottanut nokkiinsa, vaan rakasti veljeään.

3:16 Tietämättömät: sana <asteeriktos> (2x) = horjuva, häilyvä, epävakaa: 2Pt 2:14, 3:16.

Tarkoittaa tässä yhteydessä synnin sokaisemia ihmisiä, jotka vääntelevät Raamattua omaksi tuomiokseen.

Kunpa he älyäisivät nöyrytyä Jumalan edessä, sillä hän

armahtaa tietämättömiäkin, niin kuin Joonan kirjassa osoitetaan, Jna 4:11.

3:18 Jumala on asettanut sekä luomakuntaan että omaan seurakuntaansa kasvun lain, Mk 4:26–29, 2Pt 3:18.

Johanneksen ensimmäinen kirje

Tämän kirjeen apostoli Johannes lieene kirjoittanut Efesoksessa noin vuonna 90 jKr. Kirjeen tyyli ja sisältö on hyvin samankaltainen Johanneksen evankeliumin ja Johanneksen toisen ja kolmannen kirjeen kanssa.

Tämä kirje on sydämellisin ja lähestyy lukijoitaan tuttavallisimmin kaikista Raamatun kirjoista.

Johannes kutsuu uskovia lapsiksi suhteessa Isään ja vakuuttaa, että Jeesus Kristus on meidän Puolustajamme Isän luona.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Verbi <pseelafao> (15x+4x) =
1. kosketella, tunnustella, Lk 24:39, Hpr 12:18, 1Jh 1:1,
 2. haparoida, hapuilla: Apt 17:27.
- LXX:ssa esim: 1Ms 27:12,21,22, Tm 16:26 sekä muutamissa muissa kohdissa merkityksessä: haparoida, hapuilla.
- Elämän Sana on persoona, Jeesus Kristus. Lisäksi elämän sana on ilmoitus hänestä eli evankeliumi, Fil 2:16.
- Johannes korostaa voimakkaasti sitä, että hän on Jeesuksen Kristuksen silminnäkijä, sekä tämän eläessä maan päällä että Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen.
- Jo tuolloin harhaopettajat väittivät, että Kristuksen elämä, kärsimys ja kuolema olivat olleet vain näennäisiä, vertauskuvallisia asioita. Ks. 1Jh 5:6.
- 1:3 Tämä yhteys meillä on Pyhässä Hengessä, 2Kr 13:13.
- Sana <koinoonia> (19x) =
1. (keskinäinen) yhteys,
 2. yhteistyö,
 3. osallisuus jhnk,
 4. yhteinen lahja,
 5. omastaan jakaminen:
- Apt 2:42; Rm 15:26; 1Kr 1:9; 10:16; 2Kr 6:14; 8:4; 9:13; 13:13; Gal 2:9; Fil 1:5; 2:1; 3:10; Flm 1:6; Hpr 13:16; 1Jh 1:3,6,7.
- Tämän vuosituhannen alussa keksitty slogan:
- Haluan olla kaikkien kanssa kaiken aikaa kaikkialla, ei toteudu edes parhaillakaan tietoliikenneyhteyksillä.
- Todellinen yhteys voi olla vain Pyhässä Hengessä, ja se toteutuu lopulta täydellisenä Jumalan valtakunnassa.
- 1:5 Jumala on valo, ts. Jumala on täysin pyhä. Johannes puhuu paljon valosta ja pimeästä (eli synnistä), jotka käsitteet

esiintyvät usein myös Kuolleenmeren luolista löytyneissä käsikirjoituksissa.

Jo alussa Jumala sanoi: Tulkoon (/olkoon) valo, ja valo tuli (/oli), 1Ms 1:3. Samalla tuo lause viittasi edeltä käsin Messiaaseen, meidän Herramme Jeesus on valo: Jh 1:4–9, 8:12, 9:5.

- 1:9 Kuningas Salomo ennusti tämän uuden liiton periaatteen jo vanhan liiton aikana, Snl 28:13.

Jumalan vanhurskauden ja uskollisuuden yksi osoitus on se, että hän antaa katuvalle syntiselle synnit anteeksi ja puhdistaa tämän kaikesta vääryydestä.

Vrt. Neh 9:8,33.

- 2:1 Sana <parakleetos> (5x) = saapuville kutsuttu, avustaja, puolustaja, merkitsee juridista asianajajaa (lat. advocatus), jonka tehtävänä oli auttaa ihmistä oikeudenkäynnissä. Jumalan lapsilla on kaksi puolustajaa: Jeesus Kristus ja Pyhä Henki, Jh 14:16,26, 15:26, 16:7, 1Jh 2:1.

- 2:3 Jeesus antoi meille uuden käskyn, että rakastamme toisiamme, Jh 13:34, 1Jh 3:23, 4:21.

Vrt. 1Tm 1:5, 6:14. Tutki!

- 2:5 Ilmaus <hee agapee tou theou> (10x) = Jumalan rakkaus: Lk 11:42; Jh 5:42; Rm 5:5; 8:39; 2Kr 13:13; 2Ts 3:5; 1Jh 2:5; 3:17; 4:9; 5:3.

Jumala antaa rakkautensa uskovan ihmisen sydämeen Pyhän Hengen kautta, Rm 5:5. Vrt. esikuva, Sak 4:12.

- 2:6 Jeesuksen maallisen elämän tarkoitus oli toteuttaa Jumalan tahto, Ps 40:9, Hpr 10:7–9, Jh 4:34, 19:30.

Tässä ilmenevät kristityn oikeanlaiset velvollisuudet, jotka lähtevät sydäimestä ja kuuluvat Kristukselle:

a) vaelttaa niin kuin Jeesus vaelsi, 1Jh 2:6, Ef 4:1,
 b) rakastaa toisiamme, 1Jh 4:11, 3:16, Rm 13:8,
 c) olla ansioton palvelija, Lk 17:10,
 d) pestä toistemme jalat, Jh 13:14,
 e) kantaa heikkojen vajavaisuuksia, Rm 15:1, Flm 1:18,
 f) auttaa köyhempiä ajallisesti, Rm 15:27,
 g) velvollisuus aviopuolisoa kohtaan, 1Kr 7:3, Ef 5:28,
 h) toimia Kristuksen rakkauden mukaan, 2Kr 5:14,
 i) olla antelias sydämensä mukaan, 2Kr 9:7,
 j) koota varallisuutta lapsille, 2Kr 12:14,
 k) velvollisuus palvelijoita kohtaan, Kol 4:1,
 l) kiittää Jumalaa veljistä ja sisarista, 2Ts 1:3, 2:13,
 m) auttaa evankeliumin levittämisessä, 3Jh 1:8.
 On olemassa myös vääranlaisia velvollisuuksia, 1Sm 23:20,
 Gal 5:3.

- 2:7 Muutamissa teksteissä on alussa sanan rakkaat tilalla veljet. Ilmaus <ap arkhees> (31x+19x) = alunperin, alussa, alusta asti, tarkoittaa jakeessa 1Jh 1:1 kaiken alkua, mutta tässä sitä, kun lukijat ovat lähteneet uskon kuuliaisuuden tielle.
- 2:8 Rakkauden käsky oli jo VT:ssa, Mt 22:36–40, mutta Jeesus sanoi sitä uudeksi käskyksi, Jh 13:34, koska se perustui siihen rakkauteen, jota Jeesus on osoittanut meille.
- 2:10 Joka ei välitä veljestaan, ei ole itsenäinen, vaan itsekäs, mutta joka rakastaa veljeään, on epäitsekäs, ja niin ollen hän ei ole pahennukseksi (kr. <skandalon>), vaan siunaukseksi muille, 1Kr 10:31–33.
 Sana <skandalon> (15x) = 1. ansa,
 2. viettelys,
 3. lankeemuksen t. kompastuksen aiheuttaja,

4. pahennus,

5. loukkaus.

- 2:11 Luonnollisessa mielessä kirkas valo sokaisee ihmisen, mutta hengellisessä mielessä asia on päinvastoin: valkeus ei sokaise vaan pimeys, 2Kr 4:3–6.
Todellinen valkeus = Kristus valaisee ihmisen ymmärryksen, ja hän voi valaista pimeydessä sokaistuneen, jopa hengellisesti kuolleenkin ihmisen, Ef 5:14.
- 2:12 Sana <teknon> (diminutiivimuoto sanasta <tekon>, 8x) = lapsi, pikkulapsi, lapsukainen: Jh 13:33; 1Jh 2:1,12,28; 3:7,18; 4:4; 5:21.
Tässä jakeissa 12–14 lapsukaiset, nuorukaiset ja isät ovat uskovaisten hengellisen kasvamisen vaiheiden nimityksiä. Vrt. 1Kr 2:6.
- 2:13 Sana <neaniskos> (11x) = nuori mies, nuorukainen: Mt 19:20,22; Mk 14:51; 16:5; Lk 7:14; Apt 2:17; 5:10; 23:18,22; 1Jh 2:13,14.
- 2:15 Sanan <kosmos> (186x) = maailma, merkityskenttä on hyvin laaja. Tässä se tarkoittaa Jumalasta luopunutta ja Jumalaa vihaavaa ihmiskuntaa. Tutki tarkemmin!
Isän rakkaus: Jh 15:9–10; Ef 6:23; 1Jh 2:15; 3:1; 2Jh 1:3.
- 2:17 Ilmaus <to theleema tou theou> (12x) = Jumalan tahto: Mk 3:35; Rm 1:10; 12:2; Gal 1:4; Ef 6:6; Kol 4:12; 1Ts 4:3; Hpr 10:36; 1Pt 2:15; 3:17; 4:19; 1Jh 2:17.
Sana <theleema> (34x+62x) = 1. tahto, 2. mielivalta.
Vrt. Ps 40:9, 143:10, 1Tm 2:3–4, Jh 3:16–18.
- 2:18 Sana <antikhristos> (5x) = antikristus, Kristuksen vastustaja, vastakristus: 1Jh 2:18, 22; 4:3; 2Jh 1:7. Ks 2Ts 2:3.

Monta antikristusta tarkoittaa Antikristuksen edeltäjiä, joita hallitsee sama henki kuin varsinaista Antikristusta.

- 2:20 Öljy on Raamatussa Pyhän Hengen vertauskuva. Voitelu Pyhältä tarkoittaa Jumalan antamaa Pyhän Hengen voitelua ja opetusta, 1Jh 2:27.
Joissakin teksteissä loppuosa on: tiedätte kaiken.
- 3:1 Sana <teknon> (99x) = lapsi, jälkeläinen. Sanan diminutiivimuoto <teknion> = lapsukainen, 1Jh 2:12.
Ilmaus lapset merkitsee Johanneksen kirjoituksissa Isälle syntyneitä, Jumalan lapsia.
- 3:4 Synnin eräs ominaisuus on, että se on laittomuutta.
Se on vastoin Jumalan ja Kristuksen lakia.
Tässä luvussa Johannes käsittelee elämän kahta päälinjaa, uskon tie ja synnin tie. Tutki tarkemmin!
- 3:6 Verbi <hamartanoo> (43x) = mennä ohi osumatta, erehtyä,
1. tehdä syntiä, rikkoa, Lk 17:3, Mt 18:15,
2. (prees.) elää synnissä, harjoittaa synnin tekemistä, 1Jh 3:6,
3. (aor.) langeta syntiin, 1Jh 2:1, Lk 15:18.
On tehtävä ero synnin harjoittamisen eli synnissä elämisen (verbin preesens-muoto) ja uskovan syntiin lankeamisen (verbin aoristi-muoto) välillä. Vrt. Ps 37:23–24, Snl 24:16.
- 3:8 Tässä alusta asti tarkoittaa luomakunnan alkua. Paholainen lankesi syntiin ennen ihmistä ja houkutteli ihmisenkin tekemään syntiä. Ks. 1Jh 2:7.
- 3:9 Jumalan siemen = Jumalan sana ja Jumalan Henki, joka tekee Jumalan sanan kautta työtä uskovassa.
- 3:12 Kain (16x+3x) oli ensimmäinen murhamies, veljensä murhaaja 1Ms 4:1–25, Hpr 11:4, 1Jh 3:12, Jda 1:11.

Tappoi julmasti on käännös verbistä <sfadzoo> (10x), jonka perusmerkitys on teurastaa, ja sitä käytetään yleensä eläinten teurastamisesta.

Verbiä käytetään LXX:ssa vastineena hebr. verbeille <šaachat> ja <taabach>).

UT:ssa verbi esiintyy vain tässä Johanneksen kirjeessä 2x ja Ilmestyskirjassa 8x.

Kainilla on ollut paljon seuraajia aina kansojen johtajia myöten: Mao, Stalin, Hitler ym. ym.

- 3:17 Jumalan rakkaus ei pysy suljetussa sydämessä, vaan avoimessa! Niin kuin tuulikaan ei puhalla suljetussa huoneessa, vaan sellaisessa, jossa ovet ja ikkunat ovat auki. Vrt. Ilm 3:20.
- 3:20 Jumala on luonut meidän sydämemme ja hän ymmärtää kaikki tekemme syvimpiä ajatuksia ja vaikuttimia myöten, Ps 33:15, 44:22. Sen vuoksi on paras olla Herran edessä rehellinen ja nöyrä, Ps 139:23–24.
- 3:22 Jeesus sanoi tekevänsä aina sitä mikä on Isälle mieluista, Jh 8:29. Niin tulee meidänkin tehdä.
- 3:23 Nimi tarkoittaa koko persoonaa, kaikkea, mitä Jeesus on.
- 3:24 Hänen käskynsä on kreik. tekstissä monikollinen.
- 4:1 Väärät profeetat väittävät, että Jumalan Henki toimii heissä, mutta heidät tunnetaan heidän hedelmistään, Mt 7:15–20, 12:33, Lk 6:43–45.
- 4:3 Antikristus, ks. 1Jh 2:18.
- 4:4 Tästä on esikuva Vanhassa testamentissa, 2Kn 6:16. Jakeissa 4–5 he viittaa vääriin profeettoihin.

- 4:6 Me viittaa evankeliumin julistajiin, joihin myös jae 1Jh 1:1 viittaa kirjeen alussa.
- 4:12 Vrt. Jh 1:18. Ainutsyntyinen Poika, Jeesus Kristus on ilmoittanut Jumalan, niin että Jeesus saattoi sanoa Filippukselle: Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän, Jh 14:9. Tutki!
- 4:19 Joissakin kreik. teksteissä on alussa: Me rakastamme häntä. Joka tapauksessa kymmene rakastaa tulee siitä, että Jumala on ensin rakastanut meitä. Meidän rakkautemme on vastarakkautta niin kuin Kuun valo on Auringon valon heijastusta.
- 4:20 Teksti: ei voi rakastaa Jumalaa, on joissakin kreik. teksteissä muodossa: kuinka hän voi rakastaa Jumalaa.
- 4:21 Tämä on yksi evankeliumin käskyistä, Jh 13:34–35.
- 5:1 Ilmaus: syntynyt Jumalasta, esiintyy Johanneksen kirjoituksissa 7x: Jh 1:13, 1Jh 2:29, 3:9, 4:7, 5:1,4,18. Kun ihminen tulee uskoon, niin hän syntyy:
- a) uudesti, ylhäältä, Jh 3:3,7,
 - b) vedestä ja Hengestä, Jh 3:5–6,
 - c) totuuden sanan kautta, Jk 1:18, 1Pt 1:23,
 - d) Kristuksen kuolleistanousemisen kautta, 1Pt 1:3,
 - e) Jumalasta, 1Jh 5:1.
- 5:2 Sana <entolee> (67x) = 1. käsky, 2. säädös. Käskyjä on monenlaisia, ja käskyt voivat olla:
- a) vanhan liiton kymmenen käskyä, 2Ms 20:1–17, Lk 23:56,
 - b) Mooseksen lain käskyt, 613 kpl, Mt 5:17–20, Mk 7:8–9, Rm 13:9–10, Ef 2:15,
 - c) lain tärkeimmät käskyt, Mt 22:36–40, Gal 5:14,

c) ihmiskäskyjä, Jes 29:13, Hos 5:11, Mt 15:9, Mk 7:7,
Lk 15:29, Tt 1:14,
d) Isän käskyt Pojalle, Jh 10:18, 12:49–50, 15:10–12,
e) evankeliumin käskyjä ja kehotuksia, Mk 11:22, Jh 13:34,
14:15,21, 15:10–12, 1Jh 3:23–24, 4:21, 2Jh 1:4–6.
Tutki tarkemmin!

- 5:3 Rakkaus Jumalaan = sm: Jumalan rakkaus, viittaa siihen, että rakkaus on Jumalan antama ja vaikuttama meissä häneen. Samanlainen rakenne kreik. tekstissä esiintyy muutamissa muissakin kohdissa: Mk 11:22 (Jumalan antama usko), Gal 2:16, 3:22 (Jeesuksen vaikuttama usko).
- 5:4 Uskovaisen ei tarvitse eikä kannata voivotella uskon heikkoutta, sillä maailma ei voita meidän uskoamme, vaan meidän uskomme voittaa maailman. Näin on kirjoitettu Jumalan sanaan. Tämä voitto perustuu siihen, että Jeesus on jo voittanut maailman, Jh 16:33.
Evankeliumin mukaan me emme ole heikkouskoisia vaan vähäuskoisia = <oligopistoi> (5x): Mt 6:30; 8:26; 14:31; 16:8; Lk 12:28.
Ei ihme, että opetuslapset pyysivät Herralta: Lisää meille uskoa, Lk 17:5.
- 5:6 Vesi ja veri viittaavat Jeesuksen kasteeseen, kun hän aloitti julkisen toimintansa, ja ristinkuolemaan, jolloin hän täytti Isän hänelle antaman tehtävän.
- 5:7 Joissakin uudemmissa kreik. käsikirjoituksissa jae on: On kolme todistajaa taivaassa: Isä, Sana ja Pyhä Henki, ja nämä kolme pitävät yhtä.
Tämä lisäys on kuitenkin varsin myöhäinen, eikä sitä sen vuoksi ole otettu mukaan tähän käännökseen.

- 5:8 Joissakin uudemmissa kreik. käsikirjoituksissa jae on: Ja on kolme todistajaa maan päällä: Henki, vesi ja veri, ja nämä kolme pitävät yhtä.
- 5:16 Kuolema (<thanatos> 120x) tarkoittaa tässä iankaikkista kuolemaa, eroa Jumalasta, Ilm 20:14.
Synti, joka on kuolemaksi = synti Pyhää Henkeä vastaan, ks. Mt 12:31, Hpr 10:26.
- 5:17 Synnin yksi ominaisuus on kaikenlainen vääryys.
- 5:18 Varjelee itsensä on joissakin kreik. teksteissä muodossa: varjelee hänet. Jälkimmäinen vaihtoehto viittaa selvästi Herraamme Jeesukseen, joka varjelee omansa niin, ettei Paholainen pääse heihin käsiksi.
Edellinen vaihtoehto osoittaa meille itsellemme velvollisuuden vaeltaa niin kuin Herramme antoi meille esikuvan kuinka tulee vaeltaa.
Paavali neuvoi nuorta Timoteusta: Pidä itsesi puhtaana, 1Tm 5:22.
- 5:19 Koko maailma on Pahan vallassa, voitaisiin kääntää myös mekaanisesti: koko maailma makaa pahuudessa, koska verbi <keimai> tarkoittaa: maata, olla, sijaita.
- 5:20 Todellinen = <ho aleethinos> = Jumala. Hän on ainoa todellinen Jumala, erotuksena epäjumalista, jotka eivät ole todellisia vaan epätodellisia, kuvitteluja.
Sana <aleethinos> (28x) (adj.) = 1. todellinen, Jh 1:9,
2. tosi, aito, oikea, Lk 16:11,
3. paikkansa pitävä, totuudellinen, Jh 4:37,
4. luotettava, varma, Jh 19:35.

5:21 Vanhan Johanneksen rakkaudellinen kehotuksen sana
lukijoilleen vakavasta asiasta.

Johanneksen toinen kirje

Johannes nimittää itseään vanhimmaksikin kuten Pietarinkin itseään, 1Pt 5:1. Tässä lyhyessä kirjeessä Johannes tähdentää uskovien rakkautta totuuteen ja toisiinsa. Johannesta sanotaankin rakkauden apostoliksi.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Vanhin: apostoli Johannes eli viimeisinä vuosinaan Efesoksessa ja johti alueen seurakuntia Pyhän Hengen antamalla arvovallalla. Ks. Apt 20:28, 3Jh 1:1.
Valittu = Jumalan valitsema, Jumalan oma.
Yleensä ajatellaan, että rouva on kuvainnollinen nimitys, joka tarkoittaa jotakin Vähässä Aasiassa sijainnutta seurakuntaa, jolle kirje on osoitettu. Hänen lapsensa tarkoittaa ko. seurakunnan jäseniä.
- 1:2 Armo, totuus ja rakkaus olivat Johannekselle tärkeimmät asiat, kun hän kirjoitti Jeesuksesta ja hänen evankeliumistaan.
- 1:5 Käsky, ks. 1Jh 2:8, 5:2.
- 1:7 Sana <planos> (5x) =
1. (adj.) harhaan johtava, eksyttävä, pettävä, 1Tm 4:1,
2: (subst.) eksyttävä, villitisijä: Mt 27:63, 2Kr 6:8, 2Jh 1:7.
Jeesusta ja apostolejakin kunnioitettiin tällaisella nimellä.
Kristukseksi, lihassa ilmestyneeksi: voidaan kääntää myös: lihassa tulevaksi Kristukseksi, tai: Kristukseksi, joka oli tuleva lihaan.
- 1:8 Täysi palkka, ks. 1Kr 3:8.
- 1:9 Poikkeaa syrjään: joissakin kreik. teksteissä: menee edemmäksi. Sanat viitannevat johonkin harhaopettajien käyttämään iskulauseeseen. Heidän mukaansa evankeliumi oli vain yksi vaihe, joka on ohitettava, jotta voisi päästä syvempään uskonnolliseen kokemukseen.
Myös Paavali varoitti niistä, jotka yrittivät eksyttää kristittyjä pois evankeliumista eli Kristuksen opista, Gal 1:6s, 1Kr 3:11.

- 1:10 Kristityt kokoontuivat yleensä kodeissa, ks. Rm 16:5. Jos harhaopettajia olisi kutsuttu vieraiksi, he olisivat voineet levittää harhaoppejaan seurakuntaan.
- 1:12 Apostoli Johannes oli sitä mieltä, että evankeliumintyössä lähiopetus on tehokkaampaa kuin etäopetus, 3Jh 1:13–14.
- 1:13 Valittu sisar on kuvainnollinen nimitys, joka tarkoittaa kirjoittajan seurakuntaa.

Johanneksen kolmas kirje

Johannes nimittää itseään vanhimmaksi kuten edellisessäkin kirjeessään. Tässä lyhyessä kirjeessä Johannes tähdentää uskovien rakkautta totuuteen ja toisiinsa seurakunnan keskellä, vaikka sen keskuudessa pyrkiikin nousemaan miehiä, joilla on hinku olla uskonnollisia johtajia ilman hengellistä armoitusta.

Johannesta sanotaankin rakkauden apostoliksi.

Tässä kirjeessä ei näytä olevan yhtään suoraa lainausta Vanhan testamentin kirjoituksista.

- 1:1 Apostoli Johannes muistutti vanhimpia siitä, että hän on yhtä lailla vanhin kuin muutkin vanhimmat. Samoin teki apostoli Pietari, 1Pt 5:1. Ilmeisesti jo tuohon aikaan seurakunnissa oli alkanut esiintyä joidenkin vanhimpien kohdalla ns. johtajatautia, ja he kuvittelivat olevansa apostolien, paimenien, opettajien ja evankelistojen yläpuolella. Ks. 3Jh 1:9–10.
Gaius oli Johannekselle läheinen ja rakas veli Herrassa. Ihmissuhteissakin rakkaus ja totuus käyvät käsi kädessä.
- 1:4 Lapset tarkoittavat tässä kuvainnollisesti niitä, jotka ovat tulleet Johanneksen kautta uskoon. Vrt. Flm 1:10.
- 1:5 Veljet lienevät olleet Johanneksen lähettämiä evankelistoja, lähetyssaarnaajia, jotka kiersivät Vähän Aasian seurakuntia.
- 1:6 Kyseessä on ehkä Efesoksen srk.
- 1:7 Evankeliumin julistajat toimivat Jeesuksen nimessä, Fil 2:9, Kol 3:17, Jk 2:7.
- 1:8 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: että meistä tulisi Totuuden työtovereita.
- 1:9 Diotrefes oli lihallisen mielensä paisuttama, varsinainen pässi-sielu. Hän oli halusi olla ensimmäinen eli nokkamies ja päällepäsmäri, mutta ei ymmärtänyt, että joka haluaa olla Jumalan valtakunnassa suurin, olkoon toisten palvelija, Lk 22:24–27, niin kuin meidän Herramme Jeesus sanoi ja osoitti omalla esimerkillään, Jh 13:1–17.
Jumala varjellekoon seurakuntiaan Diotrefeksen kaltaisilta diktaattoreilta!
Parempana esikuvana Diotrefeelle olisivat Nebajotin pässit, Jes 60:7.

- 1:10 Juoruaminen ei kuulu hengellisiin ominaisuuksiin vaan on lihallisen mielen tekoja.
- 1:12 Demetrius oli hengellinen mies. Hän oli sopivampi mies johtamaan Jumalan seurakuntaa kuin Diotrefes, vaikkei ehkä ollutkaan inhimillisesti niin kyvykäs ja voimakasluonteinen kuin Diotrefes, joka oli itse hankkinut asemansa. Jotkut sanovat: Nomen est omen, eli nimi on enne. Se on totta joidenkin henkilöiden kohdalla. Yhtenä vahvana esimerkkinä oli Naabal, 1Sm 25:2–38. Tuo ei kuitenkaan ole mikään yleispätevä lause. Siitä on selvänä esimerkkinä hopeaseppä Demetrius, joka oli aivan eri tyyppin mies kuin tämä Demetrius, Apt 19:24s.
- 1:14 Johannes piti henkilökohtaista keskustelua parempana kuin viestittelyä. Niin se on nykyäänkin.
- 1:15 Tervehdykset ja siunaukset kuuluvat toisaalta koko Jumalan kansalle ja toisaalta jokaiselle erikseen. Vrt. Ilm 2:17.

Juudaksen kirje

Tämän kirjeen on kirjoittanut Juudas Jaakobin veli ja samalla Herran veli. Kirje on luultavasti kirjoitettu Palestiinan juutalaiskristityille, vaikkei sitä suoranaisesti mainita, n. v. 66 jKr.

Kirjeessä on samankaltaisuutta Pietarin toiseen kirjeeseen, joissa molemmissa muistutetaan lukijoita Herran toisesta tuleuksesta ja siitä, että he pitävät kiinni saamastaan evankeliumin opetuksesta eivätkä lähde seuraamaan harhaoppeja. Ilmeisesti Juudas oli luonteeltaan Pietarin kaltainen.

1:1 Juudas, kirjeen kirjoittaja, on mitä ilmeisimmin sama Juudas, josta mainitaan Mt 13:55 ja Mk 6:3, eli hän on Jeesuksen veljiä (tarkalleen velipuoli, koska Joosef ei ollut Jeesuksen isä), Joosefin ja Marian poika, kuten Jaakobkin, joka on kirjoittanut Jaakobin kirjeen.

Vaikka Paavali kutsuu heitä Herran veljiksi, 1Kr 9:5, kumpikaan heistä ei sano niin itsestään, vaan molemmat sanovat olevansa Herran Jeesuksen Kristuksen palvelijoita. Veljekset eivät halunneet tulla tunnetuiksi lihan mukaan, vaan Hengen mukaan. Ennen Kristuksen ylösnousemusta he eivät uskoneet, että Jeesus on Messias, Jh 7:5, mutta sen jälkeen heidän sydämensä muuttui.

Bys: Isässä Jumalassa pyhitettyjä.

Jakeen loppu voidaan kääntää myös: Jeesuksessa Kristuksessa varjeltuja.

1:3 Kyseessä on apostolien julistaman evankeliumin usko Jeesukseen Kristukseen. Sen vastustajat esiintyvät kyllä kristittyinä, mutta eivät noudata apostolien opetusta vaan kieltävät evankeliumin. He sekoittavat evankeliumiin pakanauskonnoista otettuja aineksia.

1:4 Verbi <pareisdy(n)oo> (1x) = liittyä salaa joukkoon, pujahtaa, luikerrella joukkoon, esiintyy vain tässä.

Vrt. Gal 2:4 ja 2Pt 2:1.

Juudas kirjoittaa varoituksen sanoja, että on joitakin ihmisiä, jumalattomia, jotka ovat samalla vääriä opettajia. Hän viittaa noihin ihmisiin (ja samalla heidän tiehensä, tekoihinsa ja tuomioonsa) kreik. sanalla <houtoi> = nämä (ihmiset), jakeissa 8,10,12,16 ja 19.

Bys: ainoan Valtiaan, Jumalan, ja Herramme Jeesuksen Kristuksen.

- 1:6 Sm: suuren päivän tuomiota varten.
- 1:7 Sm: menivät toisenlaisen lihan perässä.
- 1:8 Ruumiinsa = sm: lihan.
- 1:9 Kirkkoisien mukaan tässä lainataan juutalaista, VT:n ulkopuolista kirjoitusta Mooseksen taivaaseen ottamisesta. Tuosta kirjoituksesta on säilynyt vain osia (AS). Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Sak 3:2.
- 1:11 Kain, 1Ms 4:6s.
Bileam, 4Ms 22:2s, 31:16.
Koorä, 4Ms 16:1s.
- 1:14 Hanok eli Eenok, 1Ms 5:19s.
Tässä on viittaus apokryfiseen Eenokin (eli Hanokin) kirjan 1. lukuun. Tuo kirjoitus on säilynyt.
Tuhannen tuhansine pyhineen = <en myriasin hagiais autou>
= sm: kymmeninentuhansine pyhineen.
Kreik. sana <myrias> (8x) = 10 000, myriadi eli lukematon joukko, hyvin suuri määrä.
- 1:15 Joissakin kreik. teksteissä jakeen alku on: panemaan kaikki tuomiolle ja osoittamaan kaikki ihmiset syyllisiksi kaikkiin jumalattomiin tekoihin, joita he jumalattomuudessaan ovat tehneet.
Tämä jae on varmaan jumalattomuuden vastaisiin jae Raamatussa. Vrt Jh 15:19.
- 1:19 Kaikki ihmiset ovat sielullisia, mutta Jumalan lapsilla sielun maailma on Pyhän Hengen hallinnassa.
- 1:23 Tässä liha tarkoittaa ihmisen syntistä luontoa, ihmistä synnin turmelemana.

- 1:24 Jumala voi varjella meidät lankeamasta. Ei meitä ole kutsuttu tappioiden ja lankeemusten tielle, vaan voittajiksi Herramme Jeesuksen Kristuksen kanssa. Vrt Ilm 2–3.
- 1:25 Vaikka Juudas kirjoittaa enimmäkseen varoituksen sanoja Herran omille, niin kirjeensä lopuksi hän antaa mahtavan ylistyksen Jumalalle! Niin tehkäämme mekin kaikissa elämämme tilanteissa.

Ilmestyskirja

Apostoli Johannes on kirjoittanut tämän kirjan n. v. 96 jKr. ollessaan vankina Patmos-saarella keisari Domitianuksen hallitusajan lopulla. Kirja on kirjoitettu Vähän Aasian seurakunnille ja tarkoitettu lohdutukseksi ja rohkaisuksi sen ajan ahdistusten keskellä ja läpi seurakunnan historian toteutuvien ahdistusten ajoille.

Kirjassa voidaan nähdä seuraavat pääjaksot:

Ensiksi Johannes näkee Herran Jeesuksen kirkkauden ilmestymisen.

Toiseksi Johanneksen tuli lähettää seitsemän kirjettä seitsemälle seurakunnalle.

Kolmanneksi Johannes kirjoittaa tulevaisuuden kehityksestä aina suurimpiin ahdistuksiin asti.

Ja viimeiseksi tuodaan ilmi Jumalan valtakunnan ja Kristuksen kuninkuuden lopullinen voitto.

- 1:1 Jotkut käyttävät tästä Raamatun kirjasta virheellistä nimeä Johanneksen ilmestys. Heti ensimmäinen jae ilmoittaa, että kyseessä on Jeesuksen Kristuksen ilmestys, jonka Johannes näki ja josta hän kirjoittaa.
Jeesuksen Kristuksen ilmestys esiintyy myös Paavalilla, 1Kr 1:7, Gal 1:12, ja Pietarilla, 1Pt 1:7,13.
- 1:4 Hän, joka on, joka oli ja joka on tuleva (3x: Ilm 1:4,8, 4:8) on yksi Jumalan nimistä. Juutalaiset välttävät Jumalan (nimen) mainitsemista ja käyttävät hänestä peitenimiä. Ks. Mt 3:2, 26:64, Mk 14:61.
Luku seitsemän on Raamatussa vertauskuvallisesti täydellisyyden luku. Seitsemän henkeä viittaa Jumalan Pyhään Henkeen, vrt. Jes 11:2.
- 1:5 Jeesus on esikoinen (= <proototokos> 8x):
a) Jumalan esikoinen, Hpr 1:6,
b) esikoinen ennen kaikkea luomakuntaa, Kol 1:15,
c) Marian esikoinen, Lk 2:7,
d) kuolleiden esikoinen, Ilm 1:5,
e) esikoinen kuolleista nousseiden joukossa, Kol 1:18,
f) esikoinen monien veljien joukossa, Rm 8:29.
Vrt. 1Kr 15:20.
Jeesus on verellään päästänyt meidät synneistämme tarkoittaa hänen lunastustyötään, ks. Mt 20:28.
- 1:7 Tässä on suoria lainauksia jakeista Dan 7:13, Mk 13:26, Sak 12:10.
- 1:8 Ilmaus <to alfa kai to oomega> (4x) = alfa ja oomega (A ja O, UT 1938): Ilm 1:8,11; 21:6; 22:13.
Alfa ja oomega ovat kreik. aakkosten ensimmäinen ja viimeinen kirjain.

Jumala on kaiken alku ja lopullinen päämäärä, Jh 1:1, 1Kr 15:24–28. Muutamassa kreik. tekstissä tähän onkin lisäys: alku ja loppu.

Sana <pantokratoor> (10x) = kaikkivaltias: 2Kr 6:18, Ilm 1:8, 4:8, 11:17, 15:3, 16:7,14, 19:6,15, 21:22.

- 1:9 Patmos oli Vähän Aasian rannikolla. Johannes oli joutunut sinne keisari Domitianuksen aikaisissa vainoissa, jotka olivat erityisesti Vähässä Aasiassa hyvin ankaria. Monet kristityt kärsivät marttyyrikuoleman, ja monet joutuivat poistumaan kotiseudultaan Johanneksen tavoin.
- 1:10 Hengessä: Pyhä Henki avasi Johanneksen silmät ja korvat näkemään ja kuulemaan näkymättömän maailman salaisuuksia, jotka samalla viittasivat tulevaisuuteen.
- 1:11 Nämä seurakunnat sijaitsivat Efesoksen ympäristössä nykyisen Turkin länsirannikolla. Ks. Apt 18:19.
- 1:13 Maan päällä eläessään Jeesus sanoi itseään Ihmisen Pojaksi, Mt 8:20. Johannes tunnisti kuoleman voittaneen Jeesuksen samoin kuin Stefanos aiemmin, Apt 7:56.
Pitkäliepeinen viitta oli ylipapin viran merkki vanhassa liitossa, 2Ms 28:4, ja kultainen vyö oli kuninkaan arvomerkki. Kirkastettu Kristus on ylimmäinen pappi, ks. Hpr 2:17, ja kuningas, Ilm 1:5, 17:14, 19:16, sekä myös tuomari, Ilm 15:6.
- 1:17 Ilmaus älä pelkää/ alkää pelätkö esiintyy UT:ssa esim: Mt 10:28; 14:27; 17:7; 28:5,10; Mk 5:36; 6:50; Lk 1:13,30; 2:10; 5:10; 8:50; 12:7,32; Jh 6:20; 12:15; Apt 18:9; 27:24; Ilm 1:17.
Ilmaus <ho prootos kai ho eskhatos> (4x) = ensimmäinen ja viimeinen: Ilm 1:11,17, 2:8, 22:13.

- 1:18 Jumala antoi ihmiselle lupauksen kuolemasta tottelemattomuuden seurauksena jo paratiisissa, 1Ms 2:17. Käärme yritti valheellaan väittää, ettei tuo lupaus ole totta, 1Ms 3:4, ja sai ihmisen lankeamaan syntiin. Myöhemmin vihollinen vaihtoi taktiikkaa, ja hänen edustajansa Egyptin farao antoi kuoleman lupauksen israelilaisille poikalapsille, 2Ms 1:16,22, ja Moosekselle, 2Ms 10:28. Kuoleman lupaus on yleismaailmallinen, Hpr 9:27, mutta evankeliumissa on elämän lupaus, joka on iankaikkinen, Jh 3:16–18. Jeesuksella on kuoleman ja tuonelan avaimet, koska hän on voittanut kuoleman. Avaimet ovat vallan vertauskuva, Ilm 3:7, Mt 16:19.
- 1:19 Sanat: mitä nyt on, viittaavat lukuihin 2–3, ja sanat: mitä tämän jälkeen tulee tapahtumaan, viittaavat lukuihin 4–22.
- 2:1 Efesos, ks. Apt 18:19.
- 2:2 Pahat ihmiset, vrt. Paavalin varoitusta Efesoksen seurakunnan vanhimmille, Apt 20:29.
- 2:4 Efesoksen seurakunnassa oli paljon hyviä puolia, mutta alkuaikojen rakkaus Jeesukseen oli viilentynyt. Tälle oli varoittavana esimerkkinä Jerusalemin Jeremian aikana, Jer 2:2ss.
- 2:6 Nikolaiitit olivat seurakuntaa uhannut lahko. He ottivat osaa pakanallisiin uhriaterioihin ja viettivät siveetöntä elämää, mutta selittivät voivansa säilyttää henkensä puhtaana Jumalan edessä. Lahkon alkuperästä ei ole varmuutta, ja se jäi lyhytikäiseksi, mutta täysin kadonnut sen oppi ei ole vielä kukaan maailmasta.

2:7 Voittajille Herra Jeesus lupaa ikuiset palkinnot:

- saa syödä elämän puusta,
- elämän kruunu,
- toinen kuolema ei vahingoita,
- saa syötäväksi salattua mannaa,
- valkoisen kiven ja uuden salaisen nimen,
- saa vallan hallita pakanoita,
- saa aamutähden,
- saa kulkea Jeesuksen kanssa valkoisissa vaatteissa,
- nimeä ei pyyhitä pois elämäkirjasta,
- saa voittaa sieluja Saatanan synagogasta,
- Herra pitää hänestä huolen,
- Herra varjelee hänet koetuksen hetkestä,
- Herra tekee hänet pylvääksi Jumalan temppeliin,
- Herra kirjoittaa häneen Jumalan nimen,
- Herra kirjoittaa häneen Jumalan kaupungin, uuden Jerusalemin, nimen,
- Herra kirjoittaa häneen oman uuden nimensä,
- saa istua Jeesuksen kanssa hänen valtaistuimellaan.

Elämän puu = <ho ksylon tees zooees> (8x): 1Ms 2:9; 3:22,24; Snl 3:18; Ilm 2:7; 22:2,14,19, on ikuisen elämän ja autuuden vertauskuva.

Paratiisi, ks. Lk 23:43.

2:8 Smyrna (nykinen Izmir) oli tärkeä kauppakaupunki noin kahden päivämatkan päässä Efesoksesta pohjoiseen.

2:9 Seurakunta oli joutunut vainon kohteeksi, ja vainoajat katsoivat olevansa oikeita juutalaisia ja Jumalan kansaa. Vrt. Apt 17:5–7, Rm 2:28s.

- 2:10 Useat Ilmestyskirjan ajanjaksot lienevät vertauskuvallisia, ja tässä on kysymyksessä lyhyt ajanjakso. Vrt. Dan 1:12–15. Meiltä vaaditaan uskollisuutta kuolemaan asti, Ilm 12:11, mutta Jumala johdattaa meidät kuolemankin yli, Ps 48:15. Kruunu = <stefanos> (18x) voidaan kääntää myös seppel. Samoin jakeessa Ilm 3:11. Elämän kruunu, ks. 2Tm 4:8, Jk 1:12.
- 2:12 Pergamo sijaitsi Smyrnan pohjoispuolella ja oli vanhastaan tunnettu pakanauskontojen keskus.
- 2:13 Saatanan valtaistuin voi viitata Zeuksen alttariin, joka oli Pergamossa, tai sitten lääketaidon jumalan Asklepioksen temppeliin, joka oli keisarinpalvonnan keskus. Antipas oli Pergamon seurakunnan marttyyri, joka perimätiedon mukaan poltettiin elävältä keisari Domitianuksen aikana. Antipaksella on sen jälkeen ollut monia kohtalotovereita, yksi heistä oli Ivan Moisejev Neuvostoliiton puna-armeijassa 1970-luvun alussa.
- 2:14 Bileam oli oikea uskonnollinen luikero, jonka toiminnasta Baalakkin hyväksi ja Israelin langettamiseksi kerrotaan tarkemmin: 4Ms 22 – 25, 31:8,16, 5Ms 23:5–6, Jos 13:22, 24:9, Neh 13:2, Mka 6:5, 2Pt 2:15–16, Jda 1:11, Ilm 2:14.
- 2:16 Jeesus ei sodi omiaan vastaan vaan Bileamin opin kannattajia vastaan.
- 2:17 Manna = <manna> (9x+4x): 4Ms 11:6,7,9; 5Ms 8:3,16; Jos 5:12; Neh 9:20; Ps 78:24; Jh 6:31,49; Hpr 9:4; Ilm 2:17. Hepreaksi <man> (13x): edelliset ja 2Ms 16:31–35. Salattu manna on vertauskuva kaikesta siitä hyvästä, minkä pelastetut saavat Jumalan valtakunnassa.

Babyloniassa oli vanhastaan tapana kaivertaa kiinteistön omistajan nimi valkoiseen kiveen, jossa oli kuva Jumalan valvovasta silmästä, Sak 3:9.

Vertauskuvallisesti valkoinen kivi tarkoittaa taivaallisen perinnön saamista ja omistusoikeutta. Samalla siihen kirjoitettu uusi nimi osoittaa, että Jeesus antaa voittajalle henkilökohtaisen palkinnon.

2:18 Tyatira oli sisämaassa noin päivämatkan päässä Pergamosta kaakkoon.

2:20 Iisebel = <Iezabel> (23x): 1Kn 16:31; 18:4,13,19; 19:1–2; 20:5–25; 22:53; 2Kn 9:7–37; Ilm 2:20.

Hän oli häikäilemätön jumalaton nainen, joka väittää vielä itseään naisprofeetaksi.

Sana <profeetis> (7x) = naisprofeetta: 2Ms 15:20; Tm 4:4; 2Kn 22:14; 2Ak 34:22; Jes 8:3; Lk 2:36; Ilm 2:20.

Lisäksi mainitaan naisprofeetta <nebi'ah> (6x) Nooadja. Näistä naisprofeetoista Mirjam, Debora, Jesajan vaimo ja Hanna olivat Herran palvelijoita, mutta Iisebel ja Nooadja olivat vihollisen palveluksessa.

2:23 Surmaan rutolla = <apoktenoo en thanatoo> = sm: tapan/surmaan kuolemalla (huom! verbi on futurissa). Käännös, jota myös RKK 1992 käyttää, on johdettu LXX:n käyttämästä käännöksestä kohdassa Hes 33:27 hepr. ilmaukselle <baddever jaamuuthuu> = ruttoon kuolevat. Mielet = <nefrous> (1x) = sm: munuaiset. Kullekin tekojenne mukaan, ks. Rm 2:6.

2:24 Saatanan syvyydet tarkoittivat harhaoppia, jonka mukaan kristityn piti antautua kiusauksiin, jotta oppisi tuntemaan vihollisen vallan, mutta selviytyä voittajana Jumalan voiman

avulla. Jeesus vastusti jo toimintansa aluksi tuollaista ajattelua, Mt 4:3–11.

2:26 Uskovien tulee noudattaa Herran Jeesuksen tekoja, jotka hän on jo edeltä valmistanut meidän niissä vaeltaaksemme, Ef 2:10.

Valta hallita pakanoita, 1Kr 6:2, Ps 2:8–9.

2:27 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Ps 2:8–9.

2:28 Aamutähti = Kristus, Ilm 22:16. Se joka voittaa, pääsee osalliseksi Kristuksen kirkkaudesta.

3:1 Sardes oli Lyydian maakunnan muinainen pääkaupunki. Se oli päivamatkan päässä Tyatiran eteläpuolella ja oli erään pakanajumalattaren palvonnan keskuspaikka.

Kuollut tarkoittaa tässä hengellisesti kuollutta, ks. Mt 8:22, Jh 5:25, Ef 2:1.

3:3 Kuin varas (5x) = odottamatta: 1Ts 5:2,4; 2Pt 3:10; Ilm 3:3; 16:15.

Jakeen lopussa on ilmaus <heekoo epi se> (10x +1x) = tulla osaksesi, kohdata sinua: 5Ms 28:2; Jos 23:15; 2Ak 20:2; Job 4:5; Jes 47:11; Jer 23:17; Hes 23:24; Dan 4:23; Ilm 3:3.

3:4 Muutamia = sm: muutamia nimiä.

Valkoiset vaatteet: Mt 17:2, 28:3, Mk 9:3, 16:5, Lk 9:29, Jh 20:12, Apt 1:10, Ilm 3:4,5,18, 4:4, 6:11, 7:9,13, 19:14. Vrt. Dan 7:9, Ll 5:10, Srn 9:8.

Valkoiset vaatteet ovat vertauskuvana lahjavanhurskaudesta, Rm 3:21–26, ja tahraaminen on vertauskuva synnistä.

3:5 Elämäkirja: Fil 4:3, Ilm 3:5, 13:8, 17:8, 20:12,15, 21:27, 22:19 (TR). Vrt. Lk 10:20.

Antiikin aikana oli yleinen tapa pitää kaupunkien

kansalaisista luetteloa. Näin ihmisten oli helppo ymmärtää, että Jumalan valtakunnan kansalaiset on kirjoitettu Karitsan elämänskirjaan.

Arvollinen (20x UT 1938) = <aksios> (41x). Tutki!

3:7 Filadelfia oli lähellä Sardesta Lyydiassa. Sen nimi merkitsee: veljesrakkaus. Kunpa kaikki seurakunnat olisivat sellaisia kuin tämä Filadelfian seurakunta!

Daavidin avain merkitsee valtaa päästää Jumalan valtakuntaan tai sulkea sen ulkopuolelle. Vain Herralla Jeesuksella on se valta. Maan päällä hän antoi sen tehtävän evankeliumin julistamiseksi Pietarille, muille apostoleille ja koko Jumalan seurakunnalle, jotta Jumalan lasten lukumäärä lisääntyisi, Mt 16:13–20.

3:8 Ovi tarkoittaa tässä mahdollisuutta Herran antaman tehtävän suorittamiseen niin kuin jakeissa 1Kr 16:9, 2Kr 2:12. Jeesus on ovi iankaikkiseen elämään, Jh 10:7,9.

3:9 Jeesus voi pelastaa kaikenlaisia ihmisiä, niin myös Saatanan synagogan jäseniä, Ilm 2:9. Vrt. Lk 8:26–39, 19:1–10.

3:11 Pian = <takhy> (12x) = pian, äkisti, äkkiä, kiireesti. Sana esiintyy Ilmestyskirjassa 6x: Ilm 2:16, 3:11, 11:14, 22:7,12,20. Seppele, ks Ilm 2:10.

3:12 Ks. Ilm 21:2.

3:14 Laodikea oli suuri kauppakaupunki Frygian maakunnassa kahden päivamatkan päässä Filadelfiasta kaakkoon. Sana <aameen> (129x) = totta, totisesti, aamen, on alun perin hepreaa, ja sitä käytettiin ilmaisemaan, että se, mitä edellä oli sanottu, oli varmasti totta.

Kristus on Aamen, koska hän on Jumalan lupausten vahvistus ja täyttymys, 2Kr 1:20.

- 3:15 Sana <psychros> (1x+4x) =
1. (aineista) kylmä, raikas, Snl 25:25, Mt 10:42,
2. (henkilöistä) kylmäsydäminen, sydämetön, Ilm 3:15,16.
Sana tarkoittaa tässä kääntymätöntä, ei-uskovaa.
Sanan <dzeostos> (2x) perusmerkitys on: kuuma, kiehuva,
mutta sillä on myös hengellinen merkitys: palava.
Se esiintyy vain tässä ja seuraavassa jakeessa.
Sana tulee verbistä <dzeoo> (2x) = 1) kiehua,
2) hehkua innosta, olla palava: Apt 18:25 ja Rm 12:11.
Molemmissa jakeissa se on nimenomaan merkityksessä: olla
(hengellisesti) palava.
- 3:16 Kreik. sana <khliaros> (1x) tarkoittaa lämpötilana haaleaa
kylmän ja kuumen välimaastossa.
Ihmisen luonteenpiirteenä se tarkoittaa innotonta,
välinpitämätöntä, yliolkaista, ynseää, penseää.
Jakeen adjektiivit voidaan tulkita aineellisesti: kylmä,
kuuma, haalea, tai hengellisesti: kylmä, palava, innoton.
- 3:17 Tämä mielenlaatu oli jo vanhan liiton aikana Israelin
pohjoisvaltiolla, jota kutsuttiin suurimman heimon mukaan
Efraimiksi, Hos 12:9.
Kurja = <talaipooros>: Ilm 3:7 ja Rm 7:24, jossa apostoli
Paavali sanoo itseään kurjaksi.
Surkuteltava = <eleeinos> (2x) esiintyy vain tässä ja
komparatiivissa jakeessa 1Kr 15:19.
Onko syy Laodikean srk:n surkuteltavuuteen siinä, että he
ovat panneet turvansa evankeliumiin vain tätä aikaa varten?
Saadakseen evankeliumista ajallista hyötyä?

- 3:18 Tullessa puhdistettu kulta viittaa Kristuksen lunastustyöhön ja ansioon sekä uskon kestävyYTEEN, 1Pt 1:7,18.
Ks. Ps 16:1 selitys.
Laodikeassa toimi kuuluisa lääketieteellinen koulu, jossa tutkittiin erityisesti silmäsairauksia ja valmistettiin silmävoiteita. Tässä viitataan siihen, että seurakunnan tulisi nähdä oma hengellinen tilansa.
- 3:20 Onkohan tämän seurakunnan ovenvartija nukuksissa? Tai jotenkin muuten väärässä virityksessä, kun ei tunnista Hyvän Paimenen ääntä, Jh 10:3. Vrt Ps 84:11.
Nuorison laulu: päästä Jumala ulos kirkosta, on virheellinen, sillä Jumalaa ei voida sulkea edes seurakuntaan ja vielä vähemmän kirkkoon, vaan enintään seurakunnan (tai varsinkin kirkon) ulkopuolelle. Vrt. 1Jh 3:17.
Yhteinen ateria merkitsi itämailla sisäistä, henkilökohtaista yhteyttä.
- 4:2 Hengessä, ks. Ilm 1:10.
- 4:5 Seitsemän henkeä, ks. Ilm 1:4.
- 4:6 Lasinen meri on levon, rauha ja tyyneyden vertauskuva. Keskellä olevan valtaistuimen ympärillä on tulkinnallinen käännös. Kreik. teksti sanoo: Valtaistuimen keskellä ja valtaistuimen ympärillä.
Nuo olennot lienevät kerubeja, jotka ovat lähellä Jumalaa. Niiden monet silmät kuvaavat sitä, että ne näkevät kaiken.
- 4:8 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 6:3.
Ilmaus <kyyyrios ho theos ho pantokratoor> (13x+5x) = Herra Jumala Kaikkivaltias: Hos 12:6; Am 3:13; 4:13; 5:8, 14–16,27; 9:5,6,15; Nah 3:5; Sak 10:3; Ilm 4:8; 11:17; 15:3; 16:7; 21:22.

- 4:10 Nuo 24 vanhinta tunnustavat, että heidän valtansa on Jumalan antama ja kunnia siitä kuuluu Jumalalle.
- 5:1 Tämä kirjakäärö sisälsi suunnitelman Jumalan työn päätökseen saattamisesta kuten seuraavista luvuista ilmenee.
Vrt. Ps 40:8, Jer 36:2s, Hes 2:9s, Sak 5:1s, Ilm 10:8s.
Sinetillä lukitseminen on vertauskuvana siitä, että kirjakäärön sisältö on salaisuus.
- 5:3 Vrt. 1Ms 41:24. Silloinkin asiaan löytyi Jumalan antama ratkaisu.
- 5:4 Johannes koki taivaassa järkyttävän pettymyksen. Hän koki varmaan sielussaan paljon syvemmän surun ja murheen kuin mitä voi kokea tässä ajassa.
Vrt. 2Sm 19:1s, 2Kn 8:11s, Lk 19:41s.
- 5:5 Mutta hän sai saman tien myös iankaikkisen lohdutuksen, joka perustuu Jeesuksen Kristuksen voittoon synnistä ja kuolemasta.
Nimet viittaavat Kristukseen, sillä hän on voittanut Saatanan ja synnin vallan kuolemallaan.
- 5:6 Jeesus Kristus on Jumalan Karitsa, koska hän kantoi koko maailman synnit Golgatan ristillä, Jh 1:29, Ilm 5:9.
Sarvi on voiman ja vallan vertauskuva, Lk 1:69.
Silmä on tietämisen vertauskuva, Sak 3:9, 4:10.
- 5:8 Suitsutus, ks. Ps 141:2, Lk 1:9–11, Ilm 8:3–4.
- 5:9 Bys: olet verelläsi ostanut meidät Jumalalle.
- 5:10 Kuninkaat ja papit, ks. 1Pt 2:9.
- 5:13 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa: Aamen.

- 6:1 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen loppu: Tule ja katso!
Samoin jakeessa 7.
- 6:2 Näky neljästä ratsastajasta muistuttaa Sakarjan kirjan näkyä,
Sak 1:8s, 6:1s. Näitä kutsutaan usein nimellä apokalyptiset
ratsastajat, <apokalypsis> (18x) = ilmestys, näky).
Valkoinen hevonen kuvaa evankeliumin julistamista
kaikkein maailmaan. Ks. Ilm 19:11,14.
- 6:6 Denaari = <deenarion> = roomalainen hoperaha oli
tavallinen työmiehen päiväpalkka, Mt 20:2.
Ennustuksen mukaan se riitti vain <khoiniks>-mittaan (=
n. 1 litra) eli yhden ihmisen päiväannokseen vehnää. Edes
ohraa sillä ei saanut koko perheelle riittävää päiväannosta.
- 6:8 Hevoson väri on todella erikoinen:
Sana <khlooros> (15x+4x) = vihreä, kirkkaan vihreä,
tuoreen vihannan ruohon väri: 1Ms 1:30; 2:5; 30:37;
2Ms 10:15; 4Ms 22:4; 5Ms 29:22; 2Kn 19:26; Snl 27:25;
Job 39:8; Jes 15:6; 19:7; 27:11; Hes 17:24; 21:3; Mk 6:39;
Ilm 6:8; 8:7; 9:4.
Tähän tekstiyhteyteen sopisi erittäin hyvin käännös:
myrkynvihreä (ks. perusteluksi internetissä julkaistu
väriselvitys), mutta valitettavasti nykysuomalaiset eivät
juurikaan tunne tätä käsitettä, joten on paras kääntää: vihreä.
Tuonela, ks. Lk 16:23.
- 6:9 Joissakin kreik. teksteissä on: Karitsan todistuksen tähden,
joka heillä oli.
- 6:10 Syyttömästi vuodatettu veri huutaa Jumalan puoleen,
1Ms 4:10. Vrt. Hpr 12:24.
- 6:11 Valkoiset vaatteet, ks. Ilm 3:4.

- 6:12 Jakeissa 12–17 kuvataan maailmaa kohtaavista kaikenlaisista onnettomuuksista, jotka ilmenevät sekä luonnossa että muilla elämän alueilla. Ne ovat merkki Jumalan vihasta ja tuomiosta.
- 6:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hos 10:8.
- 6:17 Joissakin kreik. teksteissä on hänen vihansa. Jumalan ja Karitsan vastustajat puhuvat heistä erillisinä, mutta pelastetut puhuvat eri tavoin, ks. Ilm 11:15, 20:6, 22:3–4. Vrt. Jeesuksen sanat Jh 10:30, 17:11, 21–23.
- 7:1 Neljä tuulta tarkoittaa tässä vitsauksia, jotka käyvät yli kaiken maan kuin myrskytuuli.
- 7:3 Sinetti on merkki Jumalan omistusoikeudesta, ja se suojelee Jumalan omia lopun ajan vitsauksilta ja riivaajien riehunnalta, vrt. Ilm 9:4. Ks. 2Kr 1:22.
- 7:8 Tästä luettelosta puuttuu kaksi heimoa:
a) Daan, joka on mukamas jakamassa oikeutta kansalleen, mutta on tosiasiasa käärmeenä tiellä, 1Ms 49:16–18.
b) Efraim, joka on liitossa epäjumalien kuvien kanssa, Hos 4:17. Efraimin heimo onkin korvattu Joosefin heimolla.
- 7:9 On asioita, jotka voidaan luetella tai laskea, mutta on myös asioita, joita ei voida luetella tai laskea.
Raamatullista aritmetiikkaa: Ps 40:6, 13, 69:5, 71:15, 139:18, Mt 18:21–22, 1Ms 4:24, Ilm 7:9.
Tutki tarkemmin!
Vrt matematiikan mittateoria: Lk 6:38, Jh 3:34. Tutki!
Valkoiset vaatteet ovat vanhurskauden ja pyhyiden, palmunoksat rauhan vertauskuva, Jh 12:13.

- 7:14 Johannes, vaikka oli apostoli, ymmärsi, ettei hänen kannata ruveta esittämään jotakin selityksiä ja ikään kuin hän tietäisi jotakin, vaan että täällä hän on oppipoika.
Johannes oli nöyrä mies.
Suuri ahdistus tarkoittaa lopun ajan vainoja, Mt 24:21, Ilm 3:10,13:7s. Ne ovat äärimmäinen piste niille vainoille, joita Jumalan seurakunta on saanut aikojen kuluessa kärsiä. Karitsan veri puhdistaa kaikesta synnistä, Jh 1:29, 1Jh 1:7.
- 7:15 Telttamaja viittaa Jumalan läsnäoloon kansansa keskellä, ks. Jh 1:14, Ilm 21:3.
- 7:16 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 49:10, ja tähän viittaa myös Jes 24:5–6.
- 7:17 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 25:8.
- 8:1 Jumalan voima ilmestyy myös hiljaisuudessa. Tälle on esikuvana se, kun profeetta Elia kohtasi Herran, 1Kn 19:12.
- 8:2 Näiden enkeleiden ajatellaan olevan ylienkeleitä, 1Ts 4:16, jotka ovat Jumalaa lähinnä. Heistä mainitaan Raamatussa nimeltä Gabriel, Dan 8:16, 9:21, Lk 1:19,26, ja Mikael, Dan 10:13,21, 12:1, Jda 1:9, Ilm 12:7.
- 8:4 Suitsuke, ks. Ilm 5:8.
Jaakob vakuutti kirjeessään, että vanhurskaan rukous vaikuttaa, ja se saa paljon aikaan, Jk 5:16.
- 8:11 Koiruoho kuvaa Raamatussa katkeraa onnettomuutta. Vrt. 5Ms 29:17, Snl 5:4, Jer 9:14, 23:15, Val 3:15,19, Am 5:7, 6:12. Ks. Hpr 12:15.
- 8:13 Joissakin käsikirjoituksissa on kotkan tilalla enkeli.

- 9:1 Tähti kuvataan tässä eläväksi olennoksi, joten se viitannee langenneeseen enkeliin, jolle annetaan lupa toteuttaa Jumalan säättämiä rangaistuksia.
 Syvyys (= <abyssos> 9x) on Saatanan ja pahojen henkivaltojen ajallinen vankila lopullista tuomiota varten, Lk 8:31, 2Pt 2:4, Ilm 20:1–3, 17:8,11, 19:20, 20:14.
 Kuilu = <frear> (7x) = sm: kaivo: Lk14:5, Jh 4:11,12, Ilm 9:1,2 ja LXX:ssa 57x (+2x apokr.).
 Itämailla kaivot olivat usein lukittuja. Kun syvyyden kaivo/kuilu avataan, sen vaikutus leviää kaikkialle maailmaan.
- 9:3 Skorpioni, ks. Lk 10:19.
- 9:4 Sinetti, ks. Ilm 7:3.
- 9:11 Hepr. nimi Abaddon merkitsee: tuho, perikato, tuonela, manala, ja kreik. nimi Apollyon: tuhooja, kadottaja.
- 9:14 Eufrat-virran varrella oli Baabelin (Babylonin) kaupunki, joka Raamatussa on usein vertauskuvana langenneen ihmisen halusta maailman valloitukseen ja jumalattoman maailmanvallan muodostamiseen, 1Ms 11:9.
- 9:16 Tämä on suurin Raamatussa mainittu luku, 200 miljoonaa. Mao Zedong väitti aikoinaan, että Kiina pystyy polkaisemaan niin suuren armeijan jalkeille.
- 10:3 Sana <brontee> (12x) = ukkosenjylinä: Mk 3:17; Jh 12:29; Ilm 4:5; 6:1; 8:5; 10:3,4; 11:19; 14:2; 16:18; 19:6.
 Ks. myös Job 26:14.
- 10:4 Kaikkeaa ei anneta meille tiedoksi tässä ajassa, vrt. 2Kr 12:4. Iankaikkisuudessa kotona Herran luona asiat kyllä selviävät, 1Kr 13:8–13. Nyt on armon evankeliumin julistamisen aika.

- 10:7 Jumalan salaisuus tarkoittaa hänen pelastussuunnitelmaansa, jota kääntymättömät ihmiset eivät ymmärrä. Vrt. 1Kr 2:14.
- 10:9 Vrt. Hes 3:1–3.
- 10:11 Esikuvana tälle tehtävälle oli profeetta Jeremian tehtävä. Herra oli jo alun pitäen asettanut Jeremian profeetaksi kansojen ja valtakuntien yläpuolelle, Jer 1:10. Lopuksi Jeremia kirjoitti hävitystuomion sen ajan maailmanvallalle, Baabelille, Jer 51:59–64.
- 11:1 Jerusalemin temppeli oli jo hävitetty, kun Ilmestyskirjaa kirjoitettiin. Niinpä tämä viittaa tulevaisuuteen. UT:ssa Jumalan seurakuntaa sanotaan usein Jumalan temppeliksi: 1Kr 3:17, 2Kr 6:16, Ef 2:21s, Hpr 3:6, 1Pt 2:5.
- 11:2 Neljäkymmentäkaksi kuukautta vastaa Danielin mainitsemaa viimeisen vuosiviikon toista puoliskoa, Dan 9:24s.
- 11:3 Säkkipuku oli surun merkki, Mt 11:21.
- 11:4 Öljy on Pyhän Hengen vertauskuva.
- 11:7 Peto lienee sama kuin Antikristus, 2Ts 2:3.
- 11:8 Kaupunki, jossa Herramme Jeesus ristiinnaulittiin, eli nykyinen Jerusalem, on hengelliseltä nimeltään Sodoma ja Egypti. On siis turha ihannoida luonnollista Israelia.
- 11:9 Itämailla ruumiin annettiin olla hautaamatta, kun haluttiin häpäistä kuolleen ihmisen muistoa.
- 11:10 Iloitsevat heidän kohtalostaan = sm: iloitsevat heistä.
- 11:11 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Hes 37:5.
- 11:12 Bys: Minä kuulin.

- 11:13 Sm: seitsemäntuhatta ihmisten nimeä.
- 11:15 Kuninkuus = <basileia> on TR:ssa monikossa, mikä tarkoittaa, että maailman kuningaskunnat ovat tulleet Herramme ja hänen Voideltunsa hallintaan.
Herra ja hänen Voideltunsa: hän hallitsee. Ks. Ilm 6:17.
- 11:18 Nykyään ollaan huolissaan ilmaston muutoksesta ja ympäristökatastrofista, jotka tiedemiehet ennustivat matemaattisilla malleillaan jo 1970-luvun alussa. Heitä vain ei tahdottu kuunnella. Ihmiskunta ahneudessaan ajaa maan ja sen elinympäristön tuhoon ja turmelukseen, mutta tilinteon hetki koittaa ahnehtijoille.
- 11:19 Vanhan liiton aikana liitonarkku, joka oli ilmestysmajan ja sittemmin temppelin kaikkeinpyhimmässä, kuvasi Jumalan armollista läsnäoloa kansansa keskellä. Näin tuomioissakin tulee ilmi samalla Jumalan armo.
Tämä jae samalla osoittaa, miksi on turhaa etsiä vanhan liiton aikaista liitonarkkua.
- 12:1 Taivaassa voidaan kääntää myös: taivaalla.
- 12:3 Lohikäärme on Saatanan vertauskuvallinen nimi, Ilm 12:9.
Lohikäärmeen väri on veren väri, sillä se on murhaaja ja valehtelija alusta asti, Jh 8:44.
Sarvet ja kruunut ovat vertauskuvia käärmeen vallasta.
Saatanana on tämän maailman ruhtinas, Jh 12:31, 14:30, 16:11.
- 12:6 Autiomaa oli yleinen pakopaikka vainojen aikana.
- 12:7 Mikael on yksi seitsemästä enkeliruhtinaasta, Ilm 8:2.
Hän on Jumalan kansan suojelusenkeli, Dan 10:13,21, 12:1, Jda 1:9.

- 12:10 Sielunvihollinen Saatana on syyttäjä, ks. esim. 2Sm 16:7–8.
- 12:11 Jeesus Kristus on jo voittanut Saatanan Golgatalla, ja me voitamme hänet Karitsan veren ja omakohtaisen todistuksemme kautta, kun tunnustamme Jeesuksen Kristuksen omaksi Herraksemme.
- 12:18 Jotkin käännökset sanovat, että Johannes olisi asettunut seisomaan meren rannalle. Lienee erehdys.
Meri on Raamatussa usein rauhattomien kansojen ja kansanjoukkojen vertauskuva, Jes 57:20; Lk 21:25.
- 13:1 Peto kuvaa maailmanvaltaa, mutta myös sen johtajaa, jossa maailmanvalta henkilöityy eli Antikristusta, 2Ts 2:3–11, 1Jh 2:18. Pedon sarvet, päät ja kruunut muistuttavat lohikäärmettä, jolta peto saa valtansa, Ilm 12:3.
- 13:3 Peto on Kristuksen jäljittelijä ja näyttää voittaneen kuoleman, mutta todellisuudessa tuo pedon ”ihme” on vain näennäinen.
- 13:7 Pyhät = Kristukseen uskovat. Antikristuksen aikana uskovien vaino saavuttaa huippunsa.
- 13:8 Elämänkirja, ks. Ilm 3:5.
Maailman perustamisesta asti: Kristuksen sovitusuhri ja lunastustyö oli määrätty Jumalan iankaikkisessa suunnitelmassa, 1Pt 1:18s, ja sen vuoksi se on Jumalan silmissä aina ollut todellisuutta. Jumala on ajan ulkopuolella, me olemme ajassa sen rajoittamina.
- 13:10 Viittaus Jeremian ennustukseen, Jer 15:2.
- 13:11 Toinenkin peto on ihminen, nimittäin väärä profeetta.
Vrt. Ilm 16:13, 19:20, 20:10 sekä Mt 24:11,24.

Kaksi sarvea ovat vallan vertauskuva. Ne muistuttavat karitsan sarvia, koska peto on näennäisesti lempeä, mutta puheet osoittavat, että se on Saatanan palveluksessa. Väärä profeetta on Antikristuksen henkinen tuki ja sen esikuvina ovat ne papit ja tietäjät, jotka apostolien aikana voimakkaasti tukivat keisarinpalvontaa.

- 13:14 Johanneksen aikana oli keisareille pystyttää patsaita, joita palvottiin ja joille suitsutettiin.
- 13:16 Pedon merkki (7x): Ilm 13:16,17; 14:9,11; 16:2; 19:20; 20:4. Orjiin tatuoititiin omistajansa merkki, ja tämän mallin mukaisesti peto haluaa merkitä ihmiset omistukseensa. Paavalin mukaan evankeliumin tähden saadut kärsimyksen jäljet ovat Kristuksen orjan tunnus. Gal 6:17.
- 13:17 Huom! Kreik. teksti ei ole indikatiivissa: ettei kukaan voi ostaa eikä myydä, vaan konjunktiiivissa: ettei kukaan voisi ostaa eikä myydä (suomeksi konditionaalissa). Pedon tarkoitus on tehdä globaali systeemi, joka ei kuitenkaan onnistu, koska aika loppuu kesken.
- 13:18 Huom! Raamatun teksti sanoo: Tässä on viisaus: jolla on ymmärrys, laskekoon pedon luvun. Jollei Jumala ole antanut ymmärrystä tähän asiaan, on parempi olla laskeskelematta ja keskittyä tärkeämpiin asioihin, sillä tyhmäkin käy viisaasta, jos on vaiti, Snl 17:28. Kreikan ja heprean kirjaimia käytetään myös numeroina. Niinpä bysanttilainen teksti ilmaisee asian lyhyesti kolmella kreikan kielen kirjaimella <χξς>: <khii> = 600, <ksii> = 60 ja <stigma> = 6. Tuohon pedon lukuun voidaan päästä (varsinkin eri kielissä) monin eri tavoin, joten turha arvailla asiaa etukäteen.

- 14:1 Siion = <Siioon> (7x): Mt 21:5; Jh 12:15; Rm 9:33; 11:26; Hpr 12:22; 1Pt 2:6; Ilm 14:1.
Vastaa heprean sanaa <tsijjoon> (154x).
Siionin vuori kuvaa vertauskuvalisesti paikkaa, jossa Jumala asuu kansansa keskellä, Ps 9:12, 132:13, Jes 8:18.
- 14:3 Jotka on ostettu = Kristuksen lunastamat, 1Pt 1:18, Ilm 5:9, Mt 20:28.
- 14:4 Neitsyistä puhutaan tässä vertauskuvallisesti.
Herran seurakunta on Kristuksen morsian, joten tässä mainitut (muut) naiset eivät ole uskollisia Kristukselle, olkoot sitten mitä hyvänsä yhteisöjä.
Ks. Ilm 19:17, 21:2, 2Kr 11:2.
Bys: Nämä on Jeesus ostanut.
Tämä joukko (144 000) lienee esikoisten seurakunta (juhla joukko, UT 1938), joka mainitaan heprealaiskirjeessä ja Ilmestyskirjassa, Hpr 12:23, Ilm 7:4–7.
- 14:5 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista Jes 53:9, Sef 3:13.
- 14:8 Babylon (eli Baabel) on Antikristuksen maailmanvallan pääkaupungin peitenimi. Kaupungin tuhoa kuvataan lähemmin luvuissa Ilm 17 – 18.
- 14:10 Jumalan vihan viini, tuli ja tulikivi ovat Jumalan vihan ja säättämän rangaistuksen vertauskuvia. Vrt. Ilm 18:3.
- 14:14 Ihmisen Poika = Kristus, ks. Mt 8:20.
Nyt hän tulee tuomarina, ja tuomiota verrataan sadon korjuuseen. Vrt. Mt 13:30–39.
Sitä ennen maan päällä on ollut armon evankeliumin julistamisen aika, jota verrattiin myös sadonkorjuuseen, Mt 9:37–38, Jh 4:35–38.

- 14:18 Tällä enkelillä on tuli vallassaan, vrt. Ilm 16:5.
- 14:19 Kuurna, ks. Mk 12:1.
Kuurnan polkeminen on Jumalan tuomion vertauskuva,
Jes 63:1–6, Jl 4:13, Ilm 19:15.
- 14:20 Vakomitta (UT 1938) eli stadion on 192 m, joten
1 600 vakomittaa/ stadionia = n. 307 km.
- 15:2 Voiton saamisella tarkoitetaan uskollisuutta Kristukselle
loppuun asti.
- 15:3 Mooseksen laululla tarkoitetaan laulua, jonka israelilaiset
lauloivat Punaisen meren ylityksen jälkeen, 2Ms 15:1–18,
sekä Mooseksen laulua jakeissa 5Ms 32:1–43.
Ne ovat uuden, taivaallisen laulun esikuvia, ja Egyptistä
vapautuminen on Kristuksen tuoman pelastuksen esikuva.
Jakeissa 3–4 on suoria lainauksia VT:n jakeista Ps 111:2,
139:14, 145:17, 86:9, Am 3:13, 5Ms 32:4, Jer 10:7.
- 15:4 Herra Jumala Kaikkivaltias on todellinen kansojen kuningas,
sillä hän on herrojen Herra ja kuninkaiden Kuningas,
Dan 2:47, 1Tm 6:15, Ilm 17:14, 19:16.
- 15:5 Todistuksen telttamaja, taivaallinen temppeli/ pyhäkkö, joka
oli vanhan liiton ilmestysmajan malli. Vrt. Hpr 8:5.
- 15:6 Kultainen vyö, ks. Ilm 1:13.
Vyöttäminen, ks. Lk 12:35.
- 16:5 Vesien enkeli tarkoittaa enkeliä, jonka valtapiiriin kuuluvat
vedet, niin kuin jakeessa Ilm 14:18 mainitulla enkelillä on
tuli vallassaan.
Jumalan tuomiotkin ovat hänen vanhurskautensa osoituksia.

- 16:10 Pedon valtaistuin = Antikristuksen maailmanvallan keskus.
Nykyisenä digi-aikana voisi ajatella, että pedon valtakuntaan tuli pahanlainen sähkö- ja tietoliikennekatko. Hengellinen merkitys voi olla paljon syvempi ja pahempi.
- 16:13 Lohikäärme (= Saatana), peto (= Antikristus) ja väärä profeetta muodostavat kolminaisuuden, joka matkii Jumalan kolminaisuutta. Jumala on ilmoittanut itsensä Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä.
- 16:16 Harmagedon on hepreaksi <har megiddo> ja se merkitsee: Megiddon vuori.
Megiddon kaupunki sijaitsi Samarian pohjoisreunalla, ja sen edustalla oli ikivanha taistelukenttä, jossa on käyty ajan mittaan suuria taisteluja.
Ks. Tm 5:19, 2Kn 23:29 ja 2Ak 35:20ss.
Tässä nimi kuvaa paikkaa, jossa Antikristuksen maailmanvalta kärsii tappion taistellessaan Jumalan voimia vastaan.
- 16:17 TR lisää, että ääni tulee taivaan temppelistä.
- 16:19 Tuo ankara maanjäristys näyttää olevan maailmanlaajuinen. Entäpä jos riittävän suuri meteoriitti tai asteroidi törmää maahan sopivasti kahden tai jopa kolmen mannerlaatan saumakohtaan? Aiheuttaako se Maan kuorikerrokseen mannerlaattojen aaltoliikkeen ja niin ollen globaalin maanjäristyksen?
Vrt. myös Ps 29:5–6, 114:4–7.
Suuri Babylon (eli Baabel) tarkoittaa vertauskuvallisesti Antikristuksen maailmanvallan pääkaupunkia. Tätä tuomiota kuvataan lähemmin luvussa Ilm 17.

- 16:21 Tämä näyttäisi viittaavan meteoriittisateeseen.
Talentti oli n. 40–42 kg.
- 17:1 Tässä luvussa kuvataan suuren Babylonin (Baabelin) tuhoa, josta on mainittu jakeissa Ilm 14:8, 16:18s.
Tuo kaupunki on epäjumalien palvonnan keskus. Raamattu vertaa epäjumalanpalvontaa usein haureuteen ja aviorikokseen, sen takia kaupunkia kutsutaan suureksi portoksi. Myös ahneus on epäjumalanpalvelusta, Kol 3:5.
Tuo kaupunki on myös paheitten keskus.
- 17:3 Helakanpunainen peto viitannee Antikristuksen maailmanvaltaan, 2Ts 2:3, Ilm 13:1.
Naisen mahtavuus johtuu Antikristuksesta, jonka pääpaikkana on suuri Babylon.
Helakanpuna ja purppura olivat itämailla kuninkaallisia värejä, samoin kuin keltainen oli Kiinassa.
- 17:5 Babylon on Rooman peitenimi. Rooman kaupungissa oli yleisillä naisilla tapana kantaa otsakoristetta, johon oli kirjoitettu heidän nimensä.
- 17:9 Vuori merkitsee Raamatussa vertauskuvallisesti mahtavaa valtaa, Ps 3:5, 36:7. Antikristuksen maailmanvalta on aikaisempien maailmanvaltojen jatkoa ja niiden huipentuma. Siinä ovat kehittyneet huippuunsa sekä aikaisempien valtojen sivistys että niiden jumalattomuus.
Seitsemän kuningasta: maaailmanvallat henkilöityvät johtajissaan. Vrt. Ilm 13:1.
- 17:10 Vrt. Danielin kirjan luvut 2 ja 7.
Viidellä aikaisemmalla maailmanvallalla tarkoitetaan ehkä Egyptin, Assurin, Baabelin, Meedia-Persian sekä makedonialais-kreikkalaista maailmanvaltaa.

Silloinen maailmanvalta oli Rooman valtakunta.
Vielä tulematta on Antikristuksen maailmanvalta.

- 17:12 Kymmenen kuningasta ovat Antikristuksen vasalleja eli jonkinlaisia alijohtajia.
- 17:13 Pedon joukoissakin on yksimielisyys arvossaan! Senpä tähden he onnistuvatkin aikeissaan, mutta vain Jumalan säättämään rajaan asti.
- 17:17 Tälle puoluekokoukselle on esikuva jakeessa Jes 34:16
- 18:2 Sanojen tyyssija ja pesäpaikka kreik. *vastine* <fylakee> tarkoittaa varsinaisesti vartiopaikkaa tai vankilaa.
- 18:3 Tämä vihan viini koituu tuomioksi, ks. Ilm 14:10.
- 18:6 Sanat lienee osoitettu niille ihmisille, jotka toteuttavat kaupungin tuomion. Kosto on kaksinkertainen.
- 18:7 Tässä on suora viittaus profeetta Jesajan ennustukseen Jes 47:7–9.
- 18:13 Sana <amoomon> (1x) = amomum (intialainen maustekasvi) esiintyy vain tässä.
Orjia ja ihmissieluja = sm: ruumiita ja sieluja ihmisten.
Tällainen ihmisten myyminen orjuuteen ei ole hävinnyt minnekään vaan päinvastoin lisääntynyt nykyhetkeen.
- 18:20 Ilmaukselle <to krima hyymoon eks autees> on kaksi tulkintamahdollisuutta:
1) Jumala on hänet tuominnut ja kostanut hänelle teidän tuomionne (UT1938), Rm 13:3
2) Jumala on pannut täytäntöön teidän tuomionne hänestä (RK 2012, LLL), 2Kr 2:2.
Vrt. Ps 9:14 <τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου>.

- 18:21 Tämän ennustuksen lausui jo yli 500 vuotta aiemmin profeetta Jeremia, Jer 51:59–64.
- 19:1 Halleluja = <halleluujah> (23x+4x) on hepreankielinen ylistyshuuto, joka merkitsee: kiittääkää Herraa tai: ylistäkää Herraa: Ps 104:35; 105:45; 106:48; 111:1; 112:1; 113:1,9; 115:18; 116:19; 117:2; 135:1,3,21; 146:1,10; 147:1,20; 148:1,14; 149:1,9; 150:1,6; Ilm 19:1,3,4,6.
Sana esiintyy useiden psalmien alussa tai lopussa.
VT:n jumalanpalveluksessa, kun kuoro oli laulanut psalmin, seurakunta nähtävästi vastasi siihen laulamalla: Aamen, halleluujaa.
Jumalan valtakunnassa Herran ylistämisellä on tärkeä sija. Sitä kannattaa harjoitella jo täällä maan päällä.
Herran ylistämisen perustana on se, että hän on hyvä ja hänen armonsa pysyy iankaikkisesti, vrt. Ps 136.
- 19:7 Karitsan häät: UT sanoo Jumalan seurakuntaa Kristuksen morsiameksi, esim. Ef 5:23s, 2Kr 11:2.
Karitsan morsianta sanotaan jo vaimoksi, vrt. Mt 1:20, jossa enkeli sanoi Joosefin kihlattua Mariaa jo Joosefin vaimoksi.
- 19:8 Sana <dikaiooma> (10x) = vanhurskas teko.
Pyhien vanhurskaat teot ovat niitä hyviä tekoja, jotka Jumala on ennalta valmistanut, jotta me vaellamme niissä, Ef 2:10.
Vrt. Rm 5:18.
- 19:10 Johannesta varoitettiin palvomasta muita kuin Jumalaa.
Niinpä ei pidä palvoa sen enempää enkeitä kuin ihmisiääkään, Apt 10:25–26.
Jeesuksen todistus = <martyyria Ieesou> (6x): Ilm 1:2,9; 12:17; 19:10; 20:4, tarkoittaa osallisuutta Jeesuksen Kristuksen evankeliumista ja Pyhästä Hengestä.

- 19:11 Tässä kappaleessa (jakeet 11–21) puhutaan Herramme Jeesuksen Kristuksen näkyvästä toisesta tulemuksesta, jonka koko maailma saa nähdä, Sak 12:10, Ilm 1:7.
Tätä ennen tapahtuu Herramme Jeesuksen ilmestyminen omilleen, 1Ts 4:13–18, 1Kr 15:20–58. Sitä kutsutaan myös seurakunnan ylöstempaukseksi.
Valkoinen hevonen, ks. Ilm 6:2.
- 19:12 Vrt. Mt 11:27, Ilm 2:17, 3:12.
- 19:13 Eräs Messiaan nimistä on Jumalan Sana, Jh 1:1.
Jeesuksen kuninkaallinen viitta ei ole purppuranpunainen eikä helakanpunainen niin kuin tämän maailman kuninkailla vaan vereen kastettu, koska hän on ansainnut kuninkuutensa sovintoverellään Golgatan ristillä.
- 19:15 Miekka, vrt. Hpr 4:12, Ilm 1:16, 2:12.
Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Ps 2:9.
- 19:16 Viitassaan ja kupeellaan, näin todellakin on alkutekstissä. Rinnastus on kovin omituinen, ja sen vuoksi käännökseen UT 1938 on tullut järkevöitetty malli: viitassa kupeellaan. Asia voi olla noinkin, sillä Johannes ei todellakaan ollut mikään loistava kirjoittaja, mutta siitä huolimatta Jumala käytti häntä UT:n yhtenä kirjoittajana.
Jeesuksen kuninkuuden merkki: Jh 19:34; 20:20,24–29.
- 19:20 Väärä profeetta, ks. Ilm 13:11.
- 20:1 Syvyys, ks. Lk 8:31, Ilm 9:1.
- 20:3 Nuo tuhat vuotta tulevat olemaan onnellista aikaa Maan historiassa, kun peto ja väärä profeetta on heitetty tuliseen järveen ja Saatana on sidottu ja suljettu syvyyteen.
Ihmiskunta voi elää rauhassa ja palvella Jumalaa.

- 20:5 Ensimmäinen ylösnousemus, ks. Fil 3:11.
- 20:6 Ks. Ilm 6:17, 11:15, 20:3–4.
- 20:8 Goog ja Maagog ovat Jumalaa vastaan taistelevat joukot ja niiden johtaja, Hes 38 – 39.
Huom! Tämä tapahtuu yli tuhannen vuoden päästä.
- 20:9 Pyhien leiri ja rakastettu kaupunki lienevät Kristuksen seurakunnan nimityksiä.
Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta 2Kn 1:10,12.
- 20:10 Tuhannen vuoden jälkeen myös Paholainen heitetään tuliseen järveen.
- 20:12 TR sanoo, että kuolleet seisovat Jumalan edessä.
- 20:14 Toinen kuolema = kadotus.
- 21:1 Nyt alkaa iankaikkisuus: Herra luo uudet taivaat ja uuden maan, entisiä ei enää muisteta eivätkä ne nouse mieleen, Jes 65:17.
- 21:3 Jumalan maja, ks. Jh 1:14, Ilm 7:15.
Sana kansa = <laos> on kreik. tekstissä monikossa, Bys. tekstissä yksikössä.
Jeesuksen eräs nimi on Immanuel = Jumala meidän kanssamme, Jes 7:14, 8:8, Mt 1:23.
- 21:4 Tässä on suora lainaus VT:n jakeesta Jes 25:8.
- 21:6 Elämän vesi = <hydoor tees zooees> (4x): Ilm 7:17; 21:6; 22:1,17, on iankaikkisen autuuden vertauskuva.
Ks. myös Jer 2:13, 17:13, Sak 14:8, Jh 4:10–14, 7:37–39.
- 21:7 Tässä on suora lainaus VT:n jakeista 2Sm 7:14, Hes 11:20.

- 21:8 Pelkureilla tarkoitetaan UT:ssa niitä, jotka eivät uskalla tunnustaa uskoaan vaan luopuvat vainojen tai koettelemusten aikana, ks. Mk 8:38.
Inhimillisen luontomme puolesta jokainen meistä, rohkeimmatkin, ovat pelkureita, Mt 8:26, Mk 4:40. Sen vuoksi Herra antaa omilleen voiman, rakkauden ja terveen ymmärryksen hengen, 2Tm 1:7.
Sana <apistos> = sm: uskoton, joka kuitenkin nykysuomessa yhdistyy lähinnä aviolliseen uskottomuuteen. Senpä vuoksi esim. UT 1938 kääntää sen epäuskoinen. Sana tarkoittaa uskovan ja uskollisen (kreik. <pistos>) vastakohtaa: uskoton, epäuskoinen, uskosta osaton, ei-uskova, uskomaton.
Vrt. Jh 20:28, jossa Jeesus sanoi epäilevälle Tuomaalle: Älä ole epäuskoinen vaan uskovainen. Tuomas ei näet aluksi uskonut, että Jeesus on ylösnoussut kuolleista.
- 21:12 Israelin lasten kahdentoista heimon nimet: nyt on toteutunut lopullisesti se pelastussuunnitelma, josta Israelin valinta oli tärkeänä osana.
- 21:14 Myös apostolien valinta kuului pelastussuunnitelmaan. Heidän kauttaan pelastuksen evakeliumi julistettiin myös pakanakansoille.
- 21:16 Kaupungin pituus, leveys ja korkeus ovat 12 000 stadionmittaa = n. 2 300 km!
Jeesus sanoikin opetuslapsilleen menevänsä valmistamaan (asuin)sijaa/ tilaa/ paikan, Jh 14:2–3. Edelleen hän sanoi eräässä vertauksessaan: Vielä on tilaa, Lk 14:22.
Neliö ja kuutio ovat täydellisyyden vertauskuvia. Vanhan liiton temppelin kaikkeinpyhin oli kuution muotoinen.
- 21:17 Kyynäri oli n. 0,5 m, joten 144 kyynärää on n. 70 m.

- 21:18 Jakeissa 18–21 mainitut jalokivet osoittavat jotakin hyvin arvokasta, esim. Jumalan valtakunnan tulevaa ihanuutta.
- 21:21 Uskovien ei kannata haalia itselleen tässä ajassa kultaa ja jalokiviä, nehan jäävät kuitenkin tänne. Ja uusi Jerusalemin on suorastaan rakennettu niistä.
- 21:23 Kuningas Daavid viittasi tähän jo etukäteen omalta kohdaltaan, 2Sm 22:29.
- 22:1 TR mainitsee lisäksi, että elämän veden virta on puhdas.
- 22:3 Ks. Ilm 6:17, 11:15, 20:6.
- 22:4 Jumalan ja hänen omiensa suhde on nyt tullut täydelliseksi. Usko on muuttunut näkemiseksi, 1Kr 13:12.
Otsaan kirjoitettu nimi osoittaa, että he ovat Jumalan omaisuutta.
- 22:10 Johannes ei saanut pitää salassa tämän kirjan sanomaa, vaan Ilmestyskirjaa on luettava seurakunnissa, vaikka siinä onkin paljon, mitä emme vielä ymmärrä.
- 22:14 Bys: Autuaita ne, jotka noudattavat hänen käskyjään.
- 22:15 Koirat ja noidat merkitsevät kuvainnollisesti epäpyhiä ihmisiä, epäjumalien palvelijoita, Fil 3:2, 2Pt 2:22.
- 22:17 Morsian = Kristuksen seurakunta, 2Kr 11:2, Ef 5:23s, Ilm 21:2,9.
- 22:19 TR:ssa elämän puun tilalla on elämän kirja.
- 22:21 Eräissä käsikirjoituksissa on päätössanoina: kaikkien pyhien kanssa. Aamen.